МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ №1

ФІТОСАНІТАРНІ ПРИНЦИПИ КАРАНТИНУ ТА ЗАХИСТУ РОСЛИН І ЗАСТОСУВАННЯ ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ У МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

(2006)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ЗАТВЕРДЖЕННЯ 4

ВСТУП 4

Сфера застосування 4
Посилання 4
Визначення. 4
Опис вимог. 4

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 5

ПРИНЦИПИ 5
1. Основні принципи 5
1.1 Суверенітет 5
1.2 Необхідність. 6
1.3 Управління ризиком 6
1.4 Мінімальний вплив 7
1.5 Прозорість 7
1.6 Гармонізація 7
1.7 Відсутність дискримінації 7
1.8 Технічне обґрунтування 8
1.9 Співробітництво 8
1.10 Еквівалентність фітосанітарних заходів 8
1.11 Зміни 8

2. Операційні принципи 9
2.1 Аналіз фітосанітарного ризику 9
2.2 Створення переліку шкідливих організмів 9
2.3 Встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливих організмів . . 9
2.4 Офіційна боротьба з регульованими шкідливими організмами 9
2.5 Системний підхід 10
2.6 Нагляд. 10
2.7 Повідомлення про шкідливі організми 10
2.8 Фітосанітарна сертифікація 10
2.9 Фітосанітарна цілісність та безпечність вантажів 10
2.10 Термінова дія 11
2.11 Екстрені заходи 11
2.12 Створення НОКЗР 11
2.13 Врегулювання спорів 11
2.14 Уникнення невиправданих затримок 11
2.15 Нотифікація про невідповідності. 12
2.16 Обмін інформацією 12
2.17 Технічна допомога 12

ЗАТВЕРДЖЕННЯ

МСФЗ № 1 вперше був ухвалений 27-ою Сесією Конференції ФАО у листопаді 1993 року під заголовком «Принципи карантину рослин у зв'язку з міжнародною торгівлею». Перший перегляд цього стандарту було затверджено Комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2006 року в якості даного стандарту МСФЗ № 1 (2006 рік).

ВСТУП

Сфера застосування

Даний стандарт описує фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин, які об'єднуються в Міжнародній конвенції із захисту рослин (МКЗР) і конкретизовані в Міжнародних стандартах з фітосанітарних заходів. Стандарт описує принципи, які пов'язані із захистом рослин, включаючи культивовані та некультивовані (нерегульовані) рослини, дикоростучу флору та водні рослини, тобто все те, відносно чого застосовуються фітосанітарні заходи при міжнародних переміщеннях людей, товару, транспортних засобів, а також все те, що охоплюється цілями МКЗР. Стандарт не змінює МКЗР, а розширює діючі зобов'язання або пояснює будь-яку іншу угоду чи законодавство.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2006. МСФЗ № 5,ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997.ФАО, Рим.

Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, 1994. Всесвітня Торгова Організація, Женева.

Всі Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ №. 5 *(Глосарій фітосанітарних термінів).*

Опис вимог

Даний стандарт описує наступні основні принципи в рамках МКЗР: суверенітет, необхідність, управління ризиком, мінімальний вплив, прозорість, гармонізація, відсутність дискримінації, технічне обґрунтування, співробітництво, еквівалентність фітосанітарних заходів та змін. Цей стандарт також описує операційні принципи в рамках МКЗР, які пов'язані з встановленням, застосуванням та моніторингом фітосанітарних заходів, та з управлінням офіціальними фітосанітарними системами. До операційних принципів належать: аналіз фітосанітарного ризику, створення переліку шкідливих організмів, встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливих організмів, офіційна боротьба з регульованими шкідливими організмами, системний підхід, нагляд, повідомлення про

шкідливі організми, фітосанітарна сертифікація, фітосанітарна цілісність та безпечність вантажів, термінова дія, екстрені заходи, створення Національної організації із захисту рослин, врегулювання спорів, уникнення невиправданих затримок, нотифікація про невідповідність, обмін інформацією та технічна допомога.

ІСТОРІЯ ПИТАННННЯ

Першу версію МСФЗ № 1 («Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею» було ухвалено в якості основного стандарту 27-ою Сесією Конференції ФАО у 1993 році. Стандарт було розроблено в період обговорення Угоди з санітарних та фітосанітарних заходів Всесвітньої Торгової Організації (Угода СФЗ). Стандарт допоміг з'ясувати деякі елементи Угоди СФЗ в рамках дискусії, яка відбулась в той період. Угода СФЗ була затверджена в 1994 році, і з того часу накопичувався певний досвід з його практичним застосуванням фітосанітарних заходів.

Новий переглянутий текст МКЗР було затверджено Конференцією ФАО у 1997 році. Даний текст містить багато змін в порівнянні з версією Конвенції, яку затверджено у 1979 році. Перегляд МКЗР в 1997 році передбачав і перегляд МСФЗ № 1.

В додатку до Угоди СФЗ існують інші міжнародні конвенції, які також безпосередньо або посередньо пов'язані з питаннями карантину та захисту рослин.

Даний стандарт сприяє розумінню МКЗР та надає вказівки щодо фундаментальних елементів фітосанітарних систем. Принципи, які описуються далі, відображають ключові елементи МКЗР. В деяких випадках даються додаткові вказівки щодо цих елементів. Стандарт повинен розкривати зміст у відповідності з повним текстом МКЗР. Цитати з МКЗР надаються курсивом та в лапках.

Принципи

Дані принципи пов'язані з правами та зобов'язаннями сторін МКЗР, що договорюються. Вони повинні розглядатися спільно, у відповідності з повним текстом МКЗР, а не тлумачитись індивідуально.

1. Основні принципи

1.1 Суверенітет

Згідно відповідних міжнародних угод договірні сторони мають суверенне право пропонувати та застосовувати фітосанітарні заходи для захисту здоров'я рослин на своїх територіях, а також визначати рівень захисту, який необхідний для оптимального здоров'я рослин.

Відносно фітосанітарних заходів МКЗР проголошує, що:

«З метою уникнення інтродукції та/або поширення регульованих шкідливих організмів на своїй території договірні сторони мають суверене право регулювати ввезення

рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання згідно відповідних міжнародних угод і з цією метою можуть:

(а) пропонувати та застосовувати фітосанітарні заходи при ввезенні рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання, включаючи, наприклад, догляд, заборону на імпорт або проведення обробки;

(б) відмовляти у ввезенні або затримувати, або вимагати проведення обробки, знищення або вилучення з території договірних сторін рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання або вантажів з ними, які не відповідають фітосанітарним заходам, які запроваджені та ухвалені відповідно до підпункту (а);

(в) забороняти або обмежувати проникнення регульованих шкідливих організмів на їх територію;

(г) забороняти або обмежувати ввезення на свою територію агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, які пропонуються та мають фітосанітарне значення для їх території» (Стаття VII.1)

Здійснюючи ці повноваження та «маючи за мету звести до мінімуму втручання в міжнародну торгівлю…»(Стаття VII.2a) кожна договірна сторона зобов'язується діяти відповідно до положень Статті VII.2a МКЗР.

1.2 Необхідність

Договірні сторони можуть застосовувати фітосанітарні заходи лише в тих випадках, коли ці заходи потрібні для уникнення інтродукції та/або поширення карантинних шкідливих організмів або обмеження економічного впливу регульованих некарантинних шкідливих організмів. В зв'язку з цим, МКЗР проголошує, що *«договірні сторони не будуть, відповідно до їх фітосанітарних правил, застосовувати заходи вказані в (статті VII.1[1]), ...крім випадків, коли ці заходи необхідні з фітосанітарної точки зору...»* (Стаття VII.2a). Стаття VI.1б проголошує, що *«договірні сторони можуть потребувати застосування фітосанітарних заходів по відношенню до карантинних шкідливих організмів та регульованих некарантинних шкідливих організмів за умови, що ці заходи... обмежені необхідним для карантину та захисту рослин...».* Стаття VI.2a говорить про те, що *«договірні сторони не будуть вимагати застосування фітосанітарних заходів відносно нерегульованих шкідливих організмів».*

1.3 Управління ризиком

Договірні сторони повинні застосовувати фітосанітарні заходи, опираючись на політику управління ризиком, визнаючи, що ризик поширення та інтродукція шкідливих організмів при імпорті рослин, продукції рослинного походження та інших об'єктів регулювання завжди існує. Договірні сторони *«...будуть встановлювати лише такі фітосанітарні заходи, які ...пропорційні фітосанітарному ризику...»* (Стаття VII.2ж).

---

[1] Примітка ЄОКЗР

1.4 Мінімальний вплив

Договірні сторони повинні застосовувати фітосанітарні заходи відповідно до принципу мінімальної дії. В цьому відношенні, МКЗР декларує, що вони *«...будуть застосовувати тільки такі фітосанітарні заходи, які є ...найменш обмежуючими, що в результаті зводить до мінімуму перешкоди при міжнародних перевезеннях людей, вантажів та транспортних засобів»* (Стаття VII.2ж).

1.5 Прозорість

Договірні сторони як викладено в МКЗР, повинні робити інформацію, яка належить до справи, доступною для інших договірних сторін. В цьому відношенні МКЗР, наприклад, встановлює, що

- *«...договірні сторони негайно після затвердження фітосанітарних вимог, обмежень та заборон публікують та відсилають кожній з договірних сторін або сторонам, які на їх думку, можуть бути безпосередньо зацікавлені в цьому»* (Стаття VII 2.б)
- *«Договірні сторони у відповідь на запит від будь-якої з договірних сторін надсилають розумні підстави своїх фітосанітарних вимог, обмежень та заборон» (Стаття VII.2в)*
- *«Договірні сторони будуть...співробітничати в області обміну інформації про шкідливі для рослин організми...»* (Стаття VIII.1 та 1а)
- *«Договірні сторони, по можливості, повинні укладати та поновлювати перелік регульованих шкідливих організмів...та робити цей перелік доступним... »*(Стаття VII.2і)
- *«Договірні сторони повинні, по можливості,...готувати та підтримувати відповідну інформацію про статус шкідливих організмів...Ця інформація повинна бути доступною...»* (Стаття VII.2к).

1.6 Гармонізація

Договірні сторони повинні співробітничати в розробці гармонізованих стандартів з фітосанітарних заходів. В цьому відношенні МКЗР говорить про те, що *«Договірні сторони погоджуються на співробітництво щодо розробки міжнародних стандартів»* (Стаття X.1). Договірні сторони повинні *«проводити заходи в рамках даної Конвенції, враховуючи міжнародні стандарти»* (Стаття X.4). *« Договірні сторони будуть закликати будь-яку державу або організацію, яка є членом ФАО, але не є учасниками даної Конвенції...застосовувати фітосанітарні заходи відповідно до положень даної Конвенції та міжнародними стандартами, які застосовують в рамках даної Конвенції»* (Стаття XVIII).

1.7 Відсутність дескримінації

Договірні сторони повинні, відповідно до МКЗР, застосовувати фітосанітарні заходи без дискримінації між договірними сторонами, у випадках коли договірні сторони можуть продемонструвати наявність однакового фітосанітарного статусу та застосовують ідентичні або еквівалентні фітосанітарні заходи.

Договірні сторони повинні також застосовувати фітосанітарні заходи без дискримінації між внутрішніми та міжнародними фітосанітарними ситуаціями, які порівнюються.

В цьому відношенні МКЗР проголошує, що:

– фітосанітарні заходи *«...повинні застосовуватись так, щоб не допускати довільну або невиправдану дискримінацію, або приховані обмеження, зокрема в міжнародній торгівлі»* (Вступна частина)

– договірні сторони можуть вимагати застосування фітосанітарних заходів за умови, що ці заходи *«...не більш суворіші, ніж заходи, які застосовують до даних шкідливих організмів, якщо вони присутні на території договірної сторони-імпортера»* (Стаття VI.1a).

1.8 Технічне обґрунтування

Договірні сторони технічно обґрунтовують фітосанітарні заходи *«...на підставі висновків, отриманих в результаті відповідного аналізу фітосанітарного ризику, або, якщо підходить, іншого порівняного вивчення та оцінки наявної наукової інформації»* (Стаття II.1). В цьому відношенні, МКЗР проголошує, що *«договірні сторони не будуть у відповідності до їх фітосанітарних правил застосовувати заходи, які зазначені в параграфі 1 даної Статі (VII), крім випадків, коли дані заходи...технічно обґрунтовані*»

(Стаття VII.2a). Стаття VI.1б також має посилання на технічне обґрунтування. Фітосанітарні заходи, які відповідають МСФЗ, вважаються технічно обґрунтованими.

1.9 Співробітництво

Договірні сторони повинні співробітничати одна з одною з метою досягнення цілей МКЗР. Зокрема, вони *«...будуть максимально співробітничати одна з одною з метою досягнення цілей даної Конвенції...»* (Стаття VIII)/.Договірні сторони також повинні активно брати участь в органах, створених на базі МКЗР.

1.10 Еквівалентність фітосанітарних заходів

Договірні сторони-імпортери повинні визнавати альтернативні фітосанітарні заходи, які пропонуються договірними сторонами-експортерами в якості еквівалентних, якщо продемонстровано, що дані заходи дозволяють досягнути необхідний рівень захисту, який вимагає договірна сторона-імпортер

Відповідний стандарт: МСФЗ № 24.

1.11 Зміни

Зміни фітосанітарних заходів повинні бути визначені на підставі нового або оновленого аналізу фітосанітарного ризику або на підставі відповідної наукової ін-

формації. Договірні сторони не повинні довільно змінювати фітосанітарні заходи. *«Договірні сторони, в разі змін умов та появи нових фактів, повинні негайно вносити зміни в частини фітосанітарних заходів або скасовувати їх, якщо їх не визнають необхідними»* (Стаття VII.2з).

2. Операційні принципи

Операційні принципи МКЗР пов'язані з встановленням, застосуванням та моніторингом фітосанітарних заходів, а також з управлінням офіційними фітосанітарними системами.

2.1 Аналіз фітосанітарного ризику

Національні організації із захисту рослин (НОКЗР) повинні при виконанні аналізу фітосанітарного ризику (АФР) базуватися на біологічних та інших наукових та економічних даних, дотримуючись відповідним МСФЗ. При виконанні АФР також повинні брати до уваги загрози біологічному різноманіттю, які виникають в результаті впливу на рослини.

Відповідні статті МКЗР: Вступна частина, статті II, IV.2е та VII.2ж.

Відповідні стандарти: МСФЗ № 2, №5 (включаючи додаток № 2), № 11 и № 21.

2.2 Створення переліку шкідливих організмів

Договірні сторони *«... з огляду на свої можливості повинні укладати та поповнювати списки регульованих шкідливих організмів ...»* (Стаття VII.2і).

Відповідні статті МКЗР: VII.2і

Відповідні стандарти: МСФМ № 19

2.3 Встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливих організмів

Договірні сторони повинні забезпечувати, щоб фітосанітарні заходи щодо вантажів, які ввозяться на їх територію, застосовувались з урахуванням статусу зон походження, які зазначені НОКЗР країн– експортерів. Це можуть бути зони, де регульований шкідливий організм не зустрічається або є присутнім в низькій чисельності, або це можуть бути вільні ділянки виробництва чи вільні місця виробництва

Відповідні статті МКЗР: II.

Відповідні стандарти: МСФЗ № 4, № 8, № 10 та № 22.

2.4 Офіційна боротьба з регульованими шкідливими організмами

Коли присутній в країні шкідливий організм регулюється як карантинний шкідливий організм або регульований не карантинний шкідливий організм, договірна сторона повинна забезпечувати, щоб шкідливий організм являвся об'єктом офіційних заходів захисту.

Відповідний стандарт: МСФЗ № 5 (включаючи додаток № 1).

2.5 Системний підхід

Інтегровані заходи з управління фітосанітарним ризиком, які застосовуються певним чином, можуть являти собою альтернативу одиничним заходам в досягненні рівня фітосанітарного захисту, який вимагає договірна сторона-імпортер.

Відповідний стандарт: МСФЗ № 14.

2.6 Нагляд

Договірні сторони повинні збирати та регіструвати дані відносно наявності та відсутності шкідливих організмів для допомоги фітосанітарній сертифікації та технічному обґрунтуванню фітосанітарних заходів. В цьому відношенні МКЗР також встановлює, що *«договірні сторони повинні з огляду своїх можливостей проводити нагляд за шкідливими організмами, підготувати та підтримувати відповідну інформацію про статус шкідливих організмів з метою обґрунтування їх розподілу за категоріями, а також для опрацювання відповідних фітосанітарних заходів»* (Стаття VII.2к).

Відповідні статті МКЗР: IV.2б, IV.2д та VII.2к.

Відповідні стандарти: МСФЗ № 6 и № 8.

2.7 Повідомлення про шкідливі організми

Договірні сторони *«...будуть співробітничати...в максимально можливому ступені... в повідомлені про присутність, вогнища або поширення шкідливих організмів, які можуть являти собою безпосередню або потенційну небезпеку...»* з іншими договірними сторонами (Стаття VIII.1а). В цьому відношенні, вони повинні відповідати процедурам, зазначеним в МСФЗ №17 та іншим відповідним процедурам.

Відповідні статті МКЗР: VIII.1а.

Відповідний стандарт: МСФЗ № 17.

2.8 Фітосанітарна сертифікація

Договірні сторони повинні проявляти відповідну старанність в умовах функціонування експортної системи сертифікації та забезпечення достовірності інформації та додаткових декларацій, які містяться в фітосанітарних сертифікатах. *«Кожна з договірних сторін повинна прийняти заходи щодо проведення фітосанітарної сертифікації..»* (Стаття V).

Відповідні статті МКЗР: IV.2а та V.

Відповідний стандарти: МСФЗ № 7 та № 12.

2.9 Фітосанітарна цілісність та безпека вантажів

З метою зберігання цілісності вантажів після сертифікації, договірні сторони, через НОКЗР, *«забезпечують за допомогою відповідних процедур фітосанітарну безпеку вантажів після сертифікації та до моменту експорту щодо їх складу, заміни та повторного зараження»* (Стаття IV.2ж).

Відповідні статті МКЗР: IV.2ж та V.

Відповідний МСФЗ: №7 та №12.

2.10 Термінова дія

Договірні сторони повинні забезпечувати, щоб догляд або інші фітосанітарні процедури, які вимагаються при імпорті *«...проводились по можливості негайно, беручи до уваги можливість...псування»* об'єктів регулювання(Стаття VII.2д).

Відповідна стаття МКЗР: VII.2д.

2.11 Екстрені заходи

Договірна сторона може приймати та/або застосовувати екстрені дії, включаючи екстрені заходи при виявленні нового або непередбаченого фітосанітарного ризику[2]. Застосування екстрених заходів повинно бути тимчасовим. Необхідність продовження даних заходів повинна бути оцінена за допомогою аналізу фітосанітарного ризику або іншої відповідної експертизи в найбільш короткий строк з метою забезпечення технічного обґрунтування продовження їх застосування.

Відповідна стаття МКЗР: VII.6.

Відповідний стандарт: МСФЗ № 13.

2.12 Створення НОКЗР

«кожна з договірних сторін, по можливості, повинна забезпечувати створення офіційної національної організації із захисту рослин з основними зобов'язаннями відповідно [Статті IV.1]» (Стаття IV.1).

Відповідна стаття МКЗР: IV.

2.13 Врегулювання спорів

Договірні сторони повинні бути відкриті для консультацій стосовно фітосанітарних заходів на запит інших договірних сторін. У випадках виникнення спорів щодо тлумачення або застосування МКЗР або МСФЗ, або в тому випадку, коли договірна сторона вважає, що дія іншої договірної сторони суперечить зобов'язанням в рамках МКЗР або вказівок, які представлені в МСФЗ, *« ... дані зацікавлені договірні сторони повинні, по можливості в найбільш короткі строки, провести двосторонні консультації з метою вирішення спірного питання»* (Стаття XIII. 1). Якщо спірне питання не може бути вирішене таким чином, тоді можуть бути застосовані положення Статті XIII щодо вирішення спірних питань та інші засоби врегулювання спору[3].

Відповідна стаття МКЗР: XIII.

2.14 Уникнення невиправданих затримок

Якщо одна з договірних сторін звертається з проханням до іншої договірної сторони застосувати, змінити або скасувати фітосанітарні заходи, в разі зміни умов, або

---

[2] Термін «екстрені дії» в Статті VII.6 МКЗР тлумачиться як включаючий в себе екстрені заходи, як вони визначені в МСФЗ № 5.

[3] Необов'язкова процедура врегулювання спорів була розроблена МКЗР для використання договірними сторонами.

виявлення нових фактів, даний запит повинно розглядати без невиправданих затримок. Пов'язані з цим процедури, які включають, але не обмежуються аналізом фітосанітарного ризику, встановленням вільної зони або визнання еквівалентності, повинно також виконуватися негайно.

Відповідна стаття МКЗР:VII.2з.

Відповідний стандарт: МСФЗ №. 24 (розділ 2.7 та Додаток I, пункт 7).

2.15 Нотифікація про невідповідність

Договірні сторони-імпортери *«...по можливості в найкоротший термін, повинні інформувати зацікавлену договірну сторону-експортера... про серйозні випадки невідповідності з фітосанітарною сертифікацією»* (Стаття VII.2е).

2.16 Обмін інформацією

Договірні сторони обов'язково надають наступну інформацію, зазначену в МКЗР:

– офіційні контактні адреси (Стаття VIII.2);

– інформацію про НКЗР та заходи із захисту рослин, які проводились організацією (Стаття IV.4);

– фітосанітарні вимоги, обмеження та заборони (Стаття VII.2б) (включаючи зазначення пунктів ввезення – Стаття VII.2г) та їх розумні підстави (Стаття VII.2в);

– перелік регульованих шкідливих організмів (Стаття VII.2і);

– повідомлення про шкідливі організми, включаючи дані про наявність, вогнища та поширення шкідливих організмів (Стаття IV.2б та VIII.1а);

– нотифікації про екстрені дії (Стаття VII.6) та невідповідності (Стаття VII.2е);

– оцінка статусу шкідливих організмів (Стаття VII.2к);

– технічна та біологічна інформація, потрібна для аналізу фітосанітарного ризику (по можливості) (Стаття VIII.1в).

2.17 Технічна допомога

Договірні сторони « *...погоджуються сприяти наданню технічної допомоги договірним сторонам, та, особливо, договірним сторонам, які розвиваються... з метою сприяння здійсненню даної Конвенції»* (Стаття XX).

Відповідна стаття МКЗР: XX.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 2

Структура аналізу фітосанітарного ризику (2007)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження 15

ВСТУП 15
Сфера застосування 15
Посилання 15
Визначення 15
Опис вимог 15

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 16
Структура АФР 17
Перегляд діючого стандарту 17
Положення МКЗР щодо аналізу фітосанітарного ризику 17

ВИМОГИ 18
1. Стадія 1 АФР: Підготовчий етап 18
1.1. Відправні моменти 19
1.1.1. Визначення шляхів поширення 19
1.1.2. Ідентифікація шкідливого організму 19
1.1.3. Перегляд фітосанітарної політики 20
1.1.4. Ідентифікація організму, який до цього часу невідомий як шкідливий організм . 20
1.2. Визначення шкідливості організму 21
1.2.1. Рослини як шкідливі організми 22
1.2.2. Агенти біологічної боротьби та інші корисні організми 22
1.2.3. Організми, які ще не повністю вивчені, або є складними для ідентифікації 23
1.2.4. Живі модифіковані організми 23
1.2.5. Ввезення (імпорт) організмів для особливого використання 24
1.3. Визначення зони АФР 24
1.4. Попередні аналізи фітосанітарного ризику 24
1.5. Завершення підготовчого етапу 25

2. Резюме стадій 2 і 3 АФР 26
2.1. Стандарти, які пов'язані з даним 26
2.2. Резюме стадії 2 АФР: оцінка фітосанітарного ризику 27
2.3. Резюме стадії 3 АФР: оцінка управління фітосанітарним ризиком 27

3. Аспекти, загальні для всіх стадій 28
3.1. Невизначеність 28
3.2. Збір інформації 28
3.3. Документація 29
3.3.1. Документація процесу АФР в цілому 29
3.3.2. Документація кожного конкретного АФР 29
3.4. Повідомлення про ризик 30
3.5. Послідовність при проведенні АФР 31
3.6. Уникнення невиправданих прострочень 31

ДОДАТОК 1
Блок-схема аналізу фітосанітарного ризику 32

ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Цей стандарт був затверджений Комісією з Фітосанітарних заходів в березні 2007 року.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт являє собою структуру, що описує процес аналізу фітосанітарного ризику (АФР) в рамках застосування МКЗР. Він містить три стадії аналізу фітосанітарного ризику: підготовчий етап, оцінку фітосанітарного ризику та оцінку управління фітосанітарним ризиком. Цей стандарт фокусується на підготовчому етапі. Обговорюються загальні питання щодо збору інформації, документації, повідомлення про ризик, невизначеності та послідовності.

Посилання

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, враховуючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який завдають живі модифіковані організми, 2004. МСФЗ № 11. ФАО, Рим.

Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. МСФЗ № 21. ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2007. МСФЗ №5, ФАО, Рим.

Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002. МСФЗ № 14. ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Додаток №2 до Глосарію: Вказівки стосовно тлумачення поняття «Потенційне економічне значення» і пов'язаних з ним термінів, враховуючи також екологічні міркування. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Вказівки щодо експорту, перевезенню, імпорту та випуску агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, 2005. МСФЗ №3, ФАО, Рим.

Угода щодо застосування санітарних та фітосанітарних заходів, 1994. Всесвітня торгова організація, Женева.

Фітосанітарні принципи захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів в міжнародній торгівлі, 2006.МСФЗ №1, ФАО, Рим.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються в цьому стандарті можна знайти в МСФЗ №5 (Глосарій фітосанітарних термінів).

Опис вимог

Процес аналізу фітосанітарного ризику є технічним інструментом, який використовується для визначення відповідних фітосанітарних заходів. Процес АФР може бути використаним по відношенню до організмів, які до цього часу є невідомими в якості шкідли-

вих організмів (зокрема рослини, агенти біологічної боротьби або інші корисні організми, живі модифіковані організми), офіційно визнаних шкідливих організмів, шляхів поширення, а також при перегляді фітосанітарної політики.

Цей процес складається з трьох стадій: 1) підготовчого етапу, 2) оцінки фітосанітарного ризику та 3) оцінки управління фітосанітарним ризиком.

Цей стандарт надає детальні вказівки по стадії 1 АФР, короткий виклад стадій 2 та 3, а також торкається вирішення загальних для всього процесу АФР питань. Стосовно стадій 2 та 3 він посилається на МСФЗ № 3, № 11 та № 21, які пов'язані з процесом АФР.

Процес АФР починається на стадії 1 з ідентифікації організму або шляхів поширення, які можуть розглядатися для оцінки фітосанітарного ризику, або ж бути частиною для перегляду існуючих фітосанітарних заходів щодо визначення зони АФР. Першим кроком є визначення або підтвердження того чи являється даний організм шкідливим. Якщо шкідливих організмів не ідентифіковано, то немає потреби продовжувати аналіз. Аналіз шкідливих організмів, ідентифікованих на стадії 1, продовжується на стадіях 2 та 3 з використанням вказівок, наведених в інших стандартах. Збір інформації, документація щодо повідомлення про ризик, а також невизначеність та послідовність є предметами обговорення, які є загальними для всіх стадій АФР.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Аналіз фітосанітарного ризику (АФР) забезпечує логічне обґрунтування для фітосанітарних заходів в певній зоні АФР. Він проводить оцінку наукових даних для визначення того чи являється організм шкідливим. В тому випадку, якщо відповідь на це питання позитивна, надалі аналіз визначає ймовірність інтродукції та поширення даного шкідливого організму та розмір потенційних економічних наслідків в певній зоні з використанням біологічних або інших наукових та економічних даних. Якщо цей ризик визнають як неприйнятний, то аналіз може продовжуватись шляхом пропонування можливих варіантів управління, які можуть зменшити цей ризик до прийнятного рівня. Пізніше вибрані методи управління фітосанітарним ризиком можуть бути використані для розробки фітосанітарних регламентацій.

Про деякі організми завчасно відомо, що вони є шкідливими організмами, але стосовно іншого питання про те чи являються вони шкідливими організмами чи ні, має бути вирішено з самого початку[1].

Фітосанітарний ризик, представлений інтродукцією організмів, пов'язаних з певними шляхом поширення, таким як товар, також слідує розглядати при проведенні АФР. Товар як такий сам може і не нести фітосанітарного ризику, але містити в собі шкідливі організми. Списки таких організмів узагальнюються на підготовчому етапі. Певні організми можуть згодом індивідуально аналізуватися, або за групами, в яких окремим видам властиві однакові біологічні особливості .

У рідкісних випадках товар може сам нести фітосанітарний ризик. За навмисної інтродукції акліматизації в передбачених місцях поширення в нових зонах організми,

[1] МКЗР визначає термін «шкідливий організм» як «Будь-який вид, різновид або біотип рослин, тварин, або патогенних агентів, шкідливих для рослин чи рослинних продуктів». Розуміння терміну «шкідливі організми» включає організми, які є шкідливими організмами в наслідок того, що вони завдають прямого шкідливого впливу на культивовані (регульовані), некультивовані (нерегульовані) рослини, опосередковано впливають шкідливо на рослину шляхом впливу на інші організми (Додаток 1 к МСФЗ № 11, 2004).

імпортовані в якості товарів (а саме посівний і посадковий матеріал, агенти біологічної боротьби та інші корисні організми, живі модифіковані організми(ЖМО)) можуть нести ризик несподіваного поширення у непередбачених місцях поширення, а також завдавати шкоду рослинам чи рослинним продуктам. Подібний ризик може також аналізуватися в процесі АФР.

Процес АФР застосовується відносно шкідливих організмів, які завдають збитків культурним рослинам і дикій флорі у відповідності зі сферою застосування МКЗР. Він не розповсюджується на аналіз ризику за межами сфери застосування МКЗР.

Положення інших міжнародних угод можуть також зачіпати оцінку ризику (наприклад, Конвенція з біологічного різноманіття і Карфагенський Протокол з біологічної безпеки тієї ж Конвенції).

Структура АФР

Процес АФР складається з трьох стадій:

– Стадія 1: Підготовчий етап
– Стадія 2: Оцінка фітосанітарного ризику
– Стадія 3: Оцінка управління фітосанітарним ризиком

Збір інформації, документації і повідомлення про ризик здійснюється під час процесу АФР. АФР не завжди являється лінійним процесом, так як при проведенні повного аналізу може виявитися необхідним рухатися назад і вперед між різними стадіями.

Перегляд даного стандарту

Даний перегляд МСФЗ № 2 особливо розробляє наступні моменти:

– приведення тексту у відповідність з переглянутим в 1997 році МКЗР;
– приведення тексту у відповідність з наступним концептуальним розвитком сфери застосування і процедур АФР, як це передбачено в МСФЗ №№3, 11, і 21;
– включення регульованих некарантинних шкідливих організмів (РНКШО) в описі процесу АФЗ;
– включення організмів, раніше не відомих в якості шкідливих організмів, в описі процесі АФР;
– включення аспектів, загальних для всіх стадій АФР, в опис процесу АФР.

Таким чином, даний стандарт являє собою докладне керівництво з стадії 1 АФР і положенням, загальним для всіх стадій АФР і посилається на інші МСФЗ (наведені в Таблиці 1) відносно подальшого аналізу на стадіях 2 і 3 АФР. Цей стандарт є концептуальним і не являє собою докладного оперативного чи методологічного керівництва для оцінювачів. Схема повного процесу АФР наведена в додатку 1.

Положення МКЗР, стосовно аналізу фітосанітарного ризику

Міжнародна Конвенція із захисту рослин (МКЗР, 1997, Стаття VII. 2a) потребує, щоб *«договірні сторони не ... приймали заходи, вказані в параграфі 1 даної статті [тобто*

фітосанітарні заходи], крім тих випадків, коли ці заходи необхідні з фітосанітарної точки зору і технічно обґрунтовані».

Стаття VI. 1б вимагає, щоб фітосанітарні були *«обмежені необхідними для карантину і захисту рослин і/або забезпечення використання рослин за призначенням, а також могли бути технічно обґрунтовані зацікавленою договірною стороною».*

Вираз «технічно обґрунтовані» визначено в Статті II як *«підтверджені на основі висновків, отриманих в результаті відповідного аналізу фітосанітарного ризику, або, якщо підходить, іншого ідентичного дослідження і оцінки доступної наукової інформації».*

Стаття IV. 2е встановлює, що до відповідальності офіційної національної організації із захисту рослин (НОКЗР) належить *«проведення аналізу фітосанітарного ризику».* Договірна сторона несе відповідальність перед МКЗР за встановлення фітосанітарних рекомендацій (Стаття IV. 3в), хоча договірні сторони мають делегувати цю відповідальність НОКЗР.

Під час проведення АФР повинні братися до уваги зобов'язання, в МКЗР. Для процесу АФР особливе значення мають наступні :

– співпраця в наданні інформації;
– мінімальний вплив;
– відсутність дискримінації;
– гармонізація;
– прозорість;
– попередження необґрунтованих затримок.

ВИМОГИ

1. Стадія АФР: Підготовчий етап

Підготовчий етап – визначення організмів і шляхів поширення, які можуть розглядатися при оцінці фітосанітарного ризику відносно певної зони АФР.

Процес АФР може бути ініційований в наступних випадках (відправні моменти, розділ 1.1.):

– зроблено запит щодо розгляду шляхів поширення, відносно якого можуть вимагатися застосування фітосанітарних заходів;

– виявлено шкідливий організм, відносно якого може бути виправдане використання фітосанітарних заходів;

– прийнято рішення про перегляд або ревізію фітосанітарних заходів чи політики;

– зроблено запит для виявлення того, чи організм є шкідливим організмом.

Підготовчий етап включає 4 кроки:

– виявлення того, чи організм є шкідливим організмом (розділ 1.2.);
– визначення зони АФР (розділ 1.3.);
– оцінка можливих попередніх АФР (розділ 1.4.);
– заключення (розділ 1.5.).

В тому випадку, коли АФР ініційований через запит з вимогою розглянути шлях поширення, наведених вище шляхам спершу складається список організмів можливо потребуючих регулювання, які можуть бути асоційовані з цим шляхом поширення.

На цій стадії необхідна інформація для визначення цього організму і його потенційного економічного впливу, включаючи вплив на навколишнє середовище[2]. Інша корисна інформація, стосовно розлядання організму, може включати його географічне поширення, кормові рослини, місця існування і зв'язок з товарами (або, для кандидатів в РНКШО, зв'язок з посадковим і посівним матеріалом). По відношенню до шляхів поширення необхідна, головним чином інформація, стосовно товару, включаючи способи його транспортування і його припустиме кінцеве використання.

1.1. Відправні моменти

1.1.1. Відповідні шляхи поширення

Необхідність нового чи перегляду старого АФР для конкретного шляху поширення можу виникнути в ситуаціях, коли:

– можливий імпорт товару, який раніше не імпортувався або товару з нової зони походження;

– існує намір імпортувати в цілях селекції і/або наукових досліджень який-небудь вид чи сорт рослини, що не ввозився раніше і відносно якого ще не встановлено, чи може він являтися шкідливим для рослин – господарів;

– визначено інший шлях поширення, ніж імпорт товару (природне поширення, пакувальний матеріал, почтові відправлення, сміття, компост, багаж пасажирів та інше);

– встановлено зміни чутливості рослин до шкідливого організму;

– зміна вірулентності, агресивності, чи спектру рослин – господарів шкідника.

1.1.2. Визначення шкідливого організму

Необхідність нового чи перегляду старого АФР відносно конкретного відібраного шкідливого організму може виникнути в ситуації, коли:

– виявлено зараження або спалах нового шкідливого організму;

– новий шкідливий організм виявлений в результаті наукового дослідження;

– повідомляється, що шкідливий організм виявився більш шкідливим, ніж було відомо раніше;

– організм визначили переносником для інших визнаних шкідливих організмів;

– відбувається зміна статусу чи кількість виявлень шкідливого організму в зоні АФР;

– новий шкідливий товар виявлено в імпортованому товарі;

---

[2] Додаткова інформація з цього питання в Додатку № 2 (Вказівки з інтерпретації поняття «потенційне економічне значення» і пов'язані з ними терміни, включаючи,екологічні питання) до МСФЗ № 5 (Глосарій фітосанітарних термінів)

– шкідливий організм неодноразово виявлявся в імпортованому товарі;

– шкідливий організм передбачено імпортувати з дослідницькими або іншими цілями.

В цих ситуаціях той факт, організм, який вмвчається відомий як шкідливий організм, може бути вказаний під час підготовки до стадії 2 АФР.

1.1.3. Перегляд фітосанітаорної політики

Необхідність нового чи перегляду старого АФР може виникнути у випадках, коли:

– проводиться перегляд фітосанітарних регламентацій, вимог або дій на державному рівні;

– розроблена офіційна програма боротьби (наприклад, програма сертифікації, включаючи фітосанітарні елементи) з метою уникнути неприпустимий економічний вплив окремих РНКШО на посівний і посадковий матеріал;

– прийнята оцінка пропозиції про регулювання, отриманої від іншої сторони або організації;

– введена нова система, процес чи процедура, або з'явилась нова інформація, яка може вплинути на попереднє рішення (наприклад, результати моніторингу, нова обробка або відмова від обробки, нові діагностичні методи);

– виникла дискусія на міжнародному рівні з питань про фітосанітарні заходи;

– змінюється фітосанітарна ситуація в країні або змінюються кордони.

В цих ситуаціях шкідливі організми вже будуть визначені, і той факт необхідно врахувати при підготовці до стадії 2 АФР.

Відносно існуючої торгівлі ніякі нові заходи не повинні застосовуватися до проведення перегляду старого або завершення нового АФР, якщо тільки не буде виправданим новими чи неочікуваними фітосанітарними ситуаціями, які можуть зробити необхідним застосування екстрених заходів.

1.1.4. Визначення організму, відомого раніше в якості шкідливого організму

Організм може прийнятий до розгляду для проведення АФР у випадках, коли:

– зроблено пропозицію імпортувати новий вид або сорт рослин з метою його відтворення, в декоративних чи екологічних цілях;

– внесена пропозиція імпортувати або випускати агента біологічної боротьби чи інший корисний організм;

– виявлений організм, який ще не повністю вивчений або названий, або його важко ідентифікувати;

– зроблена пропозиція імпортувати організм для досліджень, аналізу або іншої мети;

– зроблено пропозицію імпортувати або розповсюджувати ЖМО.

В цих ситуаціях необхідно встановити, чи є організм, який вивчають небезпечним організмом, і таким чином, перейти до стадії 2 АФР. Розділ 1.2. дає подальше керівництво з цього питання.

1.2. Визначення шкідливості організму

«Попередній відбір» чи «скринінг» це терміни, які іноді використовуються, щоб назвати перший крок визначення того, чи є організм шкідливим чи ні.

Таксонометрична приналежність організму повинна бути визначена, оскільки будь-яка біологічна або інша використовувана відноситься саме до організму, який розглядається. Якщо організм не має повної назви або опису, то, для того, щоб він був визначений в якості шкідливого організму, повинно бути, хоча б, вказано, що його можна ідентифікувати, що він постійно наносить шкоду рослинам чи рослинним продуктам (наприклад, викликає симптоми, знижує швидкість росту, викликає втрати урожаю або приносить будь-яку шкоду), і що він може передаватися і має можливості поширюватися.

Таксономітричним рівнем визначення організмів, які розглядаються в АФР, в більшості випадків є вид. Використання більш високого чи більш низького таксономітричного рівня повинно бути науково обґрунтовано. У випадках, якщо піддаються аналізу на рівні нижче видового, основою для цього повинні бути дані про їх відомій значній відмінності відносно таких факторів, як вірулентність, стійкість до пестицидів, адаптованість до умов навколишнього середовища, спектр рослин – господарів чи ролі як переносника.

Індикаторними ознаками організму повинні бути такі його характеристики, як у випадку їх виявлення, вказують, що організм, що розглядається може бути шкідливим організмом. Інформацію, стосовно організму, що розглядається, необхідно перевірити на наявність таких ознак, і, якщо вони не виявлені, то можна зробити висновок про те, що даний організм не є шкідливим, і що аналіз може бути закінчений з занесенням до протоколу причин для подібного рішення.

Нижче наводяться приклади індикаторних ознак, які підлягають розгляду:

– історія попередньої успішної акліматизації в нових районах;

– фітопатогенні характеристики;

– характеристики фітофагів;

– випадки виявлення, співпадаючими із спостереженнями пошкоджених рослин, з шкодою відносно корисних організмів і т.п., до встановлення якого-небудь явного причинного зв'язку;

– приналежність до таксономічних груп (родини чи роду), в яких утримуються відомі шкідливі організми;

– можливість бути переносником відомих шкідливих організмів;

– негативний вплив на рослини (такі як запилювачі або хижаки, шкідливих для рослин організмів).

Особливі випадки для аналізу надаються види рослин, агенти біологічної боротьби та інші корисні організми, організми, які поки що не мають повної назви чи опису, або трунди а ідентифікації, (навмисний імпорт) організмів і ЖМО. Потенціал живих модифі-

кованих рослин, як шкідливих організмів, необхідно визначати, як шкідливих організмів, слідує визначати так, як схематично вказано в розділі 1.2.4.

1.2.1. Рослини як шкідливі організми

Рослини, навмисно поширювались по країнах і континентах протягом тисячоліть і нові види та сорти продуктових і декоративних культур, або рослин, які використовувалися для покращення навколишнього середовища, постійно імпортуються. Деякі види і сорти рослин, перенесені в регіони, знаходяться за межами їх природного ареалу, можуть поширюватися з того місця, де вони були попередньо висаджені і займати непередбачені місця існування, і стати шкідливими організмами.

Рослини, які є шкідливими організмами, можуть бути також перевезені в країну ненавмисно, наприклад, у вигляді забруднювачів посівного матеріалу, зерна, яке поступає на споживчі потреби або в якості фуражу, а також шерсті, ґрунту, машин, обладнання, транспортних засобів, контейнерів чи баластної води.

Шкідливі рослини можуть негативно впливати на інші рослини, являючись конкурентами за воду, світло, мінеральні речовини і т.п., або шляхом прямого паразитизму, тим самим пригнічуючи чи знищуючи інші рослини імпортовані рослини можуть шляхом гібридизації впливати на популяції культурних рослин або дику флору, і можуть з цієї причини виявитися шкідливими організмами додаткова інформація міститься в тексті додатку, стосовно ризику для навколишнього середовища, в МСФЗ № 11 («Аналіз фітосанітарногоо ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища, і ризику, від живих модифікованих організмів», 2004).

Головним індикатором того, що вид рослини може стати шкідливим організмом в зоні АФР, являється наявність повідомлень про те, що розглядаємий вид рослин був зареєстрований в якості шкідливого організму десь в іншому місці. Деякі притаманні рослині особливості, вказують на те, що вона може бути шкідливим організмом, включають наступне:

– особливість адаптуватися до широкого спектру екологічних умов;
– сильно виражена конкурентоспроможність в травостої;
– висока швидкість розмноження;
– можливість створення стійкого запасу насіння в ґрунті;
– висока мобільність частин рослини, яким вона розмножується;
– алелопатія;
– можливість паразитувати;
– можливість гібридизації.

Однак слід зазначити, що рослини, які не володіють такими відмінними особливостями, можуть, тим не менш, ставати шкідливими організмами, і що спостерігались довгі проміжки часу між інтродукцією нового виду рослин і виявленням доказів того, що вона є шкідливим організмом.

1.2.2. Агенти біологічної боротьби та інші корисні організми

Передбачається, що агенти біологічної боротьби та інші корисні організми повинні приносити користь рослинам. Тому при проведенні АФР необхідно в першу чергу вста-

новити характер потенційної шкоди, що може бути нанесений організмам, які не є мішенями боротьби[3]. Іншими причинами можуть бути:

– забруднення культур корисних організмів іншими видами, у зв'язку з цим розглядаємо культура може бути шляхом поширення шкідливих організмів;

– ненадійність приміщень і засобів ізоляції, якщо такі потрібні.

1.2.3. Організми, які ще не повністю описані, або є важкими для ідентифікації

Організми, які не отримали повного найменування або не повністю описані, або важко ідентифікуються (наприклад, пошкоджені екземпляри чи які не піддаються визначенню стадії життєвого циклу) можуть бути виявлені в імпортованих вантажах чи в процесі нагляду, в такому випадку може виявитися необхідним прийняти рішення про те, чи виправдані здійснювані заходи фітосанітарного впливу і внесення рекомендацій відносно фітосанітарних заходів. Останні повинні опиратися на АФР, проведеним з використанням наявної інформації, навіть якщо вона дуже обмежена. Рекомендується, щоб в подібних випадках екземпляри, які мають зберігатися в доступній довідковій колекції для наступного вивчення.

1.2.4. Живі модифіковані організми

ЖМО є організмами, які мають нову, раніше не існуючу, комбінацію генетичного матеріалу, отриманої шляхом використання сучасної біотехнології, і призначеному для прояву одного чи більш нових або змінених властивостей. Типи ЖМО, відносно яких може проводитись АФР, включає:

– рослини для використання в сільському господарстві, садівництві чи лісівництві, біологічному відновленні ґрунту, в промислових цілях, або ж якості терапевтичних агентів (це стосується, наприклад, живих модифікованих рослин з високим вмістом вітамінів);

– агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, модифіковані з метою підвищення їх ефективності;

– шкідливі організми, модифіковані з метою зміни їх патогенних характеристик.

Модифікація може привести до створення організму з новими властивостями, який може представляти додатковий фітосанітарний ризик порівняно з тим, який представляли нові не модифіковані організми-реципієнти або донори або ж подібні організми. Ризики можуть включати:

– зростаючий потенціал для акліматизації і поширення;

– ризики, виникаючі від введених послідовностей генів, які можуть вести себе незалежно від організму і приводити до непередбачуваних наслідків;

– потенційну властивість ЖМО поводити себе як вектор для введення генетичної послідовності в культивованих і диких родичів цього організму, яка призводить до зростання фітосанітарного ризику, пов'язаного з цими організмами-родичами;

– у випадку модифікованого виду рослини – потенційну властивість ЖМО вести себе як вектор для введення шкідливої генетичної послідовності в родичів модифікованого виду.

---

[3] МСФЗ № 3 («Керівництво з експорту, перевезенню, імпорту і вивільненню агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, 2005») рекомендує НОКЗР проводити АФР або перед імпортом, або перед здійсненням вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів.

АФР як правило стосується фенотипічних характеристик в більшій мірі, ніж фенотипічних. Однак фенотипічні характеристики також повинні розглядатися при оцінці фітосанітарних ризиків, пов'язаних з ЖМО.

Прогностичні індикатори, більш специфічні для ЖМО, включають такі внутрішньо властиві відрізняючи ознаки, як:

– фенотипічна схожість або генетична рідність з відомими видами шкідливих організмів;

– введені зміни і адаптивні характеристики, які можуть збільшувати потенційну вірогідність інтродукції або поширення;

– фенотипічна або генетична нестійкість.

Відносно ЖМО, ідентифікація вимагає наявності інформації, стосовно аксонометричного статусу реципієнтного і донорського організмів, а також опис вектору, природи генетичної модифікації, генетичної послідовності і місця її введення в ген реципієнту.

Додаткові потенційні ризики, повязані з ЖМО, схематично представлені в додатку 3 до МСФЗ № 11 (*«Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища і ризику наданого живими модифікованими організмами»*, 2004). АФР може проводитись з метою встановлення, чи являється розглядаємий ЖМО шкідливим організмом, і після цього оцінити фітосанітарний ризик.

1.2.5. Імпорт організмів для особливого використання

В тому випадку якщо робиться запит щодо імпорту організму, який може являтися шкідливим організмом, в науково-дослідних, оглядових, промислових та інших цілях, то цей організм повинен бути точно ідентифікований. Інформація, стосовно розгядаємого організму або родинно близьких організмів, може бути оцінена для визначення індикаторів того, що він може бути шкідливим організмом. Відносно організмів, визначених як шкідливі організми, може бути проведена оцінка фітосанітарного ризику.

1.3. Визначення зони АФР

Зона, для якої проводиться АФР, повинна бути чітко визначена. Це може бути ціла країна або частина країни, або декілька країн. Не дивлячись на те, що інформація може бути зібрана з більш широкої географічної зони, аналіз ймовірності акліматизації, потенційного поширення і економічного впливу повинен відноситись тільки до визначеної зони АФР.

На стадії 2 АФР визначається зона, «яка піддається небезпеці». На стадії 3 АФР «регульована» зона може, тим не менш, бути встановлена ширше, ніж небезпечна зона, якщо це технічно виправдано і не суперечить принципу відсутності дискримінації.

1.4. Попередні аналізи фітосанітарного ризику

Перед проведенням нового АФР необхідно перевірити, чи підлягав коли-небудь організм, який розглядається, шкідливий організм або шлях поширення більш ранньому АФР.

Двоякість будь-якого попереднього аналізу слід перевірити, тому що обставини та інформація могли змінитися. Його придатність для зони АФР повинна бути підтверджена.

Можливість використання АФР, проведеного до подібного організму, шкідливого організму, або шляху поширення також має бути вивчена, особливо якщо інформація, стосовно організму відсутня або недостатньо повна. Інформація, зібрана з іншими цілями, такими, як оцінка впливу на навколишнє середовище те ж або спорідненого організму, може виявитись корисною, але самі результати такої оцінки не можуть замінити собою АФР.

1.5. Завершення підготовчого етапу

В кінці стадії 1 АФР будуть встановлені представляючи інтерес шкідливі організми, їх шляхи поширення і встановлена зона АФР. Буду зібрана відповідна інформація, і шкідливі організми будуть визначені в якості кандидатів для подальшої оцінки чи індивідуально, чи у поєднанні з шляхами поширення.

Для організмів, відносно яких визначено, що вони не є шкідливими організмами, а також для шляхів поширення, такі які не переносять шкідливі організми, проводити подальшу оцінку немає необхідності. Це рішення і його логічне обґрунтування необхідно запротоколювати і повідомити у встановленому порядку.

В тому випадку якщо відомо, що організм є шкідливим, процес аналізу може продовжуватися на стадій 2 АФР. Якщо для шляху поширення визначено список пов'язаних з ним шкідливих організмів, то вони оцінуватимуться групами, в тому випадку, якщо вони біологічно однорідні, або ж індивідуально.

В тому випадку, якщо АФР спеціально націлений на встановлення того, чи повинен шкідливий організм, що розглядається регулюватися як карантинний шкідливий організм, процес аналізу може перейти безпосередньо до категоризації шкідливого організму в рамках оцінки фітосанітарного ризику (стадія 2 АФР) відповідно до МСФЗ № 11 (*«Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища і ризику наданого живими модифікованими організмами»*, 2004). Цей МСФЗ підходить до організмів, які відповідають наступним критеріям:

– не зустрічаються в зоні АФР, або, якщо зустрічаються, то обмежено поширені і відносно їх проводиться офіційна боротьба, або вони знаходяться на розгляді щодо питання необхідності проведення офіційної боротьби;

– мають потенційну можливість пошкоджувати рослини і рослинні продукти в зоні АФР;

– мають потенційну можливість акліматизуватися і поширюватися в зоні АФР.

В тому випадку, якщо АФР спеціально націлений на встановлення того, чи повинен шкідливий організм, який розглядається регулюватися як РНКШО, процес аналізу може перейти безпосередньо до категоризації шкідливого організму в рамках оцінки фітосанітарного ризику (стадія 2 АФР) МСФЗ № 21 (*«Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів»*, 2004). Цей МСФЗ підходить для організмів, які відповідають наступним критеріям:

– зустрічаються в зоні АФР, і з ними проводяться офіційна боротьба або вони знаходяться на розгляді щодо питання необхідності проведення офіційної боротьби;

– посівний і посадковий матеріал являються шляхом поширення шкідливого організму, який розглядається з зоні АФР;

– мають потенційну можливість наносити шкоду запланованому використанню посівного і посадкового матеріалу з економічно неприйнятними наслідками в зоні АФР.

2. Резюме стадій 2 і 3 АФР.

2.1. Пов'язані між собою стандарти

Процес АФР для різних категорій шкідливих організмів виписаний в різних стандартах МСФЗ, як це коротко подано в Таблиці 1. Оскільки обставини міняються, а методи розвиваються, нові стандарти можуть розроблятися, а інші переглядатися.

Таблиця 1: Стандарти, пов'язані з МСФЗ № 2

МСФЗ	Назва	Сфера застосування АФР
МСФЗ №11 (2004)	*Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища і ризику, який несуть з собою живі модифіковані організми*	Спеціальне керівництво з АФР для карантинних шкідливих організмів, включаючи: – стадію 1: Підготовчий етап ; – стадію 2: Оцінку фітосанітарного ризику, включаючи ризик для навколишнього середовища, а також оцінку ризику, пов'язаного з живими модифікованими організмами; – стадію 3: Оцінку управління фіто санітарним ризиком.
МСФЗ № 21 (2004)	*Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих шкідливих організмів*	Спеціальне керівництво з АФР для регульованих некарантинних шкідливих організмів, включаючи: – стадію 1: Підготовчий етап[4]; – стадію 2: Оцінку фітосанітарного ризику, в особливості пов'язаного з посівним і посадковим матеріалом як основним джерелом зараження, а також економічного впливу на їх припустиме використання; – стадію 3: Оцінку управління фітосанітарним ризиком.

[4] Діючі стандарти МСФЗ № 11 і № 21, прийняті до теперішнього перегляду МСФЗ № 2, включають вказівки до Стадії 1 АФР для карантинних шкідливих організмів і регульованих некарантинних шкідливих організмів, відповідно.

МСФЗ № 3 (2005)	*Керівництво з експорту, перевезенню, імпорту і вивільненню агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів*	Спеціальне керівництво з оцінки управління фітосанітарним ризиком відносно агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів[5].

2.2. Резюме стадій 2 АФР: Оцінка фітосанітарного ризику

Стадія 2 складається з кількох кроків:

– категоризацію шкідливого організму: встановлення того чи має шкідливий організм, який розглядається характеристики карантинного шкідливого організму чи, відповідно, РНКШО;

– оцінку ймовірності інтродукції і потенційного поширення:

• для кандидатів в карантинні шкідливі організми: визначення зони, схильної до небезпеки, і оцінка ймовірності інтродукції і поширення;

• для кандидатів в РНКШО: оцінку того чи являється або буде являтися посівний і посадковий матеріал основним джерелом зараження шкідливим організмом в порівнянні з іншими шляхами зараження в даній зоні;

– оцінку потенційного економічного збитку:

• для кандидатів в карантинні шкідливі організми: оцінку потенційного економічного збитку, включаючи збиток навколишньому середовищу;

• для кандидатів в РНКШО: оцінку потенційного економічного збитку, пов'язаного з ймовірним використанням посівного і посадкового матеріалу в зоні АФР (включаючи аналіз порогу зараження і рівня толерантності);

– висновок, підсумовуючий загальний фітосанітарний ризик на основі результатів оцінки відносно ймовірності інтродукції і поширення, а також потенційного економічного збитку для карантинних шкідливих організмів або економічно неприйнятного збитку для регульованих некарантинних шкідливих організмів.

Висновки, отримані основні оцінки фітосанітарного ризику, використовується для прийняття рішень про те, чи потрібна стадія оцінки управління фітосанітарним ризиком (стадія 3).

2.3. Резюме стадії 3 АФР: Оцінка управління фітосанітарним ризиком

Стадія 3 включає визначення фітосанітарних заходів, які (одні або в поєднанні з іншими заходами) дозволяють зменшити ризик до прийнятного рівня.

Фітосанітарні заходи не виправдані, якщо фітосанітарний ризик вважається прийнятним або якщо вони нездійсненні (наприклад, так може бути у випадку природного поширення шкідливого організму). Однак, навіть у таких випадках договірні сторони можуть вирішити підтримувати невисокій рівень моніторингу чи перевірок

[5] МСФЗ № 3 надає більш детальні вказівки до Стадії 1 АФР, наприклад, відносно забезпечення необхідною інформацією, документацією і повідомленнями зацікавлених сторін.

відносно фітосанітарного ризику, для того, щоб забезпечити виявлення наступних змін цього ризику.

Завершення стадії оцінки управління фітосанітарним ризиком буде висновок про те, чи існують адекватні фітосанітарні заходи, достатні для зменшення фітосанітарного ризику до прийнятного рівня, а також чи будуть вони рентабельними і здійснюваними.

Крім стандартів з АФР (Табл. 1) існують інші стандарти, які забезпечують специфічне технічне керівництво відносно оцінки варіантів управління фітосанітарним ризиком.

3. Аспекти, загальні для всіх стадій АФР

3.1. Невизначеність

Невизначеність є складовою частиною ризику і тому важливо її офіційно визнати і документувати для проведення АФР. В конкретному АФР джерелами невизначеності можуть являтися: відсутність, неповні, непослідовні чи суперечливі вихідні дані; природна мінливість біологічних систем, суб'єктивність аналізу, а також випадковість вибірки. Симптоми, причини і походження яких не повністю зрозумілі, а також асимптоматичні перенощики шкідливих організмів можуть викликати особливі сумніви.

Природа і ступінь невизначеності в аналізі повинні бути задокументовані і передані, звернення до експортної думки повинно бути відмічено. Якщо додавання чи посилення фітосанітарних заходів рекомендовано з метою компенсувати невизначеність, то це також повинно бути записано. Документація невизначеності сприяє прозорості, а також може бути використана для визначення або приорітетів необхідності досліджень.

Оскільки невизначеність являється невід'ємною частиною АФР, слідує постійно відслідковувати фітосанітарну ситуацію, спостерігаємо в результаті виконання регламентацій, основаних на результаті окремого АФР, і періодично заново оцінювати попередні рішення.

3.2. Збір інформації

Під час всього процесу інформація повинна збиратися і аналізуватися певним чином для того, щоб перейти до рекомендацій і висновків. Наукові публікації, а також технічна інформація, така як дані обстежень і виявлень, можуть бути корисні. В ході аналізу можуть бути виявлені пробіли в інформації, які роблять необхідними наступні наведення довідок і проведення дослідних робіт. У випадку якщо інформації недостатньо або вона непереконлива, можна, за необхідності, використовувати експертну думку.

Співпраця в частині надання інформації і відповідей на запити, стосовно інформації, зроблені через офіційні контактні адреси, являються обов'язком в рамках МКЗР (Статті

VIII. 1в і VIII. 2). Запити інформації у інших сторін договору повинні бути більш точні і обмежені інформацією необхідною для аналізу. Можна також звертатись до інших організацій за інформацією, підходящою для проведення аналізу.

3.3. Документація

Принцип прозорості вимагає, щоб договірні сторони за запитом надавали технічне обґрунтування фітосанітарних вимог. Відповідно до цього АФР повинен бути достатньо документований. Документування АФР має 2 рівня:

– документування процесу АФР в цілому;
– документування кожного зробленого аналізу.

3.3.1 Документування процесу АФР в цілому

НОКЗР повинна в ідеалі документувати всі процедури і критерії загального процесу АФР.

3.3.2. Документування кожного конкретного АФР

Для кожного конкретного аналізу весь процес від підготовчого етапу до оцінки управління фітосанітарним ризиком повинен бути в достатньому ступені документованим для того, щоб виразно продемонструвати джерела інформації і логічне обґрунтування для прийняття рішень з управління. Однак АФР не необов'язково повинен бути довгим і складним. Короткий і чіткий АФР може бути достатнім якщо є можливість перейти до обґрунтованих висновків по завершенні лише обмеженої кількості кроків в процесі АФР.

Основними елементами, що підлягають документуванню, являються:

– мета проведення АФР;
– назва досліджуваного організму;
– зона АФР;
– біологічні особливості організму, що розглядається і його здатність наносити збиток;
– для карантинних шкідливих організмів: шкідливий організм, шляхи поширення, зона, підтвердження небезпеки;
– для РНКШО: шкідливий організм, рослини-господарі, розглядаємий посівний і посадковий матеріалі/або його частини і категорії, джерела зараження, використання посівного і посадкового матеріалу, яке передбачається;
– джерела інформації;
– природа і ступінь невизначеності і заходи, передбачені для подолання невизначеності;
– для аналізу, ініційованого шляхом поширення: опис товару і перелік шкідливих організмів з їх розподіленням за категоріями;
– докази економічного збитку, включаючи збитки для навколишнього середовища;
– завершення оцінки фітосанітарного ризику(про вірогідність і наслідки);
– рішення про припинення процесу АФР та їх обґрунтування;

– оцінка управління фітосанітарним ризиком: визначення, оцінені і рекомендовані фітосанітарні заходи;

– дата завершення і НОКЗР, яка відповідає за проведений аналіз, включаючи, за необхідності, імена авторів, учасників і рецензентів.

До інших аспектів, які підлягають документуванню, можуть відноситися[6]:

– особлива необхідність моніторингу ефективності запропонованих фітосанітарних заходів;

– загрози, встановлені за межами сфери застосування МКЗР і які підлягають повідомленню інших відповідних органів.

3.4. Повідомлення про ризик

Повідомлення про ризик як правило розглядається як інтерактивний процес, який дозволяє здійснити обмін інформацією між НОКЗР та іншими зацікавленими сторонами. Це не просто передача інформації в одному напрямку, те, що примушує приймаючих рішення, зрозуміти ризик, пов'язаний з ситуацією, але призначається для узгодження думок вчених, відповідальних за рішення осіб політиків та ін. для того, щоб:

– досягти загального розуміння ризику, пов'язаного з шкідливими організмами;

– розвинути, які заслуговують довіри варіанти управляння фітосанітарним ризиком;

– розвинути, які заслуговують довіри і відрізняються постійністю регламентацій і ліній поведінки відносно ризиків, пов'язаного з шкідливими організмами;

– сприяти обізнаності в фітосанітарних питаннях які розглядаються.

В кінці проведення АФР дані, підтверджуючи цей АФР, запропоновані заходи зниження ризику і невизначеності слідує, за можливості, повідомляти відповідальним за рішення особам та іншим зацікавленим сторонам, включаючи, за необхідності, інші договірні сторони, РОКЗР і НОКЗР.

В тому випадку, якщо в результаті проведення АФР будуть прийняті фітосанітарні вимоги, обмеження чи заборони, договірна сторона повинна негайно їх опублікувати і повідомити про них тим договірним сторонам, інтереси яких, на її думку, можуть безпосередньо зачіпатися (відповідно до Статті VII. 2б МКЗР), а також за запитом надати логічне обґрунтування Будь-якій договірній стороні (відповідно до Статті VII. 2в МКЗР).

В тому випадку, якщо в результаті проведення АФР фітосанітарні вимоги, обмеження або заборони не будуть прийняті, для договірних сторін слідувало б зробити цю інформацію доступною.

---

[6] МСФЗ № 3 («Керівництво з експорту, перевезенню, імпорту і вивільненню агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, 2005») включає перелік додаткових вимог, стосовно документації відносно таких організмів.

НОКЗР рекомендується повідомляти відповідним органам дані про інші загрози, крім ризику, пов'язаного з шкідливими організмами (такими як загрози для тварин і здоров'я людини.

3.5. Послідовність при проведенні

Рекомендується, щоб при проведенні АФР НОКЗР прагнула бути послідовною в своїх підходах. Послідовність дає більшу кількість переваг, включаючи:

– допомога у здійсненні принципів відсутності дискримінації і прозорості;
– поліпшення обізнаності щодо процесу АФР;
– підвищення ефективності при проведенні АФР і вміння поводитись з пов'язаними з ними даними;
– поліпшення порівнянності між різноманітними АФР, які проводилися відносно подібних товарів чи шкідливих організмів, що в свою чергу, повинно сприяти розвитку і втіленню подібних або еквівалентних заходів з управління ризиком.

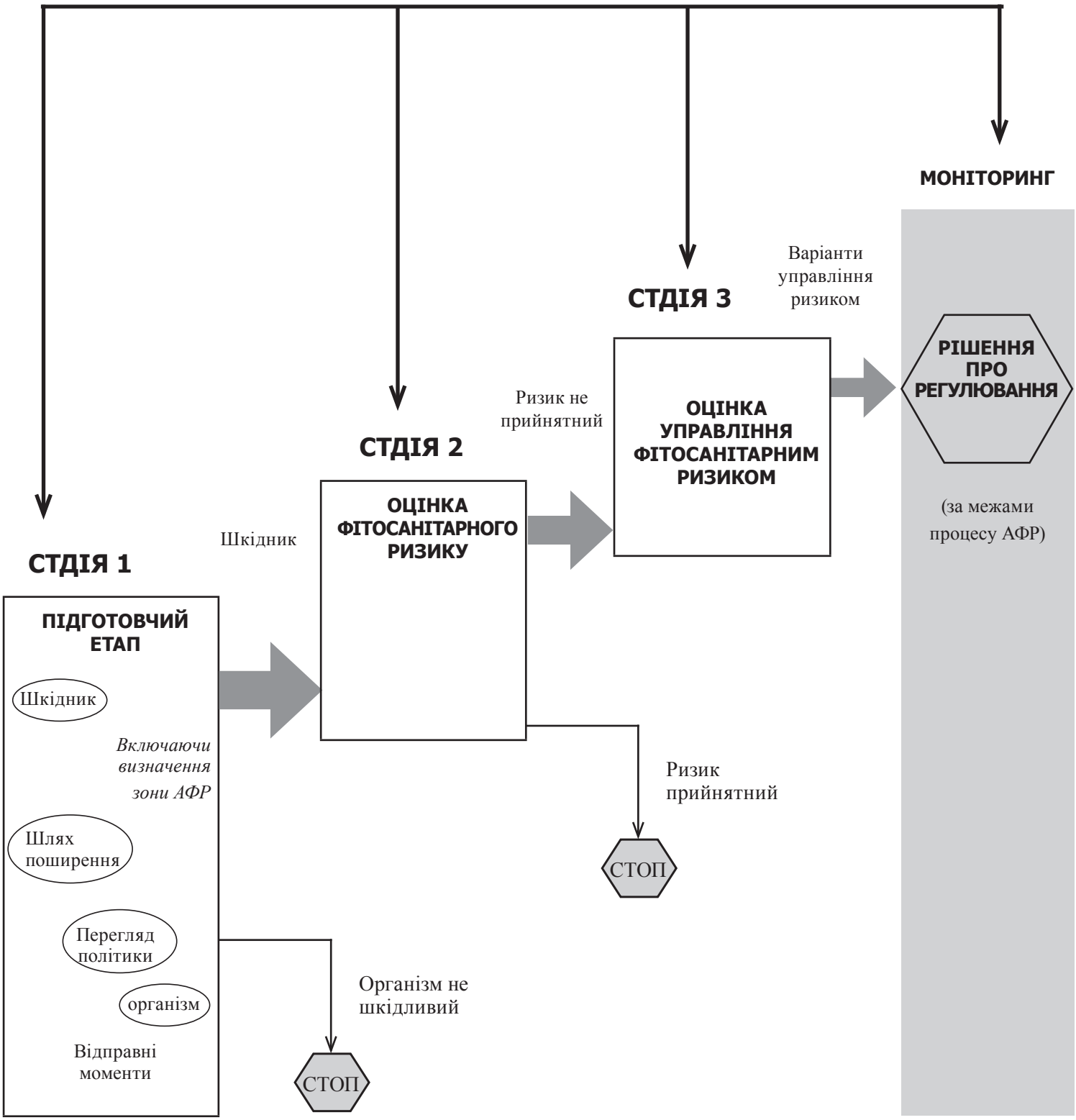
Послідовність може бути забезпечена, наприклад, за допомогою ретельної розробки загальних критеріїв винесення рішень і процедурних кроків, тренінгу спеціалістів, які проводять АФР, і перегляду раніше проведених АФР.

3.6. Запобігання невиправданих прострочень

3.7. В тому випадку, якщо інші договірні сторони безпосередньо зачеплені, НОКЗР необхідно за запитом надати інформацію про завершення кожного аналізу, а також інформувати, за можливістю, про програму їх подальшого проведення, приймаючи до уваги необхідність запобігання невиправданих прострочень (розділ 2.14 МСФЗ № 1: «Фітосанітарні принципи карантину і захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів в міжнародній торгівлі», 2006).

Додаток 1.

СХЕМА АНАЛІЗУ ФІТОСАНІТАРНОГО РИЗИКУ[7]

ЗБІР ІНФОРМАЦІЇ, ДОКУМЕНТАЦІЇ І ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО РИЗИК

[7] Цей додаток не являється офіційною частиною стандарту. Він наводиться лише для інформації.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ
МСФЗ №3
Вказівки щодо експорту, імпорту та вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів (2005)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ПРИЙНЯТТЯ 36

ВСТУП 36

Сфера застосування 36
Посилання 36
Визначення 37
Опис вимог 37

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 37
Ціль стандарту 39

ВИМОГИ 40
1. Призначення відповідального органу і опис загальних обов'язків 40
1.1 Сторони, які домовляються 40
1.2 Загальні обов'язки 40

2. Аналіз фітосанітарного ризику 41

3. Обов'язки договірних сторін щодо імпорту 41
3.1 Обов'язки імпортуючої договірної сторони 41
3.2 Обов'язки НОКЗР експортуючої сторони 43

4. Обов'язки імпортера відносно документації щодо імпорту 43
4.1 Вимоги документації відносно організмів-мішеней 43
4.2 Вимоги документації відносно агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів 44
4.3 Вимоги документації відносно потенційних загроза екстрених дій 44
4.4 Вимоги документації відносно досліджень в карантинних умовах 45

5. Обов'язки експортера 45
5.1 Особливі обов'язки відносно організмів, призначених для наводняючого випуску 45

6. Обов'язки НОКЗР або іншого відповідального органу імпортуючої сторони при імпорті 46
6.1 Нагляд 46
6.2 Карантин 46
6.3 Випуск 46

7 Обов'язки НОКЗР або іншого відповідального органу перед випуском, під час і після нього 46

7.1 Випуск 46
7.2 Документація 47
7.3 Моніторинг і оцінка 47
7.4 Експертні заходи 47
7.5 Зв'язок 47
7.6 Повідомлення 47

ПРИЙНЯТТЯ

МСФЗ № 3 вперше був прийнятий 28-ою Сесією Конференції ФАО в листопаді 1997 року з назвою «Кондуіт з імпорту і випуску екзотичних агентів біологічної боротьби». Перший перегляд даного стандарту був прийнятий Тимчасовою Комісією з фітосанітарних заходів в квітні 2005 року в якості діючого стандарту МСФЗ № 3 (2005 рік).

ВСТУП

Сфера застосування

Діючий стандарт представляє керівництво (кодекс поведінки) з управління ризиком, пов'язаний з експортом, перевезенням, імпортом і вивільненням агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів. Стандарт перераховує відповідні зобов'язання договірних сторін в рамках МКЗР («сторони, які домовляються»), Національних організацій із захисту рослин (НОКЗР) та інших відповідальних органів, імпортерів та експортерів (як описується в стандарті). Стандарт розглядає агентів біологічної боротьби, здатних до відтворення (включаючи паразитоїдів, хижаків, паразитів, нематод, фітофагів, і патогенів, таких як гриби, бактерії і віруси), а також стерильних комах та інших корисних організмів (таких як мікоризи і запилювачі), і охоплює також ті організми, які запаковані або сформовані у вигляді комерційного продукту. Є також положення стандарту, які стосуються імпорту чужорідного походження агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів для досліджень в карантинних установах.

Сфера дії даного стандарту не включає в себе живі модифіковані організми, питання пов'язані з реєстрацією біопестецидів, а також мікробіологічних агентів, призначених для боротьби з хребетними шкідливими організмами.

Посилання

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища і ризику, які несуть модифіковані організми, 2004. МСФЗ № 11, ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2004. МСФЗ № 5, Рим.

Конвенція з біологічної різноманітності, 1992. КБР, Монреаль.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Повідомлення про шкідливі організми, 2002. МСФЗ № 17, ФАО, Рим.

Керівництво (інструкція, руководство) з аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ № 2, ФАО, РИМ.

Керівництво (інструкція)з переліку регульованих шкідливих організмів, 2003. МСФЗ № 19, ФАО, Рим.

Керівництво (інструкція) з фітосанітарної системи регламентації імпорту, 2004. МСФЗ № 20, ФАО, Рим.

Керівництво (інструкція) з фітосанітарних сертифікатів, 2001. МСФЗ № 12, ФАО, Рим.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, використаних в даному стандарті, можна знайти в МСФЗ № 5 (*«Глосарій фітосанітарних термінів»*).

Опис вимог

Даний стандарт направлений на спрощення безпечного експорту, перевезення, імпорту та вивільненню агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів. Сторони, які домовляються, Національні організації із захисту рослин (НОКЗР) та інші відповідальні органи, імпортери і експортери повинні додержуватись пов'язаних з цим обставини.

Договірні сторони або уповноважені ними органи повинні розглядати і використовувати відповідні фітосанітарні заходи відносно експорту, перевезення, імпорту та вивільненню агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, і у випадку необхідності, видавати відповідні імпортні дозволи.

Як описується в даному стандарті, НОКЗР або інші відповідні органи повинні:

– проводити аналіз фітосанітарного ризику для агентів біологічної боротьби або для інших корисних організмів до імпорту та вивільнення;

– забезпечувати при проведенні сертифікації на експорт виконання фітосанітарних імпортних вимог імпортера договірної сторони;

– у випадку необхідності, отримувати, надавати і оцінювати документацію відносно експорту, перевезення, імпорту та вивільненню агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів;

– забезпечувати, щоб агенти біологічної боротьби та інші корисні організми поміщалися або одразу прописувались карантинні умови або умови масового розведення, чи, у випадку необхідності, направлялися безпосередньо для вивільнення у навколишнє середовище;

– підтримувати моніторинг вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів з метою оцінки їх впливу на організми-мішені і на організми які не являються мішенями.

Обов'язки експертів і рекомендації включають забезпечення відповідного вантажу з агентами біологічної боротьби та іншими корисними організмами фіто санітарним вимогам імпортуючої сторони, які стосуються справи міжнародних угод, безпечну відправку вантажу, а також надання необхідної документації, відносно агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів.

Обов'язки імпортерів, і рекомендації їм включають надання НОКЗР, або іншому відповідному органу імпортованої сторони необхідної документації, стосовно шкідливого(- их) організму(- ів)мішені(- ей) і агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Основною метою Міжнародної Конвенції із захисту рослин (МКЗР) забезпечення спільних та ефективних дій, направлених на попередження інтродукції і поширення шкідливих організмів, які пошкоджують рослини і рослинні продукти, і сприяння

прийняттю відповідних заходів, направлених на боротьбу з ними (Стаття 1 МКЗР, 1997). В цьому контексті положення МКЗР розповсюджуються на будь-який організм, який може слугувати місцем прикриття шкідливих організмів чи сприяти їх поширенню, особливо в тих випадках, коли справа стосується міжнародних перевезень (Стаття 1 МКЗР, 1997).

МКЗР (1997) включає наступні положення відносно регулювання агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів. Стаття VII.1 наголошує: *«з метою запобігання інтродукції і/або поширення регульованих шкідливих організмів на свою територію сторони, які домовляються мають суверенне право регулювати ввіз рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання згідно відповідних міжнародних угод і з цією метою можуть: ...*

(в) забороняти або обмежувати проникнення регульованих шкідливих організмів на їх;

(г) забороняти або обмежувати завезення на свою територію агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, корисних організмів, маючих фітосанітарне значення для їх території.»

МСФЗ № 20 («Керівництво з фітосанітарної системи імпорту» містить посилання відносно регулювання агентів біологічної боротьби і безпосередньо, розділ 4.1, говорить про те, що: *«імпортовані товари, які підпадають під дію регламентації, яка являє собою матеріали, які можуть бути заражені або забруднені регульованими шкідливими організмами... нижче наведені приклади під карантинних матеріалів: шкідливі організми і агенти біологічної боротьби»*).

Теперішній перегляд міжнародного стандарту з фітосанітарних заходів, також дає рекомендації для безпечного використання агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів. В деяких випадках можна припускати, що область дії даного керівництва виходить за рамки дії МКЗР і її положень, описаних вище. Наприклад, не дивлячись на те, що першочерговий контекст даного стандарту стосується фітосанітарії, «безпечне» використання, як згадується в стандарті, повинно розумітися в більш широкому сенсі, тобто повинно розглядатися також мінімізація іншого, не фітосанітарного, негативного впливу.

Фітосанітарні розуміння можуть стосуватися можливості того, що нещодавно інтродукціовані агенти біологічної боротьби можуть зачіпати інші організми, які не є мішенями, що, надалі, приведуть до негативного впливу на видовий склад або здоров'я рослин в місцях поширення або екосистемах.

Однак це не означає, що які-небудь аспекти даного стандарту, так чи інакше змінює сферу застосування або обов'язки в рамках самої МКЗР, які мають місце в новому переглянутому тексту МКЗР (1997), або продовження в будь-якому МСФЗ.

Структура діючого переглянутого стандарту в загальних рисах повторює структуру попереднього МСФЗ № 3, і його зміст, засновується головним чином на управлінні ризиком, пов'язаними з використанням агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів. Визнається, що існуючі з аналізу фітосанітарного ризику (МСФЗ № 2: *«Керівництво з аналізу фітосанітарного ризику»* і МСФЗ № 11: *«Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища і ризику наданого живими модифікованими організмами»*, 2004) являють собою фундамент щодо процесу проведення оцінки фітосанітарного ризику для навколишньої середи, і даний аспект включає в себе екологічні, питання з використанням агентів біологічної боротьби.

МКЗР (1997) приймає до уваги прийняті на міжнародному рівні принципи, які регулюють охорони навколишнього середовища (*«Вступна частина»*). Дані принципи допомагають прийняттю відповідних фітосанітарних заходів (Стаття I.I). При проведенні аналізу фітосанітарного ризику відповідно до діючих і до відповідних МСФЗ, а також при розробці і прийнятті відповідних фітосанітарних заходів, договірні сторони повинні розглядати потенціал для більш широких впливів на навколишнє середовище, в результаті випуску агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів (наприклад вплив на безхребетних, які не являються мішенями).

Більша частина даного стандарту основана на припущеннях, що агент біологічної боротьби або інший корисний організм сам може бути потенційно шкідливим організмом, і в цьому випадку застосовується Стаття VII.I в МКЗР (1997) оскільки, сторони, які домовляються можуть забороняти чи обмежувати проникнення регульованих шкідливих організмів на їх території. В деяких ситуаціях, агенти біологічної боротьби та інші корисні організми можуть виступати в ролі носіїв і шляхів поширення шкідливих для рослин організмів гіперпаразитоїдів, гіперпаразитів і етномопатогенів. В цьому сенсі, агенти біологічної боротьби та інші корисні організми можуть розглядатися в якості під карантинних матеріалів, як вказано в Статті VII. 1 МКЗР і МСФЗ № 20 – *«Керівництві з фіто санітарної системи регламентації імпорту»*.

Ціль стандарту

Цілі діючого стандарту наступні:

– забезпечити безпечний експорт, перевезення, імпорт і випуск агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, надаючи керівництва для всіх зацікавлених державних і приватних органів шляхом розробки національного законодавства держав, в тому випадку, якщо воно відсутнє;

– роз'яснити необхідність співпраці між імпортуючими і експортуючими країнами, для того щоб:

- вигоди, отримані від використання агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів, досягала з мінімальними небажаними наслідками;
- сприяти методам, які забезпечують ефективне і безпечне використання на ряду з мінімізацією ризику для навколишнього середовища через неправильне ставлення або використання.

Дане керівництво в підтримку вказаних цілей включає положення, які:

– сприяє відповідальним практикам торгівлі;

– допомагають країнам розробляти регламентації з обережного ставлення, оцінки і використання агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів;

– надаються рекомендації з управління ризиком з метою безпечного експорту, перевезення, імпорту і випуску агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів;

– сприяють безпечному використанню агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів.

ВИМОГИ

1. Призначення відповідального органу і опис загальних обов'язків

1.1. Сторони договору

Сторони, які домовляються повинні визначити орган з відповідними компетенція ми (як правило свої НОКЗР), який відповідає за експортну сертифікацію і регулює імпорт або агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів, підлягають відповідним фітосанітарним заходам і процедурам.

Сторони, які домовляються повинні мати достатні умови і причини для використання відповідних фітосанітарних заходів при експорті, імпорті або поширенню агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів.

1.2. Загальні обов'язки

НОКЗР чи інший відповідальний орган повинні встановлювати процедури з виконання іншого стандарту, які враховують проведення оцінки, яка відноситься до питання документації, вказаної в розділі 4.

НОКЗР або інший відповідальний орган повинні:

– проводити аналіз фітосанітарного ризику до імпорту чи вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів;

– забезпечувати дотримання регламентацій країною імпортером при проведенні сертифікації на експорт;

– відповідним чином надавати і оцінювати документацію, яка відноситься до експорту, перевезенню, імпорту або випуску агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів;

– забезпечувати, щоб агенти біологічної боротьби та інші корисні організми поміщалися або одразу в виписані карантинні умови масового розведення чи випускалися в навколишнє середовище;

– забезпечувати, щоб імпортери і, за необхідністю, експортери виконували свої забов'язання;

– враховувати можливі впливи на навколишнє середовище, такі як вплив на безхребетних, які не є мішенями.

НОКЗР або інший відповідальний орган повинні дотримуватись зв'язку і, за необхідності, координувати свою роботу із зацікавленими сторонами, включаючи інші НОКЗР чи інші компетентні органи, за такими позиціями, як:

– характеристика агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів;

– оцінка ризику, включаючи ризик для навколишнього середовища;

– етикетування, пакування і зберігання під час перевезення;

– процедури відправки та звернення;

– розподілення та торгівля;

– вивільнення;

– оцінка ефективності;

– обмін інформацією;

– виникнення неочікуваних і/або ситуацій, які можуть нанести шкоду, включаючи прийняття заходів з виправлення ситуації.

2. Аналіз фітосанітарного ризику.

НОКЗР імпортуючої країни повинна визначити, чи потрібні по відношенню організму проведення аналізу фітосанітарного ризику (АФР). НОКЗР або інший відповідальний орган можуть також бути відповідальними за забезпечення дотримання інших національних законодавчих вимог, які, однак, можуть не бути обов'язковими в рамках МКЗР.

Оцінка фітосанітарного ризику повинна проводитись відповідно до МСФЗ № 2 («Керівництво з аналізу фітосанітарного ризику») і/або стадією 2 МСФЗ №11 («Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища і ризику, який несуть модифіковані організми», 2004), беручи до уваги невизначеності і потенційні наслідки для навколишнього середовища, як вказано в даних стандартах.

Додатково до проведення оцінки фітосанітарного ризику, договірні сторони також повинні брати до уваги можливість впливу на навколишнє середовище, такий як вплив на безхребетних, які не являються мішенями.

Більшість договірних сторін вимагає, щоб АФР був проведений до імпорту, і технічне обґрунтування, як виписано в МСФЗ № 20 (*«Керівництво з фітосанітарної системи регламентації імпорту»*), отримано, наприклад, за АФР, необхідно для того, щоб визначити, чи повинні шкідливі організми регулюватися, а також встановити жорсткість фітосанітарних заходів проти них. В тому випадку, коли оцінка фітосанітарного ризику по відношенню до запропонованого організму не була прийнята або завершена до імпорту, вона повинна бути завершена до вивільнення (см. Розділ 7). Тим не менш, визнається, що може виникнути необхідність імпорту агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів для дослідів і оцінки в безпечних умовах ізоляції до вивільнення. МСФЗ № 20 також вказує, що сторони, які домовляються можуть заключити спеціальне погодження для імпорту агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів для наукових досліджень, і що такий імпорт може бути дозволений при умові прийняття адекватних заходів безпеки. НОКРЗ повинна бути готова до подібного імпорту, передбачаючи, при необхідності, повний АФР у відповідності з МСФЗ № 11 (*«Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища і ризику, який несуть живі модифіковані організми»*, 2004) буде проведений до вивільнення. Якщо виявлені не фітосанітарні ризики, при необхідності, щодо них повинні бути проінформовані інші відповідні органи для прийняття можливих заходів.

Може бути доцільним провести подальші наукові дослідження в країні експортері щодо імпорту агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів з метою перевірити точність і надійність проведеної оцінки ризику. На ряду з іншими варіантами, і у випадку необхідності, НОКЗР та інші відповідальні можуть розглядати можливість проведення таких наукових досліджень, в співпраці з органами країни експортеру і у відповідності з процедурами і регламентаціями, які відносяться до справи.

3. Обов'язки договірних сторін щодо імпорту

3.1. Обов'язки імпортуючої договірної сторони

Імпортуючи договірна сторона або її НОКЗР або інший відповідальний орган повинні:

Сприяти усвідомленості щодо діючого стандарту і його виконанню, а також встановлювати необхідні фітосанітарні заходи, які регулюють імпорт, перевезення та вивіль-

нення агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів в своїй країні, і забезпечувати їх ефективне виконання.

Оцінювати документацію, надану імпортером (див. розділ 4), про шкідливі організми-мішені і про агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів, відносно рівня прийнятного ризику. Договірні сторони повинні встановлювати адекватні фітосанітарні заходи відносно імпорту, перевезенню, карантинних вимог (включаючи погодження умов для досліджень, а також фітосанітарні заходи щодо ізоляції і знищення) або вивільнення агентів біологічної боротьби, відповідно до проведеної оцінки ризику. Якщо агент біологічної боротьби або інший корисний організм вже присутній в країні, регулювання може бути необхідне тільки з метою забезпечення відсутності забруднення чи зараження даного організму, або ж для того, щоб схрещення з місцевими генотипами того ж виду не призводило до нових фітосанітарних ризиків. Широкомасштабне вивільнення може бути обмежене саме з цих причин.

Випускати регламентації, які констатують вимоги, які повинні виконуватися експортованою країною, експортером та імпортером. При необхідності, вони можуть поширюватися на:

– оформлення супроводжуючого офіційного документу (імпортного дозволу чи ліцензії);

– фітосанітарну сертифікацію, відповідно до МСФЗ № 12 – *«Керівництво з фітосанітарних сертифікатів»* ;

– спеціальний сертифікований документ;

– офіційну ідентифікацію організмів під час карантину і надання довідкової особи;

– специфікацію джерела походження агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів, включаючи, при можливості, походження і/або місця виробництва;

– заходи застереження, які повинні бути прийняті проти потрапляння природних ворогів агента біологічної боротьби або іншого корисного організму, а також для попередження загострення чи зараження;

– вимоги до пакування під час транспортування і зберігання;

– процедури видалення упаковки;

– засоби, підтвердження достовірності документації;

– засоби, підтвердження вмісту вантажів;

– умови, при яких упаковка може відкриватися;

– виділення пунктів ввезення;

– визначення особи чи організації, які повинні отримати вантаж;

– вимоги до умов, в яких агенти біологічної боротьби або інші корисні організми можуть утримуватися.

Забезпечувати, щоб були в дії процедури документації:

– аналіз фітосанітарного ризику;

– імпорту (дійсності дат походження);

– догляд, розведення чи розмноження;

– вивільнення (кількість вивільнення, дата, місце проведення) та

– інших важливих даних.

Не дивлячись на те, що права власності на ці дані повинні бути захищені, у випадку, коли це необхідно, такі документи можуть бути доступні науковій громаді та суспільству.

У випадку необхідності, забезпечити ввезення вантажів, і, якщо необхідно, їх обробку в карантинних приміщеннях. Якщо країна не має безпечних карантинних приміщень,

може бути розглянуто можливість імпорту через карантинну станцію третьої країни, визнану імпортованою договірною стороною.

розглядати (за допомогою аналізу фітосанітарного ризику) ризик інтродукції інших організмів, пов'язаних з агентами біологічної боротьби або іншими корисними організмами. Реакція на цей ризик (не випускаючи з виду принципи необхідності і мінімального впливу) повинна включати фітосанітарні заходи, які потребують утримання культур імпортованих агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів в карантині перед вивільненням. Розведення під час як мінімум одного покоління може допомогти в забезпечення чистоти культури і її свободи від паразитів і патогенів або супутніх шкідливих організмів, а також в полегшенні офіційної ідентифікації. Це найбільш цілеспрямовано у тим випадках, коли агенти біологічної боротьби або інші корисні організми були зібрані в природному середовищі існування (місці поширення).

за можливості, забезпечити збір в колекції офіційно ідентифікованих довідкових організмів імпортованих агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів (і рослини(- н)- господаря(- ів), за необхідності). Бажано, якщо це можливо, забезпечити серії екземплярів, в якій була б представлена природна змінність.

У випадку застосування техніки стерильної комахи (ТСК), маркувати, за можливості, стерильну комаху для того, щоб відрізнити її від природної комахи.

Приймаючи до уваги результати аналізу фітосанітарного ризику (згідно з принципами необхідності і мінімального впливу), а також результати першого імпорту або вивільнення, розглядати можливість звільнення подальшого імпорту того ж агента біологічної боротьби або іншого корисного організму від деяких або усіх імпортних вимог. Можливість опублікування списків дозволених і заборонених агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів повинна бути також розглянута. За необхідності, агенти біологічної боротьби, які заборонені, повинні бути включені в переліки регульованих шкідливих організмів (які складаються і оновлюються договірними сторонами відповідно до МККР (1997) і МСФЗ № 19 – *«Керівництво з переліків регульованих шкідливих організмів»*).

3.2. Обов'язки НОКЗР країни експортера

НОКЗР країни експортера повинна забезпечити, щоб були виконані фітосанітарні імпортні вимоги країни імпортера і щоб фітосанітарні сертифікати були оформлені відповідно до МСФЗ № 12 – *«Керівництво з фітосанітарних сертифікатів»* в тому випадку, якщо вони вимагаються країною імпортером стосовно вантажів з агентами біологічної боротьби або іншими корисними організмами, і якщо вони розглядаються як потенційно шкідливі організми, або як шляхи поширення шкідливих організмів, пошкоджуючих рослини. НОКЗР закликають слідувати відповідним елементам даного стандарту в тому випадку, якщо країна-імпортер не має законодавчих актів відносно імпорту агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів.

4. Обов'язки імпортера відносно документації щодо імпорту

4.1. Вимоги до документації відносно організмів-мішеней

До першого завозу, імпортер агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів повинен надати інформацію, яка необхідна НОКЗР або іншим відповідальним органам договірної сторони імпортера. Для всіх агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів ця інформація включає точне визначення організму(- ів)-мішені(- ей), як правило, на рівні виду.

Якщо імпортований агент біологічної боротьби використовується для боротьби з шкідливим організмом, інформація про шкідливий організм-мішень може включати наступне:

– його поширення в світі і ймовірне походження;

– відомі дані про його біологію та екологію:

– доступна інформація відносно його економічного значення і впливу на навколишнє середовище:

– можливі переваги і будь-які протиріччя, які супроводжують використання агентів біологічної боротьби:

– відомі природні вороги, антагоністи та інші агенти біологічної боротьби або конкуренти шкідливого організму-мішені, вже властиві чи використовувані в запропонованій зоні поширення чи інших частинах світу.

Інша інформація про всіх агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів, яка має значення для АФР, може також запитуватися НОКЗР або іншим відповідальним органом договірної сторони імпортера.

4.2. Вимоги до документації відносно агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів

До першого завозу, імпортер агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів повинен погодити з експортером надання НОКРЗ або іншому відповідальному органу договірної сторони імпортера документації, яка супроводжується відповідними науковими посиланнями, з інформацією про імпортера агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів, яка включає:

– достатньо повну характеристику агента біологічної боротьби або іншого корисного організму, яка дозволяє провести його точну ідентифікацію, як мінімум, до рівня виду;

– резюме всієї доступної інформації, про походження, поширення в світі, біології, природних ворогів, надпаразитів і діях в зоні його поширення;

– доступну інформацію про харчову спеціалізацію (частково, список пошкоджених господарів) агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів і будь-які потенційні загрози, які шкідливі для господарів, які не є мішенями;

– опис природних ворогів агенту і його можливі забруднюючі, а також процедур з їх виключення з лабораторних культур. Цей опис включає, якщо це відповідає конкретному випадку, процедури точної ідентифікації і, якщо необхідно, видалення з культури господаря, на якому агент біологічної боротьби або інший корисний організм розводились. Інформація про всі фітосанітарні заходи, прийняті до перевезення, також повинні бути надані.

4.3. Вимоги до документації відносно потенційних загроз і екстрених дій

До першого завозу, імпортер агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів забов'язується надати НОКЗР або іншому відповідальному органу документацію, в якій:

– відмічають потенційну шкоду для здоров'я і аналізують ризики, які являють загрозу для персоналу, який може піддаватись негативним впливам під час роботи з агентами біологічної боротьби або іншими корисними організмами в лабораторії, при розведенні і в умовах застосування;

– детально описуються плани екстрених дій або існуючих процедур на той випадок, якщо агент біологічної боротьби або інший корисний організм виявлять неочікувані негативні властивості.

4.4. Вимоги до документації відносно дослідів в карантинних умовах

Імпортер агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів, запропонованих для дослідів в карантинних умовах, повинен надавати максимум інформації, вказаної в пунктах 4.1 – 4.3. Однак визнається, що зібрані в природних умовах організми, імпортовані дослідниками під час перших перевезень потенційних агентів біологічної боротьби, можуть не бути описані точно відносно їх таксонометричної належності, спектру господарів, впливу на організми, які не є мішенями, поширення біології, впливу в зоні поширення і т.д. Дана інформація буде визначена після того, як кандидати в агенти біологічної боротьби будуть вивчені в умовах карантинної безпеки.

Дослідник повинен також надати наступну інформації, стосовно вибору карантинних умов і устаткування для майбутньої роботи:

– природу матеріалу, запропонованого для ввезення;

– тип дослідження, яке має бути проведено;

– достатній опис умов ізоляції (включаючи безпеку, а також компетентність і кваліфікацію персоналу);

– екстрений план, який буде виконаний за умов, якщо організм зможе поширитися за умови ізоляції.

Подібна інформація може бути затребувана НОКЗР або іншим відповідальним органом до надання дозволу на проведення досліджень. НОКЗР або інший відповідальний орган можуть перевірити точність наданої документації і вивчити приміщення і устаткування і можуть, за необхідності, вимагати модифікації.

5. Обов’язки експортера

Експортеру агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів рекомендується забезпечити, щоб:

• забезпечити всі фітосанітарні імпортні вимоги, вказані в регламентаціях країни імпортера чи в імпортному дозволі (див. також розділ 3.2., який описує пов’язані з цим обов’язки НОКЗР);

• вантаж супроводжувався всією необхідною документацією;

• упаковка була безпечною і попереджувала проникнення на зовні;

• організми, використані для ТСК, були оброблені, до необхідного рівня для цілей ТСК (наприклад, використання опромінення з необхідною мінімальною поглинаючою дозою). Використана(- і) обробка(- и) і показник ефективності також повинні бути надані в документації.

5.1. Особливі обов’язки відносно організмів, призначених для всеохоплюючого вивільнення

Експортери агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів, які використовуються для всеохоплюючого вивільнення, повинні надати документацію відносно

прийнятих заходів для обґрунтування того, що рівні забруднення, прийнятні для НОКЗР країни-імпортера або іншого відповідального органу, не перевищують.

6. Обов'язки НОКЗР або іншого відповідального орану договірної сторони імпортера під час імпорту

6.1. Огляд

У випадку необхідності (див. розділ 3.1.5.) після перевірки документації, повинен проводитись огляд в офіційно назначеному карантинному закладі.

6.2. Карантин

НОКЗР повинна забезпечувати, щоб агенти біологічної боротьби або інші корисні організми, за необхідності, утримувалися і розводилися в карантинних умовах (див. 3.1.6.), до тих пір, поки це є необхідним.

6.3. Вивільнення

НОКЗР або інший відповідальний орган можуть дозволити передачу агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів безпосередньо для вивільнення в тому випадку, якщо всі умови (особливо, викладені в розділі 3) були виконані, і надані необхідні документовані докази (див. розділ 4).

7. Обов'язки НОКЗР або іншого відповідального органу перед вивільненням, під час і після нього

До вивільнення, НОКЗР або інші відповідальні органи закликаються повідомляти подробиці запланованого вивільнення, який може вплинути на сусідні країни. З метою сприяння спільному використанню інформації, подробиці запланованих вивільнень також можуть бути доведені до відповідних НОКЗР до вивільнення.

Якщо аналіз фітосанітарного ризику не був проведений до імпорту відповідно до МСФЗ № 2 (*«Керівництво аналізу з фітосанітарного ризику»*) і/або МСФЗ № 11 (*«Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього се-редовища і ризику, який несуть з собою живі модифіковані організми»* 2004), тоді він має бути проведений до вивільнення, приймаючи до уваги невизначеності, як вказується в даних стандартах. Додатково до проведення оцінки фітосанітарного ризику, договірні сторони повинні також розгляда-ти можливі впливи на навколишнє середовище, такі як вплив на безхребетних, які не є мішенями.

НОКЗР або інший відповідальний орган можуть перевірити ефективність обробки(- ок) з стерилізації до вивільнення стерильних комах.

7.1. Вивільнення

НОКЗР або інший відповідальний орган повинні санкціонувати і проводити перевірку офіційних вимог, пов'язаних з вивільненням агентів біологічної боротьби або інших

корисних організмів, частково, вимог, відносно обмежень вивільнення тільки певними зонами. Ця перевірка може використовуватись для того, щоб коректувати вимоги відносно імпорту чи вивільнення організму.

7.2. Документація

Документація, достатня для відстеження робіт з вивільнення агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів, повинна підтримуватися НОКЗР або іншим відповідальним органом.

7.3. Моніторинг та оцінка

НОКЗР або інший відповідальний орган можуть слідкувати за вивільненням агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів, щоб оцінити вплив на організми-мішені і організми, які не являються мішенями і, за необхідності, адекватно реагувати. В деяких випадках, ці спостереження повинні включати систему маркування, щоб полегшити розпізнавання агентів біологічної боротьби (наприклад стерильних комах) або інших корисних організмів, порівнюючи з організмом в його природному стані в природному середовищі.

7.4. Екстрені заходи

НОКЗР або інший відповідальний орган договірної сторони імпортера відповідальні за розробку або прийняття екстрених планів чи процедур, які, у випадку необхідності і, за необхідності, забезпечувати їх виконання та інформування всіх зацікавлених сторін.

7.5. Зв'язок

НОКЗР або іншому відповідальному органу рекомендується забезпечувати, щоб місцеві користувачі і постачальники агентів біологічної боротьби або інших корисних організмів, а також фермери, організації фермерів та інші зацікавлені сторони, були своєчасно і достатньо проінформовані і навчені відповідним заходам з використання агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів.

7.6. Повідомлення

Договірні сторони повинні використовувати всі обов'язки з проведення в рамках МКЗР, наприклад, в тих випадках, коли організм, використовуваний як агент біологічної боротьби або інший корисний організм, виявляє властивості шкідливого організму.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 4

ВИМОГИ ЩОДО ВСТАНОВЛЕННЯ ВІЛЬНИХ ЗОН

(1995)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Використання/Перегляд і зміни/Розповсюдження 50

ВСТУП 50
Сфера застосування 50
Посилання 51
Визначення і скорочення 51
Опис вимог 52

1. Загальні вимоги до вільних зон (ВЗ) 53
1.1 Визначення меж ВЗ 53
1.2 Встановлення і підтримання ВЗ 53
1.2.1 Системи, які дозволяють встановити, що зона вільна 54
1.2.2 Фітосанітарні заходи для підтримання зони вільною 54
1.2.3 Контроль за підтриманням ВЗ 54
1.3 Документування і перегляд 55

2. Специфічні вимоги до ВЗ різних типів 55
2.1 Ціла країна 55
2.1.1 Системи, що дозволяють встановити, що зона вільна 56
2.1.2 Фітосанітарні заходи для підтримання зони вільною 56
2.1.3 Контроль за підтриманням ВЗ 56
2.1.4 Документування і перегляд 56
2.2 Незаражена частина країни, в якій наявна обмежена заражена зона 56
2.2.1 Системи, які дозволяють встановити, що зона вільна 56
2.2.2 Фітосанітарні заходи для підтримання зони вільною 56
2.2.3 Контроль за підтриманням ВЗ 56
2.2.4 Документування і перегляд 57
2.3 Обмежена незаражена частина країни, розташована всередині 57
суцільно зараженої зони 57
2.3.1 Системи, які дозволяють встановити, що зона вільна 57
2.3.2 Фітосанітарні заходи для підтримання зони вільною 57
2.3.3 Контроль за підтриманням ВЗ 57
2.3.4 Документування і перегляд 57

ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) розробляються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин в якості частини всесвітньої програми політики та технічної допомоги Продовольчої та сільскогосподарської організації Об'єднаних Націй в галузі карантину рослин. Ця програма робить доступними, як для членів ФАО, так і для інших зацікавлених сторін ці стандарти, вказівки та рекомендації з метою гармонізації фітосанітарних заходів до міжнародних вимог для спрощення торгівлі та уникнення застосування невиправданих заходів, які могли б чинити перешкоди для торгівлі.

Цей стандарт був ухвалений двадцять восьмою сесією Конференції ФАО у листопаді 1995 року.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду та внесенню змін. Часом перегляду цього стандарту є 2001 рік, або будь-яка інша дата, яку буде узгоджено Комісією з фітосанітарних заходів.

У разі необхідності до стандартів будуть внесені зміни та їх буде перевидано. Користувачу необхідно впевнитись у застосуванні останньої версії цих стандартів.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин між усіма членами ФАО, а також виконавчими/технічними секретаріатами регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська та Тихоокеанська комісія із захисту рослин
– Андинське співтовариство
– Європейська і Середземноморська організація із захисту рослин
– Карибська комісія із захисту рослин
– Міжафриканська фітосанітарна рада
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки)
– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки)
– Північно-Американська організація із захисту рослин
– Тихоокеанська організація із захисту рослин.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує вимоги щодо встановлення та використання вільних зон (ВЗ) як в якості варіанту з управління ризиком в галузі фітосанітарної сертифікації рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання, які експортовані з ВЗ, так і в якості елемента наукового обґрунтування фітосанітарних заходів, які

використовуються і країною-імпортером для захисту вільної зони, що знаходиться в небезпеці.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 1997, МСФЗ № 5 ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997, ФАО, Рим.

Принципи карантину та захисту рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995, МСФЗ № 1. ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ № 2, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1998. МСФЗ № 6, ФАО, Рим.

Угода по використанню санітарних і фітосанітарних заходів, 1994. Світова організація торгівлі, Женева.

Визначення і скорочення

Шкідливий організм	Будь який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів
Зона	Офіційно визначена країна, частина країни або декілька країн чи їх частина
Контрольне обстеження	Обстеження, яке проводиться з метою встановлення меж зони, зараженої шкідливим організмом, або вільної від нього
МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО у 1951 році в Римі і в подальшому доповнена
Національна організація із захисту рослин	Офіційна служба, заснована державою для виконання визначених МКЗР функцій
Обстеження	Офіційний захід, який проводиться у певний обмежений період часу з метою визначення характеристик популяції шкідливого організму або визначення видового складу присутніх у даній зоні організмів
Обстеження території на виявлення (шкідливого організму)	Обстеження, яке проводиться в даній зоні з метою виявлення присутніх у ній шкідливих організмів
Офіційний	Встановлений, дозволений або виконуваний Національною організацією із захисту рослин
Популяційний Моніторинг	Тривалі обстеження для перевірки характеристик популяції шкідливого організму
Вільна зона (ВЗ)	Зона, відсутність у якій даного шкідливого організму науково доведена, і де, в разі необхідності, вона офіційно підтримується

Фітосанітарний захід (прийнята інтерпретація)	Законодавство, регламентація чи офіційна процедура, спрямовані на запобігання інтродукції та/або поширенню карантиних шкідливих організмів або обмеження економічних збитків від регульованих некарантиннихшкідливих організмів *Прийнята інтерпретація терміну фітосанітарний захід приймає до уваги існуючий зв'язок між фітосанітарними заходами і регульованими некарантинними шкідливими організмами. Цей зв'язок недостатньо відображений у визначенні статті II МКЗР (1997)*
Фітосанітарна регламентація	Офіційне правило із запобігання інтродукції та/або поширенню карантинних шкідливих організмів або зменшенню економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів, зокрема, встановленню процедур з фітосанітарної сертифікації

Опис вимог

«Вільна зона» – це «зона, відсутність в якій даного шкідливого організму науково доведена, і де, в разі необхідності, вона офіційно підтримується.

Встановлення і використання НОКЗР вільної зони дає можливість здійснювати експорт рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання з однієї країни (країни-експортера), в якій наявна ВЗ, в іншу (країну-імпортер) без використання додаткових фітосанітарних заходів при дотриманні певних вимог. Статус вільної зони може таким чином бути використаний в якості основи для фітосанітарної сертифікації рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання щодо певного(их) шкідливого(их) організму(ів). Крім того, статус вільної зони при оцінці фітосанітарного ризику може слугувати підтвердженням на науковій основі факту відсутності певного шкідливого організму в конкретній зоні. В цьому випадку ВЗ є елементом обґрунтування фітосанітарних заходів, які використовуються країною-експортером для захисту зони, що знаходиться в небезпеці.

Незважаючи на те, що термін «вільна зона» включає в себе весь набір типів ВЗ (від цілої країни, вільної від шкідливого(их) організму(ів), до маленької зони, вільної від шкідливого(их) організму(ів), але розташованої всередині країни, де він(вони) широко розповсюджений(і), було прийняте рішення про доцільність розділу ВЗ на три типи, до яких виставляються різні вимоги:

– ціла країна;

– незаражена частина країни, в якій наявна обмежена заражена зона;

– обмежена незаражена частина країни, розташована всередині суцільно зараженої зони.

У будь-якому з цих випадків ВЗ може, в разі необхідності, поширюватись на всю територію або частину кількох країн.

Встановлення і подальше підтримання ВЗ включає три основних компоненти або етапи:

– системи, які дозволяють встановити, що зона вільна;

– фітосанітарні заходи для її підтримання вільною;

– перевірки, які дозволяють стверджувати, що вона підтримується вільною.

Природа цих компонентів залежить від біології шкідливого організму, типу і характеристик ВЗ та рівня фітосанітарної безпеки, що потребується у відповідності до проведених аналізів фітосанітарного ризику. Для отримання цих компонентів можуть використовуватись наступні методи:

– збір даних;
– обстеження (контрольні, на виявлення шкідливого організму, популяційний моніторинг);
– нормативні заходи;
– аудит (перегляд і оцінка);
– документування (звіти, план роботи).

1. Загальні вимоги до вільних зон

1.1. Визначення меж ВЗ

Периметр ВЗ повинен відповідати біології шкідливого організму. Вона ж визначає шкалу, у відповідності до якої можливо визначення ВЗ і тип її меж. Зазвичай, периметр ВЗ повинен базуватись на зоні реальної відсутності шкідливого організму. На практиці ВЗ найчастіше обмежується реально існуючими межами, які співпадають з біологічними межами присутності шкідливого організму. Ці кордони можуть бути адміністративними (наприклад, кордонами країни, провінції або округу), географічними (наприклад, річками, морями, горами, шляхами), або межами приватних володінь, що визнаються заінтере-сованими сторонами. В практичних цілях може бути також прийнято рішення встановити ВЗ всередині зони, яка розглядається в якості вільної від шкідливого організму, уникаючи тим самим необхідності вираховувати точні межі ВЗ.

1.2. Встановлення і підтримання ВЗ

При встановленні і підтриманні ВЗ існують три основних компоненти:
– системи, які дозволять встановити, що зона вільна;
– фітосанітарні заходи, які дозволяють підтримати її вільною;
– перевірки, які дозволяють підтвердити, що підтримується вільною.
Природа цих компонентів варіює в залежності від:
біології шкідливого організму, яка включає в себе:
– потенціал живучості;
– швидкість розмноження;
– способи поширення;
– доступність рослин-господарів і т.п.

характеристик самої ВЗ, які включають в себе:
– її розміри;
– ступінь її ізольованості;
– екологічні умови;
– однорідність і т.п.

рівня фітосанітарної безпеки, необхідного у відповідності з рівнем ризику, який встановлений в процесі аналізу фітосанітарного ризику.

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів – *Вказівки щодо нагляду і Вказівки з аналізу фітосанітарного ризику* надають більш детальну інформацію стосовно вимог до загального нагляду і спрямованих обстежень.

1.2.1. Системи, які дозволяють встановити, що зона вільна

Визнані всього два типи систем збору даних, які можуть бути використані замість або в різних комбінаціях:

– загальний нагляд;

– спрямовані обстеження.

Загальний нагляд

Він включає в себе використання всіх джерел інформації: НОКЗР, інші національні і місцеві державні відомства, дослідні інститути, університети, наукові товариства (у тому числі спеціалісти– аматори), виробники, консультанти, музеї і громадськість. Інформація може бути отримана з:

– наукових і комерційних журналів;

– неопублікованих історичних відомостей;

– сучасних спостережень.

Спрямовані обстеження

Це можуть бути обстеження території на виявлення шкідливих організмів або контрольні обстеження. Це офіційні обстеження, вони повинні відповідати плану, схваленому відповідною НОКЗР.

1.2.2 Фітосанітарні заходи для підтримання зони вільною

Специфічні заходи можуть вживатись для запобігання інтродукції та поширення шкідливого організму. Вони включають в себе регламентні заходи:

– занесення шкідливого організму до переліку карантинних шкідливих організмів

– встановлення вимог до імпорту в країну чи зону;

– обмеження переміщень деяких товарів всередині певних зон в одній або кількох країнах, включаючи буферні зони;

– регулярний моніторинг;

– рекомендації виробникам.

Застосування фітосанітарних заходів для підтримання статусу відсутності шкідливих організмів на усій ВЗ або на будь-якої її частині обґрунтоване тільки там, де екологічні умови сприятливі для акліматизації шкідливого організму.

1.2.3 Контроль за підтриманням ВЗ

З моменту встановлення вільної зони і введення фітосанітарних заходів щодо її підтримання необхідно регулярно перевіряти відсутність шкідливого організму для підтри-

мання статусу ВЗ і для внутрішнього управління. Інтенсивність контролю залежить від необхідного рівня фітосанітарної безпеки.

Система контролю може включати в себе:

– періодичний огляд експортованих вантажів;

– обов'язкове повідомлення НОКЗР про будь-яку появу шкідливого організму з боку наукових і технічних працівників, а також інспекторів;

– популяційний моніторинг.

1.3. Документування і перегляд

Встановлення і підтримання ВЗ повинно адекватно документуватись і періодично переглядатись.

Незалежно від типу ВЗ, документація повинна включати в себе інформацію про:

– дані, які дозволяють встановити вільну зону;

– різні адміністративні заходи, прийняті для підтримання ВЗ;

– межі ВЗ;

– вжиті фітосанітарні регламентації;

– технічні дані нагляду або застосовані системи обстеження і моніторингу.

В інтересах НОКЗР може бути корисним надсилання документації про ВЗ в центральне інформаційне бюро (ФАО або Регіональну організацію із захисту рослин) з усіма необхідними деталями з тим, щоб дана інформація могла бути передана усім заінтересованим НОКЗР відповідно до їх запиту.

У тому випадку, коли встановлення і підтримання ВЗ пов'язане зі складним комплексом заходів для забезпечення високого рівня фітосанітарної безпеки, необхідно, в міру можливості, передбачити план дій, розроблений на підставі двосторонньої угоди. У такому плані повинні бути перераховані специфічні особливості дій, які необхідні для управління ВЗ, у тому числі значення і відповідальність виробників і комерсантів в країні, де розташована ВЗ. Дана діяльність повинна регулярно переглядатись і оцінюватись, а результати можуть стати частиною плану.

2. Специфічні вимоги до ВЗ різних типів

Термін *«вільна зона»* поширюється на весь спектр типів ВЗ. Для зручності, коли йдеться про вимоги до ВЗ, їх поділяють на три формальні категорії:

– ціла країна;

– незаражена частина країни, в якій наявна обмежена заражена зона;

– обмежена незаражена частина країни, розташована всередині суцільно зараженої зони.

В кожному з цих випадків ВЗ може, в разі необхідності, розповсюджуватись на всю територію або частину кількох країн. Нижче наведені специфічні вимоги до кожного з цих трьох типів ВЗ.

2.1. Ціла країна

У даному випадку відсутність конкретного шкідливого організму стосується політичної одиниці, яка підпорядкована відповідній НОКЗР.

Вимоги можуть включати в себе:

2.1.1. Системи, які дозволяють встановити, що зона вільна

Приймаються як дані загального нагляду, так і дані спрямованих обстежень. Вони різняться між собою типом і рівнем фітосанітарної безпеки, яку вони забезпечують.

2.1.2. Фітосанітарні заходи для підтримання зони вільною

Вони можуть включати в себе заходи, перераховані в розділі 1.2.2.

2.1.3. Контроль за підтриманням ВЗ

Він може включати в себе перевірки, перераховані в розділі 1.2.3.

2.1.4. Документування і перегляд

Вони можуть включати в себе положення, перераховані у розділі 1.3.

2.2. Незаражена частина країни, в якій наявна обмежена заражена зона

У цьому випадку поширення шкідливого організму обмежується тільки частиною країни, визначеною НОКЗР. Вживаються офіційні заходи для локалізації популяцій шкідливого організму. ВЗ може займати як частину, так і усю територію, на якій відсутній шкідливий організм.

Вимоги можуть включати в себе:

2.2.1. Системи, які дозволяють встановити, що зона вільна

Зазвичай, статус ВЗ базується на спрямованих обстеженнях. Офіційне контрольне обстеження може бути використане для визначення масштабів зараження, при цьому офіційне обстеження території на виявлення шкідливого організму може бути використане для незараженої зони, щоб перевірити його відсутність.

2.2.2. Фітосанітарні заходи для підтримання зони вільною

Вони можуть включати в себе заходи, перераховані в розділі 1.2.2. Для даного типу ВЗ можуть вимагатись фітосанітарні регламентації щодо перевезення товарів із зараженої у незаражену зону з метою запобігання поширенню шкідливого організму, як це вказано у розділі 1.2.2.

2.2.3. Контроль за підтриманням ВЗ

Він може включати в себе перевірки, перераховані в розділі 1.2.3. Популяційний моніторинг має більше значення для даного типу ВЗ, ніж для території цілої країни.

2.2.4. Документування і перегляд

Документування може включати в себе необхідні вказівки з офіційних перевірок, такі як результати обстежень, фітосанітарні регламентації і відомості про НОКЗР, як це зазначено в розділі 1.3.

2.3. Обмежена незаражена частина країни, розташована всередині суцільно зараженої зони

Даний тип ВЗ являє собою розташовану всередині суцільно зараженої території зону, відсутність в якій певного шкідливого організму була офіційно забезпечена або доведена. Вона підтримується вільною від шкідливого організму, що дозволяє країні-експортеру використати даний статус в якості основи для фітосанітарної сертифікації рослин та/або рослинних продуктів.

У деяких випадках ВЗ може бути встановлена всередині зони, зараженість якої не була доведена спрямованими обстеженнями.

Рівень ізолювання ВЗ повинен відповідати біології шкідливого організму.

Вимоги повинні включати в себе:

2.3.1. Системи, які дозволяють встановити, що зона вільна

Для даного типу ВЗ необхідні контрольні обстеження і обстеження території на виявлення шкідливого організму.

2.3.2. Фітосанітарні заходи для підтримання зони вільною

Вони можуть включати заходи, перераховані в розділі 1.2.2. Для даного типу ВЗ можуть також бути необхідними фітосанітарні регламентації щодо переміщення матеріалу рослин-горсподарів із зараженої у незаражену зону з метою запобігання поширення шкідливого організму, як це вказано в розділі 1.2.2.

2.3.3. Контроль за підтриманням ВЗ

Він може включати перевірки, що перераховані в розділі 1.2.3. Безперервний популяційний моніторинг може, очевидно, слугувати вимогою для даного типу ВЗ.

2.3.4. Документування і перегляд

Документування може включати в себе необхідні вказівки щодо офіційних перевірок, такі як результати обстежень, фітосанітарні регламентації і відомості про НОКЗР, як це зазначено у розділі 1.3. Оскільки при даному типі ВЗ часто укладаються угоди між торговельними партнерами, НОКЗР країни-імпортера повинна мати можливості щодо перевірки і контролю за функціонуванням ВЗ.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 5 ГЛОСАРІЙ ФІТОСАНІТАРНИХ ТЕРМІНІВ (2007 рік)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

Зміст

ВСТУП 60
Сфера застосування 60
Мета 60
Посилання 60
Опис вимог 61

ФІТОСАНІТАРНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ 62

Додатки 80
Додаток № 1:
Вказівки стосовно тлумачення та застосування концепції офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами 80

Додаток № 2:
Вказівки стосовно тлумачення поняття потенційне «економічне значення» та пов'язаних з ним термінів, у тому числі, екологічні міркування 84

Доповнення до додатку №2 88

ВСТУП

Сфера застосування

Цей довідковий стандарт являє собою перелік термінів і визначень із специфічними значеннями для фітосанітарних систем усього світу. Його було розроблено для створення гармонізованої, міжнародно визнаної термінології, пов'язаної з впровадженням Міжнародної конвенції із захисту рослин (МКЗР) і Міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів (МСФЗ).

Мета

Метою цього довідкового стандарту є збільшення ясності та послідовності для застосування та розуміння термінів та визначень, які використовуються договірними сторонами з офіційною фітосанітарною метою, в фітосанітарному законодавстві та регламентаціях, а також при офіційному обміні інформації.

Посилання

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, враховуючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який завдають живі модифіковані організми, 2004. МСФЗ № 11. ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів ФАО, Бюлетень із захисту рослин ФАО, 38(1) 1990: 5-23.

Глосарій фітосанітарних термінів, 1995. МСФЗ №5, ФАО, Рим. (публікація 1996 року).

Діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів, 2006. МСФЗ №27, ФАО, Рим.

Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002. МСФЗ № 14. ФАО, Рим

Картагенський протокол з біологічної безпеки та конвенція з біологічного різноманіття, 2000. КБР, Монреаль.

Кондуїт (Список) з імпорту та випуску екзотичних агентів біологічної боротьби, 1996. МСФЗ №3, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Повідомлення про шкідливі організми, 2002. МСФЗ № 17. ФАО, Рим

Визначення статусу шкідливих організмів у зоні, 1998. МСФЗ № 8, ФАО, Рим.

Звіт 1-ої наради Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів (ТКФЗ[1]), 1998. ФАО, Рим.

Звіт 2-ої наради Комісії з фітосанітарних заходів (КФЗ[2]), 2007. ФАО, Рим.

Звіт 3-ої наради Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів, 2001. ФАО, Рим.

Звіт 3-ої наради Комітета експертів з фітосанітарних заходів (КЕФЗ[3]), 1996. ФАО, Рим.

Звіт 4-ої наради Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів, 2002. ФАО, Рим.

Звіт 5-ої наради Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів, 2003. ФАО, Рим.

Звіт 6-ої наради Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів, 2004. ФАО, Рим.

Звіт 6-ої наради Комітета експертів з фітосанітарних заходів ФАО, 1996. ФАО, Рим

Звіт 7-ої наради Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів, 2005. ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995. МСФЗ №1, ФАО, Рим.

Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002. МСФЗ № 16. ФАО, Рим

Вказівки щодо огляду, 2005. МСФЗ №23, ФАО, Рим.

Вказівки щодо використання опромінювання в якості фітосанітарного заходу, 2003. МСФЗ № 18. ФАО, Рим

Вказівки щодо нагляду, 1997. МСФЗ №6, ФАО, Рим.

Вказівки щодо повідомлення про невідповідність і дії у надзвичайних ситуаціях, 2001. МСФЗ № 13, ФАО, Рим.

Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. МСФЗ № 9, ФАО, Рим.

Вказівки щодо регулювання дерев'яних пакувальних матеріалів у міжнародній торгівлі, 2002. МСФЗ № 15. ФАО, Рим.

Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. МСФЗ №20, ФАО. Рим.

Вказівки щодо впровадження та визнання еквівалентності, фітосанітарних заходів, 2005. МСФЗ №24, ФАО, Рим.

Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. МСФЗ № 12, ФАО, Рим.

Вказівки щодо експорту, перевезення, імпорту та випуску агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, 2005. МСФЗ №3, ФАО, Рим.

Система сертифікації на экспорт, 1997. МСФЗ № 7, ФАО, Рим.

Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, 1994. Світова організація торгівлі, Женева.

Структура аналізу фітосанітарного ризику, 2007. МСФЗ №2, ФАО, Рим.

Транзитні вантажі, 2006. МСФЗ №25, ФАО, Рим.

Вимоги до встановлення зон з низькою чисельністю шкідливих організмів, 2005. МСФЗ №22, ФАО, Рим

Вимоги до встановлення вільних зон, 1996. МСФЗ № 4. ФАО, Рим

Вимоги до встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва, 1999. МСФЗ № 10. ФАО, Рим

Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів, 2007. МСФЗ №28, ФАО, Рим.

Опис вимог

Метою цього стандарту є допомога Національним організаціям із захисту рослин та іншим зацікавленим сторонам в інформаційному обміні, гармонізації термінології, яка використовується у офіційних контактах та у законодавстві щодо фітосанітарних заходів. Дана публікація містить в собі зміни, що приймаються в результаті ухвалення Міжнародної конвенції із захисту рослин (1997) і нові терміни, які додано після ухвалення додаткових Міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів (МСФЗ).

Усі елементи цього Глосарію було встановлено на підставі ухваленого нового переглянутого тексту МКЗР (1997р.). Глосарій містить терміни та визначення, ухвалених до

першої сесії Комісії з фітосанітарних заходів 2007 року. Посилання в овальних дужках дають довідку про ухвалення термінів та визначень, але не про наступні виправлення перекладу.

У цьому Глосарії, як і у попередніх його публікаціях, деякі терміни, які використовуються у визначеннях, надруковані жирним шрифтом, щоб позначити їх зв'язок з іншими термінами глосарія, а також для уникнення зайвого повторення елементів, які описано в інших частинах Глосарію. Похідні форми слів, зазначені в Глосарії, наприклад, «оглянутий» або «огляд».

ФІТОСАНІТАРНІ ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Агент біологічної боротьби	**Природній ворог, антагоніст, конкурент** або інший організм, який використовується у **боротьбі з шкідливими організмами** (МСФЗ № 3, 1996; переглянуто МСФЗ №3, 2005)
Акліматизація	Обґрунтування на тривалий період в передбаченому майбутньому популяції **шкідливого організму** всередині **зони** після його **проникнення** до неї (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МКЗР, 1997; ТКФЗ, 2005)
Акліматизація (агента біологічної боротьби)	Обґрунтування на тривалий період в передбаченому майбутньому популяції **агента біологічної боротьби** всередині **зони** після його **проникнення** до неї (МСФЗ № 3, 1996)
Аналіз	**Офіційна** невізуальна перевірка, яка проводиться з метою виявлення **шкідливих організмів** або їх ідентифікації (ФАО, 1990)
Аналіз фітосанітарного ризику (прийнята інтерпретація)	Процес оцінки біологічних або інших наукових та економічних даних з метою ідентифікації організму як **шкідливого організму,** який потрібно регулювати та які жорсткі **фітосанітарні заходи** потрібно застосувувати для боротьби з ним (ФАО, 1995; переглянуто, МКЗР, 1997; МСФЗ №2, 2007)
Антагоніст	**Організм** (зазвичай патоген), який не завдає суттєвої шкоди організму– господарю, але шляхом колонізації організма–господаря захищає його від суттєвої шкоди, завданої **шкідливим організмом** (МСФЗ № 3, 1996)
АФР	**Аналіз фітосанітарного ризику** (ФАО, 1995; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Біологічний пестицид (біопестицид) патогена	Узагальнюючий термін для **агента біологічної боротьби**, зазвичай патогена, який виготовлений і використовується у спосіб, подібний до хімічного пестициду. Зазвичай, їх застосовують з метою швидкого скорочення чисельності популяцій **шкідливих організмів** для короткострокової **боротьби з шкідливими організмами** (МСФЗ № 3, 1996, ТКФЗ, 2005)

Боротьба (з шкідливим організмом)	**Пригнічення, локалізація** або **ліквідація** популяції **шкідливого організму** (ФАО, 1995)
Буферна зона	**Зона**, яка межує або оточує **зону** з офіційно визначеними межами для фітосанітарних заходів, для запобігання поширення шкідливого організму в межах або поза межами визначеної зони та, в разі необхідності, для застосування фітосанітарних або інших заходів боротьби (МСФЗ № 10, 1999, переглянуто МСФЗ №22, 2007)
Вантаж	Певна кількість **рослин, рослинних продуктів** та/або інших матеріалів, які переміщуються з однієї країни в іншу і супроводжуються (в разі необхідності) одним **фітосанітарним сертифікатом (вантаж** може складатися з одного або більше **товарів, партій**) (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Вважати вільним	**Оглянути вантаж, обстежити поле** або **місце виробництва** та визнати їх **вільними від** конкретного **шкідливого організму** (ФАО, 1990)
Ввезення	Переміщення **вантажу** через **пункт ввезення у зону** (ФАО, 1995)
Вегетаційний період (для видів рослин)	Період активного росту протягом **вегетаційного сезону** (ТКФЗ, 2003)
Вегетаційний сезон	Період або періоди року, протягом яких **рослини** активно ростуть у певній зоні, **місці виробництва** або ділянці виробництва (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2003)
ВЗ	**Вільна зона** (ФАО, 1995; переглянуто, ТКФЗ, 2001)
Випуск (вантажу)	Дозвіл на **ввезення вантажу** після його перевірки (ФАО, 1995)
Випуск (у навколишнє середовище)	Навмисне вивільнення **організму** у навколишнє середовище (МСФЗ № 3, 1996)
Виявлення (шкідливого організму)	Виявлення **шкідливого організму** під час **огляду** або **аналізу** імпортованого **вантажу** (ФАО; 1990; переглянуто, КЕФЗ, 1996)
Відмова	Заборона **ввезення вантажу** або інших **об'єктів регулювання** в разі його невідповідності вимогам **фітосанітарних регламентацій** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Візуальна перевірка	Фізична перевірка **рослин, рослинних продуктів** або інших **об'єктів регулювання** неозброєним оком, за допомогою лупи, бінокуляра або мікроскопа з метою виявлення **шкідливих** або **засмічуючих шкідливих організмів** без **аналізу** або переробки (МСФЗ №23, 2005)

Вільна ділянка виробництва	Визначена частина **місця виробництва**, в якій не присутній специфічний **шкідливий організм**, що підтверджено науковими даними, в якій, якщо це є належним, цей стан офіційно підтримується протягом визначеного періоду часу, та яку обробляють як окрему одиницю таким самим чином, як і **вільне від шкідливого організму місце виробництва** (МСФЗ № 10, 1999)
Вільна зона	**Зона**, відсутність у якій даного **шкідливого організму** підтверджена науковими даними, та в якій, якщо це є належним, цей стан **офіційно** підтримується (ФАО, 1995)
Вільне місце виробництва	**Місце виробництва**, в якому не присутній специфічний **шкідливий організм,** що підтверджено науковими даними, та в якому, якщо це є належним, цей стан офіційно підтримується протягом визначеного періоду часу (МСФЗ № 10, 1999)
Вільний (вантаж, поле чи **місце виробництва**)	Без наявності **шкідливих організмів** (або особливого **шкідливого організму**) у кількості, які може бути визначена шляхом застосування **фітосанітарних процедур** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999)
Вогнище (спалах)	Нещодавно виявлена ізольована популяція **шкідливого організму**, у тому числі **первинне вогнище**, або різке збільшення чисельності популяції **шкідливого організму**, який **акліматизувався у зоні** (ФАО, 1995; переглянуто ТКФЗ, 2003)
Гармонізація	Розробка, визнання та застосування різними країнами **фітосанітарних заходів**, що базуються на загальних **стандартах** (ФАО, 1995, переглянуто КЕФЗ, 1999; на підставі Угоди СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів)
Гармонізовані фітосанітарні заходи	**Фітосанітарні заходи**, які запроваджені договірними сторонами **Міжнародної конвенції із захисту рослин**, і базуються на **міжнародних стандартах** (МКЗР, 1997)
Генетичний матеріал	**Рослини**, які призначені для використання у програмах з виведення, покращення або збереження сортів (ФАО, 1990)
Грей (Гр)	Одиниця **поглиненої дози**, коли 1Гр еквівалентний поглинанню 1 джоуля на кілограм (1Гр = 1 Дж/кг) (МСФЗ № 18, 2003)
Девіталізація	Процедура, яка робить **рослини** або **рослинні продукти** неспроможними до проростання, росту або подальшої репродукції (ТКФЗ, 2001)
Деревина	**Категорія товару**, до якої відносять **круглу деревину, пиломатеріали**, тріску або **деревину для кріплення** з корою або без кори (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Деревина для кріплення	**Деревина**, яка призначена для захисту або підтримки **товару**, але не відноситься до цього **товару** (ФАО, 1990; переглянуто МСФЗ № 15, 2002)

Деревина, яка звільнена від кори	**Деревина**, з якої видалена вся кора, крім камбію, ділянок кори, що вросла біля її сучків, і вдавлень кори поміж кільцями щорічного приросту (МСФЗ № 15, 2002)
Дерев'яні пакувальні матеріали	**Деревина** або вироби з деревини (крім паперових), що використовуються для підтримки, захисту або транспортування **товару** (в т.ч. **деревина для кріплення)** (МСФЗ № 15, 2002)
Діагностика шкідливого організму	Процес виявлення та ідентифікації шкідливого організму (МСФЗ №27, 2006)
Довідкова(- і) особина(- и)	Окрема(- і) особина(- ни) з конкретної популяції, яка(- і) зберігається(- ються) в довідковій колекції, та якщо це можливо, в прилюдно доступній(их) колекції(- ях) (МСФЗ №3, 2005)
Додаткова декларація	Заява, яку країна-імпортер вимагає внести до **фітосанітарного сертифіката** щодо додаткової інформації про стан **вантажу** відносно **регульованих шкідливих організмів** (ФАО, 1990, переглянуто МСФЗ, 2005)
Дозиметр	Пристрій, здатний після опромінення змінювати власні якості, які підлягають кількісній оцінці та використанню за допомогою відповідних аналітичних інструментів і методів, для характеристики **поглиненої дози** у матеріалі, що аналізується (МСФЗ № 18, 2003)
Дозиметрія	Система, що застосовується для визначення **поглиненої** дози, і яка складається з **дозиметрів**, вимірювальних інструментів та пов'язаних з ними довідкових стандартів та процедур стосовно використання системи (МСФЗ № 18, 2003)
Еквівалентність (фітосанітарних заходів)	Ситуація, при якій для певного фітосанітарного ризику різноманітні **фітосанітарні заходи** дозволяють досягати рівня захисту, необхідного для сторони, що домовляється (ФАО, 1995; переглянуто КЕФЗ, 1999; на підставі Угоди СОТ про застосування санітарних і фітосанітарних заходів, переглянуто МСФЗ №24, 2005)
Екзотичний	Не властивий певній країні, **екосистемі або екозоні** (застосовується до **організмів**, яких було внесено навмисно або випадково в результаті діяльності людини). Оскільки Код спрямований на **інтродукцію агентів біологічної боротьби** з одної країни до іншої, термін «екзотичний» **використовується** стосовно **організмів**, не властивих певній країні (МСФЗ № 3, 1996)
Екосистема	Динамічний комплекс спільнот **рослин**, тварин і мікро– організмів, а також оточуючого їх абіотичного середовища, які взаємодіють як функціональна одиниця (МСФЗ № 3, 1996; переглянуто ТКФЗ, 2005)
Екстрена дія (надзвичайна дія)	Оперативна **фітосанітарна дія**, до якої вдаються у новій або неочікуваній фітосанітарній ситуації (ТКФЗ, 2001)

Екстрений захід (надзвичайний захід)	**Фітосанітарний захід** або процедура, встановлена в якості **заходу** крайньої необхідності у новій або неочікуваній фітосанітарній ситуації. **Екстрений захід** може бути або не бути **тимчасовим заходом** (ТКФЗ, 2001, ТКФЗ, 2005).
Ефективність (обробки)	Визначений, вимірюваний і відтворений результат, що досягається в результаті запропонованої **обробки** (МСФЗ № 18, 2003)
Живий модифікований організм	Будь-який живий організм, що має нову комбінацію генетичного матеріалу, отриману за допомогою застосування **сучасної біотехнології** (Картагенський протокол з попередження біотехнологічних ризиків в рамках Конвенції з біологічного різноманіття, 2000)
ЖМО	**Живий модифікований організм** (МСФЗ №11, 2004)
Заборона	**Фітосанітарна норма**, що забороняє імпорт або переміщення зазначеного **шкідливого організму** або **товару** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Законодавство	Акт, закон, регламентація, директива або інша адміністративна постанова, проголошена урядом (МСФЗ № 3, 1996)
Зараження	Присутність у **товарі** живого **організму**, шкідливого для **рослин** або **рослинного продукту. Зараження** включає також інфікування. (КЕФЗ, 1997; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Засмічення	Присутність **у товарі**, складському приміщенні, транспортному засобі або контейнері шкідливих організмів або інших **об'єктів регулювання,** яка не вважається **зараженням** (див. **зараження**) (КЕФЗ, 1997; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Засмічуючий шкідливий організм	**Шкідливий організм**, носієм якого є **товар**, і який, у випадку **рослин або рослинних продуктів**, не спричинює їх зараження (КЕФЗ, 1996; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Затримання (вантажу)	**Відмова** в пропуску імпортованого **вантажу** або встановлення специфічних умов для його **ввезення** через його невідповідність **фітосанітарним регламентаціям** (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995)
Затримка (вантажу) **в якості**	Затримання **вантажу** під **офіційною** охороною або в ізольованих умовах з **фітосанітарними заходами** (див. **карантин**) (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999; КЕФЗ, 2005)
Зерно	**Категорія товару** для позначення **насіння**, передбаченого для переробки або споживання, а не для **посіву** (див. **насіння**) (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Зона	Офіційно визначена країна, територія країни або територія декількох країн (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999; базується на основі Угод СОТ та СФЗ5)

Зона АФР	**Зона**, для якої проводиться **Аналіз фітосанітарного ризику** (ФАО, 1995)
Зона низької чисельності шкідливого організму	**Зона**, яка займає всю територію країни, частину країни чи усю або частину кількох країн, відповідно до визначеного компетентними органами, на якій **шкідливий організм** зустрічається у невеликій кількості, та яка підлягає застосуванню ефективних заходів **нагляду**, контролю **або знищенню** (МКЗР, 1997, ТКФЗ, 2005)
Зона під захистом	**Регульована зона**, яку **НОКЗР** визначила як мінімально необхідну для ефективного захисту **зони**, що **знаходиться в небезпеці**[4] (ФАО, 1990; виключено ФАО, 1995; нова концепція КЕФЗ, 1996)
Зона, що знаходиться у небезпеці	**Зона**, в якій екологічні фактори сприяють **акліматизації шкідливого організму**, присутність якого в цій зоні може призвести до значної економічної шкоди (ФАО, 1995)
Зрізані квіти та гілки	**Категорія товару**, якою позначають свіжозрізані частини **рослин**, призначені для декоративного використання, а не **посадки** (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Імпортний дозвіл	**Офіційний** документ, який дозволяє імпорт певного **товару** з дотриманням встановлених **фітосанітарних вимог** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; ТКФЗ, 2005)
Імпортний дозвіл (для **агента біологічної боротьби**)	**Офіційний** документ, який дозволяє імпорт (**агента біологічної боротьби**) з дотриманням встановлених вимог (МСФЗ № 3, 1996)
Інактивація	Позбавлення мікроорганізмів спроможності розвиватись (МСФЗ № 18, 2003)
Інспектор	Особа, вповноважена **Національною організацією із захисту рослин** на здійснення своїх функцій (ФАО, 1990)
Інтродукція	**Проникнення шкідливого організму**, що супроводжується його **акліматизацію** (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Інтродукція (агента біологічної боротьби)	Випуск **агента біологічної боротьби** в **екосистему**, в якій раніше його не існувало (див. **акліматизація**) (МСФЗ № 3, 1996)
Іонізуюче випромінювання	Заряджені часточки та електромагнітні хвилі, які в результаті фізичної взаємодії утворюють іони в первинних або вторинних процесах (МСФЗ № 18, 2003)
Камерне сушіння	Процес обробки **деревини** шляхом сушіння у закритій камері з регулюванням рівня тепла та/або вологості з метою досягнення необхідного вмісту вологи (МСФЗ № 15, 2002)

Карантин	**Офіційне затримання** у закритих карантинних умовах **об'єктів регулювання** для спостереження та дослідження або з метою подальшого **огляду, аналізу** та/або **обробки** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999)
Карантин після ввезення	Карантин, який застосовується до **вантажу** після його **ввезення** (ФАО, 1995)
Карантин рослин	Діяльність, спрямована на запобігання **занесенню** та/або **поширенню карантинних шкідливих організмів** або на забезпечення **офіційної боротьби** з ними (ФАО, 1990; переглянуто, ФАО, 1995)
Карантинна зона	**Зона**, в якій присутній **карантинний шкідливий організм**, і ведеться **офіційна боротьба** з ним (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Карантинна станція	**Офіційна** станція для утримання **рослин** або **рослинних продуктів** під **карантином** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Карантинний шкідливий організм	**Шкідливий організм,** який має потенційне економічне значення для **зони, що знаходиться у зв'язку з цим у небезпеці**, в якій він поки відсутній або наявний, але не широко розповсюджений і слугує об'єктом **офіційної боротьби** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Картографування дози	Вимірювання розподілу **поглиненої дози** в **операційному завантаженні** за допомогою **дозиметрів**, що розміщені у певних точках цього завантаження (МСФЗ № 18, 2003)
Категоризація шкідливого організму	Процес визначення наявності або відсутності у **шкідливого організму** характеристик **карантинного шкідливого організму** або **регульованого некарантинного шкідливого організму** (МСФЗ № 11, 2001)
Категорія товару	Категорія, що може об'єднувати подібні товари, на які поширюються загальні вимоги **фітосанітарних регламентацій** (ФАО, 1990)
Класична біологічна боротьба	Навмисна **інтродукція** і постійна **акліматизація** екзотичного агента **біологічної боротьби** з метою здійснення довгострокової **боротьби** з шкідливими **організмами** (МСФЗ № 3, 1996)
Комісія	Комісія з **фітосанітарних заходів**, призначена згідно зі статтею XI (МКЗР) (МКЗР, 1997)
Конкурент	**Організм**, який конкурує з **шкідливим організмом** стосовно суттєвих елементів навколишнього середовища (наприклад, їжі, сховища) (МСФЗ № 3, 1996)
Контрольне обстеження	**Обстеження**, яке проводиться для встановлення кордонів **зони**, що вважається зараженою або неушкодженою **шкідливим організмом** (ФАО, 1990)

Контрольний (критичний) **момент управління ризиком**	Етап системи із застосуванням специфічних процедур для досягнення точного результату, який підлягає вимірюванню, нагляду, управлінню та коректуванню (МСФЗ № 14, 2002)
Контрольована зона	**Регульована зона**, визначена **НОКЗР** як мінімальна територія, необхідна для запобігання поширенню **шкідливого організму** з **карантинної зони** (КЕФЗ, 1996)
Корисний організм	Будь-який **організм**, який другорядно або безпосередньо приносить користь для **рослин** або **рослинних продуктів,** в тому числі для **агентів біологічної боротьби** (МСФЗ №3, 2005)
Країна походження (вантажу рослин)	Країна, у якій було вирощено ці **рослини** (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1996; КЕФЗ, 1999)
Країна походження (вантажу рослинних продуктів)	Країна, у якій було вирощено **рослини**, з яких було отримано ці **рослинні продукти** (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1996; КЕФЗ, 1999)
Країна походження (об'єктів регулювання, крім рослин або рослинних продуктів)	Країна, в якій ці **об'єкти регулювання** вперше зазнали **зараження шкідливими організмами** (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1996; КЕФЗ, 1999)
Кругла деревина	**Деревина** з корою чи без кори, яка не розпилена поздовжньо, а така, що зберігає природну круглу поверхню (ФАО, 1990)
Ліквідація	**Деревина** з корою чи без кори, яка не розпилена поздовжньо, а така, що зберігає природну круглу поверхню (ФАО, 1990)
Ліквідація	Застосування **фітосанітарних заходів** з метою знищення популяції **шкідливого організму** в певній зоні (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Локалізація (вогнища)	Застосування **фітосанітарних заходів** в межах і навколо зараженої **шкідливими організмами** зони для запобігання їхньому **поширенню** (ФАО, 1995)
Маркування	Офіційна печатка або клеймо на **об'єктах регулювання,** визнане на міжнародному рівні, для посвідчення його фітосанітарного стану (МСФЗ № 15, 2002)
Масовий випуск	Випуск значної кількості масово вироблених **агентів біологічної боротьби** або корисних організмів з метою отриманняз передбаченим досягненням швидкого результату (МСФЗ № 3, 1996; переглянуто МСФЗ №3, 2005)
Міжнародна конвенція із захисту рослин	Міжнародна конвенція із захисту рослин, представлена ФАО у Римі у 1951 р. з внесеними пізніше поправками (ФАО, 1990)

Міжнародний стандарт з фітосанітарних заходів	**Міжнародний стандарт,** ухвалений на Конференції ФАО Тимчасовою комісією з **фітосанітарних заходів** або Комісією з фітосанітарних заходів, заснованою у відповідності до **Міжнародної конвенції із захисту рослин** (КЕФЗ, 1996; переглянуто, КЕФЗ, 1999)
Міжнародні стандарти	Міжнародні **стандарти**, встановлені відповідно до статті X параграфів 1 і 2 **Міжнародної конвенції із захисту рослин** (МКЗР, 1997)
Мікроорганізм	Найпростіший організм, гриб, бактерія, вірус або інший мікроскопічний біологічний об'єкт, спроможний до самовідтворення (МСФЗ № 3, 1996)
Мінімальна поглинена доза	Локалізована мінімальна **поглинена доза** в **операційному завантаженні** (МСФЗ № 18, 2003)
Місце виробництва	Господарство або сукупність **полів**, що використовуються в якості єдиної одиниці сільськогосподарського виробництва. **Місце виробництва** може включати ділянки, які керуються окремо з фітосанітарною метою (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Місце поширення	Частина екосистеми з умовами, в яких організм природньо зустрічається або може акліматизуватися (ТКФЗ, 2005)
МКЗР	**Міжнародна конвенція із захисту рослин**, заснована ФАО у 1951 році у Римі з внесеними пізніше поправками (ФАО, 1990; переглянуто, ТКФЗ, 2001)
Моніторинг	Процес, що проводиться у **офіційному** порядку для перевірки **фітосанітарного стану** протягом тривалого періоду (КЕФЗ, 1996)
МСФЗ	**Міжнародний стандарт з фітосанітарних заходів** (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Нагляд	Процес збору та реєстрації державними органами у сфері карантину рослин даних про **наявність** або відсутність **шкідливого організму** у визначеній **зоні** за допомогою **спостереження, моніторингу** та інших процедур (КЕФЗ, 1996)
Насіннєвий та садивний матеріал	**Рослини**, які призначені для **посіву, садіння, пересадки** або для того, щоб лишатися в ґрунті (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Насіння	**Категорія товару** для позначення насіння, передбаченого для посіву, але не для споживання або переробки (див. **зерно**) (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Національна організація із захисту рослин	**Офіційна** служба, що впроваджується урядом для здійснення функцій, встановлених **Міжнародною конвенцією із захисту рослин** (ФАО, 1990)

Некарантинний шкідливий організм	**Шкідливий організм**, який не є **карантинним шкідливим організмом** для певної **зони** (ФАО, 1995)
Необроблена деревина	**Деревина**, що не пройшла переробку або **обробку** (МСФЗ № 15, 2002)
НОКЗР	**Національна організація із захисту рослин** (ФАО, 1995; ТКФЗ, 2001)
Об'єкти регулювання	Будь-яка **рослина, рослинний продукт**, склад, упаковка, транспортний засіб, контейнер, ґрунт і будь-який інший **організм**, об'єкт або матеріал, здатний слугувати місцем укриття **шкідливих організмів** або сприяти їхньому поширенню, і до яких необхідне застосування **фітосанітарних заходів**, особливо в разі міжнародного перевезення (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Обмеження	**Фітосанітарна норма**, що дозволяє імпорт або рух визначених **товарів**, які підлягають особливим вимогам (КЕФЗ, 1996; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Обробка	**Офіційно затверджена** процедура, спрямована на знищення, **позбавлення спроможності до росту, розвитку** або подальшого **розмноження шкідливих організмів** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МСФЗ № 15, 2002; МСФЗ № 18, 2003, ТКФЗ, 2005)
Обстеження	Захід, який проводиться на офіційному рівні у визначений період з метою встановлення характеристик популяції **шкідливого організму** або визначення видового складу присутніх у певній зоні **організмів** (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1996)
Обстеження території на виявлення (шкідливого організму)	**Обстеження**, яке проводиться в певній **зоні** з метою виявлення присутності в ній **шкідливих організмів** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Огляд	**Офіційна** візуальна перевірка **рослин, рослинних продуктів** або інших **об'єктів регулювання** з метою визначення наявності або відсутності **шкідливих організмів** та/або для перевірки дотримання **фітосанітарних регламентацій** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Окорування (видалення кори)	Видалення кори з **круглої деревини (окорування** не обов'язково робить **деревину очищеною від кори**) (ФАО, 1990)
Операційне завантаження	Певний обсяг матеріалу зі специфічною завантажувальною конфігурацією, який обробляється як окрема одиниця (МСФЗ № 18, 2003)
Опромінення	Обробка за допомогою будь-якого типу **іонізуючого випромінювання** (МСФЗ № 18, 2003)

Організм	Біологічна одиниця, здатна до розмноження або самовідтворення у природному стані (МСФЗ №3, 1996, переглянуто МСФЗ №3, 2005)
Офіційна боротьба	Офіційне виконання обов'язкових **фітосанітарних регламентацій** і застосування обов'язкових **фітосанітарних процедур** з метою **ліквідації** або **локалізації карантинних шкідливих організмів** або для управління **регульованими некарантинними шкідливими організмами** (Додаток № 1 до Глосарію; ТКФЗ, 2001)
Офіційний	Встановлений, дозволений або виконуваний **Національною організацією із захисту рослин** (ФАО, 1990)
Оцінка управління фітосанітарним ризиком (для карантинних шкідливих організмів)	Оцінка та вибір варіантів зменшення ризику **інтродукції** та **поширення шкідливого організму** (ФАО, 1995; МСФЗ № 11, 2001)
Оцінка управління фітосанітарним ризиком (для регульованих некарантинних шкідливих організмів)	Оцінка та вибір варіантів зменшення ризику щодо нанесення економічно неприпустимих збитків **шкідливим організмом**, який присутній в **насіннєвому або посадковому матеріалі**, що **передбачається для використання** (див. Додаток до Глосарію №2, ТКФЗ, 2005)
Оцінка фітосанітарного ризику (для карантинних шкідливих організмів)	Оцінка ймовірності **інтродукції** та **поширення шкідливого організму** та масштабу потенційних економічних наслідків, пов'язаних з цим (див. Додаток до Глосарію №2, ФАО, 1995; переглянуто, МСФЗ № 11, 2001, МСФЗ №2, 2007)
Оцінка фітосанітарного ризику (для регульованих некарантинних шкідливих організмів)	Оцінка ймовірності щодо впливу з економічно неприпустимими збитками **шкідливого організму**, який присутній в **насіннєвому або посадковому матеріалі**, на **передбачене використання** цього матеріалу (див. Додаток до Глосарію №2, ТКФЗ, 2005)
Паразит	**Організм**, який живе на або всередині більшого за розміром **організму**, та живиться ним (МСФЗ № 3, 1996)
Паразитоїд	Комаха, яка є паразитом тільки на незрілій стадії розвитку, вбиває свого живителя та живе самостійно на стадії зрілості (МСФЗ № 3, 1996)
Партія	Сукупність одиниць одного **товару**, які відрізняються однорідністю свого складу, походження тощо, і складають частину **вантажу** (КЕФЗ, 1996; переглянуто, КЕФЗ, 1999)
Патоген	**Мікроорганізм**, що спричиняє хворобу (МСФЗ № 3, 1996)
Первинне вогнище	Ізольована популяція **шкідливого організму**, нещодавно виявлена у певній **зоні**, яка ще не акліматизувалася, але виживання якої очікується у передбаченому майбутньому (ТКФЗ, 2003)

Передбачуване використання	Зазначена мета, з якою імпортуються, виробляються або використовуються **рослини, рослинні продукти** або інші **об'єкти регулювання** (МСФЗ № 16, 2002)
Перелік шкідливих для рослин організмів	Перелік **шкідливих організмів**, які уражують види **рослин** взагалі або у певній **зоні** (КЕФЗ, 1990; КЕФЗ, 1996; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Перелік шкідливих організмів для товару	Перелік **шкідливих організмів**, що зустрічаються у певній **зоні**, які можуть переноситись з даним **товаром** (КЕФЗ, 1996)
Перероблений деревинний матеріал	Продукт, який складається з **деревини** з використанням клею, тепла і тиску або будь-яких їхніх сполучень (МСФЗ № 15, 2002)
Пересадка	Див. **Садіння**
Пиломатеріали	**Деревина** з корою або без кори, розпилена поздовжньо, яка зберігає або не зберігає частину природної круглої поверхні (ФАО, 1990)
Підтвердження відповідності (вантажу)	Перевірка і підтвердження відповідності **вантажу фітосанітарним регламентаціям** (нормам) (ФАО, 1995)
Повідомлення про шкідливий організм	Документ, який надає інформацію щодо наявності або відсутності певного **шкідливого організму у певному** місці у певний час в межах **зони** (зазвичай, країни) при вказаних обставинах (КЕФЗ, 1997)
Поглинена доза	Кількість енергії опромінення (у **греях**), поглиненої одиницею маси зазначеного об'єкта (МСФЗ № 18, 2003)
Поле	Розташована на **місці виробництва** земельна ділянка з чітко визначеними межами, на якій вирощують **товарну культуру** (ФАО, 1990)
Попередня перевірка	**Фітосанітарна сертифікація** та/або перевірка у **країні походження**, здійснювана по відношенню до країни призначення **Національною організацією із захисту рослин** країни призначення або під її регулярним наглядом (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Популяційний моніторинг	Тривалі **обстеження** з метою перевірки характеристик популяції **шкідливого організму** (ФАО, 1995)
Практично вільний*	Стосовно **вантажу, поля** або **місця виробництва** без **шкідливих організмів** (або певного **шкідливого організму**) у кількості, яка перевищує рівень, забезпечений доброю практикою вирощування і зберігання при виробництві та продажу певного **товару** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Пригнічення	Застосування **фітосанітарних заходів** у зараженій зоні для скорочення популяцій **шкідливого організму** (ФАО, 1995; переглянуто КЕФЗ, 1999)

Природній	Йдеться про компонент **екосистеми** або селекцію з природної популяції, не видозмінену штучними методами (МСФЗ № 3, 1996)
Природній ворог	**Організм**, який живе за рахунок іншого **організму**, та який може сприяти скороченню популяції свого живителя. Це поняття включає **паразитоїдів, паразитів, хижаків та патогенів** (МСФЗ № 3, 1996)
Присутність	Присутність у певній **зоні шкідливого організму,** що **офіційно** вважається місцевим або таким, що **потрапив** у зону, та/або **офіційно** не вважається **знищеним** (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МСФЗ № 17)
Програма обробки	Основні параметри обробки, які необхідно дотримуватись з метою досягнення передбачуваного результату (знищення, інактивації або видалення шкідливих організмів, або їх стерилізації чи девіталізації) з зазначеною ефективністю (МСФЗ №28, 2007)
Продукт запасу	Непереоброблений **рослинний продукт**, призначений для споживання або переробки, який зберігається у сухій формі (зокрема, **зерно** та сухі **фрукти** або **овочі**) (ФАО, 1990)
Прозорість	Принцип доступності **фітосанітарних заходів** та їх розумного обґрунтування на міжнародному рівні (ФАО, 1995; переглянуто КЕФЗ, 1999; базується на підставі Угоди ВТО про застосування санітарних та фітосанітарних заходів)
Проміжне положення	**Присутність шкідливого організму, акліматизація** якого не очікується (МСФЗ № 8, 1998)
Проміжний карантин	**Карантин** у країні, яка не є **країною походження** або призначення (КЕФЗ, 1996)
Проникнення (шкідливого організму)	Потрапляння **шкідливого організму** до **зони**, у якій він раніше не був присутнім, або був обмежено присутнім, і з яким проводиться **офіційна боротьба** (ФАО, 1995)
Процедура перевірки на відповідність (вантажу)	**Офіційна процедура**, яка застосовується для перевірки відповідності вантажу встановленим **фітосанітарним** вимогам (КЕФЗ, 1999)
Пункт ввезення	Аеропорт, морський порт або наземний пункт на кордоні, **офіційно** призначений для імпорту **вантажів** та/або в'їзду пасажирів (ФАО, 1995)
Реакція, що потребується	Певний рівень впливу **обробки** (МСФЗ № 18, 2003)
Регіональна організація із захисту рослин (РОКЗР)	Міжурядова організація з функціями, які викладені в статті IX **МКЗР** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999)

Регіональні стандарти	**Стандарти**, що розроблені **Регіональною організацією із захисту рослин** в якості інструкцій для членів цієї організації (МКЗР, 1997)
Регульована зона	**Зона**, при потраплянні в яку, в межах якої та/або з якої **рослини**, **рослинні продукти** та інші об'єкти регулювання підлягають **фітосанітарним заходам (процедурам)** з метою запобігання **інтродукції** та/або **поширенню карантинних шкідливих організмів**, або для обмеження економічного впливу **регульованих некарантинних шкідливих організмів** (КЕФЗ, 1996; переглянуто КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2001)
Регульований некарантинний шкідливий організм	**Некарантинний шкідливий організм**, присутність якого у **насіннєвому та садивному матеріалі** негативно впливає на **передбачене використання** цих **рослин**, здійснюючи цим економічно неприйнятний вплив, та який, внаслідок цього, регулюється в межах території договірної сторони-імпортера (див. розділ 2 Глосарія) (МКЗР, 1997)
Регульований шкідливий організм	**Карантинний шкідливий організм** або **регульований некарантинний шкідливий організм** (МКЗР, 1997)
Реекспортний вантаж	**Вантаж**, який було імпортовано в країну, з якої його згодом експортовано. Вантаж може зберігатись, розділятись на частини, змішуватись з іншими вантажами або його упаковка може змінюватись (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1996; КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2001; ТКФЗ, 2002)
РНКШО	**Регульований не карантинний шкідливий організм** (МСФЗ № 16, 2002)
Поширення	Збільшення географічного поширення **шкідливого організму** всередині **зони** (ФАО, 1995)
РОКЗР	**Регіональна організація із захисту рослин** (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Рослини	Живі рослини та їх частини, включаючи **насіння** та **генетичний матеріал** (ФАО, 1990; переглянуто МКЗР, 1997)
Рослини in vitro	**Категорія товару** для позначення **рослин**, які вирощуються в антисептичному середовищі у закритому контейнері (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2002)
Рослинні продукти	Непереоброблений матеріал рослинного походження (включаючи **зерно**), а також перероблені продукти, які за своїм характером або за характером переробки можуть створювати ризик **проникнення** та **поширення шкідливих організмів** (ФАО, 1990; переглянуто МКЗР, 1997)

Садіння і посів (включаючи **пересадку**)	Будь-яка операція, виконувана з метою розміщення **рослин** у середовищі для вирощування або для забезпечення їхнього подальшого росту, розмноження та поширення шляхом прищеплення чи подібних операцій (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Свіжий	Живий; не висушений, заморожений або збережений іншим чином (ФАО, 1990)
Секретар	Секретар **Комісії**, який призначається відповідно до статті XII (МКЗР) (МКЗР, 1997)
Середовище для вирощування	Будь-який матеріал, в якому росте коріння **рослин** або передбачений для цієї мети (ФАО, 1990)
Сертифікат	**Офіційний** документ, що посвідчує фітосанітарний стан **вантажу**, який підлягає дії **фітосанітарних регламентацій** (ФАО, 1990)
Системний підхід	Інтегрування різних заходів управління фітосанітарним ризиком, принаймні два з яких діють незалежно, та які разом дозволяють досягти необхідного рівня захисту від **регульованих шкідливих організмів** (МСФЗ № 14, 2002, переглянуто ТКФЗ, 2005)
Спектр господарів	Види, на яких даний **шкідливий** або інший **організм** здатний до розвитку в природніх умовах (ФАО, 1990, переглянуто МСФЗ №3, 2005)
Специфічність	Міра кількості живителів **агента біологічної боротьби** за шкалою, від виключно специфічних агентів, спроможних розвиватись тільки на одному виді або різновиді живителя (монофаги), до загальних агентів, які мають багато живителів у кількох групах **організмів** (поліфаги) (МСФЗ № 3, 1996)
Стандарт	Документ, встановлений в результаті консенсусу, та ухвалений визнаною організацією, який надає для загального та повторюваного використання правила, вказівки або характеристики для дій або їх результатів, що забезпечують досягнення оптимального рівня організованості у даному контексті (ФАО, 1995, на підставі визначення **ISO/IEC GUIDE 2:1991**)
Статус шкідливого організму (у зоні)	**Офіційне** визнання державними органами у сфері карантину рослин присутності або відсутності на даний час шкідливого організму в зоні, включаючи за необхідності дані про його географічне поширення, на підставі експертної думки, що базується на поточних та минулих повідомленнях про шкідливий організм та іншій інформації (КЕФЗ, 1997; переглянуто, ТКФЗ, 1998)
Стерильна комаха	Комаха, яка в результаті особливої обробки не здатна до розмноження (МСФЗ №3, 2005)

Сучасна біотехнологія	Застосування: а) технологій в умовах in vitro з нуклеїновими кислотами, в тому числі рікомбінатною дезоксирибонуклеїновою кислотою (ДНК) та пряме введення нуклеїнової кислоти в клітини або органелли; або б) злиття клітин віддалених таксономічних родин з метою подолання бар'єрів природної фізіологічної репродуктивності та рекомбінацій та, які не являються технологіями, що використовуються в традиційній генетиці та селекції. (Картагенський протокол з біозахисту в рамках Конвенції з Біологічного різноманіття, 2000)
Термічна обробка	Процес, під час якого **товар** нагрівається до досягнення ним мінімальної температури протягом мінімального періоду часу відповідно до **офіційно** визнаної технічної специфікації (МСФЗ № 15, 2002, переглянуто ТКФЗ, 2005)
Техніка стерильної комахи	Метод **боротьби з шкідливими організмами** з використанням **вивільнення великої кількості стерильних комах** з метою зниження розмноження в межах популяції того ж виду (МСФЗ №3, 2005)
Технічно обґрунтований	Обґрунтований на підставі висновків, зроблених шляхом застосування відповідного **аналізу фітосанітарного ризику** або іншого порівняльного вивчення та оцінки існуючої наукової інформації (МКЗР, 1997)
Тимчасовий захід	**Фітосанітарна регламентація** або процедура, встановлена без повного технічного підтвердження через нестачу адекватної інформації на даний момент. **Тимчасовий захід** підлягає періодичному перегляду та повному технічному обґрунтуванню у найкоротший термін (ТКФЗ, 2001)
Товар	Тип **рослини, продукту рослинного походження** або інший об'єкт, який переміщується з торгівельною або іншою метою (ФАО, 1990; переглянуто МКФЗ, 2001)
Транзит	Див. **транзитний вантаж**
Транзитний вантаж	**Вантаж**, який не імпортується у країну, а перевозиться через неї в іншу країну, і підлягає **фітосанітарним заходам** (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1996; КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2002; МСФЗ №25, 2006; передусім країна транзиту)
ТСК	**Техніка стерильної комахи** (МСФЗ №3, 2005)
Упаковка	Матеріал, що використовується для підтримки, захисту або розміщення товару (МСФЗ №20, 2004)
Уповноважений орган	Національна організація із захисту рослин, або інший орган або особа, яка офіційно уповноважена урядом займатися питаннями, відповідальність за які викладена в МСФЗ №3 (МСФЗ №3, 1996; ТКФЗ, 2005)

Фітосанітарна дія	**Офіційна** операція, така, як **огляд, аналіз, нагляд або обробка**, передбачена для застосування **фітосанітарних заходів** (ТКФЗ, 2001, ТКФЗ, 2005)
Фітосанітарна процедура	**Офіційний** метод впровадження **фітосанітарних заходів**, включаючи здійснення **огляду, аналізу, нагляду** або **обробок** по відношенню до **регульованих шкідливих організмів** (ФАО, 1990; переглянуто, ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2001, ТКФЗ, 2005)
Фітосанітарна регламентація (норма)	**Офіційне** правило запобігання **інтродукції** та/або **поширенню карантинних шкідливих організмів** або обмеженню економічного впливу **регульованих некарантинних шкідливих організмів,** включаючи **процедури фітосанітарної сертифікації** (ФАО, 1990; переглянуто, ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2001)
Фітосанітарна сертифікація	Використання **фітосанітарних процедур,** що має наслідком видачу **фітосанітарного сертифіката** (ФАО, 1990)
Фітосанітарне законодавство	Основні закони, які надають юридичні повноваження **Національній організації із захисту рослин** стосовно розробки **фітосанітарних регламентацій** (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995; КЕФЗ, 1999)
Фітосанітарний захід (прийнята інтерпритація)	Законодавство, **регламентація** або **офіційна** процедура, спрямована на попередження **інтродукції** та/ або **поширення карантинних шкідливих організів**, або на обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів (ФАО, 1995, переглянуто МКЗР, 1997, ТКФЗ, 2002) *Прийнята інтерпретація терміну фітосанітарний захід враховує існуючий зв'язок між фітосанітарними заходами і регульованими некарантинними шкідливими організмами. Цей зв'язок недостатньо відображений у визначенні статті II МКЗР (1997)*
Фітосанітарний ризик (для карантинних шкідливих організмів)	Вірогідність **інтродукції** або **поширення шкідливого організму** та масштаб пов'язаних з цим потенційних економічних наслідків (Див. додаток №2 Глоссарія, МСФЗ №2, 2007)
Фітосанітарний ризик (для некарантинних шкідливих організмів)	Вірогідність того, що **шкідливий організм**, який присутній в **насіннєвому або посадковому матеріалі**, торкнеться **передбачене використання** цього матеріалу з економічно неприпустимих наслідками (див. Додаток до Глосарію №2, МСФЗ №2, 2007)
Фітосанітарний сертифікат	**Сертифікат**, який відповідає зразкам **сертифікатів**, затвердженим **МКЗР** (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Фітосанітарні вимоги щодо імпорту	Спеціальні **фітосанітарні заходи** запроваджені країною-імпортером відносно вантажів, які прямують в цю країну. (ТКФЗ, 2005)

Фрукти та овочі	**Категорія товару** для позначення **свіжих** частин **рослин**, передбачених для споживання або переробки, але не для садіння (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Фумігація	**Обробка** хімічною речовиною в газоподібному стані, що повністю або головним чином охоплює **товар** (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Хижак	**Природній ворог**, який полює на інші тваринні організми та харчується ними, і протягом свого життя вбиває їх у кількості більше одного (МСФЗ № 3, 1996)
Хімічне просочення під тиском	**Обробка деревини** з використанням хімічних консервантів, що здійснюється під тиском у відповідності з офіційно визнаною технічною специфікацією (МСФЗ № 15, 2002, МКФЗ, 2005)
Цілісність (вантажу)	Склад **вантажу** у відповідності з описом, що надається у фітосанітарному сертифікаті або іншому **офіційно** допустимому документі, який утримується без втрат, доповнень або заміни (КФЗ[6],2007)
Цибулини та бульби	**Категорія товару** для позначення сплячих підземних органів **рослин**, передбачених для **садіння** (включно з бульбо–цибулинами та ризомами) (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид або біотип **рослин**, тварин або патогенних агентів, шкідливий для **рослин** або **рослинних продуктів** (ФАО, 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Шлях поширення	Будь-який засіб, за допомогою якого можливе **проникнення** та/або **поширення шкідливого організму** (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995)

ДОДАТОК № 1
до МСФЗ № 5 (Глосарій фітосанітарних термінів)

Вказівки стосовно тлумачення та застосування поняття офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами

1. Мета

Вираз «який є об'єктом офіційної боротьби» відповідає основній концепції у визначенні карантинного шкідливого організму. Глосарій фітосанітарних термінів визначає «офіційний» – як – «встановлений, дозволений або виконуваний НОКЗР», а «боротьбу (з шкідливим організмом)» як – «пригнічення, локалізацію або ліквідацію популяції шкідливого організму». Проте, з фітосанітарною метою поняття офіційної боротьби не визначається адекватним сполученням цих двох визначень. Метою цих вказівок є надання більш точнішого опису тлумачення поняття офіційної боротьби та його практичне застосування.

2. Сфера застосування

Ці вказівки стосуються тільки офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами. З метою цих вказівок, відповідні регульовані шкідливі організми, є одночасно карантинними шкідливими організмами, присутніми у країні-імпортері, але не широко розповсюдженими, та *регульованими некарантинними шкідливими організмами*.

3. Визначення

Офіційна боротьба визначається як:

Активне застосування обов'язкових фітосанітарних регламентацій, а також застосування обов'язкових фітосанітарних процедур з метою ліквідації чи локалізації карантинних шкідливих організмів або для управління регульованими некарантинними шкідливими організмами.

4. Загальні вимоги

Офіційна боротьба проводиться відповідно до «принципів карантину рослин, пов'язаних з міжнародною торгівлею», зокрема, принципів відсутності дискримінації, прозорості, відповідності та аналізу ризиків.

У випадку карантинного шкідливого організму, присутнього, але не широко розповсюдженого, та де це є належним, у випадку регульованого некарантинного шкідливого організму, країна-імпортер повинна визначити заражену(і) зону(и), зону(и) під загрозою та зону(и) під захистом.

Офіційна боротьба включає:

– ліквідацію та/або локалізацію в зараженій(их) зоні(ах);

– нагляд у зоні(ах), під загрозою;

– заходи стосовно контролю пересування у межах зони під захистом, включаючи заходи, які застосовуються до імпорту.

Усі програми офіційної боротьби містять елементи, які є обов'язковими до виконання. У програмах офіційної боротьби вимагається, як мінімум, виконання оцінки програми та нагляду за шкідливими організмами **необхідні у програмах офіційної боротьби для визначення доцільності здійснення боротьби** та її результату з метою обґрунтування заходів, що застосовуються до імпорту з цією самою метою. Заходи, які застосовуються до імпорту, повинні відповідати принципам відсутності дискримінації (див. секцію 5.1 нижче).

Для карантинних шкідливих організмів ліквідація та локалізація можуть містити пригнічення. Для регульованих некарантинних шкідливих організмів пригнічення може використовуватись з метою уникнення неприпустимого економічного впливу, так як воно застосовується до передбаченого використання насіннєвого та садивного матеріалу.

5. Специфічні вимоги

5.1 Відсутність дискримінації

Принцип відсутності дискримінації між вимогами до вітчизняних та імпортованих товарів є фундаментальним. Зокрема, вимоги до імпорту не повинні бути суворішими за ефект офіційної боротьби в країні-імпортері. Проте, повинна існувати узгодженість між вимогами до вітчизняного та імпортованого товару для певного шкідливого організму:

– вимоги до імпортованого товару не повинні бути суворішими, ніж вимоги до вітчизняних товарів;

– вимоги до вітчизняного та імпортованого товару повинні бути однаковими або мати рівнозначну дію;

– обов'язкові елементи вимог до вітчизняного та імпортованого товару повинні бути однаковими;

– інтенсивність огляду до імпортованого товару повинна бути такою самою, як рівнозначні процеси у програмах боротьби на внутрішньому ринку;

– у разі невідповідності, застосовувані до імпортованих вантажів дії, повинні бути автентичними або еквівалентними тим, що використовуються на внутрішньому ринку;

– якщо в межах національної програми використовуються допустимі відхилення, такі самі допустимі відхилення повинні застосовуватись до еквівалентного імпортованого матеріалу. Зокрема, якщо у національній програмі офіційної боротьби не вживається жодних заходів з тієї причини, що ступінь зараження не перевищує певного рівня, тоді жодних заходів не повинно вживатись до імпортованого товару, якщо ступінь його зараження не перевищує того самого рівня. Відповідність імпортному допустимим відхиленням, зазвичай, визначається шляхом огляду або аналізу при ввезенні, в той час як відповідність допустимим відхиленням вітчизняного товару визначається на останній стадії проведення офіційної боротьби;

– якщо зниження рівня інтенсивності або рекласифікація вирішуються в рамках національної програми офіційної боротьби, такі самі можливості повинні застосовуватись і для імпортованих вантажів.

5.2 Прозорість

Вимоги до імпортованого та вітчизняного товару повинні документаційно підтверджуватись і бути доступними на вимогу.

5.3 Технічне обґрунтування (аналіз ризику)

Вимоги стосовно імпортованого та вітчизняного товару повинні бути технічно підтвердженими і мати наслідком управління ризиком за відсутності дискримінації.

5.4 Здійснення

Здійснення програм офіційної боротьби на внутрішньому ринку повинно бути рівнозначним здійсненню вимог до імпорту. Здійснення повинно включати:

– юридичну базу;
– операційне впровадження;
– оцінку та перегляд;
– офіційну дію у випадку невідповідності.

5.5 Обов'язковий характер офіційної боротьби

Офіційна боротьба є обов'язковою в тому сенсі, що всі залучені особи юридично зобов'язані виконувати необхідні дії. Сфера застосування програм офіційної боротьби стосовно карантинних шкідливих організмів є повністю обов'язковою (наприклад, процедури компаній ліквідації), в той час, як сфера застосування стосовно регульованих некарантинних шкідливих організмів обов'язкова тільки за певних обставин (наприклад, офіційні програми сертифікації).

5.6 Сфера застосування

Програма офіційної боротьби може бути застосована на національному, субнаціональному або локальному рівні. Область застосування офіційних заходів боротьби повинна бути вказана. Будь-які обмеження щодо імпорту повинні мати таку саму дію, як і заходи офіційної боротьби, що застосовуються всередині країни.

5.7 Повноваження та участь НОКЗР в офіційній боротьбі

Офіційна боротьба повинна:

– бути встановленою або визнаною національним урядом або НОКЗР згідно з відповідними юридичними повноваженнями;

– виконуватись, керуватись, підлягати огляду або, принаймні, перевірці/перегляду НОКЗР;

– бути обов'язковою для виконання, що має забезпечуватись національним урядом або НОКЗР;

– підлягати змінам, припинятись або втрачати офіційне визнання національним урядом або НОКЗР.

Відповідальність і звітність за програми офіційної боротьби покладаються на національний уряд. Інші інституції, крім НОКЗР, можуть бути відповідальними за певні аспекти програм офіційної боротьби, та певні аспекти програм офіційної боротьби можуть здійснюватись під відповідальністю субнаціональних органів влади або приватного сектора. НОКЗР повинна бути повністю поінформована про всі аспекти програм офіційної боротьби у своїй країні.

Посилання

Звіт відкритої робочої групи ТКФЗ з офіційної боротьби, 22-24 березня 2000 року, Бордо, Франція, Секретаріат МКЗР, ФАО, Рим.

ДОДАТОК № 2
до МСФЗ № 5 (Глосарій фітосанітарних термінів)

Вказівки стосовно тлумачення та застосування поняття «потенційне економічне значення» і пов'язаних з ним термінів, враховуючи також екологічні[1] міркування

1. Мета та сфера застосування

Ці вказівки дають історичну та іншу відповідну інформацію з метою роз'яснення поняття «потенційне економічне значення» та пов'язаних з ним термінів для їх правильного розуміння і використання відповідно до Міжнародної конвенції із захисту рослин (МКЗР) та Міжнародних стандартів з фітосанітарних заходів (МСФЗ). Вказівки також роз'яснюють, як потрібно застосовувати деякі економічні принципи для виконання цілей МКЗР, зокрема, щодо захисту некультивованих рослин, дикої флори, місць існування та екосистем від екзотичних інвазивних видів шкідливих для рослин організмів.

Зазначені вказівки роз'яснюють, що МКЗР:

– може застосовувати екологічні міркування, як економічні терміни у грошовому або не грошовому вимірі;

– засвідчує, що вплив на ринок не є єдиним індикатором дії шкідливих організмів;

– захищає право її договірних сторін застосовувати фітосанітарні заходи до шкідливих організмів, для яких економічна шкода, завдана рослинам, рослинним продуктам або екосистемам певної зони, не може бути легко вираженою у кількісному відношенні.

Крім того, також надається роз'яснення стосовно шкідливих для рослин організмів, що сфера застосування МКЗР включає захист культивованих рослин у сільському господарстві (зокрема, плодівництво та лісове господарство), некультивованих рослин, дикої флори, місць існування та екосистем.

2. Історія питання

МКЗР завжди підтримувала той факт, що негативний вплив шкідливих для рослин організмів, включаючи тих, які стосуються некультивованих рослин, дикої флори, місць існування та екосистем, що підлягають економічному виміру. Вживання термінів «економічні ефекти», «економічні впливи», «потенційне економічне значення» та «економічно неприйнятний вплив», а також «економічний» як у МКЗР, так і в МСФЗ, призвели до деякої плутанини відносно застосування цих термінів і призначення МКЗР.

Сфера застосування конвенції включає захист дикої флори, що являє собою значний вклад у збереження біологічного різноманіття. Проте, раніше неправильно інтерпретувалось, що МКЗР займається виключно торгівлею і має обмежену сферу застосування. Той факт, що МКЗР може бути пов'язана з економічними аспектами захисту навколишнього середовища, не був ясно зрозумілим, що викликало проблеми гармонізації з інши-

---

[1] Тут і в інших місцях термін «екологічні» вживається еквівалентно поняттю «пов'язані з навколишнім середовищем», що викликано відсутністю в російській мові прикметника, який відповідає англійському «environmental» (примітка ЄОКЗР)

ми угодами, зокрема, Конвенцією з біологічного різноманіття та Монреальським Протоколом стосовно речовин, які руйнують озоновий шар.

3. Економічна термінологія і сфера екологічного застосування МКЗР та МСФЗ

Економічна термінологія, використовувана у МКЗР та МСФЗ, може бути описана наступним чином.

Терміни, які потребують роз'яснення для прийняття політичних рішень:

– «потенційне економічне значення» (у визначенні «карантинного шкідливого організму»);

– «економічно неприйнятний вплив» (у визначенні «регульованого некарантинного шкідливого організму»);

– «суттєві економічні втрати» (у визначенні «зони, що підлягають небезпеці небезпеці»).

Терміни, пов'язані з даними, які допомагають наведеним вище роз'ясненням:

– «обмежувати економічну шкоду» (у визначенні «фітосанітарної регламентації» та прийнятої інтерпретації «фітосанітарного заходу»);

– «економічні дані» (у визначенні «аналізу фітосанітарного ризику»);

– «завдавати економічної шкоди» (в статті VII.3 МКЗР, 1997);

– «пряма та непряма шкода» (в МСФЗ №11 и МСФЗ №16);

– «економічні наслідки й потенційно економічні наслідки» (в МСФЗ №11);

– «торговельні та неторговельні наслідки» (в МСФЗ №11).

МСФЗ № 2 посилається на «шкода навколишньому середовищу» як на фактор, який повинен враховуватись при оцінці потенційного економічного значення. Розділ 2.2.3 містить багато елементів, які вказують на широку сферу економічного впливу, що повинен братись до уваги.

МСФЗ № 11 стосовно категоризації шкідливих організмів відмічає у розділі 2.1.1.5, що необхідно чітко зазначати щодо ймовірності спричинення шкідливим організмом неприйнятної економічної шкоди (включаючи шкоду навколишньому середовищу у зоні АФР). Розділ 2.3 стандарту описує процедури оцінки потенційних економічних наслідків стосовно інтродукції шкідливого організму. Ефекти можуть розглядатись як прямі так і непрямі. Розділ 2.3.2.2 стосується аналізу наслідків щодо торгівлі. Розділ 2.3.2.4 надає вказівки з оцінки неторговельних і екологічних наслідків інтродукції шкідливого організму. Уточнюється, що деякі типи впливу можуть не відноситись до існуючого ринку з легкою ідентифікацією, але можуть приблизно визначатися шляхом відповідного методу неринкової оцінки. Цей розділ відмічає, що у випадку, коли кількісний вимір неможливий, частина оцінки повинна, принаймні, включати якісний аналіз і пояснення стосовно використання інформації в аналізі ризику. «Екологічні та інші небажані ефекти заходів боротьби» описуються у розділі 2.3.1.2 (непрямі ефекти) як частина аналізу економічних наслідків. Там, де ризик визначається в якості неприйнятного, розділ 3.4 дає вказівки зо вибору варіантів управління ризиком залежно від таких критеріїв, як співвідношення витрат і ефективності, здійснення та мінімальне обмеження торгівлі.

У квітні 2001 р. ТКФЗ визнала, що відповідно до діючого мандату МКЗР, для врахування екологічних міркувань необхідно роз'яснити наступні 5 пунктів, пов'язаних з потенційним ризиком, який спричинюють навколишньому середовищу шкідливі організми:

– скорочення чисельності або знищення зникаючих (знаходяться під загрозою) видів рослин;

– скорочення чисельності або знищення ключового виду рослин (виду, який відіграє провідну роль у підтриманні екосистеми);

– скорочення чисельності або знищення виду рослин, що являє собою провідний компонент аборигенної екосистеми;

– зміна біологічного різноманіття рослин, яка призводить до дестабілізації екосистеми;

– вплив програм боротьби, ліквідації або управління (наприклад, пестицидів або випуск неаборигенних хижаків і паразитів), необхідних у випадку, коли карантинний шкідливий організм буде інтродукований на біологічному різноманітті.

Таким чином, стає зрозумілим, що стосовно шкідливих для рослин організмів, сфера застосування МКЗР включає захист рослин, культивованих у системах сільськогосподарського виробництва (включаючи садівництво та лісівництво), некультивованих рослин, дикої флори, місць існування та екосистем.

4. Економічні міркування щодо аналізу фітосанітарного ризику

4.1 Типи економічних наслідків

У рамках аналізу фітосанітарного ризику (АФР) економічні наслідки не повинні інтерпретуватися тільки як вплив на ринки. Товари та послуги, які не є об'єктом торговельних обмінів, також можуть мати економічну цінність, тому економічний аналіз виходить за межі вивчення комерційних товарів і послуг. Використання поняття «економічні наслідки» окреслює межі для аналізу широкої гами наслідків (включаючи соціальні та екологічні наслідки). Економічний аналіз використовує грошові виміри для того, щоб дозволити особі, яка приймає рішення порівнювати витрати та прибуток від різних типів товарів та послуг. Це не виключає можливості вдаватись до інших механізмів, таких як: якісний аналіз та аналіз навколишнього середовища, які не обов'язково використовують грошові виміри.

4.2 Витрати і прибутки

Зазвичай, економічний аналіз, який вирішує, що дана політика повинна переслідуватись, полягає у визначенні того, чи досягає прибуток хоча б рівня витрат. Витрати і прибуток розуміються у широкому змісті, включаючи як торговельні, так і неторговельні аспекти. Витрати і прибутки можуть бути надані як у кількісному, так і якісному виразі. Кількісний вираз для випадків оцінки некомерційних товарів і послуг надто ускладнений, проте, необхідно його передбачити.

Економічний аналіз, що проводиться з фітосанітарною метою, може тільки надати інформацію щодо витрат та прибутку, але не дає роз'яснення щодо кращого розподілу витрат і прибутків у рамках конкретної політики. В принципі, витрати та прибутки повинні оцінюватись без врахування таких, що їм підлеглі. Міркування про найкращий розподіл витрат та прибутків є політичним вибором і повинні бути раціонально пов'язані з фітосанітарним розумінням.

Витрати і прибутки повинні оцінюватись незалежно від того, чи є вони прямим або непрямим результатом інтродукції шкідливого організму, а також, якщо ланцюг причин і наслідків повинен реалізовуватись до того, як витрати були зроблені або прибутки отримані.

Витрати і прибутки, пов'язані з непрямими наслідками інтродукції шкідливих організмів, нерідко менше ймовірні за такі, що пов'язані з прямими наслідками. Дуже часто відсутня інформація щодо грошового виміру вартості збитків від інтродукції шкідливих організмів в природнє навколишнє середовище. У кожному випадку аналіз повинен виявити і зазначити ступінь невизначеності, пов'язаної з оцінкою витрат і прибутків, а також чітко викласти вихідні гіпотези.

5. Застосування

Наступні критерії[2] повинні дотримуватись для можливості розгляду шкідливого для рослин організму як такого, що має «потенційне економічне значення»:

– потенціал для інтродукції в зону АФР;
– потенціал для поширення після акліматизації ;
– потенційна шкодочинність для рослин, наприклад:
  • культур специфічних цінностей, наприклад, відпочинку, туризму, естетики.

Як зазначено в розділі 3, збитки для навколишнього середовища, завдані в результаті інтродукції шкідливого організму, є одними з визнаних МКЗР збитків. Таким чином, стосовно викладеного вище третього критерію, договірні стороны МКЗР мають право застосовувати фітосанітарні заходи навіть проти шкідливого організму, який являє потенційний ризик тільки для навколишнього середовища. Такі заходи повинні базуватися на аналізі фітосанітарного ризику, який враховує і доведений ризик збитків для навколишнього середовища. Якщо в ході проведення аналізу фітосанітарного ризику відмічаються прямі чи непрямі збитки навколишньому середовищу від шкідливого організму, необхідно зазначати природу цих збитків або втрат від інтродукції цього шкідливого організму.

У випадку регульованих некарантинних шкідливих організмів, інтродукція в розглядаєму зону, та наслідки для навколишнього середовища не можуть розглядатись в якості придатних критеріїв для розгляду «економічно неприйнятного впливу», оскільки популяції цих шкідливих організмів вже акліматизувалися в даній зоні (дивись МСФЗ № 16: «Регульовані не карантинні шкідливі організми: концепція та застосування»).

Посилання

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, 2001, МСФЗ № 11. ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2002. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із карантину рослин, 1997. ФАО, Рим.

[2] Стосовно першого та другого критеріїв, стаття VII.3 МКЗР (1997) зазначає, що заходи, яких вжито проти шкідливих організмів, які можуть бути нездатними до акліматизації, повинні бути технічно обґрунтованими.

Звіт 3– ої сессії Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів (включаючи документ робочої групи у Додатку XII), 2001. ФАО, Рим.

Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002, МСФЗ № 16. ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ № 2, ФАО, Рим.

Доповнення до додатку №2

Це доповнення надає додаткові роз'яснення щодо деяких термінів, які застосовуються в цьому додатку. Воно не є нормативною частиною цього додатку.

Економічний аналіз. Він використовує, в першу чергу, грошові одиниці для оцінки, що дозволяє особам, які приймають рішення, порівнювати витрати та прибуток, що пов'язані з різноманітними товарами та послугами. Він не обмежується вивченням комерційних товарів та послуг. Він не виключає не грошові оцінки, які використовують в якісному або економічному аналізі.

Економічні ефекти. Вони включають риночні та нериночні ефекти, такі як екологічні та соціальні. Економічна оцінка екологічних та соціальних ефектів може бути складною у випадках, пов'язаних, наприклад, з виживанням або добробутом інших видів або естетичної цінності лісу або джунглів. Як кількісна, так і якісна оцінка можуть бути використані для виміру економічних ефектів.

Економічний вплив шкідливих для рослин організмів. Воно включає як прямий вплив на ринок, так і наслідки, які складно піддаються визначенню в економічних термінах, але які полягають у втратах або збитках для культивованих, некультивованих рослин або рослинних продуктів.

Економічна цінність. Вона є основою для виміру вартості результатів вимірів, (наприклад, в біологічному різноманітті, екосистемах, керуючих або природних ресурсах) стосовно добробуту людини. Товари та послуги, що не продаються на ринку, можуть мати економічну цінність. Визначення економічної цінності не виключає прийняття до уваги етичних та альтруїстичних занепокоїть, пов'язаних з виживанням і добробутом інших видів та заснованих на спільних відношеннях.

Якісні виміри. Вони є оцінкою якості та характеристик в не грошових і не цифрових показниках.

Кількісні виміри. Вони є оцінкою якості та характеристик в грошових або цифрових показниках.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 6

ВКАЗІВКИ ЩОДО НАГЛЯДУ (1997)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Перегляд та зміни/Розповсюдження 91

ВСТУП 91
Сфера застосування 91
Посилання 92
Визначення та скорочення 92
Опис вимог 93

ВИМОГИ 94

1. Загальний нагляд 94
1.1 Джерела 94
1.2 Зібрання, зберігання та система пошуку інформації 94
1.3 Використання інформації 95

2. Спрямовані обстеження 95
2.1 Обстеження шкідливих організмів 95
2.2 Обстеження товарів чи рослин 96
2.3 Цільовий та випадковий відбір зразків 96

3. Належна практика нагляду 96

4. Технічні вимоги до діагностичних служб 97

5. Зберігання даних 97

6. Прозорість 98

Затвердження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) розробляються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин в якості частини всесвітньої програми політики та технічної допомоги Продовольчої та сільскогосподарської Організації Об'єднаних Націй в галузі карантину рослин. Ця програма робить доступними, як для членів ФАО, так і для інших зацікавлених сторін ці стандарти, вказівки та рекомендації з метою гармонізації фітосанітарних заходів до міжнародних вимог для спрощення торговлі та уникнення застосування невиправданих заходів, які могли б чинити перешкоди для торгівлі.

Цей стандарт був ухвалений 29-ой сесією Конференції ФАО в листопаді 1997 року.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду та доповненню. Перегляд цього стандарту проведено у 2002 році за ініціативою Комісії з фітосанітарних заходів.

В разі необхідності до стандартів будуть внесені зміни і їх буде перевидано. Користувачу необхідно впевнитись у застосуванні останньої версії цих стандартів.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин між усіма членами ФАО, а також виконавчими/технічними секретаріатами регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська та Тихоокеанська комісія із захисту рослин;
– Андинське співтовариство;
– Європейська і Середземноморська організація із захисту рослин;
– Карибська комісія із захисту рослин;
– Міжафриканська фітосанітарна рада;
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки);
– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки);
– Північно-Американська організація із захисту рослин;
– Тихоокеанська організація із захисту рослин.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує компоненти систем нагляду та моніторингу для виявлення шкідливих організмів та надання інформації з метою проведення аналізу фітосанітарного ризику, встановлення вільних зон та, в разі необхідності, складання переліків шкідливих організмів.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2003[1]. МСФЗ №5, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997[2]. ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995. МСФЗ №1. ФАО, Рим

Система кодів Байера, 1996. Європейська і Середземноморська організація із захисту рослин, Париж.

Угода про застосування санітарних та фітосанітарніх заходів, 1994. Світова організація торгівлі, Женева.

Вимоги до створення вільних зон, 1996. МСФЗ № 4. ФАО, Рим

ВИЗНАЧЕННЯ ТА СКОРОЧЕННЯ

Аналіз фітосанітарного ризику	Процес оцінки біологічних або інших наукових та економічних даних з метою визначення необхідності регулювання шкідливого організму та вжиття фітосанітарних заходів проти нього
Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів
Зона	Офіційно визначенна країна, частина країни або декілька країн чи їх частка
Контрольне обстеження	Обстеження, яке проводиться для визначення меж зони, зараженої шкідливим організмом або вільної від нього
МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО у 1951 році в Римі та в подальшому доповнена
Моніторинг	Офіційний тривалий процес перевірки фітосанітарної обстановки
Нагляд	Офіційний процес зібрання та реєстрації даних щодо присутності або відсутності шкідливого організму в даній зоні за допомогою відстеження, моніторингу та інших процедур
Національна організація з карантину та захисту рослин (НОКЗР)	Офіційна служба, заснована державою для виконання функцій, визначених МКЗР

[1] В оригіналі МСФЗ № 6 1997 року наведено посилання на Глосарій фітосанітарних термінів ФАО, 1997 року. В існуючій на момент перекладу, версії Глосарію 2003 року ряд термінів, включених раніше, відсутні. Ці терміни у даному перекладі не наводяться. Визначення багатьох інших термінів значною мірою змінилося. В цьому перекладі надані визначення термінів з останнього Глосарію (див. документ ЄОЗР № 04/11182 – переклад № 2) (примітка ЄОЗР)

[2] В оригіналі МСФЗ № 6 1997 року наведено посилання на МКЗР 1992 року. Воно замінене посиланням на новий переглянутий текст МКЗР 1997 року (див. документ ЄОЗР № 04/11021– переклад № 1) (примітка ЄОЗР)

Обстеження	Офіційний захід, який проводиться у певний обмежений період часу з метою визначення характеристик популяції шкідливого організму або визначення видового складу організмів, присутніх у даній зоні організмів
Обстеження території на виявлення (шкідливого організму)	Обстеження, яке проводиться в даній зоні з метою виявлення присутніх у ній шкідливих організмів
Офіційний	Встановлений, уповноважений або виконуваний Національною організацією із захисту рослин
Перелік шкідливих організмів для товару	Перелік шкідливих організмів, які зустрічаються у даній зоні, і можуть переноситись з даним товаром
Популяційний моніторинг	Тривалі обстеження з метою перевірки характеристик популяції шкідливого організму
Присутність	Присутність у зоні шкідливого організму, офіційно визнаного місцевим або інтродукованим, та офіційно не оголошеного ліквідованим
Шлях поширення	Будь-який засіб, за допомогою якого можливе проникнення та/або поширення шкідливого організму
Вільна зона	Зона, відсутність у якій даного шкідливого організму науково доведена, і де, в разі необхідності, вона офіційно підтримується
Список шкідливих для рослин організмів	Список шкідливих організмів, які заражують вид рослини взагалі чи в конкретній зоні
Список рослин-господарів	Список видів рослин, на яких даний шкідливий організм спроможний розвиватись у природних умовах
Товар	Тип рослини рослинного продукту чи іншого предмету, який переміщується в торговельних чи інших цілях.

Опис вимог

В рамках міжнародного стандарту з фітосанітарних заходів *Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею* країни повинні обґрунтовувати фітосанітарні заходи на підставі аналізу фітосанітарного ризику. Ці принципи включають також концепцію «вільних зон», опис якої надано в стандарті *Вимоги до встановлення вільних зон.* Ці концепції також наводяться в Угоді про застосування санітарних і фітосанітарних заходів Світової організації торгівлі. Основою цих концепцій є збір і зберігання інформації про шкідливі організми. В результаті цієї роботи Національні організації із захисту рослин (НОКЗР) повинні мати можливість документально підтвердити заяву про відсутність або обмежене поширення карантинних шкідливих організмів.

Існує два основних типи систем нагляду:
– загальний нагляд
– спрямовані обстеження.

Загальний нагляд – це процес збору інформації про поширення конкретних шкідливих організмів, які мають значення для будь-якої зони із багатьох доступних джерел та забезпечення цими даними НОКЗР для використання.

Спрямовані обстеження – це процедури, за допомогою яких НОКЗР отримує інформацію щодо шкідливих організмів, які становлять інтерес, в конкретних місцях всередені зони у зазначений період часу.

Отримана і перевірена інформація може використовуватись для визначення присутності або пиширення шкідливих організмів в зоні чи на рослині чи товарі, або відсутності їх у зоні (при встановленні або підтриманні вільних зон).

ВИМОГИ

1. Загальний нагляд

1.1. Джерела

Всередині країни є багато джерел інформації стосовно шкідливих організмів. Цими джерелами можуть бути: НОКЗР, інші національні та місцеві урядові відомства, дослідні інститути, університети, наукові товариства (в тому числі, спеціалісти– аматори), виробники, консультанти, музеї, громадськість, наукові і торговельні журнали, неопублікована інформація та сучасні спостереження. Крім того, НОКЗР можуть отримати інформацію з міжнародних джерел, таких як ФАО та регіональних організацій із захисту рослин (РОКЗР) та ін.

1.2. Зібрання, зберігання та система пошуку інформації

Для використання інформації з цих джерел НОКЗР рекомендується створити систему, за допомогою якої інформація про конкретні шкідливі організми, які становлять інтерес, збиралась, перевірялась та узагальнювалась.

Компоненти такої системи повинні включати наступне:
– НОКЗР або інша установа, уповноважена НОКЗР, що діє в якості національного органу, який займається збором інформації про шкідливі для рослин організми;
– систему збору та поновлення інформації;
– процедури перевірки інформації;
– канали зв’язку для передачі інформації з джерел до НОКЗР.

Компоненти такої системи можуть також включати:
– системи стимуляції повідомлень, такі як:

– законодавчі зобов’язання (для населення чи спеціальних установ);
– угоди про співробітництво (між НОКЗР та спеціальними установами);

– використання контактного персоналу для розширення каналів зв'язку в (з) НОКЗР;

– программи навчання щодо попередження населення.

1.3. Використання інформації

Інформація, зібрана при загальному нагляді, найчастіше використовується для:

– підтримки декларації НОКЗР щодо звільнення від шкідливих організмів;

– допомоги у виявленні нових шкідливих організмів на ранній стадії;

– надання інформації таким організаціям, як РОКЗР і ФАО;

– складання переліків шкідливих організмів по рослинах-господарях і товарах та поширення інформації.

2. Спрямовані обстеження

Спрямовані обстеження, можуть бути обстеженнями на виявлення (шкідливого організму), контрольними обстеженнями або популяційним моніторингом. Це офіційні обстеження, які повинні відповідати плану, затвердженному НОКЗР.

До плану обстеження відносяться:

– визначення мети (виявлення на ранній стадії, забезпечення вільних зон, інформація для переліку шкідливих організмів на товарі) та уточнення фітосанітарних вимог, яких необхідно дотримуватись;

– визначення шкідливих організмів-мішеней;

– визначення сфери застосування (наприклад, географічної зони, системи виробництва, сезону);

– визначення часу (дати, частоти, тривалості);

– для переліку шкідливих організмів на товарі позначення товару-мішені;

– зазначення статистичних основ (наприклад, рівня достовірності, кількості зразків, вибору та кількості ділянок, частоти обліків, передбачень);

– опис методики обстеження та якісного управління, включаючи роз'яснення:

– процедур обліку (наприклад, відлову в аттрактантні пастки, обліку цілих рослин, візуального огляду, відбору зразків та лабораторного аналізу);

– процедур діагностики;

– процедур звітності.

2.1. Обстеження щодо шкідливих організмів

Дані обстеження щодо конкретних шкідливих організмів використовуються в основному для:

– підтримки декларацій НОКЗР щодо відсутності шкідливих організмів, але також:

– допомоги у виявленні нових шкідливих організмов на ранній стадії;

– надання інформації таким організаціям, як РОКЗР і ФАО.

Вибір придатних для обстежень ділянок визначється наступним шляхом:

– попередніми повідомленнями щодо присутності та поширення шкідливого організму;

– біологією шкідливого організму;

– поширення рослин-господарів шкідливого організму та, особливо, зон їх комерційного виробництва;

– придатністю клімату для шкідливого організму.

Час проведення процедур обстежень може визначатися наступним: чином:

– циклом розвитку шкідливого організму;

– фенологією шкідливих організмів та його рослин-господарів;

– часом проведення програм з управління шкідливим організмом;

– спрощеним виявленням шкідливого організму на культурах у період вегетації чи в зібраному врожаї.

Для шкідливих організмів, які можуть бути присутніми в результаті нещодавної інтродукції, вибір придатних для обстежень місць може бути пов'язаний, наприклад, з можливими пунктами проникнення, можливими шляхами поширення, місцями реалізації імпортних товарів, а також з ділянками, де імпортні товари використовувались в якості насінневого чи посадкового матеріалу.

Вибір процедури обстеження може визначатися типом ознак або симптомів, за допомогою яких шкідливий організм може розпізнаватися, точністю або чутливістю методів аналізу, які використовуються для визначення шкідливого організму.

2.2. Обстеження товарів чи рослин

Спрямовані обстеження товарів можуть надавати корисну інформацію для складання переліків шкідливих організмів для товарів, отриманих за допомогою певних культурних практик. Отримані від обстежень дані можуть бути також використані для складання переліків шкідливих організмів для рослин-господарів, якщо такі дані не отримані в результаті загального нагляду.

Вибір відповідних для обстежень ділянок визначається:

– географічним розподілом зон виробництва та/або їх розміром;

– програмами управління шкідливими організмами (комерційні та не– комерційні ділянки);

– присутніми сортами;

– пунктами концентрації зібраного врожаю.

Час процедур обстеження визначається залежно від збору врожаю та згідно з вибором методів обліку, відповідно до типу зібраного врожаю.

2.3. Цільовий та випадковий відбір зразків

Обстеження, зазвичай, плануються для спрощення виявлення конкретних шкідливих організмів. Разом з тим, для виявлення непередбачуваних випадків плани обстежень повинні включати також випадкові відбори зразків. Слід зазначити, що в разі кількісної оцінки чисельності шкідливих організмів у зоні, результати цільових обстежень будуть приблизними і можуть не давати точної оцінки.

3. Належна практика нагляду

Залучений до загального нагляду персонал повинен мати належну підготовку у відповідних галузях карантину і захисту рослин та управлінні інформацією. За-

лучений до обстежень персонал повинен мати відповідну підготовку та, в разі необхідності, пройти аудит щодо методів обліку, зберігання та перевезення зразків для ідентифікації, а також записи іформації. Відповідне обладнання та матеріали повинні адекватно використовуватися та підтримуватися. Методологія, що використовується, має бути технічно діючою.

4. Технічні вимоги до діагностичних служб

НОКЗР повинні забезпечити відповідною діагностичною службою чи доступом до такого типу служб для підтримки діяльності загального нагляду та спрямованих обстежень. Діагностичні служби повинні:

– бути компетентними в ідентифікації досліджуваних шкідливих організмів та рослин;

– мати у наявності відповідні приміщення та обладнання;

– в разі необхідності мати доступ до спеціалістів для перевірки;

– володіти засобами для реєстрації даних;

– мати в наявності засоби для підготовки та зберігання типових зразків;

– використовувати по можливості стандартні операційні процедури.

Підтвердження діагностики іншими визнаними органами забезпечить достовірність результатів обстежень.

5. Зберігання даних

НОКЗР повинна зберігати відповідні дані, отримані в результаті загального нагляду та спрямованих обстежень. Збережена інформація повинна відповідати визначеній меті, наприклад, проведенню аналізу фітосанітарного ризику для досліджуваних шкідливих організмів, встановленню вільних зон та складанню переліків шкідливих організмів. Типові зразки, в разі необхідності, зберігаються.

Збережена інформація по можливості повинна включати наступне:

– наукову назву шкідливого організму, а також якщо мається, і код Байера;

– родину і ряд;

– наукову назву та, якщо є, код Байєра рослини-господаря, пошкоджені частини рослин чи засобів збору, (наприклад, аттрактантні пастки, зразки ґрунту, косіння сачком);

– місце знаходження, наприклад, коди, адреси, координати;

– дату збору і прізвище особи, що збирала;

– дату ідентифікації та прізвище особи, яка проводила ідентифікацію;

– дату перевірки та прізвище особи, яка проводила перевірку;

– посилання, якщо такі є в наявності;

– додаткову інформацію, наприклад, природу зв’язку рослин з шкідливими організмами, тип зараження, стадію розвитку, на якій культура підлягає зараженню, або знаходження тільки в теплицях.

В звітах про наявність шкідливих організмів на товарах немає необхідності щодо детального зазначення місця чи перевірки, але в цьому випадку необхідно точно зазначити вид товару, особу, що збирала і дату, а також, в разі необхідності, методи збору.

Звіти про виявлення нових шкідливих організмів повинні включати також інформацію щодо вжитих заходів, і ці звіти повинні надаватись відповідно до запиту.

6. Прозорість

НОКЗР відповідно до запиту повинна надавати звіти про наявність, поширення або відсутність шкідливих організмів на підставі даних, отриманих від загального нагляду та спрямованих обстежень. Ці звіти повинні містити адекватні посилання на повідомлення щодо наявності шкідливих організмів.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 7 СИСТЕМА СЕРТИФІКАЦІЇ НА ЕКСПОРТ (1997)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Перегляд і зміни/Розповсюдження 101

ВСТУП 101
Сфера застосування 101
Посилання 102
Визначення і скорочення 102
Опис вимог 103

ВИМОГИ 103

1. Юридичні повноваження 104

2. Адміністративна відповідальність 104

3. Ресурси 104
3.1 Персонал 104
3.2 Інформація про фітосанітарні вимоги країн-імпортерів 105
3.3 Технічна інформація 105
3.4 Обладнання 105

4. Документація 105
4.1 Фітосанітарні сертифікати 105
4.2 Реекспортні сертифікати 106
4.3 Процедури 106
4.4 Зберігання даних 107
4.5 Відстеження вантажу 107

5. Засоби зв'язку 107
5.1 Всередині країни-експортера 107
5.2 Поза межами країни-експортера 108

6. Механізм перегляду 108
6.1 Перегляд системи 108
6.2 Реагування на інциденти 108

ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) підготовлені Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин, як частина всесвітньої програми політики і технічної підтримки стосовно карантину рослин Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН. Ця програма надає членам ФАО та іншим зацікавленим сторонам ці стандарти, вказівки та рекомендації щодо гармонізації фітосанітарних заходів на міжнародному рівні з метою спрощення торгівлі та уникнення застосування невиправданих заходів, які могли б чинити перешкоди для торгівлі.

Цей стандарт був ухвалений 29-ою сесією Конференції ФАО в листопаді 1997 року.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду та внесенню змін. Наступним часом перегляду цього стандарту є 2002 рік, або будь-яка інша дата, яку буде узгоджено Комісією з фітосанітарних заходів.

У разі необхідності до стандартів будуть внесені зміни і їх буде перевидано. Користувачу необхідно впевнитись у застосуванні останньої версії цих стандартів.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів поширення Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин серед усіх членів ФАО, а також виконавчих/технічних секретарів регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська та Тихоокеанська комісія із захисту рослин
– Андинська спільнота
– Європейська та Середземноморська організація із захисту рослин
– Карибська комісія із захисту рослин
– Міжафриканська фітосанітарна рада
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки)
– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки)
– Північноамериканська організація із захисту рослин
– Тихоокеанська фітосанітарна організація

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує компоненти національної системи щодо видачі фітосанітарних сертифікатів.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2003[1]. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.
Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997[2]. ФАО, Рим.

Визначення і скорочення

Аналіз	Офіційна невізуальна перевірка, яка проводиться з метою виявлення шкідливих організмів або їх ідентифікації
Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів
Гармонізація	Розробка, визнання та застосування різними країнами фітосанітарних заходів, заснованих на загальних стандартах
Вантаж	Деяка кількість рослин, рослинних продуктів та/чи інших матеріалів, які переміщуються з однієї країни в іншу та супроводжуються (в разі необхідності) одним фітосанітарним сертифікатом (вантаж може складатись з одного чи більше товарів або партій)
Додаткова декларація	Заява, яку країна-імпортер вимагає внести у фітосанітарний сертифікат щодо додаткової інформації про стан вантажу відносно регульованих шкідливих організмів
Огляд	Офіційне візуальне обстеження рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання для виявлення присутності чи відсутності шкідливих організмів та/або для перевірки дотримання фітосанітарних регламентацій
Імпортний дозвіл	Офіційний документ, який дозволяє імпорт даного товару за умови дотримання зазначених фітосанітарних вимог
МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО у 1951 році в Римі та пізніше доповнена
Національна організація з карантину та захисту рослин (НОКЗР)	Офіційна служба, заснована державою для виконання функцій, визначених МКЗР

[1] В оригіналі МСФЗ № 7 1997 року присутнє посилання на Глосарій фітосанітарних термінів ФАО 1997 року. В існуючій на момент перекладу версії Глосарію 2003 року ряд попередньо внесених термінів відсутній. Ці терміни у даному перекладі не наводяться. Визначення багатьох інших термінів значною мірою змінилось. В цьому перекладі надані визначення термінів з сучасного Глосарію (див. документ ЄОКЗР № 04/11182 – переклад № 2) (примітка ЄОКЗР)

[2] В оригіналі МСФЗ № 7 1997 року наведено посилання на МКЗР 1992 року. Воно замінено посиланням на новий переглянутий текст МКЗР 1997 року (див. документ ЄОКЗР № 04/11021– переклад № 1) (примітка ЄОКЗР)

Обробка	Офіційно затверджена процедура знищення, інактивації або видалення шкідливих організмів чи їх стерилізації або девіталізації
Рослини	Живі рослини та їх частини, включаючи насіння та генетичний матеріл
Рослинні продукти	Непереробленний матеріал рослинного походження (включаючи зерно), а також перероблені продукти, які за своєю природою чи способом своєї переробки можуть створювати ризик інтродукції чи поширення шкідливих організмів
Фітосанітарна регламентація	Офіційне правило по запобіганню інтродукції та/або поширення карантинних шкідливих організмів або зменшення економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів, зокрема, встановлення процедур з фітосанітарної сертифікації
Фітосанітарна сертифікація	Застосування фітосанітарних процедур, що призводить до видачі фітосанітарного сертифіката
Фітосанітарний сертифікат	Сертифікат, який підготовлений за формою, затвердженою МКЗР

Опис вимог

Міжнародна конвенція із захисту рослин (МКЗР) вимагає від договірних сторін вживати заходи щодо видачі фітосанітарних сертифікатів, які засвідчують відповідність фітосанітарним регламентаціям інших договірних сторін. Цей стандарт описує систему сертифікації на експорт, яка дозволяє видавати дійсні та заслуговуючі довіри фітосанітарні сертифікати. Вантажі на експорт, сертифіковані у відповідності до цієї системи, повинні відповідати діючим фітосанітарним вимогам країни-імпортера.

Основні елементи процесу фітосанітарної сертифікації включають:

– вияснення відповідних фітосанітарних вимог країни-імпортера (включаючи, в разі необхідності, імпортні дозволи);

– перевірку вантажу на відповідність цим вимогам на момент сертифікації;

– видачу фитосанітарного сертифіката.

З метою виконання вище зазначених елементів система сертифікації повинна наділятись наступними засобами:

– юридичними повноваженнями;

– адміністративною відповідальністю, включаючи ресурси, документацію, зв'язок і механізм перегляду.

ВИМОГИ

Структура системи сертифікації включає наступні компоненти:

1. Юридичні повноваження

Національна організація із захисту рослин (НОКЗР) за допомогою юридичних і адміністративних засобів повинна наділятись відповідними повноваженнями щодо контролю та видачі фітосанітарних сертифікатів.

Дані повноваження зобов'язують НОКЗР:

– приймати правову відповідальність за власні дії;

– здійснювати заходи захисту від ймовірних проблем, таких як конфлікт інтересів та використання сертифікатів.

Надані НОКЗР повноваження можуть дозволити заборонити експорт вантажів, які не відповідають вимогам країни-імпортера.

2. Адміністративна відповідальність

НОКЗР повинна:

– підтримувати систему управління, яка забезпечує виконання усіх вимог, включаючи специфікації для сертифікації, законодавчі та адміністративні вимоги;

– визначати особу чи установу, відповідальну за систему сертифікації на експорт;

– визначати повноваження та службові обов'язки всього персоналу, відповідального за діяльність в рамках фітосанітарної сертифікації;

– мати відповідний службовий персонал і ресурси для виконання наступних функцій:

– в разі необхідності, підтримання інформації щодо фітосанітарних вимог країн-імпортерів;

– видання службових інструкцій із забезпечення дотримання фітосанітарних вимог країн-імпортерів;

– огляд і аналіз вантажів і відповідних транспортних засобів;

– ідентифікація організмів, виявлених при огляді вантажів;

– перевірка оригінальності та цілісності фітосанітарних процедур;

– заповнення та видача фітосанітарних сертифікатів;

– зберігання та виправлення документів;

– навчання;

– поширення інформації, яка стосується сертифікації;

– регулярна перевірка ефективності власної системи сертифікації на експорт;

– в разі необхідності, розробка двосторонніх протоколів.

3. Ресурси

3.1 Персонал

Персонал НОКЗР повинен мати необхідний рівень компетентності для виконання завдань і функцій, які відповідають займаємим ними посадам. НОКЗР повинна володіти чи мати можливість залучати підготовлений персонал, який має досвід для:

– здійснення огляду рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання з метою видачі фітосанітарних сертифікатів;

– ідентифікації рослин і рослинних продуктів;

– виявлення та ідентифікації шкідливих організмів;

– виконання або нагляду за фітосанітарними обробками, необхідними для даної сертифікації;

– здійснення нагляду, моніторингу та контролю, пов'язаних з фітосанітарною сертифікацією;

– розробки систем сертифікації, а також складання інструкцій, які відповідатимуть вимогам країн-імпортерів;

– в разі необхідності, перевіряти службовий персонал та відповідні системи сертифікації.

Крім видачі сертифікатів, НОКЗР може уповноважити неофіційний персонал виконувати певні функції у рамках сертифікації. Дане повноваження потребує відповідної кваліфікації та освіти. Цей персонал несе відповідальність перед НОКЗР. З метою забезпечення своєї незалежності при виконанні офіційних функцій, він повинен буде виконувати ті ж вимоги, що і офіційні чиновники, та ніяким чином не повинен бути фінансово зацікавленим у результатах своєї роботи.

3.2 Інформація щодо фітосанітарних вимог країн-імпортерів

НОКЗР, в міру можливостей, повинна поновляти офіційну інформацію про діючі імпортні вимоги її торговельних партнерів. Бажано, щоб переліки вимог країн-імпортерів отримувались особисто самим експортером і в подальшому передавались до НОКЗР.

3.3 Технічна інформація

НОКЗР повинна забезпечити персонал, відповідальний за фітосанітарну сертифікацію, відповідною технічною інформацією щодо карантинних для країн-імпортерів шкідливих організмів, а також, у міру можливостей, некарантинних для них шкідливих організмів, зокрема про наступне:

– їх присутності та поширення в країні-експортері;

– їх біології, нагляду, виявлення та ідентифікації;

– управлінні шкідливими організмами, в разі потреби.

3.4 Обладнання

НОКЗР повинна забезпечити наявність відповідного обладнання та устаткування для здійснення огляду, аналізу, перевірки вантажу та процедур фітосанітарної сертифікації.

4. Документація

4.1 Фітосанітарні сертифікати

Моделі фітосанітарних сертифікатів, наведені в Додатку до МКЗР, повинні бути використані. Фітосанітарний сертифікат повинен містити достатню інформацію для чітко-

го визначення, до якого вантажу він відноситься. Фітосанітарний сертифікат не повинен містити іншої інформації, що не носить фітосанітарного характеру.

Термін дії фітосанітарних сертифікатів повинен бути обмежений в часі (до експорту). Таке обмеження повинно бути встановлене НОКЗР залежно від потреб фітосанітарної безпеки та фізичної цілісності. Фітосанітарний сертифікат може містити заяви без юридичної відповідальності.

4.2 Реекспортні сертифікати

Перед тим, як видати реекспортний фітосанітарний сертифікат НОКЗР повинна ознайомитись з вихідним фітосанітарним сертифікатом, який первинно виданий країною походження, а також перевірити, чи є вимоги країни призначення суворішими, однаковими або менш суворими за вимоги, які забезпечуються в цьому фітосанітарному сертифікаті.

Якщо вантаж був перепакований, додатковий огляд повинен бути передбаченим, незважаючи на ступінь жорсткості вимог. Однак, якщо вантаж не був перепакованим, то передбачені два випадки: якщо вимоги однакові чи менш суворі, то ніякий додатковий огляд не потрібен; у випадку, якщо вимоги суворіші, необхідно провести огляд.

Якщо країна призначення має особливі вимоги (наприклад, огляд на полі), які не можуть бути виконані країною реекспорту, то реекспортний фітосанітарний сертифікат не може бути виданий, якщо тільки даний пункт не був включений або задекларований у вихідному фітосанітарному сертифікаті, чи якщо еквівалентні лабораторні аналізи, дійсні для країни призначення, можуть бути проведені на зразках. Якщо існує або починається регулярний реекспорт, то НОКЗР країни походження та реекспорту можуть погодити процедури, які можуть задовольнити ці особливі вимоги.

Якщо, на відміну від країни призначення, країна реекспорту не вимагає фітосанітарного сертифіката на відповідний товар, то вона може видавати звичайний фітосанітарний сертифікат, зазначивши в дужках країну походження, за умови, що вимоги можуть бути виконані шляхом візуального огляду чи аналізу зразків в лабораторії.

4.3 Процедури

НОКЗР повинна підтримувати основні керівні документи, процедури та робочі інструкції для всіх аспектів системи сертифікації.

Ключовими елементами є наступні:

– інструкції, які стосуються фітосанітарних сертифікатів:
– контроль за видачею (від руки або в електронному вигляді);
– визначення відповідальних за видачу працівників;
– включення додаткових декларацій;
– заповнення графи сертифіката, яка стосується обробок;
– завірені зміни;
– заповнення фітосанітарних сертифікатів;
– підпис і видача фітосанітарних сертифікатів;
– інструкції, що стосуються інших компонентів:

– процедури роботи з промисловістю;
– процедури відбору зразків, огляду та перевірки;
– заходи запобігання щодо офіційних печаток і маркіровок;
– ідентифікація, відстеження та безпека вантажів;
– зберігання даних.

4.4 Зберігання даних

В принципі, дані, які стосуються усіх перерахованих в цьому стандарті дій, повинні бути збережені.

Копія кожного фітосанітарного сертифіката повинна бути збережена для підтвердження його оригінальності та дозволити відстежити обставини його видачі.

Для кожного вантажу, на який був виданий фітосанітарний сертифікат, повинні бути зареєстровані наступні дані:

– будь-який огляд, аналіз, обробка чи інша перевірка, здійснені по кожному вантажу окремо;
– прізвище осіб персоналу, які виконали ці операції;
– дата виконання цих операцій;
– отримані результати;
– усі відібрані зразки.

Було б корисним зберегти подібні дані щодо вантажів, для яких фітосанітарний сертифікат не був виданий через їх невідповідність вимогам.

НОКЗР повинна мати можливість, в разі необхідності, вилучати всі ці зареєстровані дані протягом відповідного періоду часу. Використання захищених інформаційних систем для зберігання та пошуку даних рекомендується в якості найкращого способу забезпечення загально прийнятої системи документування.

4.5 Відстеження вантажу

НОКЗР повинна мати можливість відстежувати вантажі та їх сертифікацію на протязі усіх стадій їх виробництва, обслуговування і транспортування до місця експорту. У випадку, якщо НОКЗР після експорту виявляє, що вантаж може не відповідати фітосанітарним вимогам країни-імпортера, вона при можливості повинна інформувати про це НОКЗР країни-імпортера.

5. Засоби зв’язку

5.1 Всередині країни-експортера

НОКЗР повинна володіти засобами, які дозволяють швидко інформувати задіяний персонал і промисловість щодо будь-яких змін відносно:

– фітосанітарних вимог країни-імпортера;
– статусу та географічного поширення шкідливих організмів;
– операційних процедур.

Стосовно вантажів, які не відповідають вимогам, НОКЗР може запроваджувати процедуру швидкого повідомлення усіх причетних представників промисловості та персоналу, відповідального за сертифікацію. Це може полегшити врегулювання проблеми яка виникла, а також запобігти повторному наданню даних вантажів на сертифікацію до проведення прийнятих дій щодо приведення їх у відповідність до вимог.

5.2 Поза межами країни-експортера

НОКЗР повинна:

– підтримувати зв'язки з офіційними представниками інших НОКЗР з метою обговорення з ними фітосанітарних вимог;

– встановити контактну адресу, яка дозволить НОКЗР імпортуючих країн повідомляти про випадки невідповідності;

– підтримувати відносини з регіональними організаціями із захисту рослин та іншими міжнародними організаціями з метою спрощення гармонізації фітосанітарних заходів і поширення технічної та регламентативної інформації.

6. Механізм перегляду

6.1 Перегляд системи

НОКЗР повинна періодично переглядати ефективність усіх аспектів своєї системи сертифікації на експорт і, в разі необхідності, вносити зміни.

6.2 Реагування на інциденти

НОКЗР повинна встановити процедури аналізу випадків невідповідності вантажів, які супроводжуються фітосанітарним сертифікатом, сповіщених імпортуючими країнами. Відповідно до запиту, звіт про результати аналізу повинен бути переданий НОКЗР імпортуючої країни.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ
МСФЗ № 8
ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ШКІДЛИВОГО ОРГАНІЗМУ В ЗОНІ
(1998)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Перегляд і зміни/Розповсюдження 111

ВСТУП 111
Сфера застосування 111
Посилання 112
Визначення і скорочення 112
Опис вимог 114

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ШКІДЛИВОГО ОРГАНІЗМУ 115

1. Цілі визначення статусу шкідливого організму 115

2. Повідомлення про шкідливі організми 116
2.1. Повідомлення про шкідливий організм 116
2.2. Достовірність інформації 116

Таблиця. Керівництво з оцінки надійності повідомлення про шкідливий організм 117

3. Статус шкідливого організму в зоні 118
3.1 Опис статусу шкідливого організму в зоні 118
3.1.1. Присутність 118
3.1.2. Відсутність 118
3.1.3. Тимчасове перебування 120
3.2. Визначення статусу шкідливого організму в зоні 120

4. Рекомендовані практики повідомлення 120

Додаток. Корисні посилання 122

ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) підготовлені Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин як частина всесвітньої програми політики і технічної підтримки стосовно карантину рослин Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних націй, ФАО. Ця програма надає членам ФАО та іншим зацікавленим сторонам ці стандарти, вказівки та рекомендації щодо гармонізації фітосанітарних заходів на міжнародному рівні з метою спрощення торгівлі та уникнення застосування необґрунтованих заходів, які можуть чинити перешкоди для торгівлі.

Цей стандарт було схвалено Тимчасовою комісією з фітосанітарних заходів у листопаді 1998 року.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду та внесенню змін. Наступний термін перегляду цього стандарту – 2003 рік, або інший термін, визначений за згодою Комісії з фітосанітарних заходів.

У разі необхідності до стандартів будуть внесені зміни і їх буде перевидано. Користувачу необхідно впевнитись у застосуванні останньої версії цього стандарту.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин серед усіх членів ФАО, а також виконавчих/технічних секретарів регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська та Тихоокеанська комісія із захисту рослин
– Андинська спільнота
– Європейська та Середземноморська організація із захисту рослин
– Карибська комісія із захисту рослин
– Міжафриканська фітосанітарна рада
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки)
– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки)
– Північноамериканська організація із захисту рослин
– Тихоокеанська фітосанітарна організація

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує зміст та застосування повідомлень (документованих даних) про шкідливий організм та іншої інформації при визначенні статусу шкідливого орга-

нізму в зоні (регіоні). Додаються описи категорій статусу шкідливого організму, а також рекомендації щодо належної практики звітування.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2003[1]. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997[2]. ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995, МСФЗ № 1, ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ № 2, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1997. МСФЗ № 6, ФАО, Рим.

Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. МСФЗ № 9, ФАО, Рим.

Вимоги щодо встановлення вільних зон, 1996. МСФЗ № 4. ФАО, Рим

Визначення і скорочення

Акліматизація	Обґрунтування на тривалий період часу в осяжному майбутньому популяції шкідливого організму в зоні після його проникнення до неї
Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів
Виявлення (шкідливого організму)	Виявлення шкідливого організму при огляді чи аналізі імпортованого вантажу
Зона (регіон)	Офіційно визначена країна, частина країни або декілька країн чи частина їх територій
Карантинний шкідливий організм	Шкідливий організм, який має потенційне економічне значення для зони, що знаходиться в небезпеці, в якій він ще відсутній або присутній, але обмежено поширений і слугує об'єктом офіційної боротьби
Контрольне обстеження	Обстеження, яке проводиться для визначення меж зараженої шкідливим організмом зони або вільної від нього
МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО у 1951 році в Римі та пізніше доповнена

[1] В оригіналі МСФЗ № 8 1998 року присутнє посилання на Глосарій фітосанітарних термінів ФАО 1999 року. В існуючій на момент перекладу версії Глосарію 2003 року визначення багатьох термінів значною мірою змінилось. У даному перекладі надані визначення термінів із сучасного Глосарію (див. документ ЄОКЗР № 04/11182 – переклад № 2) (примітка ЄОКЗР)

[2] В оригіналі МСФЗ № 8 1998 року наведено посилання на МКЗР 1992 року. Воно замінено посиланням на новий переглянутий текст МКЗР 1997 року (див. документ ЄОКЗР № 04/11021– переклад № 1) (примітка ЄОКЗР)

Нагляд	Офіційний процес збору та реєстрації даних щодо присутності або відсутності шкідливого організму в даній зоні за допомогою відстеження, моніторингу та інших процедур
Національна органі– зація із захисту рослин	Офіційна служба, заснована державою для виконання функцій, визначених МКЗР
Обстеження	Офіційний захід, який проводиться у певний обмежений період часу з метою визначення характеристик популяції шкідливого організму або визначення видового складу присутніх у даній зоні організмів
Обстеження терито– торії на виявлення (шкідливого організму)	Обстеження, яке проводиться в даній зоні з метою виявлення присутніх у ній шкідливих організмів
Офіційний	Встановлений, дозволений або виконуваний Національною організацією із захисту рослин
Вогнище	Нещодавно виявлена ізольована популяція шкідливого організму, включаючи первинне вогнище, чи різке значне збільшення чисельності популяції акліматизованого шкідливого організму в зоні
Популяційний моні-торинг	Тривалі обстеження з метою перевірки характеристик популяції шкідливого організму
Присутність	Присутність у зоні шкідливого організму, офіційно визнаного місце-вим або інтродукованим, та офіційно не оголошеного ліквідованим
Тимчасове перебування	Присутність шкідливого організму, акліматизація якого не очікується
Регіональна органі– заці із захисту рослин (РОКЗР)	Міжурядова організація з функціями, викладеними в статті IX МКЗР
Регульований шкідливий організм	Карантинний шкідливий організм та регульований некарантинний шкідливий організм
Вільна зона	Зона, відсутність у якій даного шкідливого організму науково доведена, і де, в разі необхідності, вона офіційно підтримується
Повідомлення про шкідливий організм	Документ, який надає інформацію щодо присутності або відсутності конкретного шкідливого організму в певному місці і в певний час у зоні (зазвичай, в країні) за описаних обставин
Статус шкідливого організму (в зоні)	Офіційне визнання присутності чи відсутності в даний час шкідливого організму у зоні, включаючи, в разі необхідності, дані щодо його географічного поширення, з використанням експертного висновку, який базується на поточних та попередніх сигналізаціях щодо шкідливого організму та іншої інформації

Фітосанітарний захід (прийнята інтерпретація)	Законодавство, регламентація чи офіційна процедура, спрямовані на запобігання інтродукції та/або поширенню карантиних шкідливих організмів або обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів
Фітосанітарна регламентація	Офіційне правило із запобігання інтродукції та/або поширенню карантинних шкідливих організмів або зменшенню економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів, зокрема, встановленню процедур з фітосанітарної сертифікації

ОПИС ВИМОГ

Повідомлення (документовані дані) про шкідливий організм є важливою складовою інформації, що застосовується для визначення статусу шкідливого організму у зоні. Всі країни-імпортери та експортери потребують інформації стосовно статусу шкідливих організмів для аналізу фітосанітарного ризику, встановлення імпортних регламентацій та їх дотримання, встановлення та підтримання вільних від шкідливих організмів зон.

Повідомлення про шкідливий організм являє собою інформацію стосовно присутності чи відсутності шкідливого організму, часу та місця спостережень, рослини(н)- господаря (ів), якщо такі є, шкоди, що спостерігається, а також посилання на іншу необхідну щодо окремих спостережень інформацію. Достовірність повідомлень про шкідливий організм визначається шляхом розгляду даних щодо осіб, які займались збиранням і визначенням, засобів технічної ідентифікації, місцезнаходження та дати спостережень, а також реєстрації/публікації запису.

Визначення статусу шкідливого організму потребує експертної оцінки інформації, яка є на сьогоднішній день, щодо присутності шкідливого організму в зоні. Статус шкідливого організму визначається на основі використання даних окремих повідомлень про шкідливий організм, повідомлень про шкідливий організм при обстеженнях, даних про відсутність шкідливого організму, результатів загального нагляду, а також наукових публікацій і баз даних.

Статус шкідливого організму в цьому стандарті визначається за трьома категоріями, що охоплюють різні кінцеві визначення:

– *присутність шкідливого організму* – веде до таких визначень, як «присутній в усіх частинах країни», «присутній лише в деяких частинах країни» і т.п.;

– *відсутність шкідливого організму* – веде до таких визначень, як «відсутність повідомлень про шкідливий організм», «шкідливий організм знищено», «шкідли– вий організм більше не присутній» і т.п.;

– *тимчасове перебування шкідливого організму* – веде до таких визначень, як «не потребує проведення фітосанітарних заходів», «потребує проведення фітосанітарних заходів, під наглядом», «потребує проведення фітосанітарних заходів, в процесі знищення».

З метою сприяння міжнародному співробітництву серед країн, що мають договірні відносини, у виконанні їхніх зобов'язань щодо звітування про наявність, спалах або поширення шкідливих організмів, Національні організації із захисту рослин (НОКЗР) та інші організа-

ції, а також особи, які залучені до процесу повідомлення стосовно присутності, відсутності або тимчасового перебування шкідливих організмів, повинні дотримуватись належних правил звітування. Ці правила стосуються використання точних і надійно документованих даних про шкідливий організм, оперативного обміну інформацією про статус шкідливого організму, врахування законних інтересів усіх зацікавлених сторін та застосування визначень статусу шкідливого організму, встановлених у цьому стандарті.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ ШКІДЛИВОГО ОРГАНІЗМУ

1. Цілі визначення статусу шкідливого організму

Повідомлення про шкідливий організм – це документовані дані, що вказують на присутність або відсутність певного шкідливого організму у конкретному місці і у визначений час у межах регіону (звичайно країни) за описаних обставин. Повідомлення про шкідливий організм використовуються поряд з іншою інформацією, для визначення статусу даного шкідливого організму в зоні.

Загалом, забезпечення надійних повідомлень про шкідливий організм і визначення статусу шкідливого організму є необхідними складовими багатьох напрямів діяльності в рамках Міжнародної конвенції із захисту рослин (МКЗР), виходячи з принципів, визначених у Міжнародному стандарті з фітосанітарних заходів (МСФЗ) №1 *Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею* та в розроблених на їх основі міжнародних стандартах з фітосанітарних заходів.

Країнам-імпортерам інформація про статус шкідливого організму необхідна для:

– проведення аналізу фітосанітарного ризику (АФР) щодо шкідливого організму, який присутній в іншій країні;

– встановлення фітосанітарних регламентацій для запобігання проникненню, пристосуванню і поширенню шкідливого організму;

– проведення АФР щодо некарантинного для своєї території шкідливого організму з метою його регулювання.

Країнам-експортерам інформація про статус шкідливого організму необхідна для:

– забезпечення відповідності регламентаціям країн-імпортерів шляхом запобігання експорту заражених регульованими шкідливими організмами вантажів;

– задоволення запитів інших країн стосовно надання даних, необхідних для проведення ними АФР щодо шкідливих організмів на їхній території.

Будь-яка країна може використовувати інформацію про статус шкідливого організму для:

– проведення АФР;

– планування національних, регіональних або міжнародних програм управління щодо шкідливих організмів;

– створення національних переліків шкідливих організмів;

– встановлення та підтримки зон, вільних від шкідливих організмів.

Інформація про статус шкідливого організму в зонах, країнах і регіонах може бути використана для встановлення його поширення в світі.

2. Повідомлення про шкідливі організми

2.1 Повідомлення про шкідливий організм

Елементи інформації, отриманої при загальному нагляді та спеціальних обстеженнях, які можуть бути включені до повідомлення про шкідливий організм, описані в МСФЗ № 6 *Вказівки щодо нагляду.* Основна, необхідна для повідомлення про шкідливий організм інформація, включає:

– актуальну наукову назву організму, якщо така є, підвидову класифікацію (штам, біотип тощо);

– стадію розвитку або стан;

– таксономічну групу;

– метод визначення;

– рік та місяць (якщо відомо) спостереження; зазвичай, зазначення дати вимагається лише за особливих обставин (наприклад, в разі першого виявлення конкретного шкідливого організму, моніторингу шкідливого організму);

– місцезнаходження (наприклад, поштові індекси, адреси, географічні координати); необхідно вказати особливі умови, такі як культивація організму в закритих умовах (наприклад, в теплицях);

– в разі необхідності, наукова назва рослини-господаря;

– збитки, завдані рослині-господарю, або інші обставини збирання матеріалу (наприклад, у пастці або в зразку ґрунту);

– чисельність (зазначення рівня присутності або кількості шкідливих організмів);

– бібліографічні посилання (якщо такі наявні).

Перелік посилань наведено у Додатку до цього стандарту з метою консультування в ході підготовки повідомлення про шкідливий організм.

2.2. Достовірність інформації

Інформація для повідомлення про шкідливий організм може бути одержана з різних джерел і мати різний ступінь достовірності. Деякі ключові компоненти визначені в наведеній нижче таблиці. Хоча в таблиці категорії надані у порядку зниження відносної достовірності, цей порядок не є жорстким, він наведений лише для того, щоб дати загальне уявлення при оцінці даних. Зокрема, слід підкреслити, що визначення різних шкідливих організмів потребує різного рівня досвіду та знань.

НОКЗР несуть відповідальність за якість наданої відповідно до запиту інформації у повідомленнях про шкідливий організм.

Таблиця. Рекомендації з оцінки надійності повідомлення про шкідливий організм

(Джерела вказані у порядку зниження надійності)

1. Збирачі і визначники	**2. Технічна ідентифікація**	**3. Місце і дата**	**4. Реєстрація і публікація**
а. Фахівець-таксономіст	а. Біохімічна або молекулярна діагностика	а. Контрольне обстеження або обстеження території на виявлення (шкідливого організму)	а. Реєстрація НОКЗР/публікація РОКЗР (з підтвердженням)
б.Професійний спеціаліст, діагност	б. Зразок або культура, що зберігається в офіційній колекції, таксономічний опис фахівця	б. Інші обстеження в полі та в місцях виробництва	б. Рецензований науковий або технічний журнал
в. Вчений	в. Зразок у загальній колекції	в. Випадкове спостереження в полі, можливо з невизначеними місцем і датою	в. Рецензовані дані минулих періодів
г. Лаборант	г. Опис та фотографія	г. Виявлення в продуктах або субпродуктах, виявлення (шкідливого організму) у вантажі	г. Нерецензований науковий або технічний журнал
д. Спеціаліст-аматор	д. Лише візуальний опис	д. Точне місце і дата невідомі	д. Аматорська публікація спеціаліста
е. Невідома особа	е. Метод ідентифікації		е. Неопублікований науковий або технічний документ
			ж. Нетехнічна публікація, періодичне видання/ газета
			з. Особисте повідомлення (неопубліковані дані)

3. Статус шкідливого організму в зоні

3.1. Опис статусу шкідливого організму в зоні

Визначення статусу шкідливого організму вимагає експертної оцінки щодо поточного поширення цього організму в зоні. Ця оцінка базується на узагальненні повідомлень про шкідливий організм та інформації з інших джерел. Для оцінки ситуації станом на сьогоднішній день використовуються як поточні документовані дані, так і дані за минулі періоди. Статус шкідливого організму можна описати за наступними категоріями:

3.1.1 Присутність

Шкідливий організм вважається присутнім, якщо повідомлення свідчать, що він є місцевим або інтродукованим. Якщо є достатнє число повідомлень стосовно присутності шкідливого організму, то його поширення можна охарактеризувати за допомогою таких висловів чи їх комбінацій:

Присутній: в усіх частинах зони (регіону)
Присутній: лише в окремих частинах зони
Присутній: за винятком зазначеної вільної від шкідливого організму зони
Присутній: в усіх частинах зони, де вирощуються рослини-господарі
Присутній: лише в окремих частинах зони, де вирощуються рослини-господарі
Присутній: тільки в захищених культурах
Присутній: сезонно
Присутній: але контролюється
Присутній: є об'єктом офіційного контролю
Присутній: здійснюється знищення
Присутній: з низьким рівнем чисельності

Можуть також використовуватись й інші описові визначення. Якщо кількість достовірних повідомлень про шкідливий організм незначна, характер поширення визначити буде важко.

Залежно від обставин, корисно охарактеризувати розповсюдження шкідливого організму (наприклад, загальнопоширений, зустрічається час від часу, зустрічається рідко), а також рівень шкоди і/або втрат, завданих шкідливим організмом, що перебуває на відповідних господарях.

3.1.2. Відсутність

Якщо загальний нагляд не дає ніяких повідомлень щодо присутності шкідливого організму у зоні, то вважати доцільним висновок, що шкідливий організм відсутній зараз або завжди був відсутнім. Можуть існувати і специфічні дані про відсутність шкідливого організму, які свідчать на користь цього висновку.

Висновок про відсутність шкідливого організму може бути зроблено навіть, якщо дані про шкідливий організм свідчать про протилежне. Ці різні ситуації описано нижче. Відсутність може також підтверджуватись специфічними обстеженнями (див. МСФЗ № 6 *«Вказівки щодо нагляду»*), в цьому разі може бути додано вислів **«підтверджено обсте-**

женням». Аналогічним чином, у випадку встановлення вільної зони згідно з відповідним МСФЗ (див. МСФЗ № 4 *«Вимоги щодо встановлення вільних зон»*), має бути додано вислів **«зона проголошена вільною від шкідливого організму»**.

Відсутній: немає повідомлень про шкідливий організм

Дані загального нагляду свідчать, що в даний час шкідливий організм відсутній, і його відсутність ніколи не була зафіксована.

Відсутній: шкідливий організм знищено

Повідомлення про шкідливий організм вказують, що він був присутнім у минулому. Була успішно виконана документована програма знищення шкідливого організму, і вона пройшла успішно (див. МСФЗ № 9 *«Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів»*). Дані нагляду підтверджують той факт, що відсутність триває.

Відсутній: шкідливий організм більше не присутній

Повідомлення про шкідливий організм свідчать, що він був присутнім тимчасово або акліматизувався в минулому, проте, дані загального нагляду вказують, що шкідливий організм більше не присутній. Це може бути спричинено:

– кліматичними або іншими природними факторами, які обмежують укорінення шкідливого організму;

– змінами культур рослин-господарів, що культивуються;

– змінами у сортах, що використовуються;

– змінами в сільськогосподарських прийомах.

Відсутній: повідомлення про шкідливий організм недійсні

Повідомлення про шкідливий організм свідчать, що він присутній, проте зроблено висновок, що ці повідомлення недійсні або втратили силу, як у таких офіційно проголошених випадках:

– зміни в таксономії;

– помилка при визначенні;

– помилкові повідомлення;

– зміни в національних кордонах, що можуть потребувати іншої інтерпретації даних.

Відсутній: повідомлення про шкідливий організм недостатньо надійні

Повідомлення про шкідливий організм свідчать про його присутність, проте його визначення веде до висновку, що ці повідомлення ненадійні, зокрема, це може мати місце в таких офіційно проголошених випадках:

– неоднозначність номенклатури;

– застарілі методи визначення або діагностики;

– повідомлення не можуть вважатись достовірними (див. Таблицю).

Відсутній: виявлявся тільки у вантажах

Шкідливий організм може бути виявлений тільки у вантажах в пункті ввезення чи попереднього призначення, або під час операції, що передує випуску, обробці або знищенню. Дані нагляду підтверджують, що шкідливий організм не акліматизувався (утвердився).

3.1.3. Тимчасове перебування

Вважається, що шкідливий організм має статус тимчасового, якщо він присутній, але на підставі технічної оцінки його акліматизація не очікується. Існує три типи статусу тимчасовості:

Тимчасовий статус: не потребує проведення фітосанітарних заходів

Шкідливий організм було виявлено у вигляді поодинокого випадку наявності ізольованої популяції, котра, як очікується, не виживе, і, відповідно, немає необхідності проводити фітосанітарні заходи.

Тимчасовий статус: потребує вжиття фітосанітарних заходів, під наглядом

Шкідливий організм було виявлено у вигляді поодинокого випадку наявності або ізольованої популяції, котра може вижити протягом найближчого майбутнього, але, як очікується, не акліматизується. Вживаються відповідні фітосанітарні заходи, зокрема здійснюється нагляд.

Тимчасовий статус: потребує проведення фітосанітарних заходів, проводиться знищення

Шкідливий організм було виявлено у вигляді поодинокого випадку наявності або ізольованої популяції, котра може вижити протягом найближчого майбутнього, і в разі не застосування заходів щодо знищення, здатна акліматизуватися. Вживаються відповідні фітосанітарні заходи для її знищення.

3.2 Визначення статусу шкідливого організму в зоні

Визначення статусу шкідливого організму проводиться НОКЗР. Воно призводить до вибору найбільш відповідного опису статусу шкідливого організму в зоні (див. Статтю 3.1) на підставі конкретної інформації, що його підтверджує. Це можуть бути:

– разові повідомлення про шкідливий організм;
– повідомлення про шкідливий організм в результаті проведених обстежень;
– повідомлення або інші вказівки про відсутність шкідливого організму;
– результати загального нагляду;
– інформація з наукових публікацій та баз даних;
– дані про фітосанітарні заходи, які застосовуються для попередження інтродукції або поширення;
– інша належна інформація щодо присутності або відсутності шкідливого організму.

Аналіз цих даних повинен враховувати їх достовірність і послідовність. Зокрема, в разі наявності суперечливої інформації, необхідно провести ретельну оцінку.

4. Рекомендована практика повідомлення

Відповідно до МКЗР договірні сторони (див. Новий переглянутий текст: Стаття VIII 1 a) зобов'язані доповідати про «присутність, спалах або поширення шкідливих організмів»,

що містить інформацію про «статус шкідливого організму в зоні» згідно з визначеннями за цим стандартом. Цей стандарт визначає необхідну кількість інформації, що доповідається, а не обов'язки із звітування. Точне повідомлення є необхідною складовою міжнародного співробітництва, що сприяє розвитку торгівлі. У випадку, коли шкідливі організми не виявлено, якщо повідомлення про шкідливі організми не передані, або звіти з інформацією передані невчасно, неточні, неповні, чи неправильно інтерпретовані, це може спричинити невиправдані перешкоди на шляху торгівлі, а також інтродукцію і/або поширення шкідливих організмів.

Особи або організації, які займаються збиранням повідомлень про шкідливий організм, повинні дотримуватись рекомендацій даного стандарту і надавати НОКЗР точні і повні деталі даних, перш ніж інформація буде широко оприлюднена.

Для дотримання належної практики звітування, НОКЗР повинні:

– при визначенні статусу шкідливого організму в зоні обслуговуватися найдостовірнішою та найактуальнішою інформацією, яка тільки може бути одержана;

– в разі обміну між країнами даними щодо статусу шкідливого організму, враховувати всі категорії та визначення статусів шкідливого організму, що містяться в цьому стандарті;

– у стислі терміни інформувати НОКЗР країн – торговельних партнерів, а також, в разі необхідності, їх Регіональні організації із захисту рослин (РОКЗР), про відповідні зміни в статусі шкідливого організму й, особливо важливо, доповідати про всі шкідливі організми, які акліматизувалися останнім часом;

– при виявленнях регульованих шкідливих організмів, які передбачають зміну статусів шкідливих організмів в країні-експортері, сповістити інші країни тільки після проведення консультацій з країною-експортером;

– в разі одержання інформації про присутність шкідливого організму в іншій країні, про що іншим чином повідомлено не було, НОКЗР може повідомити про це інші країни або їхні РОКЗР лише після інформування і, по можливості, консультування з відповідною НОКЗР;

– обмінюватись інформацією щодо статусу шкідливих організмів відповідно до Статей VII (2к) VIII (1а і 1в) МКЗР, обслуговуючись при цьому засобами та мовою, прийнятними для обох сторін;

– невідкладно виправляти помилки в документованих даних.

ДОДАТОК
Корисні посилання

Цей перелік дано виключно для довідкових цілей. Вміщені до нього довідкові матеріали широко розповсюджені, легко доступні й загально визнані, як авторитетні джерела. Проте, цей перелік не є повним, він може бути розширеним і не є схваленим, як стандарт відповідно до МКЗР.

Номенклатура, термінологія і загальна таксономія

Bayer coding system, 1996. European and Mediterranean Plant Protection Organization, Paris, France.

BioNET-INTERNATIONAL: global network for Biosystematics. CAB International, Wallingford, UK.

Codes for the representation of names of countries, ISO 3166. International Organization for Standards, Geneva, Switzerland (English/French).

Dictionnaire des agents pathogenes des plantes cultivees, 1992.1. Fiala & F. Fevre, Institut National de la Recherche Agronomique, Paris, France (English/French/Latin).

Glossary of plant pathological terms, 1997. M.C. Shurtleff& C.W. Averre, American Phytopathological Society, St. Paul MN, USA.

Glossary of phytosanitary terms, 1999. ISPM Pub. № 5, FAO, Rome, Italy (Arabic/Chinese/English/French/Spanish).

International code of botanical nomenclature. International Botanical Congress.

International code of nomenclature for cultivated plants. International Bureau for Plant Taxonomy and Nomenclature, Utrecht, Netherlands.

International code of zoological nomenclature. International Commission on Zoological Nomenclature.

United Nations Terminology Bulletin № 347, 1995. Office of Conference and Support Services, United Nations, NY (UN Member names in Arabic/Chinese/English/French/Russian/Spanish).

Загальне визначення та поширення шкідливих організмів

CABPEST CD–ROM. CAB International, Wallingford, UK.

Crop protection compendium CD–ROM. CAB International, Wallingford, UK.

Descriptions of fungi and bacteria. CAB International, Surrey, UK.

Distribution maps of pests. CAB International, Wallingford, UK.

Hojas de datos sobre plagasy enfermedades agricolas de importancia cuarentenaria para los paises miembros del OIRSA, volumenes 1-4, 1994-1996. Organismo Intemacional Regional de Sanidad Agropecuaria, El Salvador.

Mammal species of the world: a taxonomic and geographical reference, 1982. Honacki et al. eds, Alien Press Inc., Kansas, USA.

Plant pathologist's pocketbook, 2nd ed., 1983. CAB International Mycological Institute, Surrey, UK (Arabic ed., 1990, CABVFAO; Spanish ed., 1985, published by FAO Regional Office for Latin America and the Caribbean, Santiago, Chile, in cooperation with CABI).

Quarantine pests for Europe, 2nd ed.: Data sheets on quarantine pests for the European Union and for the European and Mediterranean Plant Protection Organization, 1997.1.M. Smith et *al.eds, CABI/EPPO, CAB International, Wallingford, UK.*

Бактерії

Guide to plant pathogenic bacteria, 2nded., 1997. J.F. Bradbury & G.S. Saddler, CAB International Mycological Institute, Surrey, UK– Names of plant pathogenic bacteria 1864– 1995, 1996. J. Young et al., Ann. Rev. *Phytopathology*: 721– 763.

Гриби

Ainsworth & Bisby's dictionary of the fungi, 8th ed., 1995. D.L. Hawks– worth et al., CAB International Mycological Institute, Surrey, UK.

Index of fungi. CAB International Mycological Institute, Surrey, UK.

Комахи та кліщі

ANI–CD: Arthropod name index on CD–ROM. CAB International, Wallingford, UK. Insects of economic importance: a checklist of preferred names, 1989. A.M. Wood, CAB International, Wallingford, UK.

Нематоди

Aphelenchidae, Longidoridae and Trichodoridae: their systematics and bionomics, 1993. **D.J.** Hunt, CAB International, Wallingford, UK. *Catalog of the Order Tyienchida,* 1991. B.A. Ebsary, Agriculture Canada.

NEMA– CD–ROM. CAB International, Wallingford, UK.

Хвороби рослин

Common names for plant diseases, 1996. Compiled by APS Committee on Standardization of Common Names for Plant Diseases, American Phytopathological Society, St. Paul, MN, USA.

Searchable on the APSnet Internet site at: http://www.scisoc.org/resource/common/.

Disease Compendium Series, American Phytopathological Society, St. Paul, MN, USA.

Distribution maps of plant diseases. CAB International, Wallingford, UK.

Multilingual compendium of plant diseases, vols. 1 (1976), 2 (1977). American Phytopathological Society, St. Paul MN, USA (Crosslingual: 23 languages).

Plant diseases of international importance, 4 vols., 1992. Prentice Hall, NJ, USA.

Рослини і бур'яни

A checklist of names for 3,000 vascular plants of economic importance. Rev., 1986. E. Terrell *et al.,* USDA Agricultural Research Service, Washington DC, USA.

Grass Weeds 1 (1980), Grass Weeds 2 (1981), Monocot Weeds 3 (1982). Ciba-Geigy Ltd., Basle, Switzerland (English/French/German/Spanish).

Index Kewensis. Royal Botanic Gardens, Kew, Surrey, UK.

Plants and plant products, 1983. FAO Terminology Bulletin 25, Rome, Italy (English/ French/German/Spanish).

Scientific and common names of 7,000 vascular plants in the United States, 1995. L. *Brako et al.,* American Phytopathological Society, St. Paul MN, USA.

Vascular plant families and genera, 1992. R.K. Brummitt, Royal Botanic Gardens, Kew, *Surrey, UK.*

World weeds: natural histories and distribution, 1997. L.G. Holm *et al.,* John Wiley & Sons, NY, USA.

Віруси

Descriptions of plant viruses. Association of Applied Biologists, Institute of Horticultural Research, Wellesboume, UK.

VIDE database. A. Brunt *et al*. eds, Searchable on the *Plant Viruses Online* site on the Internet at: http://biology.anu.edu.au/Groups/MES/vide/refs.htm.

Viruses of plants, 1996. A. Brunt *et al.,* CAB International, Wallingford, UK.

Virus taxonomy: classification and nomenclature of viruses, 1995. F.A. Murphy *et* **al**. **eds**, Sixth Report of the International Committee on Taxonomy of Viruses. Archives of Virology/ Supplement 10, Springer Verlag, Vienna, New York. The *Index virum* files are searchable on the Internet at: http://life.anu.edu.au/viruses/Ictv/index.html.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 9 ВКАЗІВКИ ЩОДО ПРОГРАМ ЛІКВІДАЦІЇ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ (1998)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Перегляд і зміни/Розповсюдження 127

ВСТУП 127
Сфера застосування 127
Посилання 128
Визначення і скорочення 128
Опис вимог 130

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПРОГРАМ ЛІКВІДАЦІЇ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ 130

1. Загальна інформація та процеси планування 131
1.1 Оцінка повідомлень про шкідливий організм 131
1.2 Плани надзвичайних заходів 131
1.3 Вимоги до повідомлення та обміну інформацією 131

2. Рішення про введення програм ліквідації 132
2.1 Ініціювання 132
2.2 Ідентифікація 132
2.3 Оцінка існуючого та потенційного поширення шкідливого організму 132
2.3.1 Вивчення первинної інтродукції 133
2.3.1.1 Збір даних на ділянці виявлення або присутності 133
2.3.1.2 Географічне походження 133
2.3.1.3 Шляхи поширення шкідливого організму 133
2.3.2 Обстеження на поширення 133
2.3.3 Прогнозування поширення 134
2.4 Здійснення введення програми ліквідації 134
2.4.1 Біологічна та економічна інформація 134
2.4.2 Проведення аналізу витрат та прибутку в програмах ліквідації 134

3. Процес ліквідації 135
3.1 Створення групи управління 135
3.2 Проведення програми ліквідації 136
3.2.1 Нагляд 136
3.2.2 Локалізація вогнища 136
3.2.3 Обробка та/або заходи боротьби 136
3.3 Перевірка ліквідації шкідливого організму 137
3.4 Документація 137
3.5. Декларація про ліквідацію 137

4. Перегляд програми 137

Затвердження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) підготовлені Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин, як частина всесвітньої програми політики і технічної підтримки стосовно карантину рослин Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН. Ця програма надає членам ФАО та іншим зацікавленим сторонам ці стандарти, вказівки та рекомендації щодо гармонізації фітосанітарних заходів на міжнародному рівні з метою спрощення торгівлі та уникнення застосування невиправданих заходів, які могли б чинити перешкоди для торгівлі.

Цей стандарт було ухвалено Тимчасовою комісією з фітосанітарних заходів у листопаді 1998 році. Стандарт було перевидано в 2001 та 2002 роках.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду та внесенню змін. Наступним часом перегляду цього стандарту є 2003 рік, або будь-яка інша дата, яку буде узгоджено Комісією з фітосанітарних заходів.

У разі необхідності до стандартів будуть внесені зміни і їх буде перевидано. Користувачу необхідно впевнитись у застосуванні останньої версії цих стандартів.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин серед усіх членів ФАО, а також виконавчих/технічних секретарів регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська та Тихоокеанська комісія із захисту рослин;
– Андинська спільнота;
– Європейська та Середземноморська організація із захисту рослин;
– Карибська комісія із захисту рослин;
– Міжафриканська фітосанітарна рада;
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки);
– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки);
– Північноамериканська організація із захисту рослин;
– Тихоокеанська фітосанітарна організація.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує компоненти проведення програми ліквідації шкідливих організмів, яка може призвести до встановлення або відновлення факту відсутності шкідливого організму в зоні.

Посилання

Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, 1994. Світова організація торгівлі, Женева.

Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1999. МСФЗ № 8, ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, 1999. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ № 2, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1998. МСФЗ № 6, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1992. ФАО, Рим.

Новий переглянутий текст Міжнародної конвенції із захисту рослин, 1997, ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995. МСФЗ №1, ФАО, Рим.

Вимоги до встановлення вільних зон, 1996. МСФЗ № 4, ФАО, Рим.

Визначення та скорочення

Зона	Офіційно визначена країна, частина країни або декілька країн чи їх частина
Локалізація	Застосування фітосанітарних заходів всередині та навколо зараженої зони для запобігання поширенню шкідливого організму
Боротьба з шкідливим організмом	Стримання, локалізація або ліквідація популяції шкідливого організму
Контрольне обстеження	Обстеження, яке проводиться для визначення меж зони, зараженої шкідливим організмом, або вільної від нього
Обстеження території на виявлення шкідливого організму	Обстеження, яке проводиться в даній зоні з метою виявлення присутніх у ній шкідливих організмів
Зона, що знаходиться у небезпеці	Зона, в якій екологічні фактори сприяють акліматизації шкідливого організму, присутність якого в даній зоні призведе до суттєвих економічних збитків
Проникнення (шкідливого організму)	Переміщення шкідливого організму в зону, в якій він раніше був відсутнім або присутнім, але обмежено розповсюдженим і слугував об'єктом офіційної боротьби
Ліквідація	Застосування фітосанітарних заходів з метою знищення популяції шкідливого організму в даній зоні
Акліматизація	Обґрунтування на тривалий період часу в осяжному майбутньому популяції шкідливого організму в зоні після його проникнення до неї
Інтродукція	Проникнення шкідливого організму, яке спричинює його акліматизацію

МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО у 1951 році в Римі, та в подальшому доповнена
Національна організація із захисту рослин (НОКЗР)	Офіційна служба, заснована державою для виконання функцій, визначених МКЗР
Присутність	Присутність у зоні шкідливого організму, офіційно визнаного місцевим або інтродукованим, та офіційно не оголошеного ліквідованим
Вогнище	Нещодавно виявлена ізольована популяція шкідливого організму, включаючи первинне вогнище, чи різке значне збільшення чисельності популяції акліматизованого шкідливого організму в зоні
Шлях поширення	Будь-який засіб, за допомогою якого можливе проникнення та/або поширення шкідливого організму
Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів
Вільна зона	Зона, відсутність у якій даного шкідливого організму науково доведена, і де, в разі необхідності, вона офіційно підтримується
Фітосанітарне законодавство	Основні закони, які наділяють Національну організацію із захисту рослин законними повноваженнями щодо розробки фітосанітарних регламентацій
Фітосанітарний захід	Законодавство, регламентація чи офіційна процедура, спрямовані на запобігання інтродукції та/або поширенню карантинних шкідливих організмів або обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів
Карантинний шкідливий організм	Шкідливий організм, який має потенційне економічне значення для зони, що знаходиться в небезпеці, в якій він ще відсутній або присутній, але обмежено поширений і слугує об'єктом офіційної боротьби
Об'єкти регулювання	Будь-яка рослина, рослинний продукт, місце складування, упаковка, транспортний засіб, контейнер, ґрунт і будь-який інший організм, об'єкт чи матеріал, здатний слугувати місцем зберігання шкідливих організмів або сприяти їх поширенню, у відношенні якого необхідне застосування фітосанітарних заходів, особливо при міжнародних перевезеннях
Поширення	Збільшення географічного поширення шкідливого організму всередині зони
Стримання	Застосування фітосанітарних заходів у зараженій зоні для скорочення популяцій шкідливого організму
Нагляд	Офіційний процес збору та реєстрації даних щодо присутності або відсутності шкідливого організму в даній зоні за допомогою відстеження, моніторингу та інших процедур

Обстеження	Офіційний захід, який проводиться у певний обмежений період часу з метою визначення характеристик популяції шкідливого організму або визначення видового складу присутніх у даній зоні організмів
Обробка	Офіційно затверджена процедура знищення, інактивації чи видалення шкідливих організмів або їх стерилізації чи девіталізації

Опис вимог

Програма з ліквідації шкідливого організму може бути здійснена Національною організацією із захисту рослин (НОКЗР) в якості:

– екстренного заходу щодо запобігання акліматизації та/або поширенню шкідливого організму внаслідок його нещодавного проникнення (відновлення вільної зони, або

– заходу зі знищення акліматизованого шкідливого організму (визначення вільної зони).

Після попереднього вивчення, яке містить розгляд даних, зібраних на ділянці(ах) виявлення або присутності, розміру зараження, інформації щодо біології та потенційного економічного значення шкідливого організму, наявних технологій та доступних засобів для ліквідації, повинен проводитись аналіз витрат та прибутку програми ліквідації шкідливого організму. При можливості, буде корисним також збір інформації щодо географічного походження шкідливого організму й можливих шляхів його повторної інтродукції. Аналіз фітосанітарного ризику (АФР) являє собою наукову основу для прийняття рішення (див. МСФЗ № 2 «Вказівки з аналізу фітосанітарного ризику»). У результаті даних досліджень, особи, які відповідальні за прийняття рішення, повинні мати один чи декілька варіантів. Проте, у випадку екстренної ситуації, переваги швидкої дії щодо запобігання поширенню шкідливого організму можуть стати вагомішими за переваги, досягнуті, зазвичай, в результаті більш структурованого підходу.

Процес ліквідації передбачає три основних види діяльності: нагляд, локалізація вогнища й обробка та/або заходи боротьби.

Відсутність шкідливого організму повинна бути перевірена після завершення программи ліквідації. Процедура перевірки повинна використовувати критерії, встановлені напочатку програми, і бути підтвердженою відповідною документацією про дії та результати програми. Етап перевірки є невід'ємною частиною програми ліквідації й повинен включати незалежний аналіз у випадку, якщо торгові партнери вимагатимуть такої гарантії. Успішна програма завершується декларацією НОКЗР щодо ліквідації У випадку негативного результату усі аспекти програми повинні бути переглянуті, включаючи біологію шкідливого організму, з метою виявлення нової інформації, а також переоцінки витрат і прибутку програми ліквідації.

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ПРОГРАМ ЛІКВІДАЦІЇ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ

Цей стандарт забезпечує керівництво щодо розвитку програми ліквідації шкідливих організмів і перегляду процедур існуючої програми ліквідації. У більшості випадків шкідливі організми, що є об'єктами даних програм, нещодавно проникли в зону, де здійснюється процесс ліквідації, і екстренні заходи з ліквідації можуть бути необхідними.

Разом з тим, програми з ліквідації можуть бути також спрямовані проти акліматизованих екзотичних або місцевих шкідливих організмів у певних зонах.

1. Загальна інформація і процеси планування

1.1 Оцінка повідомлень про шкідливий організм

Для визначення необхідності проведення ліквідації НОКЗР повинні систематично проводити оцінку повідомлень про шкідливі організми і розміри завданих ними збитків. Повідомлення повинно бути направлене офіційній контактній особі та оцінене експертами, які здатні зрозуміти значення повідомлення про шкідливий організм і рекомендувати послідовність дій.

1.2 Плани надзвичайних заходів

Доцільно мати в наявності плани надзвичайних заходів, які відносяться до певних шкідливих організмів та груп шкідливих організмів з високим потенціалом інтродукції, для яких проведення ліквідації вважається одночасно можливим і необхідним перед тим, як шкідливий організм буде виявленим в зоні. Розробка подібних планів є корисною, так як вона надає додатковий час для прийняття поміркованого рішення., необхідного для забезпечення належно продуманої програми ліквідації та її швидкого і ефективного виконання. Такі плани є особливо важливими і там, де передбачені програми співробітництва, що дозволяють співпрацюючим сторонам узгодити свої дії і досягти домовленості щодо введення програми ліквідації. Знання, отримані в ході успішно проведених попередньо програм ліквідації шкідливих організмів, можуть бути особливо корисними для розробки плану надзвичайних заходів або рішення про можливість проведення конкретної програми ліквідації. Загальний план надзвичайних заходів є також особливо корисним для забезпечення швидких дій в разі екстренних заходів з ліквідації.

Необхідно враховувати, що біологія шкідливих організмів надто різноманітна, так само, як і технології для ліквідації, що маються в розпорядженні. Таким чином, не усі фактори, перераховані в цьому стандарті для інформації, матимуть значення при плануванні кожної програми ліквідації.

1.3 Вимоги до повідомлення та обміну інформацією

Перевірка присутності нового шкідливого організму, який являє собою безпосередню чи потенційну небезпеку, є початком процесу, який спричиняє вимогу до НОКЗР щодо повідомлення відповідно до Міжнародної конвенції із захисту рослин (див. Новий переглянутий текст: Стаття VII п.2к і Стаття VIII п.1а та 1с), викладеного в МСФЗ № 8: *«Визначення статусу шкідливого організму в зоні».*

Перед введенням програми ліквідації шкідливого організму, програми інформування громадськості або інші способи обміну інформацією з широкими масами, такими як виробники, жителі та місцева влада, повинні бути реалізовані з метою підвищення рівня інформованості та розуміння програми ліквідації.

2. Рішення про введення програми ліквідації

Прийняття рішення щодо введення програми ліквідації є результатом оцінки обставин виявлення шкідливого організму, його ідентифікації, пов'язаного з ним ризику, визначеного в результаті АФР, встановлення існуючого і потенційного поширення шкідливого організму, а також оцінки проведення програми ліквідації. Прийняття до уваги усіх перерахованих елементів є нормальною рекомендованою практикою. Проте, даний підхід може бути на практиці лімітований доступом даних і ресурсів. Зокрема, у випадках, коли екстренні заходи з локалізації та ліквідації вважаються необхідними (наприклад, нещодавне проникнення шкідливого організму, здатного до швидкого поширення), потреба в прийнятті швидких дій повинна бути належно зважена і може перевищити переваги більш детального аналізу та планування.

2.1 Ініціювання

Програма ліквідації може бути ініційована виявленням нового шкідливого організму при загальному нагляді або конкретному обстеженні (див. МСФЗ № 6 «*Керівні принципи щодо нагляду*»). У випадку акліматизованих шкідливих організмів, програма ліквідації буде ініційована стратегічними міркуваннями (наприклад, прийняттям рішення про встановлення вільної зони).

2.2 Ідентифікація

Точна ідентифікація шкідливого організму необхідна для вибору відповідних засобів з ліквідації. НОКЗР повинні приступати до процесу ідентифікації усвідомлюючи, що вони можуть мати справу з опротестуваннями наукового і правового характеру. Тому було б корисним мати визнане незалежними експертами підтвердження ідентифікації шкідливого організму.

Ідентифікація може бути негайною у випадку, коли шкідливий організм визначається легко і надійно.

Методи ідентифікації можуть варіювати від розпізнавання, яке базується лише на морфологічних характеристиках, до більш складних біологічних досліджень, хімічних і генетичних аналізів. Метод, в подальшому вибраний НОКЗР, буде залежати від організму, що розглядається, а також від способів, найбільш визнаних і прийнятних для підтвердження ідентифікації.

У разі, коли неможливо відразу провести заключну ідентифікацію, існуючі дії можуть бути обґрунтовані іншими факторами, такими як розмір збитків рослинам-господарям. За даних обставин важливо зберегти зразки для можливого аналізу в майбутньому.

2.3 Оцінка існуючого і потенційного поширення шкідливого організму

Оцінка існуючого поширення шкідливого організму важлива, як для нових, так і для акліматизованих шкідливих організмів. Оцінка потенційного поширення, зазвичай, більш важлива для нових шкідливих організмів, але може бути також доречною і при оцінці акліматизованих шкідливих організмів. Характеристики даних, необхідних для вивчення первинної інтродукції, повинні мати такий рівень деталізації, який може бути необов'язковим для програми, спрямованої на ліквідацію акліматизованих шкідливих організмів.

2.3.1 Вивчення первинної інтродукції

Дані, пов'язані з виявленням нового шкідливого організму, його географічним походженням і шляхом його поширення, повинні бути зібрані разом і розглянуті. Ця інформація корисна не тільки для прийняття рішення, яке стосується ліквідації, але й для виявлення та ліквідації недоліків у системах запобігання поширенню шкідливих організмів, які могли сприяти проникненню шкідливого організму.

2.3.1.1 Збір даних на ділянці виявлення чи присутності

Повинна бути зібрана інформація стосовно шкідливого організму та умов на ділянці виявлення або присутності, включаючи наступне:

– географічне положення;
– заражені на ділянці рослини-господарі;
– масштаб і значення збитків, а також рівень виявлення шкідливого організму;
– яким чином шкідливий організм був виявлений та ідентифікований;
– нещодавній імпорт рослин або рослинних продуктів;
– попередні повідомлення щодо шкідливого організму в господарстві або даній зоні;
– переміщення фізичних осіб, продуктів, обладнання, транспортних засобів;
– механізм поширення шкідливого організму всередині зони;
– кліматичні та ґрунтові умови;
– стан зараженості рослин;
– агротехніка

2.3.1.2 Географічне походження

В міру можливості, повинна бути отримана інформація про країну чи зону наибільш вірогідного походження шкідливого організму. Інформація про країни реекспорту і транзиту також може бути взята до уваги для визначення джерела та шляху поширення шкідливого організму.

2.3.1.3 Шляхи поширення шкідливого організму

По можливості НОКЗР повинні визначити шляхи поширення, якими шкідливий організм міг проникнути і поширитись, з метою запобігання знеціненню програми ліквідації в результаті нових проникнень шкідливих організмів, а також повинні сприяти у визначенені потенційних способів запобігання інтродукції. Інформація про шляхи поширення містить в собі визначення товарів або предметів, які могли бути носіями шкідливого організму, а також – можливий спосіб їх переміщення. В разі їхнього зв'язку з нещодавно імпортованими рослинами або рослинними продуктами, подібні матеріали повинні бути виявлені і досліджені.

2.3.2 Обстеження на поширення

Попередній процес повинен забезпечити достатню інформацію для рішення щодо необхідності проведення обстежень.

Обстеження можуть бути різних типів:

– контрольне обстеження району кожного вогнища;
– обстеження, яке базується на вивченні шляхів поширення;
– інші цільові обстеження.

Ці обстеження повинні бути спроектовані і виконані таким чином, щоб забезпечити рівень статистичної довіри, необхідний для отримання результатів, які мають значення для цілей регулювання.

У випадку, коли дані обстеження дають підставу для визначення вільної зони в експортних цілях, бажано відразу ж звернутись за консультацією до торговельних партнерів, щоб визначити необхідну кількість і якість даних для відповідності їх фітосанітарним вимогам.

2.3.3 Прогнозування поширення

Дані, зібрані під час попереднього обстеження, повинні бути використані для оцінки потенціалу поширення шкідливого організму та передбачуваної швидкості його поширення, а також для визначення зон, що знаходяться в небезпеці.

2.4 Здійснення введення програми ліквідації

Оцінка збитків і розміру поширення зараження, потенціалу та передбаченої швидкості поширення шкідливого організму необхідні для прийняття рішення щодо проведення програми ліквідації. АФР дає наукове обґрунтування для такої оцінки (див. МСФЗ №2 *«Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику»*). Можливі способи ліквідації та фактори витрат і прибутку повинні бути прийняті до уваги.

2.4.1 Біологічна та економічна інформація

Необхідно отримати дані про:

– біологію шкідливого організму;
– потенційних господарів;
– потенціал і передбачену швидкість поширення шкідливого організму;
– можливі стратегії щодо ліквідації:
  – витрати фінансів та ресурсів;
  – наявність і доступність технологій;
  – логістичні та операційні обмеження;
– збитки для індустрії та навколишнього середовища:
  – без проведення ліквідації;
  – із застосуванням кожного відібраного способу ліквідації.

2.4.2 Проведення аналізу витрат і прибутку в програмах ліквідації

Однією з перших дій повинна бути підготовка списку найбільш прийнятних технік ліквідації. Загальна вартість та відношення витрат і прибутку для кожної стратегії повинні бути оцінені на короткий і тривалий терміни. Варіант незастосування ніяких дій або застосування підходу управління шкідливим організмом повинні розглядатись поряд із способами ліквідації шкідливого організму.

Усі здійсненні способи повинні бути описані і обговорені з особами, які приймають рішення. Можливі переваги і недоліки, включаючи витрати і прибуток, повинні бути максимально відображені. Один чи декілька способів ліквідації повинні бути рекомендовані з урахуванням, що наступне рішення потребує прийняття до уваги технічних можливостей, витрат і прибутку, доступності ресурсів, політичних і соціально–економічних факторів.

3. Процес ліквідації

Процес ліквідації включає в себе створення групи управління, яка здійснює програму ліквідації, дотримуючись, по можливості, встановленого плану.

Програма ліквідації містить три основні види діяльності:

– нагляд: для повного вивчення поширення шкідливого організму;

– локалізація вогнища: для запобігання поширенню шкідливого організму;

– обробка: для ліквідації шкідливого організму при кожному його виявленні.

Орган управління (зазвичай, НОКЗР) повинен здійснювати керівництво та координацію, забезпечуючи визначення критеріїв для встановлення факту завершення ліквідації та наявності відповідної документації і процессу контролю для забезпечення достатньої надійності отриманих результатів. Бажано було б звернутись до торговельних партнерів за консультацією з деяких аспектів процессу ліквідації.

3.1 Створення групи управління

З моменту прийняття рішення щодо проведення програми ліквідації, створюється група управління для забезпечення керівництва і координації дій з ліквідації. Кількісний склад групи управління може варіювати залежно від сфери застосування програми і ресурсів, що знаходяться в розпорядженні НОКЗР. Великі програми можуть передбачати створення комітету управління або консультаційної групи, які включають представників різних груп інтересів і які можуть бути залучені. Ящо програма стосується кількох країн, можливість створення регіонального комітету управління повинна бути взята до уваги.

Група управління повинна бути відповідальною за:

– забезпечення того, щоб програма ліквідації використовувала погоджені критерії для успішної ліквідації;

– складання, запровадження та зміну, в разі необхідності, плану ліквідації;

– забезпечення виконавців програми відповідними правами і достатньою підготовкою для виконання своїх обов’язків;

– управління фінансами та ресурсами;

– призначення виконавців і визначення їх обов’язків, забезпечення розуміння виконавцями своєї відповідальності та документування їх діяльності;

– управління зв’язком, включаючи програму щодо зв’язків з громадськістю;

– зв’язок із заінтересованими сторонами, наприклад, виробниками, продавцями, іншими урядовими органами та неурядовими організаціями;

– впровадження системи управління інформацією, включаючи документування програми і архівацію документів;

– щоденне управління програмою;
– безперебійний моніторинг та оцінку критичних елементів;
– періодичний перегляд усієї програми.

3.2 Проведення програми ліквідації

3.2.1 Нагляд

Контрольне обстеження повинно проводитись або на початку програми, або з метою підтвердження більш ранніх досліджень. Популяційний моніторинг повинен бути продовжений пізніше відповідно до плану ліквідації для перевірки поширення шкідливого організму та оцінки ефективності програми ліквідації (див. МСФЗ № 6 *«Вказівки з нагляду»*). Нагляд може включати аналіз шляху поширення для ідентифікації джерела шкідливого організму та його можливого поширення, огляд матеріалу, клонально та/або фізично пов'язаного із зараженим матеріалом, огляд, відлов у пастки та спостереження з повітря, а також цільові запити виробникам, особам, відповідальним за складування і техніки, яка використовується при зберіганні, та населенню.

3.2.2 Локалізація вогнища

НОКЗР повинна визначити карантинну зону, використовуючи отриману під час нагляду інформацію. Початкове дослідження являє собою інформацію, яка використовується для ідентифікації рослин, рослинних продуктів або інших предметів, переміщення яких в карантинні зони потребує регулювання для запобігання поширенню шкідливого організму. Власники цих рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання повинні бути повідомлені щодо такого регулювання. Інші заінтересовані особи або особи, які мають відношення до регулювання, також повинні забезпечуватись відповідною інформацією. Може бути корисним проведення перевірки виконання, використовуючи методи, описані в плані ліквідації.

Повинен бути погоджений дозвіл для випуску рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання з карантинної зони при підтвердженні відповідності після перевірки застосування фітосанітарних заходів, таких як огляд, обробка чи знищення. Необхідно передбачити відміну регламентацій з оголошення програми ліквідації успішною.

3.2.3 Обробка та/або заходи боротьби

Методи ліквідації шкідливих організмів можуть включати:
– знищення рослин-господарів;
– знезараження обладнання та приміщень;
– хімічну чи біопестицидну обробку;
– стерилізацію ґрунту;
– утримання ґрунту під паром;
– періоди відсутності рослин-господарів;
– використання сортів, які дозволяють стримувати чи знищувати популяції шкідливих організмів;
– обмеження подальшого вирощування культур;
– використання пасток, принад та інших фізичних заходів боротьби;

– масовий випуск агентів біологічної боротьби;
– використання випуску стерильних комах;
– переробка чи вживання в їжу зараженного врожаю.

Найчастіше ліквідація передбачає використання більше одного способу обробки. Вибір способу обробки та/або способів боротьби може бути обмежений законодавством або іншими факторами. В таких ситуаціях виключення можуть бути надані НОКЗР для екстрених випадків або обмеженого використання.

3.3 Перевірка ліквідації шкідливого організму

Даний етап передбачає перевірку керівним органом (зазвичай, НОКЗР) досягнення критеріїв успішної ліквідації шкідливого організму, встановленного на початку програми. Ці критерії можуть уточнювати інтенсивність методу виявлення і тривалість проведення нагляду для перевірки відсутності шкідливого організму. Мінімальний період часу відсутності шкідливого організму для перевірки ліквідації варіює залежно від біології шкідливого організму, але повинен також враховувати такі фактори як:

– чуттєвість технології виявлення;
– легкість виявлення;
– цикл розвитку шкідливого організму;
– кліматичні ефекти;
– ефективність обробки.

План ліквідації повинен уточнювати критерії для декларації щодо ліквідації та етапи відміни регламентацій.

3.4 Документація

НОКЗР повинні забезпечити збереження повної інформації про всі етапи процесу ліквідації. Важливо, щоб НОКЗР зберігали подібну документацію на випадок, якщо торговельні партнери зроблять запит щодо інформації для підтвердження заяв про відсутність шкідливого організму.

3.5 Декларація про ліквідацію

НОКЗР готує декларацію про ліквідацію відразу ж по завершенню успішної програми ліквідації шкідливих організмів. Статус шкідливого організму в зоні стає таким: «відсутність: **шкідливий організм ліквідований**» (див. МСФЗ № 8 *«Визначення статусу шкідливих організмів у зоні»*). Це передбачає повідомлення заінтересованим сторонам, а також відповідним урядам, про досягнення цілей програми. Документація щодо програми та інші відповідні докази, які підтверджують декларацію, повинні на вимогу інших НОКЗР бути надані в їх розпорядження.

4. Перегляд програми

Під час ліквідації програма повинна бути об’єктом періодичного перегляду для аналізу та оцінки зібраної інформації, щоб перевірити досягнення цілей та/або визначити необхідність внесення змін.

Перегляд повинен бути проведений:

– в будь-який час, в разі виникнення непередбачених обставин, які можуть вплинути на виконання програми;

– у попередньо визначені інтервали;

– в кінці програми.

План ліквідації повинен бути переглянутий у випадку, якщо критерії ліквідації не були досягнуті. Даний перегляд повинен враховувати усі нові отримані дані про те, що могло призвести до отриманого результату. Фактори витрат і прибутку та операційні деталі повинні бути переглянуті з метою виявлення невідповідностей з початковими передбаченнями. В залежності від отриманого результату новий план ліквідації може бути розроблений або перетворений на програму стримання чи управління шкідливим організмом.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 10 ВИМОГИ ДО ВСТАНОВЛЕННЯ ВІЛЬНИХ МІСЦЬ ТА ДІЛЯНОК ВИРОБНИЦТВА (1999)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Перегляд і зміни/Розповсюдження 141

ВСТУП 141
Сфера застосування 141
Посилання 142
Визначення і скорочення 142
Опис вимог 144

1. Поняття вільного місця або ділянки виробництва 144
1.1. Визначення вільного місця або ділянки виробництва 144
1.2. Відмінність між вільним місцем або ділянкою виробництва та вільною від шкідливого організму зоною 145

2. Загальні вимоги 146
2.1. Вирішальні фактори для вільних місць або ділянок виробництва 146
2.1.1. Характеристики шкідливого організму 146
2.1.2. Характеристики місця або ділянки виробництва 147
2.1.3. Операційні спроможності виробника 147
2.1.4. Вимоги та відповідальність НОКЗР 147
2.2. Встановлення та підтримання вільних місць або ділянок виробництва 148
2.2.1. Системи, що дозволяють встановити відсутність шкідливого організму 148
2.2.2. Системи, що дозволяють підтримувати відсутність шкідливого організму 149
2.2.3. Перевірки, які дозволяють підтвердити те, що отримано статус вільного місця або ділянки виробництва або він підтримується 149
2.2.4. Перевірка тотожності товарів, цілісності вантажів і фітосанітарної безпеки 150
2.3 Вимоги до буферних зон 150

3. Документування і перегляд 150
3.1 Загальні відомості 150
3.2 Додаткова декларація у фітосанітарних сертифікатах 151
3.3 Надання інформації 151

Затвердження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) готуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин як частина всесвітньої програми політики і технічної допомоги Організації з питань продовольства та сільського господарства Об'єднаних Націй стосовно карантину рослин. Ця програма надає членам ФАО, та іншим зацікавленим сторонам ці стандарти, вказівки та рекомендації щодо гармонізації фітосанітарних заходів на міжнародному рівні з метою спрощення торгівлі й уникнення застосування невиправданих заходів, які б могли чинити перешкоди для торгівлі.

Даний стандарт було ухвалено Комісією з фітосанітарних заходів у жовтні 1999 року.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду і внесенню змін. Наступним часом перегляду цього стандарту є 2004 рік, або будь-яка інша дата, яку буде визначено Комісією з фітосанітарних заходів.

У разі необхідності до стандарту буде внесено зміни та їх буде перевидано. Користувачу необхідно впевнитись у застосуванні останньої версії цих стандартів.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної Конвенції із захисту рослин серед всіх членів ФАО, а також виконавчих/технічних секретарів регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська та Тихоокеанська комісія із захисту рослин
– Андинська спільнота
– Європейська та Середземноморська організація із захисту рослин
– Карибська комісія із захисту рослин
– Міжафриканська фітосанітарна рада
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки)
– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки)
– Північноамериканська організація із захисту рослин
– Тихоокеанська організація із захисту рослин

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт містить вимоги щодо визначення та використання вільних місць та ділянок виробництва як варіантів управління ризиком з метою дотримання фітосанітарних вимог при імпорті рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2003[1], МСФЗ №5, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998. МСФЗ № 8, ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин у зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995. МСФЗ № 1, ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ № 2, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1997. МСФЗ № 6, ФАО, Рим.

Вимоги до встановлення вільних зон, 1996. МСФЗ № 4. ФАО, Рим.

Визначення і скорочення

Буферна зона	**Територія**, на якій певний **шкідливий організм відсутній** або присутній у невеликій кількості, та є об'єктом **офіційної боротьби** з ним. Ця **територія** включає або розташована поряд з ураженою шкідливими організмами **зоною, місцем виробництва**, або **вільною зоною, місцем** чи **ділянкою виробництва**, або **зоною низької чисельності шкідливого організму,** на якій **фітосанітарні заходи** вживаються для запобігання поширенню певного організму
Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид або біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для **рослин** або **рослинних продуктів**
Інтродукція	**Проникнення шкідливого організму**, що супроводжується його **акліматизацію**
Контрольне обстеження	**Обстеження**, яке проводиться для встановлення кордонів **зони**, що вважається зараженою або неушкодженою **шкідливим організмом**
Місце виробництва	Господарство або сукупність **полів**, що використовуються в якості єдиної одиниці сільськогосподарського виробництва. **Місце виробництва** може включати ділянки, які керуються окремо з фітосанітарною метою
Національна організація із захисту рослин (НОКЗР)	**Офіційна** служба, що впроваджується урядом для здійснення функцій, встановлених **Міжнародною конвенцією про захист рослин**

[1] В оригіналі МСФЗ № 10 1999 року наведене посилання на Глосарій фітосанітарних термінів ФАО 1999 року. В існуючій на момент перекладу версії Глосарію 2003 року ряд термінів, які були попередньо внесені, відсутні. Ці терміни у даному перекладі не наводяться. Визначення багатьох інших термінів значною мірою змінилось. У цьому перекладі надано визначення термінів з сучасного Глосарію (див. документ ЄОКЗР № 04/11182 – переклад №2) (примітка ЄОКЗР)

Обстеження	Захід, який проводиться на офіційному рівні у визначений період з метою встановлення характеристик популяції **шкідливого організму** або визначення видового складу присутніх у певній зоні **організмів**
Обстеження території на виявлення (шкідливого організму)	**Обстеження**, яке проводиться в певній зоні з метою виявлення присутності в ній **шкідливих організмів**
Об'єкт регулювання	Будь-яка **рослина, рослинний продукт**, склад, упаковка, транспортний засіб, контейнер, ґрунт і Будь-який інший **організм**, об'єкт або матеріал, здатний слугувати місцем укриття **шкідливих організмів** або сприяти їхньому поширенню, і до яких необхідне застосування **фітосанітарних заходів**, особливо в разі міжнародного перевезення
Поле	Розташована на **місці виробництва** земельна ділянка з чітко визначеними межами, на якій вирощують **товарну культуру**
Популяційний моніторинг	Тривалі **обстеження** з метою перевірки характеристик популяції **шкідливого організму**
Вільна зона (ВЗ)	**Зона**, відсутність у якій даного **шкідливого організму** підтверджена науковими даними, та в якій, якщо це є належним, цей стан **офіційно** підтримується
Вільне місце виробництва	**Місце виробництва**, в якому не присутній специфічний **шкідливий організм,** що підтверджено науковими даними, та в якому, якщо це є належним, цей стан офіційно підтримується протягом визначеного періоду часу
Вільний (стосовно вантажу, поля або місця виробництва)	Без наявності **шкідливих організмів** (або особливого **шкідливого організму**) у кількості, які може бути визначена шляхом застосування **фітосанітарних процедур**
Вільна ділянка виробництва	Визначена частина **місця виробництва,** в якій не присутній специфічний **шкідливий організм**, що підтверджено науковими даними, в якій, якщо це є належним, цей стан офіційно підтримується протягом визначеного періоду часу, та яку обробляють як окрему одиницю таким самим чином, як і **вільне від шкідливого організму місце виробництва**
Фітосанітарний захід (запроваджена інтерпретація)	Будь-який **законодавчий акт**, норма або **офіційна** процедура, що мають на меті запобігти **інтродукції** та/або **поширенню карантиних шкідливих організмів** або обмеженню економічного впливу **регульованих некарантинних шкідливих організмів** (ФАО, 1995, переглянуто МКЗР, 1997; ТКС[2], 2001)

[2] ТКС – Тимчасова Комісія із Стандартів (ISC – Interim Standard Committee)

*Прийнята інтерпретація терміну **фітосанітарний захід** враховує існуючий зв'язок між фітосанітарними заходами і регульованими некарантинними шкідливими організмами. Цей зв'язок недостатньо відображений у визначенні, що міститься у статті II МКЗР (1997)*	
Фітосанітарна сертифікація	Використання **фітосанітарних процедур**, що має наслідком видачу **фітосанітарного сертифіката**

Опис вимог

У цьому стандарті використовується поняття свободи від шкідливого організму, яке дозволяє країнам-експортерам гарантувати країнам-імпортерам, що рослини, продукти рослинного походження та інші об'єкти регулювання вільні від будь-якого конкретного шкідливого організму(ів) і відповідають фітосанітарним вимогам країни-імпортера при їх імпортуванні з вільного від шкідливого організму місця виробництва. За обставин, коли визначена частина місця виробництва управляється як окрема одиниця та утримується вільною від шкідливого організму, її можна вважати вільною ділянкою виробництва. Застосування термінів вільного місця виробництва або вільної ділянки виробництва залежить від використання критеріїв щодо біології даного шкідливого організму, характеристик місця виробництва, операційної спроможності виробника, а також вимог і обов'язків Національної організації із захисту рослин (НОКЗР).

Вимоги стосовно визначення і підтримання статусу вільного від шкідливого організму місця або ділянки виробництва як фітосанітарного заходу з боку НОКЗР, включають:

– системи для встановлення свободи від шкідливого організму
– системи для підтримання свободи від шкідливого організму
– перевірку того, що свобода від шкідливого організму досягнута або підтримується
– тотожність товару, цілісність вантажу та фітосанітарну безпеку.

У разі необхідності, вільні від шкідливого організму місце або ділянка виробництва можуть також включати визначення та підтримання відповідної буферної зони.

Адміністративна діяльність, необхідна для підтримання вільного місця або вільної ділянки виробництва, включає документування та зберігання даних стосовно здійснюваних заходів. Процедури перегляду та аудиту, що використовуються НОКЗР, необхідні для підтримання гарантії свободи від шкідливого організму та для оцінки системи. У деяких випадках може виникнути потреба також у двосторонніх угодах або домовленостях.

1. Поняття вільного місця або ділянки виробництва

1.1 Визначення вільного місця або ділянки виробництва

Вільне від шкідливого організму місце виробництва – це: «місце виробництва, в якому той чи інший конкретний шкідливий організм не зустрічається, що підтверджено науковими даними, та в якому, якщо це доцільно, цей стан офіційно підтримується протягом визначеного періоду». Воно є засобом, що дозволяє країні-експортеру (якщо цього вимагає країна-імпортер) гарантувати, що вантажі рослин, продуктів рослинного походження або інших регульованих товарів, які вироблені в місці виробництва та/або

вивезені з нього, є вільними від зазначеного шкідливого організму, оскільки доведена його відсутність у цьому місці протягом відповідного періоду. Відсутність шкідливого організму визначається шляхом обстежень та/або огляду у вегетаційний період і підтримується належним чином за допомогою інших систем з метою запобігання проникненню шкідливого організму на місце виробництва. Всі ці операції підтверджуються відповідною документацією.

Залежно від конкретного шкідливого організму, місцевих умов і прийнятного для країни-імпортера рівня ризику, адекватний рівень безпеки може досягатись за допомогою різних за інтенсивністю заходів: від звичайного огляду у вегетаційний період в рік експортування – до складної системи обстежень й додаткових процедур, що підтримуються протягом кількох років.

Поняття *вільного місця виробництва* може застосовуватися до будь-якого господарства або комплексу полів, що управляються як єдина одиниця сільськогосподарського виробництва. Виробник повинен застосовувати відповідні заходи до усього місця виробництва.

Якщо визначена частина місця виробництва може управлятись як окрема одиниця в межах місця виробництва, то можна підтримувати цю ділянку вільною від шкідливого організму. У такому разі вважається, що місце виробництва містить вільну від шкідливого організму виробничу ділянку.

Якщо шкідливий організм (завдяки своїм біологічним особливостям) може легко проникати на місце або ділянку виробництва, довкола зазначених місць або ділянок необхідно визначити буферну зону, в межах якої будуть застосовуватись відповідні фітосанітарні заходи. Межі даної зони і характер фітосанітарних заходів залежатимуть від біології шкідливого організму та внутрішніх характеристик місця або ділянки виробництва.

Якщо біологія даного шкідливого організму така, що є ймовірність його проникнення на місце виробництва або виробничу ділянку з суміжних районів, необхідно визначити буферну зону довкола місця виробництва або виробничої ділянки, в межах якої застосовуються відповідні фітосанітарні заходи. Межі буферної зони і характер фітосанітарних заходів залежатимуть від біології шкідливого організму і характеристик, внутрішньо притаманних місцю виробництва або виробничої ділянки.

1.2 Відмінність між вільним від шкідливого організму місцем або ділянкою виробництва та зоною, вільною від шкідливого організму

Поняття *вільного місця виробництва відрізняється від поняття вільної зони* (див. МСФЗ №4: *Вимоги до встановлення зон, вільних від шкідливих організмів*). Створення вільної зони і вільної ділянки виробництва мають однакову мету, але застосовуються вони по-різному. Різниця між вільним місцем виробництва і вільною зоною виробництва стосується також і вільної ділянки.

Вільна зона набагато більша за своїми розмірами, ніж місце виробництва, включає в себе ряд місць виробництва і може поширюватись на територію усієї країни або на окремі частини ряду країн. Вільна зона, зазвичай, обмежується природніми кордонами

або відповідною буферною зоною, яка, найчастіше, має більші розміри. *Вільне місце виробництва* може бути розміщене у зоні присутності даного шкідливого організму, і бути ізольованим, наприклад, шляхом створення прилеглої до нього буферної зони. Вільна зона у більшості випадків підтримується безперервно протягом багатьох років, тоді як статус вільного місця виробництва може підтримуватись протягом одного або декількох вегетаційних періодів. Більшою мірою вільною зоною управляє НОКЗР країни-експортера. Вільним місцем виробництва управляє конкретний виробник під наглядом та відповідальністю НОКЗР. Якщо даний шкідливий організм виявлено у вільній зоні, тоді постає питання відносно статусу усієї зони. Якщо його виявлено у вільному місці виробництва, то позбавляється свого статусу тільки дане місце виробництва, в той час, коли статусу інших місць виробництва в межах єдиної системи, безпосередньо це не стосується.

Вищеперераховані відмінності не стосуються усіх випадків. Місце виробництва, розміщене у вільній зоні, може розглядатись в якості вільного місця, але, разом з тим, країна-імпортер може вимагати перевірки.

Вибір між вільним місцем виробництва і вільною зоною, як метод управління, залежить від існуючого розподілу даного шкідливого організму в країна– експортері, від характеристик шкідливого організму і від адміністративних проблем. Обидві системи можуть забезпечувати адекватний рівень фітосанітарної безпеки: при вільній зоні гарантії безпеки базуються на застосуванні загальних заходів для зони, в яку входять багаточисельні місця виробництва; при вільному місці виробництва гарантії безпеки базуються на тому, що управління, обстеження і огляд застосовуються лише для певного місця і у надто інтенсивному ритмі.

2. Загальні вимоги

2.1 Вирішальні фактори для вільних місць або ділянок виробництва

Можливість гарантування того, що місце або ділянка виробництва вільні від шкідливих організмів, залежить від наступних факторів:

– характеристик шкідливого організму
– характеристик місця виробництва або ділянки виробництва
– операційних спроможностей виробника
– вимог і відповідальності НОКЗР.

2.1.1 Характеристики шкідливого організму

Місце або ділянка виробництва можуть бути визнані вільними від певного шкідливого організму при відповідному рівні безпеки тільки за умови, що характеристики шкідливого організму цьому сприятимуть. Належними характеристиками могут бути такі особливості:

– природнє поширення шкідливого організму (або його переносників) відбувається повільно й на короткі дистанції;
– можливості штучного поширення шкідливого організму обмежені;
– шкідливий організм має обмежений набір рослин-господарів;

– виживання шкідливого організму від одного вегетаційного періоду до іншого малоймовірне;

– швидкість розмноження шкідливого організму незначна або помірна;

– існують достатньо чіткі методи виявлення шкідливого організму протягом відповідного сезону або шляхом візуального огляду, лабораторних або польових аналізів;

– фактори, які пов'язані з біологією шкідливого організму (наприклад: прихована зараженість) або управління місцем виробництва (по можливості) не перешкоджають процесу виявлення.

Наявність ефективних і практичних заходів для контролю і управління певним шкідливим організмом також є перевагою у встановленні та підтриманні вільної ділянки або місця виробництва.

2.1.2 Характеристики місця або ділянки виробництва

Базове визначення «місця виробництва» повинно використовуватись як сільськогосподарське виробництво). Залежно від конкретного шкідливого організму та місцевих умов, місце або ділянка виробництва і (в разі необхідності) буферна зона можуть також вимагати виконання деяких з нижченаведених умов:

– розташування на достатній відстані від будь-якого можливого джерела зараження шкідливим організмом з урахуванням ізоляції (переважна роль у цьому належить фізичним елементам, здатним слугувати бар'єрами, які перешкоджають переміщенню шкідливих організмів);

– чіткого розмежування з офіційно визначеними межами;

– можливості доступу в буферну зону (в разі необхідності);

– відсутності в місці або на ділянці виробництва рослин-господарів шкідливого організму, крім тих, які відповідають умовам експорту;

– відсутності (в разі необхідності) у буферній зоні рослин-господарів даного шкідливого організму або застосування на цих рослинах відповідних методів боротьби з певним шкідливим організмом.

2.1.3 Операційні спроможності виробника

Виробник повинен мати певні технічні, операційні та керівні можливості, які (за оцінкою НОКЗР) спроможні адекватно перешкоджати проникненню даного шкідливого організму в місце або на ділянку виробництва і підтримувати їх вільними від шкідливого організму шляхом застосування відповідних фітосанітарних заходів. У разі необхідності, виробник або НОКЗР повинні мати можливість застосувати відповідні фітосанітарні заходи у буферній зоні.

2.1.4 Вимоги та відповідальність НОКЗР

НОКЗР повинна встановити особливі вимоги, яких повинен дотримуватись виробник, щоб визначення його місця або ділянки виробництва вільними від шкідливого організму гарантувало необхідний рівень фітосанітарної безпеки. НОКЗР відповідає за обстеження, огляд та інші системи перевірки відсутності шкідливих організмів.

Коли йдеться про певний шкідливий організм та його рослину-живителя, ті системи управління, що необхідно застосувати до них, зазвичай, широко відомі й можуть використовуватись у всіх країнах. В разі необхідності, НОКЗР може провести навчання по даних системах управління. НОКЗР повинна також перевірити регламентації країни-імпортера та/або існуючі двосторонні умови з метою виконання перерахованих у них вимог.

2.2 Встановлення та підтримання вільних місць або ділянок виробництва

Для встановлення і підтримання місця або ділянки виробництва вільними від певного шкідливого організму, НОКЗР повинна враховувати 4 основні компоненти:

– системи, які дозволяють встановити відсутність шкідливого організму;

– системи, які дозволяють підтримувати відсутність шкідливого організму;

– перевірки, що дозволяють підтвердити, що статус вільного місця або ділянки виробництва отримано або підтримується;

– перевірки тотожності товарів, цілісності вантажів і фітосанітарної безпеки.

2.2.1 Системи, які дозволяють встановити відсутність шкідливого організму

НОКЗР повинна встановити ряд вимог для виробника, виконання яких дозволить вподальшому оголосити місце або ділянку виробництва вільними від певного шкідливого організму. Ці вимоги стосуються характеристик місць або ділянок виробництва (і, якщо це необхідно, буферної зони) та операційних спроможностей виробника. Можуть бути укладені формальні домовленості між виробниками (або їх об'єднаннями) та НОКЗР для забезпечення виконання вищезазначених вимог.

У деяких випадках НОКЗР може вимагати проведення офіційних обстежень для перевірки відсутності певного шкідливого організму за попередній рік чи декілька років до того року, протягом якого повинні бути сертифіковані вантажі на експорт. Методи цієї перевірки відсутності шкідливого організму можуть бути автентичними або різнитися від тих, що застосовуються для перевірки відсутності шкідливого організму протягом експортного року (див. розділ 2.2.3). В інших випадках НОКЗР може вимагати проведення перевірки відсутності шкідливого організму тільки для експортного року. За будь-яких умов, основним завданням НОКЗР і виробників є підтримання місця або ділянки виробництва вільними від шкідливих організмів протягом декількох років підряд. Особливі положення повинні бути передбачені для позбавлення місця або ділянки виробництва статусу вільного у випадку виявлення шкідливого організму в місці або на ділянці виробництва, у буферній зоні, які мали бути вільними, також для перевірки й повторного встановлення статусу вільного місця або ділянки виробництва, включаючи розслідування по виявленню джерела проблеми та вивчення заходів, яких необхідно вжити з метою попередження нових випадків.

Після встановлення вільних ділянок виробництва, можуть бути проведені контрольні обстеження для визначення розмірів певних ділянок виробництва.

2.2.2 Системи, що дозволяють підтримувати відсутність шкідливого організму

НОКЗР повинна, зазвичай, вимагати застосування особливих заходів для місця або ділянки виробництва (і, у разі необхідності, для буферних зон) перед вегетаційним періодом, та/або протягом нього, а також здійснювати загальний нагляд за місцями або ділянками виробництва з метою забезпечення дотримання вимог по запобіганню проникнення даного шкідливого організму в місце або на ділянку виробництва, або ліквідація будь-якого зараження, яке до цього часу не було виявленим.

Ці заходи можуть включати:

– превентивні заходи (наприклад, використання вільних від шкідливих організмів насіннєвого і садивного матеріалів, викорінення інших рослин-господарів);

– обмежувальні заходи (наприклад, фізичні бар'єри, загорожі, контроль за механізмами, обладнанням, рослинами, ґрунтом і середовищем вирощування)

– заходи боротьби зі шкідливими організмами (наприклад, методи агротехніки вирощування, обробки та використання стійких сортів).

Від виробника вимагається наступне:

– сповіщати НОКЗР стосовно будь-якої передбаченої або реальної присутності шкідливого організму;

– зберігати дані щодо сільськогосподарських процедур та заходів боротьби з шкідливими організмами протягом встановленого НОКЗР терміну.

2.2.3 Перевірки, які дозволяють підтвердити, що отримано статус вільного місця або ділянки виробництва або він підтримується

Перевірки статусу вільного місця або ділянки виробництва здійснюються працівниками НОКЗР або уповноваженими нею особами, які проводятять специфічні обстеження для підтвердження відсутності даного шкідливого організму в місці або на ділянці виробництва (і, якщо це необхідно, в буферній зоні). Найчастіше ці обстеження являють собою польовий огляд (також відомий як *огляд протягом вегетаційного періоду*), але вони можуть також включати й інші методи виявлення (відбір зразків для лабораторних аналізів, відлов у пастки, узяття ґрунтових проб та ін.).

Перевірка статусу може здійснюватись з певною періодичністю або встановленою кількістю оглядів чи аналізів (наприклад: три огляди з інтервалом в один місяць). Огляд або інші процедури можуть проводитись або протягом одного вегетаційного періоду, або протягом декількох сезонів. Огляд або аналіз зібраного врожаю з метою його продажу можуть бути необхідними на самому місці або ділянці виробництва. Від місця або ділянки виробництва може також вимагатись відсутність даного шкідливого організму протягом певної кількості років, а також може заборонятись вирощування рослин-господарів протягом декількох попередніх років.

Процедури перевірки повинні базуватись на адекватній системі з урахуванням поділу місця виробництва на окремі земельні ділянки. Вони можуть проводитись залежно від шкідливого організму та симптомів його присутності, шляхом загальної оцінки або на підставі відібраних зразків. Значне поширення шкідливого організму в зоні безпосередньої близкості від вільних місць або ділянок виробництва може впливати на кількість необхідних обстежень.

2.2.4 Перевірка тотожності товарів, цілісності вантажів і фітосанітарної безпеки

Може виникнути необхідність у заходах стосовно перевірки тотожності товару (наприклад, за допомогою етикетки, що гарантує походження товару з вільного місця або ділянки виробництва) і цілісності вантажу. Фітосанітарна безпека товару повинна забезпечуватись після збору.

2.3. Вимоги до буферних зон

У деяких випадках встановлення і підтримання вільного місця або ділянки виробництва потребують застосування певних заходів у прилеглій до них буферній зоні. Розміри буферної зони повинні визначатись НОКЗР залежно від відстані, на яку даний шкідливий організм здатний самостійно поширитись у період вегетації. Протягом одного або декількох періодів вегетації з адекватною періодичністю повинен проводитись популяційний моніторинг. Запровадження дій при виявленні в буферній зоні шкідливого організму, залежать від вимог НОКЗР. Місце або ділянка виробництва можуть бути позбавлені статусу *вільні від шкідливого організму* або може знадобитись застосування у буферній зоні відповідних заходів боротьби з шкідливим організмом. У будь-якому випадку, можливості проведення обстежень і застосування заходів боротьби з шкідливим організмом повинні бути попередньо перевіреними. При потребі, можуть бути встановлені відповідні процедури для гарантування відсутності шкідливого організму (місцеве інформування, повідомлення або реклама, місцеві регламентації, боротьба та знищення виявленого шкідливого організму).

3. Документування і перегляд

Заходи стосовно встановлення й підтримання вільного місця або ділянки виробництва (включаючи, при потребі, заходи, застосовувані у буферній зоні), повинні відповідно документуватись та періодично переглядатись. НОКЗР повинна запровадити процедури стосовно аудиту на місці, перегляду та оцінки системи.

3.1 Загальні відомості

У разі необхідності, повинна бути наявною документація з описом адміністративної системи, що застосовується НОКЗР з метою встановлення місця або ділянки виробництва, вільних від шкідливих організмів взагалі, і, зокрема, щодо конкретного(их) шкідливого(их) організму(ів). Ця документація повинна також містити дані стосовно використовуваної системи нагляду (включаючи, огляд, обстеження й моніторинг) щодо процедур при виявленні певного шкідливого організму та процедур щодо забезпечення тотожності товарів, цілісності вантажів й фітосанітарної безпеки. Повинна також бути наявною документація з описом специфічних дій, необхідних для запровадження в місцях і ділянках виробництва та прилеглій до них буферній зоні, з метою підтвердження їх статусу *вільний від шкідливих організмів* під час визначеного вегетаційного періоду, включаючи результати обстежень,

відомості про вжиті заходи боротьби (наприклад: типи і дати фітосанітарних обробок, використання стійких сортів).

Процедури, пов'язані із позбавленням або поверненням статусу *вільний від шкідливих організмів* повинні також документуватись.

Якщо необхідні комплексні заходи для встановлення й підтримання вільних місць та ділянок виробництва (оскільки даний шкідливий організм потребує високого рівня фітосанітарної безпеки), може стати необхідною розробка оперативного плану. Якщо це потрібно, даний план може базуватись на двосторонніх угодах або договорах, в яких перераховуються усі специфічні вимоги для встановлення системи, включаючи роль і відповідальність виробника й комерсанта(ів).

3.2 Додаткова декларація у фітосанітарних сертифікатах

Видача НОКЗР фітосанітарного сертифіката на вантаж підтверджує, що вимоги до вільного місця або ділянки виробництва виконані. Країна-імпортер також може вимагати, щоб стосовно цього факту до фітосанітарного сертифіката була внесена додаткова декларація.

3.3 Надання інформації

НОКЗР країни-експортера повинна (на вимогу) надати у розпорядження НОКЗР країни-імпортера усі елементи, які обґрунтовують встановлення і підтримання вільних місць або ділянок виробництва. НОКЗР країни-експортера повинна без зволікань надати відповідній НОКЗР країни-імпортера відомості щодо встановлення або позбавлення статусу вільних місць або ділянок виробництва, якщо це передбачено двосторонніми угодами або договорами.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 11

АНАЛІЗ ФІТОСАНІТАРНОГО РИЗИКУ ДЛЯ КАРАНТИННИХ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ, В ТОМУ ЧИСЛІ АНАЛІЗ РИЗИКУ ДЛЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА РИЗИКУ, ЩО ЗАВДАЄТЬСЯ ЖИВИМИ МОДИФІКОВАНИМИ ОРГАНІЗМАМИ

(2004)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ПІДТВЕРДЖУЮЧИЙ НАПИС 156

ВСТУП 156
Мета 156
Посилання 157
Визначення 157
Опис вимог 157

АНАЛІЗ РИЗИКІВ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ, СПРИЧИНЕНИХ КАРАНТИННИМИ ШКІДЛИВИМИ ОРГАНІЗМАМИ 158
1. Стадія 1: Вступ 158
1.1 Вступні положення 158
1.1.1 Початок АФР (аналізу фітосанітарного ризику). Визначення шляхів проникнення 159
1.1.2 Початок АФР. Визначення шкідливих організмів 160
1.1.3 Організація АФР. Перегляд політики 160
1.2 Визначення зони АФР 161
1.3 Інформація 161
1.3.1 Попередні дослідження АФР. 162
1.4 Висновки до вступу 162

2. Стадія 2: Оцінка фітосанітарного ризику 162
2.1 Категоризація шкідливих організмів 163
2.1.1 Складові категоризації 163
2.1.1.1 Характеристики шкідливого організму 163
2.1.1.2 Присутність або відсутність у зоні АФР. 164
2.1.1.3 Регуляторний статус 164
2.1.1.4 Вірогідність пристосування та поширення в зоні АФР. 164
2.1.1.5 Вірогідні економічні наслідки в зоні АФР. 165
2.1.2 Висновки до категоризації шкідливих організмів 165
2.2 Оцінка ймовірності інтродукції та поширення 165
2.2.1 Ймовірність проникнення шкідливого організму 166
2.2.1.1 Визначення шляхів проникнення шкідливих організмів 167
2.2.1.2 Вірогідність асоціювання шкідливого організму із шляхами проникнення від самого походження 167
2.2.1.3 Вірогідність виживання під час перевезення та зберігання 167
2.2.1.4 Вірогідність виживання шкідливого організму при застосовуванні контрольних процедур 168
2.2.1.5 Вірогідність переходу до відповідного господаря 168
2.2.2 Вірогідність пристосування 168
2.2.2.1 Наявність відповідних господарів та векторів в зоні АФР. 169
2.2.2.2 Відповідність навколишнього середовища 169

2.2.2.3 Практика вирощування та заходи контролю 170
2.2.2.4 Інші характеристики шкідливого організму, що стосуються ймовірності пристосування 170
2.2.3 Вірогідність поширення після пристосування 170
2.2.4 Висновки щодо ймовірності інтродукції та поширення 171
2.2.4.1 Висновки щодо небезпечних зон 171
2.3 Оцінка ймовірних економічних наслідків 172
2.3.1 Вплив шкідливих організмів 172
2.3.1.1 Прямий вплив шкідливих організмів 173
2.3.1.2 Непрямий вплив шкідливих організмів 174
2.3.2 Аналіз економічних наслідків 174
2.3.2.1 Фактори часу та місця 174
2.3.2.2 Аналіз комерційних наслідків 175
2.3.2.3 Техніка аналізу 175
2.3.2.4 Наслідки некомерційного характеру та наслідки для навколишнього середовища 176
2.3.3 Висновки щодо оцінки економічних наслідків 177
2.3.3.1 Небезпечна зона 177
2.4 Ступінь невизначеності (недостовірності) 177
2.5 Висновки до стадії оцінки ризиків, спричинених шкідливими організмами 177

3. Стадія 3: Оцінка управління фітосанітарним ризиком 178
3.1 Рівень ризику 178
3.2 Необхідна технічна інформація 178
3.3 Прийнятність ризику 179
3.4 Визначення та відбір відповідних методів управління ризиками 179
3.4.1 Заходи, що застосовуються до вантажів 180
3.4.2 Заходи, що застосовуються для попередження первісного зараження врожаю 181
3.4.3 Заходи, що застосовуються для профілактики зони для вирощування від шкідливих організмів 181
3.4.4 Заходи щодо інших шляхів проникнення 182
3.4.5 Заходи в межах країни-імпортера 182
3.4.6 Заборона продуктів 182
3.5 Фітосанітарні сертифікати та пов'язані з ними заходи 183
3.6 Висновки щодо управління ризиками, спричиненими шкідливими організмами 183
3.6.1 Моніторинг та перегляд фітосанітарних заходів 183

4. Документація щодо аналізу ризиків, спричинених шкідливими організмами 184
4.1 Вимоги до документації 184

ДОДАТОК 1
Коментарі в межах МКЗР відносно ризиків
для навколишнього середовища 185

ДОДАТОК 2
Коментарі в межах МКЗР відносно аналізу фітосанітарного ризику,
що завдається живими модифікованими організмами 186

ДОДАТОК 3
Визначення ймовірності модифікованого живого організму
стати шкідливим організмом 187

ПІДТВЕРДЖУЮЧИЙ НАПИС

МСФЗ № 11 були схвалені Попередньою Комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2001 року. У квітні 2003 року Попередня Комісія з фітосанітарних заходів ухвалила додаток до МСФЗ № 11 «*Аналіз фітосанітарного ризику, спричиненого карантинними шкідливими організмами*» стосовно аналізу ризиків для навколишнього середовища та включила його до МСФЗ № 11. Таким чином, з'явилася перша редакція МСФЗ № 11 (Аналіз фітосанітарного ризику, спричиненого карантинними шкідливими організмами, в тому числі аналіз ризиків для навколишнього середовища). У квітні 2004 року Попередня Комісія з фітосанітарних заходів ухвалила додаток стосовно аналізу фітосанітарного ризику, спричинених живими модифікованими організмами (ЖМО) та ухвалила його включення до МСФЗ № 11, Видання 1. Всі ці доповнення представлені у цьому стандарті – МСФЗ № 11 (2004 р.). Доповнення стосовно ризиків для навколишнього середовища позначені відміткою «Д1» та доповнення щодо ЖМО позначені відміткою «Д2».

Попередня Комісія з фітосанітарних заходів виражає свою подяку Секретаріату Конвенції з різноманіття біологічних видів за співробітництво та підтримку у підготовці доповнень до МСФЗ № 11.

ВСТУП[1]

Мета

У цьому стандарті викладена інформація щодо проведення аналізу фітосанітарного ризику (АФР) для визначення чи перебувають ці шкідливі організми під карантином. Він описує складові процеси, що були використані у організації та проведенні аналізу ризиків.

Д1 Включає також інформацію стосовно аналізу ризиків, спричинених шкідливими рослинами, для навколишнього середовища та біологічного різноманіття, в тому числі ризики для некультивованих/автономних рослин, дикоростучої флори, ареалів та екосистем, що знаходяться в зоні АФР. Деякі пояснювальні коментарі в межах досліджень Міжнародної конвенції із захисту рослин (МКЗР) стосовно ризиків для навколишнього середовища викладені в Додатку 1.

Д2 Включає вказівки щодо оцінювання потенційних фітосанітарних ризиків для рослин та рослинних продуктів, спричинених живими модифікованими організмами (ЖМО). Ці вказівки не змінюють мети МСФЗ № 11, проте висвітлюють деякі питання стосовно АФР, що завдаються ЖМО. Деякі пояснювальні коментарі в межах досліджень МКЗР стосовно АФР, що завдаються ЖМО, викладені у Додатку 2.

---

[1] У тексті Д1 позначає доповнення стосовно ризиків для оточуючого середовища та Д2– доповнення стосовно живих модифікованих організмів. Дивиться детальне пояснення у розділі Індосамент на сторінці 1.

Посилання

Угода щодо застосування санітарних та фітосанітарних заходів, 1994р. Світова організація торгівлі, Женева.

Д2 Картагенський протокол з біологічної безпеки та конвенція з біологічного різноманіття, 2000 р. КБР, Монреаль.

Д2 Кондуїт (Список) з імпорту та випуску екзотичних агентів біологічної боротьби, 1996. МСФЗ №3, ФАО, Рим.

Д2 Конвенція щодо біологічного різноманіття, 1992 р. КБР, Монреаль.

Визначення статусу шкідливих організмів у зоні, 1998 р. МСФЗ №. 8, ФАО, Рим.

Система сертифікації на експорт, 1997. МСФЗ № 7, ФАО, Рим.

Д2 Глосарій біотехнології для харчової промисловості та сільського господарства, 2002 р. Наукове та технологічне дослідження № 9, ФАО, Рим.

Глосарій з фітосанітарних термінів, 2004 р. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Д2 Додаток до Глосарію № 1: Вказівки щодо визначення та застосування концепції офіційного контролю за регульованими шкідливими організмами, 2001 р. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Д2 Додаток до Глосарію № 2: Вказівки щодо розуміння потенційної економічної важливості та терміни, пов'язані з дослідженнями оточуючого середовища, 2003 р. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу ризиків шкідливих організмів, 1996 р. МСФЗ № 2, ФАО, Рим.

Д2 Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001 р. МСФЗ № 12, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1998 р. МСФЗ № 6, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція щодо карантину та захисту рослин, 1997 р. ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин стосовно міжнародної торгівлі, 1995 р. МСФЗ № 1, ФАО, Рим.

Вимоги для встановлення вільних зон для шкідливих організмів, 1996 р. МСФЗ № 4, ФАО, Рим.

Вимоги до встановлення вільних місць виробництва шкідливих організмів та вільних ділянок виробництва шкідливих організмів, 1999 р. МСФЗ № 10. ФАО, Рим.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів для цього стандарту можна знайти у МСФЗ № 5 *(Глосарій фітосанітарних термінів).*

Опис вимог

Метою АФР для певної зони є визначення пов'язаних з карантином шкідливих організмів та/або шляхів їх проникнення та оцінити їх ризики, визначити небезпечні зони, та за необхідністю, визначити заходи управління ризиками. Аналіз ризиків шкідливих організмів (АФР) є процесом, що складається з трьох стадій:

Стадія 1 (початок процесу) полягає у визначенні пов'язаного з карантином шкідливого організму та шляхів його проникнення, та повинна враховуватися при аналізі ризиків для визначеної зони АФР.

Стадія 2 (оцінювання ризиків) починається з категоризації окремих шкідливих організмів для визначення чи є в них ознаки карантинних. Оцінювання ризиків включає також оцінку ймовірності проникнення, закріплення та поширення шкідливого організму, а також їх вірогідні економічні наслідки (в тому числі наслідки для навколишнього середовища – Д1).

Стадія 3 (управління ризиками) полягає у визначенні заходів щодо управління для скорочення ризиків, виявлених на стадії 2. Ці заходи управління оцінюються з точки зору ефективності, реалізованості та впливу, для відбору найбільш відповідних з них.

АНАЛІЗ РИЗИКІВ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ, СПРИЧИНЕНИХ КАРАНТИННИМИ ШКІДЛИВИМИ ОРГАНІЗМАМИ

1. Стадія 1: Вступ

Початок процесу полягає у визначенні пов'язаного з карантином шкідливого організму, шляхів його проникнення, та повинен враховуватися при аналізі ризиків для визначеної зони АФР.

Д2 Деякі ЖМО можуть представляти фітосанітарний ризик і таким чином підтверджувати АФР. Проте, інші ЖМО не представляють фітосанітарних ризиків та не підтверджують в повному обсязі АФР. Таким чином, на початковій стадії важливо визначити ті ЖМО, які мають характеристики потенційних шкідливих організмів та повинні бути розглянуті на наступних стадіях, та ті ЖМО, які не потребують наступного розгляду відповідно до МСФЗ № 11.

Д2 ЖМО є організмами, модифікованими за допомогою техніки та сучасної біотехнології для вираження однієї або більше нових чи змінених рис. В більшості випадків вихідний організм зазвичай не розглядається як шкідлива рослина, проте для визначення чи представляє ця генетична модифікація (тобто, ген, нова генетична послідовність, що регулює інші гени, або генетичний продукт), виражена у новій рисі або характеристиці, ризик бути шкідливою рослиною, необхідно провести дослідження.

Д2 Серед ЖМО шкідливими рослинами можуть бути:

– організм(и) із вставленим геном(ами) (тобто, ЖМО)

– поєднання генетичного матеріалу (наприклад, ген шкідливих рослин, таких, як віруси)

– наслідки переміщення генетичного матеріалу на інший організм.

1.1 Вступні положення

Процес АФР можна розпочати:

– виявленням шляху проникнення, що являє потенційні ризики для проникнення шкідливих організмів

– визначенням шкідливого організму, що потребує застосування фітосанітарних заходів

– переглядом або перевіркою фітосанітарної політики та пріоритетів.

Д1 Дуже часто вступні положення починаються із визначення поняття «шкідливого організму». МКЗР визначає шкідливим організмом «Будь-які різновиди, штами або біотип рослини, тварини або патогенного агенту, що є шкідливим для рослин та рослинних продуктів. При застосуванні цих вступних положень до певного класу шкідливих рослин, важливим є, щоб досліджені рослини відповідали цьому визначенню. Шкідливі організми, що завдають безпосередньої шкоди рослинам, відповідають цьому визначенню. Окрім того, багато шкідливих організмів, що завдають опосередкованої шкоди рослинам, також відповідають цьому визначенню (такі як бур'яни/інвазійні рослини). Факт їх шкідливого впливу встановлюється у зоні їх поширення. У випадку недостатності доказів опосередкованого шкідливого впливу на рослини, для встановлення їх потенційного ризику у зоні АФР, доцільно провести дослідження на основі відповідної інформації: документованої прозорої системи, яка постійно застосовується. Це особливо важливо для видів рослин та культур, що імпортуються для насадження.

Д2 Відповідно до вказівок НОКЗР (Національна організація із захисту рослин) типи ЖМО, які повинні бути досліджені на фітосанітарні ризики, включають:

– рослини для використання: (а) в якості сільськогосподарського насіння, їжі або корму, орнаментальних рослин або штучно насаджених лісів; (б) при біологічній очистці (в якості організму, що лікує зараження); (в) у промисловості (наприклад, у виробництві ферментів та живих кліток); (г) в якості терапевтичних агентів (наприклад, у фармацевтичній промисловості);

– агенти біологічної боротьби, модифіковані для покращення виконання функцій в цій якості;

– шкідливі організми, модифіковані з метою зміни їх патогенних характеристик для застосування у біологічній боротьбі (див. МСФЗ № 3: Вказівки щодо експорту, перевезення, імпорту та випуску агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, 2005);

– генетично модифіковані організми з метою покращення їх характеристик, такі як біодобрива та інші засоби для ґрунту, рослини для використання при біологічній очистці та у промисловості.

Д2 Щоб визнати ЖМО шкідливими організмами, необхідно щоб вони завдавали безпосередньої чи опосередкованої шкоди рослинам або рослинним продуктам у зоні АФР. Ця шкода може виявлятися у вигляді прямого чи непрямого впливу на рослини та рослинні продукти. Вказівки щодо визначення чи є ЖМО шкідливим організмом, дивитися у Додатку 3: Визначення ймовірності ЖМО бути шкідливим організмом.

1.1.1 Початок АФР. Визначення шляхів проникнення

Необхідність нового АФР або його перегляд для окремого шляху проникнення може виникнути у наступних ситуаціях:

– початок міжнародної торгівлі продуктом, який раніше не імпортувався до країни (зазвичай, рослина або рослинний продукт, що включає генетично змінені рослини) або продуктом з нової зони або нової країни походження;

– імпорт нових рослин для селекції або наукових досліджень;

– інші, окрім імпорту продуктів, шляхи проникнення (природне поширення, пакувальний матеріал, пошта, відходи, пасажирський багаж тощо).

Перелік шкідливих організмів, що можуть проникнути (наприклад, через певний продукт) може бути складений з офіційних джерел, баз даних, наукової та іншої літератури, а також за консультаціями з експертами. Бажано скласти перелік в пріоритетному порядку, засновуючись на судженнях експертів, розповсюдженні та типах шкідливих організмів. Якщо потенційні карантинні шкідливі організми не виявлені за шляхами проникнення, можна завершити АФР на цьому етапі.

Д2 Фраза «генетично змінені рослини» позначає рослини, отримані за допомогою сучасних біотехнологій.

1.1.2 Початок АФР. Визначення шкідливого організму

Необхідність нового АФР або його перегляд для окремого шкідливого організму може виникнути у наступних ситуаціях:

– надзвичайна ситуація при виявленні інвазії або епідемії нових шкідливих організмів в зоні АФР;

– надзвичайна ситуація виникла при інвазії нового шкідливого організму, що був перевезений на імпортованому продукті;

– ризик появи нового шкідливого організму виявлений науковим дослідженням;

– шкідливий організм введений у зону;

– шкідливий організм завдає більше шкоди в певній зоні, порівняно із зоною свого походження;

– повторювальна інвазія шкідливого організму;

– наявність замовлення на імпорт організму;

– організм визначений переносником інфекції для інших шкідливих організмів;

– генетична зміна організму вказує на його вірогідність стати шкідливою рослиною.

Д2 Фраза «генетична зміна» позначає використання сучасних біотехнологій.

1.1.3 Початок АФР. Перегляд або перевірка політики

Необхідність нового АФР або його перегляд стосовно політики найчастіше виникає у наступних ситуаціях:

– рішення про перегляд фітосанітарних норм, вимог та операцій було прийнято на національному рівні;

– переглянута пропозиція іншої країни або міжнародної організації (РОКЗР, ФАО);

– вплив нової інтерпретації, нового процесу або нового інформаційного впливу на раніше прийняте рішення;

– виникнення суперечок з фітосанітарних заходів;

– зміна фітосанітарної ситуації у країні, створення нової держави або розширення державних меж.

1.2 Визначення зони АФР

Зона АФР повинна бути окреслена якомога точніше з метою визначення зони, для якої необхідна інформація.

1.3 Інформація

Збір інформації є найважливішою складовою на усіх стадіях АФР. Це є важливим на початковій стадії для визначення шкідливого організму(ів), їх поширення та асоціації з рослинами-господарями, продуктами тощо. Інша інформація збирається для прийняття необхідних рішень в процесі АФР.

Інформація для АФР може надходити з різноманітних джерел. Офіційна інформація стосовно статусу шкідливого організму є обов'язковою вимогою МКЗР (Стаття VIII.1 c) та підтримується офіційними положеннями угоди (Стаття VIII. 2).

Д1 Щодо ризиків для навколишнього середовища, коло джерел інформації є зазвичай, ширшим, ніж традиційно використовує НОКЗР. Дані джерела можуть включати оцінювання впливу на навколишнє середовище, проте мета таких оцінювань не співпадає з метою АФР.

Д2 Щодо ЖМО інформація для повного аналізу ризиків може включати:

– назву, особливості та таксономічний статус ЖМО (в тому числі всі ідентифікуючи коди) та заходи щодо управління ризиками, що застосовуються до ЖМО у країні експорту;

– таксономічний статус, загальноприйняту назву, пункт збирання та характеристики організму-донора;

– опис введеної нуклеїнової кислоти або модифікації (включаючи генетичну структуру) та результативні генотипні та фенотипові характеристики ЖМО;

– інформацію щодо процесу трансформації;

– відповідні методи визначення та ідентифікації, їх особливості, чутливість та надійність;

– використання за призначенням включаючи заплановане поширення;

– обсяг імпортованих ЖМО.

Д2 Офіційна інформація стосовно статусу шкідливого організму є обов'язковою вимогою МКЗР (Стаття VIII.1 c) та підтримується офіційними положеннями угоди (Стаття VIII.2). Країна може мати інші зобов'язання щодо надання інформації про ЖМО відповідно до інших міжнародних угод, таких як Картагенський протокол з біологічної безпеки та Конвенція з біологічного різноманіття (2000 р., Картагенський протокол). Картагенський протокол має свій власний інформаційний центр з біологічної безпеки, де міститься відповідна інформація. Інформація щодо ЖМО носить іноді комерційний характер та тягне за собою зобов'язання щодо дотримання правил публікації та оперування.

1.3.1 Попередні АФР

Необхідно перевірити чи проводилися вже аналогічні дослідження АФР щодо визначення шляхів проникнення шкідливих організмів або політики на національному або міжнародному рівні. Якщо такі дослідження АФР вже існують, необхідно перевірити їх дійсність, оскільки інформація та обставини могли змінитися. Необхідно також перевірити можливість повного або часткового використання матеріалів попередніх досліджень, подібних щодо шляхів проникнення шкідливих організмів.

1.4 Висновки до вступу

Наприкінці Стадії 1, початку дослідження, повинні бути визначені шкідливі організми та шляхи їх проникнення. Збирається відповідна інформація та шкідливі організми визначаються як можливі кандидати, проти яких будуть застосовані фітосанітарні заходи (або окремо або в сукупності із шляхами їх проникнення).

Д2 Щодо ЖМО наприкінці Стадії 1 НОКЗР може вирішити, що ЖМО:

– є потенційним шкідливим організмом та потребує подальшого аналізу на Стадії 2 або

– не є потенційним шкідливим організмом та не потребує подальшого аналізу відповідно до МСФЗ № 11 (проте дивиться також наступний пункт).

Д2 АФР відповідно до МКЗР дають оцінку та управління лише фітосанітарними заходами. Стосовно інших організмів та їх шляхів проникнення, що досліджуються НОКЗР, ЖМО можуть представляти інші ризики, що не припадають під сферу досліджень МКЗР. Таким чином, для ЖМО АФР може представляти лише частину всіх необхідних досліджень ризиків. Наприклад, деякі країни можуть потребувати дослідження ризиків для здоров'я людей та тварин, або навколишнього середовища, що виходить за межі компетенції МКЗР. Коли НОКЗР виявляє інші ризики, окрім фітосанітарних, він зобов'язаний сповістити про це відповідні організації.

2. Стадія 2: Оцінка фітосанітарного ризику

Процес оцінювання ризиків, спричинених шкідливими організмами, можна умовно розділити на три взаємопов'язаних стадії:

– категоризація шкідливих організмів;

– оцінювання ймовірності появи або поширення;

– оцінювання потенційних економічних наслідків (в тому числі вплив на навколишнє середовище).

В більшості випадків, ці стадії послідовно застосовуються при АФР, проте не обов'язково дотримуватися цієї послідовності. Якщо це обумовлено обставинами, оцінювання ризиків, спричинених шкідливими організмами, може розглядатися в комплексі. Ці стандарти дозволяють окремому АФР проводитися за принципами необхідності, мі-

німального впливу, прозорості, рівноцінності, аналізу ризиків, управління ризиками та недискримінації, що зазначені в МСФЗ № 1: Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею (ФАО, 1995).

> *Д2* Щодо ЖМО з точки зору АФР прийнято, що ЖМО визначається як шкідливий організм і таким чином ЖМО визначається, як потенційно карантинний шкідливий організм через змінені характеристики або властивості в результаті генетичних модифікацій. Оцінювання ризиків повинно проводитися на основі випадковості. ЖМО, що мають характеристики шкідливих організмів, які були ними набуті не в результаті генетичних модифікацій, повинні розглядатися при використанні звичайних процедур.

2.1 Категоризація шкідливих організмів

Спочатку може бути не з'ясовано, які шкідливі організми, виявлені на Стадії 1, потребують АФР. Процес категоризації аналізує для кожного окремого шкідливого організму чи підпадає він під критерії карантинного шкідливого організму.

При оцінці шляхів проникнення, пов'язаних із продуктом, для встановлення вірогідної асоціації різноманітних шкідливих організмів із шляхами проникнення, може знадобитися певна кількість окремих АФР. Можливість відмежувати організм або організми для більш детального дослідження є однією з найістотніших характеристик процесу категоризації.

Перевагою категоризації шкідливих організмів є те, що її можна здійснити за наявністю невеликої кількості інформації, проте для здійснення категоризації цієї інформації повинно бути достатньо.

2.1.1 Складові категоризації

Категоризація шкідливого організму, як карантинного шкідливого організму включає наступні основні елементи:

– характеристики шкідливого організму;
– присутність або відсутність у зоні АФР;
– регуляторний статус;
– вірогідність пристосування та поширення у зоні АФР;
– вірогідні економічні наслідки (в тому числі наслідки для навколишнього середовища) в зоні АФР.

2.1.1.1 Характеристики шкідливого організму

Для забезпечення проведення належної оцінки окремого шкідливого організму, необхідно чітко виділити його характеристики. Для цього необхідно, щоб біологічна та інша інформація відповідала досліджуваному організму. Якщо це є неможливим через те, що причинний агент окремих симптомів ще повністю не визначений, необхідно довести стійкість цих симптомів, а також їх трансміссійність (шкодочинність).

Таксономічна одиниця для шкідливого організму, зазвичай, являє собою види. Використання вищого або нижчого таксономічного рівня повинно бути обґрунтовано науковими поясненнями. У випадку використання рівня, нижчого за види, потрібно навести докази, демонструючи що такі фактори, як різниця у вірулентності, коло господарів або векторні взаємовідносини відіграють достатньо істотну роль та впливають на фітосанітарний стан.

У випадках залучення вектора, вектор також може розглядатися, як шкідливий організм в залежності від ступеню його асоціювання з патогенним мікроорганізмом та в залежності від того, чи вимагається його присутність для перенесення шкідливих організмів.

Д2 У випадку ЖМО, для ідентифікації потрібна інформація про характеристики організму реципієнта або вихідного організму, організму-донора, генетичної структури, генного або транс генного вектора, а також про природу генетичної модифікації. Вимоги щодо інформації викладені у розділі 1.3.

2.1.1.2 Присутність або відсутність у зоні АФР

Шкідливий організм повинен бути відсутній по всій або визначеній частині зони АФР.

Д2 У випадку ЖМО, ця інформація повинна мати відношення до фітосанітарії.

2.1.1.3 Регуляторний статус

Якщо шкідливий організм присутній, проте не дуже широко розповсюджений у зоні АФР, він повинен контролюватися державними органами, або такий контроль повинен бути встановлений у майбутньому.

Д1 Державний контроль над шкідливими організмами, що представляють ризики для навколишнього середовища, може залучати до участі інші, окрім НОКЗР, організації. Проте, зазвичай, признано, що застосовується розділ 5.7 Додатка № 1 МСФЗ № 5: Глосарій з фітосанітарних термінів.

Д2 У випадку ЖМО, державний контроль повинен включати фітосанітарні заходи через те, що за своєю природою ЖМО розглядаються, як шкідливі організми. Доречним може бути врахування заходів державного контролю щодо вихідного організму, організму-донора, трансгенного або генного вектора.

2.1.1.4 Вірогідність пристосування та поширення в зоні АФР

Щоб прийти до висновку, що шкідливий організм пристосувався або розповсюдився в зоні АФР, необхідно надати докази. Зона АФР повинна мати екологічні/кліматичні умови, навіть при захищених умовах, що підходять для пристосування та поширення шкідливих організмів. В зоні АФР повинні бути присутніми відповідні види господарів (або наближені до них), резервні господарі та вектори.

Д1 Для ЖМО необхідно враховувати наступне:

– зміни в адаптивних характеристиках, що є результатом генетичних модифікацій, які можуть збільшити вірогідність пристосування та поширення;

– генна передача або генний дрейф, що може бути результатом пристосування та поширення шкідливих організмів, або надзвичайна ситуація із новими шкідливими організмами;

– генотипна та фенотипічна нестабільність, що може бути результатом пристосування та поширення організмів з новими характеристиками шкідливого організму, наприклад, втрата гену стерильності, який має запобігати аут кросингу.

Д2 Більш детальні вказівки щодо оцінки цих характеристик дивіться у Додатку 3.

2.1.1.5 Вірогідні економічні наслідки в зоні АФР

Повинні бути чіткі вказівки відносно того, що шкідливий організм викликає неприйнятні економічні наслідки (в тому числі наслідки для навколишнього середовища) в зоні АФР.

Д1 Неприйнятні економічні наслідки описані у МСФЗ № 5, Глосарій з фітосанітарних термінів, Додаток 2: Вказівки стосовно тлумачення та застосування поняття «потенційне економічне значення» і пов'язаних з ним термінів, включаючи також екологічні міркування

Д2 У випадку ЖМО, економічні наслідки (включаючи наслідки для навколишнього середовища) повинні стосуватися природи шкідливого організму ЖМО (що завдає шкоди рослинам та рослинним продуктам).

2.1.2 Висновки до категоризації шкідливих організмів

Якщо буде встановлено, що шкідливий організм має вірогідні ознаки карантинного шкідливого організму, необхідно продовжити АФР. Якщо шкідливий організм не відповідає всім критеріям карантинного шкідливого організму, АФР можна на цьому зупинити. За відсутності достатньої кількості інформації, необхідно з'ясувати невизначені моменти та продовжувати АФР.

2.2 Оцінка ймовірності інтродукції та поширення

Введення шкідливого організму включає як проникнення, так і пристосування. Оцінка ймовірності інтродукції включає аналіз кожного із шляхів проникнення, з якими може бути пов'язане походження та пристосування шкідливого організму в зоні АФР. Для АФР, пов'язаного з певним шляхом проникнення (зазвичай, імпортованого продукту), інтродукції шкідливого організму повинно оцінюватися у зв'язку із шляхом проникнення, що розглядається. Вірогідність інтродукції шкідливого організму, пов'язаного з іншими шляхами проникнення, також має бути досліджена.

При аналізі ризиків для окремого шкідливого організму, не пов'язаного з певним продуктом або шляхом проникнення, мають бути розглянуті всі вірогідні шляхи проникнення.

Оцінка ймовірності поширення заснована на тих самих біологічних підходах, що й оцінка проникнення та пристосування.

Д1 Стосовно рослини, що розглядається як шкідливий організм з опосередкованим впливом, замість посилання на господаря або кола господарів, доцільно робити посилання на відповідну популяцію[2] (місце де може зростати рослина) в зоні АФР.

Д1 Запланована популяція є місцем, де планується вирощувати рослини, та незапланована популяція – це місце, де не планується вирощувати рослини.

Д1 У випадку імпорту рослин, поняття проникнення, пристосування та поширення повинні розглядатися окремо.

Д1 Імпортовані рослини входять та підтримуються в подальшому у запланованій популяції, у великій кількості та протягом невизначеного періоду. Відповідно, Розділ 2.2.1 стосовно проникнення не застосовується. Ризик виникає у зв'язку із вірогідністю поширення рослини за межі запланованої популяції до незапланованих популяцій в межах зони АФР та пристосування цих рослин до цих незапланованих популяцій. Таким чином розділ 2.2.3. повинен розглядатися перш ніж розділ 2.2.2. У зоні АФР незаплановані популяції можуть знаходитися по сусідству із запланованою популяцією.

Д1 Імпортовані рослини не для висадження, можуть застосовуватися з різними цілями (наприклад, корм для птиці, тварин або для переробки). Ризик виникає у зв'язку з вірогідністю рослини потрапити з цього середовища до незапланованої популяції та пристосуватися у ньому.

Д2 Оцінка ймовірності введення ЖМО потребує проведення аналізу як навмисних, так і ненавмисних шляхів введення, а також запланованого використання.

2.2.1 Ймовірність проникнення шкідливого організму

Вірогідність проникнення шкідливого організму залежить від шляхів проникнення з країни, що експортує до пункту призначення, а також від частоти та кількості пов'язаних з ними шкідливих організмів. Чим більшою є кількість шляхів проникнення, тим вищою є вірогідність проникнення шкідливого організму до зони АФР.

Повинні бути зазначені офіційні (задокументовані) шляхи проникнення шкідливих організмів у нову зону. Також потрібно надати оцінку вірогідним шляхам проникнення, котрі не існують на даний момент. Дані щодо перехоплення шкідливих організмів можуть слугувати доказами щодо здатності шкідливого організму асоціюватися зі шляхом проникнення та виживати під час транспортування та зберігання.

---

[2] У випадку організмів, що завдають опосередкованого впливу на рослини, через вплив на інші організми, терміни господар/популяція повинні поширюватися на ці інші організми.

Д1 У випадку імпорту рослин, відбувається проникнення рослин та оцінка ймовірності проникнення не потрібна. Таким чином, цей розділ не застосовується до шкідливих організмів, що можуть переноситися такими рослинами (наприклад, насіння бур'янів з імпортованим для насадження насінням рослин).

Д2 Цей розділ не торкається ЖМО для запланованого насадження у навколишньому середовищі.

2.2.1.1 Визначення шляхів проникнення шкідливих організмів

Повинні бути розглянуті всі можливі шляхи проникнення. Вони можуть бути визначені в залежності від географічного поширення та кола господарів шкідливого організму. Партія рослин або рослинних продуктів для міжнародної торгівлі, а також існуючі системи для таких торгівельних намірів визначають основні шляхи проникнення. Інші шляхи проникнення, такі як типи продуктів, пакувальний матеріал, особи, багаж, пошта, перевезення та обмін матеріалом для наукових досліджень розглядаються за необхідністю. Проникнення природними шляхами також повинно бути розглянуто, оскільки природне поширення може зменшити ефективність фітосанітарних заходів.

Д2 Для ЖМО, всі можливі шляхи проникнення повинні бути враховані (навмисні та ненавмисні).

2.2.1.2 Вірогідність асоціювання шкідливого організму із шляхами проникнення від самого походження

Вірогідність асоціювання шкідливого організму із шляхами проникнення від самого походження також повинна бути оцінена. Факторами, що повинні бути розглянуті, є:

– поширення шкідливого організму у вихідній зоні;

– виявлення шкідливого організму на стадії життя при перевезені продуктів, контейнерів або доставці;

– обсяг та частота пересувань протягом шляхів проникнення;

– пори року;

– управління шкідливими організмами, заходи щодо вирощування та комерційні заходи, що застосовуються у місці походження (застосування політики щодо захисту рослинних продуктів, користування ними, збирання, сортування, відбраковування, система якості).

2.2.1.3 Вірогідність виживання під час перевезення та зберігання

Приклади факторів є наступними:

– швидкість, умови транспортування, тривалість життєвого циклу шкідливого організму по відношенню до часу транспортування та зберігання

– уразливість життєвих стадій протягом транспортування та зберігання

– переважання факту асоціювання шкідливого організму із вантажем

– торгові процедури (наприклад, охолодження), що застосовуються до вантажів із країни походження, країни призначення, під час транспортування або зберігання.

2.2.1.4 Вірогідність виживання шкідливого організму при застосовуванні контрольних процедур

Існуючі контрольні процедури проти шкідливих організмів (включаючи фітосанітарні процедури), що застосовуються під час перевезення вантажів, проти інших шкідливих органів починаючи з походження, закінчуючи кінцевим використанням, повинні бути перевірені на ефективність проти досліджуваного шкідливого організму. Вірогідність не виявлення або виживання шкідливого організму під час застосування існуючих фітосанітарних процедур, також повинна бути оцінена.

2.2.1.5 Вірогідність переходу до відповідного господаря

Фактори для врахування є наступними:

– механізми розсіювання, в тому числі вектори, що дозволяють пересуватися від шляхів проникнення до відповідних господарів

– чи надсилається імпортований продукт в декілька пунктів призначення в межах зони АФР

– близькість розташування пунктів проникнення, транзиту та призначення до відповідних господарів

– пора року, коли здійснюється імпорт

– заплановане використання продукту (наприклад, для насадження, обробки або споживання)

– ризики від побічних продуктів та відходів.

Деякі способи використання обумовлюють набагато вищу вірогідність введення (наприклад, насадження), ніж інші (наприклад, обробка). Вірогідність зростання, обробки або знаходження продукту у близькості до відповідних господарів повинна бути також оцінена.

Д2 Для ЖМО, вірогідність генетичного дрейфу або генетичної передачі також повинна враховуватись, коли це стосується сфери фітосанітарії.

2.2.2 Вірогідність пристосування

З метою оцінки ймовірності пристосування шкідливого організму, необхідно отримати відповідну біологічну інформацію (життєвий цикл, коло господарів, епідеміологія, виживання тощо) із зон, де зустрічається цей шкідливий організм. Далі слід порівняти ситуацію в певній зоні АФР з іншими зонами, де зустрічається цей шкідливий організм (враховуючи захищені навколишні середовища, такі як теплиці) із врахуванням суджень експертів щодо оцінки ймовірності пристосування. Також повинні бути враховані всі підготовлені матеріали стосовно порівняння шкідливих організмів. Приклади факторів для врахування є наступними:

– наявність, кількість та поширення господарів в зоні АФР

– відповідність навколишнього середовища в зоні АФР

– вірогідність адаптації шкідливого організму

– репродуктивна стратегія шкідливого організму

– методи виживання шкідливого організму

– практика вирощування та засоби контролю.

При розгляді ймовірності пристосування, слід зазначити, що транзиторні шкідливі організми (див. МСФЗ № 8: Визначення статусу шкідливого організму у зоні) можуть бути нездатними для пристосування у зоні АФР (наприклад, через невідповідні кліматичні умови), проте можуть мати неприйнятні економічні наслідки (див. МКЗР Статтю VII.3).

Д1 У випадку імпорту рослин, оцінка ймовірності пристосування стосується незапланованих популяцій.

Д2 Для ЖМО життєздатність без участі людського втручання також повинна бути оцінена.

Д2 Окрім того, коли генетичний дрейф стосується зони АФР, вірогідність пристосування з точки зору фітосанітарії також повинна враховуватись.

Д2 Підготовлені матеріали стосовно порівнювальних ЖМО та інших організмів з цією ж самою ознакою повинні бути також враховані.

2.2.2.1 Наявність відповідних господарів та векторів в зоні АФР

Фактори для розгляду є наступними:

– чи присутні господарі або альтернативні господарі і яка є їх поширеність

– чи знаходяться господарі або альтернативні господарі в географічній близькості аби дозволити завершити шкідливому організму свій життєвий цикл

– чи наявні інші види рослин, що можуть слугувати відповідними господарями за відсутності звичайних рослин-господарів

– чи присутній вектор, необхідний для поширення шкідливого організму, в зоні АФР або чи існує вірогідність його введення

– чи зустрічаються інші векторні види в зоні АФР

Таксономічний рівень, на якому розглядаються господарі, повинен зазвичай являти собою види. Використання вищого або нижчого рівня повинно науково обґрунтовуватися.

2.2.2.2 Відповідність навколишнього середовища

Фактори навколишнього середовища (наприклад, кліматичні умови, ґрунту, конкуренція між шкідливими організмами та господарями), які є критичними для розвитку шкідливого організму, його господарів або за наявності його вектора, для їх здатності виживати в періоди кліматичного стресу та завершувати їх цикл життя, повинні бути встановлені. Слід зазначити, що навколишнє середовище по– різному впливає на шкідливий організм, його господаря або на його вектора. Необхідно визначити чи взаємодія між цими організмами в зоні походження зашкоджує шкідливому організму в зоні АФР. Вірогідність пристосування у захищеному середовищі, наприклад у теплицях, також повинна бути встановлена.

Можна також використовувати системи кліматичного моделювання для порівняння даних щодо відомого поширення шкідливого організму з даними в зоні АФР.

2.2.2.3 Практика вирощування та заходи контролю

За необхідністю, необхідно порівняти практику вирощування/виробництва врожаю рослин-господарів між зоною АФР та зоною походження для встановлення різниці, що може вплинути на здатність пристосування шкідливих організмів.

> Д2 Для рослин, що є ЖМО, доцільно також розглянути практику вирощування, контролю та управління.

Необхідно також враховувати програми контролю над шкідливими організмами або природними ворогами, що вже застосовуються до певної зони АФР, та скорочують вірогідність їх пристосування. Шкідливі організми, на які не діють контрольні заходи, розглядаються у підвищеній групі ризику, порівняно із тими, проти яких контрольні заходи легко здійснені. Наявність (або відсутність) підходящих заходів проти знищення шкідливих організмів також повинна враховуватися.

2.2.2.4 Інші характеристики шкідливого організму, що стосуються ймовірності пристосування

Вони включають:

– *Репродуктивну стратегію шкідливих організмів та метод виживання шкідливих організмів* – Необхідно визначити характеристики, які дозволяють ефективну репродукцію шкідливого організму у новому навколишньому середовищі, такі як партеногенез/само схрещування, тривалість життєвого циклу, кількість поколінь за рік, стадія спокою тощо.

– *Генетична адаптація* – Необхідно розглянути чи є види поліморфними та ступінь, на якому шкідливий організм виявляє здатність адаптуватися до умов, подібних АФР, наприклад, специфічні по відношенню до господаря породи або породи, що адаптуються до більш широкого кола популяцій або нових господарів. Генотипна та фенотипова варіабельність полегшує здатність шкідливих організмів протистояти відхиленням у навколишньому середовищі, адаптуватися до більш широкого кола популяцій, розвивати резистентність проти пестицидів та перевищувати резистентність господарів.

– *Мінімальна популяція, необхідна для пристосування* – При можливості необхідно розглянути лімітну кількість популяції, що необхідна для пристосування.

> *Д2* Для ЖМО, коли є докази генотипної та фенотипічної нестабільності, це треба враховувати.

> *Д2* Також доцільно враховувати запропоновані практики контролю та виробництва щодо ЖМО у країні імпорту.

2.2.3 Вірогідність поширення після пристосування

Шкідливий організм з високою вірогідністю поширення може мати також високу вірогідність для пристосування, тому можливості для його успішного стримування або знищення є також більш обмеженими. З метою оцінки ймовірності поширення

шкідливого організму необхідне отримання надійної біологічної інформації із зон, де зустрічається цей шкідливий організм. Далі ситуація в зоні АФР може бути порівняна із ситуацією в зонах, де зустрічається цей шкідливий організм. Також слід враховувати судження експертів щодо ймовірності поширення. Також можуть бути у пригоді відомості про порівнювальні шкідливі організми. Приклади факторів для розгляду є наступними:

– придатність природного та/або контрольованого навколишнього середовища для природного поширення шкідливого організму
– наявність природних бар'єрів
– вірогідність пересування разом із продуктами або вантажами
– заплановане використання продукту
– вірогідні вектори шкідливого організму в зоні АФР
– вірогідні природні вороги шкідливого організму в зоні АФР.

Д1 У випадку імпорту рослин, оцінка поширення поширюється на поширення у незапланованих популяціях, де може пристосуватися шкідливий організм. Подальше поширення може відбутися й до інших незапланованих популяцій.

Інформація щодо ймовірності поширення використовується для оцінки того, як швидко може виявитися вірогідна економічна важливість шкідливого організму в межах зони АФР. Це також має значення в залежності від ймовірності проникнення шкідливого організму у зону з низькою економічною важливістю або у зону з високою економічною важливістю. Окрім того, це може бути важливо на стадії управління ризиками при розгляді ефективності заходів стримування або знищення введеного шкідливого організму.

Д1 Деякі шкідливі організми можуть не завдавати шкоди рослинам відразу після пристосування, зокрема вони можуть розповсюдитися через деякий час. За наявності доказів такого поводження, цей факт також потрібно враховувати при оцінці ймовірності поширення.

2.2.4 Висновки щодо ймовірності інтродукції та поширення

Висновки щодо ймовірності інтродукції повинні бути викладені у вигляді відповідних даних, з використанням відповідних методів аналізу та призначені для певної аудиторії. Вони можуть бути представлені у кількісних або якісних даних, або поєднувати як кількісну, так і якісну інформацію. Ймовірність інтродукції може бути також надана у вигляді порівняння із ймовірністю інтродукції інших шкідливих організмів до цієї зони АФР.

2.2.4.1 Висновки щодо небезпечних зон

Частина зони АФР, де екологічні фактори сприяють пристосуванню шкідливого організму, повинна бути чітко окреслена з метою визначення небезпечної зони. Це може бути вся територія зони АФР або її частина.

2.3 Оцінка ймовірних економічних наслідків

Вимоги, описані в цьому розділі, окреслюють яка саме інформація стосовно шкідливого організму та ймовірних рослин господарів повинна бути зібрана. Також пропонуються рівні економічного аналізу, який може бути здійснений на основі всієї зібраної інформації, з метою оцінки впливу шкідливого організму, тобто вірогідні економічні наслідки. За необхідністю, необхідно отримати дані, виражені у грошовій формі. Можуть бути використані якісні дані. Доцільною є консультація з економістом.

В більшості випадків, детальний аналіз ймовірних економічних наслідків не потрібен, коли встановлюється та є загальновідомим, що введення шкідливого організму буде мати неприйнятні економічні наслідки (в тому числі й наслідки для навколишнього середовища). В таких випадках, оцінка ризику зосереджується в першу чергу на ймовірності інтродукції та поширення. Проте, економічні фактори повинні бути проаналізовані більш детально, якщо економічні наслідки не є чітко визначеними або з метою оцінки ефективності певних засобів контролю на рівні управління ризиками.

Д2 У випадку ЖМО, економічний вплив (в тому числі вплив на навколишнє середовище) повинен стосуватися природи шкідливого організму ЖМО (що шкодить рослинам або рослинним продуктам).

Д2 Для ЖМО повинні враховуватися наступні показники:

– вірогідні економічні наслідки від шкідливого впливу на некеровані організми, що є шкідливими для рослин та рослинних продуктів.

– економічні наслідки від властивостей шкідливого організму.

Д2 Більш детальні вказівки щодо оцінки цих характеристик дивитися у Додатку 3.

2.3.1 Вплив шкідливих організмів

З метою оцінки економічного впливу шкідливого організму, необхідно отримати інформацію із зон, де зустрічається або був введений цей шкідливий організм. Необхідно порівняти цю інформацію із ситуацією у зоні АФР. Також доцільним буде використання матеріалів відносно порівнювальних шкідливих організмів. Виявлені наслідки можуть бути прямими або непрямими.

Д1 Основні методи виявлення ймовірних економічних наслідків шкідливих організмів, описані в цьому розділі, застосовуються також до:

– шкідливих організмів, що шкодять диким/некерованим рослинам

– бур'янів та/або інвазійних рослин та

– шкідливих організмів, що завдають шкоди рослинам через вплив на інші організми.

Д1 У випадку прямого чи непрямого впливу на навколишнє середовище, необхідні відповідні докази.

Д1 У випадку імпортування рослин для насадження, довгострокові наслідки для запланованої популяції також можуть бути включені до оцінки. Насадження може мати несприятливий вплив на подальше використання або на заплановану популяцію.

Д1 Вплив та наслідки для навколишнього середовища являють собою впливи на інші рослини. Проте такі впливи можуть бути менш помітними аніж впливи та/або наслідки для інших організмів або систем. Наприклад, молодий бур'ян може бути дуже сильним алергеном для людини або молода патогенна рослина може виділяти токсини та значно скоротити поголів'я худоби. Проте, регулювання рослин лише на основі їх впливу на інші організми або системи (наприклад, здоров'я людей та тварин) не є основною метою цього стандарту. Якщо в процесі АФР виявиться вірогідність ризику для інших організмів або систем, про це слід повідомити у відповідні організації, що офіційно займаються вивченням цих проблем.

2.3.1.1 Прямий вплив шкідливих організмів

Для виявлення та характеристики прямих впливів шкідливих організмів на кожного вірогідного господаря у зоні АФР, повинні бути розглянуті наступні приклади:

– відомі або вірогідні рослини-господарі (у полі, захищеному зрощуванні або у дикій місцевості)

– типи, кількість та частотність ураження

– втрата врожаю, в прибутку і якості

– біотичні фактори (наприклад, адаптація та вірулентність шкідливого організму), що завдають шкоду або збитки

– абіотичні фактори (наприклад, клімат), що завдають шкоду або збитки

– рівень поширення

– рівень репродукції

– заходи контролю (в тому числі існуючи заходи), їх ефективність та вартість

– вплив на існуючу практику виробництва

– вплив на навколишнє середовище.

Для кожного з вищезазначених пунктів слід враховувати загальну площу врожаю та вірогідну зону поширення щодо кожного з потенційних господарів.

Д1 У випадку аналізу ризиків для навколишнього середовища, приклади прямих впливів шкідливих організмів та/або їх наслідки для навколишнього середовища включать:

– скорочення ключових видів рослин

– скорочення видів рослин, що є основними складовими екосистем (у показниках поширеності або розміру) або рідних видів рослин, що знаходяться у небезпеці (включаючи впливи на рівні, що є нижчими за види, якщо наявні докази таких впливів)

– значне скорочення або переміщення інших видів рослин.

Д1 На окресленій потенційно небезпечній зоні повинні мати місце всі ці впливи.

2.3.1.2 Непрямий вплив шкідливих організмів

Для виявлення та характеристики непрямих впливів шкідливих організмів в зоні АФР, повинні бути розглянуті наступні приклади:

– впливи на місцевий та експортний ринок, зокрема впливи на доступи до експортних ринків. Вірогідні наслідки для доступу до ринку у випадку появи шкідливих організмів також повинні бути розглянуті. Це стосується також аналізу фітосанітарних правил, що застосовуються (або можуть бути застосовані) торгівельними кампаніями.

– зміни у вартості постачальників, в тому числі вартості контролю;

– зміни у місцевому та зарубіжному попиті на продукт, які є результатом якісних змін;

– впливи на навколишнє середовище та інші небажані впливи заходів контролю;

– здійсненність та затрати на знищення або недопущення поширення;

– здатність діяти в якості вектора для інших шкідливих організмів;

– необхідні джерела для додаткових досліджень або порад;

– соціальні та інші впливи (наприклад, туризм).

Д1 У випадку аналізу ризиків для навколишнього середовища, приклади непрямих впливів шкідливих організмів на рослини та/або на їх умови вирощування, є наступними:

– значні впливи на спільність рослин

– значні впливи на чутливі до впливів навколишні середовища або захищені зони

– значні зміни в екологічному процесі або структурі, стабільність або процеси екосистеми (в тому числі подальші впливи на види рослин, ерозія, зміни у рівні ґрунтових вод, підвищена небезпека пожежі, харчовий цикл тощо)

– впливи на людське використання (наприклад, якість води, споживчі нужди, туризм, пасовища тварин, охота, рибалка тощо)

– затрати на відновлення навколишнього середовища.

Д1 Вплив на здоров'я людей та тварин (наприклад, токсичність, алергеність), ґрунтові води, туризм тощо також повинні розглядатися за необхідністю, іншими організаціями.

2.3.2 Аналіз економічних наслідків

2.3.2.1 Фактори часу та місця

У попередньому розділі проводилася оцінка гіпотетичної ситуації, коли шкідливий організм проникав у зону та виявляв в повній мірі всі вірогідні економічні наслідки (за рік) у зоні АФР. Проте, на практиці, економічні наслідки виявляються з часом, та можуть поширюватися на різні періоди: один рік, декілька років або нескінченний період. Необхідно розглянути різноманітні випадки. Загальні економічні наслідки, що перевищують більш ніж один рік, повинні бути у чистій приведеній вартості річних економічних наслідків та для розрахунку чистої приведеної вартості повинна застосовуватися відповідна облікова ставка.

Інші сценарії повинні стосуватися тих положень, де шкідливий організм зустрічається в одній, кількох або багатьох частинах зони АФР та виявлення ймовірних економічних наслідків буде залежати від рівня та способу поширення в зоні АФР. Рівень поширення може бути визначеним низьким або високим; у деяких випадках можливо навіть робити припущення, що поширення можна попередити. Може бути використаний відповідний аналіз для прогнозування ймовірних економічних наслідків поза періодом часу, при розповсюдженні шкідливого організму в зоні АФР. Окрім того, чимало факторів або впливів можуть змінитися протягом часу з подальшим впливом на вірогідні економічні наслідки. Також потрібна консультація та висновки експертів.

2.3.2.2 Аналіз комерційних наслідків

Як було вище зазначено, більшість прямих впливів шкідливого організму та деякі з непрямих впливів можуть мати комерційний характер або впливати на певний ринок. Ці впливи, незалежно від того, позитивними чи негативними вони є, повинні бути визначені та проаналізовані. Зокрема доцільним буде розглянути наступне:

– впливи змін, викликаних шкідливими організмами на прибуток виробника, які є результатом зміни затрат на виробництво, врожаю або цін;

– впливи змін, викликаних шкідливими організмами на потрібну кількість або ціни, що сплачуються за продукти місцевими та міжнародними покупцями. Вони повинні також включати якісні зміни у продуктах та/або пов'язані з карантином обмеження у торгівлі внаслідок введення шкідливого організму.

2.3.2.3 Техніка аналізу

Існують різноманітні техніки аналізу, які можуть бути використані під час консультацій з експертами та економістами для виконання більш детального аналізу стосовно ймовірних економічних впливів карантинного шкідливого організму. Техніки повинні поєднувати в собі всі впливи, що були виявлені, а також можуть включати:

– *часткове бюджетування:* яке доцільно застосовувати, коли економічні наслідки, спричинені дією шкідливого організму на прибутки виробника є, як правило, обмеженими для виробників та розглядаються як відносно незначні;

– *часткова рівновага*: яка рекомендується відповідно до пункту 2.3.2.2, якщо є значні зміни у прибутках виробника або якщо є значні зміни у попиті споживачів. Аналіз часткової рівноваги потрібен для вимірювання змін у добробуті, або загальних змін, що виникають під дією впливу шкідливих організмів на виробників та споживачів.

– *загальна рівновага:* якщо економічні зміни значно впливають на національну економіку та можуть торкнутися таких факторів, як заробітна плата, процентні ставки або курси валют, повинен бути застосований аналіз загальної рівноваги для встановлення повного спектру економічних впливів.

Використання технік аналізу дуже часто обмежується відсутністю або недостовірністю даних і тим, що для деяких впливів може бути наявна лише інформація кількісного характеру.

2.3.2.4 Наслідки некомерційного характеру та наслідки для навколишнього середовища

Деякі з прямих чи непрямих впливів від введення шкідливого організму, визначені у пунктах 2.3.1.1 та 2.3.1.2 мають економічну природу, або впливають на деякі показники вартості, але не мають існуючого ринку, який можна було б легко визначити. Тому, ці впливи можуть бути визначені неадекватно стосовно цін на встановлений продукт або ринок послуг. Ці приклади включають, зокрема впливи на навколишнє середовище (такі як стабільність екосистем, біологічне різноманіття) та соціальні впливи (такі як ринок праці, туризм), що виникають внаслідок введення шкідливого організму. Ці впливи можуть бути наближені до відповідного неринкового методу оцінювання. Більш детальна інформація щодо навколишнього середовища викладена нижче.

Якщо для вивчення цих наслідків не може бути надана інформація кількісного характеру, може бути використана інформація якісного характеру. Також повинні надаватися пояснення стосовно втілення цієї інформації у відповідні рішення.

Д1 Застосування цього стандарту до наслідків для навколишнього середовища потребують чіткої категоризації цінностей (значень) навколишнього середовища та методів їх оцінки. Вплив на навколишнє середовище може бути оцінено з використанням різної методології, проте бажано, щоб ця методологія поєднувалася з висновками експертів з економіки. Методологія може включати оцінку «корисних» та «некорисних» значень. «Корисні» значення виникають із використання якого-небудь елементу навколишнього середовища, наприклад, споживання чистої води або рибалка в озері, а також неспоживчі значення, такі як користування лісами для відпочинку. «»Некорисні» значення можна поділити на:
– «альтернативне значення» (значення для більш пізнішого використання)
– «існуюче значення» (знання про те, що елемент у навколишньому середовищі присутній)
– «значення спадщини» (знання про те, що елемент у навколишньому середовищі буде наявний для наступних поколінь).

Д1 Незалежно від того, чи проводиться оцінка елементу навколишнього середовища із використанням корисних або некорисних значень, існують різноманітні методи для їх оцінки, такі як ринковий підхід, альтернативні ринки, умовні ринки а також переміщення прибутку. Кожний з цих методів має свої переваги, недоліки та ситуації, де він має особливо велике значення.

Д1 Оцінка наслідків може мати кількісний або якісний характер, але в більшості випадків достатньо якісних даних. Кількісний метод може не підходити для висвітлення ситуації (наприклад, вплив катастроф на ключові види), або може бути неможливим проведення кількісного аналізу (у зв'язку з відсутністю відповідних методів). Аналізи корисних значень можуть проводитися не у грошових оцінках (кількість видів, що знаходяться під впливом, якість води), або ґрунтуватися на висновках експертів, якщо ці аналізи мають належне документоване підґрунтя та проведені з дотриманням всіх необхідних процедур.

Д1 Економічний вплив описаний у МСФЗ № 5: Глосарій з фітосанітарних термінів, Додаток 2: Вказівки стосовно тлумачення та застосування поняття «потенційне економічне значення» і пов'язаних з ним термінів, включаючи також екологічні міркування.

2.3.3 Висновки щодо оцінки економічних наслідків

Де необхідно, оцінка економічних наслідків, описаних на цьому етапі, повинна бути виражена у грошовій формі. Економічні наслідки можуть бути також виражені у якісних показниках, використовуючи методи якісного аналізу без використання грошових форм. Джерела інформації, припущення та методи аналізу повинні бути чітко визначені.

2.3.3.1 Небезпечна зона

Де необхідно, частина зони АФР, де присутність шкідливого організму завдає значних втрат на економічному рівні, повинна бути визначена. Це потребує чіткого визначення небезпечних зон.

2.4 Ступінь невизначеності (недостовірності)

Оцінка ймовірності введення шкідливого організму та його економічні наслідки тягнуть за собою багато невизначених моментів. Зокрема, ця оцінка є екстраполяцією ситуації, де зустрічається шкідливий організм до гіпотетичної ситуації в зоні АФР. Важливо при цьому за наявності невизначених моментів в оцінці надати документовані дані щодо невизначених зон, та вказати, де були використані судження експертів. Це є важливим для прозорості дослідження, а також для встановлення пріоритетів науково–дослідницької діяльності.

Д1 Слід зазначити, що оцінка ймовірних наслідків для навколишнього середовища від появи шкідливих організмів на диких або некерованих рослинах часто має більш високий ступінь невизначеності, аніж для культурних або керованих рослин. Цей факт пояснюється недостатністю інформації, додатковою складністю, викликаною наявністю екосистем, а також різноманітністю шкідливих організмів, господарів та популяцій.

2.5 Висновки до стадії оцінки ризиків, спричинених шкідливими організмами

В результаті оцінки ризиків, спричинених шкідливими організмами, всі або деякі із зазначених шкідливих організмів можуть становити предмет управління ризиками. Для кожного шкідливого організму, вся зона АФР або її частина можуть бути визначені небезпечною зоною. Кількісні та якісні показники ймовірності введення шкідливого організму або шкідливих організмів, та відповідні економічні наслідки спричинені ними (в тому числі наслідки для навколишнього середовища) вже отримані. Ці прогнози з певним ступенем невизначеності можуть бути використані на стадії управління ризиками від шкідливих організмів.

3. Стадія 3: Оцінка управління фітосанітарним ризиком

Висновки, щодо оцінки фітосанітарного ризику, використовуються, щоб вирішити чи управління ризиками потребує використання більш інтенсивних заходів. Основним принципом управління ризиками є досягнення потрібного рівня безпеки, що забезпечується наявними засобами та ресурсами. Управління ризиками від шкідливих організмів (в аналітичному значенні) – це процес, що визначає шляхи протидії завданим ризикам, оцінку ефективності цих дій та найбільш доцільні методи. Невизначеність в оцінках економічних наслідків а також щодо ймовірності введення повинні бути також враховані та включені у розділ стосовно управління ризиками від шкідливих організмів.

Д1 При розгляді управління ризиками щодо навколишнього середовища, слід зазначити, що фітосанітарні заходи повинні враховувати всі невизначені моменти та застосовуватися прямопропорційно до ризику. Методи управління ризиками повинні бути визначені, враховуючи ступінь невизначеності в оцінці економічних наслідків, ймовірності введення та повинні бути технічно обґрунтовані. В цьому відношенні управління ризиками для навколишнього середовища, спричиненими шкідливими рослинами, не відрізняється від управління всіма іншими ризиками від шкідливих організмів.

3.1 Рівень ризику

Принцип «управління ризиками» (МСФЗ № 1: Принципи карантинних рослин, що стосуються міжнародної торгівлі) встановлює: «Оскільки завжди існує ризик ввезення карантинних рослин, при визначенні фітосанітарних заходів, країни повинні домовитись про єдину політику управління ризиками». При впровадженні цього принципу, країни повинні вирішити який рівень ризику є прийнятний для них.

Прийнятний рівень ризику може бути виражений декількома шляхами:
- посилання на існуючі фітосанітарні вимоги
- індексований відповідно до прогнозованих економічних збитків
- виражений у шкалі толерантності ризиків
- порівняний з рівнем ризику, що прийнятий в інших країнах.

Д2 Для ЖМО, прийнятний рівень ризику може бути виражений також у порівнянні з рівнем ризику, викликаним подібними організмами, заснований на їх характеристиках та поведінці у подібному навколишньому середовищі в зоні АФР.

3.2 Необхідна технічна інформація

Рішення стосовно управління ризиками від шкідливих організмів повинні засновуватися на інформації, що була отримана протягом попередніх стадій АФР. Ця інформація повинна складатися із:
- причин початку аналізу
- оцінка ймовірності введення в зону АФР
- оцінка ймовірних економічних наслідків в зоні АФР.

3.3 Прийнятність ризику

Всі сукупні ризики визначаються всіма висновками щодо оцінки ймовірності введення та економічного впливу. Якщо ризик виявляється неприйнятним, першим кроком в управлінні ризиками є визначення можливих фітосанітарних заходів, які можуть скоротити ризик або знизити його до прийнятного рівня. Ці заходи є необґрунтованими, якщо цей ризик є прийнятним або повинен бути прийнятий у зв'язку із неможливістю управління ним (наприклад, у випадку природного поширення). Країни повинні забезпечити високий рівень моніторингу або аудиту, щоб забезпечити ідентифікацію майбутніх змін у ризиках від шкідливих організмів.

3.4 Визначення та відбір відповідних методів управління ризиками

З метою скорочення ймовірності введення шкідливого організму, потрібно обрати відповідні заходи. Відбір повинен засновуватися на наступних параметрах, які включають також деякі параметри із *Принципів карантинних рослин, що стосуються міжнародної торгівлі* (МСФЗ № 1):

– *Фітосанітарні заходи повинні бути економічно вигідними та здійсненими* – Вигода від застосування фітосанітарних заходів полягає в тому, що шкідливий організм не буде введений у зону АФР та відповідно не завдасть жодних економічних наслідків. Аналіз економічної ефективності кожного з мінімальних заходів повинен враховувати також прийнятний рівень безпеки. Мають враховуватися методи з прийнятним співвідношенням прибутку до витрат.

– *Принцип «мінімального впливу»* – Заходи повинні бути обмеженими за необхідністю. Заходи повинні застосовуватися лише до мінімальної зони та забезпечувати ефективний захист небезпечних зон.

– *Переоцінка попередніх вимог* – При ефективності існуючих заходів, жодних додаткових заходів не потрібно.

– *Принцип «рівноваги»* – При виявленні однакового ефекту різних санітарних заходів, вони повинні вживатися в якості альтернативних.

– *Принцип «не дискримінації»* – Якщо встановлено пристосування шкідливого організму у певній зоні АФР, проте в обмеженій кількості, яка контролюється державою, фітосанітарні заходи щодо імпорту не повинні бути більш жорсткими, ніж ті, що застосовуються в межах цієї зони АФР. Так само, фітосанітарні заходи не повинні дискримінуватися між країнами– експортерами з однаковим фітосанітарним станом.

Д1 Принцип недискримінації та поняття державного контролю застосовується також до:

– шкідливих організмів, що впливають на дикі/некеровані рослини

– бур'янів та/або інвазійних рослин

– шкідливих організмів, що завдають шкоди рослинам через вплив на інші організми.

Д1 При встановленні одного із вищезазначених випадків, а також при застосуванні державного контролю, фітосанітарні заходи щодо імпорту не повинні бути більш жорсткими ніж ті, що застосовуються на рівні державного контролю.

Основний ризик введення шкідливих рослин виникає через ввезення рослин та рослинних продуктів, проте (особливо для АФР, що здійснюється відносно окремого шкідливого організму), необхідно враховувати ризик введення через інші шляхи проникнення (наприклад, пакувальні матеріали, вантажі, туристи та їх багаж, а також природне поширення шкідливого організму).

Нижче вказані заходи, які найчастіше застосовуються до міжнародної торгівлі продуктами. Вони зазвичай застосовуються до шляхів проникнення господарів із специфічним походженням. Заходи щодо вантажів (господарів або частин рослин) та їхнього походження повинні застосовуватися таким чином, щоб необґрунтовано не заважати торгівлі, обмежуючи імпорт продуктів. Поєднання двох та більше заходів може застосовуватися з метою скорочення ризику до прийнятного рівня. Всі наявні заходи можуть бути класифіковані у великі категорії, що стосуються статусу шкідливого організму. Ці категорії включають заходи:

– що застосовуються до вантажів

– що застосовуються для попередження первісного зараження врожаю

– що застосовуються для профілактики зони для вирощування від шкідливих організмів

– що стосуються заборони продуктів.

Інші заходи в зоні АФР включають (обмеження використання продукту) заходи державного контролю, введення агента біологічної боротьби, знищення або недопущення. Такі заходи також повинні бути оцінені, зокрема, якщо шкідливий організм вже присутній у зоні АФР, проте не є широко розповсюдженим.

3.4.1 Заходи, що застосовуються до вантажів

Заходи можуть включати поєднання наступних:

– перевірка або тестування на наявність шкідливого організму або його припустимої кількості; розмір проби повинен надавати точну інформацію стосовно виявлення шкідливого організму

– заборона частин господарів

– система карантинного контролю перед ввезенням та після ввезення розглядається як одна з найбільш інтенсивних форм контролю за наявності відповідних можливостей та ресурсів, та може застосовуватися лише до деяких шкідливих організмів, які неможливо виявити при ввезенні

– спеціальний контроль підготовки вантажу (наприклад, упаковка, що запобігає зараженню або повторному зараженню)

– спеціальна обробка вантажу – така обробка, зазвичай, проводиться після збору врожаю та може включати хімічні, термічні, випромінюючі та інші фізичні методи

– обмеження щодо кінцевого використання, поширення та періодів ввезення продукту.

Заходи також можуть бути застосовані для обмеження імпорту вантажів шкідливих організмів.

Д1 Поняття вантажів шкідливих організмів може застосовуватися до імпорту рослин, що вважаються шкідливими організмами. Такі вантажі можуть бути обмежені до видів або різновидів, які представляють менший ризик.

Д2 Для ЖМО, а також для інших організмів, інформацію стосовно заходів управління ризиками можна отримати з інформації стосовно управління ризиками, що застосовуються до ЖМО у країні експорту (див. розділ 1.3). Також потрібно визначити, чи можуть вони бути застосовані до зони АФР.

Д2 Для ЖМО, заходи можуть включати також процедури відповідно до інформації щодо фітосанітарної цілісності вантажів (наприклад, моніторингові системи, документальні системи, системи контролю за походженням).

3.4.2. Заходи, що застосовуються для попередження первісного зараження врожаю

Заходи можуть включати:

– обробка врожаю, поля або місця виробництва

– обмеження складу вантажів таким чином, щоб він містив резистентні та менш уразливі види

– вирощування рослин в спеціальних захищених умовах (теплиці, ізолювання)

– збирання врожаю рослин у відповідному віці і певну пору року

– розробка сертифікованої схеми. Схема виробництва рослин, що офіційно контролюється, зазвичай, залучає певну кількість ретельно контрольованих поколінь, починаючи із здорових резервних ядерних рослин. Може бути зазначено, що рослини походять від рослин з обмеженою кількістю поколінь.

Д2 Для скорочення ймовірності фітосанітарного ризику ЖМО (або генетичного матеріалу з ЖМО) можна вжити наступні заходи:

– системи управління (наприклад, буферні зони, сховища)

– контроль за вираженням особливостей

– контроль за репродуктивністю (наприклад, стерильність чоловічих особин)

– контроль за альтернативними господарями.

3.4.3 Заходи, що застосовуються для профілактики зони для вирощування від шкідливих організмів

Ці заходи можуть включати:

– вільні від шкідливих організмів зони – вимоги щодо вільних від шкідливих організмів зон описані у МСФЗ № 10: *Вимоги щодо встановлення вільних від шкідливих організмів зон*

– вільні від шкідливих організмів місця для виробництва або ділянки для виробництва – вимоги щодо вільних від шкідливих організмів місць для виробництва або ділянок для виробництва описані у МСФЗ № 10: Вимоги щодо встановлення вільних від шкідливих організмів місць для *виробництва або ділянок для виробництва*

– перевірка врожаю для підтвердження відсутності шкідливих організмів.

3.4.4 Заходи щодо інших шляхів проникнення

Для багатьох шляхів проникнення, для виявлення шкідливого організму у вантажі або для попередження відповідного інфекціювання вантажу, можуть також бути застосовані вищезазначені заходи. Для деяких шляхів проникнення повинні враховуватися наступні фактори:

– природне поширення може включати передачу шкідливого організму на льоту, повітряними потоками, або переноситися через комах, птахів або природну міграцію. Якщо шкідливий організм проникає у зону АФР природним шляхом або існує вірогідність такого проникнення у найближчому майбутньому, фітосанітарні заходи будуть малоефективними. Можуть бути враховані контрольні заходи, що застосовуються у зоні походження. Так само стримання або знищення, що підтримуються супресією або спостеріганням у зоні АФР після проникнення шкідливого організму повинні бути враховані.

– Заходи стосовно туристів та їх багажу можуть включати цільові перевірки, об'яви, штрафи. В деяких випадках можливе встановлення режиму.

– Заражені машини та транспортні засоби (кораблі, поїзди, літаки, дорожній транспорт) можуть підлягати чистці та дезінфекції.

3.4.5 Заходи в межах країни-імпортера

Деякі заходи, що застосовуються в межах країни-імпортера, також можуть бути вжиті. Вони можуть включати ретельний контроль для виявлення проникнення шкідливих організмів на більш ранніх стадіях, програми по знищенню для видалення інфекції або стримуючі заходи для обмеження поширення.

Д1 Стосовно імпортованих продуктів, коли існує високий рівень невизначеності у ризиках від шкідливих організмів, може бути прийняте рішення не вживати фітосанітарних заходів при імпорті, а контролювати та застосовувати інші процедури лише після ввезення (наприклад, під контролем НОКЗР).

Д2 Вірогідні ризики від ЖМО залежать зокрема від їх запланованого використання. Стосовно інших організмів, деякі заплановані використання (такі як високо безпечне використання) можуть значно зменшити ризики.

Д2 Для ЖМО, як і для всіх інших шкідливих організмів, заходи на національному рівні можуть включати також надзвичайні заходи щодо фітосанітарних ризиків. Будь-які надзвичайні заходи повинні відповідати Статті VII.6 МКЗР (1997).

3.4.6 Заборона продуктів

Якщо для скорочення ризику не було знайдено жодних відповідних заходів, останнім заходом може бути заборона імпорту продукту. Цей захід вважається методом крайньої необхідності, та повинен розглядатися із врахуванням можливих наслідків, особливо у випадках ймовірності нелегального імпорту.

3.5 Фітосанітарні сертифікати та пов'язані з ними заходи

Управління ризиками включає також розгляд відповідних процедур. Найважливішою з них є експортна сертифікація (дивиться МСФЗ № 7: *Система експортної сертифікації*). Видача фітосанітарних сертифікатів (дивиться МСФЗ № 12: *Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів*) свідчить про офіційне підтвердження, що вантаж «не містить карантинних шкідливих організмів, вказаних стороною-імпортером та відповідає діючим фітосанітарним вимогам сторони-імпортера.» Таким чином, він підтверджує, що були вжиті всі необхідні заходи управління ризиками. Про вживання якихось окремих заходів може бути потрібна додаткова декларація. Інші відповідні заходи можуть вживатися відповідно до двосторонньої або багатосторонньої угоди.

Д2 Інформація стосовно фітосанітарних сертифікатів для ЖМО повинна мати відношення лише до фітосанітарних заходів (дивиться МСФЗ № 12: *Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів*).

3.6 Висновки щодо управління ризиками, спричиненими шкідливими організмами

Результатом процедури управління ризиками, спричиненими шкідливими організмами, може бути не виявлення жодних відповідних заходів або вибір одного та більше заходів управління, які можуть знизити ризики, спричинені шкідливими організмами. Ці заходи управління становлять основу фітосанітарних правил та вимог.

Застосування та дотримання цих правил тягне за собою деякі зобов'язання відповідно до договору учасників МКЗР.

> *Д1* Про фітосанітарні заходи відносно навколишнього середовища необхідно сповіщати відповідні органи, що відповідають за національне біологічне різноманіття, стратегії та плани дій.
>
> *Д1* Слід зазначити, що сповіщення про ризики, пов'язані із навколишнім середовищем, є особливо важливим для поширення обізнаності.

3.6.1 Моніторинг та перегляд фітосанітарних заходів

Принцип «змін» полягає в наступному: «Через зміну умов та появу нових фактів, фітосанітарні заходи повинні бути змінені відповідно включенням заборон або обмежень, чи видаленням непотрібної інформації « (МСФЗ № 1: *Принципи карантинних рослин щодо міжнародної торгівлі*).

Таким чином, застосування деяких окремих фітосанітарних заходів не повинно бути перманентним. Після застосування, успіх та досягнення мети повинні бути визначені моніторингом. Це часто досягається перевіркою продукту по прибутті, зазначенням будь-яких перехоплень або проникнень шкідливих організмів в зону АФР. Інформація стосовно аналізу ризиків, спричинених шкідливими організмами, повинна

постійно переглядатися аби переконатися, що нова отримана інформація не спростовує прийнятого рішення.

4. Документація щодо аналізу ризиків, спричинених шкідливими організмами

4.1 Вимоги щодо документації

МКЗР та принцип «прозорості» (МСФЗ № 1: *Принципи карантинних рослин щодо міжнародної торгівлі*) вимагає, щоб на вимогу країни надавали логічне обґрунтовування фітосанітарних вимог. Весь цей процес із самого початку, закінчуючи управлінням ризиків, спричинених шкідливими організмами, повинен бути належним чином задокументований, щоб у випадку виникнення суперечностей, відповідні джерела інформації та логічні пояснення, що передували прийняттю певного рішення, могли бути чітко продемонстровані.

Основними елементами документації є:

– мета АФР

– шкідливий організм, перелік шкідливих організмів, шляхи проникнення, зона АФР, небезпечна зона

– джерела інформації

– перелік категоризації шкідливого організму

– висновки щодо управління ризиками

- вірогідність
- наслідки

– управління ризиками

- визначені заходи

– обрані заходи.

ДОДАТОК 1
КОМЕНТАРІ В МЕЖАХ МКЗР ВІДНОСНО РИЗИКІВ ДЛЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Повний спектр шкідливих організмів, що є предметом досліджень МКЗР, є шкідливими організмами, що завдають безпосередньої шкоди культурним рослинам. Визначення шкідливих рослин включає бур'яни та інші види, що завдають опосередкованої шкоди рослинам, та Конвенція здійснює також захист дикої флори. Сфера дослідження МКЗР поширюється також на організми, що є за своєю природою шкідливими, тому що вони:

– безпосередньо завдають шкоди диким/некерованим рослинам

Введення цих шкідливих організмів може не завдати значного впливу на економіку, оскільки вони менш досліджуються, регулюються та контролюються державою. Прикладом цього типу шкідливого організму може бути Голландська хвороба в'язу (Ophiostoma novo-ulmi).

– опосередкована шкода рослинам

Окрім шкідливих організмів, що безпосередньо впливають на рослини, існують такі, наприклад, бур'яни/інвазійні рослини, що завдають шкоди перш за все на таких етапах, як конкуренція (наприклад, з культурними рослинами: канадський будяк (Cirsium arvense) [бур'ян для сільськогосподарського врожаю], або з дикими/некерованими рослинами: пурпуровий вербейник (Lythrum salicaria) [конкурент у природних та напів– природних популяціях]).

– опосередкована шкода рослинам через вплив на інші організми

Деякі шкідливі організми можуть завдавати шкоду в першу чергу іншим організмам, проте тим самим завдавати руйнуючих впливів культурним рослинам, їх здоров'ю в популяціях або екосистемах. Серед прикладів можна навести корисні організми, такі як агенти біологічної боротьби.

Для захисту навколишнього середовища та біологічного різноманіття без створення прихованих бар'єрів для торгівлі, ризики для навколишнього середовища та біологічного різноманіття повинні бути проаналізовані у АФР.

Д2 ANNEX 2
КОМЕНТАРІ В МЕЖАХ МКЗР ВІДНОСНО АНАЛІЗУ ФІТОСАНІТАРНОГО РИЗИКУ, ЩО ЗАВДАЄТЬСЯ ЖИВИМИ МОДИФІКОВАНИМИ ОРГАНІЗМАМИ

Фітосанітарні ризики, які можуть бути пов'язані із живими модифікованими організмами (ЖМО), знаходяться в межах досліджень Міжнародної конвенції із захисту рослин (МКЗР) та повинні розглядатися використовуючи аналіз ризиків, спричинених шкідливими організмами (АФР) для прийняття рішень стосовно управління ризиками, спричиненими шкідливими організмами.

Аналіз ЖМО включає розгляд наступного:

– Деякі ЖМО можуть представляти фітосанітарний ризик і тому бути предметом АФР. Проте, інші ЖМО не представляють фітосанітарних ризиків і тому не підлягають АФР. Наприклад, модифікації з метою змін фізіологічних характеристик рослини (наприклад, час визрівання, тривалість зберігання) можуть не представляти фітосанітарних ризиків. Ризик, спричинений шкідливим організмом, що може бути представлений ЖМО, залежить від поєднання факторів, що включають характеристики організмів донора та реципієнта, генетичні зміни та окрему нову особливість або особливості. Таким чином, у додатку (дивиться Додаток 3) подаються вказівки щодо того, як визначити, чи ЖМО є вірогідним шкідливим організмом.

– АФР може становити лише частину загального аналізу щодо імпорту та секреції ЖМО. Наприклад, країни можуть вимагати оцінку ризиків для здоров'я людей та тварин, навколишнього середовища, що знаходяться поза межами дослідження МКЗР. Цей стандарт торкається лише оцінки фітосанітарних заходів. Щодо інших організмів або шляхів їх проникнення, що досліджуються НОКЗР, ЖМО може представляти інші ризики, що не вивчаються МКЗР. Якщо НОКЗР виявляє ризики, що не мають відношення до фітосанітарії, доцільно сповістити про це відповідні організації.

– Фітосанітарні ризики від ЖМО можуть бути результатом інших властивостей, введених в організм, наприклад, тих, що збільшують потенціал для пристосування та поширення, або введеного гену, що може не змінювати характеристики шкідливих організмів, проте завдавати незалежного впливу на організм та мати непередбачувані наслідки.

– У випадках фітосанітарних ризиків, що є результатом генетичного дрейфу, ЖМО діє скоріше в якості вектора для введення генетичної конструкції, що стосується фітосанітарії, аніж самого шкідливого організму. Таким чином, термін «шкідливий організм» включає потенціал ЖМО діяти в якості вектора або шляху для введення гену, що представляє собою потенційний фітосанітарний ризик.

– Процедура аналізу ризиків, зазвичай, стосується фенотипічних характеристик, ніж генотипних характеристик. Проте, генотипні характеристики можуть бути враховані при оцінці фітосанітарних ризиків, спричинених ЖМО.

– Потенційні ризики, що можуть бути пов'язані із ЖМО, або не пов'язані з ЖМО. Доцільним також буде оцінити ризик, пов'язаний з ЖМО у контексті ризиків, спричинених немодифікованими реципієнтами або вихідними організмами або подібними до них у зоні АФР.

Д2 ДОДАТОК 3
ВИЗНАЧЕННЯ Ймовірності ЖИВОГО МОДИФІКОВАНОГО ОРГАНІЗМУ СТАТИ ШКІДЛИВИМ ОРГАНІЗМОМ

Цей додаток стосується живих модифікованих організмів (ЖМО) там де існують потенційні фітосанітарні ризики, пов'язані із деякими генетичними модифікаціями ЖМО. Інші фітосанітарні ризики повинні бути оцінені у відповідних розділах МСФЗ № 11 або іншими МСФЗ.

При визначенні ймовірності ЖМО стати шкідливим організмом вимагається інформація, зазначена у розділі 1.3.

Вірогідні фітосанітарні ризики, спричинені ЖМО

Вірогідні фітосанітарні ризики, спричинені ЖМО, можуть включати:

а. Зміна в адаптивних характеристиках, що можуть збільшити потенціал для введення та поширення, наприклад зміни в:

– стійкості до несприятливих умов навколишнього середовища (наприклад, засуха, замерзання, солоність тощо)

– репродуктивної біології

– здатності розсіювання шкідливих організмів

– термінах зростання або зрілість

– колі господарів

– стійкості шкідливих організмів

– стійкості до пестицидів (в тому числі гербіцидів).

б. Несприятливі впливи генного дрейфу або генної передачі, включаючи наприклад:

– передача стійкості до пестицидів схожим видам

– потенціал перейти існуючи перешкоди щодо репродукції та рекомбінації

– вірогідність гібридизації з існуючими організмами або патогенами, що збільшує патогенність

в. Несприятливі впливи на цільові організми, в тому числі наприклад:

– зміни у колі господарів ЖМО, включаючи випадки використання в якості агента біологічної боротьби або організму-бенефіцара

– впливи на інші організми, такі як агенти біологічної боротьби, організми-бенефіцари, земельна фауна та мікрофлора, азотофіксуючі бактерії, що викликають фітосанітарні впливи (непрямі впливи)

– здатність слугувати вектором для інших шкідливих організмів

– негативні прямі та непрямі впливи на пестициди для вирощування рослин та нецільові організми, корисні для рослин.

г. Генетична та фенотипічна нестабільність, наприклад:

– реверсія організму з призначенням агенту біологічної боротьби до вірулентної форми.

д. Інші небезпечні впливи, наприклад:

– фітосанітарні ризики, представлені новими рисами в організмах, які при звичайних умовах не становлять фітосанітарного ризику

– невідома або удосконалена здатність поєднання вірусів, транс– капсідування або синергетичні явища, пов'язані з присутністю вірусів

– фітосанітарні ризики, що є результатом послідовностей нуклеїнової кислоти у включеннях (маркери, активатори, термінатори тощо).

Вищезазначені вірогідні фітосанітарні ризики можуть також не пов'язуватись з ЖМО. Зазвичай, аналіз ризиків, що здійснюється МКЗР, стосується фенотипічних характеристик, ніж генотипних характеристик. Проте, генотипні характеристики також можуть бути враховані при оцінці фітосанітарних ризиків, спричинених ЖМО.

Якщо не було визначено, що нові риси генетичних модифікацій представляють фітосанітарні ризики, ЖМО може далі не аналізуватися.

Також доцільним буде розглянути вірогідні ризики, спричинені не модифікованими реципієнтами або вихідними організмами в зоні АФР.

У випадках фітосанітарних ризиків, пов'язаних з генетичним дрейфом, ЖМО діє скоріше в якості вірогідного вектора або шляху проникнення генетичної структури, що являє фітосанітарний ризик, аніж в якості шкідливого організму. Таким чином, термін «шкідливий організм» повинен розглядатися як потенціал ЖМО діяти в якості вектора або шляху проникнення для введення гену, що може представляти фітосанітарний ризик.

Фактори, що обумовлюють подальше дослідження ЖМО на стадії 2 АФР:

– відсутність достатньої кількості інформації щодо певної генетичної модифікації

– достовірність інформації про незвичайну генетичну модифікацію

– недостатні дані щодо поведінки ЖМО у середовищах, подібних до АФР

– практика вирощування, дослідницькі експерименти або лабораторні данні вказують на те, що ЖМО може представляти фітосанітарний ризик (дивіться підпункти а.-е. вище)

– коли ЖМО виявляє властивості шкідливого організму відповідно до МСФЗ № 11

– існуючі умови в країні (або у зоні АФР), що можуть призвести до того, що ЖМО стане шкідливим організмом

– коли існують АФР для подібних організмів (в тому числі ЖМО), що вказують на вірогідність шкідливих організмів

– досвід в інших країнах.

Фактори, які вказують, що ЖМО не представляє ризиків стати шкідливим організмом та не потребує подальшого дослідження відповідно до МСФЗ № 11:

– коли генетична модифікація у подібному організмі була раніше досліджена НОКЗР, та була визнана такою, що не представляє фітосанітарних ризиків

– коли ЖМО поміщується у надійну ізольовану систему та не може бути розповсюджений

– докази дослідницьких експериментів про те, що ЖМО навряд чи стане шкідливим організмом згідно із запропонованим використанням

– досвід в інших країнах.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 12 ВКАЗІВКИ ЩОДО ФІТОСАНІТАРНИХ СЕРТИФІКАТІВ (2001)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Застосування/Перегляд і зміни/Розповсюдження. 191

ВСТУП 192
Сфера застосування 192
Посилання 192
Визначення і скорочення 192
Опис вимог. 195

ВИМОГИ ЩОДО ФІТОСАНІТАРНИХ СЕРТИФІКАТІВ 195
1. Загальні положення 195
1.1 Призначення фітосанітарних сертифікатів 195
1.2 Форма видачі 196
1.3 Додатки до сертифікатів 196
1.4 Неприйнятні сертифікати 197
1.4.1 Недійсні фітосанітарні сертифікати 197
1.4.2 Підроблені сертифікати 197
1.5 Вимоги, які виставляють країни-імпортери
щодо підготовки та видачі фітосанітарних сертифікатів 197

**2. Особливі принципи та вказівки щодо підготовки
та видачі фітосанітарних сертифікатів 198**
2.1 Вимоги до заповнення фітосанітарного сертифіката 198

**3. Особливі принципи та вказівки щодо підготовки
та видачі реекспортних фітосанітарних сертифікатів 202**
3.1 Умови видачі реекспортного фітосанітарного сертифіката 203
3.2 Умови видачі фітосанітарного сертифіката для вантажу,
що імпортується 203
3.3. Транзит 203

Додаток
Зразок фітосанітарного сертифіката 204
Зразок реекспортного фітосанітарного сертифіката 206

Затвердження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) розробляються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин в якості частини всесвітньої програми політики і технічної допомоги Продовольчої та сільскогосподарської Організації Об'єднаних Націй (ФАО) в галузі карантину рослин. Ця програма робить доступними як для членів ФАО, так і для інших зацікавлених сторін ці стандарти, вказівки та рекомендації з метою гармонізації фітосанітарних заходів до міжнародних вимог для спрощення торгівлі та уникнення застосування невиправданих заходів, які могли б чинити перешкоди для торгівлі.

Цей стандарт був ухвалений Тимчасовою комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2001 року.

Застосування

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) прийняті країнами-учасницями МКЗР і членами ФАО, які не є договірними сторонами цієї Конвенції, за посередництвом Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів (ТКФЗ). МСФЗ являють собою стандарти, вказівки та рекомендації, визнані основою фітосанітарних заходів, що застосовуються членами Світової організації торгівлі (СОТ) в рамках Угоди про застосування санітарних і фітосанітарних заходів. Країнам, які не є учасницями МКЗР, також рекомендовано дотримуватись цих стандартів.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду та внесенню змін. Наступним часом перегляду цього стандарту є 2004 рік, або будь-яка інша дата, яку буде узгоджено Комісією з фітосанітарних заходів.

У разі необхідності до стандартів будуть внесені зміни та їх буде перевидано. Користувачу необхідно впевнитись у застосуванні останньої версії цих стандартів.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин серед усіх членів ФАО, а також виконавчих/технічних секретарів регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська та Тихоокеанська комісія із захисту рослин
– Андинська спільнота
– Європейська та Середземноморська організація із захисту рослин
– Карибська комісія із захисту рослин
– Міжафриканська фітосанітарна рада
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки)

– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки)
– Північноамериканська організація із захисту рослин
– Тихоокеанська фітосанітарна організація

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує принципи та вказівки щодо підготовки та видачі фітосанітарних сертифікатів і реекспортних фітосанітарних сертифікатів.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2003[1]. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.
Новий переглянутий текст Міжнародної Конвенції із захисту рослин, 1997, ФАО, Рим.
Система сертифікації на експорт, 1997, МСФЗ № 7, ФАО, Рим.
Вимоги щодо встановлення вільних місць виробництва і вільних ділянок виробництва, 1999. МСФЗ № 10, ФАО, Рим.

Визначення і скорочення

Аналіз	Офіційна невізуальна перевірка, яка проводиться з метою виявлення шкідливих організмів або їх ідентифікації
Шкідливий Організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів
Гармонізація	Розробка, визнання та застосування різними країнами фітосанітарних заходів, заснованих на загальних стандартах
Вантаж	Деяка кількість рослин, рослинних продуктів та/чи інших матеріалів, які переміщуються з однієї країни в іншу та супроводжуються (в разі необхідності) одним фітосанітарним сертифікатом (вантаж може складатись з одного чи більше товарів або партій)
Девіталізація	Процедура, в результаті якої рослини або рослинні продукти втрачають здатність до пророщування, росту чи подальшого розмноження
Додаткова декларація	Заява, яку країна-імпортер вимагає внести у фітосанітарний сертифікат щодо додаткової інформації про стан вантажу відносно регульованих шкідливих організмів

[1] В оригіналі МСФЗ № 12 2001 року наведено посилання на Глосарій фітосанітарних термінів ФАО 1999 року. В існуючій на момент перекладу версії Глосарію 2003 року ряд попередніх термінів, включених раніше, відсутні. Ці терміни у даному перекладі не наводяться. Визначення багатьох інших термінів значною мірою змінилося. В цьому перекладі надані визначення термінів із сучасного Глосарію (див. документ ЄОЗР № 04/11182 – переклад № 2) (примітка ЄОЗР)

Огляд	Офіційне візуальне обстеження рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання для виявлення наявності чи відсутності шкідливих організмів та/або для перевірки дотримання фітосанітарних регламентацій
Імпортний дозвіл	Офіційний документ, який дозволяє імпорт даного товару за умови дотримання зазначених фітосанітарних вимог
Карантинний шкідливий організм	Шкідливий організм, який має потенційне економічне значення для зони, що знаходиться в небезпеці, в якій він ще відсутній або присутній, але обмежено поширений і слугує об'єктом офіційної боротьби
Місце виробництва	Господарство або комплекс полів, які використовуються як єдина одиниця сільськогосподарського виробництва.. Місце виробництва може включати місця, які керуються окремо з фітосанітарною метою
МСФЗ	Міжнародний стандарт з фітосанітарних заходів
Національна організація із захисту рослин	Офіційна служба, заснована державою для виконання функцій, визначених МКЗР
НОКЗР	Національна організація із захисту рослин
Обробка	Офіційно затверджена процедура знищення, інактивації або видалення шкідливих організмів або їх стерилізації чи девіталізації
Об'єкт регулювання	Будь-яка рослина, рослинний продукт, місце складування, упаковка, транспортний засіб, контейнер, ґрунт і будь-який інший організм, об'єкт чи матеріал, здатний слугувати місцем зберігання шкідливих організмів або сприяти їх поширенню, у відношенні якого необхідне вжиття фітосанітарних заходів, особливо при міжнародних перевезеннях
Рослини	Живі рослини та їх частини, включаючи насіння та генетичний матеріл
Рослинні продукти	Непереробленний матеріал рослинного походження (включаючи зерно), а також перероблені продукти, які за своєю природою чи способом своєї переробки можуть створювати ризик інтродукції чи поширення шкідливих організмів
Регульований шкідливий організм	Карантинний шкідливий організм та регульований некарантинний шкідливий організм
Регульований некарантинний шкідливий організм	Некарантинний шкідливий організм, присутність якого у посівному та посадковому матеріалі спричиняє економічно неприйнятний вплив на подальше використання цих рослин і, внаслідок цього, регулюється на території імпортуючої договірної сторони

Реекспортний вантаж	Вантаж, який імпортується до країни, з якої він в подальшому експортується. Вантаж може зберігатись, поділятись на частини, змішуватись з іншими вантажами або перепаковуватися
Вільна зона	Зона, відсутність у якій даного шкідливого організму науково доведена, і де, при потребі, вона офіційно підтримується
Вільна ділянка виробництва	Визначена частина місця виробництва, для якої відсутність даного шкідливого організму науково доведена, і де, в разі необхідності, вона офіційно підтримується протягом певного періоду часу, і яка керується в якості окремої одиниці так само, як і вільне місце виробництва
Країна походження (вантажу рослин)	Країна, у якій рослини були вирощені
Країна походження (вантажу рослинних продуктів)	Країна, у якій були вирощені рослини, з яких були отримані дані рослинні продукти
Товар	Тип рослини, рослинного продукту чи іншого предмету, який переміщується в торговельних чи інших цілях
Транзитний вантаж	Вантаж, який не імпортується до країни, а проходить через неї в іншу країну, і піддається офіційним процедурам, які забезпечують, щоб він залишався закритим, не поділявся не змішувався з іншими вантажами та не змінював упаковку
Фітосанітарний захід	Законодавство, регламентація чи офіційна процедура, спрямовані на запобігання інтродукції та/або поширенню карантиних шкідливих організмів або обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів
Фітосанітарна регламентація	Офіційне правило із запобігання інтродукції та/або поширенню карантинних шкідливих організмів або зменшенню економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів, зокрема, встановленню процедур з фітосанітарної сертифікації
Фітосанітарна сертифікація	Застосування фітосанітарних процедур, що призводить до видачі фітосанітарного сертифіката
Фітосанітарний сертифікат	Сертифікат, який підготовлений за формою, затвердженою МКЗР

Опис вимог

Даний стандарт описує принципи та вказівки, які призначені допомагати Національним Організаціям із захисту рослин (НОКЗР) при підготовці та видачі фітосанітарних сертифікатів і реекспортних фітосанітарних сертифікатів. Зразки сертифікатів наведені в Додатку до Міжнародної конвенції із захисту рослин (МКЗР), затвердженої в 1997 році, і додаються для посилання до цього стандарту. Описані пояснення щодо різних компонентів цих зразків сертифікатів, що надають необхідну для їх правильного заповнення інформацію.

ВИМОГИ ДО ФІТОСАНІТАРНИХ СЕРТИФІКАТІВ

1. Загальні положення

Стаття V пункт 2a МКЗР (1997) відмічає: *«Огляд та інші заходи, пов'язані з видачею фітосанітарних сертифікатів, повинні проводитись тільки офіційною національною організацією із захисту рослин або під її керівництвом. Фітосанітарні сертификаты повинні видаватись посадовими особами, кваліфікованими та уповноваженими офіційною національною організацією із захисту рослин діяти від її імені та під її контролем, за умови, що ці особи володіють такими знаннями та інформацією, які дозволяють адміністративним органам імпортуючих договірних сторін приймати такі фітосанітарні сертифікати в якості документів, що заслуговують довіри»* (Див. також МСФЗ № 7: *Система сертифікації на експорт*).

Стаття V 3 зазначає: *«Кожна договірна сторона зобов'язується не вимагати, щоб вантажі рослин чи рослинних продуктів, або інших об'єктів регулювання, що імпортуються на їхні територію, супроводжувались фітосанітарними сертифікатами, які не відповідають зразкам, наданим у Додатку до цієї Конвенції. Будь-які вимоги додаткових декларацій повинні бути технічно обґрунтованими»*

В якості роз'яснення при затвердженні МКЗР (1997), слід розуміти, що «посадові особи, які кваліфіковані та уповноважені офіційною національною організацією із захисту рослин», включають інспекторів національної організації із захисту рослин. «Посадові» у цьому контексті означає найняті на службу урядом, а не приватною компанією. «Включає інспекторів із національної організації із захисту рослин» означає, що цей інспектор може, але не обов'язково повинен бути безпосередньо найнятим НОКЗР.

1.1 Призначення фітосанітарних сертифікатів

Фітосанітарні сертифікати видаються для засвідчення того, що вантажі рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання відповідають специфічним фітосанітарним імпортним вимогам і відповідають засвідчуючій заяві сертифіката певного зразка. Фітосанітарні сертифікати повинні видаватись тільки з цією метою.

Зразки сертифікатів забезпечують стандартну форму викладення і формат, яких необхідно дотримуватись при підготовці офіційних фітосанітарних сертифікатів. Це необхідно для гарантування дійсності цих документів, щоб їх легко було відрізнити, і щоб вони містили основну інформацію.

Країни-імпортери повинні вимагати фітосанітарні сертифікати тільки для об'єктів регулювання. Вони включають такі товари, як рослини, цибулини та бульби, насіння для висіву, фрукти та овочі, зрізані квіти та гілки, зерно і середовища вирощування. Фітосанітарні сертифікати можуть також бути використані для деяких рослинних продуктів, які були піддані обробці, якщо такі продукти за своєю природою або способом обробки являють потенційний ризик інтродуції регульованих шкідливих організмів (наприклад, деревина, бавовна). Фітосанітарний сертифікат може також вимагатись для інших об'єктів регулювання, якщо фітосанітарні заходи є технічно обґрунтованими (наприклад, пусті контейнери, транспортні засоби та організми).

Країни-імпортери не повинні вимагати фітосанітарні сертифікати для рослинних продуктів, які пройшли обробку таким чином, що потенційно не можуть являти ризик інтродукції регульованих шкідливих організмів, або для інших матеріалів, які потребують вжиття фітосанітарних заходів.

НОКЗР повинні домовлятись в двосторонньому порядку в разі наявності розбіжностей між країнами, що імпортують та експортують щодо обґрунтованості вимоги фітосанітарного сертифіката. Зміни стосовно вимоги фітосанітарного сертифіката повинні обґрунтовуватися принципами прозорості та недопущення дискримінації.

1.2 Форма видачі

Фітосанітарний сертифікат повинен бути оригінальним документом або, в особливих випадках, завіреною копією, виданою НОКЗР, які супроводжують вантаж і надаються (вручаються) відповідним офіційним посадовим особам по прибуттю в країну-імпортер.

Альтернативно може бути використана електронна сертифікація при умові, що:

– форма видачі та захищеність, прийнятні для країн-імпортерів
– надана інформація відповідає затвердженому зразку(ам)
– мета сертифікації реалізується у відповідності до МКЗР
– достовірність органу, який видає сертифікат, може бути надійно встановлена.

1.3 Додатки до сертифікатів

Офіційні додатки до фітосанітарного сертифіката повинні бути обмежені тими випадками, коли необхідна для заповнення сертифіката інформація займає більше місця, ніж передбачено в цьому сертифікаті (див. також пункт 2). Будь-які додатки, які містять фітосанітарну інформацію, повинні мати номер даного фітосанітарного сертификата, дату оформлення, бути підписані і проштамповані таким же чином, як і сам фітосанітарний сертифікат. Цей фітосанітарний сертифікат повинен зазначати у відповідному розділі, що інформація, яка відноситься до цього розділу, міститься у додатку. Додаток не повинен містити ніякої інформації, яка б не могла бути розміщена безпосередньо в самому фітосанітарному сертифікаті, при умові, що в ньому було достатньо місця.

1.4 Неприйнятні сертифікати

Імпортуючі країни не повинні приймати сертифікати, які вони визнають недійсними чи підробними. Органи, що видають сертифікати, повинні бути повідомлені щодо неприйнятних чи підозрілих документів якомога скоріше (див. МСФЗ № 13: *Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстреній дії*). НОКЗР експортуючої країни повинна, у випадку необхідності, вжити коректуючої дії, а також підтримувати системи пильності та безпеки, щоб забезпечувати виданим тим же органом фітосанітарним сертифікатом, високий рівень довіри.

1.4.1 Недійсні фітосанітарні сертифікати

Причини для невизнання фітосанітарного сертифіката та/або запиту додаткової інформації включають:

– нерозбірливі
– неповні
– період дії яких закінчився, або недотриманий
– внесення незавірених змін або підтирань
– включення суперечливої або непослідовної інформації
– використання формулювань, які не відповідають наведеним зразкам сертифікатів
– сертифікація заборонених продуктів
– незавірені копії

1.4.2 Підроблені сертифікати

Підробні сертифікати включають:

– несанкціоновані НОКЗР
– видані на бланках, які не узаконені НОКЗР, що видають сертифікати
– видані особами або організаціями чи іншими інстанціями, що не уповноважені НОКЗР
– ті, які містять помилкову, або таку, що вводить в обману, інформацію.

1.5 Вимоги, які встановлюють країни-імпортери щодо підготовки та видачі фітосанітарних сертифікатів

Країни-імпортери часто встановлють вимоги, яких необхідно дотримуватись при підготовці та видачі фітосанітарних сертифікатів. Вони, зазвичай, включають:

– мову (країни можуть вимагати, щоб сертифікати заповнювались певною мовою або однією із запропонованого списку; країнам рекомендовано включати в список одну з офіційних мов ФАО)
– період дії (країни-імпортери можуть встановлювати період часу, передбачений для видачі, після огляду та/або обробки, період часу після видачі і до відправлення вантажу з країни походження, а також термін дії сертифіката)
– заповнення (країни можуть вимагати друкованого заповнення сертифіката або заповнення розбірливими рукописними великими літерами)

– одиниці (країни можуть вимагати, щоб опис вантажу та заявлені кількості наводились в обумовлених одиницях)

2. Особливі принципи та вказівки щодо підготовки та видачі фітосанітарних сертифікатів

Фітосанітарні сертифікати та реекспортні фітосанітарні сертифікати повинні містити лише інформацію, що стосується фітосанітарних питань. Вони не повинні містити ствердження того, що дотримані вимоги щодо здоров'я людини і тварин, залишкової кількості пестицидів або радіоактивності, і не містити посилань на ці аспекти, а також на комерційну інформацію, наприклад, на кредитні листи.

Для полегшення використання перехресних посилань між фітосанітарними сертифікатами і документами, що не відносяться до фітосанітарної сертифікації (наприклад, кредитні листи, накладні, сертифікати CITES), до фітосанітарного сертифіката може бути прикріплено письмове повідомлення, яке асоціює цей фітосанітарний сертифікат з ідентифікаційним кодом, позначенням або номером(ами) документу щодо справи, який потребує(ють) перехресних посилань. Таке повідомлення повинно прикріплюватись лише в разі необхідності, і не повинно розглядатись в якості офіційної частини фітосанітарного сертифіката.

Усі частини фітосанітарних сертифікатів і реекспортних фітосанітарних сертифікатів, зазвичай, повинні бути заповнені. В разі, якщо будь-яка частина не заповнюється, потрібно вписати слово «Відсутній» або рядок повинен бути вимазаний (для запобігання підробок).

2.1 Вимоги до заповнення фітосанітарного сертифіката

(Заголовки жирним шрифтом відповідають складовим частинам зразка сертифіката).

Складові частини фітосанітарного сертифіката роз'яснюються наступним чином:

№ _____

Це ідентифікаційний номер сертифіката. Ним повинен бути єдиний порядковий номер, асоційований з системою ідентифікації, яка дозволяє проводити «відстеження», що полегшує перевірку, а також слугує для зберігання даних.

Організація із захисту рослин _____

Ця складова частина потребує внесення назви офіційної організації та назви країни, яка видає сертифікат. Назву НОКЗР можна додати, якщо вона не є частиною надрукованої форми.

Кому: Організації(ям) із захисту рослин _____

Сюди необхідно вписати назву країни-імпортера. В разі, якщо вантаж проходить транзитом через країну, що має спеціальні транзитні вимоги, в тому числі необхідність фітосанітарних сертифікатів, тоді можуть бути вписані як країна-імпортер, так і країна

транзиту. Варто виявляти старанність, щоб забезпечити дотримання та відповідне зазначення імпортних і/або транзитних регламентацій кожної країни. У випадках, коли вантаж імпортується та реекспортується в іншу країну, назви обох країн-імпортерів можуть бути вписані при умові дотримання імпортних регламентацій обох країн.

Частина I. Опис вантажу

Експортер і його адреса _____

Ця інформація встановлює походження вантажу для полегшення його «відстеження» і перевірок експортуючої НОКЗР. Назва і адреса повинні знаходитись в країні-експортері. В разі, якщо експортером є міжнародна компанія з іноземною адресою, необхідно використати назву та адресу місцевого представника або вантажовідправника експортера.

Заявлений отримувач і його адреса _____

Передбачає розміщення назви та адреси вантажоотримувача в досить детальному викладенні для того, щоб дати можливість НОКЗР, що імпортує, підтвердити особу вантажоотримувача. Імпортуюча країна може вимагати, щоб ця адреса знаходилась в країні-імпортері.

Кількість місць та опис упаковки _____

В цей розділ потрібно вносити досить детальну інформацію, щоб дати можливість НОКЗР країни-імпортера ідентифікувати вантаж і складові його частини, і, в разі необхідності, перевірити їх розмір. Номери контейнерів і/або вагонів є корисним доповненням до опису упаковки і можуть бути включені сюди, якщо відомі.

Розпізнавальні знаки (маркірування) _____

Розпізнавальні знаки можуть бути зазначені в цьому пункті фітосанітарного сертифіката або на проштампованому та підписаному до цього сертифіката додатку. Розпізнавальні знаки на мішках, картонних коробках чи іншій тарі слід вносити тільки в том випадку, коли вони сприяють ідентифікації вантажу. Якщо ця графа не заповняється, повинно бути введено слово «Відсутній» або рядок повинен бути вимазаний (для запобігання підробок).

Місце походження _____

Цей пункт відноситься до місця(ць), де вантаж отримує свій фітосанітарний статус, тобто де він, можливо, був підданий зараженню або засміченню шкідливими організмами. Зазвичай, це повинно бути місце вирощування даного товару. Якщо товар зберігається або переміщується, його фітосанітарний статус може з часом змінюватись в результаті його нового місцезнаходження. В таких випадках це нове місцезнаходження може вважатись місцем походження. За особливих обставин товар може набувати свого фітосанітарного статусу в більше, ніж одному місці. В подібних випадках, коли справа може стосуватися шкідливих організмів з одного чи більше місць, НОКЗР повинна вирішити, яке

місце або місця походження найбільш точно відображають ситуацію, що надала товару його фітосанітарного статусу. В таких випадках повинно декларуватись кожне місце. Відмічається, що у виключних випадках, таких як змішані партії насіння, що мають понад одну країну походження, необхідно вказувати всі можливі місця походження.

Країни наділені правом вимагати, щоб «вільна зона», «вільне місце виробництва» або «вільна ділянка виробництва» були визначені в цьому розділі досить детально. В будь-якому випадку, принаймні, країна походження повинна бути вказана.

Заявлений спосіб транспортування _____

Варто використовувати такі терміни, як «морський, повітряний, (автомобільний, залізничний, поштовий і пасажирський». Потрібно вказати назву судна та номер рейсу корабля чи літака, якщо вони відомі.

Заявлений пункт ввезення _____

Це повинен бути перший пункт прибуття до країни кінцевого призначення, або, якщо він невідомий, то назва країни. Пункт ввезення першої країни-імпортера повинен бути вказаний в тих випадках, коли в розділі «Кому:» вписується більше однієї країни. Пункт ввезення для країни кінцевого призначення потрібно вказувати в разі, якщо вантаж перевозиться лише транзитом через іншу країну. Якщо країна транзиту також вказана в розділі «Кому:», можуть зазначатись пункти ввезення до країни транзиту так само, як і до країни кінцевого призначення (наприклад, в пункт А через пункт В).

Наименування продукції та заявлена кількість _____

В наданій інформації, повинен бути детальний опис товару (який повинен включати категорію товару, тобто фрукти, насіннєвий та садивний матеріал і т.п..) і його кількість, виражена якомога точніше, щоб дати можливість посадовим особам країни-імпортера відповідним чином перевірити вміст вантажу. Для полегшення ідентифікації можуть використовуватись міжнародні коди (наприклад, митні коди), а також, по можливості, повинні бути використані офіційно визнані міжнародні одиниці вимірювання і терміни. Різні фітосанітарні вимоги можуть виставлятись залежно від типу кінцевого використання (наприклад, на продовольчі цілі або для размноження) або стану продукту (наприклад, свіжий або висушений); передбачуване кінцеве використання чи стан продукту повинні бути точно вказані. Опис не повинен містити специфічних торгових найменувань, розмірів чи інших комерційних термінів.

Ботанічна назва рослин _____

Інформація, розміщена в цій графі, повинна ідентифікувати рослини та рослинні продукти з використанням прийнятих наукових назв, принаймні до рівня родової, але бажано видової належності.

Для деяких об’єктів регулювання і продуктів складного вмісту, таких, як запаси кормів (фураж), може виявитись неможливим надання їх ботанічного опису. В цих випад-

ках НОКЗР повинні домовитись в двосторонньому порядку про належну назву описаного матеріалу, або можуть бути введені слова «Неприйнятно» або «Н/П».

Посвідчуююча заява

Цим посвідчується, що рослини, рослинні продукти або інші описані вище об'єкти регулювання, були обстежені і/або проаналізовані згідно з відповідними офіційними процедурами і вільні від карантинних шкідливих організмів, перерахованих договірною стороною, що імпортує, та відповідають діючим фітосанітарним вимогам договірної сторони,що імпортує, в тому числі і для регульованих некарантинних шкідливих організмів.

Вони вважаються практично вільними від інших шкідливих організмів (Додатковий необов'язковий пункт).

При існуванні специфічних імпортних вимог і/або зазначенні карантинних шкідливих організмів, сертифікат використовується для підтвердження відповідності регламентаціям або вимогам країни-імпортера.

У випадках, коли імпортні вимоги не є специфічними та/або карантинні шкідливі організми не вказані, експортуюча країна може засвідчувати стан вантажу стосовно будь-яких шкідливих організмів, які на її думку можуть мати фітосанітарне значення.

Країни-експортери можуть включати або не включати додатковий пункт в свої фітосанітарні сертифікати.

« ...відповідним офіційним процедурам... » відноситься до процедур, які здійснюють НОКЗР або уповноваженими НОКЗР особами, з метою фітосанітарної сертифікації. Такі процедури повинні, при потребі, проводитись у відповідності до МСФЗ. В разі, якщо МСФЗ не підходять або не існують, ці процедури можуть бути встановлені НОКЗР країни-імпортера.

« ...визнані вільними від карантинних шкідливих організмів... » відноситься до таких, що вільні від шкідливих організмів у такій чисельності або в таких кількостях, які можуть бути виявлені шляхом застосування фітосанітарних процедур. Це слід трактувати не як абсолютне звільнення у всіх випадках, а скоріше як те, що карантинні шкідливі організми вважаються відсутніми на підставі процедур, що використовуються для їх виявлення і знищення. Потрібно визнавати, що фітосанітарні процедури мають властиву ній невизначеність і варіабельність та передбачають деяку ймовірність того, що шкідливі організми не будуть виявлені або знищені. Цю невизначеність і ймовірність необхідно брати до уваги при визначенні належних процедур.

***« …фітосанітарні вимоги… »* є офіційно запропонованими умовами, які необхідно виконувати для того, щоб запобігти інтродукції і/або поширенню шкідливих організмів. Фітосанітарні вимоги повинні бути точно визначені заздалегідь НОКЗР країни-імпортера в законодавстві, регламентаціях або де-небудь інше (наприклад, імпортних дозволах та двосторонніх угодах і домовленностях).**

« ...імпортуючої договірної сторони... » відноситься до урядів, що приєдналися до МКЗР, у тому числі членів Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів, до набуття чинності доповнень 1997 року.

Частина II. Додаткова декларація

Додатковими деклараціями повинні бути тільки ті, що містять інформацію, яку вимагає країна-імпортер, і яка не зазначена іншим чином у сертифікаті. Додаткові декларації повинні зводитися до мінімуму і бути чіткими. Текст додаткових декларацій може міститись, наприклад, у фітосанітарних регламентаціях, імпортних дозволах або двосторонніх угодах. Обробку(и) варто вказувати в частині III.

Частина III. Знезараження

Зазначені обробки повинні бути тільки такими, що припустимі для імпортуючої країни, і здійснюються в країні-експортері або на шляху прямування, щоб забезпечити відповідність фітосанітарним вимогам країни-імпортера. Вони можуть включати девіталізацію і обробку насіння.

Печатка організації

Це офіційна печатка, штамп або штемпель, що засвідчують НОКЗР, яка видає сертифікат. Вона може бути попередньо надрукована на сертифікаті або проставлена додатково офіційною особою, яка видає сертифікат, по закінченні заповнення форми. Необхідно дотримуватися обережності та зебезпечити, щоб печатка не затіняла необхідної інформації.

Прізвище уповноваженого інспектора, дата і підпис

Прізвище офіційної посадової особи, яка видає сертифікат, друкується або пишеться від руки розбірливими великими літерами (по можливості). Дата також повинна бути надрукована або написана від руки розбірливими цифрами та великими літерами (по можливості). Місяці можуть бути позначені тільки літерами таким чином, щоб місяць, число і рік неможливо було переплутати.

Хоча окремі частини сертифіката можуть бути заповнені заздалегідь, дата повинна відповідати даті підписання. Сертифікати не повинні датуватися раніше чи пізніше, або видаватись після відправлення вантажу, якщо це не погоджено в двосторонньому порядку. НОКЗР країни-експортера повинна мати можливість перевіряти оригінальність підписів уповноважених інспекторів за вимогою.

Заява щодо фінансових зобов'язань

Включення заяви щодо фінансових зообов'язань до фітосанітарного сертифіката не є обов'язковою.

3. Особливі принципи та вказівки щодо підготовки та видачі реекспортних фітосанітарних сертифікатів.

Складові частини реекспортного фітосанітарного сертифіката такі ж, як і для фітосанітарного сертифіката (див. розділ 2.1) за виключенням частини, що відноситься до

сертифікації. В цій частині НОКЗР зазначає, шляхом проставляння позначок у відповідних квадратах, чи супроводжується данний сертифікат оригіналом вихідного фітосанітарного сертифіката або його завіреної копії, чи був вантаж переупакований, чи вихідні контейнери, чи нові, а також чи проводився додатковий огляд. МСФЗ № 7 (*Система сертифікації на експорт*) забезпечує керівництво щодо потреби в додатковому огляді.

Якщо вантаж поділений на частини і отримані в результаті вантажі експортуються роздільно, то реекспортні фітосанітарні сертифікати і завірені копії вихідного фітосанітарного сертифіката вимагатимуться для супроводження таких вантажів.

3.1 Умови видачі реекспортних фітосанітарних сертифікатів.

Якщо вантаж імпортується в країну, а потім експортується в іншу країну, то НОКЗР повинна видати реекспортний фітосанітарний сертифікат (див.зразок). НОКЗР повинна видавати сертифікат на експорт імпортованого вантажу тільки у випадку, якщо вона впевнена, що регламентації країни-імпортера дотримані. Реекспортна сертифікація разом з тим може бути здійснена, якщо вантаж зберігався, був поділений на частини, об'єднаний з іншими вантажами або переупаковувався, за умови, що він не піддівався зараженню чи засміченню шкідливими організмами. Оригінал вихідного фітосанітарного сертифіката або його завірена копія також повинні супроводжувати цей вантаж.

3.2 Умови видачі фітосанітарного сертифіката для вантажу, що імпортується

Якщо вантаж піддавався зараженню чи засміченню шкідливими організмами, або втратив свою цілісність чи оригінальність, або піддавався обробці з метою змінення його природи, НОКЗР повинна видати фітосанітарний сертифікат, а не реекспортний фітосанітарний сертифікат. Країна походження повинна разом з тим зазначатись у фітосанітарному сертифікаті. НОКЗР повинна бути впевненою в тому, що регламентації країни-імпортера дотримані.

Якщо вантаж вирощувався протягом певного часу (залежно від товару, який розглядається, зазвичай, один вегетаційний сезон або більше), то він може вважатись таким, що змінив свою країну походження.

3.3 Транзит

Якщо вантаж не імпортується, а знаходиться в транзиті через країну, не піддаючись зараженню чи засміченню шкідливими організмами, то для НОКЗР немає необхідності видавати ні фітосанітарнного сертіфиката, ні реекспортного фітосанітарного сертифіката. Проте, якщо вантаж не піддівався зараженню або засміченню шкідливими організмами, то НОКЗР повинна видати фітосанітарний сертифікат. Якщо вантаж поділявся на частини, об'єднувався з іншими вантажами чи переупаковувався, то НОКЗР повинна видати реекспортний фітосанітарний сертифікат.

ДОДАТОК

Зразок фітосанітарного сертифіката

№ ____

Організація із захисту рослин _____

Кому: Організації(ям) із захисту рослин _____

I. Опис вантажу

Експортер і його адреса _____

Заявлений отримувач і його адреса _____

Кількість місць та опис упаковки _____

Розпізнавальні знаки (маркування) _____

Місце походження _____

Заявлений спосіб транспортування _____

Заявлений пункт ввезення _____

Найменування продукції і заявлена кількість _____

Ботанічна назва рослин _____

Цим засвідчується, що рослини, рослинні продукти або інші об'єкти регулювання, описані вище, були обстежені і/або проаналізовані згідно з відповідними оціфійними процедурами і визнані вільними від карантинних шкідливих організмів, перерахованих договірною стороною, що імпортує, і відповідають діючим фітосанітарним вимогам договірної сторони,що імпортує, у тому числі і для регульованих некарантинних шкідливих організмів.

Вони вважаються практично вільними від інших шкідливих організмів*

* додатковий необов'язковий пункт

II. Додаткова декларація

III. Знезараження

Дата _____ Спосіб обробки _____ Хімікат (діюча речовина) _____

Експозиція і температура _____

Концентрація _____

Додаткова інформація _____

Місце видачі _____

(Печатка Організації) Прізвище уповноваженого інспектора _____

Дата _____ _____

(підпис)

Ніяких фінансових зобов'язань щодо цього сертифіката не покладається на _____

_____ (найменування організації із захисту рослин) або на кого-небудь з її інспекторів або представників.*

Зразок реекспортного фітосанітарного сертифіката

№ ____

Організація із захисту рослин _____ (договірної сторони реекспорту)
Кому: Організації із захисту рослин _____ (договірної сторони імпорту)

I. Опис вантажу

Експортер і його адреса _____

Заявлений отримувач і його адреса _____

Кількість місць і опис упаковки _____

Розпізнавальні знаки (маркування) _____

Місце походження _____

Заявлений спосіб транспортування _____

Заявлений пункт ввезення _____

Найменування продукції і заявлена кількість _____

Ботанічна назва рослин _____

Цим засвідсуєтьсяч, що рослини, рослинні продукти або інші об'єкти регулювання, описані вище ___ були імпортовані в (договірна сторона реекспортера) _____ з _____ (договірна сторона походження) за фітосанітарним сертифікатом №_____, *оригінал, завірена копія оригіналу ☐ якого додається до цього сертифіката; що вони упаковані, переупаковані ☐ в оригінальні ☐,* нові ☐ контейнери, що на підставі дійсного фітосанітарного сертифіката ☐ і додаткового обстеження ☐ вони вважаються такими, що відповідають діючим фітосанітарним вимогам імпортуючої договірної сторони, що імпортує, і, що під час зберігання в _____ (договірна сторона реекспортері) вантаж не піддавався ризику зараження шкідливими організмами.

* Поставте позначку у відповідних квадратах ☐

---

* Поставте позначку у відповідних квадратах ☐

II. Додаткова декларація

III. Знезараження

Дата _____ Спосіб обробки _____ Хімікат (діюча речовина) _____

Експозиція і температура _____

Концентрація _____

Додаткова інформація _____

Місце видачі _____

(Печатка Організації) Прізвище уповноваженого інспектора _____

Дата _____ _____

(підпис)

Ніяких фінансових зобов'язань відносно цього сертифіката не покладається на _____

_____ (найменування організації із захисту рослин) або на кого-небудь з її інспекторів чи представників.**

** додатковий необов'язковий пункт

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 13

КЕРІВНИЦТВО ЩОДО НОТИФІКАЦІЇ ПРО НЕВІДПОВІДНІСТЬ ТА ЕКСТРЕНІ ДІЇ (2001)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Застосування/Перегляд та зміни/Розповсюдження 210

ВСТУП
Сфера застосування 211
Посилання 211
Визначення і скорочення 211
Опис вимог 213

ВИМОГИ 213
1. Призначення нотифікацій 213

2. Використання нотифікаційної інформації 214

3. Положення МКЗР, які відносяться до нотифікації 214

4. Підстава для нотифікації 214
4.1. Серйозні випадки невідповідності 215
4.2. Екстрена дія 215

5. Час надання нотифікації 215

6. Інформація, включена до нотифікації 215
6.1 Необхідна інформація 216
6.2 Допоміжна інформація 216
6.3. Форми, коди, скорочення та акроніми 216
6.4. Мова 217

7 Документація та заходи зв'язку 217

8. Ідентифікація шкідливих організмів 217

9. Рослідування невідповідності та екстреної дії 217
9.1. Невідповідність 217
9.2. Екстрена дія 218

10. Транзит 218

11. Реекспорт 218

Затвердження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) розробляються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин в якості частини всесвітньої програми політики та технічної допомоги Продовольчої та сільскогосподарської Організації Об'єднаних Націй в галузі карантину рослин. Ця програма робить доступними, як для членів ФАО, так і для інших зацікавлених сторін ці стандарти, вказівки та рекомендації з метою гармонізації фітосанітарних заходів до міжнародних вимог для спрощення торговлі та запобігання застосуванню невиправданих заходів, які б чинили перешкоди для торгівлі.

Даний стандарт був прийнятий Тимчасовою комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2001 року.

Застосування

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) прийняті країнами-учасницями МКЗР і членами ФАО, які не є договірними сторонами цієї Конвенції, за посередництвом Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів (ТКФЗ). МСФЗ являють собою стандарти, вказівки та рекомендації, що визнані в якості основи фітосанітарних заходів, які застосовуються членами Світової організації торгівлі у рамках Угоди про застосування санітарних і фітосанітарних заходів. Країнам, які не є договірними сторонами МКЗР, рекомендується дотримуватись цих стандартів.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду і внесенню змін. Наступним часом перегляду цього стандарту є 2004 рік, або будь-яка інша дата, яку буде узгоджено Комісією з фітосанітарних заходів.

У разі необхідності до стандартів будуть внесені зміни, після чого вони будуть перевидані. Користувачу необхідно впевнитись у застосуванні останньої версії цих стандартів.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин серед усіх членів ФАО, а також виконавчих/технічних секретарів регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська та Тихоокеанська комісія із захисту рослин
– Андинська спільнота
– Європейська та Середземноморська організація із захисту рослин
– Карибська комісія із захисту рослин
– Міжафриканська фітосанітарна рада
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки)
– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки)

– Північноамериканська організація із захисту рослин
– Тихоокеанська фітосанітарна організація.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує дії, які повинні здійснювати країни щодо нотифікації про:

– серйозний випадок невідповідності імпортованого вантажу встановленим фітосанітарним вимогам, включаючи виявлення визначених регульованих шкідливих організмів;

– серйозний випадок невідповідності імпортованого вантажу вимогам до документації з фітосанітарної сертифікації;

– екстрену дію, яка застосовується в разі виявлення в імпортованому вантажі регульованого шкідливого організму, що не внесений до переліку організмів, які зустрічаються у даному товарі з країни-експортера;

– екстрену дію, яка здійснюється при виявленні в імпортованому вантажі організмів, що являють потенційну фітосанітарну загрозу.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2003[1]. МСФЗ №5, ФАО, Рим.
Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997[2]. ФАО, Рим.
Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998, МСФЗ № 8, ФАО, Рим
Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001, МСФЗ № 12, ФАО, Рим
Система сертифікації на експорт, 1997, МСФЗ № 7, ФАО, Рим.

Визначення та скорочення

Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів
Вантаж	Деяка кількість рослин, рослинних продуктів та/чи інших матеріалів, які переміщуються з однієї країни в іншу, і супроводжуються (в разі необхідності) одним фітосанітарним сертифікатом (вантаж може складатись з одного чи більше товарів або партій)
Затримання (вантажу)	Офіційне затримання вантажу в ізольованих умовах з фітосанітарних причин (див. карантин)

[1] В оригіналі МСФЗ № 13 2001 року наведено посилання на Глосарій фітосанітарних термінів ФАО 1999 року. В існуючій на момент перекладу версії Глосарію 2003 року визначення багатьох термінів значною мірою змінилося. У цьому перекладі надано визначення термінів з сучасного Глосарію (див. документ ЄОЗР № 04/11182 – переклад № 2) (примітка ЄОЗР)

[2] В оригіналі МСФЗ № 13 2001 року наведено посилання на МКЗР 1992 року. Воно замінено посиланням на новий переглянутий текст МКЗР 1997 року (див. документ ЄОКЗР № 04/11021 – переклад № 1) (примітка ЄОЗР)

Зона	Офіційно визначена країна, частина країни або декілька країн чи їх частина
Інтродукція	Проникнення шкідливого організму, яке спричинює його акліматизацію
Категорія товару	Категорія, в яку можливо об'єднати подібні товари, на які поширюються загальні вимоги фітосанітарних регламентацій
МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО у 1951 році в Римі та в подальшому доповнена
НОКЗР	Національна організація із захисту рослин
Обробка	Офіційно затверджена процедура знищення, інактивації або видалення шкідливих організмів, або їх стерилізації чи девіталізації
Офіційний	Встановлений, дозволений або запроваджений Національною організацією із захисту рослин
Поширення	Збільшення географічного поширення шкідливого організму всередині зони
Регульований шкідливий організм	Карантинний шкідливий організм та регульований некарантинний шкідливий організм
РОКЗР	Регіональна організація із захисту рослин
Сертифікат	Офіційний документ, який засвідчує фітосанітарний стан вантажу, що підпадає під дію фітосанітарних регламентацій
Статус шкідливого організму (в зоні)	Офіційне визнання присутності або відсутності в даний час шкідливого організму у зоні, включаючи, в разі необхідності, дані про його географічне поширення, з використанням експертного висновку на основі поточних та попередніх сигналізацій щодо шкідливого організму та іншої інформації
Транзитний вантаж	Вантаж, який не імпортується до країни, а перевозиться через її територію в іншу країну і піддається офіційним процедурам, які забезпечують, щоб він залишався закритим, не поділявся, не змішувався з іншими вантажами і не змінював упаковку
Фітосанітарний захід	Законодавство, регламентація чи офіційна процедура, спрямовані на запобігання інтродукції та/або поширенню карантинних шкідливих організмів або обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів
Фітосанітарна регламентація	Офіційне правило по запобіганню інтродукції та/або поширення карантинних шкідливих організмів або зменшення економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів, зокрема, встановлення процедур з фітосанітарної сертифікації
Фітосанітарна дія	Офіційна операція подібна до огляду, аналізу, нагляду чи обробки, розроблена для здійснення фітосанітарних регламентацій або процедур

Фітосанітарний сертифікат	Сертифікат, який підготовлений за формою, затвердженною МКЗР
Екстрена дія	Термінова фітосанітарна дія, запроваджена у новій або несподіваній фітосанітарній ситуації (ТКФЗ, 2001)

Опис вимог

Міжнародна конвенція із захисту рослин (МКЗР, 1997) передбачає для своїх країнчленів інформування про серйозні випадки невідповідності імпортованих вантажів фітосанітарним вимогам, в тому числі тих, що відносяться до документації, або повідомлення про відповідну екстрену дію, яка проводиться у разі виявлення в імпортованому вантажі організму, що становить потенційну фітосанітарну загрозу. Імпортуюча договірна сторона повинна повідомити договірну сторону-експортер в якомога стислий термін щодо серйозних випадків невідповідності та екстреної дії, запроваджених до імпортованих вантажів. Ця нотифікація повинна визначити характер невідповідності таким чином, щоб експортуюча договірна сторона могла це вивчити і внести необхідні корективи. Імпортуючі договірні сторони можуть зробити запит щодо результатів таких досліджень.

Обов'язкова інформація з нотифікації включає довідковий номер, дату нотифікації, найменування НОКЗР імпортуючої та експортуючої країн, найменування вантажу і дату першої дії, причини проведеної дії, інформацію щодо характеру невідповідності або екстренної дії та вжиті фітосанітарні заходи. Нотифікація повинна бути своєчасною і викладеною відповідно до узгодженої форми.

Імпортуюча країна повинна вивчити будь-яку нову або непередбачену фітосанітарну ситуацію, коли була проведена екстрена дія, з метою визначення виправданості дій і необхідності внесення змін до фітосанітарних вимог. Країнам-експортерам необхідно вивчити серйозні випадкі невідповідності для встановлення можливої причини. Нотифікації щодо серйозних випадків невідповідності або екстреної дії, пов'язаних з реекспортом, направляються до країни-реекспорту. Нотифікації, пов'язані з транзитним вантажем, направляються до країни-експортера.

ВИМОГИ

1. Призначення нотифікацій

Нотифікації видаються країною-імпортером експортуючій країні для виявлення серйозних невідповідностей імпортованих вантажів заявленим фітосанітарним вимогам, або для повідомлення щодо проведеної екстреної дії при виявленні шкідливого організму, який становить потенційну загрозу. Використання нотифікації в інших цілях здійснюється довільно, але у всіх випадках повинно здійснюватись лише з метою міжнародного співробітництва для запобігання інтродукції та/або поширення регульованих шкідливих організмів (МКЗР, статті I і VIII). У випадку невідповідності нотифікація призначена для з'ясування причини цієї невідповідності та полегшення кроків, спрямованих на запобігання його повтору.

2. Використання нотифікаційної інформації

Нотифікація, зазвичай, є двосторонньою. Нотифікації та інформація, яка застосовується для них, цінні при офіційному використанні, але легко можуть бути невірно розтлумаченими і застосованими при розгляді поза контекстом або необдуманому використанні. Для зменшення можливості невірного розуміння чи зловживання країнам слід дотримуватись обережності для забезпечення відправлення нотифікацій та інформації про нотифікації, зокрема, тільки в країну-експортер. Так, імпортуюча країна може консультуватися з експортуючою країною і надавати їй можливість здійснити перевірку випадків очевидної невідповідності та внести необхідні виправлення. Це повинно бути зроблено до внесення змін у фітосанітарний статус товару або зони чи до підтвердження або більш широкого повідомлення про інші недоліки фітосанітарних систем в країні-експортері (див. також відповідні практики повідомлення при виявленні шкідливих організмів в МСФЗ № 8: *Визначення статусу шкідливого організму в зоні*).

3. Положения МКЗР, які відносяться до нотифікації

Встановлення систем щоденної практики нотифікації засноване на деяких положеннях МКЗР, які стисло викладені наступним чином:

– Ст. VII.2e зазначає, що *«ті імпортуючі договірні сторони в можливо стислий термін повинні інформувати заінтересовану експортуючу договірну сторону або, відповідно до ситуації, заінтересовану реекспортуючу договірну сторону про серйозні випадки невідповідності щодо фітосанітарної сертифікації. Заінтересована експортуюча договірна сторона або, відповідно до випадку, реекспортуюча договірна сторона повинна провести перевірку та повідомити щодо результатів заінтересованій імпортуючій договірній стороні у відповідь на її запит».*

– Ст. VII.6. встановлює, що *«положення даної статті не перешкоджає кожній з договірних сторін застосувати відповідні екстрені заходи у випадку виявлення шкідливого організму, який являє собою потенційну небезпеку для їх територій або, в разі повідомлень щодо таких виявлень. Будь-який подібний захід повинен бути проаналізований в якомога стислий термін з метою обґрунтування необхідності продовження його застосування. Про вживання заходи слід негайно інформувати заінтересовані договірні сторони, Секретаря і будь-яку регіональну організацію із захисту рослин, членом якої є ця договірна країна».*

– Ст. VIII.1. визначає, що договірні сторони повинні співпрацювати одна з одною для досягнення цілей Конвенції

– Ст. VIII.2 передбачає, що договірні сторони визначать контактну адресу для обміну інформацією.

Країни, що не є договірними сторонами МКЗР, залучаються до використання систем нотифікації, які описані в цьому стандарті (МКЗР, Стаття XVIII).

4. Підстава для нотифікації

В більшості випадків нотифікація обумовлена виявленням регульованих шкідливих організмів у імпортованих вантажах. Існують також інші серйозні випадки невідповід-

ності, які потребують фітосанітарної дії та нотифікації. За нових чи непередбачуваних фітосанітарних ситуацій можуть запроваджуватитсь екстрені дії, щодо яких також повинна бути проінформована країна-експортер.

4.1 Серйозні випадки невідповідності

Країни можуть домовитись у двосторонньому порядку про те, які випадки невідповідності вважаються значним для нотифікації. В разі відсутності подібних угод імпортуюча країна може вважати значним наступне:

– відсутність відповідності фітосанітарним вимогам
– виявлення регульованих шкідливих організмів
– відсутність відповідності вимогам до документації, включаючи:
– відсутність фітосанітарних сертифікатів
– незавірені зміни або підтирання у фітосанітарних сертифікатах
– серйозна нестача інформації у фітосанітарних сертифікатах
– підроблені фітосанітарні сертифікати
– заборонені до ввезення вантажі
– заборонені до ввезення матеріали у вантажах (наприклад, ґрунт)
– очевидна відсутність проведення встановлених обробок
– неодноразові випадки виявлення заборонених до ввезення матеріалів у малих, некомерційних кількостях, що перевозяться пасажирами або надсилаються поштою.

Серйозні випадки невідповідності імпортованого вантажу фітосанітарним вимогам повинні бути нотифіковані країні-експортеру незалежно від того, чи потребується для цього вантажу фітосанітарний сертифікат.

4.2 Екстрена дія

Екстрені дії здійснюються при виявленні в імпортованому вантажі:

– регульованих шкідливих організмів, які не занесені до списку таких, що зустрічаються у даному товарі з країни-експортера
– організмів, які становлять потенційну фітосанітарну загрозу.

5. Час надання нотифікації

Нотифікації повинні надаватись негайно при підтвердженні факту невідповідності чи необхідності екстреної дії та здійснення фітосанітарних заходів. В разі значної затримки з підтвердженням причини нотифікації (наприклад, ідентифікація організму) можливе надання попередньої нотифікації.

6. Інформація, яка включається до нотифікації

Нотифікації повинні використовувати узгоджену форму та містити певний мінімум інформації. НОКЗР рекомендується надавати додаткову інформацію в тих випадках, коли інформація вважається такою, що відноситься до справи і важливою, або була спеціально запит країною-експортером.

6.1 Необхідна інформація

Нотифікації повинні включати наступну інформацію:

– *Додатковий номер* – сповіщаюча країна повинна мати засіб відстеження за повідомленням, надісланим країні-експортеру. Це може бути власний номер нотифікації чи номер фітосанітарного сертифіката, який супроводжує вантаж

– *Дата* – повинна бути вказана дата відправлення нотифікації

– *Найменування НОКЗР* країни-імпортера

– *Найменування НОКЗР* країни-експортера

– *Найменування вантажу* – вантажі повинні позначатись номером відповідного їм фітосанітарного сертифіката або посиланнями на іншу документацію, включаючи категорію товару та наукову назву (хоча б – роду рослини) для рослин і рослинних продуктів

– *Найменування вантажоотримувача та вантажовідправника*

– *Дата першої дії* на вантаж

– *Спеціальна інформація, яка має відношення до характеру невідповідності та екстреної дії, включаючи:*

– назву шкідливого організму (див. також розділ 8 нижче)

– при відповідності випадку, коли зараженою є частина вантажу або весь вантаж

– проблеми з документацією

– фітосанітарні вимоги, до яких відноситься дана невідповідність

– *Запроваджені фітосанітарні дії* – фітосанітарні дії повинні бути спеціально написаними, а частини вантажу, піддані цим діям, визначені.

– *Посвідчувальні знаки* – посадова особа, яка видає нотифікацію, повинна мати засіб для посвідчення дійсних нотифікацій (наприклад, печатка, штамп, печатний фірмовий бланк, санкціонований підпис).

6.2 Допоміжна інформація

Допоміжна інформація повинна надаватись країні-експортеру на її запит і, в разі необхідності, може включати :

– копію фітосанітарного сертифіката або інших документів, які стосують–ся справи

– результати діагностики

– зв'язок шкідливого організму, тобто в якій частині вантажу був виявлений даний шкідливий організм, або яку шкоду він завдає цьому вантажу

– інша інформація, яка вважається корисною для експортуючої країни, і здатна допомогти їй у виявленні та виправленні невідповідності.

6.3 Форми, коди, скорочення та акроніми

У тих випадках, коли в нотифікації або в допоміжній інформації використовуються форми, коди, скорочення або акроніми, країни повинні згідно із запитом надати відповідний пояснювальний матеріал.

6.4 Мова

Мовою (мовами), які використовується в нотифікації та допоміжній інформації, є мова (мови), якою переважно користується нотифікаційна країна., за винятком випадків, узгоджених у двосторонньому порядку. Якщо інформація запитується через контактні адреси МКЗР, вона повинна надаватись однією з мов ФАО (МКЗР, Стаття XIX.3д).

7. Документація та заходи зв'язку

Країна, яка направляє нотифікацію, повинна зберігати нотифікаційні документи, допоміжну інформацію та пов'язані з ними дані не менше одного року з дня нотифікації. З метою ефективності та практичної доцільності необхідно по можливості використовувати електронні нотифікації.

У разі відсутності двосторонніх угод, які встановлюють, кому повинна направлятись нотифікація, остання повинна надсилатись на контактну адресу МКЗР або, якщо контактна адреса не визначена, до НОКЗР країни-експортера. Інформація з офіційних контактних адрес вважається достовірною, якщо НОКЗР країни-імпортера не вказує інших офіційних джерел.

8. Ідентифікація шкідливих організмів

Ідентифікація щодо виявлених в імпортованих вантажах організмів потрібна для визначення того, чи вони є або повинні бути регульованими шкідливими організмами, та в зв'язку з цим – для обґрунтування фітосанітарної або екстреної дії.

Відповідна ідентифікація може бути неможливою, якщо:

– стадія розвитку або стан екземпляра(ів) ускладнюють їх ідентифікацію

– відсутня необхідна компетенція в питаннях таксономії.

В разі неможливості ідентифікації причина повинна бути зазначена в нотифікації.

При ідентифікації шкідливих організмів країни-імпортери повинні:

– бути готовими описати, відповідно до запиту, процедури, використані при проведенні діагностики та відбору зразків, включаючи ім'я діагноста та/або назву лабораторії, а також повинні зберігати докази, такі як відповідні екземпляри або матеріал, протягом необхідного періоду часу (одного року, після нотифікації, або до того моменту, поки необхідне розслідування не буде проведене), щоб надати можливість провести підтвердження можливих суперечливих визначень

– вказати стадію розвитку шкідливого організму та, в разі необхідності, його життєздатність

– забезпечити, в міру можливості, ідентифікацію до виду або до такого таксономічного рівня, який виправдовує проведені офіційні дії.

9. Розслідування невідповідності та екстреної дії

9.1 Невідповідність

Експортуюча країна повинна проводити розслідування серйозних випадків невідповідності, щоб встановити їх можливу причину та уникнути повтору.

За запитом результати цього розслідування повинні бути доведені до відома імпортуючої країни. Якщо результати розслідування потребують зміни статусу шкідливого організму, то ця інформація повинна бути повідомлена відповідно до належної практики, що викладено в МСФЗ № 8: Визначення статусу шкідливого організму в зоні.

9.2. Екстрена дія

Імпортуючій країні потрібно вивчити нову чи непередбачену фітосанітарну ситуацію, щоб обґрунтувати передбачені екстрені дії. Будь-яка така дія повинна оцінюватися якнайшвидше, щоб забезпечити технічне обґрунтування його продовження. Якщо продовження дій обґрунтоване, тоді фітосанітарні заходи країни-імпортера повинні бути скоректованими, опублікованими та повідомленими країні-експортеру.

10. Транзит

Для транзитного вантажу будь-який випадок невідповідності вимогам країни транзиту або будь-які передбачені екстрені дії повинні бути нотифіковані експортуючій країні. Якщо країна транзиту має підстави вважати, що ця невідповідність або нова чи непередбачена фітосанітарна ситуація може створити проблему для країни кінцевого призначення, то країна транзиту може направити нотифікацію країні кінцевого призначення. Країна кінцевого призначення може надати копію її нотификацій будь-якій залученій країні, через яку цей вантаж перевозиться транзитом.

11. Реекспорт

У випадках, пов’язаних з реекспортним фітосанітарним сертифікатом, зобов’язання та інші положення, які стосуються експортуючої країни, відносяться і до країни реекспорту.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 14 ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ ЗАХОДІВ У СИСТЕМНОМУ ПІДХОДІ ЩОДО УПРАВЛІННЯ ФІТОСАНІТАРНИМ РИЗИКОМ (2002)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ЗАТВЕРДЖЕННЯ 221

ВСТУП 221
Сфера застосування 221
Посилання 221
Визначення 221
Опис вимог. 221

ВИМОГИ. 222
1. Мета системних підходів 222

2. Характеристика системних підходів 7 222

3. Взаємозв'язок з АФР та доступними варіантами оцінки управління ризиком 223

4. Незалежні та залежні заходи 224

5. Обставини для використання 225

6. Типи системних підходів 225

7. Ефективність заходів 226

8. Розробка системних підходів 226

9. Оцінювання системних підходів 227
9.1 Можливі результати оцінки 227

10. Відповідальність 228
10.1 Відповідальність країни-імпортера 228
10.2 Відповідальність країни-експортера 229

ДОДАТОК
Система критичних контрольних моментів управління ризиком 230

Затвердження

Даний стандарт було затверджено Тимчасовою Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2002 року.

ВСТУП

Сфера застосування

Даний стандарт забезпечує вказівками з розвитку та оцінки інтегрованих заходів в системному підході, як варіант управління фітосанітарним ризиком відповідно до міжнародних стандартів з аналізу фітосанітарного ризику, які відповідають фітосанітарним вимогам з імпорту рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання.

Посилання

Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, 1994. Всесвітня Торгова Організація, Женева.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2001. МСФЗ № 5,ФАО, Рим.

Вказівки щодо інтегрованих систем заходів для зниження фітосанітарного ризику (системний підхід), 1998. V 1.2. COSAVE, Асунсьйон, Парагвай.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ №2, ФАО, Рим.

Аналіз ризику та система критичних контрольних точок і вказівки щодо їх застосування, доповнення до рекомендованого міжнародного кодексу практичної діяльності – загальні принципи гігієни харчових продуктів, 1969 (переглянуто в 1997). Продовольчий Кодекс, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, 2001. МСФЗ №11, ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995. МСФЗ №1, ФАО, Рим.

Вимоги до встановлення вільних зон, 1996. МСФЗ № 4, ФАО, Рим.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ №. 5 (Глосарій фітосанітарних термінів).

Опис вимог

Відповідні міжнародні АФР стандарти забезпечують загальними вказівками щодо заходів з управління фітосанітарним ризиком. Системний підхід, який інтегрує заходи з управління фітосанітарним ризиком певним чином, може забезпечити альтернативою єдиних заходів для досягнення відповідного рівня фітосанітарного захисту країни-імпортера. Вони також можуть бути розроблені для забезпечення фітосанітарного захисту в ситуаці-

ях, коли відсутні єдині заходи. Системний підхід потребує інтегрування різних заходів, принаймні двоє з яких діють незалежно, з кумулятивним ефектом.

Системні підходи поділяють за складністю. Застосування системи критичних контрольних моментів управління ризиком в системному підході може бути корисне для ідентифікації та оцінки моментів на шляху, де певний фітосанітарний ризик можливо зменшити та відстежити. Розробка та оцінка системного підходу може використовувати кількісні та якісні методи. Країни експорту та імпорту можуть консультуватися одна з одною та співробітничати в розробці та впровадженню системного підходу. Рішення щодо прийнятності системного підходу знаходиться в компетенції країни-імпортера, піддається розгляду з точки зору технічної оцінки, мінімального збитку, прозорості, недискримінації, еквівалентності та робочої доступності. Системний підхід, зазвичай, планується як еквівалентний варіант, але на відміну від інших заходів, є менш обмежувальним.

ВИМОГИ

1. Мета системних підходів

Більшість елементів та окремі компоненти управління фітосанітарним ризиком описуються у відповідних міжнародних стандартах з АФР. Всі заходи з управління фітосанітарним ризиком повинні мати технічну оцінку відповідно до статті VII. 2a МКЗР (1997). Системний підхід інтегрує заходи щодо управління фітосанітарним ризиком з метою досягнення відповідного рівня фітосанітарного захисту країни-імпортера. Системні підходи забезпечують, за необхідністю, еквівалентну альтернативу таким процедурам, як дезінсектиційна обробка або замінюють більш суворіші заходи, такі як заборона. Це досягається шляхом аналізу комбінованих ефектів різних умов та процедур. Системні підходи дають можливість розглядати процедури, як перед збиранням врожаю, так і після нього, що дає можливість внести внесок в ефективність управління фітосанітарним ризиком. Важливо розглядати системні підходи поряд з варіантами управління ризиком, оскільки інтегрування заходів може призвести до зменшення обмежень в торгівлі, на відміну від інших варіантів управління ризику (особливо, коли альтернативою є заборона).

2. Характеристика системних підходів

Системний підхід потребує два або більше заходів, незалежних один від одного, які можуть включати будь-яку кількість заходів, залежних один від одного. Перевагою системного підходу є можливість обліку відхилень та неоднорідності за допомогою зміни кількості та суворості заходів для досягнення відповідного рівня фітосанітарного захисту та достовірності.

Заходи, які використовуються в системному підході, можуть застосовуватися перед збиранням врожаю та/або після нього, в залежності від того, де НОКЗР мають можливість контролювати та забезпечувати відповідність з офіційними фітосанітарними процедурами. Таким чином, системний підхід може включати заходи, які застосовують на місці виробництва, в період після збирання врожаю, на підприємствах з виробництва пакувальних матеріалів, або під час відвантаження або переміщення товару.

Сільськогосподарські роботи, обробки поля, дезінсектування після збирання врожаю, огляд та інші процедури можуть інтегруватись в системний підхід. Заходи з управління ризиком плануються таким чином, щоб уникнути засмічення або повторного зараження шкідливим організмом, в основному включаються в системний підхід (наприклад, забезпечення цілісності партій, необхідного пакувального матеріалу, який захищає від шкідливих організмів товар, захищеності пакувальних ділянок та ін.). Подібним чином, такі процедури, як нагляд за шкідливими організмами, розміщення пасток та відбір зразків можуть бути компонентами системного підходу.

Заходи, які не знищують шкідливі організми або не знижують його переважну кількість, але знижують його потенціал для проникнення або акліматизації (заходи захисту), можуть бути включені в системний підхід. Приклади включають позначені періоди збирання врожаю або відвантаження, обмеження за спілістю, кольорами, твердістю або іншими властивостями товару, використання стійких рослин-господарів та обмеження поширення або заборона використання на місті призначення.

3. Взаємозв'язок з АФР та доступними варіантами оцінки управління ризиком

Висновки щодо оцінки фітосанітарного ризику використовують для прийняття рішення про необхідність управління фітосанітарним ризиком та суворості використаних заходів (2 етап АФР). Управління фітосанітарним ризиком (3 етап АФР) є процесом ідентифікації шляхів реагування на помічений ризик, оцінки ефективності цих процедур та надання рекомендацій найбільш прийнятних варіантів.

Поєднання заходів з управління фітосанітарним ризиком в системному підході є одним з варіантів, який може бути відібраним, як основа для вимог з імпорту для досягнення прийнятного рівня фітосанітарного захисту країни-імпортера. При розробці всіх заходів з управління фітосанітарним ризиком потрібно враховувати невизначеність ризику. (див. МСФЗ №11: *Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів*.)

В принципі, системні підходи повинні складатися з комбінацій фітосанітарних заходів, які можна впроваджувати на території країни-експортера. Проте, якщо для цілей країни-експортера потрібні заходи, які необхідно застосовувати на території країни-імпортера, то країна-імпортер дає згоду, що заходи в межах території країни–імортера можуть бути інтегровані в системні підходи.

Нижче надається більша частина варіантів, які, зазвичай, використовуються:

Перед посадкою рослин:

- здоровий насіннєвий та посадковий матеріал
- стійкі або менш прийнятні до шкідливих організмів культури
- вільні зони, місця або ділянки виробництва
- реєстрація та навчання виробників.

Перед збиранням врожаю:

- сертифікація/контроль поля (наприклад, огляд, обробка перед збиранням врожаю, пестициди, біоконтроль та ін.)
- засоби захисту (наприклад, оранжерея, упаковка фруктів у мішки та ін.)
- переривання спаровування шкідливих організмів
- боротьба з шкідливими організмами сільськогосподарськими методами (наприклад санітарія/боротьба з бур'янами)
- низька чисельність шкідливих організмів (постійна або в певні періоди)
- тестування

Врожай

- збирання врожаю рослин на певній стадії розвитку або в певний період року
- вилучення продуктів, які уражені шкідниками, огляд для відбору
- стадія стиглості/дозрівання
- санітарія (наприклад, вилучення засмічення, «сміття»)
- техніка збирання (наприклад, обробка)

Обробка після збирання врожаю

- обробка з метою знищення, стерилізації або вилучення шкідливих організмів (наприклад фумігація, опромінювання, зберігання при низьких температурах, контрольована атмосфера, промивання, очищення, воскування, занурення, нагрівання та ін.)
- огляд та сортування (включаючи відбір за певною стадією дозрівання)
- санітарія (включаючи вилучення частин рослин-господарів)
- сертифікація обладнання з виготовлення пакувального матеріалу
- відбір зразків
- тестування
- методи пакування
- захищеність складських зон

Транспортування та поширення

- обробка під час транспортування
- обробка після прибуття
- обмеження щодо кінцевого використання, поширення та портів ввезення
- обмеження щодо періодів імпорту в зв'язку з різницею в сезонах між країнами походження та призначення
- карантин після ввезення
- огляд та/або тестування
- швидкість та вид транспорту
- санітарія (вільні від засмічення транспортні засоби)

4. Незалежні та залежні заходи

Системний підхід може включати незалежні та залежні заходи (в тому числі засоби захисту). За визначенням системний підхід повинен мати не менше 2-х незалежних заходів. Незалежний захід може складатися з декількох залежних. В межах залежних заходів можливість невдачі сумарно збільшується. Щоб бути ефективними, всі залежні заходи потребують в системі.

Приклад:

Вільна від шкідливих організмів оранжерея, в якій вимагається застосування подвійних дверей та захищеність всіх відкритих частин, є прикладом того, як залежні заходи комбінуються з метою формування незалежного заходу. Якщо вірогідність недоліків щодо захищеності складає 0,1 та вірогідність наявності недоліків щодо подвійних дверей складає 0,1, то можливість інфікування оранжереї складає приблизно суму цих обох значень. Тому вірогідність принаймні одного з цих недоліків є сумою двох вірогідностей мінус вірогідність того, що ці недоліки будуть в наявності одночасно. В цьому прикладі вірогідність складає 0,19 (0,1+0,1– 0,01), оскільки обидва заходи можуть мати місце одночасно.

Якщо заходи не залежать один від одного, то обидва заходи повинні мати недоліки, щоб вся система мала недоліки. В межах незалежних заходів вірогідність недоліків є продуктом всіх незалежних заходів.

Приклад:

Якщо огляд при відвантаженні вантажу має вірогідність недоліків 0,05 та вірогідність недоліків обмеження переміщення в певних зонах складає 0,05, то вірогідність недоліків системи буде 0,0025 (0,05X0,05).

5. Обставини для використання

Системний підхід можна розглядати, коли одна або більше обставин має місце:

– певні заходи

- неадекватні для досягнення прийнятного рівня фітосанітарного захисту країни-імпортера
- недоступні (або можуть стати недоступними)
- шкідливі (для продукту споживання, здоров'я людини, навколишнього середовища)
- не економічні
- досить обмежені для торгівлі
- нездійсненні

– шкідник та зв'язок шкідник-господар є добре відомими

– системний підхід є доказом ефективності для подібних ситуацій зі шкідником/товаром

– існує можливість кількісної та якісної оцінки окремих заходів

– відповідні дії з вирощування, збирання врожаю, упаковки, транспортування та розповсюдження добре відомі та стандартизовані

– для окремих заходів можливий моніторинг та коректування

– про поширення шкідливих організмів відомо та можливий моніторинг

– системний підхід є економічним (наприклад, щодо вартості та/або об'єму товару споживання.

6. Типи системних підходів

Системні підходи поділяють за складністю, починаючи з систем, які просто об'єднують незалежні заходи, відомі як ефективні, до більш складних та точних, як система контрольних моментів управління ризиком (див. Додаток 1).

Інші системи, які базуються на поєднанні заходів, які не відповідають вимогам системи контрольних моментів управління ризиком, можуть вважатися ефективними. Однак, застосування концепції критичних моментів управління ризиком може бути часто корисним для розробки інших системних підходів. Наприклад, програма не фітосанітарної сертифікації може мати елементи, також цінні в якості заходів контролю ризику, які можуть бути включені в системний підхід за умови, що фітосанітарні елементи процесу будуть обов'язковими, та їх можна буде відслідковувати та контролювати за допомогою НОКЗР.

Мінімальні вимоги щодо заходів, які розглядаються як необхідний компонент для системного підходу, є вимоги, щоб захід:

- був чітко визначеним
- був ефективним
- був офіційно необхідним (обов'язковим)
- його можна було відслідковувати та контролювати за допомогою відповідного НОКЗР.

7. Ефективність заходів

Системні підходи можуть бути розроблені та оцінені кількісним або якісним способом або їх комбінацією. Кількісний підхід може бути найбільш сприйнятливим за наявності відповідних даних, подібних тим, які, зазвичай, пов'язані з вимірюванням ефективності обробок. Якісний підхід потрібно вважати більш сприйнятливим або ефективність оцінюється за допомогою експертів.

Ефективність незалежних заходів, які можуть бути використані з метою зниження фітосанітарного ризику, може бути виражена різними способами (наприклад, смертність, зниження поширення, сприйнятливість рослин-господарів.). Загальна ефективність системного підходу базується на поєднанні ефективності потрібних незалежних заходів. Наскільки можливо, це повинно бути виражено в кількісних термінах з допустимим інтервалом. Наприклад, ефективність для певної ситуації може бути встановлена в межах від не більше п'яти уражених фруктів від загальної популяції в 1 мільйон фруктів з допустимим інтервалом 95%. Якщо такі підрахунки неможливі або не зроблені, ефективність може бути виражена в якісних термінах, таких як висока, середня та низька.

8. Розробка системних підходів

Розробка системних підходів може бути проведена країною-імпортером або країною-експортером, або в ідеалі, шляхом кооперації обох країн. Процес розробки системних підходів може включати консультацію з промисловістю, науковою громадськістю та торговим(и) партнером(ами). Однак, НОКЗР країни-імпортеру приймає рішення щодо сприйняття системного підходу в відповідності з вимогами, беручи до уваги технічну оцінку, мінімальні збитки, прозорість, відсутність дискримінації, еквівалентність та здійсненність операцій.

Системний підхід може включати заходи, які додаються або посилюються з метою компенсації невизначеності через недоліки в даних, відхилення, або відсутність досвіду

при застосуванні методик. Рівень даної компенсації, яка входить до системного підходу, має відповідати рівню невизначеності.

Досвід та надходження додаткової інформації може обґрунтувати нові погляди щодо кількості та суворості заходів з точки зору, відповідно, модифікації системного підходу.

Розробка системного підходу включає:

– отримання від АФР ідентичності фітосанітарного ризику та опис шляху поширення

– визначення того де і коли заходи з управління виникають або можуть бути застосовані (контрольні моменти управління ризику)

– виявляти різницю між заходами першочергової важливості для системи та іншими факторами та умовами

– ідентифікація незалежних та залежних заходів та варіантів компенсації щодо сумнівів

– оцінка індивідуальної та узагальненої ефективності заходів, які є важливими для системи

– оцінка щодо виконання та ступеню обмеження торгівлі

– консультація

– впровадження щодо документації та складання звітів

– перегляд та модифікація по необхідності.

9. Оцінювання системних підходів

При оцінюванні системних підходів відповідно до певного рівня фітосанітарного захисту країни-імпортера, оцінка щодо виконання або не виконання вимог, повинна враховувати наступне:

– облік доцільності існуючих системних підходів для подібних або даних шкідників(а) на інших товарах

– облік доцільності системних підходів для інших шкідників(а) на даному товарі

– оцінка інформації з:

- ефективності заходів
- нагляду та затримання, інформація по відбору зразків (розповсюдження шкідників)
- взаємозв'язок шкідника з рослиною-господарем
- контроль за врожаєм
- процедури сертифікації
- шкода для торгівлі та затрати, включаючи фактор часу
- облік даних, які не входять

9.1 Можливі показники оцінки

Вони можуть містити визначення того, чи є системний підхід:

– прийнятним

– неприйнятним:

• ефективним, але не здійсненим

• недостатньо ефективним (необхідність збільшення чисельності або посилення контролю заходів)

• занадто обмеженим без необхідності (необхідність зниження чисельності або контролю заходів)

• неможливим для оцінки через нестачу даних або неприйнятно високої невпевненості.

Якщо системний підхід визнаний прийнятним, обґрунтування даного рішення повинно бути надано в деталях та полегшувати виявлення можливих покращень для торгових партнерів.

10. Відповідальність

Країни несуть спільну відповідальність щодо дотримання принципу еквівалентності, враховуючи альтернативи контролю та ризиком, які забезпечують безпечну торгівлю. Системні підходи дають значні можливості розробки нових та альтернативних стратегій контролю над ризиком, але їх розробка та запровадження потребують консультації та кооперації. В залежності від кількості та природи заходів, які включені в системний підхід, може знадобитися значна кількість даних. Як країни-експортери, так і країни-імпортери повинні співробітничати по забезпеченню достатніх даних та періодичному обміні відповідної інформації за всіма аспектами розробки та впровадження заходів з управління фітосанітарного ризику, включаючи системні підходи.

10.1 Відповідальність країни-імпортера

Країна-імпортер повинна забезпечувати специфічну інформацію за своїми вимогами. Вона включає специфікацію інформації та системні вимоги:

• ідентифікувати проблемного шкідливого організму

• визначити прийнятний рівень фітосанітарного захисту

• описувати типи та рівень потрібних вимог (наприклад, сертифікація)

• ідентифікація моментів необхідної перевірки

Країни-імпортери під час консультацій при необхідності з країною-експортером повинні підібрати заходи, які якнайменш обмежують торгівлю, по можливості.

Інші види відповідальності країни-імпортера можуть включати:

• пропозиції щодо покращення або альтернативні можливості

• аудиторську перевірку (запланована оцінка та перевірка системного підходу)

• специфікація дій щодо невідповідності

• перегляд і здійснення зворотного зв'язку

Якщо країни-імпортери погоджуються впроваджувати певні заходи на своїх територіях, вони несуть відповідальність за впровадження.

Узгоджені фітосанітарні заходи повинні бути опубліковані (Стаття VII.2b, МКЗР, 1997).

10.2 Відповідальність країни-експортера

Країни-експортери повинні забезпечувати достатньою інформацією з метою підтвердження оцінки та прийнятності системного підходу. Вона може включати:

- товар, місце виробництва, очікуваний об'єм та частоту перевезень
- відповідне виробництво, збирання врожаю, пакування/обробка, детальна інформація щодо транспортування
- взаємозв'язок шкідливого організму з рослиною-господарем
- заходи з управління фітосанітарним ризиком, які пропонуються для системного підходу, та відповідні дані з ефективності
- відповідні посилання.

Інші види відповідальності країни-експортера включають:

- моніторинг/перевірка та надання звітів щодо ефективності системи
- проведення відповідних коректуючи дій
- ведення відповідних записів
- забезпечення відповідної фітосанітарної сертифікації.

Додаток
Система критичних контрольних моментів управління ризиком

Система критичних контрольних моментів управління ризиком включає наступні процедури:

1. визначити види небезпеки та цілі заходів в межах певної системи
2. ідентифікувати незалежні процедури, які можуть контролюватися та можливий моніторинг
3. встановити критерії або ліміти прийнятності/неприйнятності щодо кожної незалежної процедури
4. забезпечити систему моніторингом як необхідною для забезпечення потрібного рівня достовірності
5. провести коректуючи дії, якщо результати моніторингу вказують на недотримання критеріїв
6. провести перегляд або тестування з метою оцінки ефективності та достовірності системи
7. забезпечити адекватну реєстрацію та документацію

Прикладом системи даного типу є застосована на практиці система для безпеки продуктів харчування, яка має назву Небезпечний аналіз система критичних контрольних моментів фітосанітарного ризику (НАККМ)

Застосування системи критичних контрольних моментів управління ризиком для цілей фітосанітарії може бути зручним щодо ідентифікації та оцінки небезпеки, також як і для моментів на шляху поширення, коли фітосанітарні ризики можуть бути зменшені та проведено моніторинг і, за необхідністю, регулювання. Використання системи критичних контрольних моментів управління ризиком для цілей фітосанітарії не передбачає або не приписує обов'язкове застосування у всіх контрольних моментах. Проте, системи критичних контрольних моментів управління ризиком лише покладаються на специфічні процедури, відомі як контрольні моменти. До них належать процедури управління фітосанітарним ризиком, внесок в ефективність системи яких може бути виміряне та проконтрольовано.

Таким чином, системні підходи для фітосанітарних цілей можуть включати компоненти, які не повинні повністю співпадати з концепцією критичних контрольних моментів управління ризиком, оскільки вони розглядаються як важливі елементи системного підходу для фітосанітарних цілей. Наприклад, певні заходи або умови існують або включені для компенсації невизначеності. Вони можуть бути без проведення моніторингу як незалежні процедури (наприклад, сортування на підприємстві з виробництва пакувального матеріалу), або з проведенням моніторингу, але без контролювання (наприклад, перевага/сприйнятливість рослин-господарів).

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 15 ВКАЗІВКИ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЕВ'ЯНОГО ПАКУВАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ (2002 рік)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ВСТУП 233
Сфера застосування 233
Екологічна декларація 233
Посилання 233
Визначення 234
Опис вимог 234

ВИМОГИ 234
1. Основи для регулювання 234

2. Регульовані дерев'яно пакувальні матеріали 235
2.1 Виключення 235

3. Фітосанітарні заходи щодо дерев'яно пакувальних матеріалів 235
3.1 Затверджені фітосанітарні заходи 236
3.2 Затвердження нових або переглянутих обробок 237
3.3. Альтернативні двосторонні угоди 237

4.ОБОВ'ЯЗКИ НОКЗР 237
4.1 Міркування, що стосуються регулювання 237
4.2 Нанесення і використання маркування 237
4.3. Вимоги до обробки і маркування для повторно використовуваного, відремонтованого або переробленого дерев'яного пакувального матеріалу 238
4.3.1 Повторне використання дерев'яного пакувального матеріалу 238
4.3.2 Відремонтовані дерев'яні пакувальні матеріали 238
4.3.3 Перероблення дерев'яного пакувального матеріалу 239
4.4 Транзит 239
4.5 Процедури, що застосовуються при імпорті 239
4.6. Фітосанітарні заходи в пункті ввезення при невідповідності вимогам 239

ДОДАТОК 1
Затверджені заходи по обробці для дерев'яного пакувального матеріалу 241

ДОДАТОК 2
Маркування та її застосування 244

ДОПОВНЕННЯ 1
Приклади способів безпечного знешкодження невідповідного вимогам дерев'яного пакувального матеріалу 247

ВСТУП

Сфера застосування

У даному стандарті приводиться опис фітосанітарних заходів, які знижують ризик інтродукції і поширення карантинних шкідливих організмів, що переносяться в процесі міжнародної торгівлі з дерев'яними пакувальними матеріалами, виготовлених з необробленої деревини.

Дерев'яно-пакувальні матеріали, що потрапляють під дію цього стандарту, охоплюють кріпильну деревину, але виключають дерев'яну упаковку, виготовлену з деревини, обробленої таким чином, що вона вільна від шкідливих організмів (наприклад, клеєна фанера).

Фітосанітарні заходи, описані у даному стандарті, не призначені для забезпечення постійного захисту від шкідливих організмів або інших організмів.

Екологічна декларація

Відомо, що шкідливі організми, пов'язані з дерев'яними пакувальними матеріалами, негативно впливають на здоров'я лісу і біологічну різноманітність. Передбачається, що виконання цього стандарту призведе до значного зменшення поширення шкідливих організмів і, отже, до зниження їх негативного впливу. Обробка бромистим метилом включена в цей стандарт на випадок відсутності альтернативних обробок, доступних лише в певних ситуаціях або не для всіх країн, або відсутності інших відповідних (не дерев'яних) пакувальних матеріалів. Відомо, що бромистий метил виснажує озоновий шар. У зв'язку з цим прийнята Рекомендація КФЗ «Заміна або зменшення використання бромистого метилу у якості фітосанітарного заходу» (2008). Продовжується пошук альтернативних обробок, що здійснюють менш шкідливий вплив на довкілля.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2003. МСФЗ № 5 ФАО, Рим.

Рекомендація КФЗ «Заміна або зменшення використання бромистого метилу у якості фітосанітарного заходу» (2008).

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим

Монреальський Протокол по речовинах, що виснажують озоновий шар, 2000. Секретаріат по проблемах озону, Програма ООН по довкіллю. ISBN: 92– 807– 1888– 6 (http://www.unep.org/ozone/pdfs/Monreal– Protocol2000.pdf).

Вказівки щодо огляду, 2005. МСФЗ № 23, ФАО, Рим.

Керівництво щодо нотифікацій про невідповідність та екстрені дії, 2001. МСФЗ № 13, ФАО, Рим.

Вказівки щодо фітосанітарної системи регламентації імпорту, 2004. МСФЗ № 20, ФАО, Рим.

Система сертифікації на експорт, 1997. МСФЗ № 7, ФАО, Рим.

Транзитні вантажі, 2006. МСФЗ № 25, ФАО, Рим.

Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів, 2007. МСФЗ № 28, ФАО, Рим.

Елементи кодів ISO 3166– 1– alpha– 2
(http://www.iso.org/iso/english_country_names_and_code_elements).

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, використовуваних у даному стандарті, можна знайти в МСФЗ № 5 («*Глосарії фітосанітарних термінів*», 2008).

Опис вимог

Затверджені фітосанітарні заходи, які значно знижують ризик інтродукції і поширення шкідливих організмів з дерев'яними пакувальним матеріалом, включають використання окореної деревини (зі встановленою толерантністю відносно кори, що залишається) і застосування затверджених обробок (вказаних в Додатку 1). Використання визнаного маркування (вказаної в Додатку 2) гарантує легку ідентифікацію дерев'яно-пакувального матеріалу, що піддавався затвердженим обробкам. Приводяться описи затверджених обробок, маркування і її використання. Національні організації по карантину і захисту рослин (НОКЗР) експортуючих і імпортуючих країн мають особливі обов'язки. Обробка і вживання маркування повинні завжди здійснюватися під контролем НОКЗР. НОКЗР, що санкціонують використання маркування, повинні керувати здійсненням обробок, використанням маркування і її правильним застосуванням виробниками або особами, що здійснюють обробки (або, як мінімум, проводити аудит або нагляд), а також повинні встановлювати процедури інспекції або моніторингу і аудиту. Особливі вимоги застосовуються до відремонтованих або перероблених дерев'яного пакувального матеріалу. НОКЗР імпортуючих країн повинні прийняти затверджені фітосанітарні заходи, як основу для дозволу ввезення дерев'яного пакувального матеріалу без додаткових імпортних фітосанітарних вимог, що стосуються дерев'яних пакувальних матеріалів, а також можуть перевіряти при імпорті, чи відповідають вони вимогам справжнього стандарту. Якщо дерев'яний пакувальний матеріал не відповідає вимогам цього стандарту, то НОКЗР також відповідальні за здійснені заходи і за належну нотифікацію про невідповідність.

ВИМОГИ

1. Основи для регулювання

Деревина, отримана з живих або мертвих дерев, може бути заражена шкідливими організмами. Дерев'яний пакувальний матеріал часто виготовляються зі свіжої деревини, яка не пройшла переробку або обробку, достатньої для видалення або знищення шкідливих організмів, і, тому залишається шляхом для інтродукції і поширення карантинних шкідливих організмів. Було доведено, що особливо кріпильна деревина представляє високий ризик інтродукції і поширення карантинних шкідливих організмів. Крім того, дерев'яний пакувальний матеріал дуже часто використовуються повторно, ремонтуються або переробляються (як описано в розділі 4.3). Дійсне походження різних частин дерев'яного пакувального матеріалу важко визначити, їх фітосанітарний статус не може бути легко встановити. Тому нормальний процес проведення аналізу фітосанітарного ризику, що визначає, чи необхідне вживання фітосанітарних заходів і наскільки жорсткими ці заходи мають бути, часто неможливий у відповід-

ності до дерев'яного пакувального матеріалу. З цієї причини цей стандарт описує міжнародно-прийняті заходи, які можуть бути застосовані відносно дерев'яних пакувальних матеріалів всіма країнами з метою значного зниження ризику інтродукції і поширення більшості карантинних шкідливих організмів, які можуть бути пов'язані з цими матеріалами.

2. Регульовані дерев'яно-пакувальні матеріали

Ці керівні принципи охоплюють всі види дерев'яного пакувального матеріалу, які можуть служити шляхом поширення шкідливих організмів, що представляють ризик в основному для живих дерев. Вони включають такі дерев'яні пакувальні матеріали, як пакувальні блоки, коробки, пакувальні ящики, кріпильну деревину[1], піддони, кабельні барабани і котушки, які можуть знаходитися практично в будь-яких вантажах, що імпортуються, включаючи ті, які зазвичай не піддаються фітосанітарному огляду.

2.1 Виключення

Наступні матеріали представляють досить низький ризик, щоб на них не поширювалася дія справжнього стандарту[2]:

– дерев'яний пакувальний матеріал, виготовлениц лише з тонкої деревини (завтовшки 6 мм або менш);

– дерев'яна упаковка, виготовлена цілком з переробленого дерев'яного матеріалу, (такого як багатошарова клеєна фанера, дерев'яно-стружкові плити, структурно-орієнтовані дошки (СОД) або фанера), яка була виготовлена з використанням клею, тепла і тиску, або комбінації цих обробок;

– бочонки для вина і алкогольних напоїв, які нагрівалися в процесі виготовлення;

– подарункові коробки для вина, сигар і інших товарів, виготовлені з дерева, які були перероблені та виготовлені способом, що унеможливлює зараження шкідливими організмами;

– тирса, деревні стружки і дерев'яна шерсть (тонка пакувальна стружка);

– дерев'яні складові, постійно прикріплені до вантажних автомобілів і контейнерів.

3. Фітосанітарні заходи щодо дерев'яного пакувального матеріалу

У цьому стандарті приводиться опис фітосанітарних заходів (включаючи обробку), затверджених для дерев'яного пакувального матеріалу і передбачено затвердження нових або переглянутих обробок.

---

[1] Вантажі деревини (тобто, деревина і пиломатеріали) можуть підтримуватися кріпильною деревиною, виготовленою з того ж типа і якості деревини і відповідною тим же фітосанітарним вимогам, що і деревина у вантажі. У подібних випадках кріпильна деревина може розглядатися як частина цього вантажу і може не розглядатися як дерев'яниц пакувальний матеріал в контексті існуючого стандарту.

[2] Не всі типи подарункових коробок або бочонків виготовлених в такий спосіб, який забезпечує відсутність в них шкідливих організмів, і тому деякі їх типи можуть розглядатися в рамках сфери вживання існуючого стандарту. У разі потреби, особливі угоди відносно цих типів товарів можуть бути укладені між імпортуючими та експортуючими НОКЗР.

3.1 Затверджені фітосанітарні заходи

Затверджені фітосанітарні заходи, описані у даному стандарті, складаються з фітосанітарних процедур, що включають обробку та маркування дерев'яного пакувального матеріалу. Застосування маркірування відміняє необхідність використання фітосанітарного сертифікату, оскільки вона свідчить про застосування міжнародно прийнятих фітосанітарних заходів. Ці фітосанітарні заходи повинні прийматися всіма національними організаціями із захисту рослин (НОКЗР) як основа для дозволу ввезення дерев'яного пакувального матеріалу без додаткових спеціальних вимог. Фітосанітарні заходи, відмінні від затверджених заходів, описаних в справжньому стандарті, вимагають технічного обґрунтування.

Обробки, описані в Додатку 1, вважаються ефективними проти більшості шкідливих для живих дерев організмів, пов'язаних з дерев'яним пакувальним матеріалом, використовується в міжнародній торгівлі. Ці обробки комбінуються з використанням обкорованої деревини при виготовленні дерев'яної упаковки, що також сприяє зменшенню ймовірності повторного зараження шкідливими для живих дерев організмами. Ці заходи були затверджені на підставі наступних міркувань:

– перелік організмів, які можуть бути присутніми
– ефективність заходу
– технічна та/або комерційна доцільність

Існують три основні методі, які використовуються у виробництві дерев'яного пакувального матеріалу (включаючи кріпильну деревину): обробка, виготовлення та маркування. Ці дії можуть виконуватися різними виконавцями або ж один виконавець може виконувати декілька або всі ці дії. Для полегшення розуміння цей стандарт адресується виробникам (тим, хто виготовляє дерев'яний пакувальний матеріал застосовує марквальний до відповідно чином оброблених дерев'яних пакувальних матеріалів) і тим, хто проводить обробки (які здійснює затверджені обробки і може наносити маркування на відповідним чином оброблені дерев'яні пакувальні матеріали).

Дерев'яний пакувальний матеріал, який був підданий цим затвердженим заходам, розпізнається шляхом використання офіційного маркування відповідно до Додатка 2. Це маркування складається з нанесеного символу, використовуваного спільно з кодами, що позначають дану країну, відповідального виробника або виробника обробок та проведену обробку. Надалі сукупність всіх компонентів такого позначення іменується як «маркування». Міжнародно-визнане маркування, не прив'язана до певної мови, полегшує процес розпізнавання оброблених дерев'яних пакувальних матеріалів при огляді до експорту, в пунктах ввезення і в інших місцях. НОКЗР повинні прийняти це маркування що вказано в Додатку 2 як основа для дозволу ввезення дерев'яного пакувального матеріалу без додаткових особливих вимог.

Для виготовлення дерев'яного пакувального матеріалу має бути використана обкорована деревина на додаток до вживання однієї із затверджених обробок, визначених в Додатку 1. Рівень толерантності для залишкової кори визначений в Додатку 1.

3.2 Затвердження нових або переглянутих обробок

По мірі надходжень нових технічних обробок, існуючі обробки можуть бути переглянуті і модифіковані, а нові альтернативні обробки і схеми обробок дерев'яного пакувального матеріалу можуть бути затверджені Комісією з фітосанітарних заходів (КФЗ). МСФЗ № 28 («Фітосанітарні обробки проти регульованих шкідливих організмів», 2007) надає керівництво по процесу затвердження обробок МКЗР.

3.3. Альтернативні двосторонні угоди

НОКЗР можуть застосовувати інші заходи, аніж перераховані в Додатку 1, шляхом укладання двосторонніх угод НОКЗР країн – торгівельних партнерів. У таких випадках маркування, приведена в Додатку 2, не повинна використовуватися до тих пір, поки всі вимоги цього стандарту не будуть виконані.

4. Обов'язки нокзр

З метою запобігання інтродукції і поширенню шкідливих організмів, експортуючі і імпортуючі договірні сторони і їх НОКЗР мають обов'язки (як вказано в Статтях I, IV і VII МКЗР). У даному стандарті ці обов'язки у загальних рисах представлені нижче.

4.1 Маркування, що стосуються регулювання

Обробка і використання маркування (і систем, що мають до них відношення) завжди повинні знаходитися під управлінням НОКЗР. НОКЗР, що вирішують використання цього маркування, несуть відповідальність за забезпечення відповідності всіх систем, дозволених і затверджених для виконання даного стандарту, всім необхідним вимогам, описаним у даному стандарті, а також за те, щоб дерев'яний пакувальний матеріал (або деревина, з якої передбачається виготовити дерев'яний пакувальний матеріал), що несуть на собі маркування, були оброблені і виготовлені відповідно до даного стандарту. Обов'язки НОКЗР включають:

– дозвіл, реєстрацію і акредитацію;
– контроль за системами обробки і маркування, здійснюваний для перевірки відповідності (додаткова інформація, що стосується пов'язаних з цим обов'язків, наведена в МСФЗ № 7: «Система сертифікації на експорт», 1997);
– догляд, організацію процедур контролю і, по необхідності, аудит (додаткова інформація приведена в МСФЗ № 23: «Керівництво по догляду», 2005).

НОКЗР повинна наглядати (або, як мінімум, проводити аудит або перегляд) за здійсненням обробок, а також дозволяти використовувати маркування і її використання належним чином. Обробка має бути проведена до нанесення маркування з метою запобігання присутності маркування на незадовільно або неправильно обробленому дерев'яного пакувального матеріалу.

4.2 Нанесення і використання маркування

Встановлені види маркування, що наносяться на дерев'яний пакувальний матеріал, оброблені відповідно до справжнього стандарту, повинні відповідати вимогам, описаним в Додатку 2.

4.3. Вимоги до обробки і маркування для повторно використовуваного, відремонтованого або перероблено дерев'яно-пакувального матеріалу

НОКЗР країн, де дерев'яний пакувальний матеріал, що несе на собі маркування, описаний в Додатку 2, полагоджений або перероблений, несуть відповідальність за забезпечення повної відповідності справжньому стандарту систем, пов'язаних з експортом такого дерев'янго пакувального матеріалу, а також контроль за відповідністю.

4.3.1 Повторне використання дерев'яного пакувального матеріалу

Одиниця дерев'яного пакувального матеріалу, обробленого і маркованого відповідно до справжнього стандарту, не відремонтована, не перероблена або іншим чином не змінена, не вимагає повторної обробки або маркування протягом всього часу використання цієї одиниці.

4.3.2 Відремонтовані дерев'яні пакувальні матеріали

Відремонтованим дерев'яним пакувальним матеріалом вважається такий дерев'яний пакувальний матеріал, не більше приблизно одній третині складових частин якого видалені і замінені. В тому випадку, якщо маркування дерев'яний пакувальний матеріал має бути відремонтований, НОКЗР повинні забезпечувати, щоб лише деревина, оброблена відповідно до справжнього стандарту, використовувалася для цього ремонту, або щоб замінюючий лісоматеріал був сконструйований або виготовлений з переробленого дерев'яного матеріалу (описаного в розділі 2.1). Якщо для ремонту використовується оброблена деревина, то кожен доданий компонент має бути маркований окремо відповідно до справжнього стандарту.

Дерев'яний пакувальний матеріал, що несе на собі багаточисельне маркування, може створювати проблеми при визначенні походження дерев'яного пакувального матеріалу, якщо в них виявлені шкідливі організми. Рекомендується, щоб НОКЗР країн, де проводиться ремонт дерев'яного пакувального матеріалу, обмежували кількість різних маркувань, які можуть з'явитися на одній одиниці дерев'яного пакувального матеріалу.

У зв'язку з цим НОКЗР країн, де ремонтується дерев'яний пакувальний матеріал, може зажадати, щоб на відремонтованому дерев'яному пакувальному матеріалі були стерті попередні маркування, одиниця була повторно оброблена відповідно до Додатка 1, а потім нанесена маркування відповідно до Додатка 2. Якщо для повторної обробки використовується бромистий метил, то до уваги має бути прийнята інформація, що міститься в Рекомендації КФР «Заміна або зменшення використання бромистого метилу у якості фітосанітарного заходу» (2008).

В тому випадку, якщо існує який-небудь сумнів відносно того, що всі компоненти одиниці відремонтованого дерев'яно-пакувального матеріалу пройшли обробку відповідно до цього стандарту, або походження цієї одиниці дерев'яно-пакувального матеріалу або її компонентів важко встановити, НОКЗР країн, де ремонтується дерев'яний пакувальний матеріал, повинні вимагати, щоб цей відремонтований дерев'яний паку-

вальний матеріал був повторно оброблений, знищений або іншим чином не був допущений до переміщення в ході міжнародної торгівлі у якості відповідного існуючому стандарту.

4.3.3 Перероблення дерев'яного пакувального матеріалу

Якщо приблизно більш за одну третину складових частин одиниці дерев'яно-пакувального матеріалу замінена, то ця одиниця вважається переробленою. В ході цього процесу різні складові частини (з додатковою переробкою при необхідності) можуть комбінуватися і потім знов складатися в дерев'яний пакувальний матеріал для його майбутнього використання. Перероблений дерев'яний пакувальний матеріал може в результаті цього включати як нові, так і складові частини, що раніше використалися.

Будь-яке раніше нанесене маркування на переробленому дерев'яному пакувальному матеріалу має бути назавжди знищений (наприклад, шляхом зафарбування або стирання).

Перероблений дерев'яний пакувальний матеріал має бути підданий повторній обробці, і потім маркований має бути нанесена заново відповідно до існуючого стандарту.

4.4 Транзит

У тих випадках, коли вантажі, що проходять транзитом, містять дерев'яний пакувальний матеріал, не відповідні вимогам існуючого стандарту, НОКЗР країн транзиту мають право вимагати вживання заходів, щоб забезпечити відсутність неприйнятної ризику з боку цього дерев'яного пакувального матеріалу. Додаткове керівництво, що стосується транзитних домовленостей, приведене в МСФЗ № 25 («Транзитні вантажі», 2006).

4.5 Процедури, що застосовуються при імпорті

Оскільки дерев'яний пакувальний матеріал супроводжує велику кількість вантажів, включаючи ті, які самі по собі зазвичай не підлягають фітосанітарному огляду, для НОКЗР важлива співпраця з організаціями, зазвичай не залученими в здійснення контролю за дотриманням імпортних фітосанітарних вимог. Наприклад, співпраця з митними службами і іншими залученими відомствами і організаціями допоможе НОКЗР отримувати інформацію про наявність дерев'яного пакувального матеріалу. Це важливо для забезпечення ефективного виявлення випадків можливої невідповідності дерев'яного пакувального матеріалу вимогам цього стандарту.

4.6. Фітосанітарні заходи в пункті ввезення при невідповідності вимогам

Відповідна інформація, що стосується невідповідності і екстреної дії, міститься в розділах з 5.1.6.1 до 5.1.6.3 МСФЗ № 20 («Вказівки щодо фітосанітарної системи регламентації імпорту», 2004) і в МСФМ № 13 («Керівництво по нотифікації про невідповідність та екстреній дії 2001). Зважаючи на часте повторне використання дерев'яного па-

кувального матеріалу, НОКЗР повинні враховувати, що виявлена невідповідність може виникнути швидше в країні виробництва, ремонту або переробки (дерев'яного пакувального матеріалу), чим в експортуючій країні або країні транзиту.

В тому випадку, якщо дерев'яний пакувальний матеріал не несе на собі необхідне маркування, або виявлення шкідливих організмів свідчить про можливу неефективність проведеної обробки, НОКЗР повинна відповідним чином реагувати і, при необхідності, може бути здійснена екстрена дія. Такою дією може бути затримка вантажу при виявленні цієї ситуації, потім усунення належним чином невідповідного матеріалу, проведення обробки, знищення (або інше надійне знешкодження) або повернення. Додаткові приклади відповідних варіантів дій наведені в Додатку 1. Відносно будь-якої зробленої екстреної дії повинен дотримуватися принцип мінімальної дії, при цьому самі торгівельні вантажі слід відрізняти від супроводжуючих їх дерев'яних пакувальних матеріалів. Крім того, якщо необхідна екстрена дія, і НОКЗР використовує бромистий метил, то мають бути дотримані відповідні аспекти Рекомендації КФЗ «Заміна або зменшення використання бромистого метилу у якості фітосанітарного заходу» (2008).

У випадках виявлення живих шкідливих організмів НОКЗР імпортуючої країни повинна відповідним чином оповістити експортуючу країну або, по можливості, країну-виробника. У тих випадках, коли одиниця дерев'яного пакувального матеріалу несе на собі більше одної маркування, то НОКЗР повинна спробувати визначити походження невідповідних вимогам складових частин до відправлення повідомлення про невідповідність. Заохочуються також відправлення НОКЗР нотифікацій у випадках відсутності маркування і інших випадках невідповідності. Зважаючи на положення розділу 4.3.2, слід зазначити, що наявність багаточисельного маркування на одній одиниці дерев'яного пакувального матеріалу не є невідповідністю вимогам.

ДОДАТОК 1
ЗАТВЕРДЖЕНІ ЗАХОДИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДЕРЕВ'ЯНИМ ПАКУВАЛЬНИМ МАТЕРІАЛОМ

Використання окорованої деревини

Незалежно від типу обробки, що застосовується, дерев'яний пакувальний матеріал повинен бути виготовлений з окорованої деревини. Згідно існуючого стандарту, будь яка кількість візуально відособлених та ясно розрізнених невеликих площадок кори може залишатися, якщо вони:

мають ширину менш ніж 3 см (незалежно від їх довжини), або

мають ширину більш ніж 3 см при загальній площі поверхні однієї окремої площадки кори менш ніж 50 квадратних сантиметрів.

В разі обробки бромистим метилом видалення кори має бути здійснено до цієї обробки, так як наявність кори на деревині знижує ефективність обробки бромистим метилом. В разі теплової обробки видалення кори може здійснюватися або до, або після цієї обробки.

Теплова обробка (код обробки для маркування: «IT»)

Дерев'яні пакувальні матеріали повинні нагріватися у відповідності зі спеціально температурно-часовою схемою, при якій досягається прогрівання по всій товщині деревини (включаючи серцевину), як мінімум до 56 °C протягом, як мінімум 30 хвилин. Для досягнення цих параметрів можуть застосовуватись різні джерела енергії або процеси. Наприклад, камерна сушка, хімічне просочення під тиском, мікрохвильова або інша обробка можуть вважатися тепловою обробкою при умові, що вони відповідають параметрам теплової обробки, встановленим даним стандартом.

Обробка бромистим метилом (код обробки для маркування: «MB»)

Бромистий метил слід використовувати, беручи до уваги Рекомендацію КФЗ «Заміна або зменшення використання бромистого метилу в якості фітосанітарного заходу» (2008). НОКЗР рекомендується сприяти використанню альтернативних обробок, затверджених цим стандартом 4.

Крім того, договірні сторони МКЗР можуть мати зобов'язання в рамках Монреальського Протоколу по речовинам, які виснажують озоновий шар.

Дерев'яний пакувальний матеріал має бути профумігований бромистим метилом у відповідності зі схемою, яка дозволяє досягти мінімальної суми добутком концентрації на час[3] (КЧ) протягом 24 годин при температурі та з кінцевою остаточною концентрацією, визначених у Таблиці 1. Цей показник КЧ повинен досягатися по всій товщині деревини, включаючи її серцевину, хоча концентрації вимірюються в навколишньому середовищі. Мінімальна температура деревини та навколишнього середовища повинна бути не менше 10 °C, а мінімальний час експозиції має бути не менш ніж 24 години… Моніторинг концентрації газу повинен проводитись як мінімум через 2, 4 та 24 години (в разі більш тривалої експозиції та слабкішій концентрації необхідно проводити додаткове вимірювання в кінці фумігації).

---

[3] Ця сума добутків КЧ, яка використовується для обробки бромистим метилом в цьому стандарті, представляє собою суму результатів добутку концентрації (г/м3) на час (год.) протягом цієї обробки.

Таблиця 1: Мінімальне КЧ протягом більш ніж 24 годин для дерев'яного пакувального матеріалу, який фумігується бромистим метилом.

Температура	**КЧ (г год/м^3) більш ніж**	**Мінімальна**
	24 години	**кінцева концентрація (г/м) після 24 годин**
21 °C або вище	650	24
16 °C або вище	800	28
10 °C або вище	900	32

Один приклад схеми обробки, яку можливо використовувати для виконання вимог, що пред'являються, показаний в Таблиці 2.

Таблиця 2: Приклад схеми обробки, який призводить до досягнення мінімально потрібного КЧ для дерев'яного пакувального матеріалу, який обробляється бромистим метилом (можуть бути необхідні більш високі початкові дози в умовах високої сорбції або витіку)

Температура	Доза (г/м)	Мінімальна концентрація (г/м^3) через:		
		2 години	4 години	24 години
21°C або вище	48	36	31	24
16°C або вище	56	42	36	28
10°C або вище	64	48	42	32

НОКЗР повинні забезпечити, щоб особи, які залучені до використання обробок бромистим метилом відповідно даному стандарту, відповідним чином дотримувались наступних факторів:

1. Вентилятори повинні використовуватись належним чином під час фази розподілення газу при фумігації для того, щоб забезпечити досягнення рівноваги, та їх слід розміщувати так, щоб забезпечувати швидке та ефективне розподілення фуміганту по фумігаційному приміщенню (бажано протягом однієї години з моменту застосування).

2. Фумігаційні приміщення не повинні завантажуватися більш ніж на 80% їх об'єму.

3. Фумігаційні приміщення повинні бути добре запечатані та на скільки це можливо газонепроникні. Якщо необхідно проводити фумігацію під плівкою, вона має бути виготовлена з газонепроникного матеріалу та надійно запечатана в швах та на рівні підлоги.

4. Підлога в місці фумігації повинна бути або непроникною для фуміганту, або на нього настилають газонепроникну парусину.

5. Використання бромистого метилу часто здійснюється через випарник («гаряча газація») для повного випарювання фуміганту до його подачі в фумігаційне приміщення.

6. Обробка бромистим метилом дерев'яного пакувального матеріалу, який перевищує 20 см у поперечному перетині, не повинна здійснюватися. Дерев'яні штабелі потребують при установці роздільники на відстанях, по кратній мір, через кожні 20 см для того, щоб забезпечити адекватну циркуляцію та проникнення бромистого метилу.

7. При здійсненні розрахунку дозування бромистого метилу необхідно здійснювати компенсацію для будь яких газових сумішей (наприклад 2%-ного хлорпікрина), для забезпечення того, щоб загальна кількість застосованого бромистого метилу відповідала нормам дозування що вимагаються.

8. Початкові норми дозировки та процедури використання препарату після обробки повинні враховувати можливу сорбцію бромистого метилу обробленим дерев'яним пакувальним матеріалом чи пов'язаним з ним продуктом (наприклад, полістиреновими коробками).

9. Виміряна температура продукту або повітря (та з них, що є нижчою) повинна використовуватися для розрахунку дози бромистого метилу і повинна бути як мінімум 10°C (включаючи температуру в серцевині деревини) під час всього періоду обробки.

10. Дерев'яний пакувальний матеріал, призначений до фумігації, не повинен бути загорнутим або покритий матеріалами, непроникними для фуміганта.

11. Документація по обробкам бромистим метилом повинна зберігатися особами, які проводили обробки, протягом періоду, визначеного у відповідності з вимогами НОКЗР, з метою аудиту.

НОКЗР повинна рекомендувати, щоб приймалися заходи по зменшенню або виключенню проникнення бромистого метилу в атмосферу, та ці заходи були технічно та економічно обґрунтовані (як зазначено в Рекомендації КФЗ «Заміна або зменшення використання бромистого метилу в якості фітосанітарного заходу» (2008).

Прийняття альтернативних обробок та перегляд затверджених схем обробок

По мірі появи нової технічної інформації, існуючі обробки можуть переглядатися та модифікуватися, а альтернативні обробки та/або нові схеми обробок дерев'яних пакувальних матеріалів можуть бути затверджені Комісією з фітосанітарних заходів. Якщо нова обробка або переглянута схема обробки затверджена відносно дерев'яного пакувального матеріалу та включена в цей МСФЗ, то матеріал, підданий прийнятій раніше обробці та/або схемі, не потребує в повторної обробки або повторного маркування.

ДОДАТОК 2
МАРКУВАННЯ ТА ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ[4]

Маркування, яке засвідчує те, що дерев'яний пакувальний матеріал підданий затвердженій фітосанітарній обробці у відповідності з даним стандартом, включає наступні компоненти:

символ;

код країни;

код виробника матеріалу або виконавець обробки;

код обробки з використанням відповідної абревіатури згідно Додатку 1 (HT або MB).

Символ

Дизайн символу (який може бути зареєстрований в рамках здійснення процедур на національному, регіональному чи міжнародному рівні або у вигляді розрізнювального знаку, або як сертифікаційне, сукупне чи гарантоване маркування) має бути наближено схожий на символ, наведений нижче у прикладах, та повинен розміщуватися зліва від інших компонентів.

Код країни

Кодом країни має бути двозначний код Міжнародної організації за стандартам (ISO) країни (позначений у прикладах у вигляді «XX»). Він повинен відокремлюватись дефісом від коду виробника матеріалу або виконавець обробки.

Код виробника матеріалу або виконавця обробки

Код виробника матеріалу або виконавця обробки є унікальним кодом, який присвоюється НОКЗР виробнику деревного пакувального матеріалу або виконавцю обробок, який використовує це маркування, або ж іншому суб'єкту, відповідальному перед НОКЗР за забезпечення використання належним чином обробленої та правильно промаркованої деревини (позначений у прикладах у вигляді «ООО»). Кількість та порядок цифр та/або букв у коді встановлює НОКЗР.

Код обробки

Кодом обробки є абревіатура, прийнята МКЗР та наведена у Додатку 1 для застосованого затвердженого заходу, наведена у прикладах у вигляді «YY». Код обробки повинен зазначатися після об'єднаних кодів країн та виробника матеріалу або виконавця обробки. Він повинен знаходитися на окремій від коду країни та коду виробника матеріалу або виконавця обробки рядку, чи відокремлюватися дефісом в разі його розташування в одному рядку з іншими кодами.

Код обробки	**Тип обробки**
HT	Теплова обробка
MB	Фумігація бромистим метилом

[4] При імпорті країни повинні приймати виготовлений раніше дерев'яний пакувальний матеріал, промаркований, у відповідності до попередніх версій цього стандарту.

Застосування маркування

Розмір, типи шрифтів, які використовуються та розміщення маркування може мати варіації, але розмір його повинен бути достатнім, щоб бути помітним та розбірливим для інспекторів без використання додаткових візуальних засобів. Це маркування повинно мати прямокутну або квадратну форму та знаходитись в рамках обмежувальної бордюрної лінії з вертикальною смугою, яка відокремлює символ від компонентів коду. Для спрощення використання трафарету може допускатися невеликий розрив у бордюрі, вертикальної смуги та в інших місцях серед компонентів маркування.

В межах нанесення маркування не повинно бути ніякої іншої інформації. Якщо додаткові маркування (наприклад, торгівельні марки виробника, логотип уповноваженого органу) визнані корисними для захисту використання маркування на національному рівні, така інформація може бути розташована поблизу, але не в межах маркування.

Маркування повинно: легко читатися;

Бути довготривалим за умови недопущення її переносу;

Розташованим в місті, щоб було добре видно при використанні дерев'яного пакування, бажано, як мінімум, на двох протилежних сторонах одиниці дерев'яного пакувального матеріалу.

Це маркування не повинно наноситися від руки.

Необхідно уникати використання червоного та помаранчевого кольорів, оскільки вони використовуються на етикетках небезпечних предметів.

В разі якщо різні компоненти об'єднані в одиниці дерев'яного пакувального матеріалу, то отримана в результаті об'єднана одиниця, повинна розглядатися в якості окремої одиниці для цілей маркування. На об'єднаній одиниці дерев'яного пакувального матеріалу, яка складається, як з обробленої деревини, так і з переробленого дерев'яного матеріалу (якщо оброблений компонент не потребує обробки) буває доцільним наносити маркування на компоненти обробленого дерев'яного матеріалу для забезпечення того, щоб це маркування знаходилось на помітному місці та мало достатньо великий розмір. Цей підхід до застосування маркування відноситься тільки до окремих об'єднаних одиниць, а не до тимчасово зосереджених дерев'яно пакувальних матеріалів.

Трапляються випадки, коли необхідно приділити особливу увагу маркуванню, яке нанесено на кріпильну деревину, так як відпрацьована деревина, призначена для використання в якості кріплення, може бути не відрізаною до необхідної довжини аж до часу завантаження транспортного засобу. Важливо, щоб вантажовідправники забезпечували, щоб вся кріпильна деревина, яка використовується для створення безпеки або підтримки товарів, була оброблена та мала маркування, висвітлене в цьому додатку, а також щоб це маркування було чітким та легко читалось.. Невеликі частини деревини, які не мають всіх необхідних елементів маркування, не повинні використовуватись в якості кріплення. Варіанти маркування кріпильної деревини повинні включати:

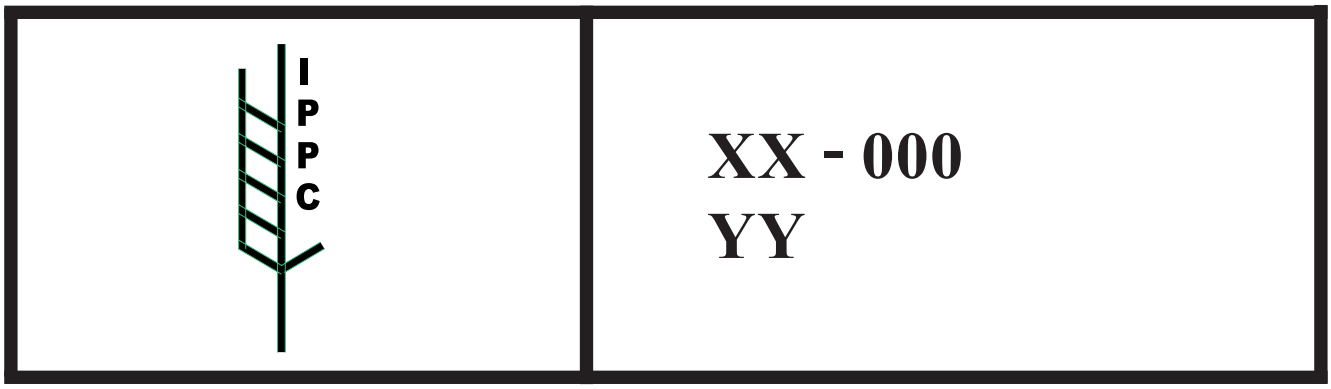
нанесення маркування на частини деревини, які використовуються як кріплення по всій їх довжіні з короткими інтервалами (Пам'ятка: якщо маленькі частини, як наслідок, відрізають для використання в якості кріплення, вони мають бути відрізані таким чином, щоб повне маркування зберігалось на кріплені що використовується);

додаткове нанесення маркування на оброблену кріпильну деревину у помітному місті після розрізання, в тому випадку, якщо вантажовідправник має повноваження це робити у відповідності з розділом 4.

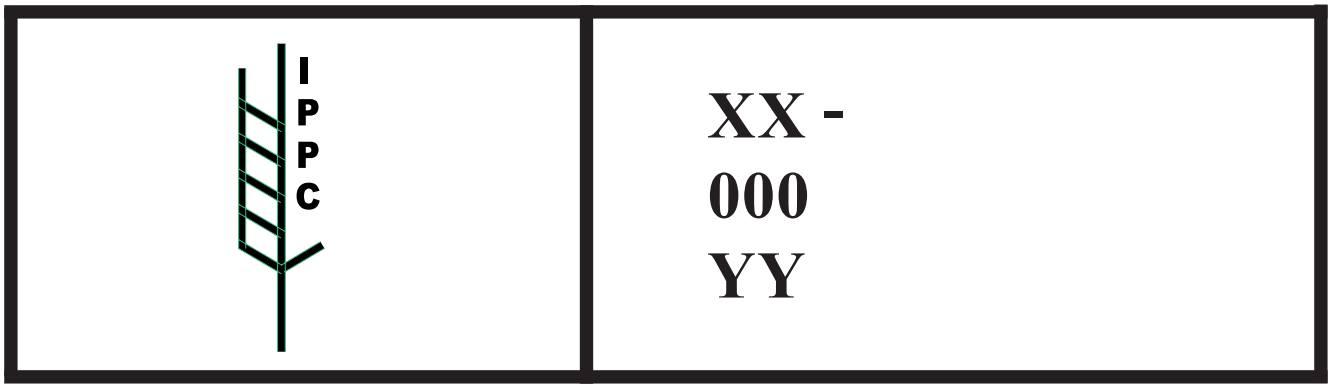
Приклади, наведені нижче, ілюструють деякі прийнятні варіанти необхідних компонентів маркування, яке є підтвердженням того, що дерев'яний пакувальний матеріал,

який несе на собі таке маркування, був підданий затвердженій обробці. Ніякі зміни символу не повинні прийматися. Варіанти розміщення маркування повинні прийматися при умові, що вони відповідають вимогам, встановленим в цьому додатку.

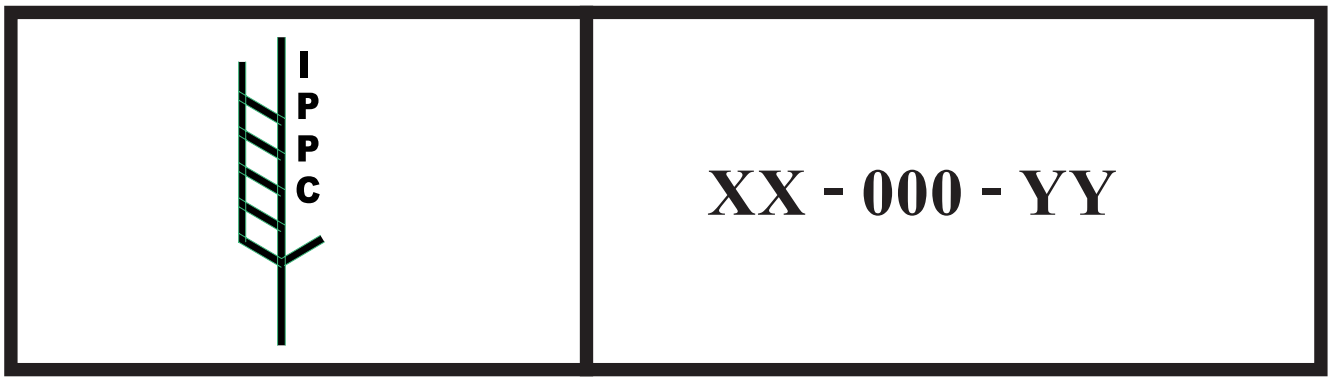
Приклад 1

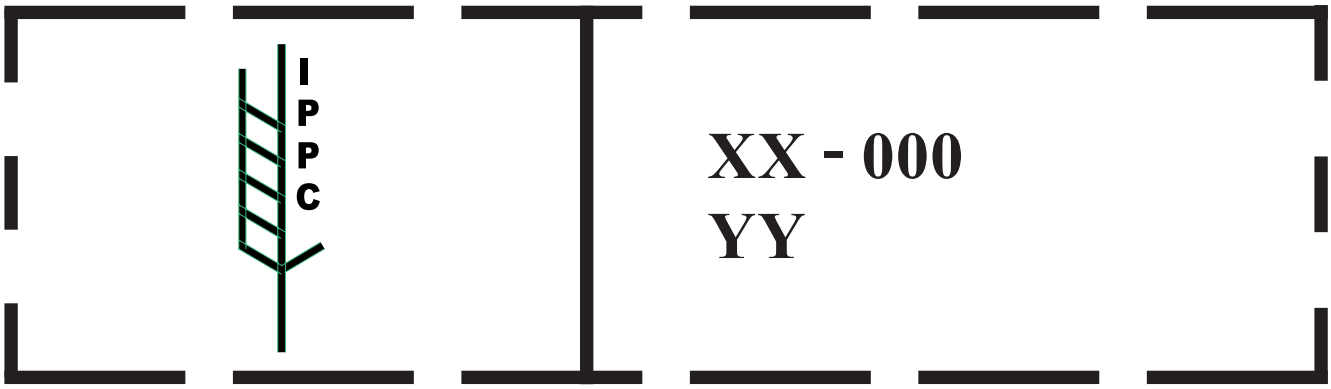
Приклад 2

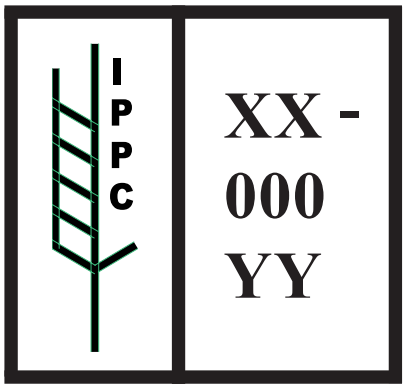
Приклад 3
(Представляє можливим приклад маркування з бордюром із закругленими кутами)

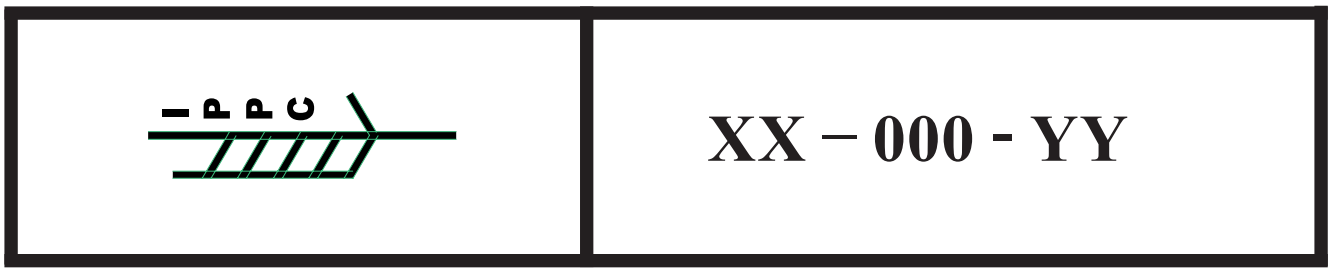
Приклад 4
(Представляє можливим приклад маркування, нанесеного трафаретом: невеликі інтервали можуть мати у бордюрі та у вертикальній смузі, а також в інших місцях у компонентах маркування).

Приклад 5

Приклад 6

ДОПОВНЕННЯ 1

Цей додаток наводиться лише, як довідка і не є приписуючою частиною даного стандарту.

ПРИКЛАДИ СПОСОБІВ БЕЗПЕЧНОГО ЗНЕШКОДЖЕННЯ ДЕРЕВ'ЯНОГО ПАКУВАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ, ЯКИЙ НЕ ВІДПОВІДАЄ ВИМОГАМ

Безпечне знешкодження дерев'яного пакувального матеріалу, який не відповідає вимогам є варіантом заходів по управлінню фітосанітарним ризиком, та може бути використано НОКЗР імпортуючої країни в разі, коли екстрені дії або неможливі, або небажані. Методи, наведені нижче, рекомендуються для безпечного знешкодження дерев'яного пакувального матеріалу, який не відповідає вимогам:

1. спалювання, якщо дозволено;

2. глибоке закапування в місцях, затверджених компетентними органами влади (Пам'ятка: глибина закапування може заложити від кліматичних умов та виявленого

шкідливого організму, але рекомендується, щоб вона була не менше двох метрів. Матеріал повинен засипатися землею негайно після поховання та у подальшому залишатися похованим. Необхідно пам'ятати також, що глибоке закопування не є відповідним варіантом знешкодження по відношенню деревини, зараженої термітами або деякими кореневими патогенами);

3. переробка (Пам'ятка: подрібнення на щепу повинно використовуватися тільки у тому разі, якщо воно співпадає з подальшою переробкою у відповідності з рекомендаціями НОКЗР країни імпортера для знищення шкідливих організмів, наприклад, через виготовлення структурно– орієнтованих дошки СОД);

4. інші методи, затверджені НОКЗР в якості ефективних відносно проблем, викликаних появою шкідливих організмів;

5. повернення країні експортеру, якщо це можливо.

З метою мінімізації ризику інтродукції або поширення шкідливих організмів методи безпечного знешкодження, в разі, якщо вони необхідні повинні здійснюватися без зайвого зволікання.

Для отримання додаткової інформації про міжнародні стандарти вказівки та рекомендації, які стосуються фітосанітарних заходів, та повного списку поточних публікацій, звертайтесь, будь ласка, у:

СЕКРЕТАРІАТ МІЖНАРОДНОЇ КОНВЕНЦІЇ ІЗ ЗАХИСТУ РОСЛИН

Поштова адреса: Секретаріат МКЗР
Служба із захисту рослин
Організація по продовольству та сільському господарству
Об'єднаних Націй (ФАО)
Виале делле Терме ди Каракалла
00100 Рим, Італія

IPPC Secretariat
Plant Protection Service
Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)
Viale delle Terme di Caracalla 00100 Rome, Italy

Факс	+39– 06– 570.56347
Електрона адреса:	ippc@fao.org
Інтернет– сайт	http://www.ippc.int

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 16 РЕГУЛЬОВАНІ НЕКАРАНТИННІ ШКІДЛИВІ ОРГАНІЗМИ: КОНЦЕПЦІЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ (2002)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Використання/Перегляд і зміни/Розповсюдження 251

ВСТУП 252
Сфера застосування 252
Посилання 252
Визначення і скорочення 252
Опис вимог 254

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ 255

1. Історія питання 255

2. Положення МКЗР щодо регульованих некарантинних шкідливих організмів 255

3. Порівняння РНКШО з іншими шкідливими організмами 256
3.1 Порівняння з карантинними шкідливими організмами 256
3.1.1 Статус шкідливого організму 257
3.1.2 Шлях поширення 257
3.1.3 Економічні впливи 257
3.1.4 Офіційна боротьба 258
3.2. Порівняння з нерегульованими шкідливими організмами 258

4. Критерії, за допомогою яких визначають РНКШО 258
4.1 «Насіннєвий та садивний матеріал» 258
4.2 «Передбачене використання». 258
4.3 «Цих рослин» 259
4.4 «Економічно неприйнятний вплив» 259
4.5 «Регульований» 260

5. Ревалентні принципи та обов'язки 260
5.1 Технічне обґрунтування 260
5.2 Оцінка ризику 260
5.3 Управління ризиком, мінімальний вплив та еквівалентність 260
5.4 Відсутність дискримінації 260
5.5 Прозорість 261

6. Застосування 261
6.1 Взаємодія рослини-господаря з шкідливим організмом 261
6.2 Програми сертифікації 261
6.3 Толерантність (допуск) 262
6.4 Невідповідність 262

Затвердження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) розробляються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин в якості частини всесвітньої програми політики і технічної допомоги Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних Націй в галузі карантину рослин. Ця програма робить доступними як для членів ФАО, так і для інших зацікавлених сторін ці стандарти, вказівки та рекомендації з метою гармонізації фітосанітарних заходів до міжнародних вимог для спрощення торгівлі та уникнення застосування невиправданих заходів, які могли б чинити перешкоди для торгівлі.

Цей стандарт був ухвалений Тимчасовою Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2002 року.

Використання

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) приймаються країнами-учасницями МКЗР і членами ФАО, які не є договірними сторонами цієї Конвенції, за посередництвом Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів. МСФЗ являють собою стандарти, вказівки та рекомендації, які визнані в якості основи фітосанітарних заходів, що застосовуються членами Світової організації торгівлі у рамках Угоди про застосування санітарних і фітосанітарних заходів. Країнам, які не є договірними сторонами МКЗР, рекомендується дотримуватись цих стандартів.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду та внесенню змін. Наступним часом перегляду цього стандарту є 2004 рік, або будь-яка інша дата, яку буде узгоджено Комісією з фітосанітарних заходів.

У разі необхідності до стандартів будуть внесені зміни та їх буде перевидано. Користувачу необхідно впевнитись у застосуванні останньої версії цих стандартів.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин між усіма членами ФАО, а також виконавчими/технічними секретаріатами регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська і Тихоокеанська комісія із захисту рослин
– Андинське співтовариство
– Європейська і Середземноморська організація із захисту рослин
– Карибська комісія із захисту рослин
– Міжафриканська фітосанітарна рада
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки)

– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки)
– Північно-Американська організація із захисту рослин
– Тихоокеанська організація із захисту рослин

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує концепцію регульованих некарантинних шкідливих організмів і визначає їх характеристики. Він описує використання поняття на практиці та відповідні елементи регуляційних систем.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2003[1]. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток №1: Вказівки з інтерпретації і застосування концепції офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами, 2001. МСФЗ № 5 ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997, ФАО, Рим.

Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998. МСФЗ № 8, ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995, МСФЗ №1, ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ № 2, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1998. МСФЗ № 6, ФАО, Рим.

Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, 1994. Світова організація торгівлі, Женева.

ФАО. 1967. Види втрат, завданих хворобами рослин, J.C.Zadoks. ФАО. Симпозіум з питань втрат врожаю. Рим, 2– 6 жовтня 1967, стор. 149– 158.

Визначення та скорочення

Аналіз фітосанітарного ризику	Процес оцінки біологічних або інших наукових та економічних даних для визначення необхідності регулювання шкідливого організму та застосування фітосанітарних заходів для боротьби з ним (ФАО, 1995; переглянуто, МКЗР, 1997)
Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів (ФАО, 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МКЗР,1997)

[1] В оригіналі МСФЗ № 16 2002 року наведено посилання на Глосарій фітосанітарних термінів ФАО 2001 року. У версії Глосарію 2003 року визначення багатьох термінів значно змінилось. У цьому перекладі дано визначення термінів з Глосарію 2003 р. (див. Документ ЄОКЗР № 04/11182 – переклад № 2) (примітка ЄОКЗР).

Карантинний шкідливий організм	Шкідливий організм, який має потенційне економічне значення для зони, що знаходиться у зв'язку з цим у небезпеці, в якій він поки відсутній або наявний, але не широко розповсюджений і слугує об'єктом офіційної боротьби (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Ліквідація	Застосування фітосанітарних заходів з метою знищення популяції шкідливого організму в певній зоні (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Локалізація (вогнища)	Застосування фітосанітарних заходів в межах і навколо зараженої шкідливими організмами зони для запобігання їхньому поширенню (ФАО, 1995)
Офіційна боротьба	Офіційне виконання обов'язкових фітосанітарних регламентацій і застосування обов'язкових фітосанітарних процедур з метою ліквідації або локалізації карантинних шкідливих організмів або для управління регульованими некарантинними шкідливими організмами (Додаток № 1 до Глосарію; ТКФЗ, 2001)
Пригнічення	Застосування фітосанітарних заходів у зараженій зоні для скорочення популяцій шкідливого організму (ФАО, 1995; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Садіння й посів (включаючи пересаджування й пересівання)	Будь-яка операція, виконувана з метою розміщення рослин у середовищі для вирощування або для забезпечення їхнього подальшого росту, розмноження та поширення шляхом прищеплення чи подібних операцій (ФАО, 1990; переглянуто КЕФЗ, 1999)
Насіннєвий та садивний матеріал	Рослини, які призначені для посіву, садіння, пересаджування або для того, щоб залишатися в ґрунті (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Передбачене використання	Зазначена мета, з якою імпортуються, виробляються або використовуються рослини, рослинні продукти та інші об'єкти регулювання (МСФЗ № 16, 2002)
Шлях поширення	Будь-який засіб, за допомогою якого можливе проникнення та/або поширення шкідливого організму (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995)
Рослини	Живі рослини та їх частини, включаючи насіння та генетичний матеріал (ФАО, 1990; переглянуто МКЗР, 1997)
Регульована зона	Зона, при потраплянні в яку, в межах якої та/або з якої рослини, рослинні продукти та інші об'єкти регулювання підлягають фітосанітарним заходам (процедурам) з метою запобігання інтродукції та/або поширенню карантинних шкідливих організмів, або для обмеження економічного впливу регульованих некарантинних шкідливих організмів (КЕФЗ, 1996; переглянуто КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2001)

Регульований некарантинний шкідливий організм	Некарантинний шкідливий організм, присутність якого у насіннєвому та садивному матеріалі негативно впливає на передбачене використання цих рослин, здійснюючи цим економічно неприйнятний вплив, та який, внаслідок цього, регулюється в межах території договірної сторони-імпортера (МКЗР, 1997)
РНКШО	Регульований некарантинний шкідливий організм (МСФЗ № 16, 2002)
Фітосанітарний захід *(прийнята інтерпретація)*	Законодавство, регламентація чи офіційна процедура, спрямовані на запобігання інтродукції та/або поширенню карантинних шкідливих організмів або на обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів (ФАО, 1995, переглянуто, МКЗР, 1997, КС[2], 2001)
Фітосанітарна регламентація	Офіційне правило запобігання інтродукції та/або поширенню карантинних шкідливих організмів або обмеженню економічного впливу регульованих некарантинних шкідливих організмів, включаючи процедури фітосанітарної сертифікації (ФАО, 1990; переглянуто, ФАО; 1995; КЕФЗ, 1999; ТКФЗ, 2001)
Фітосанітарна дія	Офіційна операція, така, як огляд, аналіз, нагляд або обробка, передбачена для застосування фітосанітарних регламентацій або процедур (ТКФЗ, 2001)

Опис вимог

Шкідливі організми, які не є карантинними шкідливими організмами, підлягають фітосанітарним заходам, через те що їх присутність у насіннєвому та садивному матеріалі призводить до економічно неприйнятного впливу. Такі організми визначені у МКЗР (1997) як регульовані некарантинні шкідливі організми (РНКШО).

Відмінність між РНКШО та карантинними шкідливими організмами, обидва з яких є регульованими шкідливими організмами, може бути описана в термінах, що визначають статус шкідливого організму: присутність, шлях поширення/товар, економічний вплив і тип офіційної боротьби. У відповідності зі Статтею VI.2, «договірні сторони не вимагатимуть вжиття фітосанітарних заходів до нерегульованих шкідливих організмів» (МКЗР, 1997).

Застосування поняття РНКШО відповідає наступним принципам: технічного обґрунтування, аналізу ризику, управління ризиком, мінімального впливу, еквівалентності, відсутності дискримінації й прозорості. Кожний елемент визначення РНКШО має особливе значення і, в результаті, такі фактори як взаємодія рослини-господаря з шкідливим організмом, нефітосанітарні програми сертифікації, що містять елементи для фітосанітарної сертифікації, толерантність і дії у випадку невідповідності, необхідно розглядати при визначенні вимог до заходів, які застосовують до РНКШО.

[2] КС – Комітет із стандартів (Standard Committee).

ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ

1. Історія питання

Деякі шкідливі організми, які не є карантинними шкідливими організмами, слугують об'єктами фітосанітарних заходів, через те що їхня присутність в насіннєвому та садивному матеріалі створює економічно неприйнятний вплив на передбачене використання рослин. Такі шкідливі організми відомі як регульовані некарантинні шкідливі організми (РНКШО), вони присутні й найчастіше надто поширені в країні-імпортері. У тому випадку, коли заходи офіційної боротьби застосовуються до насіннєвого й садивного матеріалу, виробленому на території країн для захисту їх від таких шкідливих організмів, подібні або еквівалентні фітосанітарні заходи можуть також застосовуватись до цих шкідливих організмів, що містяться у імпортованому насіннєвому або садивному матеріалі того ж виду, який має те саме передбачене призначення.

2. Положення МКЗР про регульовані некарантинні шкідливі організми

В доповнення до викладених у Статті П визначень, а також до інших нагадувань у МКЗР (1997) про регульовані некарантинні шкідливі організми, нижченаведені положення МКЗР (1997) стосуються також і регульованих некарантинних шкідливих організмів.

Стаття VII.1:

«З метою запобігання інтродукції та/або поширенню регульованих шкідливих організмів на власну територію договірні сторони мають суверенне право регулювати ввезення рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання відповідно до міжнародних угод і з цією метою можуть:

a) надавати приписи та вживати фітосанітарних заходів;

b) відмовляти у ввезенні, затримувати чи вимагати проведення обробок, знищення або вилучення...

c) забороняти або обмежувати проникнення регульованих шкідливих організмів...»

Стаття VI. 1

«Договірні сторони можуть вимагати вжиття фітосанітарних заходів щодо карантинних шкідливих організмів і регульованих некарантинних шкідливих організмів за умови, якщо ці заходи:

a) не є інтенсивнішими за заходи, які застосовують до цих шкідливих організмів, в разі їхньої присутності на території договірної сторони-імпортера; та

в) обмежені необхідним для карантину та захисту рослин та/або гарантії рентабельного їх використання за призначенням і можуть бути технічно обґрунтовані заінтересованою договірною стороною».

Стаття VI.2

«Договірні сторони не вимагатимуть застосування фітосанітарних заходів щодо нерегульованих шкідливих організмів».

Стаття IV.3

«Кожна договірна сторона в міру своїх можливостей повинна забезпечувати наступне:

а) поширення на території договірної сторони інформації щодо регульованих шкідливих організмів, заходів із запобігання їх інтродукції та боротьби з ними...»

Стаття VII.2i

«Договірні сторони по можливості повинні складати і поновляти переліки регульованих шкідливих організмів, використовуючи їх наукові назви, та доводити ці переліки до відома Секретаря (Комісії з фітосанітарних заходів), регіональної організації із захисту рослин, членом якої вони є, та інших договірних сторін на їх запит…»

ДОДАТОК:

Текст зразка Фітосанітарного Сертифіката:

«Цим засвідчується, що рослини, рослинні продукти або інші описані вище об'єкти регулювання, було обстежено та/або проаналізовано згідно з відповідними офіційними процедурами і визнано вільними від карантинних шкідливих організмів, що перераховані договірною стороною імпортера, таі відповідають діючим фітосанітарним вимогам договірної сторони імпортера, включаючи такі й для регульованих некарантинних шкідливих організмів.

Вони вважаються практично вільними від інших шкідливих організмів[*]»

3. Порівняння РНКШО з іншими шкідливими організмами

3.1. Порівняння з карантинними шкідливими організмами

Карантинні шкідливі організми та РНКШО можна порівнювати на основі чотирьох елементів критеріїв їх визначення: статус шкідливого організму у країні-імпортері, шлях поширення/товару, економічні впливи, пов'язані з даним шкідливим організмом, а також застосування офіційної боротьби.

У наведеній нижче таблиці надане узагальнення відмінностей.

[*] Додаткові необов'язкові пункти.

Порівняння РНКШО з карантинними шкідливими організмами

Визначальні критерії	Карантинний шкідливий організм	РНКШО
Статус шкідливого організму	Відсутній або обмежено розповсюджений	Присутній і може бути широко розповсюджений
Шлях поширення	Фітосанітарні заходи для будь-якого шляху поширення	Фітосанітарні заходи лише на насіннєвому та садивнму матеріалу
Економічні збитки	Збитки прогнозуються	Збитки відомі
Офіційна боротьба	Метою офіційної боротьби (в разі присутності карантинного шкідливого організму) є ліквідація або локалізація	Метою офіційної боротьби для певного насіннєвого та садивного матеріалу є пригнічення РНКШО

3.1.1 Статус шкідливого організму

Фітосанітарні заходи, застосовувані до карантинних шкідливих організмів, спрямовані на зменшення ймовірності поширення. У випадку карантинного шкідливого організму це означає, що шкідливий організм відсутній або (в разі його присутності) слугує об'єктом офіційної боротьби і до шкідливого організму застосовуються заходи, спрямовані на запобігання його поширенню в нові зони. Для РНКШО, ймовірність інтродукції не може розглядатись в якості належного критерію, оскільки шкідник вже присутній і, цілком можливо, вже широко розповсюджений.

3.1.2 Шлях поширення

Фітосанітарні регламентації та процедури можуть застосовуватись до карантинних шкідливих організмів, що пов'язані з будь-якою рослиною-господарем, або шляхом поширення. У вмпадку РНКШО, єдиний шлях поширення, який може регулюватися, це – насіннєвий і садивний матеріал певної рослини(н)-живителя(ів), призначеного(них) для конкретного використання.

3.1.3 Економічні впливи

Основна відмінність у визначеннях карантинного шкідливого організму та РНКШО щодо економічного впливу – це відмінність між потенційним економічним значенням карантинних шкідливих організмів та відомими економічно неприйнятними впливами регульованих некарантинних шкідливих організмів. Оскільки РНКШО присутній в країні, повинна бути детальна і свіжа інформація стосовно завданих ним збитків, які частіше відомі, ніж збитки, передбачені для карантинних шкідливих організмів, які поки не присутні у цій країні. Більше того, потенційне економічне значення, пов'язане з карантинними шкідливими організмами, може включати врахування таких факторів як доступ на

ринки інших країн та наслідки для навколишнього середовища, які є доречними у випадку РНКШО, оскільки ці шкідливі організми вже акліматизувались.

3.1.4 Офіційна боротьба

Усі регульовані шкідливі організми є об'єктами офіційної боротьби. Якщо карантинні шкідливі організми присутні в зоні, то вони підлягають офіційній боротьбі, яка передбачає застосування фітосанітарних заходів з метою їх ліквідації та/або локалізації. В свою чергу РНКШО слугують об'єктом офіційної боротьби у вигляді застосування фітосанітарних заходів з їх пригнічення у певному насіннєвому та садивному матеріалі.

3.2 Порівняння з нерегульованими шкідливими організмами

Деякі шкідливі організми, які не є ні карантинними шкідливими організмами, ані РНКШО, можуть справляти неприйнятний вплив (тобто збитки) нефітосанітарного характеру (наприклад, комерційної природи або пов'язаних з продовольчою безпекою). Заходи, які застосовують в цьому випадку до пошкоджених рослин, не є фітосанітарними заходами. У відповідності зі Статтею VI.2 *«договірні сторони вимагатимуть прийняття фітосанітарних заходів щодо нерегульованих шкідливих організмів»* (МКЗР, 1997).

4. Критерії, що визначають РНКШО

Визначення РНКШО містить критерії, за допомогою яких можна відрізнити цю категорію шкідливих організмів від карантинних шкідливих організмів.Для правильної інтерпретації та застосування цього поняття важливе значення має докладніше розуміння певних слів у визначенні.

4.1. «Насіннєвий і садивний матеріал»

Поняття РНКШО специфічно обмежене застосуванням до «насіннєвого й садивного матеріалу». Рослини визначаються як «живі рослини та їх частини, включаючи насіння». Звідси, термін «насіннєвий і садівний матеріал» включає насіння, цибулини й бульби, а також різного роду матеріал для вегетативного розмноження, яким можуть бути цілі рослини або їх частини (наприклад, живці).

Оскільки поняття «насіннєвий та садивний матеріал» включає «рослини, які передбачається залишати висадженими», то воно включає рослини в горщиках (у тому числі бонсаї). Ризики, пов'язані з рослинами, які передбачається залишити посадженими, можуть бути меншими ніж ризики, пов'язані з рослинами, що призначені для розмноження.

4.2 «Передбачене використання»

«Передбаченим використанням» насіннєвого і садивного матеріалу може бути:

– вирощування для безпосереднього виробництва інших категорій товарів (наприклад, фруктів, зрізаних квітів, деревини, зерна та ін.);

– збереження рослин висадженими (наприклад, декоративних рослин);

– збільшення кількості того самого насіннєвого та садивного матеріалу (наприклад бульб, живців та насіння).

Ризик економічно неприйнятного впливу буде різним за різних шкідливих організмів, товарів та передбаченого використання. Можна провести різницю між комерційним використанням (що передбачає продаж або намір продажу) та некомерційним використанням (що не передбачає продажу і обмежується незначною кількістю насіннєвого і садівного матеріалу, призначеного для приватного використання), якщо така різниця є технічно обґрунтованою.

4.3. «Цих рослин»

Вислів «цих рослин» відноситься до певних типів насіннєвого та садивного матеріалу (види, сорти тощо), чи-то імпортованих, чи вироблених на території країни передбаченого використання, які регулюються країною-імпортером на предмет РНКШО.

4.4. «Економічно неприйнятний вплив»

У визначенні регульованого некарантинного шкідливого організму є посилання на «економічно неприйнятний вплив». Це означає, що втрати вимірюються у показниках економічного впливу, і робиться оцінка щодо їх прийнятності чи неприйнятності.

У випадку карантинних шкідливих організмів, економічний вплив включає: вплив на доступ до ринку, а також ті впливи, які нерідко не так легко оцінити кількісно безпосередньо в економічних критеріях, як-от певні наслідки для навколишнього середовища, пов'язані із здоров'ям рослин. Оскільки РНКШО вже присутні на території країни, то нових або додаткових наслідків, пов'язаних із доступом на ринок або із станом навколишнього середовища, нема. Тому ці наслідки не вважаються ревалентними факторами при визначенні економічного впливу РНКШО.

Ревалентні фактори при визначенні економічно неприйнятних впливів включають:

– скорочення кількості товарного врожаю (наприклад, зниження врожайності);

– погіршення якості (наприклад, зменшення вмісту цукру в винограді на вино, пониження сорту ринкової продукції);

– додаткові витрати на боротьбу з шкідливими організмами (наприклад, очищення посівів, застосування пестицидів);

– додаткові витрати на збір урожаю та сортування (наприклад, вибракування):

– витрати на повторне садіння (наприклад, через втрату життєдіяльності рослин);

– втрати через необхідність вирощування культур заміщення (наприклад, через необхідність вирощування стійких сортів тієї самої культури з меншою врожайністю або інших культур).

В окремих випадках, ревалентними факторами можуть вважатись наслідки впливу шкідливого організму на інших рослин-господарів.

4.5. «Регульований»

Вислів «регульований» у визначенні РНКШО відноситься до поняття офіційної боротьби. Програма офіційної боротьби щодо РНКШО може застосовуватись на загальнодержавному, регіональному або місцевому рівні (див. Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 1: *Вказівки з інтерпретації та застосування поняття офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами,* 2001).

5. Ревалентні принципи та обов'язки

5.1. Технічне обґрунтування

Фітосанітарні заходи для РНКШО відповідно до вимог МКЗР (1997) повинні бути технічно обґрунтованими. Класифікація шкідливого організму як РНКШО та будь-які обмеження, що накладаються на імпорт видів рослин, з якими він асоціюється, повинні бути обґрунтовані аналізом фітосанітарного ризику.

5.2. Оцінка ризику

Оцінка ризику, пов'язана із шкідливим організмом, для РНКШО – це те саме, що оцінка ризику, пов'язана із шкідливим організмом, яка здійснюється для потенційного карантинного шкідливого організму, оскільки нема потреби оцінювати ймовірність його акліматизації, так само як і довготермінові економічні наслідки впливу РНКШО. Проте, необхідно показати, що насіннєвий та садивний матеріал є шляхом поширення даного шкідливого організму, а також – головним джерелом зараження, яке призводить до економічно неприйнятного впливу.

5.3. Управління ризиком, мінімальний вплив та еквівалентність

Для управління ризиком, пов'язаним з РНКШО, необхідне рішення стосовно того, чи являє визначений шляхом оцінки фітосанітарного ризику економічний вплив «неприйнятний рівень ризику». Рішення стосовно інтенсивності потенційних заходів, які будуть використані для оцінки управління фітосанітарним ризиком, повинні відповідати принципам відсутності дискримінації, управління ризиком і мінімального впливу, а також (в разі потреби) передбачати здійснення еквівалентних заходів.

5.4. Відсутність дискримінації

Фітосанітарні заходи для РНКШО повинні враховувати принцип відсутності дискримінації – як між країнами, так і між імпортованими та вітчизняними партіями вантажів. Шкідливий організм може вважатися РНКШО лише у випадку, якщо на території договірної сторони проводиться офіційна боротьба, яка вимагає, щоб ніякий насіннєвий та садівний матеріал, призначений для того самого передбаченого призначення (того самого або аналогічного виду рослин-господарів), незалежно від їх походження, не продавалися або не вирощувалися, якщо вони містять даний шкідливий організм або містять шкідливий організ у кількості, що перевищує певний рівень

допуску. Шкідливий організм в імпортованому вантажі може бути регульованим як РНКШО, лише якщо рослини призначені на продаж або висаджування на території країни-імпортера, або в межах тієї частини її території, де проводиться офіційна боротьба з даним шкідливим організмом.

5.5. Прозорість

Національні норми та вимоги щодо РНКШО, включаючи деталі програм офіційної боротьби, повинні бути опубліковані та передані будь-якій договірній стороні, на якій вони можуть безпосередньо позначитися (Стаття VП.2б). Технічне обґрунтування включення шкідливого організму до категорії РНКШО та обґрунтування інтенсивності застосовуваних до РНКШО заходів, повинні бути надано стороною-імпортером на запит іншої договірної сторони (Стаття VП.2в).

6. Застосування

Якщо НОКЗР хоче визначити певні шкідливі організми як РНКШО, вона повинна врахувати описані вище елементи. Крім того, можуть бути враховані певні специфічні питання, зокрема, взаємодія між рослиною-господарем та шкідливим організмом або існування програм сертифікації (наприклад, сертифікації насіння) насіннєвого та садивного матеріалу.

6.1 Взаємодія рослини-господаря з шкідливим організмом

Статус РНКШО повинен бути визначений для певної рослини-господаря або рослин-господарів, оскільки той самий шкідливий організм може не бути нерегульований як РНКШО на інших рослинах-господарях. Наприклад, якийсь вірус може завдавати економічно неприйнятного впливу на одному виді насіннєвого або посадкового матеріалу, і не завдавати його на інших. Необхідно проводити різницю стосовно конкретного таксономічного рівня рослин-господарів для застосування фітосанітарних вимог щодо РНКШО, якщо наявна інформація щодо взаємодії між рослиною-господарем та шкідливим організмом, свідчить про доречність проведення такої різниці (наприклад, сортова стійкість/сприйнятливість, вірулентність шкідливого організму).

6.2. Програми сертифікації[3]

Програми сертифікації насіннєвого та садивного матеріалу (інколи їх називають як «сертифікаційні схеми») часто, крім не пов'язаних із фітосанітарією елементів, таких як чистота сорту, колір, розмір матеріалу тощо, містять специфічні вимоги до шкідливих організмів. Шкідливі організми, про які йдеться, можуть бути визначені РНКШО, у випадку, коли це технічно обґрунтовано та якщо програма сертифікації є обов'язковою, в такому разі ця програма може розглядатись як офіційна боротьба,

[3] Не треба плутати цю сертифікацію з фітосанітарної сертифікацією.

тобто встановлена чи визнана національним урядом або НОКЗР відповідно до юридичних повноважень. Зазвичай, шкідливі організми, на які спрямовано програми сертифікації, – це ті, організми, які завдають економічно неприйнятного впливу на певну культуру і переносяться, головним чином, насіннєвим та садивним матеріалом, через що їх вони кваліфікуються як РНКШО. Однак, не всі шкідливі організми, згадані в програмах сертифікації, обов'язково є РНКШО. Окремі чинні програми можуть враховувати толерантність для шкідливих організмів або викликаної ними шкоди, технічне обґрунтування яких не було продемонстровано.

6.3. Толерантність (допуск)

Застосування поняття РНКШО вимагає прийняття та створення відповідних рівнів толерантності для РНКШО в програмах офіційної боротьби та відповідних вимог при імпорті. Рівень допуску залежить від технічного обґрунтування та відповідає, зокрема, принципам управління ризиком, відсутності дискримінації та мінімального впливу.

В окремих випадках, за наявності технічного обґрунтування, цей допуск (на основі визначених процедур відбору зразків та проведення аналізів) може бути визначений як нульовий.

6.4. Невідповідність

Фітосанітарна дія, що застосовується у випадку невідповідності фітосанітарним вимогам щодо РНКШО, повинна відповідати принципам відсутності дискримінації та мінімального впливу.

Варіанти таких дій:

– зниження сортності (зміна класу товару або передбаченого використання);
– обробку;
– переспрямування на іншу мету (наприклад, переробку)
– знищення.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ
МСФЗ № 17
ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ШКІДЛИВІ ОРГАНІЗМИ
(2002)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Застосування/Перегляд і зміни/Розповсюдження 265

ВСТУП 266
Сфера застосування 266
Посилання 266
Визначення і скорочення 266
Опис вимог 268

ВИМОГИ 269

1. Положення МКЗР щодо повідомлення про шкідливі організми 269

2. Мета повідомлення про шкідливі організми 270

3. Національна відповідальність 270
3.1 Нагляд 270
3.2 Джерела інформації 270
3.3 Перевірка та аналіз 270
3.4 Стимулювання повідомлення всередині країни 271

4. Зобов'язання щодо повідомлення 271
4.1 Повідомлення про безпосередню або потенційну небезпеку 271
4.2 Інші повідомлення про шкідливі організми 272
4.3 Повідомлення про зміну статусу, відсутність шкідливих організмів або виправлення попередніх повідомлень 272
4.4 Повідомлення про шкідливі організми в імпортованих вантажах 272

5. Підстава для повідомлення 272
5.1 Присутність 272
5.2 Вогнище 272
5.3 Поширення 273
5.4 Успішна ліквідація 273
5.5 Встановлення вільної зони 273

6. Повідомлення про шкідливі організми 273
6.1 Зміст повідомлень 273
6.2 Час, відведений на повідомлення 274
6.3 Механізм повідомлення і отримувачі повідомлень 274
6.4 Належні практики повідомлення 274
6.5 Конфіденційність 275
6.6 Мова 275

7. Додаткова інформація 275

8. Перегляд 275

9. Документування 275

Затвердження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) підготовлені Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин, як частина всесвітньої програми політики і технічної підтримки стосовно карантину рослин Організації з питань продовольства та сільського господарства ООН. Ця програма надає членам ФАО та іншим зацікавленим сторонам ці стандарти, вказівки та рекомендації щодо гармонізації фітосанітарних заходів на міжнародному рівні з метою спрощення торгівлі та уникнення застосування невиправданих заходів, які могли б чинити перешкоди для торгівлі.

Цей стандарт було ухвалено Тимчасовою комісією з фітосанітарних заходів у березні 2002 року[1].

Застосування

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) прийняті країнами-учасницями МКЗР і членами ФАО, які не є договірними сторонами цієї Конвенції, за посередництвом Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів (ТКФЗ). МСФЗ являють собою стандарти, вказівки та рекомендації, визнані основою фітосанітарних заходів, що застосовуються членами Світової організації торгівлі (СОТ) в рамках Угоди про застосування санітарних і фітосанітарних заходів. Країнам, які не є учасницями МКЗР, також рекомендовано дотримуватись цих стандартів.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду та внесенню змін. Наступним часом перегляду цього стандарту є 2004 рік, або будь-яка інша дата, яку буде узгоджено Комісією з фітосанітарних заходів.

У разі необхідності до стандартів будуть внесені зміни та їх буде перевидано. Користувачу необхідно впевнитись у застосуванні останньої версії цих стандартів.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин серед усіх членів ФАО, а також виконавчих/технічних секретарів регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська та Тихоокеанська комісія із захисту рослин
– Андинська спільнота
– Європейська та Середземноморська організація із захисту рослин
– Карибська комісія із захисту рослин

---

[1] Версія Глосарію 2002 року доповнена у цій публікації пізнішими поправками ФАО, схваленими у квітні 2003 року (примітка ЄОКЗР)

– Міжафриканська фітосанітарна рада

– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки)

– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки)

– Північноамериканська організація із захисту рослин

– Тихоокеанська фітосанітарна організація

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує відповідальність і обов'язки договірних сторін щодо повідомлення про присутність, вогнища та поширення шкідливих організмів в зонах, за які вони відповідають. Він також являє собою керівництво щодо повідомлення про успішну ліквідацію шкідливих організмів і встановлення вільних зон.

Посилання

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища, 2003 . МСФЗ № 11, ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарнмх термінів, 2003 . МСФЗ №5, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998. МСФЗ № 8, ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ № 2, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1997. МСФЗ № 6, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії, 2001. МСФЗ № 13, ФАО, Рим.

Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. МСФЗ № 9, ФАО, Рим.

Вимоги до встановлення вільних зон, 1996. МСФЗ № 4, ФАО, Рим.

Визначення і скорочення

Аналіз фітосанітарного ризику	Офіційна невізуальна перевірка, яка проводиться з метою виявлення шкідливих організмів або їх ідентифікації
Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів

[2] В оригіналі МСФЗ № 17 2002 року наведено посилання на МСФЗ № 11 2001 року. Воно замінене посиланням на новий переглянутий текст МСФЗ № 11 2003 року (примітка ЄОКЗР)

[3] В оригіналі МСФЗ № 17 2002 року наведено посилання на Глосарій фітосанітарних термінів ФАО 2001 року. В існуючій на момент перекладу версії Глосарію 2003 року ряд термінів, внесених попередньо, відсутні. Ці терміни у даному перекладі не наводяться. Визначення багатьох інших термінів значною мірою змінилось. В цьому перекладі надані визначення термінів з сучасного Глосарію (див. документ ЄОКЗР № 04/11182 – переклад № 2) (примітка ЄОКЗР)

Зона	Офіційно визначена країна, частина країни або декілька країн чи їх частина
Карантинний шкідливий організм	Шкідливий організм, який має потенційне економічне значення для зони, що знаходиться в небезпеці, в якій він ще відсутній або присутній, але обмежено поширений і слугує об'єктом офіційної боротьби
Категоризація шкідливого організму	Процес визначення наявності або відсутності у шкідливого організму характеристик карантинного шкідливого організму або регульованого некарантинного шкідливого організму
Ліквідація	Застосування фітосанітарних заходів з метою знищення популяції шкідливого організму в даній зоні
МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО в 1951 році в Римі і в подальшому доповнена (ФАО, 1990; переглянуто, ВКФЗ, 2001)
Нагляд	Офіційний процес збору та реєстрації даних щодо присутності або відсутності шкідливого організму в даній зоні за допомогою відстеження, моніторингу та інших процедур
НОКЗР	Національна організація із захисту рослин (ФАО, 1995; ВКФЗ, 2001)
Обстеження	Офіційний захід, який проводиться у певний обмежений період часу з метою визначення характеристик популяції шкідливого організму або визначення видового складу присутніх у даній зоні організмів
Офіційний	Встановлений, дозволений або виконуваний Національною організацією із захисту рослин
Вогнище	Нещодавно виявлена ізольована популяція шкідливого організму, включаючи первинне вогнище, чи різке значне збільшення чисельності популяції акліматизованого шкідливого організму в зоні
Об'єкти регулювання	Будь-яка рослина, рослинний продукт, місце складування, упаковка, транспортний засіб, контейнер, ґрунт і будь-який інший організм, об'єкт чи матеріал, здатний слугувати місцем зберігання шкідливих організмів або сприяти їх поширенню, у відношенні якого необхідне вжиття фітосанітарних заходів, особливо при міжнародних перевезеннях
Присутність	Присутність у зоні шкідливого організму, офіційно визнаного місцевим або інтродукованим, та офіційно не оголошеного ліквідованим
Тимчасове перебування	Присутність шкідливого організму, акліматизація якого не очікується
Шлях поширення	Будь-який засіб, за допомогою якого можливе проникнення та/або поширення шкідливого організму

Поширення	Збільшення географічного поширення шкідливого організму всередині зони
Регульований шкідливий організм	Карантинний шкідливий організм та регульований некарантинний шкідливий організм
Регульований некарантинний шкідливий організм	Некарантинний шкідливий організм, присутність якого у насіннєвому та посадковому матеріалі спричиняє економічно неприйнятний вплив на подальше використання цих рослин і, внаслідок цього, регулюється на території імпортуючої договірної сторони
РОКЗР	Регіональна організація із захисту рослин (ФАО, 1990; переглянуто ВКФЗ, 2001)
Вільна зона	Зона, відсутність у якій даного шкідливого організму науково доведена, і де, в разі необхідності, вона офіційно підтримується
Статус шкідливого організму (в зоні)	Офіційне визнання присутності чи відсутності в даний час шкідливого організму у зоні, включаючи, в разі необхідності, дані щодо його географічного поширення, з використанням експертного висновку, який базується на поточних та попередніх попередженнях щодо шкідливого організму та іншої інформації
Товар	Тип рослини, рослинного продукту чи іншого предмету, який переміщується в торговельних чи інших цілях
Фітосанітарний захід (прийнята інтерпретація)	Законодавство, регламентація чи офіційна процедура, спрямовані на запобігання інтродукції та/або розповсюдження карантиних шкідливих організмів або обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів
Прийнята інтерпретація терміну фітосанітарний захід передбачає існуючий зв'язок між фітосанітарними заходами та регульованими некарантинними шкідливими організмами. Цей зв'язок недостатньо відображений у визначенні, наданому в статті II МКЗР (1997)	
Фітосанітарна сертифікація	Застосування фітосанітарних процедур, що призводить до видачі фітосанітарного сертифіката
Фітосанітарна дія	Офіційна операція подібна до огляду, аналізу, нагляду чи обробки, розроблена для здійснення фітосанітарних регламентацій або процедур

Опис вимог

Міжнародна конвенція із захисту рослин (1997) вимагає від країн повідомляти щодо присутності, вогнищ та поширення шкідливих організмів з метою інформування про безпосередню чи потенційну небезпеку. Національні організації із захисту рослин (НОКЗР), які відповідальні за збір інформації про шкідливі організми шляхом нагляду та перевірки зібраних таким способом даних про шкідливі організми. Інформація щодо присутності, вогнищ або поширення шкідливих організмів, про які відомо (на підставі спостережень, попереднього досвіду чи аналізу фітосанітарного ризику [АФР]), що вони являють собою безпосередню або потенційну не-

безпеку, повинна повідомлятись іншим країнам, особливо, сусідам і торговельним партнерам.

Повідомлення про шкідливі організми повинні містити інформацію про назву шкідливого організму, його місцезнаходження, статус шкідливого організму та природу безпосередньої або потенційної небезпеки. Вони повинні надаватись без зайвих зволікань, бажано за допомогою електронних засобів або прямого контакту, через відкриті публікації та/або Міжнародний фітосанітарний портал (МФП)[4].

Повідомлення про успішну ліквідацію шкідливих організмів, встановлення вільних зон та іншу інформацію можуть також надаватись з використанням аналогічної процедури повідомлення.

ВИМОГИ

1. Положення МКЗР щодо повідомлення про шкідливі організми

МКЗР (1997), відповідно до її головного завдання – *«забезпечити спільні та ефективні дії, спрямовані на запобігання інтродукції і розповсюдження шкідливих організмів, які пошкоджують рослини і рослинні продукти»* (стаття 1.1) вимагає від країн *«забезпечити, в силу власних можливостей, створення офіційної національної організації із захисту рослин»* (стаття IV. 1) до обов'язків якої відносяться:

«...нагляд за рослинами в період вегетації, як у зонах вирощування (включаючи поля, плантації, розсадники, сади, теплиці та лабораторії), так і у зонах дикорослої флори, а також за рослинами та рослинними продуктами, що зберігаються або транспортуються, зокрема, з метою інформування щодо присутності вогнищ і поширення шкідливих організмів, а також боротьби з цими шкідливими організмами, включаючи інформацію для повідомлення відповідно до статті VIII, 1(a)...» (стаття IV. 2b).

Країни відповідальні за поширення на їх території інформації, пов'язаної з регульованими шкідливими організмами (стаття IV. 3a), повинні *«в силу власних можливостей проводити нагляд за шкідливими організмами, готувати і підтримувати відповідну інформацію про статус шкідливих організмів з метою обґрунтування їх розподілу за категоріями, а також для розробки відповідних фітосанітарних заходів. Ця інформація надається договірним сторонам відповідно до їх запиту»* (стаття VII. 2к). Від них також вимагається *«визначати контактну адресу для обміну інформацією в рамках здійснення»* МКЗР (стаття VIII. 2).

За допомогою дії цих систем країни можуть виконувати вимоги в рамках МКЗР:

«...якомога максимально співпрацювати одна з іншою для досягнення цілей цієї Конвенції» (стаття VIII. 1) і, зокрема, співпрацювати в сфері обміну інформацією про шкідливі для рослин організми, особливо щодо присутності, вогнищ або поширення шкідливих організмів, які можуть являти безпосередню чи потенційну небезпеку, відповідно до визначених Комісією процедур...» (стаття VIII. 1a).

---

[4] МФП – електронний механізм, встановлений Секретаріатом МКЗР з метою спрощення обміну офіційною фітосанітарною інформацією (включаючи повідомлення про шкідливі організми) між НОКЗР, РОКЗР та/або Секретаріатом МКЗР.

2. Мета повідомлення про шкідливі організми

Основна мета повідомлення про шкідливі організми – інформування про безпосередню чи потенційну небезпеку. Безпосередня чи потенційна небезпека, зазвичай, виникає через присутність, утворення вогнищ чи поширення шкідливого організму, який є карантинним шкідливим організмом для країни, де він був виявлений, або для сусідніх країн і країн-торговельних партнерів.

Надання сучасних і надійних повідомлень про шкідливі організми слугує доказом дії в країнах ефективних систем нагляду і повідомлення.

Повідомлення про шкідливі організми дозволяє країнам, в міру необхідності, поновляти свої фітосанітарні вимоги і дії з урахуванням всіх змін фітосанітарного ризику. Воно надає поточну та історичну інформацію, корисну для функціонування фітосанітарних систем. Точна інформація про статус шкідливих організмів полегшує технічне обґрунтування застосування заходів і дозволяє звести до мінімуму невиправдані перешкоди торгівлі. Кожна країна потребує повідомлень про шкідливі організми для цих цілей і може отримати їх тільки за умов співробітництва з іншими країнами. Фітосанітарні дії, які застосовуються країнами-імпортерами, і засновані на повідомленнях про шкідливі організми, повинні відповідати ризику і бути технічно обґрунтованими.

3. Національна відповідальність

НОКЗР повинні привести у відповідність механізми, які забезпечують збір, перевірку та аналіз повідомлень про шкідливі організми на їх територіях.

3.1 Нагляд

Повідомлення про шкідливі організми залежать від запровадження в країнах національних систем нагляду, як цього потребує МКЗР (1997) (Стаття IV. 2б). Інформація для повідомлення про шкідливі організми може складатись з двох типів нагляду за шкідливими організмами, які визначені у МСФЗ № 6 (*Вказівки щодо нагляду*): загального нагляду і спрямованих обстежень. Повинні діяти системи, які забезпечують направлення цієї інформації до НОКЗР та її отримання ними. Системи нагляду і збору інформації повинні діяти постійно і оперативно. Нагляд повинен проводитись відповідно до МСФЗ № 6.

3.2 Джерела інформації

Інформація для повідомлення про шкідливі організми може бути отримана або безпосередньо НОКЗР, або надаватись для НОКЗР з багатьох інших джерел (дослідних інститутів і наукових видань, інтернет сайтів, виробників та їх журналів, інших НОКЗР і т.п.). Загальний нагляд, який проводить НОКЗР, передбачає розгляд інформації, взятої з інших джерел.

3.3 Перевірка і аналіз

НОКЗР повинні запровадити систему перевірки повідомлень про шкідливі організми на своїх територіях, взятих з офіційних і неофіційних джерел (включаючи ті, про які

повідомили інші країни). Така перевірка повинна включати підтвердження правильності ідентифікації шкідливого організму і попереднє визначення його географічного поширення, що в результаті повинно призвести до визначення «статусу шкідливого організму» в країні відповідно до МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливого організму в зоні*). НОКЗР повинні також запровадити системи аналізу фітосанітарного ризику (АФР) для визначення того, чи становлять нові чи несподівані ситуації з шкідливими організмами безпосередню або потенційну загрозу, яка потребує фітосанітарної дії для їх країн (тобто, для країн, що надають повідомлення). В разі необхідності, АФР також може використовуватись з метою визначення небезпеки для інших країн, яку можуть спричинити ситуації згідно повідомлень.

3.4 Стимулювання повідомлення всередині країн

Країни, по можливості, повинні ініціювати повідомлення про шкідливі організми на їх територіях. На виробників та інших осіб можуть офіційно покладатись обов'язки щодо повідомлення про нові або несподівані ситуації з шкідливими організмами. Вони можуть заохочуватись до цього за допомогою, наприклад, реклами, суспільних акцій, заохочень або штрафів.

4. Зобов'язання щодо повідомлення

МКЗР (1997, Стаття VIII. 1a) зазначає, що необхідно повідомляти про присутність, вогнища та поширення шкідливих організмів, які можуть становити безпосередню або потенційну небезпеку. Країни за власним бажанням можуть повідомляти і про інші шкідливі організми. Таке повідомлення відповідає загальній рекомендації в рамках МКЗР – необхідність співробітництва з метою досягнення цілей Конвенції, але не є спеціальним зобов'язанням. Цей стандарт розглядає такі особливі випадки повідомлення про шкідливі організми.

4.1 Повідомлення про безпосередню або потенційну небезпеку

Небезпека вважається безпосередньою у випадку, коли вона вже виявлена (шкідливий організм регулюється), або очікується на підставі спостережень чи попереднього досвіду. Небезпека вважається потенційною тоді, коли вона виявлена в результаті АФР.

Безпосередня або потенційна небезпека, пов'язана з виявленням в країні шкідливого організму, повинна призводити до фітосанітарної чи екстреної дії в цій країні.

Присутність, вогнища та поширення шкідливих організмів, що становлять безпосередню або потенційну загрозу повідомляючій країні, можуть також становити безпосередню або потенційну загрозу іншим країнам. Звідси випливає зобов'язання щодо інформування про них інші країни.

Країни повинні повідомляти щодо присутності, вогнищ та поширення шкідливих організмів, які не становлять для них небезпеки, але про які відомо, що вони регулюються іншими країнами або являють для останніх безпосередню небезпеку. Таке повідомлення стосується торговельних партнерів (щодо відповідних шляхів поширення) і сусідніх країн, в які шкідливий організм може проникнути без допомоги торгівлі.

4.2 Інші повідомлення про шкідливі організми

Крім того, країни, в разі необхідності, можуть використати аналогічну систему повідомлення для надання повідомлень про інші шкідливі організми або для повідомлення інших країн в тих випадках, коли це сприяє корисному обміну інформацією про шкідливі для рослин організми, що передбачено статтею 8 МКЗР. Вони можуть також укладати двосторонні або багатосторонні угоди, щодо повідомлення про шкідливі організми, наприклад, через РОКЗР.

4.3 Повідомлення про зміну статусу, відсутність шкідливих організмів або виправлення попередніх повідомлень

Країни також можуть повідомляти про випадки, коли безпосередня або потенційна небезпека змінилась або відсутня (включаючи, зокрема, відсутність шкідливого організму). В тих випадках, коли попереднє повідомлення вказувало на безпосередню чи потенційну небезпеку, але згодом з'ясувалось, що повідомлення було невірним, або обставини склались таким чином, що ризик змінився або зник, країни повинні повідомити про ці зміни. Країни можуть також повідомляти, що вся їхня територія або її частина були віднесені до категорії вільної зони відповідно до МСФЗ № 4 (*Вимоги до встановлення вільних зон*), або повідомляти про успішну ліквідацію шкідливого організму відповідно до МСФЗ № 9 (*Вказівки до програм ліквідації шкідливих організмів*), а також про зміну переліку рослин-господарів або статусу шкідливого організму відповідно до наданого в МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливого організму в зоні*) опису.

4.4 Повідомлення про шкідливі організми в імпортованих вантажах

Повідомлення про шкідливі організми, виявлені в імпортованих вантажах, розглядаються в МСФЗ № 13 (*Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії*).

5. Підстава для повідомлення

Підставою для повідомлення про шкідливі організми можуть бути вогнища, поширення або успішна ліквідація шкідливих організмів чи будь-яка інша нова або несподівана ситуація з шкідливими організмами.

5.1 Присутність

Зазвичай, необхідно повідомляти про присутність в разі нового виявлення шкідливого організму, який є регульованим шкідливим організмом для сусідніх країн або країн – торговельних партнерів (для відповідних шляхів поширення).

5.2 Вогнище

Під вогнищем в даному випадку мається на увазі недавно виявлена популяція шкідливого організму. Необхідно повідомляти про вогнище в тому випадку, коли

його присутність відповідає, принаймні, статусу тимчасової ситуації, яка передбачає вжиття фітосанітарної дії відповідно до МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливого організму в зоні*). Це свідчить про те, що необхідно повідомляти про нього навіть у тому випадку, коли шкідливий організм може вижити найближчим часом, але його акліматизація не очікується.

Термін «вогнище» також застосовується до несподіваної ситуації, пов'язаної з акліматизованим шкідливим організмом, коли спостерігається значне збільшення фітосанітарного ризику для країни повідомлення, сусідніх країн або країн – торговельних партнерів, особливо у тих випадках, коли відомо, що даний шкідливий організм регулюється.

5.3 Поширення

Під «поширенням» слід розуміти збільшення географічного розповсюдження вже акліматизованого шкідливого організму, що призводить до значного підвищення фітосанітарного ризику для повідомляючої країни, сусідніх країн або країн – торговельних партнерів, особливо в тих випадках, коли відомо, що даний шкідливий організм регулюється.

5.4 Успішна ліквідація

Про ліквідацію слід повідомляти в тому випадку, якщо вона була успішною, тобто, коли шкідливий організм, який вже акліматизувався, або мав тимчасовий (проміжний) статус, був знищений в даній зоні, і його відсутність в ній була підтверджена (див. МСФЗ № 9: *Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів*).

5.5 Встановлення вільної зони

Про встановлення вільної зони можна повідомляти в тому випадку, коли воно являє собою зміну статусу шкідливого організму в цій зоні (див. МСФЗ № 4: *Вимоги до встановлення вільних зон*).

6. Повідомлення про шкідливі організми

6.1 Зміст повідомлень

Повідомлення про шкідливий організм повинно обов'язково зазначати:

– систематичну належність шкідливого організму та його наукову назву (по можливості на рівні виду або нижче, якщо це можливо й доцільно);

– дату повідомлення;

– рослин-господарів або пов'язаних з організмом матеріалів (залежно від випадку);

– статус шкідливого організму відповідно до МСФЗ № 8;

– географічне поширення шкідливого організму (включаючи, по можливості, карту);

– природу безпосередньої чи потенційної небезпеки, або інші причини повідомлення.

Воно може також вказувати, які фітосанітарні заходи застосовуються або потребуються, їх ціль, а також іншу інформацію щодо повідомлень про шкідливі організми, наведених в МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливого організму в зоні*).

В разі відсутності повної інформації щодо статусу шкідливого організму, повинно бути підготовлено попереднє повідомлення, яке буде доповнюватись в міру надходження нової інформації.

6.2 Час, відведений на повідомлення

Повідомлення щодо присутності, вогнищ та поширення карантинних організмів повинні надаватись без зайвих зволікань. Це особливо важливо в разі високого ризику швидкого поширення. Визнається, що дія національних систем нагляду і повідомлення (див. розділ 3), і, зокрема, процес перевірки і аналізу, потребують часу, проте затримки повинні бути зведені до мінімуму.

Повідомлення повинні поновлятись в міру надходження нової і більш повної інформації.

6.3 Механізм повідомлення і отримувачі повідомлень

Повідомлення про шкідливі організми, які рамках МКЗР повинні здійснюватись НОКЗР з використанням, принаймні, однієї з трьох наступних систем:

– безпосередньої передачі на офіційні контактні адреси (пошта, факс або електронна пошта) – країнам рекомендується використовувати електронні засоби повідомлення про шкідливі організми для забезпечення широкого і швидкого поширення інформації;

– опублікування на відкритому для доступу офіційному сайті Інтернету (такий сайт Інтернету може бути вказаний як частина офіційної контактної адреси) – точна інформація про адресу доступу до сайту Інтернету, на якому розміщуються повідомлення про шкідливі організми, повинна бути надана іншим країнам або, принаймні, Секретаріату МКЗР;

– використання Міжнародного фітосанітарного порталу (МФП).

Крім того, у випадку коли шкідливий організм, являє безпосередню загрозу поширення в інші країни, рекомендується прямий зв'язок з цими країнами поштою або електронною поштою.

Країни також можуть направляти повідомлення про шкідливі організми в РОКЗР; в приватні системи повідомлення, які працюють за контрактом; через двосторонні договірні системи повідомлення; будь-якими іншими способами, прийнятними для зацікавлених країн. Яка б система не використовувалась, НОКЗР залишається відповідальною за повідомлення.

Опублікування повідомлень про шкідливі організми у наукових журналах або в офіційних журналах чи газетах, які зазвичай, мають обмежене поширення, не відповідає вимогам цього стандарту.

6.4 Належні практики повідомлення

Країни повинні дотримуватись «належних практик повідомлення», викладених в МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливого організму в зоні*).

В разі, якщо статус шкідливого організму в одній країні не визнається іншою країною, повинні бути вжиті першочергові заходи щодо вирішення проблеми на двосторонньому рівні.

6.5 Конфіденційність

Повідомлення про шкідливі організми не повинні бути конфіденційними. Проте, національні системи нагляду, внутрішнього повідомлення, перевірки та аналізу можуть містити конфіденційну інформацію.

Країни можуть вводити вимоги стосовно конфіденційності деякої інформації, наприклад, осіб виробників. Національні вимоги не повинні змінювати основні зобов'язання щодо повідомлення (зміст повідомлень, їх своєчасність).

Конфіденційність, передбачена двосторонніми угодами, не повинна вступати в конфлікт з міжнародними зобов'язаннями щодо повідомлення.

6.6 Мова

В рамках МКЗР не існує зобов'язань відносно мови, яка використовується для повідомлень про шкідливі організми, за винятком тих випадків, коли країни запитують інформацію відповідно до Статті VII. 2к (МКЗР, 1997), коли для відповіді повинна використовуватись одна з п'яти офіційних мов ФАО. Країнам рекомендується надавати повідомлення про шкідливі організми також англійською мовою, зокрема, для спрощення всесвітнього електронного повідомлення.

7. Додаткова інформація

Базуючись на повідомленнях про шкідливі організми, країни можуть запитувати додаткову інформацію через офіційні контактні адреси. Повідомляюча країна повинна найможливішим для неї способом передати інформацію, яка запитується в рамках Статті VII. 2к (МКЗР, 1997).

8. Перегляд

НОКЗР повинні періодично переглядати свої системи нагляду за шкідливими організмами та повідомленнями про них, з метою забезпечення виконання власних зобов'язань щодо повідомлення і виявлення можливості для покращення надійності і своєчасності повідомлень. В разі необхідності вони повинні вносити зміни.

9. Документування

Національні системи нагляду та повідомлення повинні бути належним чином описані та документовані, і ця інформація повинна надаватись іншим країнам за запитом (див. МСФЗ № 6: *Вказівки щодо нагляду*).

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 18 ВКАЗІВКИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ОПРОМІНЕННЯ В ЯКОСТІ ФІТОСАНІТАРНОГО ЗАХОДУ (2003)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Використання/Перегляд і зміни/Розповсюдження 279

ВСТУП 280
Сфера застосування 280
Посилання 280
Визначення і скорочення 280
Основні принципи 282

ВКАЗІВКИ З ВИКОРИСТАННЯ ОПРОМІНЕННЯ
В ЯКОСТІ ФІТОСАНІТАРНОГО ЗАХОДУ 282
1. Повноваження 282

2. Ціль обробки 282
2.1 Ефективність 283

3. Обробка. 283
3.1 Застосування 284

4. Дозиметрія 284
4.1 Калібрування компонентів дозиметричної системи 285
4.2 Картографування дози 285
4.3 Поточна дозиметрія 285

5. Дозвіл на використання обладнання 285

6. Фітосанітарна цілісність системи 286
6.1 Міри фітосанітарного захисту на обробному підприємстві 286
6.2 Маркування 3 286
6.3 Контроль 286

7. Документація підприємства, що здійснює обробку 287
7.1 Документування операцій 287
7.2 Реєстрація даних і можливість оперативного контролю 287

8. Огляд і фітосанітарна сертифікація, здійснювані НОКЗР 288
8.1 Огляд експорту 288
8.2 Фітосанітарна сертифікація 288
8.3 Огляд імпорту 289
8.4 Методи контролю ефективності обробки
при огляді експорту й імпорту 289
8.5 Адміністрація й документація НОКЗР 289

9. Дослідження 290

ПРИМІТКА 1
Спеціально схвалені процедури обробки 290

ПРИМІТКА 2
Контрольний список для схвалення засобу обслуговування 290

ДОДАТОК 1
Розрахункова величина мінімальних поглинених доз для одержання достовірних реакцій в обраних групах шкідників 293

ПОСИЛАННЯ 294

ДОДАТОК 2
Протокол дослідження 295

Затвердження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) розробляються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин в якості частини всесвітньої програми політики і технічної допомоги Продовольчої та сільскогосподарської організації Об'єднаних Націй в галузі карантину рослин. Ця програма робить доступними як для членів ФАО, так і для інших зацікавлених сторін ці стандарти, вказівки та рекомендації з метою гармонізації фітосанітарних заходів до міжнародних вимог для спрощення торгівлі та уникнення застосування невиправданих заходів, які могли б чинити перешкоди для торгівлі.

Цей стандарт був ухвалений Тимчасовою Комісією з фітосанітарних заходів в квітні 2003 року.

Використання

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) прийняті країнами-учасницями МКЗР і членами ФАО, які не є договірними сторонами цієї Конвенції, за посередництвом Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів. МСФЗ являють собою стандарти, вказівки та рекомендації, які визнані в якості основи фітосанітарних заходів, що застосовуються членами Світової організації торгівлі у рамках Угоди про застосування санітарних і фітосанітарних заходів. Країнам, які не є договірними сторонами МКЗР, рекомендується дотримуватись цих стандартів.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду та внесенню змін. Наступним часом перегляду цього стандарту є 2008 рік, або будь-яка інша дата, яку буде узгоджено Комісією з фітосанітарних заходів.

У разі необхідності до стандартів будуть внесені зміни та їх буде перевидано. Користувачу необхідно впевнитись у застосуванні останньої версії цих стандартів.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин між усіма членами ФАО, а також виконавчими/технічними секретаріатами регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська і Тихоокеанська комісія із захисту рослин
– Андинське співтовариство
– Європейська і Середземноморська організація із захисту рослин
– Карибська комісія із захисту рослин
– Міжафриканська фітосанітарна рада
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки)
– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки)
– Північно-Американська організація із захисту рослин
– Тихоокеанська організація із захисту рослин.

ВСТУП

Сфера застосування

Даний стандарт забезпечує технічне керівництво з використання іонізуючого випромінювання для фітосанітарної обробки регульованих шкідників або об'єктів. Він не включає обробку, яка може бути використана з метою:

– стерилізації організмів для боротьби з шкідниками;

– санітарної обробки (безпека харчових продуктів і здоров'я тварин);

– збереження або покращення якості товару (наприклад, продовження терміну придатності); або

– стимулювання мутагенезу.

Посилання

Система сертифікації на експорт, 1997. МСФЗ № 7, ФАО, Рим.

Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001, МСФЗ № 12, ФАО, Рим

Глосарій фітосанітарних термінів, 2003. МСФЗ №5, ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996, МСФЗ № 2, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997, ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища, 2003, МСФЗ № 11, ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин у зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995, МСФЗ № 1, ФАО, Рим.

Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002, МСФЗ № 14, ФАО, Рим.

Визначення й скорочення

Поглинена доза	Кількість енергії опромінення (у греях), яка поглинена одиницею маси позначеної мішені
Транзитний вантаж	Вантаж, який не імпортується до країни, а проходить через неї в іншу країну, і піддається офіційним процедурам, які забезпечують, щоб він залишався закритим, не поділявся і не змішувався з іншими вантажами та не змінював упаковку
Товар	Тип рослини, рослинного продукту чи іншого предмету, який переміщується в торговельних чи інших цілях
Девіталізація	Процедура, в результаті якої рослини або рослинні продукти втрачають здатність до пророщування, росту чи подальшого розмноження
Картографування дози	Зміна розподілу поглиненої дози в операційному завантаженні за допомогою дозиметрів, розміщених у певних точках цього завантаження (МСФЗ № 18, 2003)

Дозиметр	Пристрій, що після опромінення змінює якості, які можливо кількісно оцінити та використати для характеристики поглиненої дози в аналізованому матеріалі за допомогою відповідних аналітичних інструментів і технік
Дозиметрія	Система для визначення поглиненої дози, яка складається з дозиметрів, вимірювальних інструментів та пов'язаних з ними довідкових стандартів і процедур з використання системи
Ефективність (обробки)	Визначений, вимірюваний та відтворений результат, який досягається в результаті запропонованої обробки
Грей (Gy)	Одиниця поглиненої дози, коли 1Гр еквівалентний поглинанню 1 джоуля на кілограм (1Гр = 1 Дж/кг)
Інактивація	Позбавлення мікроорганізмів здатності розвиватись
Огляд	Офіційне візуальне обстеження рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання для виявлення наявності чи відсутності шкідливих організмів та/або для перевірки дотримання фітосанітарних регламентацій
Іонізуюче випромінювання	Заряджені часточки та електромагнітні хвилі, які в результаті фізичних взаємодій створюють іони в первинних або вторинних процесах
Опромінення	Обробка за допомогою будь-якого типу іонізуючого випромінювання
Мінімальна поглинена доза (Dmin)	Локалізована мінімальна поглинена доза в операційному завантаженні
НОКЗР	Національна організація із захисту рослин
Офіційний	Встановлений, дозволений або схвалений Національною організацією із захисту рослин
Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів
Фітосанітарна сертифікація	Застосування фітосанітарних процедур, що призводить до видачі фітосанітарного сертифіката
Фітосанітарний захід *(прийнята інтерпретація)*	Законодавство, регламентація чи офіційна процедура, спрямовані на запобігання інтродукції та/або поширенню карантиних шкідливих організмів або обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів *Прийнята інтерпретація терміну фітосанітарний захід приймає до уваги існуючий зв'язок між фітосанітарними заходами і регульованими некарантинними шкідливими організмами. Цей зв'язок недостатньо відображений у визначенні статті II МКЗР (1997)*
АФР	Аналіз фітосанітарного ризику

Технологічне навантаження	Обсяг матеріалу із зазначенням розміру вантажу і який обробляється як окремий об'єкт
Карантинний шкідливий організм	Шкідливий організм, який має потенційне економічне значення для зони, що знаходиться в небезпеці, в якій він ще відсутній або присутній, але обмежено поширений і слугує об'єктом офіційної боротьби
Необхідна реакція	Визначений рівень впливу обробки
Обробка	Офіційно затверджена процедура знищення, інактивації або видалення шкідливих організмів або їх стерилізації чи девіталізації

Основні принципи

Обробка іонізуючим випромінюванням (опромінення) може використовуватись для зменшення ризику зараження шкідниками. НОКЗР повинні впевнитись, що ефективність обробки науково доведена для регульованих шкідника (ів), і дає необхідну реакцію. Використання обробки потребує дозиметрії і картографування дози для гарантування того, що обробка ефективна в конкретному випадку обслуговування і з конкретними видами товару. НОКЗР відповідальна за забезпечення того, щоб засоби обслуговування були відповідно пристосованими для фітосанітарної обробки. Процедури повинні здійснюватись в такому місці, де можна забезпечити проведення обробки належним чином, а партії товару будуть оброблені, збережені і марковані так, щоб гарантувати фітосанітарну безпеку. Ведення записів обробним підприємством у відповідності з вимогами до документації для підприємства і НОКЗР є обов'язковим, і повинно вноситись до угоди між власником підприємства і НОКЗР, що зокрема передбачає, певні вимоги до фітосанітарних заходів.

ВКАЗІВКИ З ВИКОРИСТАННЯ ОПРОМІНЕННЯ В ЯКОСТІ ФІТОСАНІТАРНОГО ЗАХОДУ

1. Повноваження

НОКЗР відповідає за фітосанітарні аспекти оцінювання, вибору й використання опромінення як фітосанітарного заходу. В деякій мірі, обов'язок НОКЗР – співробітничати з іншими національними й міжнародними органами регулювання, що займаються питаннями розвитку, санкціонування, безпеки й застосування опромінення, або розподілу, використання чи споживання опроміненої продукції. Відповідні обов'язки повинні бути для них чітко визначені для уникнення будь-яких конфліктів, суперечливих або необґрунтованих вимог.

2. Ціль обробки

Ціль використання опромінення як фітосанітарного заходу полягає в тому, щоб запобігти внесенню або поширенню шкідливих організмів. Це може бути здійснено досягненням певних реакцій у шкідника-мішені, таких як:

– загибель;
– запобігання успішному розвитку (наприклад, відсутність дорослих особин);
– нездатність до відтворення (наприклад, безплідність); або
– інактивація

Використання опромінення з фітосанітарною метою також включає девіталізацію рослин (наприклад, насіння може проростати, але розсада не росте; або бульби, цибулини, живці не виростають).

2.1 Ефективність

Необхідна ефективність обробки повинна бути чітко визначена НОКЗР країни-імпортера, що містить у собі два компоненти:

– докладний опис необхідної реакції;
– статистичний рівень необхідної реакції.

Недостатньо детально викласти реакцію без опису того, як вона повинна вимірятися.

Вибір необхідної реакції базується на оцінюваному за допомогою АФР ризику, який враховує першочергово біологічні фактори, що призводить до обґрунтування і врахування принципу мінімального впливу. Така реакція як загибель, може підійти в тому випадку, коли проводиться обробка патогенних мікроорганізмів, зважаючи на те, що безплідність – достатній захист проти шкідника(ів), який не є переносником інфекції і може залишатися зовні або всередині товару.

Якщо необхідною реакцією є загибель, повинні бути встановлені терміни досягнення результату обробки.

Діапазон вибору варіантів може бути також визначений у тих випадках, коли необхідною реакцією є нездатність шкідника до відтворення. Вони можуть включати:

– повну стерильність;
– обмежену фертильність представників тільки однієї статі;
– кладку яєць та/або вилуплення без подальшого розвитку;
– змінену поведінку; і
– стерильність покоління F1.

3. Обробка

Іонізуюче випромінювання можна забезпечувати радіоактивними ізотопами (гамма-промені кобальту-60 або цезію-137), електронами, одержаними з механічних джерел (до 10 MeV), або рентгенівськими променями (до 5 MeV) (межі встановлені Продовольчими Стандартами[3]). Одиницею виміру поглиненої дози є Грэй (Gy).

Змінні, які враховуються в ході проведення обробки, включають потужність дози опромінення, час обробки, температуру, вологість, обмін повітря та атмосферні зміни; вони повинні узгоджуватись з ефективністю обробки. Зміни атмосфери можуть зменшувати ефективність обробки в запропонованій дозі.

---

[3] Загальний стандарт для опроміненого продовольства. Станд. 106– 1983. Продовольчі Стандарти, секція 7.1, кол.1А (в даний час переглядається).

Процедури обробки повинні також гарантувати, що мінімальна поглинена доза (Dmin) проникне у весь товар, і це забезпечить запропонований рівень ефективності. Внаслідок відмінностей у конфігурації оброблюваних партій можуть знадобитись більш високі ніж Dmin дози для гарантії того, що Dmin потрапила всюди. Передбачуваний термін придатності продукції також повинен враховуватись при проведенні опромінення.

Оскільки загибель (як необхідна реакція) рідко буває технічно виправдана, можуть залишатися живі шкідники. Тому важливо, щоб обробка опроміненням гарантувала їх нездатність до відтворення. Крім того, бажано, щоб такий(і) шкідник(и) не зміг(змогли) з'являтись у товарі або залишати його, якщо їх не можливо відрізнити від неопроміненого шкідника(ів).

3.1 Застосування

Опромінення може застосовуватись:

– як невід'ємна частина пакувальних операцій;
– до більшої частини не упакованих товарів (таких, як зерно);
– у місцях скупчення (таких, як вантажний порт).

Коли заходи безпеки адекватні, і рух транзитного товару здійснюється оперативно, обробка може бути також виконана у:

– вихідній точці;
– призначеному місці в третій країні;
– призначеному місці в межах країни призначення.

Оброблювані товари повинні бути сертифіковані й видані тільки після дозиметричних вимірів, що підтверджують, що Dmin була отримана. В разі необхідності, може бути дозволена повторна обробка вантажів за умови, що максимальна поглинена доза знаходиться в межах, які допускає країна-імпортер.

Призначення Примітки 1 (після її заповнення) полягає в тому, щоб внести до списку дози для конкретних санкціонованих дій у вигляді частини даного МСФЗ. Додаток 1 являє собою опубліковану інформацію стосовно величини поглинених доз для деяких груп шкідників.

Виходячи з величини ризику зараження шкідниками, опромінення може використовуватись як єдиний спосіб обробки або комбінуватися з іншими у вигляді підсистеми для досягнення необхідного рівня ефективності (див. МСФЗ № 14: *Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком*).

4. Дозиметрія

Дозиметрія гарантує, що всі частини вантажу будуть забезпечені необхідною для конкретного товару Dmin. Вибір системи дозиметрії повинен бути таким, щоб реакція дозиметра охоплювала весь діапазон доз, які могли бути отримані товаром. Крім того, система дозиметрії повинна бути калібрована відповідно до міжнародних або відповідних національних стандартів (наприклад, Стандарт ISO/ASTM 51261 Керівництво з вибору й калібрування систем дозиметрії для виміру радіовипромінювання).

Дозиметри повинні відповідати умовам обробки і бути стійкими до різноманітних ефектів (світло, температура, вологість, термін зберігання, а також тип і вибір часу для необхідних досліджень).

Дозиметрія повинна враховувати зміни щільності й структури оброблюваного матеріалу, зміни форми й розміру, зміни розміщення продукції, укладання, обсягу і пакування. Картографування доз опромінення в кожній формі упаковки, розміщення і щільності товару, що буде використатися під час звичайних процедур, повинне бути надано НОКЗР до схвалення засобів, які застосовуються для обробки. Для реальної обробки повинні використовуватись лише схвалені НОКЗР форми.

4.1 Калібрування компонентів дозиметричної системи

Усі компоненти дозиметричної системи повинні бути калібровані відповідно до зареєстрованого стандарту. Незалежна організація, яка визнана НОКЗР, повинна оцінити роботу дозиметричної системи.

4.2 Картографування дози

Картографування дози проводиться для детальної характеристики розподілу дози всередині опроміненої камери й товару і продемонструвати, що обробка здійснюється відповідно до запропонованих вимог і належних умов. Картографування дози повинно здійснюватись згідно із зареєстрованим стандартом. Отримана при цьому інформація використовується при виборі місця розташування дозиметрів під час планового опромінення.

Окреме картографування дози для неповністю (частково заповнених), а також перших і останніх опромінених вантажів потребується для визначення значущих відмінностей у розподілі поглиненої дози в порівнянні з вантажами, опроміненими у встановленому порядку, а також для коректування обробки.

4.3 Поточна дозиметрія

Точний вимір поглиненої вантажем дози необхідний для визначення та контролю ефективності і є частиною процесу перевірки. Необхідні кількість, локалізація й частота цих вимірів визначаються на підставі специфічних особливостей обладнання, технологічних процесів, товарів, відповідних стандартів і фітосанітарних вимог.

5. Дозвіл на використання обладнання

Обладнання для обробки повинно бути схвалене відповідними органами, які несуть відповідальність за ядерне регулювання. Обладнання для обробки також повинне бути схвалене (оцінка якості, сертифікація або акредитування) НОКЗР тієї країни, де розміщене обладнання, до початку фітосанітарної обробки. Карантинний дозвіл повинен видаватись на підставі загальноприйнятих критеріїв, а також з урахуванням особливостей місцезнаходження і товару (див. Додаток 2).

Повторний карантинний дозвіл видається на відповідній підставі. Задокументоване картографування дози повинно здійснюватися після ремонту, модифікації або регулювання обладнання чи процесів, що можуть вплинути на поглинену дозу.

6. Фітосанітарна цілісність системи

Впевненість в адекватності обробки опроміненням, насамперед, базується на переконанні, що обробка (з дотриманням певних умов) ефективна проти шкідника(ів), здійснювалась належним чином, і товар достатньо захищений. НОКЗР країни, де розміщене обладнання, відповідає за забезпечення цілісності системи і дотримання фітосанітарних вимог країни-імпортера при обробці.

Вивчення ефективності й дозиметрія є гарантією застосовування тільки ефективної обробки. Добре спроектовані й ретельно перевірені системи обробки і захисту гарантують, що обробка проводиться належним чином і вантажі захищені від інвазії, реінвазії або втрати цілісності.

6.1 Міри фітосанітарного захисту на обробному підприємстві

Оскільки не завжди можливо візуально відрізнити опромінену продукцію від неопроміненої, оброблені товари повинні бути достатньо ізольовані, чітко позначені, і транспортовані в умовах, що забезпечать захист від інфікування й/або інвазії, чи помилкового розпізнавання.

Безпечні засоби переміщення товару із приймальної зони в зону обробки без ризику помилкового розпізнавання або взаємного інфікування й/або інвазії надзвичайно важливі. Відповідні процедури, які враховують специфічні особливості обладнання, технологічного процесу й товару, повинні бути погоджені заздалегідь. Не упаковані товари або товари, які підлягали впливу в пакуванні, потребують захисту відразу після обробки, для гарантії того, що вони не підпадали під дію інвазії, реінвазії або подальшого інфікування.

Пакування перед опроміненням може запобігти реінвазії, якщо опромінення було здійснено перед експортом, або запобігти випадковому виживанню шкідника(ів), коли обробка проводилась за місцем призначення.

6.2 Маркування

На пакети повинно бути нанесене маркування із зазначенням номеру обробленої партії та інших ідентифікаційних особливостей, що дозволяють розрізняти оброблені партії і маркування (тобто, позначення обладнання для пакування й обробки і його місцезнаходження, дати пакування та обробки).

6.3 Контроль

Адекватність засобів обробки й технологічних процесів повинна перевірятися шляхом поточного контролю й перевірки звітів апаратури, за допомогою якої здійснюється обробка, що включає (у міру необхідності) і пряме спостереження за обробкою. Пряме, безперервне спостереження не є необхідним компонентом технологічного процесу обробки, розробленого для гарантування високого рівня цілісності системи для даного товару, обладнання й процесу. Рівень контролю повинен забезпечувати швидке виявлення й усунення недоліків.

Відповідна угода повинна бути укладена між підприємством і НОКЗР країни, де розташоване підприємство. Така угода може включати наступні пункти:

– дозвіл на використання обладнання НОКЗР країни, в якій розташоване обладнання;
– програма контролю, затверджена НОКЗР країни, де здійснюється обробка;
– умови контролю, включаючи відвідування без повідомлення про це;
– вільний доступ до документації та звітів апаратури; і
– дії, які будуть застосовуватись в разі невідповідності.

7. Документація підприємства, що здійснює обробку

НОКЗР країни, де розташоване підприємство, відповідає за контроль над веденням записів і документації обробним підприємством і гарантує, що звіти будуть доступні для заінтересованих сторін. Для будь-якої фітосанітарної обробки надто важливу роль відіграє маркування.

7.1 Документування операцій

Документування операцій може допомогти впевнитись, що товари оброблені відповідно до вимог. Засоби управління виробничим процесом та експлуатаційні параметри, зазвичай, встановлюються так, щоб надати всі необхідні елементи для одержання особливого дозволу та/або обладнання. Програми калібрування й контролю якості повинні бути зареєстровані власником підприємства. Погоджена письмова процедура повинна, щонайменше, інформувати про наступне:

– обіг з вантажем до, під час і після обробки;
– орієнтація й конфігурація товару під час обробки;
– основні параметри процесу й засоби їхнього контролю;
– дозиметрія;
– план на випадок непередбачених додаткових обставин і коригуючий вплив, який повинен здійснюватись у випадку невдалої обробки чи виникнення пов’язаних з основними процесами обробки проблем;
– процедури обробки бракованих партій товару;
– маркування, ведення записів і вимоги до документації.

7.2 Реєстрація даних і можливість оперативного контролю

Пакувальники й оператори обладнання, на якому здійснюється обробка, зобов’язані вести записи. Ці записи повинні бути доступними НОКЗР для повторної перевірки, наприклад, при необхідності контролю.

Відповідні звіти щодо обробки у фітосанітарних цілях, повинні зберігатися на підприємстві, що здійснює опромінення, протягом, щонайменше, одного року, щоб гарантувати можливість оперативного контролю оброблених партій товару. Оператор обладнання повинен вести записи відповідно по кожному сеансу обробки. Записи дозиметрії повинні зберігатися на обробному підприємстві протягом, як мінімум, одного року після обробки. Найчастіше ці звіти потрібні іншим органам, однак вони повинні бути доступними і для НОКЗР (при повторній перевірці). Додаткова інформація, реєстрація якої може знадобитися, включає:

– позначення засобів обслуговування й відповідальних сторін;
– маркування оброблених товарів;
– ціль обробки;
– шкідник-мішень;
– зазначення пакувальника, виробника й місця виробництва товару;
– величину партії, обсяг і маркування, включаючи кількість товарів або упаковок;
– розпізнавання маркувань або характеристик;
– кількість в партії;
– поглинені дози (намічені й виміряні);
– дату обробки;
– будь-яке спостережу вальне відхилення від специфікації.

8. Огляд і фітосанітарна сертифікація, здійснювані НОКЗР

8.1 Огляд експорту

Огляд, який здійснюється для впевненості, що вантаж відповідає фітосанітарним вимогам країни-імпортера, повинен включати:
– перевірку документації;
– обстеження на наявність шкідників.

Документація перевіряється з метою надання переконливих підстав для сертифікації обробки. Огляд здійснюється для виявлення будь-яких шкідників, і може проводитись до чи після обробки. В разі виявлення шкідників НОКЗР повинен перевірити, чи контролюються вони країною-імпортером.

Шкідники-мішені у живому стані можуть бути виявлені після обробки, але це не повинно стати відмовою у видачі сертифіката, за винятком випадків, коли необхідною реакцією є загибель. У тих випадках, коли загибель обов'язкова, живі шкідники-мішені можуть бути виявлені відразу після здійснення обробки залежно від технічних вимог до її ефективності (див. пункт 2.1). Якщо живі шкідники виявлені, сертифікат може бути виданий на підставі контрольних перевірок, підтверджуючих, що загибельбуде досягнута. У тих випадках, коли загибель не є обов'язковою, швидше за все, живі шкідники-мішені збережуться в обробленому вантажі. Це також не повинно причинити відмову у видачі сертифіката. Контрольні перевірки, включаючи лабораторні дослідження, можуть проводитися для гарантування отримання необхідної реакції. Такі перевірки можуть стати частиною стандартної програми контролю.

8.2 Фітосанітарна сертифікація

Сертифікація відповідно до МКЗР підтверджує успішне завершення обробки в тих випадках, коли це вимагається країною-імпортером. Фітосанітарний сертифікат або пов'язана з ним документація повинні, принаймні, чітко ідентифікувати оброблену партію(і), дату обробки, мінімальну для мішені дозу і верифіковану Dmin.

НОКЗР може видавати фітосанітарні сертифікати на підставі інформації про обробку, підготовленої організацією і затвердженої НОКЗР. Визнається, що фітосанітарний сертифікат може потребувати внесення інформації, підтверджуючої, що додаткові фітосанітарні вимоги також були виконані (див. МСФЗ № 7: Система сертифікації на експорт і МСФЗ № 12: *Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів*).

8.3 Огляд імпорту

У тих випадках, коли загибель не є обов'язковою вимогою, при огляді імпорту виявлення живих шкідників не повинно розглядатись як результат невдалої обробки, якщо відсутнє свідчення про невідповідність цілісності системи обробки вимогам. При виживанні шкідника(ів) для перевірки ефективності обробки можуть бути проведені лабораторні або інші дослідження. Такі дослідження іноді необхідні в якості елементу контролю, за виключенням доказів, що вказують на існування проблем у процесі обробки. У випадках, коли загибель обов'язкова, живі шкідники можуть бути знайдені в процесі короткотривалого транспортування, але, зазвичай, це не передбачає відмову від вантажу в разі не перевищення встановленого часу загибелі. Виявлення при імпорті інших шкідників (крім шкідників-мішеней) повинно спричиняти визначення величини їхньої небезпеки й вжиття відповідних заходів, які враховують, зокрема те, що результати обробки, можуть позначатися й на шкіднику(ах), які не є її ціллю. Вантаж може бути затриманий, а також НОКЗР країни-імпортера можуть бути запроваджені інші необхідні дії. НОКЗР країн повинні чітко визначати дії(заходи), які будуть запроваджуватись в разі появи живих шкідників:

– шкідники-мішені – не вживати ніяких дій, крім випадків, коли необхідна реакція не була досягнута;

– підконтрольні шкідники, що не були об'єктом обробки:

– ніяких дій, якщо передбачається, що обробка була ефективна;

– вжити заходів, якщо даних з ефективності обробки недостатньо, або обробка не визнана ефективною;

– шкідники, що не підлягають контролю і не піддавались обробці – ніяких дій або екстрених заходів щодо нових шкідників.

У випадку невідповідності або застосування екстрених заходів НОКЗР країни-імпортера повинна невідкладно повідомити НОКЗР країни-експортера (див. МСФЗ № 13: *Керівництво щодо нотифікації про невідповідність та екстреній дії*).

8.4 Методи контролю ефективності обробки при огляді експорту та імпорту

Методи контролю, включаючи лабораторні дослідження або аналіз, для визначення досягнення необхідної реакції, повинні бути описані країною-експортером відповідно до вимоги країни-імпортера.

8.5 Адміністрація й документація НОКЗР

НОКЗР повинна мати можливість і засоби для оцінювання, контролю і санкціонування опромінення, що проводиться для фітосанітарних цілей. Розроблені спеціально

для опромінення стратегії, процедури й вимоги, повинні бути сумісними з такими, що пов'язані з іншими фітосанітарними заходами, крім випадків, коли використання опромінення через особливі обставини вимагає особливого підходу .

Моніторинг, сертифікація, акредитування й схвалення засобів фітосанітарної обробки звичайно здійснюються НОКЗР країни, де розміщене обладнання, проте за взаємною згодою може здійснюватись:

– НОКЗР країни-імпортера;
– НОКЗР країни-експортера; або
– іншими державними органами.

Договори про взаєморозуміння, про згоду, або подібні задокументовані угоди між НОКЗР і обробним підприємством використовуються з метою точного визначення вимог до процесу і забезпечення чіткого розуміння відповідальності, зобов'язань і наслідків невідповідності. Подібні документи також підсилюють можливість тиску НОКЗР у випадках, коли необхідне здійснення коригуючого впливу. НОКЗР країни-імпортера може засновувати спільні процедури санкціонування та перевірки з НОКЗР країни-експортера для того, щоб звірити вимоги.

Усі заходи НОКЗР повинні бути належним чином задокументовані, і записи, включаючи ті, що зроблені під час контрольних оглядів, а також видачі фітосанітарних сертифікатів, повинні зберігатися протягом, щонайменше, одного року. У випадку невідповідності чи нової, або непередбаченої фітосанітарної ситуації, документація повинна бути в наявності, як це зазначено в МСФЗ № 13 (*Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстреній дії*).

9.Дослідження

Додаток 2 надає вказівки щодо проведення досліджень опромінення підконтрольних шкідників.

ПРИМІТКА 1
СПЕЦІАЛЬНО СХВАЛЕНІ ПРОЦЕДУРИ ОБРОБКИ

Ця примітка – приписна частина стандарту. Вона призначена для того, щоб перелічити режими опромінення, які можуть бути схвалені для конкретного застосування. Програми обробки перед подальшим внесенням до списку, повинні бути узгоджені з ТКФЗ.

ПРИМІТКА 2
КОНТРОЛЬНИЙ СПИСОК ДЛЯ СХВАЛЕННЯ ЗАСОБІВ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Ця примітка – приписна частина стандарту. Наступний контрольний список має на меті допомогти особам, які оглядають або контролюють засоби обслуговування, які вимагають одержання/збереження чинності дозволу на їх використання та сертифікації опромінених товарів для міжнародної торгівлі. Відсутність позитивної відповіді на Будь-який пункт повинна призвести до відмови в отриманні, чи анулювання дозволу або сертифіката.

Критерії	Так	Ні
1. Приміщення		
Обладнання для опромінення схвалене НОКЗР як таке, що відповідає фітосанітарним вимогам. В разі необхідності НОКЗР має доступ до обладнання і відповідних записів для підтвердження правильності фітосанітарної обробки		
Приміщення обробного підприємства сконструйовані й побудовані за відповідним розміром, матеріалами і розміщенням обладнання, що полегшує належне технічне обслуговування і відповідні операції з товарами, які підлягають обробці		
Відповідні пристрої, які є невід'ємною частиною конструкції обладнання, пристосовані до обслуговування неопромінених вантажів та/або партій товару, окремо від оброблених вантажів та/або партій товару		
Відповідне обладнання пристосовано до обслуговування швидкопсувних товарів до і після їх обробки		
Будинки, обладнання та інші фізичні засоби обслуговування підтримуються в належному санітарному стані і справності, які достатні для запобігання інфікуванню оброблюваних вантажів та/або партій товару		
Вживаються ефективні заходи для запобігання внесенню шкідників в зону обробки та для захисту від інфікування або інвазії оброблених вантажів чи вантажів і/або партій товарів, які знаходяться на зберіганні		
Застосовуються відповідні заходи для впорядкування нанесених ушкоджень, втрат або порушень схоронності партії		
Застосовуються адекватні методи для ліквідації товарів або вантажів, які були неправильно оброблені або тих, які непридатні для обробки		
Застосовуються адекватні методи для контролювання вантажів та/або партії товару, що не відповідають вимогам, і у випадках, коли необхідно призупинити дію дозволу на використання обладнання		
2. Персонал		
Обробне підприємство в достатній мірі укомплектоване кваліфікованим, компетентним персоналом		
Персонал ознайомлений з вимогами до належної обробки товарів з фітосанітарними цілями		
3. Транспортна обробка, зберігання і розподіл товарів		
Товари оглянуті після отримання для того, щоб гарантувати їх придатність для обробки опроміненням		
Товари проходять транспортну обробку в середовищі, в якому не збільшується небезпека фізичного, хімічного чи біологічного забруднення		

Товари відповідним чином ідентифіковані й зберігаються на складі. Процедури і засоби обслуговування забезпечують поділ оброблених і необроблених вантажів та/або партій товару. Існує фізичний поділ між зонами очікування прибуття й відправлення там, де це необхідно		
4. Обробка опроміненням		
Обладнання придатне для здійснення необхідної обробки відповідно до програми. Система управління виробничим процесом забезпечує умови оцінки ефективності опромінення		
Належні параметри процесу встановлені для кожного типу товару або вантажу, що підлягає обробці. Письмові процедури представлені на розгляд НОКЗР і відомі відповідному персоналу очисної споруди		
Доза, поглинена кожним типом товару, перевірена за допомогою відповідних дозиметричних методів виміру. Дозиметричні звіти зберігаються і в разі потреби доступні НОКЗР		
5. Пакування й маркування		
Товар упакований (якщо це необхідно) з використанням матеріалів, що підходять як для продукту, так і для процесу		
Оброблені вантажі та/або партії товару відповідним чином ідентифіковані або марковані (при потребі) і відповідно зареєстровані		
Кожний вантаж та/або партія товару має ідентифікаційний номер або інший код, для розрізнення його від інших вантажів та/або партій		
6. Документація		
Усі записи стосовно кожного опроміненого вантажу та/або партії товару, зберігаються на підприємстві протягом періоду часу, обумовленого відповідними органами, і при потребі доступні для інспектування НОКЗР		
НОКЗР має письмовий договір про згоду з підприємством		

ДОДАТОК 1

Цей додаток наводиться лише в довідкових цілях і не є приписною частиною стандарту. Перелік невичерпний і адаптується до конкретних обставин. Наведені нижче довідкові дані широко застосовуються, легко сприймаються і загальновизнані як такі, що заслуговують довіри. Перелік не є всеосяжним або статичним; він також не затверджений в якості стандарту для даного МСФЗ.

РОЗРАХУНКОВА ВЕЛИЧИНА МІНІМАЛЬНИХ ПОГЛИНЕНИХ ДОЗ ДЛЯ ОДЕРЖАННЯ ДОСТОВІРНИХ РЕАКЦІЙ В ОБРАНИХ ГРУПАХ ШКІДНИКІВ[4]

Ця таблиця визначає діапазон мінімальної поглиненої дози для груп шкідників на підставі досліджень, описаних у науковій літературі. Мінімальні дози взято з перерахованих в нижченаведених посиланнях публікацій. Випробування на відповідність технічним вимогам повинно бути проведене перед вибором величини мінімальної дози для здійснення певного впливу на шкідника.

Щоб переконатися в тому, що мінімальна поглинена доза досягне фітосанітарних цілей, рекомендується знайти інформацію про Dmin для специфічного різновиду мішені, а також врахувати примітку в Додатку 2.

Шкідники	Необхідна реакція	Діапазон доз (Gy)
Попелиці та білокрилки	Стерилізація дорослих особин, що активно розмножуються	50-100
Зернівки	Стерилізація дорослих особин, що активно розмножуються	70-300
Пластинчастовусі жуки	Стерилізація дорослих особин, що активно розмножуються	50-150
Плодові мухи	Запобігання появи дорослих особин на 3-ій віковій стадії	50-250
Довгоносики	Стерилізація дорослих особин, що активно розмножуються	80-165
Шашелеві	Запобігання розвитку дорослої особини з личинки	100-280
Пухирчастоногі	Стерилізація дорослих особин, що активно розмножуються	150-250
Шашелеві	Стерилізація лялечки	200-350
Кліщики павутинні	Стерилізація дорослих особин, що активно розмножуються	200-350
Жуки в продуктах запасів	Стерилізація дорослих особин, що активно розмножуються	50-400
Моль в продуктах запасів	Стерилізація дорослих особин, що активно розмножуються	100-1,000
Нематоди	Стерилізація дорослих особин, що активно розмножуються	– 4,000

[4] Не отримано остаточного підтвердження у великомасштабному дослідженні. Літературний огляд Холлмана, 2001.

Посилання

Міжнародне агентство з атомної енергії. 2002. Міжнародна база даних з дезінсекції та знезараження (доступна на сайті htpp: //www– ididas.iaea.org).

Холлман Г. 2001. Опромінення як метод карантинної обробки. В: Молінс Р.А. (редактор). *Правила застосування опромінення харчових продуктів*. Нью– Йорк: Я. Вайлі та Сини. С. 113– 130.

Холлман Г. 2000. Використання карантинної радіаційної обробки для плодових мух. *Сільськогосподарська та лісова ентомологія*. 2:85– 95.

htpp: //www– ididas.icgfi) – також корисний вебсайт, який містить технічну інформацію щодо опромінення харчових продуктів.

ДОДАТОК 2

Цей додаток наводиться тільки як довідкова інформація і не є приписною частиною стандарту.

Протокол дослідження[5]

Матеріали дослідження

Рекомендується зберігати в архіві примірники досліджених шкідників, що перебувають на різних стадіях розвитку для того, щоб поряд з іншими підставами, вирішувати можливі суперечки стосовно ідентифікації. Товар, що використовується, повинен бути в нормальному технічному стані.

Для проведення дослідження необхідно знати біологічні основи обробки, призначеної для контролю карантинних шкідників, а також визначити, як використовувані в дослідженні шкідники будуть отримані. Експерименти з опроміненням повинні проводитись на товарі, зараженому природним шляхом у полі та/або виведеними в лабораторних умовах шкідниками, що використовуються для зараження товару переважно в натуральному вигляді.. Методика розведення і харчування повинна бути ретельно деталізована.

Примітка: Вивчення шкідників in vitro не рекомендується, оскільки результати можуть відрізнятись від отриманих при опроміненні шкідників у товарах, якщо тільки попереднє дослідження не відмічає, що результати обробки in vitro ніяким чином не відрізняються від результатів, отриманих in situ.

Дозиметрія

Дозиметрична система повинна бути калібрована, сертифікована, і застосовуватись відповідно до загальновизнаних міжнародних стандартів. Мінімальні та максимальні дози, які поглинені опроміненим продуктом, повинні бути визначені для того, щоб домогтися рівномірного розподілу дози. Стандартна дозиметрія повинна проводитись через певні проміжки часу.

Міжнародні стандарти ISO (Міжнародна організація із стандартизації) дійсні для проведення дозиметричних досліджень стосовно продовольчої та сільськогосподарської продукції (див. Стандарт ISO/ASTM 51261 *Вказівки щодо підбору і калібрування дозиметричних систем для радіоактивної обробки*).

Визначення і затвердження мінімальної поглиненої дози для обробки

Попередні випробування

Для визначення необхідної для карантинної безпеки величини дози, необхідно здійснити наступні кроки:

- Чутливість до опромінення на різних стадіях розвитку шкідника, що може бути присутнім у завезеному товарі, повинна бути встановлена для визначення найбільш стійкої стадії. Найбільш стійка стадія, навіть якщо вона і не зустрічається у товарі, і є тією стадією, для якої визначається доза карантинної обробки.

---

[5] Заснований, насамперед, на дослідженні обробки комах– паразитів.

• Мінімальна поглинена доза визначається експериментально. Якщо необхідних даних не існує, рекомендується використати, принаймні, п'ять (5) різних доз і контролювати кожну стадію розвитку, не менше як у 50– ти особин (по можливості для кожної дози) і зробити не менше трьох (3) повторень. Зв'язок між дозою й реакцією встановлюється для кожної стадії для визначення найбільш стійкої. Необхідно визначити оптимальну дозу, яка перериває розвиток найбільш стійкої стадії та/або таку, що припиняє відтворення шкідників. Подальше дослідження проводиться на найбільш стійкій до опромінення стадії.

• Під час дослідження товарів і пов'язаних з ними шкідників після їх обробки повинні зберігатися сприятливі умови для виживання, розвитку і відтворення шкідників, щоб можна було виміряти їхні параметри. Результати дослідження у випадках спостерігання високої загибелі вказують на те, що організми були вирощені й оброблені в субоптимальных умовах. Ці організми можуть давати неправдиві результати, якщо рівень їх загибелі після обробки використовується для прогнозування оптимальної дози обробки. Взагалі, загибель не повинна перевищувати 10%.

Великомасштабні (підтверджуючі) дослідження

• Для підтвердження того, що певна мінімальна доза може забезпечити карантинну безпеку, необхідно одержати бажаний результат щодо запобігання розвитку шкідника або стерилізації, при обробці великої кількості особин, що знаходяться на найбільш стійкій стадії. Число оброблюваних особин буде залежати від необхідного рівня переконливих результатів. Рівень ефективності обробки повинен визнаватись як країною-експортером, так і країною-імпортером, і бути технічно виправданим.

• Оскільки максимальна доза, виміряна протягом підтвердженої частини дослідження, є мінімальною дозою, яка необхідна для схваленої обробки, рекомендується підтримувати максимально– мінімальне співвідношення доз настільки низьким, наскільки це можливо.

Ведення записів

Звіти про дослідження та експериментальні дані необхідно зберігати для задоволення потреби в інформації й на вимогу надавати заінтересованим сторонам (наприклад, НОКЗР країни-імпортера) для врахування при узгодженні відповідної обробки товару.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 19 ВКАЗІВКИ ДО ПЕРЕЛІКІВ РЕГУЛЬОВАНИХ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ (2003)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Застосування/Перегляд і зміни/Розповсюдження 299

ВСТУП 300
Сфера застосування 300
Посилання 300
Визначення і скорочення 300
Опис вимог 302

ВИМОГИ 302

1. Основи для переліків регульованих шкідливих організмів 302

2. Ціль переліків регульованих шкідливих організмів 303

3. Підготовка переліків регульованих шкідливих організмів 304

4. Інформація про шкідливі організми, внесені до переліку 304
4.1 Необхідна інформація 304
4.2 Додаткова інформація 304
4.3 Відповідальність НОКЗР 305

5. Підтримка переліків регульованих шкідливих організмів 305

6. Доступність переліків регульованих шкідливих організмів 305
6.1 Офіційне надання 305
6.2 Запити переліків регульованих шкідливих організмів 306
6.3 Формат і мова 306

Затвердження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) готуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин, як частина всесвітньої програми політики та технічної допомоги Організації з питань продовольства та сільського господарства Об'єднаних Націй стосовно карантину рослин. Ця програма надає членом ФАО, та іншим зацікавленим сторонам ці стандарти, вказівки та рекомендації щодо гармонізації фітосанітарних заходів на міжнародному рівні з метою спрощення торгівлі та уникнення застосування невиправданих заходів, які б могли чинити перешкоди для торгівлі.

Даний стандарт було ухвалено Тимчасовою комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2003 року.

Застосування

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) приймаються договірними сторонами МКЗР і членами ФАО, які не є договірними сторонами, за посередництвом Тимчасової комісії з фітосанітарних заходів. МСФЗ являють собою стандарти, вказівки та рекомендації, визнані основою фітосанітарних заходів, що застосовуються членами Світової організації торгівлі (СОТ) в рамках Угоди про застосування санітарних і фітосанітарних заходів. Країнам, які не є учасницями МКЗР, також рекомендовано дотримуватись цих стандартів.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів підлягають періодичному перегляду та внесенню змін. Наступним часом перегляду цього стандарту є 2008 рік, або будь-яка інша дата, яку буде визначена Комісією з фітосанітарних заходів.

При необхідності стандарти будуть поновлюватися та перевидаватися. Користувачі стандарту повинні засвідчитися, що користуються його останньою версію.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної Конвенції із захисту рослин серед всіх членів ФАО, а також виконавчих / технічних секретарів регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська та Тихоокеанська комісія із захисту рослин
– Андинська спільнота
– Європейська та Середземноморська організація із захисту рослин
– Карибська комісія із захисту рослин
– Міжафриканська фітосанітарна рада
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарні організація (для Центральної Америки)
– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки)
– Північноамериканська організація із захисту рослин
– Тихоокеанська організація із захисту рослин

ВСТУП

Сфера застосування

У цьому стандарті описані процедури, які дозволяють готувати, підтримувати та робити доступними переліки регульованих шкідливих організмів.

Посилання

Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998. МСФЗ № 8, ФАО, Рим.
Глосарій фітосанітарних термінів, 2003. МСФЗ №5, ФАО, Рим.
Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ № 2, ФАО, Рим.
Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. МСФЗ № 12, ФАО, Рим.
Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії, 2001. МСФЗ № 13. ФАО, Рим.
Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.
Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, 2001. МСФЗ № 11. ФАО, Рим.

Визначення та скорочення[1]

Сертифікат	Офіційний документ, який засвідчує фітосанітарний стан вантажу, що підпадає під дію фітосанітарних регламентацій
Товар	Тип рослини, рослинного продукту або іншого предмету, який переміщується в торговельних або інших цілях
МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО у 1951 році в Римі та в подальшому доповнена
НОКЗР	Національна організація із захисту рослин
Офіційний	Встановлений, дозволений або виконуваний Національною організацією із захисту рослин
Офіційна боротьба	Активне застосування обов'язкових фітосанітарних регламентацій, а також застосування обов'язкових фітосанітарних процедур з метою ліквідації або локалізації карантинних шкідливих організмів або для управління регульованими некарантинними шкідливими організмами (див. Додаток № 1 до Глосарію)
Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин або рослинних продуктів
Аналіз фітосанітарного ризику	Процес оцінки біологічних або інших наукових та економічних даних з метою визначення необхідності регулювання шкідливого організму та вжиття фітосанітарних заходів проти нього

[1] Посилання, які наводяться у дужках, відносяться для визначення або перегляду.

Статус шкідливого організму (у зоні)	Офіційне визнання присутності або відсутності в даний час шкідливого організму у зоні, включаючи, в разі необхідності, дані щодо його географічного поширення, з використанням експертного висновку, який базується на поточних та попередніх сигналізаціях щодо шкідливого організму та іншій інформації
Фітосанітарна дія	Офіційна операція, подібна до огляду, аналізу, нагляду чи обробки, розроблена для здійснення фітосанітарних регламентацій або процедур
Фітосанітарний сертифікат	Сертифікат, підготовлений за формою, затвердженою МКЗР
Фітосанітарна сертифікація	Застосування фітосанітарних процедур, що призводить до видачі фітосанітарного сертифіката
Фітосанітарний захід *(визнана інтерпретація)*	Законодавство, регламентація чи офіційна процедура, спрямовані на запобігання інтродукції та/або розповсюдження карантинних шкідливих організмів, або на обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів *Прийнята інтерпретація терміну фітосанітарний захід приймає до уваги існуючий зв'язок між фітосанітарними заходами та регульованими некарантинними шкідливими організмами.* *Цей зв'язок недостатньо відображений у визначенні статті II МКЗР (1997)*
Фітосанітарна процедура	Офіційно встановлений метод застосування фітосанітарних регламентацій, включаючи проведення огляду, аналізу, нагляду чи обробок відносно регульованих шкідливих організмів
Фітосанітарна регламентація	Офіційне правило по запобіганню інтродукції та/або поширенню карантинних шкідливих організмів або зменшенню економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів, зокрема, встановленню процедур з фітосанітарній сертифікації
Карантинний шкідливий організм	Шкідливий організм, що має потенційне економічне значення для підданої небезпеці зони, в якій він ще відсутній або присутній, але обмежено поширений і слугує об'єктом офіційної боротьби
Об'єкт регулювання	Будь-яка рослина, рослинний продукт, місце складування, упаковка, транспортний засіб, контейнер, ґрунт і будь-який інший організм, об'єкт чи матеріал, здатний слугувати місцем зберігання шкідливих організмів або сприяти їх поширенню, у відношенні якого необхідне вжиття фітосанітарних заходів, особливо при міжнародних перевезеннях
Регульований некарантинний шкідливий організм	Некарантинний шкідливий організм, присутність якого у насінневому та посадковому матеріалі спричиняє економічно неприйнятний вплив на подальше використання цих рослин та, внаслідок цього, регулюється на території імпортуючої договірної сторони
Регульований шкідливий організм	Карантинний шкідливий організм та регульований некарантинний шкідливий організм
РОКЗР	Регіональна організація із захисту рослин.

Опис вимог

Міжнародна конвенція із захисту рослин (МКЗР) вимагає від договірних сторін, в міру їх можливостей, встановлювати, поновлювати та робити доступними переліки регульованих шкідливих організмів.

Перелік регульованих шкідливих організмів встановлюється імпортуючою договірною стороною для зазначення всіх регульованих в даний час шкідливих організмів, до яких можуть застосовуватись фітосанітарні заходи. Переліки регульованих шкідливих організмів, специфічні для товарів, є складовою частиною цих переліків. Ці специфічні для товарів переліки надаються за вимогою НОКЗР експортуючих договірних сторін в якості засобів визначення регульованих шкідливих організмів для сертифікації конкретних товарів.

Карантинні шкідливі організми, включаючи тих, які є об'єктом тимчасових або екстрених заходів, а також регульовані некарантинні шкідливі організми, повинні вноситись до переліку. Обов'язкова інформація, пов'язана з внесенням до переліку, включає наукову назву шкідливого організму, його категорію, а також товари або інші матеріали, регульовані відносно цього шкідливого організму. Може також бути надана додаткова інформація, така як синоніми та посилання для підборки інформації та щодо відповідного законодавства. Поновлення переліків необхідне в тому випадку, якщо до них додаються або вилучаються з них шкідливі організми, а також в разі зміни обов'язкової чи додаткової інформації.

Переліки повинні надаватися в розпорядження Секретаріату МКЗР, Регіональної організації із захисту рослин (РОКЗР), до якої входить договірна сторона, а також, за вимогою, іншим договірним сторонам. Інформація може передаватися електронною поштою та повинна бути викладена однією з мов ФАО. Запити стосовно переліків повинні бути настільки специфічними, наскільки це можливо

ВИМОГИ

1. Основи для переліків регульованих шкідливих організмів

В Статті VII.2i, МКЗР (1997) зазначено:

Договірні сторони повинні в міру своїх можливостей, складати та поновлювати переліки регульованих шкідливих організмів, використовуючи їх наукові назви та доводити ці списки до відома Секретаря, регіональних організацій із захисту рослин, членами яких вони є та, за вимогою, для інших договірних сторін.

Таким чином, договірні сторони МКЗР мають чіткі зобов'язання готувати та робити доступними, в міру своїх можливостей, переліки регульованих шкідливих організмів. Це тісно пов'язано з іншими положеннями статті VII, які стосуються доведення до відома фітосанітарних вимог, обмежень та заборон (VII.2b), а також надання підстави для фітосанітарних вимог (VII.2c).

Крім того, декларативне затвердження у моделі фітосанітарного сертифіката, наданого у додатку до Конвенції, передбачає, що переліки регульованих шкідливих організмів необхідні, посилаючись на:

– карантинні шкідливі організми, зазначені імпортуючою договірною стороною;

– фітосанітарні вимоги імпортуючої договірної сторони, включаючи вимоги щодо регульованих некарантинних шкідливих організмів.

Доступність переліків регульованих шкідливих організмів допомагає експортуючій договірной стороні правильно оформляти фітосанітарні сертифікати. В окремих випадках коли імпортуючій договірній стороні не надається перелік регульованих шкідливих організмів, експортуюча договірна сторона може ручатися, за власним розсудом, тільки за ті шкідливі організми, яі можуть бути регульованими (див. МСФЗ №12: *Вказівки до фітосанітарних сертифікатів*, розділ 2.1).

Обґрунтування для регульованих шкідливих організмів відповідає положенням МКЗР, які вимагають, щоб:

– шкідливий організм відповідав визначеним критеріям карантинних або регульованих некарантинних шкідливих організмів для того, щоб бути регульованим (стаття II – «регульований шкідливий організм»);

– тільки регульовані шкідливі організми мали б право бути об'єктом фітосанітарних заходів (стаття VI.2);

– фітосанітарні заходи були технічно обґрунтовані (стаття VI.1b); та

– АФР надавав підставу для технічного обґрунтування (стаття II – «технічно обґрунтовані»).

2. Ціль переліків регульованих шкідливих організмів

Імпортуюча договірна сторона встановлює та поновлює переліки регульованих шкідливих організмів, щоб сприяти запобіганню інтродукції та/або поширення шкідливих організмів, а також полегшити безпечну торгівлю шляхом збільшення прозорості. Ці переліки встановлюють ті шкідливі організми, які були визначені договірною стороною в якості карантинних шкідливих організмів або регульованих некарантинних шкідливих організмів.

Специфічний перелік регульованих шкідливих організмів, який повинен бути частиною цих переліків, може надаватися імпортуючою договірною стороною експортуючій договірній стороні в якості засобу щодо ознайомлення з тими шкідливими організмами, для яких огляд, аналіз або інші специфічні процедури, включаючи фітосанітарну сертифікацію, вимагаються для конкретних імпортованих товарів.

Переліки регульованих шкідливих організмів також можуть бути корисними як основа для гармонізації фітосанітарних заходів в тих випадках, коли декілька договірних сторін, поділяючих подібні фітосанітарні проблеми, домовляються стосовно шкідливих організмів, які повинні регулюватися групою країн або регіоном. Це може здійснюватися через Регіональну організацію із захисту рослин (РОКЗР).

Розробляючи переліки регульованих шкідливих організмів деякі договірні сторони встановлюють також переліки нерегульованих шкідливих організмів. Розробка переліків таких шкідливих організмів необов'язкова. Договірні сторони не повинні вимагати прийняття фітосанітарних заходів відносно нерегульованих шкідливих організмів (стаття VI.2 МКЗР, 1997). Між іншим, надання такої інформації може бути корисним, наприклад, для полегшення огляду.

3. Підготовка переліків регульованих шкідливих організмів

Переліки регульованих шкідливих організмів встановлюються та підтримуються імпортуючою договірною стороною. Перелік повинен включати ті шкідливі організми, які визначені НОКЗР як такі, що потребують застосування фітосанітарних заходів:

– карантинні шкідливі організми, включаючи шкідливі організми, які є об'єктом тимчасових або екстрених заходів; або

– регульовані некарантинні шкідливі організми.

Перелік регульованих шкідливих організмів може включати шкідливі організми, для яких необхідне вжиття заходів лише в окремих випадках.

4. Інформація про шкідливі організми, що містяться у переліку

4.1 Необхідна інформація

Перелік регульованих шкідливих організмів повинен супроводжуватися наступною інформацією:

Назва шкідливого організму – Наукова назва шкідливого організму використовується у переліку на таксономічному рівні, який визначений в процесі АФР (див. також МСФЗ №11 – *«Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів»*). У науковій назві повинно бути зазначене ім'я автора (якщо є) і бути доповнено прийнятою назвою, що відповідає таксономічній групі (наприклад, комаха, молюск, вірус, гриб, нематода, і т.п.).

Категорії регульованих шкідливих організмів – Це можуть бути наступні категорії: відсутній карантинний шкідливий організм; карантинний шкідливий організм, присутній, але обмежено розповсюджений та який є об'єктом офіційної боротьби; а також регульований некарантинний шкідливий організм. Переліки шкідливих організмів можуть бути складені з використанням цих категорій.

Зв'язок з об'єктом(и) регулювання – товари або інші матеріали, які регулюються через шкідливі організми, внесені до переліку.

В разі, коли для будь-якої з вище перерахованої інформації використовуються коди, договірна сторона, що відповідає за перелік, повинна також зробити доступними відповідні вказівки для їх чіткого розуміння та використання.

4.2 Додаткова інформація

Інформація, яка при можливості може надаватися:

– синоніми;
– посилання на відповідне законодавство, регламентації або вимоги;
– посилання на підборку даних про шкідливий організм або на АФР;
– посилання на тимчасові або екстренні заходи.

4.3 Відповідальність НОКЗР

НОКЗР несе відповідальність стосовно процедури з встановлення переліків регульованих шкідливих організмів та створення специфічних переліків регульованих шкідливих організмів. Інформація, яка використовується для АФР і подальшого включення до переліку, може використовуватися з різних джерел, як у самій НОКЗР, так і поза її межами, включаючи інші підрозділи договірних сторін, інші НОКЗР (особливо коли НОКЗР робить запит у експортуючої договірної сторони стосовно специфічних переліків для сертифікації), РОКЗР, наукові академії, наукові випробування та інші джерела.

5. Підтримка переліків регульованих шкідливих організмів

Договірна сторона несе відповідальність за дотримання переліків шкідливих організмів. Це включає в себе поновлення переліків та відповідне зберігання даних.

Переліки регульованих шкідливих організмів потребують поновлення, якщо шкідливі організми додаються або виключаються, у разі зміни категорії внесених до переліку шкідливих організмів, а також коли інформація про внесені до переліку шкідливих організмів додається або змінюється. Одними з найбільш поширених причин для поновлення переліків є:

– зміни в заборонах, обмеженнях або вимогах;

– зміни статусу шкідливого організму (див. МСФЗ №8: *Визначення статусу шкідливого організму в зоні*);

– результати нового або переглянутого АФР;

– зміни у таксономії.

Поновлення переліків шкідливих організмів повинно бути зроблено, як тільки виникає необхідність щодо внесення змін. Офіційні зміни в юридичних інструментах, при їх наявності, повинні бути прийняті та враховані якомога швидше.

Для НОКЗР бажано зберігати необхідні дані щодо послідовних змін у переліках шкідливих організмів (наприклад, причини змін та дати їх внесення) для довідки та спрощення відповідей на запитання, що можуть бути пов’язані із спірними питаннями.

6. Доступність переліків регульованих шкідливих організмів

Переліки можуть бути включені у законодавство, регламентації, вимоги або адміністративні рішення. Договірні сторони повинні створювати ефективні операційні механізми для того, щоб встановлювати, підтримувати та надавати переліки відповідно до запитів.

МКЗР включає положення щодо офіційного доступу переліків та мов, які повинні використовуватися.

6.1 Офіційне подання

МКЗР вимагає, щоб договірні сторони надавали переліки регульованих шкідливих організмів Секретаріату МКЗР та Регіональним організаціям із захисту рослин (РОКЗР), членами яких вони є. У подальшому вони повинні надавати ці переліки іншим договірним сторонам відповідно до запитів (стаття VII.2i МКЗР, 1997).

Переліки регульованих шкідливих організмів повинні офіційно надаватися Секретаріату МКЗР. Інформація може надаватися як у письмовому, так і електронному вигляді, включаючи інтернет.

Шляхи передачі переліків шкідливих організмів РОКЗР вирішуються кожною організацією самостійно.

6.2 Запити переліків регульованих шкідливих організмів

НОКЗР може зробити запит щодо переліків регульованих шкідливих організмів або специфічних переліків регульованих шкідливих організмів у іншої НОКЗР. Зазвичай, запити повинні якомога точніше вказувати шкідливий організм, товари та обставини, які цікавлять договірну сторону.

Запити можливо здійснювати для:

– висвітлення регламентного статусу для конкретних шкідливих організмів;

– специфікації карантинних шкідливих організмів з метою сертифікації;

– отримання переліків регульованих шкідливих організмів для певних товарів;

– отримання інформації, яка стосується регульованих шкідливих організмів, не пов'язаних з будь-яким певним товаром;

– поновлення заздалегідь наданого(их) переліку(ів) шкідливих організмів.

Переліки шкідливих організмів повинні надаватися НОКЗР своєчасно, при цьому особливий пріоритет повинен надаватися запитам до переліків, необхідних для фітосанітарної сертифікації або для спрощення переміщення товарів під час торгівлі. Копії регламентацій можуть надаватися у випадках, коли переліки шкідливих організмів, включені до цих регламентацій, вважаються адекватними.

Як запити, так і відповіді стосовно переліків шкідливих організмів, повинні надаватись через офіційні контактні адреси. Переліки шкідливих організмів можуть також надаватися Секретаріатом МКЗР, в разі їх наявності, але таке положення є неофіційним.

6.3 Формат і мова

Переліки регульованих шкідливих організмів, надані Секретаріату МКЗР, а також відповідно до запитів договірних сторін, повинні складатись однією з п'яти офіційних мов ФАО (стаття XIX.3c МКЗР, 1997).

Переліки шкідливих організмів можуть надаватися в електронному вигляді або за допомогою доступу до належним чином структурованого інтернет-сайту у випадку, якщо договірні сторони визнали це можливим, та якщо переговірні організації мають можливість доступу і сповістили про готовність використати даний спосіб передачі інформації.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 20 ВКАЗІВКИ ЩОДО ФІТОСАНІТАРНОЇ СИСТЕМИ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ІМПОРТУ (2004)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

Затвердження/Використання/Перегляд і зміни/Розповсюдження 310

ВСТУП 310
Сфера застосування 310
Посилання 311
Визначення 311
Опис вимог 315

ВИМОГИ. 316

1. Мета. 316

2. Структура 316

3. Права, обов'язки і відповідальність 316
3.1 Міжнародні угоди, принципи і стандарти 317
3.2 Регіональне співпрацювання 317

4. Основні регулюючі положення 317
4.1 Об'єкти регулювання 318
4.2 Фітосанітарні заходи щодо об'єктів регулювання 319
4.2.1 Заходи стосовно імпортованих вантажів 319
4.2.1.1 Положення щодо спеціалізованого імпорту 320
4.2 1.2 Вільні зони, вільні місця виробництва, вільні ділянки виробництва, зони низької чисельності шкідливих організмів і програми офіційної борьби 320
4.2.2 Дозвіл на імпорт 321
4.2.3 Заборони 321
4.3 Транзитні вантажі 322
4.4 Заходи на випадок невідповідності та екстрені дії 322
4.5 Інші елементи, що можуть вимагати регулюючих положень 322
4.6 Юридичні повноваження НОКЗР 323

5. Дія системи регламентації імпорту 323
5.1 Відповідальність НОКЗР щодо управління та дії системи 323
5.1.1 Управління 323
5.1.2 Розробка та перегляд регламентації 324
5.1.3 Нагляд 324
5.1.4 Аналіз фітосанітарного ризику та створення переліків шкідливих організмів 324
5.1.5 Аудит і перевірка на відповідність 325
5.1.5.1 Аудит процедур в країні-експортері 325
5.1.5.2 Перевірка на відповідність при імпорті 325

5.1.5.2.1 Огляд 326
5.1.5.2.2 Відбір зразків 326
5.1.5.2.3 Аналіз, в тому числі лабораторний 326
5.1.6 Невідповідність вантажу та екстрені дії 326
5.1.6.1 Дія в разі невідповідності 327
5.1.6.2 Екстрена дія 328
5.1.6.3 Нотифікація про невідповідність та екстрені дії 329
5.1.6.4 Анулювання або зміни регламентації 329
5.1.7 Системи передачі повноважень персоналу, який не належить до НОКЗР 329
5.1.8 Міжнародні зв'язки 330
5.1.9 Нотифікація та поширення інформації щодо регламентацій 330
5.1.9.1 Нові або переглянуті регламентації 330
5.1.9.2 Поширення діючих регламентацій 330
5.1.10 Зв'язок всередині країни 330
5.1.11 Врегулювання спорів 331
5.2 Ресурси НОКЗР 331
5.2.1 Персонал і його навчання 331
5.2.2 Інформація 331
5.2.3 Обладнання та устаткування. Документація, зв'язок і перегляд 332

6. Документація 332
6.1 Процедури 332
6.2 Дані 332

7. Зв'язок 333

8. Механізм перегляду 333
8.1 Перегляд системи 333
8.2 Аналіз випадків невідповідності 333

Затвердження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) розробляються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин в якості частини всесвітньої програми політики та технічної допомоги Продовольчої та сільскогосподарської Організації Об'єднаних Націй в галузі карантину рослин. Ця програма робить доступними як для членів ФАО, так і для інших зацікавлених сторін ці стандарти, вказівки та рекомендації з метою гармонізації фітосанітарних заходів до міжнародних вимог для спрощення торгівлі та уникнення застосування невиправданих заходів, які могли б чинити перешкоди для торгівлі.

Цей стандарт був ухвалений Тимчасовою комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2004 року.

Перегляд і зміни

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (МСФЗ) розробляються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин в якості частини всесвітньої програми політики та технічної допомоги Продовольчої та сільскогосподарської Організації Об'єднаних Націй в галузі карантину рослин. Ця програма робить доступними як для членів ФАО, так і для інших зацікавлених сторін ці стандарти, вказівки та рекомендації з метою гармонізації фітосанітарних заходів до міжнародних вимог для спрощення торговлі та уникнення застосування невиправданих заходів, які могли б чинити перешкоди для торгівлі.

Розповсюдження

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів розповсюджуються Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин між усіма членами ФАО, а також виконавчими/технічними секретаріатами регіональних організацій із захисту рослин:

– Азіатська та Тихоокеанська комісія із захисту рослин
– Андинське співтовариство
– Європейська і Середземноморська організація із захисту рослин
– Карибська комісія із захисту рослин
– Міжафриканська фітосанітарна рада
– Міжнародна регіональна фітоагросанітарна організація (для Центральної Америки)
– Регіональний фітосанітарний комітет Коно Сур (для Південної Америки)
– Північно-Американська організація із захисту рослин
– Тихоокеанська організація із захисту рослин.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує структуру і дію фітосанітарної системи регламентації імпорту, а також права, обов'язки та відповідальність, які необхідно враховувати при впрова

дженні, дії та перегляді системи. В цьому стандарті будь-яке посилання на законодавство, регламентацію, процедуру, захід або дію є посиланням на фітосанітарне законодавство, регламентацію і т.д., крім тих випадків, до яких це не відноситься.

Посилання

Угода по використанню санітарних і фітосанітарних заходів, 1994. Світова організація торгівлі, Женева.

Кодекс поведінки щодо імпорту та випуску екзотичних агентів біологічної боротьби, 1996. МСФЗ №3, ФАО, Рим.

Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998. МСФЗ № 8, ФАО, Рим.

Система сертифікації на експорт, 1997. МСФЗ № 7, ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2004. МСФЗ № 5 ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ № 2, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстренні дії, 2001. МСФЗ № 13. ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1998. МСФЗ № 6, ФАО, Рим.

Вказівки щодо переліків регульованих шкідливих організмів, 2003. МСФЗ № 19. ФАО, Рим

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим

Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. МСФЗ № 21. ФАО, Рим.

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, 2001, МСФЗ №11 ФАО, Рим.

Принципи карантину та захисту рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995, МСФЗ № 1. ФАО, Рим

Вимоги до встановлення вільних зон, 1996, МСФЗ № 4. ФАО, Рим

Вимоги до встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва, 1999, МСФЗ № 10. ФАО, Рим

Визначення

Агент біологічної боротьби	Природній ворог, антагоніст, конкурент чи інший здатний до самовідновлення організм, який використовується у боротьбі з шкідливими організмами
Аналіз	Офіційна невізуальна перевірка, яка проводиться з метою виявлення шкідливих організмів або їх ідентифікації
Аналіз фітосанітарного ризику	Процес оцінки біологічних або інших наукових та економічних даних з метою визначення необхідності регулювання шкідливого організму та вжиття фітосанітарних заходів проти нього
АФР	Аналіз фітосанітарного ризику
Ввезення (вантажу)	Проходження вантажу через пункт ввезення в зону
Шкідливий організм	Будь який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогених агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів

Вантаж	Деяка кількість рослин, рослиних продуктів та/чи інших матеріалів, що переміщуються з однієї країни в іншу та супроводжуються (в разі необхідності) одним фітосанітарним сертифікатом (вантаж може складатися з одного чи більше товарів або партій)
Огляд	Офіційне візуальне обстеження рослин, рослинних продуктів чи інших об'єктів регулювання для виявлення наявності чи відсутності шкідливих організмів та/або для перевірки дотримання фітосанітарних регламентацій
Затримка (вантажу)	Відмова в пропуску імпортованого вантажу або виставлення специфічних умов для його ввезення в зв'язку з його невідповідністю фітосанітарним регламентаціям
Затримання (вантажу)	Офіційне затримання вантажу в ізольованих умовах з фітосанітарних причин (див.карантин)
Заборона	Фітосанітарна регламентація, яка забороняє імпорт чи пересування зазначеного шкідливого організму або товару
Зараження (товару)	Присутність у товарі живого організму, шкідливого для рослин або рослинного продукту. Зараження включає також інфікування.
Зона низької чисельності шкідливого організму	Зона (країна, частина країни або декілька країн чи їх частина), визначена компетентними органами, в якій певний шкідливий організм присутній при низькому рівні чисельності та є об'єктом заходів з ефективного відстеження, боротьби або ліквідації
Інспектор	Особа, уповноважена Національною організацією із захисту рослин виконувати її функції
Інтродукція	Проникнення шкідливого організму, яке спричинює його акліматизацію
Карантин	Офіційна затримка у закритих карантинних умовах об'єктів регулювання для спостережень та досліджень або для наступного огляду, аналізу та/або обробки
Карантинний шкідливий організм	Шкідливий організм, який має потенційне економічне значення для зони, що знаходиться в небезпеці, в якій він ще відсутній або присутній, але обмежено поширений і слугує об'єктом офіційної боротьби
Категоризація шкідливого організму	Процес визначення того, чи має шкідливий організм характеристики карантинного шкідливого організму або регульованого некарантинного шкідливого організму
МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО у 1951 році у Римі і в подальшому доповнена
Моніторинг	Офіційний тривалий процес перевірки фітосанітарної обстановки
НОКЗР	Національна організація із захисту рослин

Обробка	Офіційно затверджена процедура знищення, інактивації або видалення шкідливих організмів або їх стерилізації чи девіталізації
Обмеження	Фітосанітарна регламентація, яка дозволяє імпорт або пересування вказаних товарів при умові виконання певних вимог
Офіційна боротьба	Активне застосування обов'язкових фітосанітарних регламентацій, а також застосування обов'язкових фітосанітарних процедур з метою ліквідації або локалізації карантинних шкідливих організмів або для управління регульованими некарантинними шкідливими організмами
Офіційний	Встановлений, дозволений або виконуваний Національною організацією із захисту рослин
Об'єкт регулювання	Будь-яка рослина, рослинний продукт, місце складування, упаковка, транспортний засіб, контейнер, ґрунт і Будь-який інший організм, об'єкт чи матеріал, здатний слугувати місцем зберігання шкідливих організмів або сприяти їх поширенню, у відношенні якого необхідне вжиття фітосанітарних заходів, особливо при міжнародних перевезеннях
Садіння та посів (включаючи пересадку)	Операція щодо розміщення рослин в середовище вирощування або за щепленнями та аналогічні операції, спрямовані на забезпечення подальшого росту, розмноження чи розселення цих рослин
Попередня перевірка	Фітосанітарна сертифікація та/або перевірка, які проводяться у країні походження Національною організацією із захисту рослин країни призначення або під її регулярним контролем
Передбачуване використання	Зазначена мета, відповідно до якої рослини, рослинні продукти або інші об'єкти регулювання імпортуються, виробляються чи використовуються
Проникнення (шкідливого організму)	Переміщення шкідливого організму в зону, в якій він раніше був відсутнім або присутнім, але був обмежено розповсюдженим і слугував об'єктом офіційної боротьби
Процедура перевірки на відповідність (вантажу)	Офіційна процедура щодо перевірки відповідності вантажу діючим фітосанітарним вимогам
Шлях поширення	Будь-який засіб, за допомогою якого можливе проникнення та/або поширення шкідливого організму
Поширення	Збільшення географічного поширення шкідливого організму всередині зони
Рослини	Живі рослини та їх частини, включаючи насіння та генетичний матеріл

Рослинні продукти	Непереробленний матеріал рослинного походження (включаючи зерно), а також перероблені продукти, які за своєю природою чи способом своєї переробки можуть створювати ризик інтродукції чи поширення шкідливих організмів
Регіональна організація із захисту рослин (РОКЗР)	Міжурядова організація з функціями, викладеними в статті IX МКЗР
Регульований шкідливий організм	Карантинний шкідливий організм та регульований некарантинний шкідливий організм
Регульований некарантинний шкідливий організм	Некарантинний шкідливий організм, присутність якого у посівному та садівному матеріалі спричиняє економічно неприйнятний вплив на подальше використання цих рослин і, внаслідок цього, регулюється на території імпортуючої договірної сторони
РНКШО	Регульований некарантинный шкідливий організм
РОКЗР	Регіональна організація із захисту рослин
Вільна зона	Зона, відсутність у якій даного шкідливого організму науково доведена, і де, в разі необхідності, вона офіційно підтримується
Вільне місце виробництва	Місце виробництва, для якого відсутність даного шкідливого організму науково доведена, і де, в разі необхідності, вона офіційно підтримується протягом певного періоду часу
Системний підхід	Інтегрування різних заходів управління фітосанітарним ризиком, два з яких, як правило, діють незалежно, і які в сукупності дозволяють досягти необхідного рівня фітосанітарного захисту
Товар	Тип рослини, рослинного продукту чи іншого предмету, який переміщується в торговельних чи інших цілях
Транзитний вантаж	Вантаж, який не імпортується до країни, а проходить через неї в іншу країну, і піддається офіційним процедурам, які забезпечують, щоб він залишався закритим, не поділявся не змішувався з іншими вантажами та не змінював упаковку
Пакувальний матеріал	Матеріал, який використовується для підтримки, захисту або пакування товару
Фітосанітарний захід *(прийнята інтерпретація)*	Законодавство, регламентація чи офіційна процедура, спрямовані на запобігання інтродукції та/або поширенню карантиних шкідливих організмів або обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів *Прийнята інтерпретація терміну* ***фітосанітарний захід*** *приймає до уваги існуючий зв'язок між фітосанітарними заходами і регульованими некарантинними шкідливими організмами.* *Цей зв'язок недостатньо відображений у визначенні статті II МКЗР (1997)*

Фітосанітарна процедура	Офіційно встановлений метод застосування фітосанітарних регламентацій, включаючи проведення огляду, аналізу, нагляду чи обробок відносно регульованих шкідливих організмів
Фітосанітарна регламентація	Офіційне правило із запобігання інтродукції та/або поширенню карантинних шкідливих організмів або зменшенню економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів, зокрема, встановленню процедур з фітосанітарної сертифікації
Фітосанітарна дія	Офіційна операція подібна до огляду, аналізу, нагляду чи обробки, розроблена для здійснення фітосанітарних регламентацій або процедур
Фітосанітарне законодавство	Основні закони, які наділяють Національну організацію із захисту рослин законними повноваженнями щодо розробки фітосанітарних регламентацій
Фітосанітарний сертифікат	Сертифікат, який підготовлений за формою, затвердженою МКЗР
Екстрена дія	Термінова фітосанітарна дія, запроваджена у новій або несподіваній фітосанітарній ситуації

Опис вимог

Метою фітосанітарної системи регламентації імпорту є запобігання інтродукції карантиних шкідливих організмів чи обмеження проникненню регульованих некарантинних шкідливих організмів з імпортованими товарами та іншими об'єктами регулювання. Система регламентації імпорту повинна складатися з двох елементів: регулюючих основних положень фітосанітарних законодавств, регламентацій та процедур, а також офіційної служби, НОКЗР, відповідальної за дію системи, або нагляду за нею. Правова система повинна включати: юридичні повноваження НОКЗР, які дозволяють їй здійснювати свої функції; вимоги, яким повинні відповідати імпортовані товари; інші заходи (включаючи заборону), стосовно вантажів, що імпортуються, та інших об'єктів регулювання, а також дії, які можуть бути застосовані при виявленні випадків невідповідності або випадків, що потребують екстреної дії. Система регламентації імпорту може включати заходи, які стосуються транзитних вантажів.

НОКЗР наділена відповідними повноваженнями для здійснення системи регламентації імпорту. Ці повноваження містять обов'язки, визначені у Статті IV.2 МКЗР (1997), які стосуються імпорту, включаючи нагляд, огляд, знезараження або дезинфекцію, проведення аналізу фітосанітарного ризику, а також навчання і розвиток штату службовців. Дані повноваження визначають відповідні функції з управління, аудиту та перевірки на відповідність, запровадженій дії (в разі невідповідності), екстреній дії, надання повноважень персоналу, а також функції з врегулювання спорів. Крім того, договірні сторони можуть наділити НОКЗР іншими функціями, такими як розробка та зміна регламентації. НОКЗР повинна мати ресурси для виконання цих обов'язків і функцій. Також існують вимоги з міжнародних та міжнаціональних контактів, документації, засобів зв'язку та перегляду.

ВИМОГИ

1.Мета

Метою фітосанітарної системи регламентації імпорту є запобігання інтродукції карантинних шкідливих організмів чи обмеження проникненню регульованих некарантинних шкідливих організмів (РНКШО) з товарами, які імпортуються, та іншими об'єктами регулювання.

2. Структура

Елементами системи регламентації імпорту є:

– основні регулюючі положення фітосанітарного законодавства, регламентацій та процедур, а також

– Національна організація із захисту рослин (НОКЗР), яка відповідає за дію системи.

Правові та адміністративні системи і структури відрізняються одна від одної в залежності від договірних сторін. Зокрема, деякі правові системи потребують детального опису в юридичному документі кожного виду діяльності своїх службовців, в той час, коли інші системи надають лише загальні положення, в рамках яких службовці наділені повноваженнями для виконання своїх функцій згідно з адміністративною процедурою. Відповідно, цей стандарт являє собою загальне керівництво з основних регулюючих положень системи регламентації імпорту. Ці основні регулюючі положення описані далі у Розділі 4.

НОКЗР є офіційною службою, відповідальною за дію системи регламентації імпорту та/або її нагляд за нею (організація та управління). Інші державні служби такі, як митна служба, можуть бути задіяні для контролю імпортованих товарів (при чіткому розподілі відповідальності та функцій), між цими службами повинен підтримуватися контакт. НОКЗР часто використовує власних службовців для роботи системи регламентації імпорту, однак, вона може уповноважувати інші відповідні адміністративні служби, а також неурядові організації або приватних осіб діяти від її імені та під її наглядом для виконання визначених функцій. Дія системи описана у Розділі 5.

3. Права, обов'язки та відповідальність

НОКЗР для впровадження та дії своєї системи регламентації імпорту повинна враховувати:

– права, обов'язки та відповідальність, визначені міжнародними договорами, конвенціями або угодами;

– права, обов'язки та відповідальність, визначені відповідними міжнародними стандартами;

– внутрішнє законодавство і стратегії;

– адміністративну політику уряду (міністерства чи відомства) або НОКЗР.

3.1 Міжнародні угоди, принципи і стандарти

Уряди наділені суверенним правом регламентувати імпорт для досягнення необхідного для них рівня захисту, враховуючи їх міжнароді обов'язки. Права, обов'язки та відповідальність, визначені міжнародними угодами, а також принципи і стандарти, що випливають з міжнародних угод, зокрема МКЗР (1997) та Угоди про застосування санітарних і фітосанітарних заходів Світової організації торгівлі (Угода СФЗ СОТ), впливають на структуру і виконання систем регламентації імпорту. Зокрема, вони впливають на розробку та прийняття регламентацій імпорту, їх використання та запропоновані ними оперативні дії.

Складання, прийняття та використання регламентацій потребує дотримання деяких принципів і концепцій, таких як в МСФЗ № 1 (*Принципи карантину рослин у зв'язку з міжнародною торгівлею*), а саме:

– транспарентності;
– суверенітету;
– необхідності;
– недопущення дискримінації;
– мінімального впливу;
– гармонізації;
– технічного обґрунтування (наприклад, шляхом аналізу фітосанітарного ризику);
– послідовність;
– управління ризиком;
– зміни;
– екстреної дії й тимчасових заходів;
– еквівалентності;
– вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму.

Зокрема, фітосанітарні процедури та регламентації повинні враховувати концепцію мінімального впливу, а також принцип економічного та операційного виконнання, для того, щоб не порушувати без особливої необхідності торговельний обмін.

3.2 Регіональне співпрацювання

Регіональні організації, такі як Регіональні організації із захисту рослин (РОКЗР) і регіональні організації з розвитку сільського господарства, можуть закликати до гармонізації систем регламентації імпорту своїх членів, а також співпрацювати з питань обміну інформацією в їх інтересах.

Регіональна Організація економічної інтеграції, яка визнана ФАО, може мати правила, які застосовуються для всіх її членів, а також повноваження для приймання і забезпечення дотримання відповідних регламентацій від імені своїх членів.

4. Основні регулюючі положення

Уряди (договірні сторони) повинні забезпечити публікування регламентацій (Стаття IV.3c МКЗР, 1997). Відповідно до цього зобов'язання, договірні сторони мо-

жуть наділяти НОКЗР повноваженнями розробляти фітосанітарні регламентації з імпорту та здійснювати систему регламентації імпорту. Договірні сторони повинні мати в наявності основні регулюючі положення для забезпечення наступного:

– визначення відповідальності та функцій НОКЗР у системі регламентації імпорту;

– юридичні повноваження, що дозволяють НОКЗР виконувати свої обов'язки і функції щодо системи регламентації імпорту;

– повноваження і процедури, особливо через АФР, визначення фітосанітарних заходів щодо імпорту;

– фітосанітарні заходи, що застосовуються до імпортованих товарів, та інших об'єктів регулювання;

– заборона на імпорт, яка стосується імпортованих товарів та інших об'єктів регулювання;

– юридичні повноваження для дій в разі невідповідності та для екстреної дії;

– визначення взаємовідносин між НОКЗР та іншими урядовими органами;

– прозорі й зрозумілі процедури і тимчасовий графік застосування регламентацій, в тому числі набуття ними чинності.

Договірні сторони повинні зробити свої регламентації доступними у відповідності зі статтею VII.2б МКЗР; ці процедури можуть потребувати юридичної підстави.

4.1 Об'єкти регулювання

Товари, що імпортуються і підпадають під дію регламентації, являють собою матеріали, які можуть бути заражені або засмічені регульованими шкідливими організмами. Регульовані шкідливі організми є або карантинними шкідливими організмами, або регульованими некарантинними шкідливими організмами. Всі товари можуть регулюватися відносно карантинних шкідливих організмів. Продукти, призначені для споживання чи переробки, не можуть регламентуватися відносно регульованих некарантинних шкідливих організмів. Регульовані некарантинні шкідливі організми можуть регулюватися тільки відносно посівного та садівного матеріалів. Нижче наведено приклади об'єктів регулювання:

– рослини і рослинні продукти, що використовуються для садіння, посіву, споживання, переробки або будь-якого іншого використання;

– обладнання та приміщення для зберігання;

– пакувальні матеріали, включаючи деревину для кріплення;

– транспортні засоби та пристосування для перевезення;

– ґрунт, органічні добрива та подібні їм матеріали;

– організми, спроможні слугувати сховищем для шкідливих організмів або які можуть сприяти їх поширенню;

– потенційно засмічене обладнання (таке як сільськогосподарське, військове або землерийне обладнання);

– дослідницькі або інші наукові матеріали;

– особисті речі осіб, які здійснюють міжнародні подорожі;

– міжнародна пошта, включаючи міжнародні кур'єрські служби;
– шкідливі організми та агенти біологічної боротьби[1].

Списки об'єктів регулювання повинні бути публічно доступними.

4.2 Фітосанітарні заходи відносно об'єктів регулювання

Договірні сторони не повинні застосовувати відносно об'єктів регулювання фітосанітарні заходи, такі як заборони, обмеження чи інші вимоги щодо імпорту, за умови, що ці заходи не є необхідними з фітосанітарних причин і технічно обґрунтовані. В разі необхідності, при застосуванні фітосанітарних заходів договірні сторони повинні враховувати міжнародні норми та інші відповідні вимоги та міркування МКЗР.

4.2.1 Заходи щодо імпортованих вантажів

Регламентації визначають вимоги, яким повинні відповідати імпортовані вантажі рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання. Ці заходи можуть бути загальними, які застосовуються до всіх видів товарів, або специфічними, що застосовуються до конкретних товарів певного походження. Заходи можуть вимагатись до, під час або після ввезення. В разі необхідності, може також використовуватися системний підхід.

Заходи, застосування яких необхідне в експортуючій країні, та для яких може вимагатись сертифікація з боку НОКЗР цієї країни (відповідно до МСФЗ № 7: *Система сертифікації на експорт*), включають:

– огляд до експорту;
– аналіз до експорту;
– обробка до експорту;
– виробництво з рослин відповідного фітосанітарного статусу (наприклад, ті, що вирощені з перевірених на відсутність вірусів рослин, чи у визначених умовах);
– огляд або аналіз протягом одного чи кількох вегетаційних сезонів до експорту;
– похождення вантажу з вільного місця виробництва, вільної ділянки виробництва, зони низької чисельності шкідливого організму або вільної зони;
– процедури акредитації;
– збереження цілісності вантажу.

Заходи, які можуть вимагатись при перевезенні, містять:

– обробку (наприклад, відповідні фізичні або хімічні обробки);
– збереження цілісності вантажу.

---

[1] Шкідливі організми як такі, та агенти біологічної боротьби не підпадають під визначення «об'єктів регулювання» (Стаття II.1 МКЗР, 1997). Зокрема, в тих випадках, коли є технічне обґрунтування, вони можуть бути об'єктом фітосанітарних заходів (МКЗР, 1997; Стаття VI по відношенню до регульованих шкідливих організмів, а також Статті VII 1в и VII 1г) і для цілей даного стандарту можуть разглядатися в якості об'єктів регулювання.

Заходи, які можуть застосовуватись в пункті ввезення, містять:

– перевірку документації;

– перевірку цілісності вантажу;

– перевірку обробки, здійсненої під час перевезення;

– фітосанітарний огляд;

– аналіз;

– обробку;

– затримання вантажів до отримання результатів аналізів чи перевірки ефективності обробки.

Заходи, які можуть вживатись після завезення, містять:

– затримку під карантином (наприклад, на карантинній станції після ввезення) для огляду, аналізу або обробки;

– затримку у встановленому місці в очікуванні застосування відповідних заходів;

– обмеження відносно розподілу чи використання вантажу (наприклад, для відповідної переробки).

Інші заходи, які можуть вимагатися, містять:

– вимогу ліцензій та дозволів;

– обмеження пунктів, які дозволені для ввезення зазначених товарів;

– вимогу повідомлення імпортером заздалегідь щодо прибуття зазначених вантажів;

– аудит процедур країни-експортера;

– попередню перевірку.

Система регламентації імпорту повинна передбачати оцінку та можливе прийняття альтернативних заходів, запропонованих експортуючими договірними сторонами в якості еквівалентних.

4.2.1.1 Положення стосовно спеціального імпорту

Договірні сторони можуть прийняти спеціальні умови для імпорту шкідливих організмів, агентів біологічної боротьби (див. також МСФЗ №3: *Кодекс поведінки щодо імпорту та випуску екзотичних агентів біологічної боротьби*) та інших об'єктів регулювання, призначених для наукових досліджень, навчальних та інших цілей. Такий імпорт може бути дозволений за умови прийняття відповідних заходів безпеки.

4.2.1.2 Вільні зони, вільні місця виробництва, вільні ділянки виробництва, зони низької чисельності шкідливого організму та програми офіційної боротьби

Імпортуючі договірні сторони можуть встановити на своїй території вільні зони (відповідно з МСФЗ № 4: *Вимоги щодо встановлення вільних зон*), зони низької чисельності шкідливого організму та програми офіційної боротьби. Імпортні регламентації можуть бути необхідними для того, щоб захистити чи підтримати ці установки на території імпортуючої країни. Однак, ці заходи повинні дотримуватися принципу недопущення дискримінації.

Імпортні регламентації повинні враховувати існування таких установок, а також тих, що стосуються інших офіційних процедур (таких як вільні місця та ділянки виробництва) на території експортуючих договірних сторін, та, в разі необхідності, передбачити можливість визнання цих заходів в якості еквівалентних. Може потребуватись, щоб система регламентації включала вимоги для оцінки та прийняття установок інших НОКЗР, а також для відповідного реагування на них.

4.2.2 Дозвіл на імпорт

Дозвіл на імпорт може бути загальним або спеціальним, що видається для кожного конкретного випадку.

Загальний дозвіл

Загальні дозволи можуть бути використані в разі:

– якщо немає ніякої спеціальної вимоги щодо імпорту;

– якщо були встановлені спеціальні вимоги, які дозволяють ввезення певного переліку товарів, що зазначено у регламентації.

Загальні дозволи не повинні вимагати ліцензії чи дозвільного документа, але можуть бути предметом перевірки при імпорті.

Спеціальний дозвіл

Спеціальні дозволи, наприклад, у вигляді ліцензій або дозвільних документів, можуть вимагатись в разі, якщо необхідно мати офіційний дозвіл на імпорт. Вони можуть вимагатися для окремих вантажів або серій вантажів окремого походження. Випадки, коли цей тип дозволу може вимагатися, включають:

– терміновий або виключний імпорт;

– імпорт зі специфічними індивідуальними вимогами, такими як карантин після ввезення, обумовлене кінцеве використання або для дослідницьких цілей;

– імпорт, для якого НОКЗР вимагає відстеження матеріалу протягом певного періоду часу після ввезення.

Необхідно відмітити, що деякі країни іноді використовують дозволи, щоб уточнити в них загальні умови імпорту. Але розробка загальних дозволів визнається в тих випадках, коли видача подібних спеціальних дозволів стає постійною.

4.2.3 Заборони

Заборона на імпорт може застосовуватись до відповідних товарів або інших об’єктів регулювання будь-якого походження, або спеціально до одного конкретного товару чи іншогооб’єкту регулювання відповідного походження. Заборона на імпорт повинна використовуватися тільки в тому випадку, коли немає інших альтернатив для управління фітосанітарним ризиком. Заборона повинна бути технічно обґрунтованою. НОКЗР повинні зробити все можливе, щоб оцінити еквівалентні, але разом з тим менше обмежуючі торгівлю заходи. Договірні сторони за посередництвом своїх уповноважених НОКЗР повинні змінити свої імпортні регламентації в разі, якщо ці

заходи забезпечують достатній рівень захисту. Заборони застосовуються до карантинних шкідливих організмів. Регульовані некарантинні шкідливі організми повинні бути об'єктом не для заборони, а для встановлення рівней толерантності шкідливого організму.

Заборонені матеріали можуть знадобитися для дослідницьких цілей або іншого використання, і може потребуватись спеціальне положення щодо їх імпорту в умовах контролю (з дотриманням правил відповідної безпеки) через систему імпортних ліцензій або дозволів.

4.3 Транзитні вантажі

Згідно МСФЗ № 5 (*Глосарій фітосанітарних термінів*), транзитні вантажі не є імпортом. Однак, систему регламентації імпорту можна поширити на транзитні вантажі, і вона може встановлювати технічно обґрунтовані заходи для запобігання інтродукції і/або поширенню шкідливих організмів (Стаття VII.4 МКЗР, 1997). Можуть бути необхідними заходи щодо відстеження вантажів, перевірки їх цілісності і/або підтвердження того, що вони залишили країну транзиту. Країни можуть встановлювати пункти ввезення, пункти всередині країни, умови транспортування та дозволені терміни знаходження на їх територіях.

4.4 Заходи в разі невідповідності та екстреної дії

Система регламентації імпорту повинна включати положення щодо запровадження дій в разі невідповідності або щодо екстреної дії (Стаття VII.2e МКЗР, 1997, детальна інформація викладена у МСФЗ № 13: *Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії*), враховуючи при цьому принцип найменшого впливу.

Дії, які можуть бути запроваджені в разі, якщо вантаж що імпортується або інші об'єкти регулювання, не відповідають регламентаціям та отримана первинна відмова на ввезення, включають:

– обробку;
– сортування або перепакування;
– знезараження об'єктів регулювання (включаючи обладнання, приміщення, місця складування, засоби транспортування);
– направлення на особливий тип використання, зокрема, на переробку;
– повернення;
– знищення (наприклад, шляхом спалювання).

Виявлення невідповідності або випадку, що потребує екстреної дії, може потребувати перегляду регламентації, відміни або тимчасового припинення дозволу на імпорт.

4.5 Інші елементи, що можуть вимагати регулюючих положень

Міжнародні угоди встановлюють обов'язки, які можуть потребувати правової бази або можуть бути застосовані за допомогою адміністративних процедур. Заходи, які можуть вимагати таких процедури, включають:

– нотифікацію про невідповідність;
– сигналізацію про шкідливий організм;
– призначення офіційної контактної адреси;

– опублікування та поширення інформації про регламентацію;
– міжнародне співпрацювання;
– перегляд регламентацій та документації;
– визнання еквівалентності;
– уточнення пунктів ввезення;
– повідомлення про офіційну документацію.

4.6 Юридичні повноваження НОКЗР

Щоб НОКЗР мала змогу виконувати свої обов'язки (Стаття IV МКЗР, 1997), службовцям НОКЗР та іншим уповноваженим особам надаються юридичні повноваження:

– мати доступ до приміщень, до засобів транспортування та інших місць, де можуть знаходитись імпортні вантажі, регульовані шкідливі організми або інши об'єкти регулювання;
– проводити огляд чи аналіз імпортованих вантажів та інших об'єктів регулювання;
– брати і забирати зразки від імпортованих вантажів та інших об'єктів регулювання, або з місць, де можуть бути присутніми регульовані шкідливі організми (в тому числі для аналізів, що можуть призвести до знищення зразка);
– затримувати вантажі, які імпортуються, та інші об'єкти регулювання;
– обробляти або вимагати обробку вантажу, який імпортується, чи інших об'єктів регулювання, зокрема, засобів транспортування, а також місць або товарів, у яких можуть бути присутні регульовані шкідливі організми;
– забороняти ввезення вантажів, пропонувати їх повернення або знищення;
– запроваджувати екстрені дії;
– встановлювати та стягувати збори за діяльність, пов'язану з імпортом, або у вигляді штрафів (необов'язковий пункт).

5. Дія системи регламентації імпорту

НОКЗР несе відповідальність за дію та/або нагляд (організація та управління), за системою регламентації імпорту (див. також Розділ 2, третій параграф). Зокрема, зазначена відповідальність випливає із розділу IV.2 МКЗР, 1997.

5.1 Відповідальність НОКЗР відносно управління та дії системи

НОКЗР, для виконання своїх функцій, повинні мати систему управління та адекватні ресурси.

5.1.1 Управління

Управління НОКЗР системою регламентації імпорту повинно забезпечити ефективне та послідовне застосування фітосанітарного законодавства і регламентацій, а також дотримання міжнародних зобов'язань. Це може потребувати операційної координації з іншими урядовими службами чи відомствами, які мають відношення до імпорту напри-

клад, митною службою. Управління системою регламентації імпорту повинно координуватись на національному рівні, але може бути організовано на функціональній, регіональній або іншій структурній основі.

5.1.2 Розробка та перегляд регламентації

Уряд (договірна сторона) зобов'язаний видавати фітосанітарні регламентації (Стаття IV.3в МКЗР, 1997). Відповідно до даних обставин, уряди можуть покласти на НОКЗР відповідальність за розробку та/або перегляд фітосанітарних регламентацій. НОКЗР може самостійно ініціювати цю діяльність, проводячи консультації та співпрацюючи з іншими органами, в разі необхідності. Відповідні регламентації повинні розроблятись, поновлятись і, в разі необхідності, переглядатись згідно з діючими міжнародними угодами в рамках, передбачених у цій країні законодавчих та консультативних процедур. Консультації та співробітництво з відповідними відомствами, а також із зацікавленими галузями і групами приватного сектора, можуть бути корисними для поліпшення розуміння та прийняття рішень щодо регулювання приватним сектором, а також бути корисними для вдосконалення цих регламентацій.

5.1.3 Нагляд

Технічне обґрунтування фітосанітарних заходів частково визначається статусом регульованого шкідливого організму в країні, яка видає регламентації. Статус шкідливого організму може змінюватися, і це може вимагати перегляду імпортних регламентацій. Нагляд за культивованими та некультивованими рослинами в імпортуючій країні необхідний для того, щоб підтримувати відповідну інформацію про статус шкідливого організму (відповідно з МСФЗ № 6: *Вказівки щодо нагляду*), а також може бути корисним для підтримки АФР і внесення шкідливого організму до переліку.

5.1.4 Аналіз фітосанітарного ризику та створення переліків шкідливих організмів

Технічне обґрунтування, наприклад, за допомогою аналізу фітосанітарного ризику (АФР), необхідне для того, щоб визначити чи повинні шкідливі організми регулюватися, а також суворість фітосанітарних заходів проти них (МСФЗ № 11: *Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів*, 2004; МСФЗ № 21: *Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів*). АФР може бути проведений для певного шкідливого організму або для всіх шкідливих організмів, пов'язаних з конкретним шляхом поширення (наприклад, товаром). Товар може бути класифікований за ступенем його переробки та/або його передбачуваним використанням. Регульовані шкідливі організми повинні бути внесені до переліків (відповідно з МСФЗ № 19: *Керівні принципи щодо переліків регульованих шкідливих організмів*), які мають бути доступними (Стаття VII. 2і МКЗР, 1997). Якщо існують відповідні міжнародні стандарти, то фітосанітарні заходи повинні їх враховувати і не бути суворішими, крім випадків, коли це технічно обґрунтовано.

Адміністративні рамки процесу АФР мають бути чітко документовані, по можливості з календарем виконання індивідуальних АФР та чітких вказівок щодо встановлення пріоритетів.

5.1.5 Аудит та перевірка на відповідність

5.1.5.1 Аудит процедур в експортуючій країні

Імпортні регламентації частіше включають особливі вимоги, які повинні застосовуватись в експортуючій країні, зокрема процедури виробництва (особливо під час вегетаційного періоду відповідної культури) або спеціальні процедури обробки. В деяких випадках, наприклад, при запровадженні нових торговельних обмінів, ці вимоги можуть включати аудит, який проводиться НОКЗР країни-імпортера у експортуючій країні при співпрацюванні з її НОКЗР, наступних елементів:

– систем виробництва;
– обробок;
– процедур огляду;
– фітосанітарного управління;
– процедур акредитування;
– процедур аналізу;
– нагляду.

Імпортуюча країна повинна повідомляти про сферу застосування будь-якого аудиту. Домовленості щодо такого аудиту, зазвичай, описані у двосторонніх договорах, які сприяють імпорту, угодах або робочих програмах. Ці домовленості можуть поширюватись на перевірку вантажів в країні-експортері для ввезення і країну-імпортер, що, як правило, сприяє мінімуму процедур при ввезенні в імпортуючу країну. Ці види процедур ти види процедур аудиту не повинні застосовуватись в якості постійних заходів, і вважатимуться виконаними, як тільки застосовані процедури було затверджено в країні-експортері. Даний підхід, в рамках його обмеженого застосування у часі, може відрізнятись від регулярних попередніх перевірок, вказаних у пункті 5.1.5.2.1. Результати аудиту повинні бути доведені до відома НОКЗР експортуючої країни.

5.1.5.2 Перевірка на відповідність при імпорті

Перевірка на відповідність включає три основні елементи:
– контроль документації;
– перевірку цілосності вантажу;
– фітосанітарний огляд, аналізи та ін.

Перевірка на відповідність імпортованих вантажів та інших об’єктів регулювання може потребуватись для того, щоб:
– встановити їх відповідність фітосанітарним регламентаціям;
– перевірити ефективність фітосанітарних заходів для запобігання інтродукції карантинних шкідливих організмів і обмеження проникнення РНКШО;
– виявити потенційні карантинні шкідливі організми або карантинні шкідливі організми, ввезення яких з товаром не передбачалось.

Фітосанітарний огляд повинен здійснюватись самою НОКЗР або під її відповідальністю.

Перевірки на відповідність повинні проводитись без зволікань. (Стаття VII 2г и VII.2д МКЗР,1997). По можливості, перевірки повинні здійснюватись при співпрацюван-

ні з іншими відомствами, які відповідають за регламентацію імпорту, такими як митна служба, для максимального зниження перешкод при торговельних потоках і збитків для продуктів, які швидко псуються.

5.1.5.2.1 Огляд

Огляд може проводитись в пункті ввезення, місцях перевантаження, місці призначення чи в інших місцях, де імпортовані вантажі можуть бути виявлені, наприклад, на великих ринках, при умові, що їх фітосанітарна цілісність збережена, і що відповідні фітосанітарні процедури можуть бути застосовані. Згідно з двосторонньою угодою чи домовленістю огляд може бути також проведений в країні походження як частина програми попередньої перевірки при співпраці з НОКЗР країни-експортера.

Фітосанітарний огляд повинен бути технічно обґрунтованим і може застосовуватись:

– до усіх вантажів в якості умови для ввезення;

– як частина програми моніторингу імпорту, в якій рівень моніторингу (тобто кількість оглянутих вантажів) встановлено на основі передбаченого ризику).

Процедури огляду та відбору зразків можуть бути засновані на загальних або спеціальних процедурах для досягнення попередньо встановленних цілей.

5.1.5.2.2 Відбір зразків

Зразки вантажів можуть бути відібрані для фітосанітарного огляду, подальших лабораторних аналізів або для довідкової цілі.

5.1.5.2.3 Аналіз, в тому числі лабораторний

Аналіз потрібний для:

– ідентифікації візуально виявленого шкідливого організму;

– підтвердження візуальної ідентифікації шкідливого організму;

– перевірки на відповідність вимогам щодо заражень, які не можуть бути виявлені при огляді;

– перевірки на наявність латентних інфекцій;

– аудиту чи моніторингу;

– довідкових цілей, зокрема, у випадках невідповідності;

– перевірки задекларованого продукту.

Аналіз повинен здійснюватись особами, які мають досвід роботи з проведення відповідних процедур, і, по можливості, у відповідності до міжнародно прийнятих протоколів. У випадку необхідності підтвердження результатів аналізу рекомендується співпрацювання з науковими інститутами та компетентними міжнародними експертами.

5.1.6 Невідповідність вантажу та екстрена дія

Повна інформація щодо невідповідності вантажу та екстреній дії міститься в МСФЗ № 13: *Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії.*

5.1.6.1 Дії в разі невідповідності

Фітосанітарна дія може бути обґрунтована відносно вантажу, який не відповідає імпортним регламентаціям, у наступних випадках:

– виявлення занесеного до переліку карантинного шкідливого організму у вантажах, для яких він регулюється;

– виявлення занесеного до переліку РНКШО в імпортованому вантажі насіннєвого або садівного матеріалу у такій кількості, яка перевищує неохідну толерантність для цього матеріалу;

– докази невиконання встановлених вимог (в тому числі двосторонніх угод і домовленностей, або умов, що стосуються імпортних дозволів), таких як огляд у полі, лабораторні аналізи, реєстрація виробників та/або обладнання, моніторинг або нагляд за шкідливими організмами;

– затримання вантажу, який не відповідає імпортним регламентаціям іншим чином, наприклад, у результаті виявлення незадекларованих товарів, ґрунту чи інших заборонених матеріалів, або ж докази неефективності спеціальної обробки;

– недійсності або відсутності фітосанітарного сертифіката чи іншої необхідної документації;

– заборонених вантажів або матеріалів;

– вантажу, який не відповідає заходам для транзитних вантажів.

Тип дії повинен залежати від обставин і обмежуватись мінімально необхідним для виключення виявленого ризику. Адміністративні помилки, такі як неповністю заповнені фітосанітарні сертифікати, можуть бути виправлені при співробітництві з НОКЗР країни-експортера. Інші порушення можуть вимагати застосування наступних заходів:

Затримка (вантажу) – може бути використана у випадку, якщо вимагається додаткова інформація, при цьому необхідно, по можливості, уникнути заподіяння вантажу збитків.

Сортування та переконфігурація – заражені продукти можуть бути вилучені за допомогою сортування та переконфігурації вантажу, включаючи, в разі необхідності, перепакування.

Обробка – використовується НОКЗР у випадку, якщо ефективна обробка можлива.

Знищення – у випадках, коли НОКЗР вважає, що не існує іншого виходу, вантаж може бути знищений.

Повернення – вантаж, який не відповідає вимогам, може бути вилучений з країни шляхом повернення його відправнику.

У випадку невідповідності щодо РНКШО, дія повинна відповідати внутрішнім заходам і обмежуватись приведенням кількістю шкідливого організму у вантажі, у відповідність, якщо це можливо виконати з необхідною толерантністю, наприклад, шляхом обробки, зниження категорії або перекласифікації, за умови, що це дозво-

ляється для еквівалентного матеріалу, виробленого чи регульованого всередині країни.

НОКЗР несе відповідальність за публікацію необхідних інструкций та перевірку їх застосування. Зазвичай, застосування вважається функцією НОКЗР, проте, інші відомства можуть бути уповноважені нею для сприяння.

НОКЗР може прийняти рішення не застосовувати фітосанітарну дію проти регульованого шкідливого організму або в інших випадках невідповідності, коли така дія не є технічно обґрунтованою в конкретній ситуації, зокрема, якщо немає ризику акліматизації чи поширення (наприклад, при зміні передбачуваного способу використання з споживання на переробку, або коли шкідливий організм знаходиться на стадії розвитку, яка не дозволяє йому акліматизуватись або розповсюджуватись), чи з іншої причини.

5.1.6.2 Екстрена дія

Екстрена дія може бути необхідною в новій або несподіваній фітосанітарній ситуації, наприклад, при виявленні карантинних шкідливих організмів або потенційних карантинних шкідливих органімів:

– у вантажах, для яких не визначені ніякі фітосанітарні заходи;

– в регульованих вантажах або інших об’єктах регулювання, в яких їх присутність несподівана, і для яких не були вказані ніякі фітосанітарні заходи;

– в якості засмічувачів транспортних засобів, місць зберігання чи інших місць, пов’язаних з імпортованими товарами.

Дія, аналогічна тій, яка потребується у випадку невідповідності, може бути належною. Ці дії можуть призвести до зміни діючих фітосанітарних заходів, або до прийняття тимчасових заходів в очікуванні перегляду і повного технічного обґрунтування.

Зазвичай, деякі ситуації, що потребують екстреної дії, включають:

Неоцінені попередньо шкідливі організми. Не включені до переліків шкідливі організми можуть вимагати екстрених фітосанітарних дій, так як вони не були попередньо оцінені. На момент затримки вони можуть бути тимчасово класифіковані в категорію регульованих шкідливих організмів, так як НОКЗР має підстави вважати, що вони являють собою фітосанітарну загрозу. В такому випадку, НОКЗР несе відповідальність за надання вагомої технічної підстави. Якщо тимчасові фітосанітарні заходи встановлені, НОКЗР повинна оперативно зібрати додаткову інформацію, при необхідності, за участю НОКЗР країни-експортера, і провести аналіз фітосанітарного ризику (АФР) для термінового визначення того, чи повинен шкідливий організм вважатись регульованим або нерегульованим.

Шкідливі організми, нерегульовані для конкретного шляху поширення. Екстрені фітосанітарні дії можуть бути застосовані до шкідливих організмів, які не регулюються для деяких шляхів поширення. Ці шкідливі організми, навіть якщо вони регульовані, можуть бути не внесені до переліків заходів, не визначені будь-яким іншим чином, так як вони не були переглянуті для походження, типу товару або обставин, для яких були розроблені перелік або заходи. Якщо встановлено, що присутність шкідливого організму при ідентичних або подібних обставинах може очікуватися в майбутньому, ці шкідливі організми повинні бути включені до відповідного переліку(и) або стати об’єктом інших(го) заходу(ів).

Відсутність адекватної ідентифікації. В деяких випадках шкідливий організм може виправдовувати фітосанітарну дію, так як він не може бути з точністю ідентифікований, або він невірно таксономічно описаний. Це може бути через те, що особина не була описана (тобто вона не таксономічно відома), вона знаходиться в такому стані, який не дозволяє її ідентифікувати, або вивчаєма стадія розвитку не може бути ідентифікована на необхідному таксономічному рівні. В разі, коли ідентифікація не здійснена, НОКЗР повинна мати вагову технічну підставу для передбачених фітосанітарних дій.

У випадку, коли шкідливі організми часто виявляються у формі, яка не дозволяє провести адекватну ідентифікацію (наприклад, яйця, личинки молодшого віку, недосконалі форми і т.д.), необхідно докласти зусиль для отримання достатньої кількості зразків для забезпечення ідентифікації. Зв'язок з країною-експортером може сприяти ідентифікації або дозволити отримати передбачувану ідентифікацію. Шкідливі організми на цій стадії можуть тимчасово вважатись такими, що потребують фітосанітарних заходів. Як тільки ідентифікація проведена, і на базі АФР підтверджено, що цей шкідливий організм виправдовує фітосанітарні дії, НОКЗР повинна додати його до відповідного переліку(ів) регульованих шкідливих організмів, відмічаючи при цьому проблему з ідентифікацією та підставу для вимоги дій. Зацікавлені договірні сторони повинні бути проінформовані, що, якщо такі форми будуть виявлені, майбутня дія буде заснована на їх передбаченій ідентифікації. Проте, така майбутня дія повинна застосовуватись тільки для тих джерел походження, для яких виявлений ризик відносно цього шкідливого організму і не виключена можливість присутності карантинних шкідливих організмів в імпортованих вантажах.

5.1.6.3 Нотифікація про невідповідність та екстреній дії

Договірні сторони МКЗР повинні сповіщати про виявлення, випадки невідповідності і екстрену дію, щоб експортуючі країни знали про причини, щодо яких були вжиті фітосанітарні дії стосовно продуктів при імпорті, і з метою полегшення внесення коректувань до систем експорту. Необхідні системи збору та передачі такої інформації.

5.1.6.4 Анулювання або зміна регламентації

При повторі випадків невідповідності або в разі серйозної невідповідності, чи виявлення, потребуючого екстреної дії, НОКЗР імпортуючої договірної країни може анулювати дозвіл на імпорт (наприклад, ліцензія), змінити регламентацію або ввести екстрений чи тимчасовий захід, який полягає в зміні процедур ввезення або заборони. Експортуюча країна повинна негайно бути проінформована про зміни та їх обґрунтування.

5.1.7 Системи передачі повноважень персоналу, який не відноситься до НОКЗР

Під особистим наглядом та особистою відповідальністю, НОКЗР може уповноважувати інші урядові служби, неурядові організації, органи чи особи діяти від її імені для виконання визначених функцій. Для забезпечення виконання вимог НОКЗР,

необхідні операційні процедури. Крім того, повинні бути розроблені процедури для перевірки компетентності та аудиту, коректуючи дії, а також системи зміни або відкликання повноважень.

5.1.8 Міжнародні зв'язки

Договірні сторони мають міжнародні обов'язки (Статті VII та VIII МКЗР, 1997), які включають наступне:

– надання офіційної контактної адреси;
– нотифікацію щодо спеціальних пунктів ввезення;
– опублікування та передачу переліків регульованих шкідливих організмів, фітосанітарних вимог, обмежень та заборон;
– нотифікацію щодо невідповідності та екстреній дії (МСФЗ № 13: *Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстреній дії)*;
– відповідно до запиту надання причин фітосанітарних заходів;
– надання відповідної інформації.

Необхідно вжити адміністративних заходів для того, щоб забезпечити виконання цих зобов'язань ефективно та без зволікань.

5.1.9 Нотифікація та поширення інформації щодо регламентацій

5.1.9.1 Нові чи переглянуті регламентації

Пропозиції нових або переглянутих регламентацій повинні бути опубліковані та відповідно до запиту надані заінтересованим сторонам, передбачаючи при цьому прийнятий термін для коментарів і введення в дію.

5.1.9.2 Поширення діючих регламентацій

Діючі імпортні регламентації та їх відповідні частини повинні бути надані в розпорядження зацікавлених і відповідних договірних сторін, Секретаріату МКЗР та Регіональних організацій із захисту рослин (РОКЗР), членами яких вони є. Через відповідні процедури вони можуть також бути надані в розпорядження інших зацікавлених сторін (таких як організації, що відповідальні за імпорт та експорт, та їх представники). НОКЗР повинні розповсюджувати інформацію щодо регламентації імпорту шляхом її опублікування, в міру можливості, використовуючи електронні засоби, зокрема інтернет-сайти з виходом на ці сайти через Міжнародний фітосанітарний портал МКЗР (МФП) (http://www.ippc.int).

5.1.10 Зв'язок всередині країни

Процедури, які спрощують співпрацювання, обмін інформацією та спільну діяльність щодо перевірки всередині країни, повинні розроблятись з відповідними державними службами та відомствами.

5.1.11 Врегулювання спорів

Введення в дію системи регламентації імпорту може призвести до спорів з уповноваженими органами інших країн. НОКЗР, перед зверненням до міжнародних офіційних процедур врегулювання спорів (Стаття XIII.1 МКЗР, 1997), повинна розробити процедури консультацій та обміну інформацією з іншими НОКЗР і для врегулювання цих спорів «провести двосторонні консультації в можливо стислі терміни».

5.2 Ресурси НОКЗР

Договірні сторони повинні забезпечити свої НОКЗР відповідними ресурсами для виконання їх функцій (Стаття IV.1 МКЗР, 1997).

5.2.1 Персонал і його навчання

НОКЗР повинна:

– використовувати для роботи або уповноважувати персонал, який має відповідні кваліфікацію та компетенцію;

– забезпечити відповідне регулярне навчання всього персоналу для того, щоб гарантувати компетентність у сферах, за які він несе відповідальність.

5.2.2 Інформація

НОКЗР повинна, в міру можливості, забезпечувати персонал необхідною інформацією, зокрема:

– вказівками, процедурами або робочими інструкціями, що стосуються відповідних аспектів функціонування системи регламентації імпорту;

– імпортними регламентаціями своєї країни;

– інформацією щодо регульованих в її країні шкідливих організмів, включаючи їх біологію, список рослин-господарів, шляхи поширення, глобальне географічне поширення, методи виявлення та ідентифікації, методи обробки.

НОКЗР повинна мати доступ до інформації щодо присутності на її території шкідливих організмів (бажано, у формі переліку шкідливих організмів) для спрощення категоризації шкідливих організмів при аналізі фітосанітарного ризику. НОКЗР повинна також підтримувати переліки усіх регульованих шкідливих організмів. Детальна інформація щодо переліків регульованих шкідливих організмів міститься в МСФЗ № 19: *Вказівки щодо переліків регульованих шкідливих організмів.*

У випадку, якщо в країні присутній регульований шкідливий організм, повинна підтримуватись інформація щодо його поширення, вільних зон, офіційної боротьби, а у випадку РНКШО, щодо офіційних програм відносно насіннєвого та садівного матеріалів. Договірні сторони повинні розповсюджувати на своїй території інформацію про регульовані шкідливі організми та засоби профілактики і боротьби з ними; ця відповідальність може покладатись на НОКЗР.

5.2.3 Обладнання та устаткування

НОКЗР повинна забезпечити наявність відповідного обладнання та устаткувань для:

– огляду, відбору зразків, аналізу, нагляду та процедур перевірки вантажів;

– зв'язку та доступу до інформації (по можливості, електронними засобами).

ДОКУМЕНТАЦІЯ, ЗВ'ЯЗОК І ПЕРЕГЛЯД

6. Документація

6.1 Процедури

НОКЗР повинна підтримувати вказівки, процедури та робочі інструкції щодо всіх аспектів функціонування системи регламентації імпорту. Процедури, які повинні бути документовані, включають:

– підготовку переліків шкідливих організмів;

– аналіз фітосанітарного ризику;

– при необхідності, встановлення вільних зон, зон низької чисельності шкідливих організмів, вільних місць та ділянок виробництва і програм офіційної боротьби;

– огляд, методи відбору зразків і аналізу (включаючи методи, що дозволяють зберегти цілісність зразка);

– дію в разі невідповідності, включаючи обробку;

– нотифікацію щодо невідповідності;

– нотифікацію щодо екстреної дії.

6.2 Дані

Дані повинні бути збережені про всі дії, результати і рішення, що стосуються регламентації імпорту, по можливості, згідно з відповідними частинами МСФЗ, включаючи:

– документацію аналізів фітосанітарного ризику (у відповідності до МСФЗ № 11: *Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів,* 2004, та інших відповідних МСФЗ);

– документацію про встановлення вільних зон, зон низької чисельності шкідливих організмів, а також програм офіційної боротьби (включаючи інформацію про поширення шкідливих організмів і вжитих заходах щодо підтримки вільних зон і зон низької чисельності шкідливих організмів);

– дані про огляд, відбір зразків та аналіз;

– нотифікації щодо невідповідності та екстреної дії (відповідно до МСФЗ № 13: *Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстреній дії*).

В разі необхідності, можуть бути збережені дані про імпортовані вантажі, які:

– мають визначене кінцеве використання;

– підлягають процедурам карантину після ввезення або обробки;

– вимагають подальших дій (включаючи зворотнє відстеження), залежно від фітосанітарного ризику;

– а також для забезпечення управління системою регламентації імпорту.

7. Зв'язок

НОКЗР повинна забезпечити наявність процедур зв'язку для підтримки контакту з:

– імпортерами та відповідними представниками промисловості;

– НОКЗР експортуючих країн;

– Секретаріатом МКЗР;

– Секретаріатами РОКЗР, членом яких вона є.

8. Механізм перегляду

8.1 Перегляд системи

Договірна сторона повинна періодично переглядати свою систему регламентації імпорту. Це може потребувати контролю за ефективністю фітосанітарних заходів аудиту діяльності НОКЗР та уповноважених організацій або осіб, а також перегляду фітосанітарного законодавства, регламентацій або процедур.

8.2 Аналіз випадків невідповідності

НОКЗР повинна мати діючі процедури аналізу випадків невідповідності та екстреної дії. Цей аналіз може призвести до прийняття нових або зміни діючих фітосанітарних заходів.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 21

АНАЛІЗ ФІТОСАНІТАРНОГО РИЗИКУ ДЛЯ РЕГУЛЬОВАНИХ НЕКАРАНТИННИХ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ

(2004)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ПІДТВЕРДЖУЮЧИЙ НАДПИС 337

ВСТУП 337
Сфера застосування 337
Посилання 337
Визначення 337
Опис вимог 338

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 338
1. Передбачуване використання та офіційна боротьба 339
1.1 Передбачуване використання 339
1.2 Офіційна боротьба 340

ВИМОГИ 340
АНАЛІЗ ФІТОСАНІТАРНОГО РИЗИКУ РЕГУЛЬОВАНИХ НЕКАРАНТИННИХ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ 340
2. Стадія 1: Ініціювання 340
2.1 Сфера ініціювання 341
2.1.1 Аналіз фітосанітарного ризику ініційований для визначення посівного та посадкового матеріалу, які можуть виступати шляхом поширення регульованих некарантинних шкідливих організмів 341
2.1.2 Аналіз фітосанітарного ризику ініційований для визначення шкідливого організму, який може бути ідентифікований як регульований некарантинний шкідливий організм 341
2.1.3 Аналіз фітосанітарного ризику ініційований для перегляду чи перевірки фітосанітарної політики 341
2.2 Ідентифікація зони аналізу фітосанітарного ризику 342
2.3 Інформація 342
2.4 Перегляд попередніх аналізів фітосанітарного ризику 342
2.5 Завершення ініціювання 342

3. Стадія 2: Оцінка фітосанітарного ризику 343
3.1 Категоризація шкідливого організму 343
3.1.1 Елементи категоризації 343
3.1.1.1 Ідентифікація шкідливого організму, рослини-господаря, частини рослини, що вважається зараженою та передбачуваного використання рослини 343
3.1.1.2 Асоціація шкідливого організму з посівним та посадковим матеріалом та їх вплив на передбачуване використання рослин 344
3.1.1.3 Присутність шкідливого організму та регулюючий статус 344
3.1.1.4 Визначення економічного впливу шкідливого організму на передбачуване використання посівного та посадкового матеріалу 345

3.1.2 Завершення категоризації шкідливого організму 345
3.2 Оцінка посівного та посадкового матеріалу
як основних джерел зараження шкідливим організмом 346
3.2.1 Життєвий цикл шкідливого організму та рослини-господаря, епідеміологія шкідливого організму та джерела зараження шкідливим організмом 346
3.2.2 Визначення пов'язаного економічного впливу джерела зараження шкідливими організмами 347
3.2.3 Завершення оцінки посівного та посадкового матеріалу як основного джерела зараження шкідливим організмом 347
3.3 Оцінка економічних впливів на передбачуване використання посівного та посадкового матеріалу 347
3.3.1 Вплив шкідливого організму 348
3.3.2 Зараження та поріг шкоди, завданої передбачуваному використанню рослини 349
3.3.3 Аналіз економічних наслідків 349
3.3.3.1 Аналітичні техніки 349
3.3.4 Завершення оцінки економічних наслідків 350
3.4 Ступінь невизначеності 350
3.5 Завершення стадії аналізу фітосанітарного ризику 350

4. Стадія 3: Оцінка управління фітосанітарним ризиком 351
4.1 Необхідна технічна інформація 351
4.2 Рівень та прийнятність ризику 351
4.3 Фактори, які мають бути враховані при визначенні та виборі відповідних засобів оцінки управління фітосанітарним ризиком 352
4.3.1 Відсутність дискримінації 352
4.4 Рівень допустимого відхилення 353
4.4.1 Нульове допустиме відхилення 354
4.4.2 Вибір відповідного рівня допустимого відхилення 354
4.5 Засоби досягнення необхідного рівня допустимого відхилення 354
4.5.1 Зона виробництва 355
4.5.2 Місце виробництва 355
4.5.3 Коренева поросль 355
4.5.4 Вантаж посівного та посадкового матеріалу 355
4.6 Перевірка рівня допустимого відхилення 356
4.7 Завершення оцінки управління фітосанітарним ризиком 356

5. Моніторинг та перегляд фітосанітарних заходів. 356

6. Документація аналізу фітосанітарного ризику 357

ПІДТВЕРДЖУЮЧИЙ НАДПИС

Цей стандарт підписаний Тимчасовою комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2004.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт містить основні вказівки для проведення аналізу фітосанітарного ризику (АФР) регульованих некарантинних шкідливих організмів (РНКШО). Він описує комплексну процедуру, яка має бути використана для здійснення оцінки фітосанітарного ризику та відбору засобів управління ризиком для досягнення рівня допустимого відхилення.

Посилання

Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, 1994. Світова організація торгівлі, Женева.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2004. МСФЗ №. 5, ФАО, Рим.

Додаток до Глосарію № 1: Вказівки стосовно тлумачення та застосування поняття офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами, 2002. МСФЗ №. 5, ФАО, Рим.

Додаток до Глосарію № 2: Вказівки стосовно тлумачення та застосування поняття «потенційне економічне значення» і пов'язаних з ним термінів, включаючи також екологічні міркування, 2003. МСФЗ №. 5, ФАО, Рим.

Вказівки щодо аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ №. 2, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1997. МСФЗ №6, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, враховуючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який завдають живі модифіковані організми, 2004. МСФЗ № 11. ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995. МСФЗ №1, ФАО, Рим.

Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002. МСФЗ № 16. ФАО, Рим

Вимоги до встановлення місць вільних від шкідливих організмів, 1996. МСФЗ №. 4, ФАО, Рим.

Вимоги до встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва, 1999. МСФЗ № 10. ФАО, Рим

Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002. МСФЗ № 14. ФАО, Рим

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ №. 5 (Глосарій фітосанітарних термінів).

Опис вимог

Метою аналізу фітосанітарного ризику (АФР) регульованих некарантинних шкідливих організмів (РНКШО) є ідентифікація шкідливих організмів, асоційованих з посівним та посадковим матеріалом у межах визначеної зони АФР, оцінка їх ризиків та якщо це доцільно, визначення засобів управління ризиком для досягнення рівня допустимого відхилення. Аналіз фітосанітарного ризику регульованих некарантинних шкідливих організмів є процесом, який здійснюється у три стадії:

Стадія 1 (**Ініціювання**) передбачає визначення одного або декількох шкідливих організмів асоційованих з посівним та посадковим матеріалом, які не є карантинними шкідливими організмами, але можуть мати регуляторний статус, та щодо яких має бути проведений аналіз фітосанітарного ризику у межах означеної зони АФР.

Стадія 2 (**Оцінка фітосанітарного ризику**) починається з категоризації окремих шкідливих організмів, асоційованих з посівним та посадковим матеріалом, та їх передбачуваного використання для визначення того, чи відповідають шкідливі організми критеріям до РНКШО. Оцінка фітосанітарного ризику продовжується проведенням аналізу для визначення того, чи є посівний та посадковий матеріал основними джерелами зараження та чи буде економічний вплив(и) шкідливого організму на передбачуване використання цих рослин для садіння неприйнятним.

Стадія 3 (**Оцінка управління фітосанітарним ризиком**) передбачає визначення рівня допустимого відхилення для відвернення неприйнятного економічного впливу, визначеного на стадії 2, та засобів управління ризиком для досягнення цього рівня допустимого відхилення.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Щодо деяких шкідливих організмів, які не є карантинними шкідливими організмами, вживаються фітосанітарні заходи, що пов’язано з тим, що їх присутність у посівному та посадковому матеріалі призводить до економічно неприйнятного впливу на передбачуване використання цих рослин. Такі шкідливі організми відомі як регульовані некарантинні шкідливі організми (РНКШО), які присутні та поширені у країні-імпортері. Їх економічний вплив має бути відомий.

Метою аналізу фітосанітарного ризику РНКШО є, у межах визначеної зони АФР, визначення шкідливих організмів, асоційованих з посівним та посадковим матеріалом, оцінка їх ризиків та, якщо необхідно, визначення засобів управління ризиком для досягнення рівня допустимого відхилення.

Фітосанітарні заходи проти РНКШО мають бути технічно виправданими відповідно до вимог МКЗР (1997). Класифікація шкідливого організму як РНКШО та будь-які обмеження на імпорт рослин, з якими вони асоційовані, має підтверджуватись аналізом фітосанітарного ризику.

Важливо відмітити, що посівний та посадковий матеріал є шляхом поширення шкідливих організмів та основним джерелом зараження шкідливими організмами (шлях трансмісії), що призводить до економічно неприйнятного впливу на передбачуване використання цих рослин. Не є обов'язковим дослідження можливості встановлення або довготривалого впливу регульованих некарантинних шкідливих організмів. Доступ до ринків (а саме, експортних ринків) та вплив на навколишнє природне середовище не оцінюється для РНКШО, оскільки РНКШО вже існують.

Вимоги щодо офіційної боротьби встановлені у МСФЗ № 5 Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток до Глосарію № 1: *Вказівки стосовно тлумачення та застосування поняття офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами*, 2002. МСФЗ №. 5, ФАО, Рим.; критерії для визначення РНКШО встановлені в МСФЗ №. 16 (*Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування*); ці стандарти повинні бути враховані при здійсненні АФР.

1. Передбачуване використання та офіційна боротьба

Подальше розуміння цих термінів у визначенні РНКШО може бути важливим для застосування цього стандарту.

1.1 Передбачуване використання

Передбачуване використання посівного та посадкового матеріалу може бути наступним:

– вирощування безпосередньої продукції певних класів товару (фруктів, зрізаних квітів, деревини, зерна)

– примноження числа такого самого посівного та посадкового матеріалу (бульб, насіння, кореневищ)

– залишення насаджень рослин (декоративні рослини); включаючи рослини, призначені для використання як прикраси або для іншого використання.

Якщо передбачуване використання розуміється як збільшення числа того ж самого посівного та посадкового матеріалу, це може також включати виробництво різних класів посівного та посадкового матеріалу за сертифікаційною схемою, як для селекції, так і для подальшого культивування. Як частина аналізу фітосанітарного ризику РНКШО, така диференціація може бути особливо важливою у визначенні порогу шкодочинності та засобів управління ризиком шкідливих організмів. Відмежування, що базується на цих класах має бути технічно обґрунтованим.

Відмежування також може бути здійснене між комерційним використанням (що включає торгівлю чи намір продати) та некомерційним використанням (не включає торгівлю та обмежується невеликою кількістю посівного та посадкового матеріалу, що використовується для особистого вжитку), якщо таке відмежування є технічно обґрунтованим.

1.2 Офіційна боротьба

Слово «Регульований» у визначенні РНКШО відноситься до офіційної боротьби. РНКШО є об'єктами офіційної боротьби, що виявляється у застосуванні фітосанітарних заходів для їх пригнічення у визначеному посівному та посадковому матеріалі (дивитись розділ 3.1.4 МСФЗ №. 16: *Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування*).

Принципами та критеріями, важливими для тлумачення та використання концепції офіційної боротьби проти регульованих шкідливих організмів, є наступні:

– відсутність дискримінації
– прозорість
– технічна обґрунтованість
– забезпечення дотримання
– імперативна природа
– зона застосування
– встановлення та дозвіл НОКЗР.

Офіційна програма боротьби щодо РНКШО може бути запроваджена на національному, регіональному чи локальному рівні (дивитись МСФЗ №. 5 Додаток до Глосарію № 1: *Вказівки стосовно тлумачення та застосування поняття офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами*).

ВИМОГИ

АНАЛІЗ ФІТОСАНІТАРНОГО РИЗИКУ РЕГУЛЬОВАНИХ НЕКАРАНТИННИХ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ

Зазвичай, при здійсненні аналізу фітосанітарного ризику послідовно проходяться нижчезазначені стадії. Однак, дотримання послідовного порядку не є принциповим. Оцінка фітосанітарного ризику має проводитись в комплексі тоді, коли це є технічно обґрунтованим за конкретних обставин. Відповідно до цього стандарту кожний окремий АФР має проводитись відповідно до принципів необхідності, мінімального впливу, прозорості, еквівалентності, аналізу ризику, управління ризиком та відсутності дискримінації, що встановлені у МСФЗ № 1: *Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею* та у відповідності до тлумачення та застосування офіційної боротьби (*Додаток до Глосарію № 1: Вказівки стосовно тлумачення та застосування поняття офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами*).

2. Стадія 1: Ініціювання

Мета цієї стадії полягає у визначенні шкідливих організмів посівного та посадкового матеріалу, які можуть відноситись до РНКШО, та щодо яких має бути проведений аналіз ризику передбачуваного використання посівного та посадкового матеріалу у визначеній сфері АФР.

2.1 Сфера ініціювання

Підставами для проведення аналізу фітосанітарного ризику РНКШО можуть бути:

– ідентифікація посівного та посадкового матеріалу, які можуть виступати шляхом поширення потенційних РНКШО

– ідентифікація шкідливого організму, що може бути кваліфікований як РНКШО

– перегляд чи перевірка фітосанітарної політики та пріоритетів, включаючи фітосанітарні елементи офіційних сертифікаційних схем.

2.1.1 Аналіз фітосанітарного ризику ініційований для визначення посівного та посадкового матеріалу, які можуть виступати шляхом поширення регульованих некарантинних шкідливих організмів

Необхідність проведення нового чи повторного АФР щодо посівного та посадкового матеріалу може виникати у наступних ситуаціях:

– необхідність регулювання нових видів посівного та посадкового матеріалу

– встановлення факту зміни чутливості та стійкості посівного та посадкового матеріалу до шкідливих організмів.

Шкідливі організми, що зазвичай асоціюються з посівним та посадковим матеріалом, перераховуються з використанням інформації з офіційних джерел, інформаційних баз, наукових та інших експертних консультацій. Перевага надається інформації яка є результатом експертної оцінки. Якщо жодних потенційних РНКШО, що можуть бути асоційованими з посівним та посадковим матеріалом, не виявлено на цій стадії, аналіз фітосанітарного ризику може бути зупинений.

2.1.2 Аналіз фітосанітарного ризику ініційований для визначення шкідливого організму

Необхідність проведення нового чи повторного АФР щодо посівного та посадкового матеріалу може виникати у наступних ситуаціях:

– визначення через наукове дослідження нового ризику, що спричиняється шкідливим організмом (наприклад, зміна вірулентності шкідливого організму або виникнення підозри, що організм є вектором шкідливого організму)

– виявлення у сфері АФР наступних явищ:

- зміна у поширенні та розповсюдженні шкідливого організму
- зміна статусу шкідливого організму (наприклад, карантинний шкідливий організм стає широко поширеним або перестає бути регульованим як карантинний шкідливий організм)
- наявність нового шкідливого організму, який не підходить для регулювання як карантинний шкідливий організм.

2.1.3 Аналіз фітосанітарного ризику ініційований для перегляду чи перевірки фітосанітарної політики

Необхідність проведення нового чи повторного АФР щодо рослин може виникати у наступних ситуаціях:

– розгляд програми офіційної боротьби (наприклад, сертифікаційної схеми), що включає розробку заходів, які мають застосовуватись до шкідливих організмів для уникнення неприйнятного економічний вплив деяких РНКШО у посівному та посадковому матеріалі у зоні АФР

– розширення фітосанітарних вимог до імпорту посівного та посадкового матеріалу, які вже є регульованими у зоні АФР

– наявність нової системи, процесу, процедури захисту рослин, або нової інформації, яка може вплинути на попередні висновки (наприклад, нова обробка або її відсутність, або нові діагностичні методи)

– прийняте рішення про перегляд фітосанітарних норм, вимог або процедур (наприклад, рішення має на меті зміну підходу до класифікації карантинних шкідливих організмів як РНКШО)

– прийнята пропозиція іншої країни, регіональної організації (РОКЗР) або міжнародної організації (ФАО)

– виникає спір, що пов'язаний з фітосанітарними заходами.

2.2 Ідентифікація зони аналізу фітосанітарного ризику

Зона аналізу фітосанітарного ризику має бути ідентифікована для визначення зони офіційної боротьби, або зони в якій має на меті проводитись офіційна боротьба та для якої необхідна інформація.

2.3 Інформація

Збір інформації є важливим елементом усіх стадій АФР. Він важливий на стадії ініціювання для ідентифікації шкідливого організму, його поширення, економічного впливу та асоціації з посівним та посадковим матеріалом. Інша інформація збиратиметься за необхідністю для досягнення необхідних результатів по мірі продовження АФР.

Інформація для АФР може походити з різних джерел. Донесення офіційної інформації стосовно шкідливих організмів є обов'язком відповідно до МКЗР (Стаття VIII.1c) та полегшуються офіційними координуючими особами (Стаття VIII.2) .

2.4 Перегляд попередніх аналізів фітосанітарного ризику

Перед тим, як приступати до здійснення нового АФР, має бути проведена перевірка на наявність попередніх АФР стосовно цього самого посівного та посадкового матеріалу або шкідливих організмів. АФР щодо інших предметів, наприклад, щодо карантинних шкідливих організмів, можуть також бути корисними. Якщо існує попередній аналіз фітосанітарного ризику для РНКШО, його дійсність має бути перевірена приймаючи до уваги обставини, що могли змінитися.

2.5 Завершення ініціювання

При завершенні фази ініціювання, шкідливі організми, асоційовані з посівним та посадковим матеріалом, які визначені як потенційні РНКШО стають предметом дослідження для наступної фази процесу АФР.

3. Стадія 2: Оцінка фітосанітарного ризику шкідливих організмів

Процес оцінки фітосанітарного ризику може бути розподілений на три взаємопов'язані кроки:

– Категоризація шкідливого організму

– Оцінка посівного та посадкового матеріалу як основного джерела зараження шкідливим організмом

– Оцінка економічного впливу на передбачуване використання посівного та посадкового матеріалу

3.1 Категоризація шкідливого організму

Спочатку, може бути незрозуміло який саме шкідливий організм(и), щодо якого має проводитись АФР, виявлений під час першої Стадії. Процес категоризації має на меті дослідження кожного окремого шкідливого організму на визначення чи підпадає він під критерій РНКШО.

Під час проходження стадії ініціювання окреслюється шкідливий організм чи перелік шкідливих організмів, щодо яких має проводитись категоризація та подальша оцінка фітосанітарного ризику. Можливість відсіювання організму чи організмів як такого, що не належить до сфери дослідження, перед здійсненням поглибленого аналізу є характерною рисою процесу категоризації.

Перевагами категоризації шкідливих організмів є те, що він здійснюється за наявності не багатьох фактів. Основним є те, що ці факти повинні бути достатніми для здійснення адекватної категоризації.

3.1.1 Елементи категоризації

Категоризація шкідливого організму як потенційного РНКШО у визначеному посівному та посадковому матеріалі включає наступні елементи:

– ідентифікація шкідливого організму, рослини-господаря, частини рослини, що вважається зараженою та передбачуваного використання

– асоціація шкідливого організму з посівним та посадковим матеріалом та їх вплив на передбачуване використання рослин

– присутність шкідливого організму та регулюючий статус

– визначення економічного впливу шкідливого організму на передбачуване використання посівного та посадкового матеріалу

3.1.1.1 Ідентифікація шкідливого організму, рослини-господаря, частини рослини, що вважається зараженою та передбачуваного використання рослини

Наступні фактори мають бути чітко встановлені:

– ідентифікація шкідливого організму

– рослина-господар, що є регульованою або потенційно регульованою

– частина(и) рослини, що вважається зараженою (цибулини, насіння, культура тканин рослини, кореневища тощо)

– передбачуване використання

Спочатку необхідно переконатись що предметом аналізу є окремі шкідливі організми та організми-господарі, що біологічна інформація, яка використовується при аналізі є належною по відношенню до досліджуваних шкідливих організмів, організмів-господарів та передбачуваного використання.

Для шкідливого організму таксономічною одиницею є, зазвичай, вид. Використанню вищих або нижчих таксономічних одиниць має бути надане розумне наукове обґрунтування. У випадку дослідження рівнів, нижчих за вид (наприклад, штамів), мають бути виявлені докази того, що такі фактори як рівень вірулентності, коло організмів-господарів та векторні відносини, є достатньо вагомими для того, щоб вплинути на фітосанітарний статус.

Для господаря таксономічною одиницею також, зазвичай, є вид. Використанню вищих або нижчих таксономічних одиниць має бути надане розумне наукове обґрунтування. У випадку дослідження таксономічних одиниць, нижчих за вид (наприклад, варієтет), мають бути виявлені докази того, що такі фактори як відмінність у рівні чутливості або стійкості рослин, є достатньо вагомими для того, щоб вплинути на фітосанітарний статус. Таксономічна одиниця посівного та посадкового матеріалу, яка вища за вид (рід) або недосліджений вид відомого роду не повинна використовуватись, окрім випадку, коли всі види роду досліджуються на однакове передбачуване використання.

3.1.1.2 Асоціація шкідливого організму з посівним та посадковим матеріалу та їх вплив на передбачуване використання рослин

Шкідливий організм має бути категоризований з врахуванням його асоціації з посівним та посадковим матеріалом та впливу на економічне використання. Якщо АФР ініційований для дослідження шкідливого організму, може досліджуватись більш, ніж одна рослина-господар. Кожна рослина-господар та частина рослини, що вважаються зараженими повинні досліджуватись окремо.

Якщо стає відомо, що шкідливий організм не асоційований з посівним та посадковим матеріалом, або частини рослини, що вважаються зараженими, або не має впливу на передбачуване використання цих рослин, АФР може бути припинений на цій стадії.

3.1.1.3 Присутність шкідливого організму та регулюючий статус

Якщо шкідливий організм наявний та він є предметом офіційної боротьби (або він оцінюється як можливість застосування до нього офіційної боротьби) у зоні АФР, він може відповідати критеріям РНКШО, аналіз може продовжуватись.

Якщо шкідливий організм не присутній у зоні АФР або він не є предметом офіційної боротьби у зоні АФР по відношенню до ідентифікованих посівного та посад-

кового матеріалу з подібним передбачуваним використанням, або не передбачається його введення у предметну сферу офіційної боротьби найближчим часом, АФР може бути зупинений на цьому кроці.

3.1.1.4 Визначення економічного впливу шкідливого організму на передбачуване використання посівного та посадкового матеріалу

Мають бути чітко встановлені ознаки того, що шкідливий організм дійсно здійснює вплив на передбачуване використання посівного та посадкового матеріал (див. *Додаток до Глосарію № 2: Вказівки стосовно тлумачення та застосування поняття «потенційне економічне значення» і пов'язаних з ним термінів, включаючи також екологічні міркування, 2003. МСФЗ №. 5, ФАО, Рим.*).

Якщо шкідливий організм не спричиняє економічного впливу відповідно до доступної інформації, або якщо немає жодної інформації про такий вплив, АФР може припинитись на цій стадії.

3.1.2 Завершення категоризації шкідливого організму

Якщо визначено достовірно, що шкідливий організм є потенційним РНКШО, це означає, що:

– посівний та посадковий матеріал є шляхом поширення, та

– може спричинити неприйнятний економічний вплив, та

– присутній у сфері АФР, та

– є або має бути предметом офіційної боротьби з метою захисту визначеного посівного та посадкового матеріалу,

процес АФР має продовжуватись. Якщо шкідливий організм не відповідає критеріям до РНКШО, АФР може бути припинений.

3.2 Оцінка посівного та посадкового матеріалу як основних джерел зараження шкідливим організмом

Оскільки потенційні РНКШО присутні у сфері дослідження АФР, необхідно визначити чи є посівний та посадковий матеріал основними джерелами зараження шкідливими організмами чи ні. З цією метою, всі можливі джерела зараження мають бути оцінені, а результати цієї оцінки мають бути включені в АФР.

Оцінка всіх джерел зараження базується на:

– Життєвому циклі шкідливого організму та рослини-господаря, епідеміології шкідливого організму та джерелах зараження шкідливим організмом

– Визначенні пов'язаного економічного впливу джерела зараження шкідливими організмами

При здійсненні аналізу основних джерел зараження шкідливими організмами, увага має бути приділена умовам зони АФР та впливу офіційної боротьби.

3.2.1 Життєвий цикл шкідливого організму та рослини-господаря, епідеміологія шкідливого організму та джерела зараження шкідливим організмом

Мета цієї частини оцінки полягає у дослідженні відносин між посівним та посадковим матеріалом та шкідливим організмом та визначенні інших джерел зараження шкідливим організмом.

Визначення інших джерел зараження здійснюється через аналіз життєвого циклу шкідливого організму та організму-господаря. Різні джерела або шляхи поширення зараження шкідливим організмом можуть включати:

– ґрунт
– воду
– повітря
– інших рослин та рослинні продукти
– вектори шкідливого організму
– заражене машинне обладнання та транспортні засоби
– відходи та бруд.

Зараження шкідливими організмами та його поширення може бути результатом природних процесів (включаючи вітер, вектори та водні шляхи), людських дій або дії інших джерел зараження. Характеристики шляху поширення мають бути детально вивчені.

3.2.2 Визначення пов'язаного економічного впливу джерела зараження шкідливими організмами

Метою цієї частини оцінки є дослідження значення зараження шкідливими організмами посівного та посадкового матеріалу, які здійснені через інші джерела зараження у сфері АФР, вплив на їх передбачуване використання. Інформація з розділу 3.2.1 має бути використана.

Дослідження також має розглянути значення зараження шкідливими організмами посівного та посадкового матеріалу для епідеміології шкідливого організму. Дослідження також розглядає значення впливу інших джерел зараження на розвиток шкідливого організму та його вплив на передбачуване використання.

Наступні фактори можуть впливати на значення цих джерел:

– число життєвих циклів шкідливого організму на посівному та посадковому матеріалі (наприклад, моноциклічний чи багатоциклічний шкідливий організм)
– репродуктивна біологія шкідливого організму
– ефективність шляхів поширення, включаючи механізми дисперсії та дисперсійний рівень
– вторинне зараження та трансмісія з посівного та посадкового матеріалу на інші рослини
– кліматичні фактори
– практика культивування, до та після врожаю
– типи ґрунту

– чутливість та стійкість рослин (в т.ч. можливість молодих рослин бути більш чи менш чутливими до зараження різними шкідливими організмами; стійкість/чутливість організму– господаря)

– присутність векторів

– присутність природних ворогів та/або антагоністів

– присутність інших чутливих рослин-господарів

– чисельність шкідливого організму у зоні АФР

– вплив або потенційний вплив офіційної боротьби, що ведеться у зоні АФР.

Різні типи та рівні трансмісії шкідливих організмів з джерел первинного зараження у посівному та посадковому матеріалі (зерна на зерна, зерна на рослини, рослини на рослини, внутрішньорослинна трансмісія) можуть бути дуже важливими факторами для оцінки. Їхня важливість може залежати від передбачуваного використання посівного та посадкового матеріалу та має бути оцінена відповідно. Для прикладу, – однакове джерело первинного зараження може мати різний вплив на насіння для культивування та на посівний та посадковий матеріал, які залишаються посадженими.

Інші фактори можуть впливати на оцінку посівного та посадкового матеріалу як основного джерела зараження у порівнянні з іншими джерелами. Ці фактори можуть також включати строк існування шкідливого організму та контроль під час виробництва, транспортування та зберігання рослин.

3.2.3 Завершення оцінки посівного та посадкового матеріалу як основного джерела зараження шкідливими організмами

Шкідливі організми, які передаються переважно шляхом трансмісії з посівного та посадкового матеріалу та впливають на передбачуване використання, є предметом дослідження наступної стадії оцінки фітосанітарного ризику для встановлення наявності неприйнятного економічного впливу.

Якщо посівний та посадковий матеріал не є основними джерелами зараження, АФР може зупинитись на цій стадії. У випадках, коли зараження відбувається також і з інших джерел, їх роль у завданні шкоди передбачуваному використанню посівного та посадкового матеріалу також має бути оцінена.

3.3 Оцінка економічного впливу на передбачуване використання посівного та посадкового матеріалу

Вимоги, описані у цій стадії дослідження визначають інформацію, яка необхідна для здійснення аналізу можливості настання неприйнятного економічного впливу. Економічний вплив міг бути попередньо досліджений в рамках програм офіційної боротьби проти шкідливих організмів у посівному та посадковому матеріалі, що мають однакове передбачуване використання. Дійсність будь-яких відомостей має бути попередньо встановлена, оскільки обставини та інформація могли змінитись.

Якщо це доцільно, кількісні показники, необхідні для грошової оцінки мають бути встановлені. Можуть бути використані також якісні показники, наприклад, відносний по-

казник виробництва або рівень якості до і після зараження шкідливим організмом. Економічний вплив, спричинений шкідливим організмом, може бути різним залежно від передбачуваного використання посівного та посадкового матеріалу. Цей фактор має бути прийнятий до уваги.

У випадках, коли існує більш, ніж одне джерело зараження, має бути встановлено, що економічний вплив саме шкідливого організму з посівного та посадкового матеріалу є джерелом неприйнятного економічного впливу.

3.3.1 Вплив шкідливого організму

Якщо шкідливий організм присутній у зоні АФР, має бути отримана детальна інформація про його економічний вплив у цій зоні.. Має використовуватись наукова, регуляторна та інша інформація з національних або міжнародних джерел. Її використання має бути належним чином підтверджуватись документально. Більшість факторів впливу, досліджуваних під час економічного аналізу є факторами, що мають прямий вплив на посівний та посадковий матеріал та їх передбачуване використання.

Важливі фактори для визначення економічного впливу є наступними:

– зменшення кількості врожаю на продаж (наприклад, зменшення врожайності)

– зниження якості (наприклад, зниження вмісту цукру у винограді для вина, зниження сортності ринкового продукту)

– здійснення надмірних витрат на боротьбу з шкідливими організмами (наприклад, видалення з посіву сортних домішок, застосування пестицидів)

– здійснення надмірних витрат на збирання врожаю та на сортування за якістю (наприклад, відбір бракованої продукції)

– понесення витрат на пересадження (наприклад, пов’язаних з втратою здатності рослин до тривалого життя)

– понесення втрат пов’язаних з необхідністю вирощування нових зернових культур на заміну (наприклад, необхідність садіння низьковрожайних стійких сортів однакових зернових культур або різних зернових культур).

У деяких випадках, вплив шкідливого організму на інших рослин-господарів у місці виробництва є важливим фактором. Для прикладу, деякі сорти та види рослин-господарів можуть не бути серйозно вражені оцінюваним шкідливим організмом. Однак, садіння такої зараженої рослини-господаря може спричинити вирішальний вплив на більш чутливих до зараження організмів-господарів у місці виробництва у зоні АФР. У таких випадках, оцінка наслідків передбачуваного використання цих рослин може включати всіх пов’язаних рослин-господарів, що зростають у зоні виробництва.

У деяких випадках, економічні наслідки можуть бути виявлені лише через тривалий час (наприклад, дегенеративна хвороба багаторічного зерна, шкідливий організм з довготривалим життєвим циклом). Більше того, зараження рослин може призвести до забруднення місць виробництва, що як наслідок може призвести до впливу на наступні покоління зернових культур. У таких випадках наслідки по відношенню до передбачуваного використання можуть виходити за межі першого виробничого циклу.

Наслідки зараження шкідливими організмами, а саме, доступ до ринку або порушення стану навколишнього середовища не беруться до уваги під час визначення економічних наслідків впливу РНКШО. Незважаючи на це, можливість шкідливого організму виступати вектором для інших шкідливих організмів може бути важливим фактором.

3.3.2 Зараження та поріг шкодочинності для передбачуваного використання рослини

Мають бути встановлені кількісні та якісні показники щодо рівня ушкодження, спричиненого шкідливим організмом на передбачуване використання посівного та посадкового матеріалу, з усіх джерел зараження у зоні АФР. У випадках, коли посівний та посадковий матеріал є єдиним джерелом зараження, ця інформація є основою для визначення порогу зараження та пов'язаного порогу шкоди пов'язаної з економічним впливом на передбачуване використання.

Якщо інші джерела зараження також мають місце, їх пов'язаний внесок у загальне зараження має бути оцінений. Пропорція шкоди, завданої шкідливим організмом з посівний та посадковий матеріал має бути співвіднесена з пропорціями шкоди, спричиненими іншими факторами для визначення їх пов'язаного внеску по відношенню до порогу шкоди, завданої передбачуваному використанню цих рослин.

Визначення порогу зараження допоможе для визначення рівня допустимого відхилення на стадії управління фітосанітарним ризиком (див. Розділ 4.4).

У випадках, коли недостатньо кількісних показників, що характеризують шкоду від зараження шкідливими організмами посівний та посадковий матеріал на первинному рівні зараження, може бути використаний експертний висновок на основі розділів 3.2.1 та 3.2.2.

3.3.3 Аналіз економічних наслідків

Як визначено вище, більшість факторів впливу шкідливого організму, наприклад, шкода, має комерційну природу в межах країни. Цей вплив має бути визначений та обрахований. Може бути важливо оцінити негативний вплив, спричинений шкідливими організмами, на прибутки виробника, що виявляється у зміні ціни продукції та зменшенні врожайності.

3.3.3.1 Аналітичні техніки

Існують аналітичні техніки, які можуть використовуватись, з залученням експертів з економіки, для більш детального аналізу економічного впливу РНКШО. Вони мають враховувати всі фактори впливу, які визначені при АФР. Такі техніки можуть включати (див. розділ 2.3.2.3 МСФЗ №11: *Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, враховуючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який завдають живі модифіковані організми, 2004*.):

– *часткове фінансування:* буде адекватним якщо економічний вплив спричинений дією шкідливих організмів на прибутки виробника та не є значним.

– *часткова рівновага*: рекомендований якщо, відповідно до розділу 3.3.3, існує значний вплив на прибутки виробника або існує значна зміна купівельного попиту. Аналіз часткової рівноваги є важливим для визначення змін прибутків або валових змін, спричинених впливом шкідливих організмів, що зазнають виробники та покупці.

Інформація про економічний вплив на передбачуване використання посівного та посадкового матеріалу має бути доступна у зоні АФР для можливості проведення економічного аналізу. Для деяких факторів впливу, спричинених шкідливими організмами, інформація може бути неповною, різнорідною та/або містити тільки якісні показники. Обсяг неповноти та різнорідності має бути поясненим у АФР.

Використання певних аналітичних технік є, зазвичай, обмеженим через недостатність інформації, її неповноти та наявності лише якісної інформації щодо певних факторів впливу. Якщо кількісні показники економічних наслідків не встановлені, якісні показники також можуть використовуватись. Пояснення їх використання при прийнятті рішень має бути наведене.

3.3.4 Завершення оцінки економічних наслідків

Вихідна інформація стосовно оцінки економічних наслідків, що досліджуються на цій стадії повинна мати вигляд грошової оцінки. Економічні наслідки також можуть виражатись кількісними показниками (як, наприклад, відносний прибуток до і після зараження) або вимірюватись у кількісних показниках без грошової оцінки (наприклад, тоннаж врожаю). Мають бути вказані джерела інформації, висновки та методи аналізу. Оцінка має визначати чи є економічні наслідки прийнятним чи неприйнятним. Якщо економічні наслідки можна вважати прийнятними (наприклад, шкода є невеликою або шкода завдається переважно джерелами іншими ніж посівний та посадковий матеріал), то аналіз може бути припинений на цій стадії.

3.4 Ступінь невизначеності

При здійсненні дослідження економічного впливу та пов’язаної важливості джерел зараження певні питання можуть залишатись невизначеними. Важливо документально фіксувати сфери невизначеності та рівень невизначеності оцінки, та визначити чи застосовувалась експертна оцінка. Це необхідно для прозорості та може, також, бути корисним для визначення потреб дослідження.

3.5 Завершення стадії аналізу фітосанітарного ризику

Результатом проведення оцінки фітосанітарного ризику, є проведення та документальне оформлення кількісної та якісної оцінки посівного та посадкового матеріалу, які виступають основним джерелом зараження та кореспондуючої кількісної та якісної оцінки економічних наслідків, або виведення загального показника.

Заходи не є виправданими якщо економічний вплив є прийнятним або вважатиметься прийнятним через те, що не підпадає під сферу офіційної боротьби (наприклад,

природне поширення з інших джерел зараження). Країни можуть визначати заходи з моніторингу та аудиту, що мають проводитись з метою встановлення майбутніх змін фітосанітарного ризику.

Якщо посівний та посадковий матеріал визначені як основне джерело зараження та наслідки економічного впливу зараження шкідливими організмами будуть неприйнятними, АФР має бути продовжений на стадії управління фітосанітарним ризиком (Стадія 3). Оцінки, поряд з виявленими невизначеностями мають бути досліджені на стадії управління фітосанітарним ризиком.

4. Стадія 3: Оцінка управління фітосанітарним ризиком

Висновки оцінки фітосанітарного ризику використовуються для того, щоб визначити чи необхідна оцінка управління фітосанітарним ризиком та чи необхідно застосовувати фітосанітрані методи.

Якщо посівний та посадковий матеріал оцінені як основне джерело зараження шкідливими організмами та економічний вплив на передбачуване використання буде неприйнятним (стадія 2), тоді оцінка управління фітосанітарним ризиком (стадія 3) застосовуватиметься для визначення можливих фітосанітарних заходів, які призначені для пригнічення шкідливих організмів та зниження ризику до або нижче прийнятного рівня.

Найбільш застосовуваним підходом у оцінці управління фітосанітарним ризиком для РНКШО є встановлення засобів досягнення рівня допустимого відхилення шкідливих організмів. Цей рівень допустимого відхилення має бути застосованим до національної продукції та імпортних вимог (див розділ 6.3 МСФЗ №. 16: *Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування,* 2002).

4.1 Необхідна технічна інформація

Висновки, які мають бути зроблені на стадії оцінки управління фітосанітарним ризиком мають базуватись на інформації, яка була зібрана на попередніх стадіях АФР, зокрема, з використанням біологічної інформації. Ця інформація включає:

– причини ініціації процесу
– значення посівного та посадкового матеріалу як джерел зараження РНКШО
– оцінка економічних наслідків у зоні АФР.

4.2 Рівень та прийнятність ризику

При застосуванні принципу управління ризиком, країни мають вирішити який рівень ризику є для них прийнятним.

Допустимий рівень ризику може бути встановлений багатьма способами, такими як:

– посилання на прийнятний рівень ризику для національної продукції

– індексування до оцінених економічних втрат

– вираження через шкалу меж ризику

– вираження через порівняння з допустимими рівнями ризику, прийнятими іншими країнами.

4.3 Фактори, які мають бути враховані при визначенні та виборі відповідних засобів оцінки управління фітосанітарним ризиком

Необхідні заходи мають бути обрані відповідно до їх ефективності у зниженні економічного впливу шкідливих організмів на передбачуване використання посівного та посадкового матеріалу. Цей вибір має бути оснований на наступних міркуваннях, які включають принципи карантину рослин, пов'язані з міжнародною торгівлею (МСФЗ №. 1: *Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею,* 1995.):

– *Фітосанітарні заходи повинні виправдовувати затрати та бути допустимими* – Заходи не повинні бути більш затратними, ніж економічний вплив.

– *Принцип мінімального впливу* – Заходи не повинні чинити перешкоди в торгівлі більше, ніж це необхідно.

– *Оцінка існуючих фітосанітарних вимог* – Жодний інший захід не повинен застосовуватись якщо існуючі заходи є ефективними.

– *Принцип еквівалентності* – Якщо у різних фітосанітарних заходів встановлена однакова дія, вони мають використовуватись як альтернативні один одному.

– *Принцип відсутності дискримінації* – Фітосанітарні заходи по відношенню до імпорту не повинні бути більш жорсткими, ніж ті, які застосовуються у зоні АФР. Фітосанітарні заходи не можуть бути дискримінаційними стосовно двох експортуючих країн з однаковим фітосанітарним станом.

4.3.1 Відсутність дискримінації

Має існувати погодженість між імпортними та внутрішніми вимогами до визначених шкідливих організмів (див МСФЗ №. 5 Глосарій фітосанітарних термінів, *Вказівки стосовно тлумачення та застосування поняття офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами, 2002.*):

– вимоги до імпортованого товару не повинні бути суворішими, ніж вимоги до вітчизняних товарів;

– вимоги до вітчизняних товарів повинні встановлюватись до або під час встановлення вимог до імпортованих товарів

– вимоги до вітчизняного та імпортованого товару повинні бути однаковими або мати рівнозначну дію;

– обов'язкові елементи вимог до вітчизняного та імпортованого товару повинні бути однаковими;

– інтенсивність огляду до імпортованого товару повинна бути такою самою, як рівнозначні процеси у програмах боротьби на внутрішньому ринку;

– у разі невідповідності, застосовуванні до імпортованих вантажів дії, повинні бути автентичними або еквівалентними тим, що використовуються на внутрішньому ринку;

– якщо в межах національної програми використовуються допустимі відхилення, такі самі допустимі відхилення повинні застосовуватись до еквівалентного імпортованого матеріалу. Зокрема, якщо у національній програмі офіційної боротьби не вживається жодних заходів з тієї причини, що ступінь зараження не перевищує певного рівня, тоді жодних заходів не повинно вживатись до імпортованого товару, якщо ступінь його зараження не перевищує того самого рівня. Відповідність імпортному допустимим відхиленням, зазвичай, визначається шляхом огляду або аналізу при ввезенні, в той час як відповідність допустимим відхиленням вітчизняного товару визначається на останній стадії проведення офіційної боротьби;

– якщо зниження рівня інтенсивності або рекласифікація вирішуються в рамках національної програми офіційної боротьби, такі самі можливості повинні застосовуватись і для імпортованих вантажів.

У випадку, коли країни встановлюють імпортні вимоги стосовно РНКШО у рослинах для садіння, які не виробляються всередині країни, фітосанітарні заходи мають бути технічно виправданими.

Заходи повинні бути настільки чіткими щодо видів посівного та посадкового матеріалу (включаючи різні класи) та їх передбачуваного використання, наскільки це можливо, для відвернення встановлення бар'єрів у торгівлі, як– то встановлення невиправданих обмеження імпорту продуктів.

4.4 Рівень допустимого відхилення

Для РНКШО встановлення допустимих відхилень може здійснюватись з метою зниження ризику до прийнятного рівня. Основою для визначення рівня допустимого відхилення має бути рівень зараження шкідливими організмами (поріг зараження) посівного та посадкового матеріалу, що призводить до неприйнятних економічних наслідків. Допустимого відхилення є індикатором того, що його перевищення призведе до неприйнятих економічних наслідків на посівний та посадковий матеріал. Якщо поріг зараження встановлений на стадії оцінки фітосанітарного ризику, він має стати основою для встановлення допустимого відхилення. Рівень допустимого відхилення має встановлюватись зважаючи на:

– передбачуване використання посівного та посадкового матеріалу

– біологічні, зокрема епідеміологічні характеристики, шкідливого організму

– чутливість рослини-господаря

– процедури відібрання зразків (з інтервалами), методи виявлення (з оцінкою точності), достовірність ідентифікації

– взаємозв'язок рівня шкідливих організмів та економічними втратами

– кліматичні та культурні фактори зони АФР.

Інформація, зазначена вище може бути отриманою з дослідження або з наступних джерел:

– досвід програм офіційної боротьби всередині країни, пов'язаний з конкретними посівним та посадковим матеріалом

– досвід з сертифікаційних схем для посівного та посадкового матеріалу

– історія імпорту посівного та посадкового матеріалу

– інформація про взаємодію між рослиною, шкідливим організмом та умовами зростання.

4.4.1 Нульове допустиме відхилення

Нульове допустиме відхилення не є загальною вимогою. Нульове допустиме відхилення може бути технічно виправданим у таких ситуаціях як:

– коли посівний та посадковий матеріал є єдиними джерелами зараження шкідливими організмами відносно їх передбачуваного використання та Будь-який рівень зараження шкідливими організмами призведе до неприйнятних економічних наслідків (наприклад, племінні ядра для подальшого поширення, вірулентне дегенеративне захворювання рослини, яка призначена для подальшого поширення)

– шкідливий організм відповідає критеріям РНКШО та програмою офіційної боротьби вимагається повна свобода посівного та посадкового матеріалу від шкідливих організмів (нульова допустимість) для однакового передбачуваного використання для всіх національних вільних місць та ділянок виробництва. Схожі вимоги можуть бути використані відповідно до МСФЗ №. 10 (*Вимоги до встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва, 1999*).

4.4.2 Вибір відповідного рівня допустимого відхилення

Відповідно до вищезазначеного аналізу рівень допустимого відхилення має бути встановлений з метою уникнення неприйнятних економічних наслідків, оцінених у 3.3.4.

4.5 Засоби досягнення необхідного рівня допустимого відхилення

Існує багато засобів досягнення необхідного рівня допустимого відхилення. Часто ефективними для досягнення рівня допустимості є сертифікаційні схеми, які можуть включати елементи, корисні для всіх засобів управління. Взаємне визнання сертифікаційних схем може полегшити торгівлю здоровими рослинними матеріалами. Однак, деякі аспекти сертифікаційних схем (в т.ч. чистоту роду) не відносяться до цього питання (розділ 6.2 МСФЗ №. 16: *Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002*).

Засоби управління можуть складатись з комбінації двох чи більше засобів (див МСФЗ №. 14: *Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002*.). Відібрання зразків, тестування та дослідження рівня допустимого відхилення може бути важливим для всіх засобів управління.

Ці засоби можуть застосовуватись до:

– зони виробництва

– місця виробництва

– кореневої поросл і

– вантажів з посівним та посадковим матеріалом.

Розділ 3.4 МСФЗ №.11 (*Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, враховуючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який завдають живі модифіковані організми, 2004*.) також пропонує шляхи ідентифікації та відбору засобів досягнення необхідного рівня допустимого відхилення.

4.5.1 Зона виробництва

Наступні заходи можуть застосовуватись у зоні виробництва посівного та посадкового матеріалу:

– обробка
– встановлення зони низької чисельності шкідливого організму
– встановлення зони, де відсутні шкідливі організми
– встановлення буферних зон (в т.ч. річки, гори, зони населених пунктів)
– моніторингові дослідження.

4.5.2 Місце виробництва

Наступні заходи можуть застосовуватись у місці виробництва посівного та посадкового матеріалу для досягнення необхідного рівня допустимого відхилення:

– ізоляція (на певному місці чи на певний час)
– встановлення вільних від шкідливих організмів місць виробництва чи ділянок виробництва (див МСФЗ №. 10: *Вимоги до встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва*)
– інтегроване управління шкідливими організмами
– культурні фактори (наприклад, видалення з посіву сортових домішок, боротьба з шкідливими організмами та векторами, гігієнічні процедури, попередня обробка)
– заходи обробки

4.5.3 Коренева поросль

Наступні заходи можуть застосовуватись до кореневої порослі посівного та посадкового матеріалу для досягнення необхідного рівня допустимого відхилення:

– обробка
– використання стійких сортів
– використання здорового рослинного матеріалу
– сортування та видалення сортових домішок
– селекція тканин розмноження.

4.5.4 Вантаж посівного та посадкового матеріалу

Наступні заходи можуть застосовуватись до вантажів з посівним та посадковим матеріалом на поставку для досягнення необхідного рівня допустимості:

– обробка
– дотримання умов заготівлі та переміщення (наприклад, зберігання, упаковка та транспортування)
– сортування, видалення сортових домішок, рекласифікація.

4.6 Перевірка рівня допустимого відхилення

Обстеження, відібрання зразків та тестування можуть бути необхідними для визначення відповідності посівного та посадкового матеріалу встановленому рівню допустимого відхилення.

4.7 Завершення оцінки управління фітосанітарним ризиком

Завершенням оцінки управління фітосанітарним ризиком є визначення:
– можливого рівня допустимого відхилення
– заходів управляння для досягнення рівня допустимого відхилення.

Результатом процесу має бути визначення того, чи є прийнятним економічний вплив, що здійснюється шкідливими організмами. Якщо виявлені застосовні заходи управління фітосанітарним ризиком, вони мають стати основою для розробки фітосанітарних норм або вимог.

Заходи проти РНКШО можуть стосуватись тільки посівного та посадкового матеріалу. Таким чином, тільки управлінські заходи, що застосовуються до вантажів з посівним та посадковим матеріалом, можуть бути встановленими та включеними у фітосанітарні вимоги. Інші управлінські заходи, як– то стосовно кореневої поросли, місця виробництва, зони виробництва, можуть бути включені у фітосанітарні вимоги, однак, виключно в аспекті досягнення можливого рівня допустимого відхилення. Належним чином мають бути оцінені заходи, які запропоновані як еквівалентні. Інформація стосовно ефективності альтернативних заходів має надаватись на вимогу зацікавлених осіб (як національних, так і інших договірних сторін) для сприяння їм у відповідності вимогами. Підтвердження відповідності рівню допустимості непередбачає тестування всього вантажу, але, у разі необхідності, може бути застосоване обстеження.

5. Моніторинг та перегляд фітосанітарних заходів

Принцип модифікації передбачає наступне: «Якщо умови змінюються та стають відомими нові факти, фітосанітарні заходи мають бути змінені негайно, як шляхом встановлення заборон, обмежень та вимог, необхідних для досягнення ефективності, так і шляхом зняття тих заборон, обмежень чи вимог, які не є необхідними» (МСФЗ № 1: *Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995*.).

Таким чином, впровадження певних фітосанітарних заходів не повинно розглядатись як постійне. Після застосування заходів, їх ефективність має бути визначена шляхом моніторингу. Це включає дослідження посівного та посадкового матеріалу у певні часові проміжки та на певних територіях, дослідження рівня ушкодження (економічного впливу). Інформація стосовно аналізу фітосанітарного ризику повинна періодично переглядатись для попередження скасування прийнятих рішень нововиявленими фактами.

6. Документальне оформлення аналізу фітосанітарного ризику

МКЗР, 1997 (Стаття VII.2c) та принцип прозорості (МСФЗ №. 1: *Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею*) вимагають щоб договірні сторони надавали на вимогу розумні обґрунтування встановленим фітосанітарним заходам. Весь процес аналізу фітосанітарного ризику починаючи із стадії ініціювання до стадії управління фітосанітарним ризиком має бути документально оформлений для того, щоб у разі пред'явлення вимоги щодо надання чіткого обґрунтування встановленим заходам, виникнення суперечки, перегляду заходів, джерела інформації та раціональні пояснення їх встановленню могли бути надані.

Відомості стосовно наступного мають бути обов'язково зафіксовані документально:

– мета АФР

– шкідливий організм, рослина-господар, частини чи класи рослин, що вважаються зараженими, перелік шкідливих організмів (якщо доцільно), джерела зараження, передбачуване використання, зона АФР

– джерела інформації

– категоризація шкідливого організму

– висновки оцінки фітосанітарного ризику

– управління фітосанітарним ризиком

– встановлені заходи.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 22

ВИМОГИ ДО ВСТАНОВЛЕННЯ ЗОН НИЗЬКОЇ ЧИСЕЛЬНОСТІ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ

(2005)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ПІДТВЕРДЖУЮЧИЙ НАДПИС 360

ВСТУП 360
Сфера застосування 360
Посилання 360
Визначення 360
Опис вимог 360

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 361
1. Загальні положення 361
1.1 Поняття зони низької чисельності шкідливого організму 361
1.2 Переваги використання зон низької чисельності шкідливого організму 362
1.3 Різниця між зонами низької чисельності шкідливого організму та вільними зонами 362

ВИМОГИ 362
2. Загальні вимоги 362
2.1 Визначення зони низької чисельності шкідливого організму 362
2.2 Операційні плани 363

3. Спеціальні вимоги 363
3.1 Встановлення зони низької чисельності шкідливого організму 363
3.1.1 Визначення допустимого рівня чисельності шкідливих організмів 364
3.1.2 Географічний опис 364
3.1.3 Документація та перевірки 364
3.1.4 Фітосанітарні процедури 364
3.1.4.1 Діяльність з нагляду 364
3.1.4.2 Зниження рівня чисельності популяцій шкідливих організмів та підтримання низької чисельності 365
3.1.4.3 Зниження ризику проникнення певних шкідливих організмів 366
3.1.4.4 План дій з виправлення ситуації 366
3.1.5 Перевірка зони низької чисельності шкідливого організму 366
3.2 Підтримання зони низької чисельності шкідливого організму 367
3.3 Зміна статусу зони низької чисельності шкідливого організму 367
3.4 Призупинення та відновлення статусу зони низької чисельності шкідливого організму 368

ПІДТВЕРДЖУЮЧИЙ НАДПИС

Цей стандарт підписаний Тимчасовою комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2005.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт містить основні вимоги та процедури щодо встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів (ЗНЧШО) для регульованих шкідливих організмів всередині зони, та, з метою спрощення експорту, для шкідливих організмів, регульованих лише у країні-імпортері. Даний стандарт включає визначення, перевірку, підтримання та використання цих ЗНЧШО.

Посилання

Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, 1994. Світова організація торгівлі, Женева.

Визначення статусу шкідливих організмів у зоні, 1998. МСФЗ № 8, ФАО, Рим

Глосарій фітосанітарних термінів, 2004. МСФЗ №. 5, ФАО, Рим.

Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. МСФЗ № 9, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1997. МСФЗ №6, ФАО, Рим

Вказівки щодо нотифікацій про невідповідність та екстренні дії, 2001. МСФЗ № 13, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. МСФЗ №. 21, ФАО, Рим.

Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002. МСФЗ № 16. ФАО, Рим

Вимоги до встановлення вільних зон, 1996. МСФЗ № 4. ФАО, Рим

Вимоги до встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва, 1999. МСФЗ № 10. ФАО, Рим

Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002. МСФЗ № 14. ФАО, Рим

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ №. 5 (*Глосарій фітосанітарних термінів*).

Опис вимог

Встановлення зони низької чисельності шкідливого організму (ЗНЧШО) є варіантом управління фітосанітарним ризиком, який використовується для підтримки чисельності популяції шкідливих організмів нижче встановленого рівня або його зменшення до цього

рівня в Будь-якій зоні. ЗНЧШО може бути використана з метою спрощення експорту або обмеження впливу шкідливих організмів у зоні.

Встановлений низький рівень чисельності шкідливого організму має визначатись з урахуванням загальної оперативної та економічної здійсненності досягнення та підтримання цього рівня, а також мети, з якою зона низької чисельності шкідливого організму має бути встановлена.

При визначенні ЗНЧШО, Національна організація із захисту рослин (НОКЗР) має надати опис цієї зони. Зона низької чисельності шкідливих організмів може бути встановлена та підтримуватись для будь-яких регульованих шкідливих організмів та для шкідливих організмів, які регулюються лише країною-імпортером.

Нагляд за даними шкідливими організмами має здійснюватись відповідно до належних протоколів. Для встановлення та підтримання зони низької чисельності шкідливих організмів можуть вимагатись додаткові фітосанітарні процедури.

З моменту встановлення, зона низької чисельності шкідливого організму повинна підтримуватись засобами, які використовувались для її встановлення, належним документальним оформленням та виконанням процедур з перевірки. У більшості випадків необхідний офіційний операційний план, який визначає обов'язкові фітосанітарні процедури. Якщо відбувається зміна статусу ЗНЧШО, потрібно застосовувати план дій з виправлення ситуації.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

1. Загальні положення

1.1 Поняття зони низької чисельності шкідливого організму

Поняття зони низької чисельності шкідливого організму (ЗНЧШО) дає МКЗР та Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів Світової Організації Торгівлі (Угода СОТ-СФЗ).

МКЗР (1997) визначає ЗНЧШО як зону, вся територія країни, частина країни, декілька країн або їх частина, відповідно до визначеного компетентними органами, на якій специфічний шкідливий організм має низький рівень чисельності, та яка підлягає застосуванню ефективних заходів з нагляду, контролю або знищенню (Стаття II). Крім того, Стаття IV.2д зазначає, що до обов'язків Національної організації із захисту рослин (НОКЗР) належить захист зон, які зазнають небезпеку, встановлення та підтримка вільних зон (ВЗ) та зон низької чисельності шкідливих організмів, а також нагляд за ними.

Стаття 6 Угоди СОТ-СФЗ має назву «Адаптація до регіональних умов, включаючи зони, вільні від шкідливих організмів та хвороб, зони низької чисельності шкідливих організмів або хвороб». В подальшому Угода детально описує відповідальність країн-членів стосовно зон низької чисельності шкідливих організмів.

1.2 Переваги використання зон низької чисельності шкідливого організму

Переваги використання ЗНЧШО є наступними:

– відсутність потреби в проведенні обробки після збирання врожаю, якщо визначений рівень чисельності шкідливих організмів не перевищений;

– для деяких шкідливих організмів методи біологічної боротьби, які здатні підтримувати низький рівень чисельності шкідливих організмів, дозволяє також зменшення кількості використання пестицидів;

– спрощення доступу до ринків для товарів із зон, які попередньо були позбавлені цієї можливості;

– допускається менш суворіший контроль за переміщенням, зокрема за переміщенням вантажів:

• з ЗНЧШО до або через вільну зону, якщо вантаж є вільним від шкідливих організмів;

• з однієї зони низької чисельності шкідливих організмів до або через іншу ЗНЧШО, якщо вантажі мають еквівалентний рівень фітосанітарного ризику.

1.3 Різниця між зонами низької чисельності шкідливого організму та вільними зонами

Основна різниця між зонами низької чисельності шкідливого організму та вільними зонами полягає в тому, що в ЗНЧШО допускається присутність шкідливих організмів на рівні чисельності нижче встановленого, в той час, як у ВЗ шкідливий організм повністю відсутній. Якщо шкідливий організм присутній у зоні, вибір між встановленням ЗНЧШО та спробою домагатися встановлення вільної зони в якості можливого варіанту управління шкідливим організмом залежить від характеристик шкідливого організму, його поширення в певній зоні та факторів, що визначають його поширення, операційної та економічної здійсненності програми, а також мета, для якої ЗНЧШО або вільна зона мають бути встановлені.

ВИМОГИ

2. Загальні вимоги

2.1 Визначення зони низької чисельності шкідливих організмів

Встановлення ЗНЧШО є одним із варіантів управління шкідливими організмами, який застосовується для підтримання чисельності популяції шкідливого організму в зоні нижче встановленого рівня або її зниження до цього рівня. Його можуть також використовувати з метою полегшення вивозу вантажів із зон, де присутні певні шкідливі організми, наприклад, при внутрішніх перевезеннях або експорті, а також з метою зменшення впливу шкідливого організму у зоні. ЗНЧШО може бути встановлена для шкідливих організмів в зоні з широким спектром умов навколишнього середовища та рослин-господарів, при цьому повинна враховуватися біологія шкідливого організму та характеристики зони. Оскільки зона низької чисельності шкідливих організмів

може бути встановлена для різних цілей, розмір та опис цих ЗНЧШО будуть залежати від поставлених цілей.

Приклади, коли НОКЗР може встановити ЗНЧШО у відповідності до даного стандарту, включає наступні випадки:

– зона виробництва, де продукція призначена для експорту;

– зона, що входить до програм ліквідації чи пригнічення;

– зона, яка діє в якості буферної для захисту вільної зони;

– зона, яка розташована всередині вільної зони, але яка втратила свій статус та щодо якої поширюється план екстрених дій;

– як складова офіційної боротьби з регульованими некарантинними шкідливими організмами (див *Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування*, 2002. МСФЗ № 16);

– зона виробництва всередині зараженої зони країни, з якої продукція має бути переміщена в іншу ЗНЧШО на території цієї ж країни.

Коли зона низької чисельності шкідливих організмів встановлена та матеріали рослин-господарів призначені для експорту, до них можуть вживатись додаткові фітосанітарні заходи. Таким чином, встановлення ЗНЧШО може розглядатись як частина системного підходу. Системні підходи детально розглядаються у МСФЗ № 14 «*Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком*». Такі системні підходи можуть бути дуже ефективними при зниженні фітосанітарного ризику до рівня, який є прийнятний для країни-імпортера, а в деяких випадках, фітосанітарний ризик може таким чином бути знижений до того ж рівня, що й для більшості матеріалів рослин-господарів, що походить з вільної зони.

2.2 Операційні плани

Більшість випадків потребує офіційного операційного плану, який визначає необхідні фітосанітарні процедури, що застосовуються країною. Якщо зони низької чисельності шкідливих організмів призначені для спрощення торговельних обмінів з іншою державою, такий план може мати форму специфічного робочого плану в рамках двосторонніх переговорів між НОКЗР країною-імпортера та країною-експортера або може являти собою загальні вимоги країни-імпортера. Цей план може бути наданий країні-імпортеру при запиті. На початкових стадіях процесу рекомендується проведення консультацій країни-експортеру з країною-імпортера для впевненості того, що вимоги цієї країни дотримуються.

3. Спеціальні вимоги

3.1 Встановлення зони низької чисельності шкідливого організму

Низька чисельність шкідливих організмів може бути природною або встановлюватись через розробку та застосування фітосанітарних заходів, спрямованих на боротьбу з одним або декількома шкідливими організмами.

3.1.1 Визначення допустимого рівня чисельності шкідливих організмів

НОКЗР країни, де розташована зона низької чисельності шкідливих організмів, повинна визначити допустимі рівні чисельності певних шкідливих організмів з точністю достатньою для того, щоб здійснити оцінку чи являються дані та протоколи нагляду достатніми для визначення щодо наявності чисельності шкідливих організмів нижче прийнятих рівнів. Допустимі рівні чисельності шкідливих організмів можуть визначатись за допомогою АФР, що описується у МСФЗ № 11 (*Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику через живі модифіковані організми*) та № 21 (*Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів*). Якщо ЗНЧШО передбачена для полегшення експорту, певні рівні чисельності мають бути встановлені спільно з країною-імпортером.

3.1.2 Географічний опис

НОКЗР має надати опис зони низької чисельності шкідливих організмів разом з додатками карт, що визначають межі зони. Якщо це є доцільним, опис також повинен зазначати місця виробництва, види рослин-господарів, що зростають у зонах, наближених до зон комерційного виробництва, а також можливі природні бар'єри та/або буферні зони, що можуть ізолювати зону з низькою чисельністю шкідливих організмів.

Може бути корисним також зазначити, яким чином розмір та конфігурація природних бар'єрів та буферних зон сприяє знищенню або управлінню шкідливими організмами, або чому вони є бар'єром для шкідливого організму.

3.1.3 Документація та перевірки

НОКЗР має переконатися щодо виконання всіх процедур та забезпечувати документальне оформлення їх. Даний процес має складатися з наступних частин:

– процедур, які мають бути виконані та задокументовані (наприклад, методичні посібники);

– виконаних процедур та архівація документації про них;

– перевірки виконаних процедур;

– розробки дій з виправлення ситуацій та їх застосування.

3.1.4 Фітосанітарні процедури

3.1.4.1 Діяльність з нагляду

Статус фітосанітарної ситуації у зоні, а у разі необхідності, і у буферній зоні, щодо певного шкідливого організму визначається шляхом нагляду (відповідно до Вказівки щодо нагляду, МСФЗ № 6), який здійснюється під час певних періодів часу та при відповідному рівні чутливості та інтенсивності, що дозволяє визначити певний шкідливий організм на заданому рівні чисельності та з потрібною статистичною вірогідністю. Нагляд має бути зроблений відповідно до протоколів, які встановлені для одного або

декількох певних шкідливих організмів. Такі протоколи повинні описувати, яким чином оцінюється, чи підтримується встановлений рівень чисельності певного шкідливого організму, з зазначенням наприклад, типу пасток, їх кількості на гектар, прийнятної кількості особин шкідливих організмів на пастку на день або тиждень, кількості зразків, які потрібно проаналізувати або оглянути, з кожного гектару, частини рослини, яка має бути проаналізована чи оглянута, тощо.

Дані нагляду мають бути зібрані та документально оформлені для засвідчення того, що популяції певних шкідливих організмів не перевищують рівня чисельності, допустимого для цих організмів на будь-якій ділянці ЗНЧШО та будь-якій з прилеглих буферних зон. В ці дані можуть бути включені, якщо необхідно, відомості про дослідження культивованих та некультивованих рослин-господарів, або місць їх поширення, зокрема у випадках, коли шкідливим організмом є рослина. Дані нагляду мають відображати цикли розвитку певного шкідливого організму та мають бути статистично дієвими для визначення та опису рівнів чисельності популяцій шкідливих організмів.

При встановленні зони низької чисельності шкідливих організмів всі технічні звіти щодо виявлення певних шкідливих організмів, а також результати різних видів нагляду мають бути зареєстровані та зберігатись протягом певної кількості років в залежності від біології, репродуктивного потенціалу та спектру рослин-господарів. При цьому для доповнення наявних даних потрібно, щоб вищевказана інформація була зібрана по можливості за найбільшу кількість років до встановлення зони низької чисельності шкідливого організму.

3.1.4.2 Зниження рівня чисельності популяцій шкідливих організмів та підтримання низької чисельності

У запропонованих ЗНЧШО фітосанітарні процедури мають бути задокументовані та застосовуватись для забезпечення допустимого рівня чисельності одного або декількох шкідливих організмів на культивованих або некультивованих рослинах-господарях, або в місцях поширення, зокрема у випадках, коли шкідливим організмом є рослина. Фітосанітарні процедури повинні приймати до уваги біологію та поведінку певних шкідливих організмів. Прикладами процедур, які використовуються для досягнення та підтримання визначеного рівня чисельності шкідливих організмів є наступні: знищення альтернативних та/або рослини-господарів, які чередуються; застосування пестицидів, вивільнення агентів біологічної боротьби, масове використання пасток для відловлення шкідливих організмів.

Встановлюючи зону низької чисельності шкідливих організмів потрібно реєструвати багаторічні дані про заходи боротьби та їх зв'язок з біологією, репродуктивним потенціалом та спектром рослин-господарів для певних шкідливих організмів. При цьому для доповнення даних потрібно, щоб вищезазначена інформація була зібрана по можливості за найбільшу кількість років до встановлення зони низької чисельності шкідливого організму.

3.1.4.3 Зниження ризику проникнення певних шкідливих організмів

У випадках коли зона низької чисельності шкідливих організмів встановлюється для регульованих шкідливих організмів, можуть вимагатись застосування фітосанітарних заходів для зменшення ризику проникнення шкідливого організму у ЗНЧШО (МСФЗ № 20: *Вказівки стосовно системи фітосанітарної системи регламентації імпорту*). Ці заходи можуть включати:

– регламентацію шляхів поширення та матеріалів, які повинні перевірятися з метою підтримання зони низької чисельності шкідливих організмів. Всі шляхи поширення в/та з ЗНЧШО мають бути визначені. Це може включати необхідність встановлення пунктів ввезення та вимог до документації, обробки, нагляду чи відбору зразків до або при в'їзді в зону;

– перевірка необхідної документації та фітосанітарного статусу вантажів, включаючи ідентифікацію особин певних шкідливих організмів, які було виявлено в вантажах, та збереження в архівах даних по зразкам;

– підтвердження факту здійснення та ефективності належної обробки;

– документація інших фітосанітарних процедур.

ЗНЧШО може бути встановлена для шкідливих організмів, які регульовані всередині країни, або для спрощення експорту щодо шкідливих організмів, які є регульованими в країні-імпортері. У випадках коли ЗНЧШО встановлюється для нерегульованих у цій зоні шкідливих організмів, заходи, що спрямовані на обмеження ризику його проникнення також можуть застосовуватись. Однак, такі заходи не повинні обмежувати торговельні переміщення рослин та рослинних продуктів у країну, а також не повинні створювати дискримінацію між імпортною продукції у порівнянні з вітчизняного.

3.1.4.4 Коректив ний план дій

НОКЗР повинна мати документований план дій на випадок перевищення рівня чисельності шкідливих організмів у ЗНЧШО, а також на випадок перевищення цього рівня у буферних зонах (розділ 3.3. описує інші випадки, коли статус ЗНЧШО може змінюватись). План дій може включати контрольне обстеження для визначення зони, в якій був перевищений встановлений рівень чисельності шкідливих організмів, відбір зразків товарів, обробки пестицидами та /або інші дії з пригнічення. Коректив ні дії з виправлення ситуації повинні поширюватись також на всі шляхи поширення.

3.1.5 Перевірка зони низької чисельності шкідливого організму

НОКЗР країни, де повинна бути встановлена зона низької чисельності шкідливих організмів, має впевнитись, що всі заходи, які необхідні для виконання вимог до ЗНЧШО дотримуються. Це передбачає перевірку того, що всі складові частини процедур документації та перевірки, зазначені у розділі 3.1.3 дотримані. Якщо зона використовується з метою експорту, НОКЗР країни-імпортера може також вимагати перевірки відповідності її вимог.

3.2 Підтримання зони низької чисельності шкідливого організму

Якщо зона низької чисельності шкідливих організмів встановлена, НОКЗР має слідкувати за виконанням встановлених процедур документації та перевірки, продовжувати застосовувати фітосанітарні процедури, здійснювати контроль за переміщенням та вести облік. Документи обліку повинні зберігатись, щонайменше, два роки або стільки часу, скільки необхідно для підтримки певної програми. Якщо зона низької чисельності шкідливих організмів використовується в експортних цілях, документи обліку повинні бути доступні на вимогу країни імпорту. Окрім того, принаймні раз на рік, повинен проводитись регулярний аудит щодо встановлених процедур.

3.3 Зміна статусу зони низької чисельності шкідливого організму

Основною причиною зміни статусу зони низької чисельності шкідливих організмів є виявлення в цій зоні одного або декількох певних шкідливих організмів, що перевищують встановлений для зони рівень шкідливих організмів.

Іншими причинами можливих змін статусу ЗНЧШО та необхідності дій є наступні:

– повторний збій регламентуючих процедур;

– неповна документація, яка ставить під загрозу цілісність зони низької чисельності шкідливих організмів.

Зміна статусу зони вимагає застосування плану дій з виправлення ситуації відповідно до розділу 3.1.4.4 цього стандарту. Ці дії мають бути розпочаті якнайскоріше після підтвердження інформації щодо перевищення певного рівня чисельності шкідливих організмів у ЗНЧШО.

Залежно від результату прийнятих дій, зона низької чисельності шкідливих організмів може:

– залишатися без змін (без втрати статусу), якщо вжиті (в рамках плану дій по виправленню ситуації у разі виявлення певних шкідливих оргазмів в кількості, що перевищує встановлений рівень) фітосанітарні дії виявились ефективними;

– залишатися без змін, якщо збій регламентуючих дій або інші недоліки були виправлені;

– бути переорганізована з метою виключення з неї певних ділянок у випадках, коли встановлений рівень чисельності шкідливих організмів було перевищено у обмежених місцях, які можуть бути визначені та ізольовані;

– бути скасована (статус втрачений).

Якщо зона низької чисельності шкідливих організмів використовується для експорту, країна-імпортер має право вимагати, щоб подібні обставини та вжиті заходи були їй повідомлені. Додаткові вказівки встановлюються МСФЗ № 17: *Повідомлення про шкідливі організми.* Більше того, план дій з виправлення ситуації може погоджуватись між країною-експортером та країною-імпортером.

3.4 Призупинення та відновлення статусу зони низької чисельності шкідливого організму

Якщо скасовано статус зони низької чисельності шкідливих організмів, має розпочатись розслідування щодо визначення причин невдачі. З метою попередження повторення проблем мають бути запровадженні дії з виправлення ситуації та при необхідності, а коли необхідно, і додаткові застережні заходи. Скасування ЗНЧШО буде залишатись в силі доки не буде доведено, що популяція шкідливих організмів знаходиться нижче встановленого рівня чисельності протягом достатнього часу, або до тих пір поки не будуть виправлені інші недоліки. Як і при первинному встановленні статусу ЗНЧШО, мінімальний період часу протягом якого чисельність шкідливих організмів повинна залишатися нижче встановленого рівня, залежатиме від біології певного шкідливого організму(ів). Якщо причина збою усунена, а цілісність системи перевірена, статус ЗНЧШО може бути відновлено.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 23 ВКАЗІВКИ ЩОДО ОГЛЯДУ (2005)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ВСТУП 373
Сфера застосування 371
Посилання 371
Визначення і скорочення 371
Опис вимог 373

ВИМОГИ 373
1. Загальні вимоги 373
1.1 Завдання огляду 373
1.2 Припущення, які застосовуються в ході огляду 373
1.3 Відповідальність за огляд 374
1.4 Вимоги до інспекторів 374
1.5 Інші зауваження до огляду 375
1.6 Роль огляду в аналізі фітосанітарного ризику 375

2. Специфічні вимоги 376
2.1 Перевірка документів, які супроводжують вантаж 376
2.2 Перевірка ідентичності і цілісності вантажу 376
2.3 Візуальна перевірка 377
2.3.1 Шкідливі організми 377
2.3.2 Відповідність фітосанітарним вимогам. 377
2.4 Методи огляду 378
2.5 Результат огляду 378
2.6 Перегляд систем огляду 379
2.7 Прозорість 379

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує принципи і вимоги, які застосовуються для встановлення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів. Він описує процедуру огляду вантажів рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання при імпорті й експорті. В ньому йдеться про встановлення відповідності вантажу фітосанітарним регламентаціям шляхом візуальної перевірки документів, а також перевірки оригінальності і цілісності вантажу.

Посилання

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища, який забезпечують живі модифіковані організми 2004, МСФЗ № 11. ФАО, Рим.

Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. МСФЗ № 21, ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2004. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Використання інтегрованих заходів в системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002. МСФЗ № 14, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995. МСФЗ № 1, ФАО, Рим.

Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002. МСФЗ № 16, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії, 2001. МСФЗ № 13, ФАО, Рим.

Вказівки до переліків регульованих шкідливих організмів, 2003. МСФЗ № 19, ФАО, Рим.

Вказівки до програм ліквідації шкідливих організмів, 1998, МСФЗ № 9, ФАО, Рим.

Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. МСФЗ № 20, ФАО, Рим.

Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. МСФЗ № 12, ФАО, Рим.

Система сертифікації на експорт, 1997. МСФЗ № 7, ФАО, Рим.

Визначення та скорочення

Аналіз фітосанітарного ризику	Процес оцінки біологічних або інших наукових та економічних даних з метою визначення необхідності регулювання шкідливого організму та суворості фітосанітарних заходів проти нього (ФАО, 1995; переглянуто, МКЗР, 1997)
Візуальна перевірка	Фізична перевірка рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання неозброєним оком, за допомогою лупи, бінокуляра або мікроскопа для виявлення вшкідливих організмів або засмічувачів без аналізу або переробки (МСФЗ № 23, 2005)

Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Вантаж	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів (ФАО; 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Огляд	Офіційне візуальне обстеження рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання для виявлення наявності чи відсутності шкідливих організмів та/або для перевірки дотримання фітосанітарних регламентацій (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Імпортні фітосанітарні вимоги	Специфічні фітосанітарні заходи, які встановлює країна-імпортер до вантажів, що ввозяться до цієї країни (ВКФЗ, 2005)
Інспектор	Особа, яка уповноважена Національною організацією з карантину та захисту рослин виконувати її функції (ФАО, 1990)
Карантинний шкідливий організм	Шкідливий організм, який має потенційне економічне значення для зони, що знаходиться в небезпеці, в якій він ще відсутній або присутній, але обмежено поширений і слугує об'єктом офіційної боротьби (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО у 1951 році в Римі та пізніше доповнена (ФАО, 1990; переглянуто, ВКФЗ, 2001)
Національна організація з карантину та захисту рослин	Офіційна служба, заснована державою для виконання функцій, визначених МКЗР (ФАО, 1990)
Об'єкти регулювання	Будь-яка рослина, рослинний продукт, місце складування, упаковка, транспортний засіб, контейнер, ґрунт і будь-який інший організм, об'єкт чи матеріал, здатний слугувати місцем зберігання шкідливих організмів або сприяти їх поширенню, у відношенні якого необхідне вжиття фітосанітарних заходів, особливо при міжнародних перевезеннях (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; МКЗР, 1997)
Партія	Сукупність одиниць одного товару, які різняться однорідністю свого складу, походження та ін., і складають частину вантажу (КЕФЗ, 1996; переглянуто, КЕФЗ, 1999)
Регульований шкідливий організм	Карантинний шкідливий організм та регульований некарантинний шкідливий організм (МКЗР, 1997)
Вільна зона	Зона, відсутність у якій даного шкідливого організму науково доведена, і де, в разі необхідності. вона офіційно підтримується (ФАО, 1995)
Фітосанітарная сертифікація	Застосування фітосанітарних процедур, що призводить до видачі фітосанітарного сертифіката (ФАО, 1990)

Опис вимог

Національні організації із захисту рослин (НОКЗР) відповідають за «*огляд вантажів рослин і рослинних продуктів, що перевозяться міжнародним сполученням, і у випадках, коли це є доцільним, за огляд інших об'єктів регулювання, з метою запобігання інтродукції та/або поширенню шкідливих організмів*» (Стаття IV.2в МКЗР, 1997 рік).

Інспектори визначають, наскільки вантажі відповідають фітосанітарним регламентаціям, шляхом візуальної перевірки, спрямованої на виявлення шкідливих організмів і об'єктів регулювання, перевірки документів, а також оригінальності і цілісності вантажу. Залежно від результатів огляду інспектор вирішує прийняти вантаж, затримати його чи повернути назад, або приймає рішення щодо необхідності проведення додаткових аналізів.

НОКЗР можуть вирішувати, що в ході огляду необхідно відбирати зразки. Використання певного методу відбору зразків повинно залежати від специфіки мети огляду.

ВИМОГИ

1. Загальні вимоги

До відповідальності Національної організації захисту та карантину рослин (НОКЗР) відноситься «*огляд вантажів рослин і рослинних продуктів, які перевозяться міжнародним сполученням, і у випадках, коли це є доцільним, огляд інших об'єктів регулювання, з метою запобігання інтродукції та/або поширенню шкідливих організмів*» (Стаття IV.2в МКЗР, 1997 рік).

1.1 Завдання огляду

Мета огляду вантажів – підтвердити відповідність вимогам стосовно карантинних шкідливих організмів і регульованих некарантинних шкідливих організмів при імпорті або експорті. Огляд часто здійснюється також для перевірки ефективності прийнятих раніше фітосанітарних заходів.

Огляд при експорті слугує для підтвердження того, що на момент огляду вантаж відповідає специфічним фітосанітарним вимогам країни-імпортера. За результатами огляду на вантаж, що підлягає огляду, може бути виданий фітосанітарний сертифікат.

Огляд при імпорті призначений для перевірки відповідності вантажу імпортним фітосанітарним вимогам. Огляд також проводиться з метою виявлення, для яких ще не визначався фітосанітарний ризик.

В процесі огляду можуть бути відібрані зразки для лабораторних аналізів або для перевірки ідентифікації шкідливого організму.

Огляд може застосовуватись як процедура управління фітосанітарним ризиком.

1.2 Припущення, що застосовуються при здійсненні огляду

В багатьох випадках огляд всього вантажу неможливий, тому фітосанітарний огляд часто базується на відборі зразків[1].

---

[1] Вказівки з відбору зразків будуть викладені в МСФЗ, який знаходиться в стадії розробки.

Використання огляду в якості засобу для виявлення шкідливих організмів або визначення чи перевірки рівня чисельності шкідливого організму, базується на наступних припущеннях:

– шкідливі організми або спричинені ними симптоми можуть бути визначені візуально

– інспектування може здійснюватись на практиці

– існує певна ймовірність того, що шкідливі організми можуть бути не виявлені.

Існує ймовірність того, що при огляді шкідливі організми можуть бути не виявлені. Це виникає через те, що огляд в основному базується на відборі зразків, і який не може забезпечити 100%-у візуальну перевірку партії або вантажу. Крім того, огляд не може гарантувати 100%-ої ефективності виявлення певного шкідливого організму при огляді вантажу або зразка. При використанні огляду в якості процедури управління фітосанітарним ризиком існує певна ймовірність того, що наявний у вантажі чи партії шкідливий організм, може бути не виявлений.

Розмір зразків для огляду найчастіше залежить від типу конкретного регульованого організму і даного типу товару. Найскладніше визначити розміри зразків в тому випадку, коли огляд вантажу спрямований на виявлення деяких або всіх регульованих шкідливих організмів.

1.3 Відповідальність за огляд

НОКЗР несуть відповідальність за огляд. Огляд проводиться НОКЗР або під їхнім контролем (див. також підрозділ 3.1 МСФЗ № 7: *Система сертифікації на експорт*; розділ 5.1.5.2 МСФЗ № 20: Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту; Статті IV.2a, IV.2в та V.2a МСФЗ, 1997 рік).

1.4 Вимоги до інспекторів

Маючи статус державних службовців або уповноважених НОКЗР осіб, інспектори повинні:

– мати необхідні повноваження для виконання своїх функцій та звітування про свої дії;

– володіти необхідною кваліфікацією й технічними компетенціями, зокрема, в галузі виявлення шкідливих організмів;

– мати навички або доступ до можливості ідентифікації шкідливих організмів, рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання;

– мати доступ до засобів, інструментів і обладнання, які необхідні для огляду;

– мати в наявності письмові керівництва (а саме: регламентації, навчальні посібники й довідкові матеріали про шкідливі організми);

– в разі необхідності бути ознайомленими з діяльністю інших регламентуючих установ;

– бути об'єктивними та принциповими.

Інспектор може викликатись для огляду вантажів з метою:

– перевірки відповідності певним вимогам при імпорті та експорті;

– виявлення конкретних регульованих шкідливих організмів;

– виявлення шкідливих організмів, для яких фітосанітарний ризик ще не був визначеним.

1.5 Інші зауваження щодо огляду

Рішення про застосування огляду в якості фітосанітарного заходу передбачає врахування багатьох факторів, зокрема тих, що стосуються фітосанітарних регламентацій країни-імпортера і конкретних шкідливих організмів. Необхідно також враховувати інші фактори, в тому числі:

– заходи по зниженню ризику, що приймаються країною-експортером;

– чи є огляд єдиним заходом, чи застосовується спільно з іншими заходами;

– тип товару та його заплановане використання ;

– місце або зону виробництва;

– розміри і конфігурацію вантажу;

– обсяг, частоту і період відправки вантажу;

– досвід роботи з вантажами певного походження або певним перевізником;

– транспортні засоби та пакування;

– наявні фінансові й технічні ресурси (в тому числі можливість діагностики шкідливого організму);

– попередній зміст і переробку вантажу;

– програму відбору зразків, необхідну для реалізації цілей огляду;

– складність виявлення шкідливого організму у даному вантажі;

– досвід і результати попередніх оглядів;

– можливості псування товару (див. також статтю VII.2д МКЗР, 1997 рік);

– ефективність процесу огляду.

1.6 Роль огляду в аналізі фітосанітарного ризику

Аналіз фітосанітарного ризику (АФР) є основою для технічного обґрунтування фітосанітарних вимог при імпорті. АФР також надає засоби для складання переліків регульованих шкідливих організмів,що потребують вжиття фітосанітарних заходів, а також визначає ті організми та/або товари, які потребують огляду. Якщо під час огляду були виявлені нові шкідливі організми, то при необхідності, можуть бути застосовані екстрені заходи. В разі вжиття екстрених заходів АФР повинен використовуватись для оцінки цих шкідливих організмів та розробки рекомендацій щодо подальших дій (якщо вони необхідні).

У випадку, коли огляд розглядається в якості можливого варіанту управління ризиком, а також основи для прийняття фітосанітарних рішень, необхідно враховувати одночасно як технічні, так і оперативні фактори, характерні для конкретного типу і рівня огляду. Такий огляд може бути необхідним для виявлення певних регульованих шкідливих організмів з бажаним рівнем достовірності залежно від пов'язаного з ними ризику (див. також МСФЗ №11: *Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища й ризику, який спричинюють живі модифіковані організми*, 2004; а також МСФЗ № 21: *Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів,* 2004).

2. Специфічні вимоги

Технічні вимоги до огляду стосуються трьох окремих процедур, мета яких полягає в забезпеченості технічної коректності з урахуванням практичної здійсненності. Йдеться про наступні процедури:

– перевірка документів, які супроводжуть вантаж;

– перевірка оригінальності й цілісності вантажу;

– візуальна перевірка на наявність шкідливих організмів і дотримання інших фітосанітарних вимог (наприклад, відсутність ґрунту);

Окремі аспекти огляду можуть варіювати залежно від його кінцевої мети, наприклад, імпорту або експорту, або оцінки чи управління ризиком.

2.1 Перевірка документів, які супроводжують вантаж

Документи для імпорту й експорту перевіряються на:

– повноту

– послідовність

– точність

– дійсність та оригінальність (див. розділ 1.4 МСФЗ № 12: *Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів*).

В якості зразків документів по сертифікації на імпорт та/або експорт, слід вважати наступні:

– фітосанітарні сертифікати або реекспортні фітосанітарні сертифікати

– декларації про вантаж (в тому числі коносаменти й фактури)

– імпортні дозволи

– документи або сертифікати про обробки, маркування (такі, як наведені в МСФЗ №15: *Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в міжнародній торгівлі*), або інші свідоцтва щодо обробок

– сертифікати походження

– сертифікати або звіти про огляд в полі

– реєстри виробників або пакувальників

– документи, що відносяться до програм сертифікації (наприклад, програм сертифікації насіннєвої картоплі, документація щодо вільних зон)

– звіти оглядів

– комерційні фактури

– звіти лабораторій.

Проблеми, пов'язані з документами щодо імпорту або експорту, повинні, в разі необхідності, до прийняття подальших дій обговорюватись зі сторонами, що надали документи.

2.2 Перевірка ідентичності і цілісності вантажу

Огляд на ідентичності і цілісність вантажу полягає в перевірці чіткості опису вантажу в супровідних документах. При перевірці ідентичності визначають, наскільки тип рослини або рослинного продукту чи його вид відповідають отриманому сертифікату,

або фітосанітарному сертифікату, який готується до видачі. При перевірці цілісності визначається, наскільки чітко можна ідентифікувати вантаж, наскільки кількість і статус відповідають заявленому в фітосанітарному сертифікаті, який отримано або готується до видачі. Для підтвердження ідентичності й цілісності вантажу можуть вимагатись фізичне ознайомлення з вантажем, включаючи перевірку печаток, наявність запобіжних засобів та інші відповідні фізичні аспекти вантажу, що можуть мати фітосанітарне значення. Дії, прийняті на підставі результату перевірок, залежатимуть від важливості й сутності зазначеної проблеми.

2.3 Візуальна перевірка

Візуальна перевірка і всі пов'язані з нею аспекти, призначені для виявлення шкідливих організмів і перевірки відповідності вантажу фітосанітарним вимогам.

2.3.1 Шкідливі організми

Від кожного вантажу або партії відбираються зразки для визначення наявності або відсутності шкідливого організму, або для визначення того, чи перевищує чисельність шкідливого організму заданий рівень. Здатність стабільно виявляти з бажаним рівнем достовірності наявність регульованого шкідливого організму може бути досягнена тільки завдяки обліку практичних і статистичних параметрів, таких як: ймовірність виявлення шкідливого організму, розміри партії, необхідний рівень достовірності, розміри зразків та інтенсивність огляду (див. МСФЗ стосовно відбору зразків, що знаходиться в стадії розробки).

Якщо завданням огляду є виявлення певних регульованих шкідливих організмів для дотримання імпортних фітосанітарних вимог, то відбір зразків повинен базуватись на такій ймовірності виявлення шкідливого організму, яка забезпечить дотримання відповідних фітосанітариних вимог.

Якщо завданням огляду є перевірка загального фітосанітарного стану вантажу або партії, як у попередніх випадках, коли:

– не було ідентифіковано певні регульовані шкідливі організми

– не було виявлено перевищення заданого рівня чисельності регульованих шкідливих організмів

– завданням є виявлення шкідливих організмів в результаті провалу фітосанітарного заходу, тоді відбір зразків повинен відповідати заданому завданню.

Ухвалена система відбору зразків повинна базуватись на прозорих технічних і операційних критеріях і повинна послідовно використовуватись (див. також МСФЗ № 20: *Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту*).

2.3.2 Відповідність фітосанітарним вимогам

Огляд може використовуватись для перевірки відповідності вантажу певним фітосанітарним вимогам. Приклади включають в себе наступне:

– обробку

– ступінь переробки

– відсутність засмічення (наприклад, листя або ґрунт)

– необхідну стадію розвитку, сорт, колір, вік, ступінь стиглості та ін.

– відсутність заборонених рослин, рослинних продуктів та інших поб'єктів регулювання

– дотримання вимог до пакування і транспортування вантажів

– походження вантажів або партій

– пункт ввезення

2.4 Методи огляду

Метод огляду повинен бути спрямований на виявлення певних регульованих шкідливих організмів, які містяться на поверхні чи всередині вантажу, що підлягає огляду, або спрямований для використання в загальному огляді на виявлення організмів, для яких фітосанітарний ризик ще не визначався. Інспектор проводить візуальний огляд зразків, поки не буде знайдений необхідний вид чи будь-який інший шкідливий організм, або поки не будуть оглянуті всі зразки. На цьому огляд може бути завершеним. Проте, якщо НОКЗР необхідна додаткова інформація стосовно шкідливого організму і вантажу, наприклад, якщо виявляється не сам шкідливий організм, а його залишки чи симптоми, тоді можуть бути досліджені додаткові зразки. Інспектор має також доступ до інших не візуальних засобів, які можуть використовуватись в процесі огляду.

Важливо, щоб:

– огляд зразків був проведений якомога скоріше, в прийнятні терміни, після їх відбору, і щоб зразки якнайкраще представляли вантаж чи партію;

– в міру накопичення досвіду та з урахуванням технічного прогресу техніка огляду регулярно поновлювалась;

– виконувались процедури, що гарантують незалежність, цілісність, відстеження та безпеку для зразків кожного вантажу або партії;

– результати огляду були зафіксовані у письмовому вигляді.

Процедури огляду повинні, в разі необхідності, відповідати АФР і постійно виконуватись.

2.5 Результат огляду

Результат огляду сприяє прийняттю рішення про те, наскільки вантаж відповідає фітосанітарним вимогам. В разі їх дотримання вантажі можуть бути забезпечені відповідною сертифікацією, наприклад, видано фітосанітарні сертифікати, а імпортні вантажі – випущені.

Якщо фітосанітарних вимог не було дотримано, можуть бути вжиті додаткові дії. Ці дії залежатимуть від характеру того, що було виявлено, з урахуванням типу регульованого шкідливого організму або інших завдань огляду, а також відповідних обставин. Дії, які необхідно вжити в разі невідповідності, детально описані в МСФЗ № 20 (*Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту*), в розділі 5.1.6.

В багатьох випадках виявлення шкідливих організмів або їх залишків потребує спеціалізованого аналізу чи ідентифікації спеціалістом або лабораторією до того, як буде

зроблено заключення про фітосанітарний стан вантажу. Екстрені дії можуть застосовуватись в разі виявлення нових або раніше невідомих шкідливих організмів. Повинна діяти система документування і зберігання зразків та/або особин, щоб, в разі необхідності, можна було відстежити відповідний вантаж і полегшити подальший аналіз результатів.

В разі повторної невідповідності, крім інших дій, можуть бути підвищені старанність і частота проведення огляду певних вантажів.

У випадку виявлення шкідливого організму при імпорті, звіт про огляд повинен бути достатньо повним, щоб дати можливість скласти нотифікацію про невідповідність (згідно з МСФЗ № 13: *Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстреній дії*). Деякі інші вимоги про зберігання даних можуть також базуватися на наявності належним чином складених про огляд звітів (наприклад, як це вказано в статтях VII та VIII МКЗР, а також в МСФЗ № 8: *Визначення статусу шкідливого організму в зоні*, та МСФЗ № 20: (*Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту*).

2.6 Перегляд систем огляду

НОКЗР повинні періодично переглядати системи огляду при імпорті та експорті з метою підтвердження дієвості їх структур і внесення необхідних змін для забезпечення їх надійності (з технічної точки зору).

Дієвість систем огляду повинна перевірятись за допомогою аудиту. Додатковий огляд може бути складовою частиною аудиту.

2.7 Прозорість

В рамках процесу огляду та виходячи з принципу прозорості (МСФЗ № 1: *Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею*), інформація щодо процедур огляду повинна бути підготовлена у письмовій формі і надаватись відповідно до запиту зацікавлених сторін. Дана інформація може являтись частиною двосторонніх домовленностей стосовно фітосанітарних аспектів торгівлі певним товаром.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 24 ВКАЗІВКИ З ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ВИЗНАННЯ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ (2005)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ВСТУП 382
Сфера застосування 382
Посилання 382
Визначення і скорочення 382
Опис вимог 384

ВИМОГИ 384
1. Загальні положення 384

2. Загальні принципи та вимоги 385
2.1 Суверенне право 385
2.2 Інші важливі принципи МКЗР 386
2.3 Технічне обґрунтування еквівалентності 386
2.4. Відсутність дискримінації при застосуванні еквівалентності фітосанітарних заходів 386
2.5. Обмін інформацією 387
2.6. Технічна допомога 387
2.7. Своєчасність 387

3. Специфічні вимоги при застосуванні еквівалентності 387
3.1 Конкретні шкідливі організми і товари 387
3.2 Існуючі заходи 387
3.3 Консультації 388
3.4 Затверджена процедура 388
3.5 Фактори, які враховуються при встановленні еквівалентності 388
3.6 Уникнення порушень торгівлі 389
3.7 Полегшення доступу 389
3.8 Перегляд і моніторинг 389
3.9 Застосування та прозорість 389

ДОДАТОК 1
Процедура встановлення еквівалентності 390

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує принципи й вимоги, які застосовуються для встановлення і визнання еквівалентності фітосанітарних заходів. Він описує також схему дій для встановлення еквівалентності у міжнародній торгівлі.

Посилання

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища, і ризику, що можуть спричинити живі модифіковані організми, 2004. МСФМ № 11, ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2004. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002. МСФМ № 14, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997, ФАО, Рим.

Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995, МСФЗ №1, ФАО, Рим.

Вказівки з аналізу фітосанітарного ризику, 1996. МСФЗ № 2, ФАО, Рим.

Вказівки з нотифікації про невідповідність та екстрені дії, 2001, МСФМ № 13, ФАО, Рим.

Вказівки з регулювання дерев'яних пакувальних матеріалів в міжнародній торгівлі, 2002. МСФМ № 15, ФАО, Рим.

Система сертифікації на експорт, 1997. МСФМ № 7, ФАО, Рим.

Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, 1994. Світова організація торгівлі, Женева.

Визначення та скорочення

АФР	Аналіз фітосанітарного ризику (ФАО, 1995; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Вантаж	Певна кількість рослин, рослинних продуктів та/або інших матеріалів, які переміщуються з однієї країни в іншу і супроводжуються (в разі необхідності) одним фітосанітарним сертифікатом (вантаж може складатися з одного або більше товарів, партій) (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Еквівалентність *(фітосанітарного заходу)*	Ситуація, при якій для встановленого фітосанітарного ризику різні фітосанітарні заходи забезпечують необхідний для договірної сторони рівень захисту (ФАО, 1995; переглянуто КЕФЗ,1999; на підставі Угоди СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів; переглянуто МСФЗ № 24, 2005)
Екстрена дія	Оперативна фітосанітарна дія, до якої вдаються у новій або неочікуваній фітосанітарній ситуації (ТКФЗ, 2001)
Категорія товару	Категорія, що може об'єднувати подібні товари, на які поширюються загальні вимоги фітосанітарних регламентацій (ФАО, 1990)

МКЗР	Міжнародна конвенція із захисту рослин, заснована ФАО у 1951 році в Римі, та в подальшому доповнена (ФАО, 1990; переглянуто, ТКФЗ, 2001)
МСФЗ	Міжнародний стандарт з фітосанітарних заходів (ФАО, 1990; переглянуто, ТКФЗ, 2001)
Нагляд	Офіційний процес збору та реєстрації даних щодо присутності або відсутності шкідливого організму в даній зоні за допомогою відстеження, моніторингу та інших процедур (КЕФЗ, 1996)
Обробка	Офіційно затверджена процедура знищення, інактивації або видалення шкідливих організмів чи їх стерилізації або девіталізації (ФАО,1995; МСФЗ №15,2002; МСФЗ №18,2003; ТКФЗ, 2005)
Огляд	Офіційна візуальна перевірка рослин, рослинних продуктів або інших об'єктів регулювання з метою визначення наявності або відсутності шкідливих організмів та/або для перевірки дотримання фітосанітарних регламентацій (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Оцінка фітосанітарного ризику *(для карантинних шкідливих організмів)*	Оцінка ймовірності інтродукції та поширення шкідливого організму і пов'язаних з цим потенційних економічних наслідків (ФАО,1995; переглянуто, МСФЗ № 11, 2001)
Реакція, що потребується	Певний рівень впливу обробки (МСФЗ № 18, 2003)
Регульований шкідливий організм	Карантинний шкідливий організм або регульований некарантинний шкідливий організм (МКЗР, 1997)
Системний підхід	Інтегрування різних заходів управління фітосанітарним ризиком, принаймні два з яких діють незалежно, та які разом дозволяють досягти необхідного рівня фітосанітарного захисту (МСФЗ № 14, 2002)
Товар	Тип рослини, рослинного продукту або іншого предмету, який переміщується в торгівельних чи інших цілях (ФАО, 1990; переглянуто ТКФЗ, 2001)
Фітосанітарний захід *(прийнята інтерпретація)*	Законодавство, регламентація чи офіційна процедура, спрямовані на запобігання інтродукції та/або розповсюдженню карантинних шкідливих організмів або на обмеження економічних збитків від регульованих некарантинних шкідливих організмів
Фумігація	Обробка хімічною речовиною в газоподібному стані, яка повністю або значним чином охоплює товар (ФАО, 1990; переглянуто ФАО, 1995)
Шкідливий організм	Будь-який вид, різновид чи біотип рослин, тварин або патогенних агентів, шкідливий для рослин чи рослинних продуктів (ФАО, 1990; переглянуто, ФАО, 1995; МКЗР,1997)

Опис вимог

Еквівалентність є одним із загальних принципів МКЗР (МСФЗ № 1: *Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею*).

Найчастіше еквівалентність застосовується в тих випадках, коли проти специфічного шкідливого організму, пов'язаного з торгівлею певним товаром або категорією товарів, вже існують фітосанітарні заходи. Встановлення еквівалентності базується на визначеному фітосанітарному ризику. Дана еквівалентність може застосовуватись до окремих заходів, групи заходів або до інтегрованих заходів у системному підході.

Встановлення еквівалентності потребує проведення оцінки фітосанітарних заходів для визначення їх ефективності в зменшенні специфічного фітосанітарного ризику. Встановлення еквівалетності заходів може також включати оцінку фітосанітарних систем договірної сторони країни-експортера, або програм, які підтримують застосування даних заходів. Зазвичай, встановлення еквівалентності передбачає послідовний процес обміну інформацією та її оцінки; найчастіше – це процедура, погоджена між договірними сторонами країни-імпортера та країни-експортера. Інформація надається за формою, що дозволяє оцінити, наскільки існуючі й запропоновані заходи дозволяють досягати рівня захисту[1], необхідного для договірної сторони-імпортера.

Договірна сторона-експортер може запитати у договірної сторони-імпортера інформацію про те, яким чином існуючі заходи забезпечують необхідний рівень захисту. Договірна сторона-експортер може, крім того, запропонувати альтернативний захід, зазначивши, яким чином цей захід дозволяє досягти необхідного рівня захисту, в подальшому. Ця інформація оцінюється договірною стороною-імпортером. У деяких випадках, наприклад, в разі надання технічної допомоги, договірні сторони-імпортери, можуть запропонувати альтернативні фітосанітарні заходи. Договірні сторони повинні докласти зусиль для встановлення еквівалетності і подолати розбіжності без необґрунтованої затримки.

ВИМОГИ

1. Загальні положення

Еквівалентність описується як загальний принцип № 7 МСФЗ №1 (Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1993): «*Еквівалентність: країни повинні визнавати еквівалентними такі фітосанітарні заходи, які не є автентичними, але дають однаковий результат*». Крім того, поняття еквівалентності та зобов'язання договірних сторін дотримуватись принципу еквівалентності, є складовою частиною інших існуючих МСФЗ. Еквівалентність описується також у статті 4 Угоди про застосування санітарних та фітосанітарних заходів Світової Організації Торгівлі (Угода СФЗ СОТ).

Процес визнання еквівалентності являє собою об'єктивне вивчення запропонованих альтернативних фітосанітарних заходів з метою визначення, наскільки вони дозволять

---

[1] Визначення даного терміну надається в Угоді про застосування санітарних та фітосанітарних заходів Світової Організації Торгівлі (Угода СФЗ СОТ). Багато членів СОТ використовують для даної концепції термін «прийнятний рівень ризику».

досягти рівня захисту, якого вимагає договірна сторона-імпортер, і який забезпечується вже існуючими в цій країні заходами.

Договірні сторони визнають, що альтернативні фітосанітарні заходи здатні забезпечити необхідний їм рівень захисту. В зв'язку з цим, еквівалентність широко застосовується у сучасній фітосанітарній практиці, навіть якщо вона не завжди вживається під терміном «еквівалентність».

З метою управління специфічним фітосанітарним ризиком та для досягнення необхідного для однієї з договірних сторін рівня захисту, еквівалентність може бути застосована до:

– одного конкретного заходу;
– комбінації заходів
– інтегрованих заходів при системному підході.

У випадку системного підходу альтернативні заходи переважно можуть бути запропоновані в якості еквівалентних для одного або декількох інтегрованих заходів, а не для модифікації всього системного підходу. Угоди з еквівалентності застосовуються більшою мірою до товарів, ніж до окремих вантажів.

Оцінка еквівалентності фітосанітарних заходів може не обмежуватись лише оцінкою заходів, але охоплювати також деякі аспекти системи сертифікації на експорт або інші фактори, пов'язані із застосуванням заходів для управління фітосанітарним ризиком.

Цей стандарт є вказівкою для ситуацій, в яких договірна сторона-імпортер вже використовує фітосанітарний захід або пропонує новий фітосанітарний захід, а договірна сторона-експортер пропонує альтернативний захід для досягнення рівня захисту, якого потребує сторона-імпортер. Еквівалентність альтернативного заходу в подальшому оцінюється.

У деяких випадках імпортуючі договірні сторони складають список фітосанітарних заходів, оцінених достатніми для досягнення необхідного їм рівня захисту. Договірним сторонам рекомендується включати два й більше еквівалентних заходів для об'єктів регулювання, що підлягають імпортним регламентаціям. Це дає можливість враховувати різноманітні ситуації, або ситуації, що підлягають змінам в країнах– експортерах. Дані заходи можуть різнитись за ступенем в якому вони досягають або перевищують необхідний для договірної сторони рівень захисту. Оцінка еквівалентності перерахованих договірною стороною-імпортером заходів, не вважається основним завданням цього стандарту.

Незважаючи на те, що еквівалентність найчастіше є двостороннім процесом між договірними сторонами імпортера та експортера, з метою порівняння альтернативних заходів у рамках розробки стандартів МКЗР враховуються також багатосторонні домовленості. Наприклад, у МСФЗ №15 (*Вказівки з регулювання дерев'яного пакувального матеріалу у міжнародній торгівлі*) прийняті наступні альтернативні заходи.

2. Загальні принципи й вимоги

2.1. Суверенне право

Відповідно до міжнародних угод, які застосовують, договірні сторони мають суверенне право застосовувати фітосанітарні заходи для захисту рослин на своїх територіях, а також визначати необхідний для забезпечення оптимального здоров'я рослин рівень захисту. Договірна сторона має суверенне право регламентувати ввезення рослин, рослинних продуктів та інших об'єктів регулювання (стаття VП.1 МКЗР,1997). Відповідно, договірна сторона має пра-

во приймати рішення щодо встановлення еквівалетності. З метою сприяння співробітництву договірна сторона-імпортер оцінює еквівалентність фітосанітарних заходів.

2.2. Інші важливі принципи МКЗР

При оцінці еквівалентності договірні сторони повинні дотримуватись наступних принципів:

– мінімального впливу (стаття VП.2ж МКЗР, 1997)
– змінюваності (стаття VП.2з МКЗР, 1997)
– прозорості (стаття VП.2б, 2в, 2і та VШ.1а МКЗР, 1997)
– гармонізації (стаття Х.4 МКЗР, 1997)
– аналізу ризику (стаття П та 1б МКЗР, 1997)
– управління ризиком (стаття VП.2а та 2ж МКЗР, 1997)
– відсутності дискримінації (стаття VI.1а МКЗР, 1997)

2.3. Технічне обґрунтування еквівалентності

Оцінка еквівалентності повинна базуватись на ризику, використовуючи при цьому оцінку наукової інформації шляхом АФР або шляхом оцінки існуючих і запропонованих заходів. До обов'язків договірної сторони-експортера відноситься надання наукової інформації, яка підтверджує, що альтернативні заходи зменшують специфічний фітосанітарний ризик і дають можливість досягти такого рівня захисту, якого потребує договірна сторона-імпортер. Проте, у деяких випадках (наприклад, у описаному в п.3.2 випадку) договірні сторони-імпортери можуть запропонувати договірній стороні-експортеру альтернативні заходи для розгляду. Надана інформація може бути як якісною, так і кількісною, головне – це порівняння.

Альтернативні заходи повинні бути розглянуті у будь-якому випадку, однак це не означає обов'язковості проведення нової оцінки фітосанітарного ризику, оскільки, враховуючи те, що товар або категорія товару вже є об'єктом регулювання, договірна сторона-імпортер повинна мати у своєму розпорядженні дані про АФР.

2.4. Відсутність дискримінації при застосуванні еквівалентності фітосанітарних заходів

Принцип відсутності дискримінації вимагає, щоб у разі надання еквівалентності фітосанітарних заходів одній договірній стороні, ця еквівалентність повинна застосовуватись до договірних сторін з однаковим фітосанітарним статусом і аналогічними умовами стосовно одного й того самого товару або категорії товару та/або одного шкідливого організму. Таким чином, договірна сторона-імпортер, що визнає еквівалентність альтернативних фітосанітарних заходів однієї договірної сторони-експортера, повинна забезпечити відсутність дискримінації. Це стосується, як запитів будь-якої третьої сторони про визнання еквівалентними автентичних або аналогічних заходів, так і визнання еквівалентними внутрішніх заходів.

Проте, еквівалентність фітосанітарних заходів не означає, що коли одній договірній стороні-експортеру надається еквівалентність по встановленому заходу, така ж сама еквівалентність буде автоматично надана іншій договірній стороні для одного і того ж товару або категорії товару, або одного шкідливого організму. Фітосанітарні заходи повинні за-

вжди розглядатись з урахуванням статусу шкідливого організму та фітосанітарної системи регламентації договірної сторони-експортера, враховуючи її стратегії та процедури.

2.5. Обмін інформацією

У рамках МКЗР до зобов'язань договірних сторін відноситься забезпечення надання та обміну інформацією, що має бути доступною для встановлення еквівалентності. В ці зобов'язання входить, наприклад, надання відповідно до запиту підстав для фітосанітарних вимог (статья VП.2в МКЗР, 1997), а також (в разі можливості) співпраця в наданні необхідної для аналізу фітосанітарного ризику технічної та біологічної інформації. Договірні сторони повинні намагатись обмежити будь-які запити даних, пов'язаних з оцінкою еквівалентності, рамками необхідної для даної оцінки інформації.

Для полегшення дискусій з еквівалентності договірна сторона-імпортер повинна (відповідно до запиту) надати інформацію про те, яким чином існуючі заходи зменшують спричинений певним шкідливим організмом ризик, і яким чином ці заходи дозволяють досягти необхідного рівня захисту. Дана інформація може бути кількісною або якісною. Така інформація повинна допомогти договірній стороні-експортеру в розумінні існуючих заходів. Вона також може допомогти договірній стороні-експортеру роз'яснити, яким чином запропоновані нею альтернативні заходи зменшують фітосанітарний ризик і дозволяють досягти рівня захисту, якого вимагає договірна сторона-імпортер.

2.6. Технічна допомога

Відповідно до статті XX МКЗР (1997) договірні сторони повинні (на запит однієї із сторін) надати їй технічну допомогу в розробці заснованих на еквівалентності заходів.

2.7. Своєчасність

Договірні сторони повинні прагнути встановлювати еквівалентність фітосанітарних заходів і долати будь-які розбіжності без невиправданої затримки.

3. Специфічні вимоги при застосуванні еквівалентності

3.1. Конкретні шкідливі організми й товари

Зазвичай, порівняння альтернативних фітосанітарних заходів для встановлення їхньої еквівалентності стосується певного експортованого товару та відібраних при аналізі фітосанітарного ризику конкретних регульованих шкідливих організмів.

3.2. Існуючі заходи

Еквівалентність найчастіше застосовується у випадках, коли в країні-імпортера вже діють використовувані в торгівлі заходи. Проте, вона може також застосовуватись, якщо договірна сторона-імпортер пропонує нові заходи. Найчастіше договірна сторона-експортер пропонує альтернативний захід, що передбачає досягнення того рівня захисту, якого потребує договірна сторона-імпортер. У деяких випадках (наприклад, в разі надан-

ня технічної допомоги) одні договірні сторони можуть запропонувати альтернативні заходи на розгляд іншим договірним сторонам.

Коли передбачається імпорт нових товарів або категорії товарів (при цьому фітосанітарні заходи захисту ще не встановлені), договірні сторони повинні користуватись схемою дій для АФР, яка зазначена у МСФЗ №11 (*Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, спричиненого живими модифікованими організмами, 2004*) та МСФЗ №21 (*Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних організмів*).

3.3. Консультації

В разі необхідності, для полегшення процесу встановлення еквівалентності, договірним сторонам рекомендується проводити консультації.

3.4. Затверджена процедура

Договірні сторони повинні домовитись щодо процедури встановлення еквівалентності. Дана процедура може базуватись на рекомендованій у Додатку 1 до цього стандарту схемі, або будь-якій іншій узгодженій на двосторонньому рівні процедурі.

3.5. Фактори, які розглядаються при встановленні еквівалентності

Встановлення еквівалентності фітосанітарних заходів залежить від багатьох факторів, серед яких:

– дія заходу, показана в лабораторних умовах або у природному середовищі;

– вивчення публікацій стосовно дії заходу;

– досвід застосування заходу на практиці;

– фактори, що впливають на застосування заходу (наприклад, стратегії та процедури договірної сторони).

Дія фітосанітарних заходів, прийнятих у третій країні, може розглядатись в якості довідкової інформації. Відомості про захід використовуються договірною стороною-імпортером для оцінки ролі альтернативного заходу в зменшенні фітосанітарного ризику до розміру, який забезпечує досягнення необхідного рівня захисту.

При порівнянні існуючих заходів і запропонованих у якості еквівалентних заходів, договірні сторони імпортера й експортера повинні оцінити здатність заходів зменшувати специфічний фітосанітарний ризик. Запропоновані заходи повинні оцінюватись за їх здатністю забезпечити рівень захисту, якого вимагає договірна сторона-імпортер. У випадку, коли дія існуючих та запропонованих заходів виявляється однаковим чином (однаковий тип необхідної реакції), результати їх здатності знижувати фітосанітарний ризик можуть бути прямо порівняні (наприклад, фумігація та обробка холодом можуть бути порівняні за досягнутим рівнем смертності).

Пряме порівняння може бути ускладненим, якщо результати заходу мають різний прояв. В такому разі, необхідно оцінювати запропоновані заходи за їх здатністю забезпечити рівень захисту, якого вимагає договірна сторона-імпортер. В зв'язку з цим, може знадобитись перетворення або екстраполяція даних для використання в порівнянні од-

накових одиниць. Наприклад, такі результати як смертність та зона низької чисельності шкідливих організмів, можуть порівнюватись за отриманою відсутністю шкідливих організмів на заданому статистичному рівні ймовірності (наприклад, у кожному вантажі або за рік).

Порівняння специфічних технічних вимог існуючих і запропонованих заходів буває іноді достатнім для встановлення еквівалентності. Проте, в деяких випадках для визначення того, наскільки запропонований захід дозволяє досягти рівня необхідного захисту, повинна бути врахована здатність країни-імпортера застосувати цей захід. При наявності торгівлі між договірними сторонами можуть використовуватись знання й досвід систем фітосанітарної регламентації договірної сторони-експортера (наприклад, юридична система, системи нагляду, огляду, сертифікації та ін.). Дані знання й досвід повинні зміцнити довіру між країнами і допомогти їм (в разі необхідності) при оцінці пропозиції щодо еквівалентності. Виходячи з цієї інформації, договірна сторона-імпортер має право (за умови технічного обґрунтування) на запит оновленої інформації стосовно застосовуваних договірною стороною-експортером процедур, які безпосередньо пов'язані із застосуванням фітосанітарних заходів, запропонованих в якості еквівалентних.

Остаточне прийняття запропонованого заходу залежатиме від таких практичних міркувань, як наявність та прийнятність технології, нецільові ефекти запропонованого заходу (наприклад, фітотоксичність), операційна та економічна здійснимість.

3.6. Уникнення порушень торгівлі

Наявність запиту про визнання еквівалентності не повинна ніяким чином впливати на схему торгівлі. Наявність запиту не може бути обґрунтуванням порушень або призупинення існуючої торгівлі та чинних імпортних фітосанітарних вимог.

3.7. Полегшення доступу

З метою надання допомоги договірній стороні-імпортеру в розгляді запиту про еквівалентність, договірна сторона-експортер повинна всіляко полегшувати доступ до відповідних ділянок з метою проведення обстежень, оглядів або перевірок для встановлення еквівалентності (за умови технічного обґрунтування).

3.8. Перегляд й моніторинг

Після визнання еквівалентності для забезпечення довіри схваленим угодам з еквівалентності, договірні сторони повинні застосовувати процедури перегляду й моніторингу, які автентичні існуючим для аналогічних фітосанітарних заходів. Вони можуть включати страхові процедури, а саме: аудит, регулярні інспектування, повідомлення про невідповідність (див. також МСФЗ № 13: *Вказівки з нотифікації про невідповідність та екстрені дії)* та інші форми перевірки.

3.9. Застосування і прозорість

З метою досягнення необхідної прозорості зміни у регламентаціях та відповідних процедурах необхідно надавати іншим заінтересованим договірним сторонам.

ДОДАТОК 1

Процедура встановлення еквівалентності

Нижченаведена інтерактивна процедура рекомендується для оцінки фітосанітарних заходів з метою встановлення їх еквівалентності. Проте, яка процедура використовується торговельними партнерами для встановлення еквівалентності, може змінюватись залежно від обставин.

Рекомендовані етапи:

1. Договірна сторона-експортер повідомляє торговельному партнеру про своє бажання щодо проведення встановлення еквівалентності, при цьому вона визначає товар, відповідний регульований шкідливий організм, існуючі та запропоновані альтернативні заходи і надає відповідну інформацію. Одночасно вона може зробити запит стороні-імпортеру щодо надання технічного обґрунтування існуючих заходів.

2. Договірна сторона-імпортер описує існуючі заходи з використанням термінів, які можуть полегшити порівняння з альтернативними фітосанітарними заходами. По можливості, потрібно, щоб надана договірною стороною-імпортером інформація, містила наступне:

а) завдання застосовуваних фітосанітарних заходів, включаючи визначення специфічного фітосанітарного ризику, який повинен зменшувати ці заходи;

б) в разі можливості, яким чином існуючі фітосанітарні заходи забезпечують рівень захисту, якого вимагає договірна сторона-імпортер;

в) технічне обґрунтування існуючих фітосанітарних заходів, включаючи, в разі потреби, АФР;

г) будь-яку додаткову інформацію, яка допоможе договірній стороні-експортеру довести, що запропоновані заходи дозволяють досягти рівня захисту, якого вимагає договірна сторона-імпортер.

3. Договірна сторона-експортер надає технічну документацію, яка, на її думку, доводить еквівалентність фітосанітарних заходів, і надсилає запит стосовно еквівалентності. Дана інформація повинна надаватись за формою, що дозволяє провести порівняння з наданою договірною стороною-імпортером інформацією і, таким чином, полегшити оцінку договірній стороні-імпортеру. Інформація повинна включати наступні елементи:

а) опис запропонованих альтернативних заходів;

б) ефективність заходів;

в) якщо це можливо, роль запропонованих альтернативних заходів у забезпеченні рівня захисту, якого потребує договірна сторона-імпортер;

г) інформацію про те, яким чином були оцінені заходи (наприклад, за допомогою лабораторного аналізу, статистичного аналізу, операційного практичного досліду), а також про ефективність заходів у практиці;

д) порівняння між запропонованими альтернативними заходами та існуючими заходами договірної сторони-імпортера для одного й того ж фітосанітарного ризику;

е) інформацію про технічне й операційне здійснення запропонованих фітосанітарних заходів.

4. Договірна сторона-імпортер отримує й оцінює запропоновані альтернативні заходи, враховуючи наступні елементи (але не обов'язково обмежуючись ними):

а) інформацію, надану договірною стороною-експортером, включаючи дані про ефективність запропонованих альтернативних заходів;

б) оцінку, до якого ступеня (виходячи з кількісної та якісної інформації) альтернативні фітосанітарні заходи дозволяють досягти потрібного рівня захисту;

в) інформацію щодо методу, дії та застосування запропонованих альтернативних фітосанітарних заходів для попередження або зменшення специфічного фітосанітарного ризику;

г) оцінку операційної та економічної доцільності прийняття запропонованих альтернативних фітосанітарних заходів.

Під час оцінки може виникнути необхідність щодо додаткових роз'яснень. З метою завершення оцінки договірна сторона-імпортер може надіслати запит щодо додаткової інформації та/або доступу до операційних процедур. Договірна сторона-експортер повинна відповісти на усі технічні питання договірної сторони-імпортера, надаючи їй необхідну інформацію та/або доступ до джерел чи сайтів такої інформації для полегшення вивчення, інспектування або інших пов'язаних із встановленням еквівалентності перевірок.

5. Договірна сторона-імпортер повідомляє про своє рішення договірну сторону-експортер і (відповідно до запиту іншої сторони) надає в якомога стислі терміни пояснення й технічні обґрунтування свого висновку.

6. У випадку відхилення прохання про еквівалентність, сторони повинні намагатись подолати власні розбіжності у поглядах шляхом двосторонніх переговорів.

7. Якщо договірна сторона-імпортер визнає еквівалентність, її застосування повинно бути досягнуто у стислі терміни шляхом доповнень до імпортних регламентацій та інших пов'язаних з ними процедур договірної сторони-імпортера. Необхідно надсилати повідомлення про доповнення відповідно до положень статті VII.2б МКЗР (1997).

8. Процедура аудиту та моніторингу може бути встановлена і внесена до плану або угоди про застосування визнаних заходів або програм з еквівалентності.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ
МСФЗ № 25
ТРАНЗИТНІ ВАНТАЖІ
(2006)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ЗАТВЕРДЖЕННЯ 394

ВСТУП 394
Сфера застосування 394
Посилання 394
Визначення 394
Опис вимог 394

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 395

ВИМОГИ 396
1. Аналіз фітосанітарного ризику для Транзитної Країни 396
1.1 Виявлення фітосанітарного ризику 396
1.2 Оцінка фітосанітарного ризику 397
1.3 Управління фітосанітарним ризиком 398
1.3.1 Транзитний вантаж, що не вимагає вжиття подальших фітосанітарних заходів 398
1.3.2 Транзитний вантаж, що вимагає вжиття подальших фітосанітарних заходів 398
1.3.3 Інші фітосанітарні заходи 399

2. Організація системи транзиту 399

3. Невідповідність та дії у надзвичайних ситуаціях 400

4. Співпраця та зв'язок між національними органами 400

5. Відсутність дискримінації 400

6. Перегляд 400

7. Документація 400

ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Цей стандарт затверженний. Комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2006.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує процедури виявлення, оцінки та управління фітосанітарним ризиком, що пов'язаний з переміщенням вантажів об'єктів регулювання, які не імпортуються в країну, а перевозяться через неї в іншу країну у такий спосіб, щоб вжиття фітосанітарних заходів у цьому випадку було технічно виправданим і мало на меті недопущення інтродукції та поширення шкідливих організмів в країні транзиту.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2006. МСФЗ №. 5, ФАО, Рим.

Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. МСФЗ № 20, ФАО. Рим.

Вказівки щодо огляду, 2005. МСФЗ №23, ФАО, Рим.

Структура аналізу фітосанітарного ризику, 2007. МСФЗ №2, ФАО, Рим.

Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. МСФЗ № 12, ФАО, Рим.

Вказівки щодо повідомлення про невідповідність і дії у надзвичайних ситуаціях, 2001. МСФЗ № 13, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Повідомлення про шкідливі організми, 2002. МСФЗ № 17. ФАО, Рим

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, враховуючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який завдають живі модифіковані організми, 2004. МСФЗ № 11. ФАО, Рим.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ №. 5 (*Глосарій фітосанітарних термінів*).

Опис вимог

Міжнародна торгівля передбачає перевезення вантажів об'єктів регулювання, які не імпортуються в країну, а перевозяться через неї в іншу країну, під митним[1] контролем. Таке перевезення може викликати фітосанітарний ризик для країни транзиту. Договірні

[1] Митна справа, яка включає всі аспекти митного законодавства, включаючи додаток Е1, що стосується митного транзиту та додаток Е2, що стосується транзитного перевезення, має бути гармонізована з «Міжнародною конвенцією про спрощення та гармонізацію митних процедур», відомою також як Конвенція Кіото, 1973.

сторони відповідно до *Міжнародної конвенції із захисту рослин* можуть вживати фітосанітарні заходи по відношенню до транзитних вантажів, які перевозяться по їх території (Стаття VII.1c та VII.2g *Міжнародної конвенції із захисту рослин*, 1997), за умови, що такі заходи є технічно виправданими та необхідними для недопущення інтродукції та поширенню шкідливих організмів (Стаття VII.4 *Міжнародної конвенції із захисту рослин,* 1997).

Цей стандарт дає вказівки Національним організаціям із захисту рослин країн транзиту щодо визначення транзитних перевезень, які потребують втручання НОКЗР та вжиття ними фітосанітарних заходів, а також, визначення видів цих фітосанітарних заходів. Для таких випадків визначається відповідальність та елементи системи транзиту, разом з цим підкреслюється важливість співробітництва та підтримання зв'язку, дотримання принципу відсутності дискримінації, періодичного перегляду та документального оформлення.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Транзитні вантажі та їхнє перевезення належить до сфери регулювання статті VII та статті I *Міжнародної конвенції із захисту рослин.*

Стаття VII.1c встановлює:

«З метою недопущення інтродукції та поширення регульованих шкідливих організмів на їхніх територіях, договірні сторони повинні мати прерогативу державної влади в регулюванні… і з цією метою… можуть заборонити або обмежити транзит регульованих шкідливих організмів своєю територією».

Стаття VII.4 встановлює:

«Договірні сторони можуть застосовувати заходи, передбачені у цій статті, до транзитних вантажів, що перевозяться їхньою територією тільки у випадку, коли ці заходи є технічно виправданими та необхідними для недопущення інтродукції та/або поширення шкідливих організмів».

Стаття I.4 встановлює:

«Якщо це необхідно, положення цієї Конвенції можуть застосовуватись сторонами по відношенню не тільки до рослин та рослинних продуктів, а також до місць зберігання, упаковки, контейнерів, транспортних засобів, ґрунту та до інших організмів, матеріалів, які здатні до утримання або поширення шкідливих організмів, зокрема, включаючи міжнародне перевезення».

Транзит являє собою перевезення вантажів об'єктів регулювання, які не імпортуються в країну, а перевозяться через неї в іншу країну (надалі – країну транзиту). Транзитний вантаж може бути потенційним шляхом інтродукції чи поширення шкідливих організмів в країні транзиту.

Транзитний вантаж, якщо це є необхідним, може переміщуватись країною транзиту закритим та запломбованим, без перемішування з іншими вантажами та без зміни упаковки. За таких умов, переміщення вантажу, зазвичай, не являє собою фітосанітарним ризиком для країни транзиту та не вимагає вжиття фітосанітарних заходів, особливо

якщо вантаж переміщується у запломбованих контейнерах[2]. Однак, навіть за таких умов, можливе настання непередбачуваних ситуацій, зокрема, аварії при транзиті.

Іноді вантажі та транспортні засоби, що їх перевозять територією країни транзиту, можуть перемішуватись у такий спосіб, що вони становитимуть фітосанітарний ризик для цієї країни. Це трапляється, зокрема, у випадках, коли вантажі перевозяться відкритими, а не закритими, коли вони не прямують прямо транзитним шляхом, а залишаються на зберігання всередині країни транзиту на певний час, коли вони розкриваються, перемішуються чи перепаковуються, або коли транспортні засоби замінюються (наприклад, з водних суден на залізницю). У таких випадках країною транзиту можуть застосовуватись фітосанітарні заходи з метою недопущення інтродукції шкідливих організмів та/або їх поширенню на території країни транзиту.

Варто зазначити, що термін «транзит» використовується не тільки в фітосанітарних цілях, а також з метою позначення стандартних процедур для переміщення товарів під митним контролем. Митний контроль може передбачати перевірку документів, відстеження шляху (наприклад, електронне), пломбування, перевірку перевізника та в'їздний/виїзний контроль. Митний контроль сам по собі не гарантує дотримання фітосанітарної чистоти та безпечності вантажу, і, таким чином, не обов'язково повинен забезпечувати захист від інтродукції та поширення шкідливих організмів.

Перевантаження є специфічним аспектом транспортування вантажів між країнами. Воно передбачає зміну одних транспортних засобів, що перевозять вантаж, на інші транспортні засоби (наприклад, з одного судна на інше в порту) в процесі перевезення.

Зазвичай перевантаження здійснюється під митним контролем всередині зони, встановленої митними органами. Перевантаження може відбувається в транзитній країні, і, таким чином, підпадає під сферу регулювання цього стандарту.

ВИМОГИ

1. Аналіз фітосанітарного ризику для Країни Транзиту

Процедура аналізу фітосанітарного ризику, що повинна бути здійснена по відношенню до транзитного вантажу, може бути спрощена шляхом надання інформації, отриманої від попереднього аналізу фітосанітарного ризику та/або аналізу фітосанітарного ризику, розробленого спільно чи окремо Національними організаціями із захисту рослин країн експорту та імпорту.

1.1 Визначення фітосанітарного ризику

З метою визначення потенційного фітосанітарного ризику транзитного вантажу, Національна організація із захисту рослин (надалі НОКЗР) має зібрати і розглянути необхідну інформацію.

---

[2] Стандарт, відповідно до якого контейнер з вантажем має бути повністю запломбований та надійно захищений зазвичай використовується у торговельному мореплавстві.

Такою інформацією є питання про:

– процедури, що використовуються митними органами та іншими службами

– класи транзитних товарів чи об'єктів регулювання та їхня країна походження

– засоби та методи транспортування транзитних вантажів

– регульовані шкідливі організми, асоційовані з транзитними товарами

– поширення організмів-господарів у країні транзиту

– ознайомлення з транзитним шляхом у країні транзиту

– можливість поширення шкідливих організмів за межі вантажу

– існуючі фітосанітарні заходи для транзитних вантажів з товарами

– типи пакування

– умови транспортування (система охолодження, регуляція атмосфери, тощо).

НОКЗР може визначати транзитні вантажі, які не являють собою жодного фітосанітарного ризику, і тому можуть вільно рухатись або продовжувати рухатись без застосування до них жодних фітосанітарних заходів. Така ситуація може бути, наприклад, тоді, коли шкідливі організми, не регульовані країною транзиту не асоційовані з транзитними вантажем.

НОКЗР також може визначати, що транзитний вантаж становить незначний фітосанітарний ризик, зокрема, коли транспортні засоби та упаковка повністю запломбовані та надійно захищені, або коли шкідливі організми, які є регульованими у країні транзиту, не зможуть проникнути за межі транзитного вантажу. У цьому випадку, транзитний ватаж, також, може рухатись або продовжувати рух без застосування до нього жодних фітосанітарних заходів.

Якщо потенційний фітосанітарний ризик встановлено, необхідно провести його оцінку для конкретних шкідливих організмів чи транзитних товарів для визначення необхідних та технічно виправданих фітосанітарних заходів, які мають бути вжиті.

Розглядатися повинні лише такі фітосанітарні ризики, які пов'язані з регульованими шкідливими організмами країни транзиту, чи з такими шкідливими організмами, щодо яких вживаються дії надзвичайного характеру у країні транзиту.

1.2 Оцінка фітосанітарного ризику

Оцінка фітосанітарного ризику транзитних шляхів поширення має зосереджуватись виключно на можливості шкідливих організмів до інтродукції та поширення за межі транзитного вантажу. Пов'язані потенційні економічні наслідки мають бути оцінені попередньо для існуючих регульованих шкідливих організмів і не потребують повторної оцінки.

Вказівки щодо оцінки можливості інтродукції та поширення шкідливих організмів встановлені у МСФЗ № 11 (*Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, враховуючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який завдають живі модифіковані організми,* 2004), зокрема, у розділі 2.2. щодо транзитних вантажів, наступна інформації може також бути важлива:

– шляхи інтродукції та/чи поширення регульованих шкідливих організмів за межі транзитного вантажу

– механізм дисперсії та мобільність шкідливих організмів

– транспортні засоби (наприклад, вантажівки, залізниця, авіатранспорт, морські судна тощо)

– стан фітосанітарної захищеності транспортного засобу (наприклад, закритий, запломбований, тощо.)

– наявність упаковки та її тип

– зміни конфігурації (наприклад, перемішування, розділення, перепакування)

– тривалість транзиту та зберігання, умови зберігання

– маршрут, яким слідував вантаж до та всередині країни транзиту

– періодичність, об'єм та сезон транзиту.

У випадках, коли НОКЗР шляхом оцінки встановила наявність фітосанітарного ризику, можуть бути вжиті заходи управління фітосанітарним ризиком.

1.3 Управління фітосанітарним ризиком

Відповідно до результатів оцінки ризику, транзитні вантажі можуть бути класифіковані НОКЗР на дві великі категорії управління ризиком:

– транзитні вантажі, які не вимагають вжиття жодних подальших фітосанітарних заходів, або

– транзитні вантажі, що вимагають вжиття подальших фітосанітарних заходів.

Подальші деталі управління фітосанітарним ризиком встановлюються у МСФЗ №. 11 (*Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, враховуючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який завдають живі модифіковані організми,* 2004.).

1.3.1 Транзитний вантаж, що не вимагає вжиття подальших фітосанітарних заходів

НОКЗР після проведення оцінки фітосанітарного ризику може визначити, що по відношенню до певного транзитного вантажу буде достатнім здійснення тільки митного контролю. У цьому випадку НОКЗР не повинна вживати жодних додаткових фітосанітарних заходів окрім митного контролю.

1.3.2 Транзитний вантаж, що вимагає вжиття подальших фітосанітарних заходів

Оцінка фітосанітарного ризику транзитного вантажу може встановити, що вжиття подальших спеціальних фітосанітарних заходів є необхідним. Для цього приймаються до уваги наступні відомості:

– перевірка ідентичності та чистоти вантажу (наступні деталі встановлюються МСФЗ №. 23: *Вказівки щодо огляду*)

– фітосанітарний документ про переміщення (наприклад, дозвіл на транзит)
– фітосанітарні сертифікати (з зазначенням транзитних вимог)
– перевірка пункти в'їзду та виїзду
– перевірка виїзду вантажу
– тип транспортного засобу та визначений транзитний маршрут
– регулювання змін конфігурації (наприклад, переміщення, розділення, перепакування)
– використання передбачених НОКЗР обладнання і процедур
– митні процедури, передбачені НОКЗР
– фітосанітарна обробка (наприклад, обробка перед транспортуванням, обробка у випадку виникнення сумнівів щодо чистоти вантажу)
– відстеження руху вантажу у країні транзиту
– фізичні умови (наприклад, охолодження, упаковка, що захищає від проникнення шкідливих організмів та/або транспортний засіб, що попереджує розсипання вантажу)
– використання спеціальних пломб для транспортних засобів та вантажу, визначених НОКЗР
– спеціальні плани перевізника щодо дій у надзвичайних ситуаціях
– час транзиту та сезонні обмеження
– необхідна документація додатково до тієї, що вимагається митними органами
– огляд вантажу НОКЗР
– упаковка
– знищення відходів.

Такі фітосанітарні заходи повинні застосовуватись лише до регульованих шкідливих організмів країни транзиту, чи до таких шкідливих організмів, щодо яких вживаються дії надзвичайного характеру у країні транзиту.

1.3.3 Інші фітосанітарні заходи

Якщо потрібні фітосанітарні заходи по відношенню до транзитного вантажу не є доступними чи не можуть бути застосовані, НОКЗР може встановити, що цей вантаж має відповідати таким же вимогам, що й вантажі, які ввозяться з метою імпорту. Такі заходи можуть передбачати також і заборону ввезення.

Якщо транзитний вантаж зберігався чи перепаковувався, що викликало фітосанітарний ризик, НОКЗР може вирішити, що він має відповідати вимогам для імпорту або застосувати до нього інші фітосанітарні заходи.

2. Організація системи транзиту

Договірні сторони можуть розробити систему транзиту з метою здійснення фітосанітарного контролю транзитних вантажів спільно НОКЗР, митними органами та іншими органами їхніх країн, в процесі співробітництва. Метою створення системи транзиту є недопущення інтродукції та поширення регульованих шкідливих організмів, асоційованих з транзитними вантажами та транспортними засобами, в яких вони перевозяться на територію країни транзиту. Системи транзиту вимагають впровадження основ фітосанітар-

ного законодавства, регламентації та розробки необхідних процедур. Система транзиту регулюється спільно НОКЗР, митними органами та іншими органами та має гарантувати, що встановлені фітосанітарні заходи будуть вживатись. НОКЗР несе відповідальність за фітосанітарні аспекти транзитної системи, встановлення та реалізацію фітосанітарних заходів, необхідних для здійснення управління фітосанітарним ризиком з урахуванням транзитних процедур, що застосовуються митними органами.

3. Невідповідність та дії у надзвичайних ситуаціях

Система транзиту може включати заходи, встановлені НОКЗР, у разі невідповідності та виникнення надзвичайних ситуацій (наприклад, нещасний випадок у країні транзиту, що може призвести до не передбаченого поширення шкідливих організмів за межі транзитного вантажу). МСФЗ №. 13 (*Вказівки щодо повідомлення про невідповідність і дії у надзвичайних ситуаціях*) містить спеціальні вказівки для країни транзиту щодо повідомлення про невідповідність країні-експорту, та, у разі необхідності, країні призначення.

4. Співпраця та зв'язок між національними органами

Співпраця між НОКЗР, митними органами та іншими органами (наприклад, портовими адміністраціями) є важливою для встановлення та/або підтримання ефективної системи транзиту та визначення вантажів транзитних об'єктів регулювання. Таким чином, може бути необхідна спеціальна угода з митними органами стосовно інформування та доступу НОКЗР до вантажів, що знаходяться під митним контролем. Національна організація із захисту рослин може також співпрацювати та підтримувати зв'язок з усіма зацікавленими особами, залученими до процесу транзиту.

5. Відсутність дискримінації

До транзитних вантажів не можуть застосовуватись суворіші фітосанітарні заходи, ніж до вантажів однакового фітосанітарного статусу, що імпортуються до країни транзиту.

6. Перегляд

Національна організація із захисту рослин спільно з відповідними органами та зацікавленими особами, у разі необхідності, повинна приводити у відповідність та переглядати вимоги до системи транзиту, типів транзитних вантажів та пов'язаних з ними фітосанітарних ризиків.

7. Документація

Система транзиту має бути відповідним чином описана та зафіксована документально.

Фітосанітарні вимоги, обмеження та заборони по відношенню до транзитних вантажів мають бути надані на вимогу будь-якої договірної сторони чи сторін, на яких вони впливають безпосередньо.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 26

ВСТАНОВЛЕННЯ ВІЛЬНИХ ЗОН ВІД ПЛОДОВИХ МУХ (TEPHRITIDAE)

(2006)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ЗАТВЕРДЖЕННЯ 403

ВСТУП 403
Сфера застосування 403
Посилання 403
Визначення 403
Опис вимог 403

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 404

ВИМОГИ 404
1. Загальні вимоги 404
1.1 Інформування громадськості 405
1.2 Документація та ведення звітних матеріалів 406
1.3 Наглядова діяльність 406

2. Спеціальні вимоги 406
2.1 Характеристика вільної зони від плодових мух. 406
2.2 Встановлення вільної зони від плодових мух 407
2.2.1 Буферні зони 407
2.2.2 Проведення обстеження перед встановленням вільної зони 407
2.2.2.1 Процедури встановлення пасток 408
2.2.2.2 Процедури вибіркового контролю фруктів 410
2.2.3 Контроль за переміщенням об'єктів регулювання 411
2.2.4 Додаткова технічна інформація, необхідна для встановлення вільної зони від плодових мух 411
2.2.5 Національне регулювання вільної зони від шкідливого організму 411
2.3 Підтримання вільної зони від плодових мух 412
2.3.1 Нагляд за підтриманням вільної зони від плодових мух 412
2.3.2 Контроль за переміщенням об'єктів регулювання 412
2.3.3 Корегувальні заходи (включаючи заходи у разі спалаху) 412
2.4 Призупинення, відновлення та втрата статусу вільної зони від плодових мух. 413
2.4.1 Призупинення 413
2.4.2 Відновлення 413
2.4.3 Втрата статусу вільної зони 413

ДОПОВНЕННЯ 1
Вказівки щодо плану коригувальних дій 414

ДОДАТОК 1
Вказівки щодо процедури встановлення пасток 416

ДОДАТОК 2
Вказівки щодо процедур вибіркового контролю фруктів 416

ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Цей стандарт підписаний Комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2006.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт містить вказівки щодо встановлення вільних зон від плодових мух (Tephritidae), що є економічно важливими, та підтримання їхнього статусу вільних зон від шкідливих організмів.

Посилання

Визначення статусу шкідливих організмів у зоні, 1998. МСФЗ № 8, ФАО, Рим.
Глосарій фітосанітарних термінів, МСФЗ № 5, ФАО, Рим.
Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. МСФЗ № 9, ФАО, Рим.
Вказівки щодо нагляду, 1997. МСФЗ №6, ФАО, Рим.
Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.
Повідомлення про шкідливі організми, 2002. МСФЗ № 17. ФАО, Рим
Вимоги до встановлення вільних зон, 1996. МСФЗ № 4. ФАО, Рим
Вимоги до встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва, 1999. МСФЗ № 10. ФАО, Рим

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ №. 5 (*Глосарій фітосанітарних термінів*).

Опис вимог

Загальні вимоги для встановлення вільної зон від плодових мух є наступними:
– підготовка програми інформування громадськості;
– управління елементами системи (ведення документації та запровадження системи перегляду, ведення звітів), та
– процедури нагляду.

Ключовими елементами вільної зон від плодових мух є:
– характеристика вільної зон від плодових мух;
– встановлення та підтримання вільної зон від плодових мух.

Ці елементи включають наглядову діяльність з встановлення пасток та вибіркового контролю фруктів, офіційний контроль за переміщенням об'єктів регулювання. Вказівки щодо процедур встановлення пасток та вибіркового контролю фруктів встановлюються у Додатках 1 та 2.

Додаткові елементи включають: коригувальні плани дій, призупинення, відновлення (якщо можливе) та втрату статусу вільної зон від плодових мух. Розробка коригувального плану дій описана в Доповненні 1.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Плодові мухи є надзвичайно важливою для багатьох країн групою шкідливих організмів, що обумовлюється їхньою здатністю спричиняти шкоду фруктам та, як наслідок, унеможливлювати доступ на міжнародні ринки рослинної продукції, яка може виступати організмом-господарем для плодових мух. Висока ймовірність інтродукції плодових мух, пов'язана з широким спектром організмів-господарів плодових мух, призводить до встановлення заборон країнами-імпортерами на ввіз фруктів з країн, де поширені ці шкідливі організми. З цих причин виникає необхідність розробки МСФЗ, який регулюватиме встановлення та підтримання зон, вільних від плодових мух.

Вільна зона являє собою «Зону, відсутність у якій даного шкідливого організму підтверджена науковими даними, та в якій, якщо це є належним, цей стан офіційно підтримується» (МСФЗ №. 5: Глосарій фітосанітарних термінів). Зони можуть бути природно вільні від плодових мух та залишатись природно вільними за рахунок природних бар'єрів та кліматичних умов, та/або підтримуватись вільними за рахунок вжиття відповідних заходів (якщо плодові мухи мають потенціал до акліматизації у цій зоні), або можуть бути штучно очищені відповідно до програм ліквідації шкідливих організмів (Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, МСФЗ № 9). МСФЗ № 4 (Вимоги до встановлення вільних зон) описує різні види вільних від шкідливих організмів зон та загальні вказівки для встановлення таких зон. Однак, необхідність в додаткових вказівках щодо встановлення та підтримання зон, вільних саме від плодових мух, є загальновизнаною. Цей стандарт описує додаткові вимоги для встановлення та підтримання вільних зон від плодових мух. Визначеними шкідливими організмами, для подолання яких був розроблений цей стандарт є підклас Diptera, родина Tephritidae, родів *Anastrepha, Bactrocera, Ceratitis, Dacus, Rhagoletis* та *Toxotrypana*.

Встановлення та підтримання вільної зони від плодових мух передбачає, що до товарів, що виготовлені у вільній зоні не будуть застосовуватись спеціальні фітосанітарні заходи, які зазвичай застосовуються для подолання визначених шкідливих організмів.

ВИМОГИ

1. Загальні вимоги

Визначення та положення МСФЗ № 4 (*Вимоги до встановлення вільних зон*) застосовуються до встановлення та підтримання вільних зон для всіх видів шкідливих організмів, включаючи плодових мух. Таким чином, МСФЗ № 4 повинен застосовуватись нерозривно з цим стандартом.

Для встановлення та підтримання вільної зон від плодових мух можуть бути необхідними фітосанітарні заходи та спеціальні процедури, що описуються далі у цьому стан-

дарті. Рішення про встановлення формальної вільної зон від плодових мух може базуватись на технічних факторах, передбачених цим стандартом. Вони включають наступні компоненти: біологія шкідливого організму, розмір зони, рівень популяції шкідливого організму та дисперсійний шлях, екологічні умови, географічна ізольованість та доступність методів для викорінювання шкідливого організму.

Вільна зона від плодових мух може бути встановлена у відповідності до МСФЗ окремо в різних ситуаціях. У одних випадках необхідне впровадження всіх елементів, що передбачені цим стандартом, у інших – тільки деяких з них.

У зонах, де акліматизація плодових мух є неможлива через кліматичні, географічні чи інші причини, їхня відсутність має бути офіційно визнана відповідно до першого параграфу розділу 3.1.2 МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливих організмів у зоні*). Однак, якщо встановлена наявність плодових мух, які здатні спричинити економічні збитки протягом сезону (Стаття VII.3 *Міжнародної конвенції із захисту рослин*), виправні заходи повинні бути вжиті з метою підтримання статусу вільної зони від плодових мух.

У зонах, де плодові мухи потенційно можуть бути, та у зонах, де вони відсутні, повинен здійснюватись загальний нагляд у відповідності з розділом 3.1.2 МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливих організмів у зоні*), який, зазвичай, є достатнім для визначення та встановлення вільної зони від шкідливих організмів. Для підтримання статусу вільної зони від шкідників можуть бути встановлені вимоги до імпорту та/або обмеження щодо переміщення, спрямовані на недопущення інтродукції плодових мух.

1.1 Інформування громадськості

Програми інформування громадськості є надзвичайно важливими у зонах, де ризик інтродукції є високим. Важливим фактором встановлення та підтримання вільної зони від плодових мух є підтримка та участь громадськості (зокрема місцевого населення), що знаходиться у близькості до вільної зони від плодових мух та осіб, що пересуваються цією зоною, включаючи осіб, що мають прямий чи непрямий інтерес. Громадськість та зацікавлені особи мають бути повідомленими через різні види мас-медіа (письмові оголошення, радіо, телебачення) про важливість встановлення та підтримання статусу вільної від шкідливих організмів зони, та про уникнення інтродукції чи ре– інтродукції потенційно зараженого матеріалу. Такі програми можуть зробити вагомий внесок у підтримання статусу вільної зони від плодових мух. Інформування громадськості та програма фітосанітарної освіти має бути постійно діючою та може включати інформацію про:

– постійні чи випадкові контрольно– пропускні пункти
– поштові знаки на пунктах в'їзду та транзитні коридори
– сміттєвих баків для організмів-господарів
– листівки чи брошури, що містять інформацію про шкідливий організм та вільну зону
– публікації (наприклад, печатні, електронні)
– системи регулювання переміщення фруктів
– організмів-господарів, що мають некомерційне значення
– безпечність пасток
– санкції за невиконання правил, якщо це доцільно.

1.2 Документація та ведення звітних матеріалів

Фітосанітарні заходи, що використовуються для встановлення та підтримання вільної зони від плодових мух, мають бути належним чином документально оформлені як складова фітосанітарних процедур. Їх потрібно регулярно переглядати та оновлювати, включаючи виправні заходи (дивитись також МСФЗ № 4: *Вимоги до встановлення вільних зон*).

Звітні матеріали досліджень, розслідувань, випадків чи спалахів та результатів процедур мають зберігатись не менше 24 місяців. Такі звітні матеріали мають надаватись НОКЗР імпортуючої країни на її вимогу.

1.3 Наглядова діяльність

Програма вільної зони від плодових мух, включаючи регуляторний контроль, наглядову діяльність (наприклад, процедури встановлення пасток та процедури вибіркового контролю фруктів) та планування корегуючих дій, має повністю відповідати офіційно затвердженим процедурам.

Такі процедури мають включати офіційне делегування відповідальності основному персоналу, наприклад:

– особа з відповідними повноваженнями повинна нести відповідальність за належне впровадження та підтримання системи/процедур;

– ентомологи мають нести відповідальність за визначення видових характеристик плодових мух.

Ефективність програми потрібно контролювати періодично НОКЗР країни експорту шляхом перегляду документації та процедур.

2. Спеціальні вимоги

2.1 Характеристика вільної зони від плодових мух

Визначальні характеристики вільної зони від плодових мух включають:

– ідентифікацію визначених видів плодових мух та їх поширення всередині зони або на прилеглих територіях

– …комерційні та некомерційні організми, які виступають господарями

– делімітація зони (розроблення деталізованих мап та GPS координаторів, які відображатимуть межі території, природні бар'єри, точки входу, зону розміщення організмів-господарів, і, якщо потрібно, буферні зони)

– кліматичні умови, наприклад, кількість атмосферних опадів, відносна вологість, температура, переважна швидкість вітру та його напрям.

Подальші вказівки для встановлення та опису вільної зони містяться у МСФЗ № 4 (*Вимоги до встановлення вільних зон*).

2.2 Встановлення вільної зони від плодових мух

Наступні заходи мають бути розроблені та впроваджені:

– нагляд за встановленням вільної зони від плодових мух

– делімітація вільної зони від плодових мух

– вжиття фітосанітарних заходів, пов'язаних з переміщенням організмів-господарів або об'єктів регулювання

– визначення методик пригнічення та ліквідації шкідливих організмів.

Необхідним може бути встановлення буферних зон (відповідно до розділу 2.2.1) та збір додаткової технічної інформації під час встановлення вільної зони від плодових мух.

2.2.1 Буферні зони

У зонах, де географічна ізольованість не є достатньою умовою для запобігання інтродукції чи повторного зараження вільної зони, або де немає інших засобів для протидії переміщенню плодових мух на територію вільної зони, мають встановлюватись буферні зони. Під час встановлення буферної зони мають враховуватись наступні фактори:

– методи пригнічення шкідливих організмів, які використовуються для зниження популяції плодових мух, включаючи:

- використання селективних інсектицидних приманок
- розпилення
- методи стерилізації комах
- методи винищення самців
- біологічний контроль
- механічний контроль, тощо

– доступність організмів-господарів, системи вирощування рослин, природне зростання

– кліматичні умови

– географічні характеристики зони

– здатність до природного поширення через визначені шляхи

– можливість впровадження засобів для моніторингу ефективності встановлення буферної зони (наприклад, встановлення мережі пасток).

2.2.2 Проведення обстеження перед встановленням вільної зони

Програма регулярних обстежень має бути встановлена та запроваджена. Встановлення пасток є переважним способом для перевірки присутності плодових мух в зоні для комах, що реагують на приманки. Однак, якщо встановлення пасток не є дуже ефективним, наприклад, коли різновиди менш чуйні до спецефічних приманок, додатково можуть використовуватися процедури вибіркового контролю фруктів.

Перед встановленням вільної зони від плодових мух має проводитись обстеження протягом часу, який визначається відповідно до кліматичних характеристик зони, як технічна необхідність, обстеження також може проводитись протягом 12 наступних місяців у вільній зоні від плодових мух у зонах розміщення комерційних та некомерційних рослин-господарів

для засвідчення відсутності в зоні шкідливого організму. У зоні має бути встановлена повна відсутність популяції організму протягом періоду обстеження, що передує встановленню зони. Однак, одиничний випадок встановлення дорослого шкідливого організму, з врахуванням його статусу (у відповідності з МСФЗ № 8: *Визначення статусу шкідливих організмів у зоні*), не обов'язково призводить до скасування присвоєного зоні статусу вільної зони від плодових мух. Для визначення зони як вільної зони від шкідливих організмів протягом періоду обстеження не має бути жодного випадку виявлення особин, що зростають, двох чи більше випадків виявлення здатних до запліднення дорослих особин, або запліднених самок визначеного виду шкідливих організмів. Для різних видів плодових мух запроваджуються різні режими встановлення пасток та вибіркового контролю фруктів. Обстеження має здійснюватись відповідно до вказівок у Додатках 1 та 2. Ці вказівки можуть бути переглянуті у разі вдосконалення пасток, приманок та процедур вибіркового контролю фруктів.

2.2.2.1 Процедури встановлення пасток

Цей розділ дає загальну інформацію стосовно встановлення пасток для визначеного виду плодових мух. Умови встановлення пасток можуть змінюватись залежно від, наприклад, визначеного виду плодових мух та умов навколишнього середовища. Детальніша інформація надається Додатком 1. При плануванні процедури встановлення пасток наступні фактори мають бути враховані:

Тип пастки та приманка

Деякі типи пасток та приманок було розроблено за останні десятиріччя для обстеження за популяціями плодових мух. Відловлення мух різниться залежно від типів використаної приманки. Тип пастки, обраний для нагляду залежить від визначеного виду плодових мух та природи приманки. Найбільш поширеними пастками є пастки Jackson, McPhail, Steiner, пастки з відкритим дном, пастки з жовтою панеллю, які можуть використовувати спеціальні приманки (пара– феромонні чи феромонні приманки для самців), харчові приманки чи приманки, що імітують запах рослини-господаря (рідкі протеїнові або сухі синтетичні). Рідкий протеїн використовується для відловлювання багатьох видів плодових мух як чоловічої, так і жіночої статі (з невеликим перевищенням числа відловлених самок). Однак, ідентифікація плодових мух може ускладнюватись через розщеплення їх рідкою приманкою. У пастках типу McPhail, може додаватись етилен гліколь для зупинення розщеплення. Сухі синтетичні приманки використовуються для відловлювання жіночих особин, захоплюють менше організмів інших видів, які не є об'єктом відлову, та, при використанні у сухих пастках, здатні запобігати розщепленню захоплених особин.

Щільність пасток

Щільність пасток (число пасток, що припадають на одиницю зони) є критичним фактором для ефективного нагляду за фруктовими мушками та мають встановлюватись відповідно до визначеного виду плодових мух, ефективності пасток, практики вирощування рослин та інших біотичних та абіотичних факторів. Щільність пасток може змінюватись на різних стадіях програми, зокрема, на стадії встановлення вільної зони від плодових мух та стадії підтримання стану зони. Щільність пасток також залежить від ризику, що пов'язаний з потенційними шляхами поширення шкідливих організмів у визначеній вільній зоні.

Розміщення пасток (визначення спеціального місця розташування пасток)

Відповідно до програми встановлення вільної зони від плодових мух, широка мережа пасток має бути розташована на цілій території зони. Схема мережі пасток залежатиме від характеристик зони, поширення рослин-господарів та біології плодових мух, які є об'єктом боротьби. Однією з найбільш вагомих показників при розміщенні пасток є обрання правильного місця розташування пастки відносно рослини-господаря. При управлінні мережею пасток може бути корисним використання глобальної системи орієнтування (GPS) та географічної інформаційної системи (GIS).

При розташуванні пасток необхідно брати до уваги наявність в зоні найпривабливіших рослин-господарів (першочергових, вторинних та випадкових господарів) для визначеного виду шкідливих організмів. Оскільки шкідливий організм асоційований зі визріваючим фруктом, місце розташування пасток повинно враховувати ступень зрілості фруктів, що знаходяться на рослинах-господарях. Увага має бути приділена практиці комерційного управління у зоні, де дерева-господарі вирощуються. Наприклад, регулярне використання інсектицидів (та/або інших хімікатів) по відношенню до дерев-господарів може спричинити хибно негативний вплив на програму встановлення пасток.

Нагляд за пастками

Регулярність обстеження за пастками (підтримання та оновлення пасток) за час запровадження програми пасток має залежати від:

– довговічність приманки (тривалість привабливості)
– затримуюча здатність
– показники відловлених шкідливих організмів
– сезони активності плодових мух
– розміщення пасток
– біологія визначених видів
– умови навколишнього природного середовища.

Перевірка пасток для плодових мух

Частота огляду пасток у період запровадження програми пасток залежатиме від:

– очікуваної активності плодових мух (біології визначених видів)
– реагування визначеного виду плодових мух на статус рослини-господаря у різні пори року
– приблизна очікувана кількість визначеного виду плодових мух та інших видів плодових мух, що спіймаються пасткою
– тип пастки що використовується
– фізичні умови утримання мух в пастках (та чи можлива їх ідентифікація).

У деяких пастках особини можуть швидко розщепитись, що робить ідентифікацію неможливою. При використання подібних пасток їх часта перевірка є необхідною.

Здатність ідентифікації

НОКЗР повинна мати місце чи постійний доступ, адекватну інфраструктуру та кваліфікований персонал для проведення ідентифікації виявлених особин визначеного виду з застосуванням виїзного методу, бажано протягом 48 годин після виявлення. Подальше

проведення експертиз може бути необхідним на стадії встановлення зони та застосування корективних заходів.

2.2.2.2 Процедури вибіркового контролю фруктів

Процедури вибіркового контролю фруктів можуть використовуватись як один з методів нагляду у поєднанні з процедурами встановлення пасток, якщо встановлення пасток не є достатньо ефективним. Варто відмітити, що процедури вибіркового контролю фруктів є надзвичайно ефективними при проведенні немасштабних досліджень у зоні спалаху. Однак, цей метод є надзвичайно трудомістким, тривалим та затратним, що пов'язано зі знищенням фруктів. Важливо звернути увагу, що зразки фруктів повинні утримуватись у відповідних умовах для підтримання життєздатності плодової мухи, якою вражений фрукт, на всіх стадіях розвитку, з метою її ідентифікації.

Привабливість рослин-господарів

При проведенні процедури вибіркового контролю фруктів потрібно пам'ятати про наявність першочергово привабливих, вторинних та випадкових господарів для визначеного виду шкідливих організмів. Також необхідно звернути увагу на зрілість фрукту, видимі сліди зараження фрукту, та комерційну практику (наприклад, застосування інсектицидів) у зоні.

Фокусування на зонах підвищеного ризику

Процедури вибіркового контролю фруктів мають концентрувати увагу на зонах, в яких можлива наявність заражених фруктів, якими є:

– міські зони
– покинуті плодові сади
– відходи фруктів при пакуванні
– плодові ринки
– місця з високою концентрацією першочергово привабливих рослин-господарів
– пункти проникнення на територію вільної зони від плодових мух.

Рослини, що вражені визначеним видом плодових мух, використовуються при здійсненні вибіркового контролю як зразки для дослідження.

Кількість зразків та відбір

Фактори, які повинні бути враховані:

– необхідний рівень достовірності
– доступність первинного матеріалу-господаря в полі
– фрукти з симптомами на деревах, які впали з дерев, та які віднесені до відходів (наприклад, під час пакування) у разі необхідності.

Процедури обробки зразків фруктів для огляду

Отримані на полі зразки фруктів мають бути надійно збережені, розподілені на частини, шкідливі організми мають бути вилучені та ідентифіковані. Фрукти мають бути позначені, транспортовані та збережені у такий спосіб, щоб уникнути перемішування різних зразків фруктів.

Здатність ідентифікації

НОКЗР повинна мати місце чи постійний доступ, адекватну інфраструктуру та кваліфікований персонал для проведення ідентифікації стадій розвитку плодових мух та виявлених дорослих особин визначеного виду з застосуванням виїзного методу.

2.2.3 Контроль за переміщенням об'єктів регулювання

Контроль за переміщенням об'єктів регулювання має проводитись для запобігання поширення визначеного виду шкідливих організмів у вільній зоні від плодових мух. Такий контроль залежить від оціненого ризику (після визначення ймовірних шляхів поширення та об'єктів регулювання) та може включати:

– внесення визначених видів плодових мух до списку карантинних шкідливих організмів

– регулювання шляхів поширення та матеріалів, що вимагають контролю з метою підтримання стану вільної зони від плодових мух зони

– національні обмеження щодо переміщення регульованих матеріалів вільною зоною від плодових мух

– огляд регульованих матеріалів, ознайомлення з документацією, та, у випадках виявлення невідповідності, застосування необхідних фітосанітарних заходів (наприклад, обробка, повернення чи знищення).

2.2.4 Додаткова технічна інформація, необхідна для встановлення вільної зони від плодових мух

Додаткова інформація може знадобитись при встановленні вільних зон від плодових мух. Інформація включає:

– історичні дані стосовно виявлення, біології та популяційної динаміки визначеного виду шкідливих організмів, а також, стосовно нагляду за означеним видом шкідливих організмів у вільній зоні від плодових мух

– результати фітосанітарних заходів, якщо було вжито у процесі виявлення плодових мух у вільній зоні від плодових мух

– звіти про комерційне виробництво рослин-господарів у зоні, оцінку некомерційних продуктів та про присутність диких рослин-господарів.

– перелік інших плодових мух, які можуть бути присутніми у вільній зоні від плодових мух та є економічно значимими.

2.2.5 Національне регулювання вільної зони від шкідливого організму

НОКЗР повинна перевіряти статус зони, вільної від плодових мух (у відповідності з МСФЗ № 8: *Визначення статусу шкідливих організмів у зоні*), шляхом підтвердження відповідності процедурам, описаним у цьому стандарті (нагляду та контролю). НОКЗР повинна проголосити та довести до відома інформацію стосовно утворення вільної зони від плодових мух.

З метою перевірки статусу вільної зони від плодових мух та з метою проведення внутрішнього управління, триваючий статус вільної зон від плодових мух повинен пере-

вірятись після встановлення зони та вжиття будь-яких фітосанітарних заходів для підтримання цього статусу.

2.3 Підтримання вільної зони від плодових мух

З метою підтримання статусу вільної зони від плодових мух, НОКЗР повинна продовжувати діяльність з нагляду та контролю для подальшого засвідчення статусу вільної зони.

2.3.1 Нагляд за підтриманням вільної зони від плодових мух

Після засвідчення та оголошення про встановлення вільної зони від плодових мух, офіційна програма нагляду повинна продовжуватись на такому рівні, який буде необхідним та достатнім для підтримання статусу вільної зони. Мають оформлюватись періодичні технічні звіти про наглядову діяльність (наприклад, раз у місяць). Вимоги до цього процесу, по-суті, є такими, як і до процесу встановлення вільної зони від плодових мух (дивитись розділ 2.2), з різницею лише у тому, що щільність та розміщення пасток визначаються відповідно до оціненого рівня ризику інтродукції визначеного виду шкідливих організмів.

2.3.2 Контроль за переміщенням об'єктів регулювання

Такий самий як і за встановленням вільної зони від плодових мух (відповідно до розділу 2.2.3).

2.3.3 Коригувальні заходи (включаючи заходи у разі спалаху)

НОКЗР повинна мати розроблений план корегувальних дій, який може бути застосований якщо визначений вид шкідливих організмів з'явиться у вільній зоні або у матеріалі-господарі, що знаходиться у цій зоні (детальні вказівки передбачаються Додатком 1), або якщо виявлене недотримання процедур. Цей план повинен передбачати заходи стосовно:

– виникнення спалаху відповідно до критеріїв, визначених у МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливих організмів у зоні*) та повідомлення про нього

– обмежувального нагляду (процедури встановлення пасток та вибіркового контролю фруктів) з метою визначення зараженої зони, яка потребує коригувальних дій

– впровадження заходів контролю

– подальшого нагляду

– критерій для повторного встановлення вільної зони, що постраждала від спалаху

– реакція на протидію.

План коригувальних план дій має бути розпочатий якнайшвидше, але у будь-якому разі не пізніше 72 годин з моменту виявлення (дорослих шкідливих організмів визначеного виду, або шкідливих організмів визначеного виду, які перебувають у стадії розвитку).

2.4 Призупинення, відновлення та втрата статусу вільної зони від плодових мух

2.4.1 Призупинення

Статус вільної зони від плодових мух або певної ділянки всередині такої зони має бути призупинений на певний час та на певній території у разі спалаху визначеного виду плодових мух, що виявляється у виявленні плодової мухи, яка знаходяться у стадії розвитку або двох чи більше здатних до розмноження дорослих особин, що підтверджується науковими доказами, або заплідненої самки в межах певного періоду і відстані. Призупинення також може застосовуватись при виявленні невідповідності процедур (наприклад, неправильного розміщення пасток або контролю за переміщенням господарів, або обробок).

Якщо критерії спалаху виявлені, це причина для застосування плану коригувальних дій у відповідності до цього стандарту, з негайним повідомленням зацікавлених НОКЗР країн імпорту (дивитись МСФЗ № 17: *Повідомлення про шкідливі організми*). Статус цілої вільної зони від плодових мух або її певної частини може бути призупиненим або скасованим. У більшості випадків радіус зони, статус якої призупинено, обмежується зоною зараження. Радіус залежатиме від біології та екології визначеного виду шкідливих організмів. Такий самий радіус застосовуватиметься до всієї вільної зони, на якій розміщуються визначені види, до моменту доки не будуть надані докази зміни статусу. Якщо має місце призупинення статусу, критерії для призупинення та відновлення цього статусу мають бути чітко розроблені. Необхідно інформувати НОКЗР зацікавлених країн імпорту повинні бути проінформованою про будь-які зміни статусу вільної зони від плодових мух.

2.4.2 Відновлення

Відновлення має ґрунтуватись на вимогах для встановлення з наступними умовами:

– не виявлено жодних особин визначеного виду шкідливих організмів протягом періоду, встановленого з врахуванням особливостей організмів та переважних умов навколишнього природного середовища[1], що підтверджується перевіркою, або;

– у випадку, коли призупинення вжито через застосування неправильних процедур, статус відновлюється після усунення наслідків такого застосування.

2.4.3 Втрата статусу вільної зони від плодових мух

Якщо контрольні заходи не виявились ефективними, і шкідливі організми поширились на всій території зони (зони, визнаної вільною), статус вільної зони від плодових мух має бути знятий. Для того, щоб відновити цей статус, мають бути використані процедури встановлення та підтримання вільної зони, описані в цьому стандарті.

---

[1] Періоду, що триває з моменту останнього виявлення шкідливого організму. Для деяких видів, жодне наступне виявлення не повинно мати місце протягом трьох життєвих циклів. Однак, наглядовий період має встановлюватись на основі наукових відомостей, включаючи ті, що отримані на місці шляхом нагляду

ДОПОВНЕННЯ 1
Вказівки щодо плану коригувальних дій

Виявлення однієї плодової мухи (дорослої чи примагінальної) встановленого виду у вільній зоні тягне за собою застосування плану коригувальних дій.

У випадку спалаху, метою вжиття виправного плану коригувальних дій є ліквідація шкідливого організму та відновлення статусу вільної зони.

План коригувальних дій має розроблятись з урахуванням біології встановленого виду шкідливих організмів, географії вільної зони, кліматичних умов та поширеності рослин-господарів у зоні.

Елементи, необхідні для запровадження плану коригувальних дій:

– правове забезпечення процесу впровадження плану коригувальних дій

– критерії для визначення спалаху

– тимчасові межі для початкової реакції

– технічні критерії для встановлення пасток, запровадження процедури вибіркового контролю фруктів, вжиття заходів зі знищення шкідливих організмів та регуляторних заходів

– доступність необхідних оперативних ресурсів

– можливість ідентифікації шкідливого організму

– ефективна співпраця з НОКЗР країн-імпорту, включаючи виконання положень контракту іншими зацікавленими сторонами.

Заходи щодо застосування плану коригувальних дій

1. Визначення фітосанітарного статусу виявленого організму (чи вимагає прийняття відповідних заходів, чи не вимагає прийняття відповідних заходів)

1.1. Якщо виявлений організм не вимагає прийняття відповідних заходів (МСФЗ № 8: *Визначення статусу шкідливих організмів у зоні*), застосування коригувальних дій не вимагається.

1.2. Якщо виявлений організм визначеного виду може вимагати проведення відповідних заходів, негайно після його виявлення має бути проведене дослідження, яке передбачатиме встановлення додаткових пасток та відбір зразків фруктів (вибірковий контроль), для встановлення наявності спалаху та визначення дій, які мають бути вжиті з метою протидії виявленим організмам. Якщо встановлена популяція організму, дослідження повинно виявити його масштаб всередині зони.

2. Призупинення статусу вільної зони від плодових мух

У разі виявлення наявності спалаху або підстав, зазначених у розділі 2.4.1 статус вільної зони призупиняється. Заражена зона може бути відмежована, або охоплювати всю вільну зону.

3. Впровадження заходів контролю в зараженій зоні

У відповідності з МСФЗ № 9 (*Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів*), у зараженій зоні негайно мають бути вжиті спеціальні виправні або ліквіда-

ційні заходи, про їх має бути сповіщено громадськість. Ліквідаційні заходи можуть включати:

– використання селективних інсектицидних приманок
– методи стерилізації комах
– зібрання врожаю всіх фруктів, що зростають на деревах
– методи винищення самців
– знищення заражених фруктів
– обробка ґрунту (хімічна чи фізична)
– застосування інсектицидів

Негайно повинні бути вжиті фітосанітарні заходи з контролю над переміщенням об'єктів регулювання, які можуть виступати господарями для плодових мух. Такі заходи можуть включати заборону відвантаження вантажів з фруктами з зони зараження, незараження фруктів та перекриття доріг для запобігання вивезення фруктів з зараженої зони до інших частин вільної зони. Інші заходи можуть бути прийняті за погодженням з країною імпорту (наприклад, обробка, підвищений нагляд, встановлення додаткових пасток).

4. Критерії для відновлення статусу вільної зони від плодових мух після ліквідації спалаху

Критерії для визначення того, що ліквідація пройшла успішно, встановлені у розділі 2.4.2, мають використовуватись при застосуванні виправного плану дій для плодових мух. Часовий період для відновлення залежить від біології встановлених видів шкідливих організмів та переважних умов навколишнього середовища. Якщо ліквідація відповідає критеріям, визначеним у розділі 2.4.2 мають бути вжиті наступні дії:

– повідомлення НОКЗР країни імпорту
– відновлення звичайного нагляду
– відновлення статусу вільної зони.

5. Повідомлення зацікавлених осіб

НОКЗР та інші зацікавлені особи мають бути повідомлені про будь-яку зміну статусу вільної зони від плодових мух. Обов'язки встановлені Міжнародною конвенцією із захисту рослин щодо повідомлення про шкідливі організми мають бути виконані (МСФЗ № 17: *Повідомлення про шкідливі організми*).

ДОДАТОК 1

Цей додаток містить виключно посилання на джерела та не входить до нормативної частини стандарту. Публікації, що зазначені нижче є широкодоступними та авторитетними.

Вказівки щодо процедури встановлення пасток

Інформація про встановлення пасток міститься у публікації Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ): *Вказівки щодо встановлення пасток для програм протидії плодовим мухам*, МАГАТЕ/ФАО–TG/FFP, 2003. МАГАТЕ, Відень.

ДОДАТОК 2

Цей додаток містить виключно посилання на джерела та не входить до нормативної частини стандарту.

Вказівки щодо процедур вибіркового контролю фруктів

Інформація про процедури вибіркового контролю фруктів міститься у публікаціях, вказаних нижче. Перелік не є вичерпним.

Enkerlin, W.R.; Lopez, L.; Celedonio, H. (1996) Вдосконалення розмежування виявлених ідентифікованих та неіндефікованих дорослих плодових мух (Diptera: Tephritidae): програми стерилізації. Журнал економічної ентимології **89**(4), 946–949.

Enkerlin W.; Reyes, J. (1984) *Evaluacion de un sistema de muestreo de frutos para la deteccion de Ceratitis capitata (Wiedemann).* 11 Congreso Nacional de Manejo Integrado de Plagas. Asociacion Guatemalteca de Manejo Integrado de Plagas (AGMIP). Ciudad Guatemala, Guatemala, Centro America.

Programa Moscamed (1990) Manual de Operaciones de Campo. Talleres Graficos de la Nacion. Gobierno de Mexico. SAGAR//DGSV.

Programa regional Moscamed (2003) Manual del sistema de detección por muestreo de la mosca del mediterráneo. 26 pp.

Shukla, R.P.; Prasad, U.G. (1985) Зміни популяції східної плодової мухи, *Dacus dorsalis* (Hendel), що залежать від рослин-господарів та абіотичних факторів. *Управління тропічними шкідливими організмами* **31**(4)273–275.

Tan, K.H.; Serit, M. (1994) Динаміка популяції дорослих *Bactrocera dorsalis* (Diptera: Tephritidae) по відношенню до фенології рослин та погодних умов на прикладі двох місцевостей острова Пенанг, Малайзія. *Ентомологія навколишнього сердовища* **23**(2), 267–275.

Wong, T.Y.; Nishimoto, J.I.; Mochizuki, N. (1983) Характеристика зараження середземноморською плодовою мухою та східною плодовою мухою (Diptera: Tephritidae) у місцевості Кула на Маві, Гаваї. *Ентомологія навколишнього середовища* **12**(4): 1031–1039. IV Хімічний контроль.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 27 ДІАГНОСТИЧНІ ПРОТОКОЛИ ДЛЯ РЕГУЛЬОВАНИХ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ (2006)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ПІДТВЕРДЖУЮЧИЙ НАПИС 419

ВСТУП 419
Сфера застосування 419
Посилання 419
Визначення 419
Опис вимог 419

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 420

МЕТА ТА ВИКОРИСТАННЯ ДІАГНОСТИЧНИХ ПРОТОКОЛІВ 421

ВИМОГИ 422
1. Загальні вимоги до діагностичних протоколів 422

2. Спеціальні вимоги для діагностичних протоколів 423
2.1 Інформація про шкідливий організм 423
2.2 Таксономічна інформація 423
2.3 Виявлення 424
2.4 Ідентифікація 424
2.5 Звіти 426
2.6 Призначення контактних осіб для отримання подальшої інформації 427
2.7 Підтвердження 427
2.8 Посилання 427

3. Публікування діагностичних протоколів 427

Додаток 1
Основні складові процедур складання діагностичних протоколів 428

ПІДТВЕРДЖУЮЧИЙ НАДПИС

Цей стандарт підписаний Тимчасовою комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2006.

ВСТУП

СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Цей стандарт містить опис структури та змісту діагностичних протоколів для регульованих шкідливих організмів, які передбачені Міжнародною конвенцією із захисту рослин. Протоколи описують процедури та методи офіційної діагностики регульованих шкідливих організмів. Вони встановлюють мінімальні вимоги для достовірного аналізу регульованих шкідливих організмів.

Посилання

Визначення статусу шкідливих організмів у зоні, 1998. МСФЗ № 8, ФАО, Рим

Система сертифікації на експорт, 1997. МСФЗ № 7, ФАО, Рим

Глосарій фітосанітарних термінів ФАО, 2006. МСФЗ № 5. ФАО, Рим.

Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. МСФЗ №20, ФАО. Рим.

Вказівки щодо огляду, 2005. МСФЗ №23, ФАО, Рим..

Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. МСФЗ № 9, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1997. МСФЗ №6, ФАО, Рим

Вказівки щодо повідомлення про невідповідність і дії у надзвичайних ситуаціях, 2001. МСФЗ № 13, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим..

Повідомлення про шкідливі організми, 2002. МСФЗ № 17. ФАО, Рим.

Вимоги до встановлення зон низької чисельності шкідливого організму, 2005. МСФЗ № 22. ФАО, Рим.

Вимоги до встановлення вільних зон, 1996. МСФЗ № 4. ФАО, Рим.

Вимоги до встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва, 1999. МСФЗ № 10. ФАО, Рим

Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002. МСФЗ №14. ФАО, Рим

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ №. 5 (*Глосарій фітосанітарних термінів*).

Опис вимог

Цей стандарт дає уявлення про зміст діагностичних протоколів, їх мету та використання, опублікування та розробку. Діагностичні протоколи для специфічних шкідливих організмів включену у додаток до цього стандарту.

У діагностичний протокол включаються інформація про шкідливий організм, його класифікаційні ознаки, методи його виявлення та ідентифікації, необхідні для діагностики. Діагностичні протоколи встановлюють мінімальні вимоги для проведення достовірної діагностики визначених регульованих шкідливих організмів та містять вказівки щодо визначення правильного методу, який підлягає застосування за конкретних обставин. Методи, що включаються у діагностичні протоколи обираються з урахуванням їх точності, специфіки та відтворюваності. Інформація, що підтверджує відповідність кожного методу цим ознакам також має бути надана.

Детальна інформація та вказівки для виявлення шкідливих організмів у діагностичних протоколах надаються, наприклад, щодо ознак та симптомів характерних для тих чи інших шкідливих організмів, з ілюстраціями (якщо необхідно), описом стадій розвитку шкідливого організму, методів виявлення шкідливого організму у товарі, методів екстрагування, відмежування та вилучення шкідливого організму з рослини. Вказівки стосовно ідентифікації шкідливого організму включають детальний опис морфологічних та морфометричних методів, методів, що ґрунтуються на біологічних властивостях, методів, що ґрунтуються на біохімічних та молекулярних властивостях шкідливих організмів. Подальші детальні вказівки мають міститись у звітах.

Діагностичні протоколи використовуються, зазвичай, лабораторіями, які проводять діагностику шкідливого організму. Діагностичні протоколи постійно переглядаються та доповнюються з врахуванням новітніх розробок у сфері діагностики шкідливих організмів. Стандарт також передбачає вказівки щодо ініціювання, розробки, перегляду та опублікування діагностичних протоколів для регульованих шкідливих організмів.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Належне виявлення та ідентифікація шкідливого організму є надзвичайно важливими для подальшого застосування фітосанітарних засобів (див. Наприклад, МСФЗ №. 4: *Вимоги до встановлення вільних зон; Вказівки щодо нагляду,* 1997. МСФЗ №6; *Система сертифікації на експорт,* 1997. МСФЗ № 7; *Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів,* 1998. МСФЗ № 9; та *Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту,* 2004. МСФЗ № 20). (Зокрема, договірні сторони повинні розробити відповідні діагностичні процедури для визначення статусу шкідливих організмів та здійснення повідомлення про шкідливі організми (*Визначення статусу шкідливих організмів у зоні*, 1998. МСФЗ № 8; *Повідомлення про шкідливі організми,* 2002. МСФЗ № 17.), та діагностики шкідливих організмів, виявлених в імпортованих вантажах (*Вказівки щодо повідомлення про невідповідність і дії у надзвичайних ситуаціях*, 2001. МСФЗ № 13).

Національні організації із захисту рослин розробили діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів з метою належного виконання обов'язків, встановлених Статтею IV Міжнародної конвенції із захисту рослин (1997), зокрема, в частині нагляду, імпортного огляду та експортної сертифікації. З огляду на необхідність регіональної гармонізації, декілька Регіональних організацій із захисту рослин розробили значну кількість регіональних діагностичних стандартів. Цей факт підкреслює необхідність міжнародної

гармонізації. Вказані національні та регіональні стандарти мають стати основою для міжнародних протоколів. У подальшому, ТКФЗ, на своїй шостій сесії у 2004 році, визнав існування потреби у міжнародних діагностичних протоколах та з цією метою затвердив формування Технічної комісії з діагностичних протоколів.

МЕТА ТА ВИКОРИСТАННЯ ДІАГНОСТИЧНИХ ПРОТОКОЛІВ

Метою гармонізованих діагностичних протоколів є впровадження ефективних фітосанітарних заходів за різних обставин та досягнення взаємного визнання діагностичних результатів НОКЗР різних держав, що може значною мірою спростить торгівлю. У подальшому ці протоколи мають бути корисними для розвитку сфери експертних знань та технічної співпраці, акредитації та/або санкціонування лабораторій.

Окрім методів, які зазначені у діагностичних протоколах, що містяться у додатку до цього стандарту, НОКЗР можуть використовувати інші методи діагностики тих самих шкідливих організмів (наприклад, методи, що ґрунтуються на двосторонніх угодах). Протоколи, що містяться у додатку до цього стандарту, мають статус МСФЗ (див. Розділ 3 цього стандарту та статтю X Міжнародної конвенції із захисту рослин). Таким чином, договірні держави повинні приймати до уваги ці діагностичні протоколи при використанні діагностичних методів, зокрема, у випадках, коли це зачіпає інтереси інших договірних держав.

Діагностичні протоколи описують процедури та методи для виявлення та ідентифікації регульованих шкідливих організмів, які впливають на міжнародну торгівлю.

Діагностичні протоколи можуть використовуватись за різних обставин, які вимагають застосування різних методів. Групи обставин, класифіковані з урахуванням точності, специфіки та достовірності, є наступними:

– планова діагностика шкідливого організму, який широко розповсюджений у країні
– загальний нагляд за статусом шкідливого організму
– тестування матеріалів на відповідність сертифікаційним схемам
– нагляд за прихованим зараженням шкідливими організмами
– нагляд, що є складовою програми офіційної боротьби або програми ліквідації
– діагностика шкідливого організму, пов'язана з фітосанітарною сертифікацією
– планова діагностика шкідливого організму, що виявлений в імпортованому вантажі
– виявлення шкідливого організму у зоні, в якій він попередньо не з'явився
– випадки, коли шкідливий організм виявлений лабораторією вперше
– виявлення шкідливого організму в країні, де шкідливий організм до цього не з'являвся.

Наприклад, у випадку планової діагностики, швидкість та вартість методу тестування може грати важливішу роль, ніж специфіка та точність. Однак, виявлення шкідливого організму вперше вимагатиме застосування методів з вищим рівнем специфіки та відтворюваності. Вагомість результатів діагностики зазвичай залежить від належної методики вибіркового дослідження. Такі процедури, зазвичай, описуються іншими МСФЗ.

Діагностичні протоколи встановлюють мінімальні вимоги для достовірної діагностики регульованих шкідливих організмів. Вона може бути проведена із застосуванням одного методу чи комбінації методів. Діагностичні протоколи також передбачають додаткові методи, що використовуватимуться при певних обставинах. За можливістю визначається рівень точності, специфіки та відтворюваності для кожного методу. Національні організації із захисту рослин можуть використовувати ці критерії для визначення методу чи комбінації методів, які використовуватимуться за конкретних обставин.

Діагностичні протоколи, здебільшого, використовуються лабораторіями, які проводять діагностику шкідливого організму. Такі лабораторії можуть засновуватись при НОКЗР чи можуть бути уповноваженими НОКЗР для виконання такого роду діяльності у такий спосіб, що діагностика шкідливого організму розглядається як складова фітосанітарних заходів НОКЗР.

Основні елементи процедури складання діагностичних протоколів описані у Додатку 1.

ВИМОГИ

1. Загальні вимоги до Діагностичних протоколів[1]

Кожен протокол містить вказівки для виявлення та ідентифікації шкідливого організму(ів) експертом (ентомологом, мікологом, вірусологом, бактеріологом, нематологом, молекулярним біологом) або компетентним персоналом з відповідною кваліфікацією.

Методи, включені в діагностичні протоколи обираються на основі точності, специфіки та відтворюваності. Окрім цього, при виборі методів, що мають застосовуватись при розробці діагностичного протоколу, враховується доступність обладнання для дослідження, наявність необхідного досвіду, та практичні характеристики методу (наприклад, легкість використання, швидкість та вартість). Зазвичай, ці методи та пов'язана з ними інформація має бути опублікована. Може вимагатись, щоб методи були затвердженими перед їх включенням до діагностичних протоколів. Таке затвердження може виявлятись, наприклад, у встановлення використання відомих засобів контролю з метою забезпечення точності, специфіки та відтворюваності.

Кожний діагностичний протокол, зазвичай, встановлює більше ніж один метод, з урахуванням можливостей лабораторії та ситуації, в якій метод застосовуються. Такі ситуації включають діагностику різних життєвих стадій організму, яка передбачає використання різних методів, альтернативних діагностичних технік, необхідність застосування

[1] Наступні загальні вимоги застосовуються до всіх діагностичних протоколів:
– Лабораторні тести можуть супроводжуватись використанням хімікатів або обладнання, яке передбачає певний ризик. У будь-якому випадку, необхідно дотримуватись національних процедур безпеки;
– Використання хімікатів чи обладнання при складенні діагностичного протоколу не виправдовує невикористання інших методів, які також можуть бути застосовані;
– Лабораторні процедури, які відображаються у протоколах можуть вводитись у стандарти, розроблені приватними лабораторіями за умови, що вони є схваленими.

яких може викликатись неточністю первинної діагностики та різними вимогами до рівня точності, специфіки та достовірності. У деяких випадках застосування одного методу буде достатнім, у інших випадках необхідне застосування комбінації методів. Кожен протокол містить описову інформацію, інформацію про таксомонічне положення шкідливого організму, методи виявлення та ідентифікації шкідливого організму, звіти, посилання на наукові публікації. У багатьох випадках при здійсненні діагностики доступний широкий спектр додаткової інформації, яка може стати в нагоді, наприклад, інформація щодо географічного поширення шкідливого організму та рослини-господаря, але, в цілому, діагностичні протоколи повинні спиратись на критичні методи та процедури.

Заходи з контролю якості, зокрема по відношенню до довідкових матеріалів, що використовуються в діагностичному протоколі (як, наприклад, включення засобів негативного чи позитивного контролю чи вилучення особин) спеціально зазначаються у відповідному розділі протоколу.

2. Спеціальні вимоги для діагностичних протоколів

Діагностичні протоколи містять наступні розділи:
– Інформація про шкідливий організм
– Таксономічна інформація
– Виявлення
– Ідентифікація
– Звіти
– Зв’язок для отримання подальшої інформації
– Визнання
– Посилання.

2.1 Інформація про шкідливий організм

У Діагностичних протоколах дається стисла інформація про шкідливий організм, включаючи, за необхідністю, його життєвий цикл, морфологію, його різновиди (морфологічні чи біологічні), відносини з іншими організмами, спектр організмів-господарів (загально), вплив на господаря, сучасне географічне поширення та поширення в минулому (загально), спосіб поширення (вектори та шляхи поширення). Якщо можливо, потрібно зазначати посилання на звіт, що містить інформацію про шкідливий організм.

2.2 Таксономічна інформація

Цей розділ повинен містити інформацію про класифікаційні характеристики шкідливого організму:

– назву (сучасну наукову назву, автора та рік (для грибів зазначається телеморфна назва, якщо вона відома))

- синоніми (включаючи попередні назви)
- визнані поширені назви та анаморфна назви для грибків (включаючи синоніми)
- скорочення для вірусів та віроїдів

– таксономічна позиція (включаючи інформацію про класифікацію підвидів).

2.3 Виявлення

Цей розділ діагностичного протоколу містить відомості стосовно:

– рослин, рослинних продуктів та інших матеріалів, що здатні приймати шкідливий організм

– ознак та/чи симптомів, характерних для шкідливого організму (характерні риси, відмінні та спільні риси з ознаками та/або симптомами інших організмів) з ілюстраціями за необхідністю

– частин рослини, рослинних продуктів та матеріалів, на/в яких можуть бути виявлені шкідливі організми

– стадій розвитку шкідливого організму, які можуть бути помічені, характерного поширення шкідливих організмів на/в рослини/ рослинні продукти або інші матеріали

– характерного поширення шкідливого організму, пов'язаного зі стадіями розвитку рослини-господаря, кліматичними умовами та сезонністю

– методів виявлення шкідливого організму у вантажі (наприклад, візуальне, ручне)

– методів екстрагування, відмежування та вилучення шкідливого організму з рослини, рослинного продукту чи матеріалу, або методів виявлення шкідливого організму, що присутній у рослині, рослинному продукті чи матеріалі

– методів виявлення присутності шкідливого організму в асимпатичному рослинному чи іншому матеріалі (наприклад. в ґрунті та воді), як– то тест ELISA[2] або культивування на вибірковій дії

– життєвої стійкості шкідливого організму.

Всі методи, що використовуються у цьому розділі, ґрунтуються на точній, специфічній та достовірній інформації. У разі необхідності, вказівки щодо використання заходів позитивного та негативного контролю та довідкового матеріалу мають бути включені у протокол. Також мають бути надані вказівки щодо відмежування подібних ознак та симптомів, які притаманні іншим організмам.

2.4 Ідентифікація

У цьому розділі містяться вказівки для визначення методів, що використовуються окремо чи у поєднанні один з одним, для ідентифікації шкідливого організму. Коли визначається декілька застосовних методів, повинні зазначатись їх переваги/недоліки, та еквівалентні методів. Якщо для ідентифікації шкідливого організму підлягає застосуванню декілька методів або існує багато альтернативних методів, вони мають подаватись графічно.

Як правило, методологія, яка використовується при складанні діагностичних протоколів, базується на морфометричних та морфологічних характеристиках, біологічних властивостях, зокрема, вірулентності та визначенні спектру господарів шкідливих організмів, а також, на біохімічних та молекулярних властивостях. Морфологічні властивості можуть бути виявлені одразу або згодом після культивування або ізоляції шкідливого

[2] Імуноферментний твердофазний аналіз

організму. Культивування та/або ізоляція також можуть використовуватись для біохімічного та молекулярного аналізу. Деталі процедур культивування та ізоляції мають бути описані у тому випадку, коли вони підлягають застосуванню.

Для морфологічної та морфометричної ідентифікації встановлюються наступні деталі:

– методи для підготовки та дослідження шкідливого організму (як світлова мікроскопія, електронна мікроскопія техніки вимірювання)

– ключі ідентифікації (родина, рід, вид)

– опис морфологічних ознак шкідливого організму та його колоній, включаючи ілюстрації морфологічних діагностичних характеристик, встановлення труднощів у баченні структури

– порівняння з однаковими або подібними видами

– довідкові особини чи культури.

– порівняння з однаковими або подібними видами

– довідкові особини чи культури.

Для біохімічної та молекулярної ідентифікації кожний метод (в т.ч. сірологічний метод, електрофорез, PCR[3], DNA, RFLP[4]) описується окремо у деталях (включаючи обладнання, регенти, витратні матеріали). Посилання може бути зроблене на методологію, описану у інших діагностичних протоколах, що додаються до цього стандарту.

У випадках, коли застосуванню підлягає більш, ніж один метод, інші можливі методи мають зазначатись як альтернативні або додаткові. Наприклад, якщо застосовуються морфологічні методи, молекулярні методи є альтернативними.

У разі необхідності можуть застосовуватись методи ізоляції шкідливого організму з асимпатичної рослини чи рослинного матеріалу (наприклад при здійсненні тестів для виявлення прихованого зараження), методи екстрагування, відмежування та вилучення шкідливого організму з рослини чи іншого матеріалу. У цих випадках, для ідентифікації шкідливого організму у асимпатичному матеріалі можуть застосовуватись також біохімічні чи молекулярні методи.

Всі методи мають ґрунтуватись на точній, специфічній та відтворюваній інформації. У разі необхідності, у дослідження мають бути включені вказівки щодо застосування позитивного та негативного контролю та довідкового матеріалу, що має бути включений у дослідження. Також даються вказівки щодо відмежування шкідливого організму від однакових чи подібних видів чи таксонів.

Діагностичні протоколи встановлюють критерії для визначення позитивних та негативних результатів застосованих методів та відомості щодо можливості застосування альтернативних методів.

Випадки, коли застосовуються заходи контролю при впровадження певної спеціальної техніки, при використанні довідкового матеріалу, мають бути належним чином зафіксовані у протоколі. Коли засоби контролю недоступні, для збільшення рівня до-

[3] Ланцюгова реакція полімеризації

[4] Поліморфізм довжин рестрикційних фрагментів

стовірності дослідження застосовуються інші способи дослідження, переважно ті, які базуються на різних ідентифікаційних принципах. Як альтернатива, зразки або зображення можуть надсилатись до іншої лабораторії, яка має досвід у здійсненні діагностики такого виду шкідливих організмів. Зразки або матеріали для цілей дослідження мають зберігатись належним чином.

Методи швидкої, попередньої ідентифікації (яка пізніше має бути підтверджена) можуть також включатись у діагностичні протоколи.

2.5 Звіти

У цьому розділі фіксується наступна інформація:

– наукова назва ідентифікованого шкідливого організму

– код чи відсильний номер зразку (для можливого контролю)

– природа зараженого матеріалу включаючи наукове ім'я рослини-господаря

– походження (включаючи географічне розташування, якщо воно відоме) зараженого матеріалу, та місце виявлення

– опис ознак та симптомів (включаючи фотознімки), або зазначення їх відсутності

– методи, включаючи контрольні, що використовувались при діагностиці, та результати кожного методу

– для морфологічних або морфометричних методів необхідно вказувати виміри, додавати малюнки або фотографії, та, якщо можливо, вказувати характеристику стадій розвитку

– для біохімічних та молекулярних методів необхідне документальне фіксування результатів тесту, додавання фотографій або відбитків ELISA, які відображають проведене дослідження

– якщо це доцільно, можна вказувати обсяг зараження (скільки шкідливих організмів виявлено, ступінь враження тканин)

– назва лабораторії, та, при необхідності, ім'я відповідальної особи, та/або ім'я особи, що проводила діагностику

– дата відбирання зразків, виявлення та ідентифікації шкідливого організму.

– статус шкідливого організму, живий чи мертвий, життєздатність на його рівні розвитку.

Культури шкідливих організмів, нуклеїнові кислоти шкідливих організмів, зразки шкідливих організмів або матеріали тестування (фотознімки, відбитки ELISA) мають бути збережені, особливо у випадках встановлення невідповідності (МСФЗ № 13: *Вказівки щодо повідомлення про невідповідність та дії у надзвичайних ситуаціях*) та виявлення шкідливого організму вперше (МСФЗ № 17: Повідомлення про шкідливі організми). Додаткові вимоги щодо збереження зразків можуть встановлюватись іншими МСФЗ, наприклад МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливих організмів у зоні*).

Період протягом якого мають зберігатись звітні матеріали визначається відповідно до цілей діагностики. У випадках, коли результати діагностики впливають на інших договірних сторін, звіти та матеріали дослідження мають зберігатись не менше одного року.

2.6 Призначення контактних осіб для отримання подальшої інформації

Має бути налагоджений зв'язок з організаціями та особами, які мають спеціальні знання в сфері діагностики шкідливих організмів.

2.7 Підтвердження

Мають бути зазначені імена та адреси всіх осіб, які розробляли чорнові варіанти протоколів та осіб, які проводили основне дослідження.

2.8 Посилання

Зазначаються посилання на авторитетні наукові публікації та/або публікації лабораторій, які надаватимуть вказівки для подальшого вивчення методів та процедур для діагностичних протоколів.

3. Публікування діагностичних протоколів

Діагностичні протоколи публікуються як додатки до цього МСФЗ і, таким чином, є особливими публікаціями в рамках Міжнародної конвенції із захисту рослин, що містять специфічну вихідну та оглядову інформацію. Також вони можуть бути складовою частиною іншого МСФЗ. Процес їх прийняття включає обов'язкове опрацювання всесвітньо визнаними науковцями/фахівцями у цій сфері.

Покажчик до додатку міситься у Додатку 2 [Додаток 2 буде доданий до стандарту коли протоколи будуть затверджені].

ДОДАТОК 1
Основні складові процедур складання діагностичних протоколів

1. Складання діагностичних протоколів

Технічна комісія з діагностичних протоколів надає повноваження експертам щодо керівництва процесом складання діагностичних протоколів та їх затвердження, а також прийняття протоколів, затверджених Регіональними організаціями із захисту рослин, іншими міжнародними чи національними організаціями, щодо складання нових діагностичних протоколів. Діагностичні протоколи складаються групою експертів, обраних Технічною комісією з діагностичних протоколів, і, погоджено з Секретаріатом Міжнародної конвенції із захисту рослин, передаються до ТКФЗ для погодження їх змісту. Після погодження змісту вони передаються до Комітету з Стандартизації.

2. Перегляд існуючих діагностичних протоколів

Члени Технічної комісії з діагностичних протоколів переглядають діагностичні протоколи щорічно, або в інший термін, встановлений комісією. Національні, регіональні організації із захисту рослин та комісії з фітосанітарних заходів можуть подавати запити на перегляд діагностичних протоколів через Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин (ippc@fao.org), який направляє їх до Технічної комісії з діагностичних протоколів.

Технічна комісія з діагностичних протоколів розглядає запит, оцінює діагностичні протоколи, які потребують перегляду. Нові методи повинні бути щонайменше еквівалентними старим методам або передбачати значні переваги для їх всесвітнього застосування які, наприклад, виявляються у їхній меншій витратності, більшій точності або специфіці. До кожної заяви мають бути додані докази.

3. Запити на розробку нових діагностичних протоколів

Національні, регіональні організації із захисту рослин та комісії з фітосанітарних заходів можуть подавати запити на розробку нових діагностичних протоколів, що не входять до робочої програми Технічної комісії з діагностичних протоколів, через Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин до 31 липня кожного року.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 28

ФІТОСАНІТАРНА ОБРОБКА ВІД РЕГУЛЬОВАНИХ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ

(2007)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ПІДТВЕРДЖУЮЧИЙ НАПИС 431

ВСТУП 431
Сфера застосування 431
Посилання 431
Визначення 431
Опис вимог 431

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 432

ВИМОГИ 433
1. Мета та використання 433

2. Процес внесення подання про обробку та його прийняття 433

3. Вимоги до фітосанітарної обробки 434
3.1 Підсумкова інформація 435
3.2 Інформація про ефективність фітосанітарної обробки 435
3.2.1 Інформація про ефективність обробки у лабораторних/контрольованих умовах 435
3.2.2 Інформація про ефективність обробки у експлуатаційних умовах . . . 437
3.3 Доцільність та застосування 438

4. Оцінка внесених подань про обробку 438

5. Публікації фітосанітарної обробки 439

6. Перегляд та переоцінка підходів до обробки 439

ДОДАТОК 1
Схвалені заходи фітосанітарної обробки 439

ПІДТВЕРДЖУЮЧИЙ НАПИС

Цей стандарт був розроблений Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2007 року

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт містить Додаток 1 з зазначенням фітосанітарних заходів обробки, що схвалені Комісією з фітосанітарних заходів. Стандарт запроваджує вимоги для подання та оцінки інформації стосовно фітосанітарної обробки, що виступає фітосанітарним заходом і, після її схвалення, включається до Додатку 1.

Заходи обробки використовується для боротьби з регульованими шкідливими організмами на об'єктах регулювання, переважно таких, що переміщуються в процесі міжнародної торгівлі. Схвалені заходи обробки передбачають мінімальні вимоги, що висуваються до ефективної боротьби з регульованими шкідливими організмами.

Сфера застосування цього стандарту не включає заходів з реєстрації пестицидів чи інших національних вимог до проведення обробки (наприклад, іррадіацію)[1].

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2007. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.
Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.
Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, враховуючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який завдають живі модифіковані організми, 2004. МСФЗ № 11. ФАО, Рим.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ № 5 (*Глосарій фітосанітарних термінів*).

Опис вимог

Гармонізовані фітосанітарні заходи обробки підтримують застосування ефективних фітосанітарних заходів при багатьох обставинах та гарантують взаємне визнання ефективності обробки. Додаток 1 до цього стандарту встановлює заходи фітосанітарної обробки, що схвалені Комісією з фітосанітарних заходів.

---

[1] Включення фітосанітарних заходів обробки до цього стандарту не тягне за собою їх обов'язкове схвалення, реєстрацію чи застосування договірною стороною на її території.

Національні організації із захисту рослин та Регіональні організації із захисту рослин можуть подавати інформацію для проведення оцінки ефективності, доцільності та застосування обробки. Інформація повинна включати детальний опис обробки, відомості про її ефективність, ім'я контактної особи та причини подання. Оцінка проводиться за механічними, хімічними, іррадіаційними, фізичними заходами та заходами з атмосферного контролю. Інформація про ефективність обробки має бути чіткою та бажано включати відомості про обробку у лабораторних чи контрольованих умовах та у експлуатаційних умовах. Доцільності та застосування запропонованої обробки ґрунтується на показниках ціни, комерційної вигідності, рівні досвідченості, що необхідний для здійснення обробки та експлуатаційних показниках.

Подання з усіма необхідними відомостями розглядається Технічною комісією з фітосанітарних заходів, і, у разі встановлення доцільності зазначених засобів обробки, воно направляється до Комісії з фітосанітарних заходів для схвалення.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Метою Конвенції із захисту рослин є «*відвернення поширення та інтродукції шкідливих організмів на рослини та рослинні матеріали, та застосування необхідних заходів для боротьби з ними*» (Стаття I.1 Конвенції із захисту рослин, 1997). Вимога або застосування заходів фітосанітарної обробки до об'єктів регулювання є фітосанітарним заходом, що застосовується договірними сторонами для відвернення інтродукції та поширення регульованих шкідливих організмів.

Стаття VII.1 Конвенції із захисту рослин 1997 встановлює:

«*договірні сторони мають створити органи для регулювання, відповідно до міжнародних домовленостей, ввезення рослин, рослинних матеріалів та підкарантинних продуктів, та, з цією метою, можуть:*

а) Розробити та схвалити фітосанітарні заходи стосовно імпорту рослин, рослинних матеріалів та об'єктів регулювання, включаючи, наприклад, огляд, заборону імпорту та обробку».

Фітосанітарні заходи, що вимагаються договірними сторонами мають бути технічно виправданими (Стаття VII.2a Конвенції із захисту рослин, 1997).

Фітосанітарні заходи вживаються Національними організаціями із захисту рослин для відвернення поширення та інтродукції регульованих шкідливих організмів. Деякі заходи обробки ґрунтуються на екстенсивних дослідницьких даних, деякі – на історичному досвіді, що підтверджує їх ефективність. На практиці, багато країн використовують однакові або подібні заходи обробки від шкідливих організмів, однак, взаємне визнання часто є складним процесом. Більше того, до цього ніколи не існувало ні всесвітньо визнаної організації та процедури для оцінки заходів з обробки на предмет їх ефективності, ні центрального сховища для зберігання підсумків заходів обробки. Тимчасова комісія з фітосанітарних заходів на своїй шостій сесії у 2004 році, визнаючи потребу у міжнародному визнанні фітосанітарних заходів першочергової

важливості, з цією метою, утворила Технічну комісію по обробці від шкідливих організмів.

ВИМОГИ

1. Мета та використання

Метою гармонізації фітосанітарних обробок є підтримання ефективності фітосанітарних заходів, сприяння взаємного визнання Національними організаціями із захисту рослин ефективності обробок, що призводить до спрощення міжнародної торгівлі. Більше того, програми обробки мають сприяти розвитку спеціальних знань та технічної кооперації. Національні організації із захисту рослин не зобов'язані застосовувати визначені засоби обробки та вільні використовувати інші фітосанітарні методи обробок щодо шкідливих організмів або об'єктів регулювання.

Схвалені фітосанітарні обробки передбачають знищення, дезактивацію або переміщення шкідливих організмів, з метою стерилізації шкідливих організмів або з метою знеживлення, та підлягають застосуванню у сфері міжнародної торгівлі. Рівень ефективності, специфіки та застосовності визначається окремо для кожного методу. Національні організації із захисту рослин можуть використовувати ці критерії для підбору заходів обробки або їх комбінації для конкретної ситуації.

При встановлення заходів фітосанітарної обробки для експорту, договірні сторони повинні приймати до уваги наступні аспекти:

– Фітосанітарні заходи, що вимагаються договірними сторонами, повинні бути технічно виправданими.

– Фітосанітарні заходи обробки, що містяться у Додатку 1 до цього стандарту мають статус МСФЗ та повинні сприйматись відповідно.

– Регуляторні режими договірних країн – експортерів можуть забороняти використання певних заходів обробки на територіях цих країн. Таким чином, мають бути погоджені еквівалентні заходи, що будуть використовувати на їх територіях.

2. Процес внесення подання про обробку та його прийняття

Процес подання починається з пред'явлення вимоги щодо розробки стандартів (також і стосовно обробки), відповідно до «процедури розробки стандартів Конвенції із захисту рослин» та «процедури та критеріїв для визначення тематичних напрямів робочої програми з розробки стандартів Конвенції із захисту рослин». Ці процедури можна знайти на Міжнародному фітосанітарному порталі (International Phytosanitary Portal (https://www.ippc.int).

Зокрема, наступні положення застосовуються до методів обробки:

– Якщо вид обробки (наприклад, обробка від плодових мух або від шкідливих організмів у деревині) зазначається у «робочій програмі з розробки стандартів Конвенції із захисту рослин», Секретаріат Конвенції із захисту рослин, за рішенням Комісії з стандартизації (за рекомендацією Технічної комісії з обробки від шкідливих організмів) приймає

подання та відомості стосовно цього виду обробки.

– Національні організації із захисту рослин та Регіональні організації із захисту рослин вносять подання (разом з необхідною інформацією відповідно до розділу 3) до Секретаріату.

– Можуть подаватись тільки подання про обробку, які на думку Національних організацій із захисту рослин та Регіональних організацій із захисту рослин, відповідають вимогам, названим у цьому стандарті. З цієї причини перед поданням рекомендується схвалення цих методів обробки на національному рівні. Методи обробки можуть бути механічними, хімічними, іррадиційними, фізичними (тепло, холод) та заходами з атмосферного контролю. Цей перелік не є вичерпним. Національні організації із захисту рослин та Регіональні організації із захисту рослин мають приймати до уваги інші фактори при розгляді подання про фітосанітарну обробку, наприклад, вплив на людське здоров'я та безпечність, вплив на здоров'я тварин та на навколишнє середовище (відповідно до преамбули та статті I.1 Конвенції із захисту рослин, 1997 та Статті III Конвенції із захисту рослин, 1997 та інших міжнародних домовленостей). Також має бути проаналізований вплив на якість та передбачуване використання об'єктів регулювання.

– Подання про обробку будуть оцінюватись відповідно до вимог, перелічених у розділі 3. Якщо буде отримано велику кількість подань, Технічна комісія з обробки від шкідливих організмів разом з Комісією з стандартизації встановлюватиме пріоритетність їхнього розгляду.

– У поданнях про обробку повинні відповідати вимогам переліченим у розділі 3. Подання, разом з усіма звітами, подається до Комітету з стандартизації відповідно до «програми з розробки стандартів Конвенції із захисту рослин». Підсумковий звіт технічної комісії та звіт Комітету з стандартизації мають бути доступними для договірних сторін. Подальша детальна інформація (якщо вона не є конфіденційною) надається Секретаріатом на запит зацікавленої сторони.

– Комісія з фітосанітарних заходів схвалює чи відхиляє запропонований метод обробки. Якщо цей метод схвалюється, він стає додатком до цього стандарту.

3. Вимоги до фітосанітарної обробки

У цілях даного стандарту, фітосанітарні заходи повинні відповідати наступним вимогам:

– бути ефективними для ліквідації, дезактивації чи переміщення шкідливих організмів, для стерилізації або знеживлення шкідливих організмів, асоційованих з рослинами. Рівень ефективності заходу має бути визначений (виражений у кількісних або статистичних показниках). Якщо експериментальна інформація недоступна або недостатня, інші показники можуть використовуватись для визначення рівня ефективності (наприклад, історичні відомості або практичний досвід).

– мають надаватись документальні підтвердження тому, що інформація отримана шляхом застосування наукових методів, в тому числі, з додаванням схем експерименту. Інформація, на якій ґрунтується дослідження має бути перевіреною, відтвореною, базуватись на статистичних методах та загальноприйнятій міжнародній практиці; бажано дослідження опублікувати у рецензованому науковому журналі.

– бути доцільним та використаним у сфері міжнародної торгівлі чи для іншої

мети (наприклад, для національного захисту зон, що знаходяться у небезпеці, для проведення досліджень).

– не є фітотоксичними та не мають іншого шкідливого впливу.

Подання про фітосанітарну обробку має включати наступні відомості:

– Підсумкову інформацію

– Інформацію, отриману під час здійснення фітосанітарної обробки

– Інформацію про доцільність та застосування.

3.1 Підсумкова інформація

Підсумкова інформація має подаватись Національними та Регіональними організаціями із захисту рослин до Секретаріату і повинна складатись з:

– назви методів обробки

– найменування Національної чи Регіональної організації із захисту рослин

– ім'я особи відповідальної за подання та її контактні дані

– опис методу обробки (активні компоненти, тип обробки, визначені об'єкти регулювання, визначені шкідливі організми, графік обробки та інша інформація)

– причини для подання, ставлення до існуючих МСФЗ.

Подання має відповідати формі, що встановлена Секретаріатом Конвенції із захисту рослин та розміщена на Міжнародному фітосанітарному порталі (International Phytosanitary Portal (https://www.ippc.int).

До того ж, Національні та Регіональні організації із захисту рослин мають надати відомості про досвід лабораторії, організації або науковця, що проводив дослідження, у предметній сфері, а також про системи оцінки чи атестації, які застосовуються до методів фітосанітарної обробки. Ця інформація буде прийматись до уваги при оцінюванні поданої інформації.

3.2 Інформація про ефективність фітосанітарної обробки

Мають зазначатись джерела інформації (опубліковані та неопубліковані), що вказані у поданні. Допоміжна інформація повинна представлятись чітко та систематично. Інформація щодо ефективності обробки має бути підтвердженою.

3.2.1 Інформація про ефективність обробки у лабораторних/контрольованих умовах

Має бути встановлена стадія життєвого циклу визначеного для обробки шкідливого організму. Зазвичай, стадія життєвого циклу об'єкта регулювання, що є об'єктом торгівлі, дозволяє застосовувати до нього методи обробки. У деяких випадках, в тому числі, коли у об'єктах регулювання виявлено декілька однорідних шкідливих організмів, які перебувають на різних стадіях життєвого циклу, обробка має бути придатною для подолання найбільш стійкого шкідливого організму. Однак, практичні міркування та стратегії боротьби з шкідливими організмами також повинні бути прийняті до уваги. Якщо по-

дається інформація про обробку шкідливого організму, стадія життєвого циклу якого не є найбільш стійкою (наприклад, у випадку, коли у об'єктах регулювання немає найбільш стійкого шкідливого організму), обґрунтування вжитої обробки має бути наведене. Наведена інформація про ефективність обробки від шкідливого організму на певній стадії життєвого циклу має підтверджуватись статистичними відомостями.

Якщо це можливо, потрібно подавати відомості про методи визначення ефективної дози обробки для визначення спектру ефективності обробки (наприклад, кривої дози/ефект). Методи обробки, зазвичай, можуть оцінюватись лише в умовах, в яких вони були проведені. Однак, додаткова інформація може надаватись для пояснення будь-якої екстраполяції якщо сфера обробки має бути розширена (наприклад, розширення температурного спектру, включення інших культурних сортів та видів шкідливих організмів). Якщо надана інформація відображає ефективність обробки, вимагається тільки підсумок попередніх лабораторних тестів. Матеріали та методи, що використовуються у дослідженнях, мають бути придатними для використання під час обробки для досягнення встановленого рівня ефективності.

Має бути надана детальна інформація про наступні положення (перелік не є вичерпним):

Інформація про шкідливий організм

– ідентифікація шкідливого організму (наприклад, рід, вид, штам, біотип, фізіологічна раса), стадія життєвого циклу, визначення який штам використаний (лабораторний чи польовий)

– умови, в яких шкідливі організми культивувались, розмножувались чи вирощувались

– біологічні характеристики шкідливого організму, що підлягає обробці (наприклад, життєва стійкість, генетична змінюваність, вага, тривалість розвитку, стадія розвитку, здатність до розмноження, свобода від заражень чи паразитів)

– метод природного чи штучного зараження

– визначення найбільш стійкого виду/стадії життєвого циклу (у об'єктах регулювання, якщо це доцільно).

Інформація про об'єкти регулювання

– тип об'єктів регулювання та передбачуване використання

– ботанічна назва рослини чи рослинного продукту (за необхідністю)

• тип/культурний сорт рослини. Вимога до сортового тестування ґрунтується на сортовій різноманітності, що здатна справляти вплив на ефективність обробки, та має підкріплюватись інформацією.

– умови рослини чи рослинного продукту, наприклад:

• чи був він вільним від інших шкідливих організмів (окрім визначеного), чи були порушення, до яких не причетні шкідливі організми, або чи виявлені залишки пестицидів

• розмір, форма, вага, стадія зрілості, якість тощо.

• чи перебувала заражена рослина на стадії росту, коли вона особливо схильна до враження

• умови зберігання після збирання врожаю.

Параметри дослідження

– рівень достовірності лабораторних тестів, визначений на основі методу статистичного аналізу з зазначенням розрахункових показників (наприклад, кількості оброблених об'єктів, кількості повторних дослідів, контрольних показників)

– експериментальне обладнання

– схеми експерименту (наприклад, рандомізовний повноблочний план) у разі необхідності

– умови дослідження (наприклад, температура, відносна вологість, добовий цикл)

– моніторинг основних показників (наприклад, тривалість впливу, доза, температура об'єкту регулювання та атмосферного повітря, відносна вологість)

– методологія визначення ефективності обробки (чи береться за основу параметр летальності, чи досягнуто необхідного рівня летальності у встановлений для цього час, летальність чи стерилізація груп, що підлягали обробці чи контролю).

– визначення ефективності за спектром показників, якщо це необхідно, наприклад, за показниками тривалості впливу, дози, температури, відносної вологості та вмісту вологи, розміру та щільності

– методологія вимірювання фітотоксичності, якщо необхідно

– дозиметрична система, точність вимірювань при використанні іррадіації.

3.2.2 Інформація про ефективність обробки у експлуатаційних умовах

Методи обробки можуть подаватись для оцінки без дотримання процедури, зазначеної у розділі 3.2.1 якщо наявна достатня інформація щодо їх ефективності, отримана з експлуатаційного застосування цих заходів обробки. Якщо обробка була проведена за лабораторних умов, вона має бути затверджена тестуванням, проведеним у експлуатаційних умовах, або умовах, що відтворюють експлуатаційні. Результати цих тестувань мають підтверджувати встановлену ефективність застосованої обробки за умов, в яких вона буде використана.

Якщо характеристики обробки у експлуатаційних умовах відрізняються, ці відмінності мають бути зазначені у протоколі тестування. Додаткова інформація, отримана при попередніх тестуваннях, може використовуватись для визначення ефективної дози (температурної, хімічної, іррадіаційної тощо).

У деяких випадках, метод визначення ефективної дози відрізнятиметься від методу, встановленому для лабораторних умов. Має зазначатись інформація стосовно будь-якої екстраполяції лабораторних результатів.

Для цих досліджень також застосовуються вимоги до інформації, вказані у розділі 3.2.1. В залежності від того, чи проводиться обробка до чи після збирання врожаю, може бути необхідна наступна інформація:

– фактори, що впливають на ефективність обробки (для обробки після збирання врожаю: упаковка, метод упакування, складування, регулювання часу обробки (перед/після упакування чи переробки, під час транзиту чи після прибуття). Наскільки це можливо, мають бути вказані всі обставини обробки, які можуть впливати на ефективність обробки, наприклад, упаковка.

– моніторинг основних показників (наприклад, тривалість впливу, доза, температура об'єкту регулювання та атмосферного повітря, відносна вологість). Наприклад:

- кількість та розміщення газових проб (фумігація)
- кількість та розміщення температурних сенсорів та сенсорів вологості.

Також мають зазначатись будь-які спеціальні процедури, що впливають на успіх обробки (наприклад, підтримання якості об'єкту регулювання).

3.3 Доцільність та застосування

Має бути надана інформація, що дає можливість оцінки доцільності та застосування фітосанітарної обробки. До такої інформації належить:

– процедури проведення фітосанітарної обробки (включаючи легкість застосування, експлуатаційний ризик, технічну складність, необхідність підготовки, необхідне обладнання та засоби)

– вартість обладнання, необхідного для обробки, та, якщо доцільно, вартість експлуатаційних витрат

– комерційна вигідність, включаючи доступність

– міра визнання даної обробки як фітосанітарного методу іншими Національними організації із захисту рослин

– пристосовність фітосанітарної обробки (наприклад, застосування широким спектром країн, до багатьох шкідливих організмів та товарів)

– міра в якій фітосанітарна обробка доповнює інші існуючі фітосанітарні заходи (наприклад, потенційна можливість використання цієї обробки, як складової системного підходу до одного шкідливого організму або як додаткової обробки від інших шкідливих організмів)

– підсумок доступної інформації про потенційні небажані побічні ефекти (наприклад, вплив на навколишнє середовище, вплив на інші організми, людське здоров'я та здоров'я тварин.

– застосування обробки залежно від специфіки об'єктів регулювання/комбінацій шкідливих організмів

– технічна доцільність

– коли це доцільно, має бути вказаний фітотоксичний та інший вплив на якість об'єктів регулювання

– оцінка ризику наявності чи розвиненості резистентності у визначеного організму до вказаної обробки.

Процедури обробки мають належним чином відображати метод застосування обробки у комерційному відношенні.

4. Оцінка внесених подань про обробку

Подання розглядаються Технічною комісією з обробки від шкідливих організмів лише тоді, коли вони містять всі відомості, зазначені у розділі 3. Подана інформація буде оцінюватись на відповідність вимогам, визначеним у розділі 3.

Якщо буде встановлено конфіденційну природу інформації, її конфіденційність повинна поважатись. У таких випадках, має бути визначено, яка саме інформація у поданні є конфіденційною. Якщо конфіденційна інформація є важливою для схвалення обробки,

заявнику надсилається прохання про розкриття інформації. Якщо дозвіл на розкриття інформації не надається, це може вплинути на схвалення обробки.

Методи обробки схвалюються лише по відношенню до тих об'єктів регулювання та видів, на яких вони були тестовані, та для застосування в умовах, в яких вони були тестовані, якщо тільки не буде надано відомостей про екстраполяцію (наприклад, застосування конкретної обробки до спектру видів шкідливих організмів або об'єктів регулювання).

Якщо подання не відповідає вимогам, встановленим у розділі 3, це має бути погоджено з контактною особою, що зазначена у поданні. Їй можуть надатись рекомендації щодо збору додаткової інформації чи продовженню роботи (наприклад, стосовно дослідження, випробування в умовах експлуатації та аналізу).

5. Публікації фітосанітарної обробки

Після схвалення Комісією з фітосанітарних заходів, фітосанітарні заходи обробки додаються до цього стандарту.

6. Перегляд та переоцінка підходів до обробки

Договірні сторони повинні подавати до Секретаріату Конвенції із захисту рослин будь-яку нову інформацію, яка може вплинути на методи обробки, які вже схвалені Комісією з фітосанітарних заходів. Подання стосовно перегляду інформації та перевірки схвалених заходів обробки розглядаються Технічною комісією з обробки від шкідливих організмів у звичайному порядку, який застосовується для розробки стандартів.

ДОДАТОК 1
СХВАЛЕНІ ЗАХОДИ ФІТОСАНІТАРНОЇ ОБРОБКИ

Фітосанітарні заходи обробки додаються до цього стандарту після їх схвалення Комісією з фітосанітарних заходів.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 29

ВИЗНАННЯ ВІЛЬНИХ ЗОН ТА ЗОН НИЗЬКОЇ ЧИСЕЛЬНОСТІ ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ

(2007)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ЗАТВЕРДЖЕННЯ 443

ВСТУП 443
Сфера застосування 443
Посилання 443
Визначення 443
Опис вимог 444

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 444

ВИМОГИ 445
1. Загальні міркування 445

2. Пов'язані принципи 446
2.1 Визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму 446
2.2 Суверенітет та співпраця 446
2.3 Недискримінація 447
2.4 Уникнення зайвих затримок 447
2.5 Прозорість 447
2.6 Інші важливі принципи Конвенції з карантину та захисту рослин та МСФЗ 447

3. Вимоги для визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму 448
3.1 Зобов'язання договірних сторін 449
3.2 Документація 449

4. Процедура визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму 449
4.1 Запит щодо визнання, що подається Національною організацією із захисту рослин договірної сторони-експортера 450
4.2 Підтвердження договірної сторони-імпортера про отримання збірника матеріалів та його повноту для цілей оцінки 451
4.3 Опис процесу оцінки, що здійснюється договірною стороною-імпортером 451
4.4 Оцінка технічної інформації 451
4.5 Повідомлення про результати оцінки 452
4.6 Офіційне визнання 453
4.7 Тривалість визнання 453

5. Міркування стосовно вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва 453

ДОДАТОК 1

Графік, що відображає хід процедури визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму (відповідно до розділу 4) 455

ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Цей стандарт розроблений Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2007.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт містить вказівки та опис процедури двостороннього визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму. Стандарт не запроваджує часових рамок процедури визнання. Також у стандарті містяться певні міркування стосовно вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва.

Посилання

Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, 1994. Світова організація торгівлі, Женева

Визначення статусу шкідливих організмів у зоні, 1998. МСФЗ № 8, ФАО, Рим.

Встановлення вільних зон від плодових мух (Tephritidae), 2006. МСФЗ №. 26, ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2007. МСФЗ №. 5, ФАО, Рим.

Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. МСФЗ №20, ФАО, Рим.

Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. МСФЗ № 9, ФАО, Рим.

Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. МСФЗ № 12, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1997. МСФЗ №6, ФАО, Рим

Вказівки щодо впровадження та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів, 2005. МСФЗ №24, ФАО, Рим.

Вказівки щодо повідомлення про невідповідність і дії у надзвичайних ситуаціях, 2001. МСФЗ № 13, ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Повідомлення про шкідливі організми, 2002. МСФЗ № 17. ФАО, Рим

Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею, 1995. МСФЗ №1, ФАО, Рим.

Вимоги до встановлення зон з низькою чисельністю шкідливих організмів, 2005. МСФЗ №22, ФАО, Рим

Вимоги до встановлення вільних зон, 1996. МСФЗ № 4. ФАО, Рим

Вимоги до встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва, 1999. МСФЗ № 10. ФАО, Рим

Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002. МСФЗ № 14. ФАО, Рим

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ №. 5 (*Глосарій фітосанітарних термінів*).

Опис вимог

Визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму являє собою технічний та адміністративний процес схвалення фітосанітарного статусу визначених зон. Технічні вимоги для встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, так само як і окремі питання визнання встановлюються у інших міжнародних стандартах з фітосанітарних заходів (МСФЗ). Також важливими для процесу визнання є принципи, встановлені Міжнародною конвенцією із захисту рослин.

Договірні сторони Міжнародної конвенції із захисту рослин мають уникати зайвих затримок при здійсненні процесу визнання. Процес має бути здійсненим відповідно до принципу недискримінації. Договірні сторони мають сприяти підтриманню прозорості у всіх аспектах процесу визнання.

Процедура, описана у цьому стандарті, має місце у випадках, коли може вимагатись детальна інформація та посвідчення, зокрема у випадках коли в зоні була проведена ліквідація чи пригнічення шкідливого організму. Процедура, що проводиться договірними сторонами, складається з наступних кроків: запит щодо визнання; визнання збірника матеріалів запиту і супровідного інформаційного пакету; опис процесу оцінки; оцінка наданої інформації; повідомлення про результати оцінки; здійснення офіційного визнання. Однак, якщо відсутність шкідливого організму у зоні та статус вільної зони легко може бути визначений, процедура, що описується у цьому стандарті (розділі 4), може не вимагатись або передбачати надання тільки деякої інформації.

Як договірна сторона-імпортер, так і договірна сторона-експортер мають специфічні обов'язки стосовно визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму.

Процес визнання має бути належним чином документально оформлений договірними сторонами.

Також у стандарті наводяться певні міркування стосовно вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

З-поміж інших причин, які сприяють встановленню договірними країнами– експортерами вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, можна назвати отримання, збереження або покращення доступу до ринку. У будь-якому з випадків встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму відповідно до належного МСФЗ, для договірної країни-експортера є дуже важливим визнання таких зон без зайвої затримки.

Договірні країни-імпортери можуть розглядати вільні зони та зони низької чисельності шкідливого організму, як ефективні фітосанітарні заходи при відповідності належному рівню захисту та технічно виправданим вимогам. Таким чином, договірна

сторона-імпортер також зацікавлена у швидкому визнанні таких зон відповідно до належного МСФЗ.

Стосовно визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму Міжнародна конвенція із захисту рослин передбачає наступні положення:

«До обов'язків національної організації із захисту рослин повинні входити ... встановлення, підтримання та нагляд за вільними зонами та зонами низької чисельності шкідливого організму» (Стаття IV.2e);

«Договірні сторона повинні співпрацювати у максимально можливих межах з метою досягнення цілей цієї Конвенції ...» (Стаття VIII).

Стаття 6 (*Адаптація до регіональних умов, включаючи зони, вільні від шкідливих організмів або захворювань, та зони низької чисельності шкідливого організму*) Угоди про застосування санітарних та фітосанітарних заходів Світової організації торгівлі регулює питання визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму.

ВИМОГИ

1. Загальні міркування

Деякі МСФЗ регулюють питання встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму та пов'язаних питань. Ряд МСФЗ стосується безпосередньо технічних вимог щодо встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, в той час, як багато інших містять положення, що регулюють формальний процес визнання таких зон.

МСФЗ № 1 (*Принципи карантину рослин в зв'язку з міжнародною торгівлею*) встановлює оперативні принципи, що стосуються визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму (розділи 2.3 та 2.14).

МСФЗ № 4 (*Вимоги до встановлення вільних зон*) підкреслює, що оскільки стосовно певних вільних зон може існувати домовленість між торговими партнерами, їхнє впровадження має переглядатись та оцінюватись Національною організацією із захисту рослин країни імпорту (розділn 2.3.4).

МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливих організмів у зоні*) дає вказівки щодо застосування поняття «зазначені вільні зони» у повідомленні про шкідливий організм (розділ 3.1.2).

МСФЗ № 10 (*Вимоги до встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва*) описує вимоги для встановлення та використання вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва як засобів управління ризиком, що призначені для забезпечення відповідності фітосанітарним вимогам до імпорту рослин, рослинних продуктів та об'єктів регулювання.

МСФЗ № 22 (*Вимоги до встановлення зон з низькою чисельністю шкідливих організмів*) описує вимоги та процедури для встановлення зон з низькою чисельністю регульованих шкідливих організмів, та спрощення експорту до країни, в якій ці шкідливі організми є регульованими. Ці процедури включають ідентифікацію, перевірку, підтримання та використання цих зон низької чисельності шкідливого організму.

МСФЗ № 26 (*Встановлення вільних зон від плодових мух (Tephritidae)*) описує вимоги до встановлення та підтримання зон, вільних від економічно вагомих видів родини Tephritidae.

Не зважаючи на те, що визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, зазвичай, є двостороннім процесом обміну інформацією між договірною стороною-експортером та договірною стороною-імпортером, за погодженням сторін, воно також може не передбачати повного процесу (наприклад, без двосторонніх переговорів та перевірочної діяльності).

Зазвичай, вільні місця виробництва та вільні ділянки виробництва не потребують визнання, і тому, цей стандарт містить тільки деякі міркування стосовно застосування процедур у певних ситуаціях.

2. Пов’язані принципи

2.1 Визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму

МСФЗ №1 (*Принципи карантину рослин в зв’язку з міжнародною торгівлею*) встановлює наступне: «договірні сторони мають гарантувати, що їхні фітосанітарні заходи, які стосуються вантажів, що пересуваються їхньою територією, враховують статус зони, встановленої національною організацією із захисту рослин країни-експортера. Такими зонами можуть бути зони, де відсутній регульований шкідливий організм, або де встановлена його низька чисельність, або вільні ділянки виробництва чи вільні місця виробництва».

2.2 Суверенітет та співпраця

Договірні сторони мають суверенну владу, надану їм відповідно до міжнародних домовленостей, для встановлення та схвалення фітосанітарних заходів спрямованих на захист здоров’я рослин на їх території та для визначення належного рівня захисту здоров’я рослин. Договірна сторона має суверенну владу щодо регулювання ввозу рослин, рослинних продуктів та інших об’єктів регулювання (Стаття VII.1 Міжнародної конвенції із захисту рослин). Таким чином, договірна держава має право приймати рішення, пов’язанні з визнанням вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму.

Однак, країни мають також і обов’язки, наприклад, обов’язок співпраці (Стаття VIII Міжнародної конвенції із захисту рослин). Таким чином, для розвитку співпраці, дого-

вірна сторона-імпортер повинна розглядати запити щодо визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму.

2.3 Недискримінація

При визнанні вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, процедура, яка використовується договірною стороною-імпортером для оцінки запитів різних договірних сторін-експортерів, має застосовуватись на недискримінаційній основі.

2.4 Уникнення зайвих затримок

Договірні сторони повинні сприяти визнанню вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму та вирішенню будь-яких суперечностей, пов'язаних з визнанням, уникаючи зайвих затримок.

2.5 Прозорість

У випадку, коли мають місце зміни у процесі між договірними сторонами експортером та імпортером, вони мають бути донесені до призначеної координуючої особи (подальший опис у розділі 3.1) у встановленому порядку або на вимогу, для гарантування того, що процес визнання відбувається відкрито та прозоро.

Будь-яка зміна статусу регульованого шкідливого організму у зоні, що розглядається, або на території договірної сторони-імпортера, що має вплив на визнання, має бути належним чином та невідкладно доведена до відома відповідно до Міжнародної конвенції із захисту рослин (Стаття VIII.1a) та відповідних МСФЗ (наприклад, МСФЗ № 17: *Повідомлення про шкідливі організми*).

Для забезпечення прозорості, договірні сторони сприяли розміщенню, для вільного доступу, рішення стосовно визнаних вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму на Міжнародному фітосанітарному порталі (ця інформація має оновлюватись за необхідністю).

2.6 Інші важливі принципи Конвенції з карантину та захисту рослин та МСФЗ

При визнанні вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму договірні сторони мають приймати до уваги наступні права та обов'язки, які вони беруть на себе, та принципи Міжнародної конвенції із захисту рослин:

– мінімального впливу (Стаття VII.2g Міжнародної конвенції із захисту рослин)
– модифікації (Стаття VII.2h Міжнародної конвенції із захисту рослин)
– гармонізації (Стаття X.4 Міжнародної конвенції із захисту рослин)
– аналізу ризику (Стаття II and VI.1b Міжнародної конвенції із захисту рослин)

– управління ризиком (Стаття VII.2a and 2g Міжнародної конвенції із захисту рослин)

– співпраці (Стаття VIII Міжнародної конвенції із захисту рослин)

– технічної підтримки (Стаття XX Міжнародної конвенції із захисту рослин)

– еквівалентності (розділ 1.10 of МСФЗ № 1).

3. Вимоги для визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму

Національні організації із захисту рослин відповідальні за встановлення, підтримання та нагляд за вільними зонами та зонами низької чисельності шкідливого організму на їхніх територіях (Стаття IV.2e Міжнародної конвенції із захисту рослин). Встановлюючи вільні зони та зони низької чисельності шкідливого організму до здійснення запиту щодо визнання, Національні організації із захисту рослин мають приймати до уваги відповідний МСФЗ, що надає технічні вказівки, наприклад, МСФЗ № 4 (*Вимоги до встановлення вільних зон*) для вільних зон, МСФЗ № 22 (*Вимоги до встановлення зон з низькою чисельністю шкідливих організмів*) для зон з низькою чисельністю шкідливих організмів, та МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливих організмів у зоні*).

Вони також можуть розглядати інші технічні вказівки, що можуть бути розроблені в процесі встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму стосовно конкретного регульованого шкідливого організму або групи шкідливих організмів.

Договірна сторона-імпортер зобов'язана визначити яка саме інформація їй знадобиться для визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, що залежатиме від типу зони та її географії, методу, що використовувався для встановлення статусу зони (вільна зона чи зона низької чисельності шкідливого організму), належного рівня захисту, визначеного договірною стороною та інших технічно виправданих факторів.

Якщо шкідливий організм відсутній у зоні, і її статус як вільної зони визначити легко (наприклад, у зонах, де ніколи не було жодного повідомлення про шкідливі організми та, крім того, відомо про довготривалу відсутність шкідливих організмів, або відсутність шкідливих організмів встановлена шляхом нагляду), процес визнання, описаний цьому стандарті (пункт 4) може не вимагатись або потребувати надання лише деяких відомостей. У таких випадках, відсутність шкідливого організму має бути встановлена відповідно до першого параграфу розділу 3.1.2 МСФЗ № 8 (*Визначення статусу шкідливих організмів у зоні*) без потреби у детальній інформації або у розробці процедур.

У інших випадках, наприклад, коли шкідливий організм нещодавно був ліквідований (МСФЗ № 9: *Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів*) або пригнічений у певних зонах, більш детальна інформація та перевірка може знадобитись, внесені до списку, викладеними у розділі 4.1 цього стандарту.

3.1 Зобов'язання договірних сторін

Договірна сторона-експортер зобов'язана:

– подавати запит щодо визнання встановлених вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму

– надавати необхідну інформацію про вільні зони та зони низької чисельності шкідливого організму

– призначати координуючу особу для процесу визнання

– надавати додаткову інформацію, необхідну для процесу визнання

– у разі необхідності, сприяти організації візитів для перевірці на місцях.

Договірна сторона-імпортер зобов'язана:

– підтверджувати отримання запиту та необхідної інформації

– описувати процедуру, яка застосовуватиметься для реалізації процесу визнання, включаючи, якщо це можливо, часові рамки для оцінки

– призначати координуючу особу для процесу визнання

– оцінювати технічну інформацію

– повідомляти та підтверджувати необхідність перевірки на місцях та сприяти їх організації

– повідомляти про результати оцінки договірну сторону-експортера та:

• якщо зона визнається, швидко вносити зміни у будь-які фітосанітарні регламентації, якщо у цьому існує необхідність;

• якщо зона не визнається, надавати пояснення договірній стороні-експортеру, включаючи технічне обґрунтування, якщо це доречно.

Договірні сторони-імпортери мають обмежуватись лише тієї інформації, що необхідна їм для оцінки в процесі визнання.

3.2 Документація

Весь процес, починаючи з первинного запиту до кінцевого рішення, має бути належним чином документально оформлений договірними сторонами у такий спосіб, щоб джерела інформації та обґрунтування прийнятого рішення були чітко визначені та представлені.

4. Процедура визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму

Договірним сторонам-імпортерам з метою визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму договірних сторін-експортерів рекомендується слідувати нижчезазначеним крокам. Однак, у деяких випадках, зазначених у розділі 3 цього параграфу, процедура визнання, встановлена цим стандартом, може не вимагатися.

Договірна сторона-експортер, як правило, бажає провести консультації з договірною стороною-імпортером перед поданням запиту з метою спрощення процесу визнання.

Графік, що відображає послідовність наступних кроків, міститься у Додатку 1. Рекомендований хід процесу відображається у розділах з 4.1 по 4.6.

4.1 Запит щодо визнання, що подається Національною організацією із захисту рослин договірної сторони-експортера

Договірна сторона-експортер подає запит щодо визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму до договірної сторони-імпортера. Для обґрунтування свого запиту договірна сторона-експортер додає пакет технічної інформації відповідно до МСФЗ № 4 (*Вимоги до встановлення вільних зон*) або МСФЗ № 22 (*Вимоги до встановлення зон з низькою чисельністю шкідливих організмів*) за необхідністю. Цей пакет інформації має містити детальну інформацію для засвідчення того, що вказані зони є та залишатимуться вільними зонами або зонами низької чисельності шкідливого організму. Пакет може містити інформацію про:

– тип запитуваного визнання, – визнання вільних зон або зон низької чисельності шкідливого організму

– розташування та опис зони, яка підлягає визнанню, у разі необхідності, допоміжні карти

– шкідливий(і) організм(и), біологія та відоме поширення по відношенню до зони (відповідно до МСФЗ № 4 або МСФЗ № 22 за необхідністю)

– товар(и) чи інші об’єкти регулювання, що будуть експортуватись

– загальна інформація про господарів та їх поширення у зазначеній зоні

– фітосанітарні заходи та процедури, що застосовуються для встановлення вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, результати цих заходів

– фітосанітарні заходи та процедури, що застосовуються для підтримання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, результати таких заходів

– доречні фітосанітарні регламентації пов’язані з вільними зонами та зонами низької чисельності шкідливого організму

– ведення документації, що стосуються зони відповідно до належних стандартів

– суттєва інформація, безпосередньо пов’язана з запитом щодо визнання, про структуру та ресурси, доступні національній організації із захисту рослин країни-експортера

– опис виправного плану дій, включаючи пов’язані домовленості, що стосуються країни-імпортера

– інша суттєва інформація (наприклад, визнання даної зони іншими договірними сторонами, можливі системні підходи до зон низької чисельності шкідливого організму).

Договірна сторона-експортер повинна призначити координуючу особу для підтримання зв’язку про запиту щодо визнання.

4.2 Підтвердження договірної сторони-імпортера про отримання пакету матеріалів та його повноту для цілей оцінки

Національна організація із захисту рослин договірної сторони-імпортера має невідкладно підтвердити отримання запиту щодо визнання та пакету супроводжуючої інфор-

мації Національній організації із захисту рослин договірної сторони-експортера. Договірна сторона-імпортер повинна призначити координуючу особу для підтримання зв'язку щодо запиту щодо визнання.

На початку оцінки, договірна сторона-імпортер має, якщо це можливо, зв'язатись з Національною організацією із захисту рослин договірної сторони-експортера якщо не вистачає певного важливого компоненту збірника інформації, або якщо інша важлива інформація може бути необхідною для оцінки запиту.

Національна організація із захисту рослин договірної сторони-експортера має подати до Національної організації із захисту рослин договірної сторони-імпортера всю інформацію, якої не вистачає, або може надати пояснення їх відсутності.

У випадку коли договірна сторона-експортер подає запит щодо визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму повторно (наприклад, якщо подальша інформація отримана або нові чи додаткові процедури запроваджені), договірна сторона-імпортер має прийняти до уваги всю інформацію, яка надавалась попередньо, якщо договірна сторона-експортер підтверджує, що вся інформація залишається достовірною. Якщо повторне подання пов'язане з тим, що вперше запит щодо визнання не був прийнятий, всі деталі технічного пояснення, що пов'язані з попередньою оцінкою, повинні бути взятті до уваги. Таким же чином, якщо договірна сторона скасувала вільну зону чи зону низької чисельності шкідливого організму (наприклад, якщо їх підтримання стало для неї економічно недоцільним), а потім хоче відновити її, попередня інформація має бути використана. Оцінка має бути завершена без зайвої затримки, приділяючи увагу переглянутій чи допоміжній інформації та/або наданій інформації, за необхідністю.

4.3 Опис процесу оцінки, що здійснюється договірною стороною-імпортером

Договірна сторона-імпортер має описати процес, що застосовуватиметься для оцінки інформаційного пакету та подальшого визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, включаючи будь-які необхідні законодавчі або адміністративні кроки або вимоги, що мають бути задоволені. Крім того, договірна сторона-імпортер заохочує встановлення, за можливістю, передбачувані часові рамки тривалості процесу визнання.

4.4 Оцінка технічної інформації

Коли вся необхідна інформація отримана, Національна організація із захисту рослин договірної сторони-імпортера має провести оцінку пакету інформації, приймаючи до уваги наступне:

– положення відповідних МСФЗ, які стосуються конкретно вільних зон (МСФЗ № 4: *Вимоги до встановлення вільних зон*) або зон низької чисельності шкідливого організму (МСФЗ № 22: *Вимоги до встановлення зон з низькою чисельністю шкідливих організмів*), включаючи наступну інформацію:

• системи, що використані для встановлення вільних зон чи зон низької чисельності шкідливого організму

• фітосанітарні заходи, що використовуються для підтримання вільної зони чи зони низької чисельності шкідливого організму

• перевірки для засвідчення того, що вільна зона чи зона низької чисельності шкідливого організму дійсно підтримується

– інші належні МСФЗ (зокрема ті, що зазначаються у розділі 1), що визначаються залежно від типу запитуваного визнання

– статус шкідливого організму на територіях обох договірних сторін.

Факт визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму третьою країною чи іншою договірною стороною, може розглядатись як посилання у процесі оцінки.

Договірна сторона-імпортер може потребувати пояснень наданої інформації або надання додаткової інформації з метою завершення процесу оцінки. Договірна сторона-експортер повинна давати відповідь на технічні питання, поставлені договірною стороною-імпортером, шляхом надання необхідної інформації для полегшення оцінки.

Якщо це є технічно виправданим, може вимагатись перевірка або перегляд експлуатаційних процедур на місцях, що основується на результатах поточної оцінки, звітах, що відображають попередні торгові відносини між двома сторонами (зокрема, якщо існує брак інформації, звіти отримані незаконним шляхом, невідповідність імпортним вимогам) або попередньому визнанню зон двома сторонами або іншими сторонами. Графік, послідовність та зміст перевірки чи перегляду на місцях мають бути погоджені на двосторонній основі і за необхідністю має бути забезпечений дозвіл.

Оцінка має бути завершена без зайвої затримки. Якщо будь-яка стадія процесу не відповідає часовим рамкам (якщо вони встановлені), інша договірна сторона-експортер має бути повідомлена про це. Договірна сторона-експортер може вимагати надання пояснення та, якщо це доцільно, підготовки і запровадження нових часових рамок договірною стороною-імпортером для сторони експортера..

Договірна сторона-експортер може вимагати скасування чи відкладення оцінки у Будь-який час. Вимога договірної сторони-експортера про відкладення оцінки призводить до зміни прийнятих часових рамок. Якщо статус шкідливого організму або фітосанітарні регламентації змінюються у країні-імпортері, визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму більше не вимагається і процес оцінки може бути зупинений.

4.5 Повідомлення про результати оцінки

Після закінчення оцінки договірна сторона-імпортер має постановити рішення стосовно запиту та повідомити договірну сторону-експортера про результат оцінки; якщо запропонована вільна зона або зона низької чисельності шкідливого організму не буде визнана, договірна сторона-імпортер має надати пояснення такого рішення, включно з технічним обґрунтуванням у разі доцільності.

У випадку виникнення суперечки щодо відхилення запиту щодо визнання вільної зони чи зони, спочатку мають бути вжиті двосторонні заходи для її вирішення.

4.6 Офіційне визнання

У відповідності з Статтею VII.2b Міжнародної конвенції із захисту рослин: «*Договірні сторони повинні опублікувати та повідомити будь-якій договірній стороні або сторонам про фітосанітарні вимоги, обмеження чи заборони одразу після їх схвалення, якщо відомо, що схвалення цих заходів може безпосередньо вплинути на ці сторіни.*» Якщо вільні зони та зони низької чисельності шкідливого організму визнаються договірною стороною-імпортером, це має бути офіційно повідомлено договірній стороні-експортеру, чітко оговорено тип визнаної зони та ідентифіковано шкідливий організм(и), щодо яких застосовується визнання. За необхідності, негайно мають бути внесені поправки до фітосанітарних вимог імпорту та будь-яких пов'язаних процедур договірної сторони-імпортера.

4.7 Тривалість визнання

Визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму має залишатись в силі до тих пір поки:

– зміни статусу шкідливого організму в зоні, що призвели до того, що зона більше не є вільною зоною чи зоною з низькою чисельністю шкідливого організму.

– виявлена суттєва невідповідність (відповідно до розділу 4.1 МСФЗ № 13: *Вказівки щодо повідомлення про невідповідність і дії у надзвичайних ситуаціях*), пов'язана з даною зоною або з двосторонніми домовленостями, щодо яких заявлено протест договірною стороною-імпортером.

5. Міркування стосовно вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва

Зазвичай, вільні місця виробництва та вільні ділянки виробництва не потребують визнання відповідно до процедури, зазначеної вище (розділ 4). У цьому відношення МСФЗ № 10 (*Вимоги до встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва*) встановлює, що для таких місць та ділянок, «видача фітосанітарного сертифіката для вантажу Національною організацією із захисту рослин буде належним доказом їх відповідності вимогам, що висуваються до вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва. Країна-імпортер може вимагати внесення належної додаткової декларації до фітосанітарного сертифіката» (розділ 3.2 МСФЗ № 10).

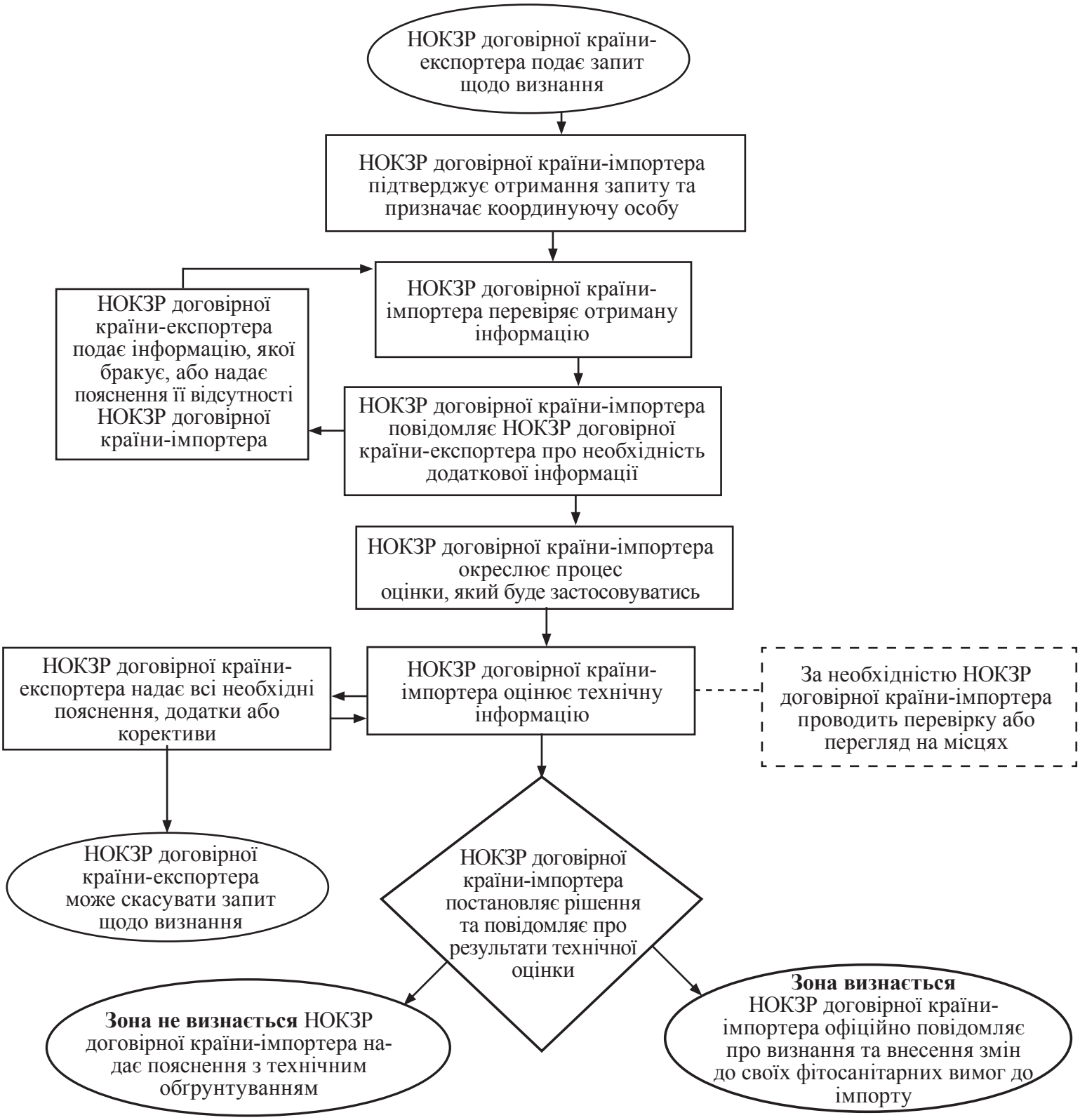
Однак, МСФЗ № 10 (розділ 3.3) визначає наступне: «*Національна організація із захисту рослин країни-експортера повинна на вимогу Національної організації із захисту рослин країни-імпортера має надати обґрунтування встановлення та підтримання вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва. Якщо це передбачено двосторонньою домовленістю чи іншими домовленостями, Національна організація із захисту рослин країни-експортера має оперативно надати Національній організації із*

захисту рослин країни-імпортера інформацію щодо встановлення та скасування вільних місць виробництва або вільних ділянок виробництва.»

Відповідно до МСФЗ № 10: «*У випадку, коли для встановлення чи підтримання вільних місць виробництва чи вільних ділянок виробництва необхідні комплексні заходи, пов'язані з вимогами щодо високого рівня фітосанітарної безпеки, може бути необхідний оперативний план. Де необхідно, цей план може ґрунтуватись на двосторонніх угодах або домовленостях, в яких перелічені специфічні деталі, що вимагаються для функціонування системи, включаючи роль та обов'язки виробника та торговця(ів).*» У таких випадках визнання може ґрунтуватись на процедурі, рекомендованій розділом 4 цього стандарту, або іншій процедурі, погодженій на двосторонній основі.

ДОДАТОК 1

ГРАФІК, ЩО ВІДОБРАЖАЄ ХІД ПРОЦЕДУРИ ВИЗНАННЯ ВІЛЬНИХ ЗОН ТА ЗОН НИЗЬКОЇ ЧИСЕЛЬНОСТІ ШКІДЛИВОГО ОРГАНІЗМУ (ВІДПОВІДНО ДО РОЗДІЛУ 4)[1]

[1] Цей додаток не є офіційною частиною стандарту. Він надається лише для інформації .

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 30

ВСТАНОВЛЕННЯ ЗОН З НИЗЬКОЮ ЧИСЕЛЬНІСТЮ ПЛОДОВИХ МУХ (TEPHRITIDAE)

(2008 рік)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ПРИЙНЯТТЯ 459

ВСТУП 459
Сфера застосування 459
Посилання 459
Визначення 459
Опис вимог 459

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 460

ВИМОГИ 461
1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ 461
1.1 Операційні плани 462
1.2 Визначення зон з низькою чисельністю плодових мух 462
1.3 Документування та зберігання записів 463
1.4 Дії з контролю 464

2. Особливі вимоги 464
2.1 Визначення зон з низькою чисельністю плодових мух 464
2.1.1 Визначення низького рівня чисельності шкідливих організмів, який задається 465
2.1.2 Географічний опис 465
2.1.3 Діяльність стосовно нагляду до встановлення 465
2.2 Фітосанітарні процедури 465
2.2.1 Заходи з нагляду 465
2.2.2 Зниження та підримка рівня популяції видів плодових мух 466
2.2.3 Фітосанітарні заходи, пов'язані з переміщенням матеріалу, рослин-господарів або об'єктів регулювання 467
2.2.4 Внутрішнє проголошення зони з низькою чисельністю плодових мух 467
2.3 Підтримка зон з низькою чисельністю плодових мух 467
2.3.1 Нагляд 467
2.3.2 Заходи щодо підтримки рівня низької чисельності видів плодових мух 468
2.4 Плани коригуальних дій 468
2.5 Тимчасове призупинення, відновлення та втрата статусу зон з низькою чисельністю плодових мух 468
2.5.1 Тимчасове призупинення статусу зони з низькою чисельністю плодових мух 468
2.5.2 Відновлення статусу зони з низькою чисельністю плодових мух 469
2.5.3 Втрата статусу зони з низькою чисельністю плодових мух 469

ДОДАТОК 1
Параметри, які застосовують для оцінки рівня чисельності плодових мух 470

ДОДАТОК 2
Керівництво з планів коректуючих дій по відношенню до плодових мух в зонах з їх низькою чисельністю 472

ДОПОВНЕННЯ 1
Інструкції по процедурі вилову в пастки 474

ДОПОВНЕННЯ 2
Типові можливості застосування зони з низькою чисельністю плодових мух 474

ПРИЙНЯТТЯ

Даний стандарт було затверджено Комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2008 року.

ВСТУП

Сфера застосування

Даний стандарт надає керівництво з встановлення та підтримки національною організацією із захисту рослин (НОКЗР) зон з низькою чисельністю плодових мух. Ці зони можуть бути використані як офіційні заходи з управління фітосанітарним ризиком самі по собі або як частина системного підходу з метою полегшення торгівлі продуктами рослингосподарів для плодових мух, або з метою мінімізації поширення регульованих видів плодових мух в межах зони. Даний стандарт застосовується до плодових мух-осетниць (Tephritidae), що мають економічне значення.

Посилання

Глосарій фітосанітарних термінів, 2008. МСФЗ №5, ФАО, Рим.

Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарним ризиком, 2002. МСФЗ № 14. ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Повідомлення про шкідливі організми, 2002. МСФЗ № 17. ФАО, Рим.

Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998. МСФЗ № 8, ФАО, Рим.

Визнання вільних зон та зон з низькою чисельнісю шкідливих організмів, 2007. МСФЗ № 29, ФАО, Рим.

Вказівки щодо нагляду, 1997. МСФЗ № 6. ФАО, Рим.

Угода по використанню санітарних і фітосанітарних заходів, 1994. Світова організація торгівлі, Женева.

Вимоги стосовно встановлення зон з низькою чисельнісю шкідливих організмів, 2005. МСФЗ № 22. ФАО, Рим.

Встановлення вільних від шкідників зон для плодових мух (Tephritidae), 2006. МСФЗ № 26, ФАО, Рим.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ №. 5 («*Глосарій фітосанітарних термінів*»).

Опис вимог

Загальні вимоги до встановлення і захисту зони з низькою чисельністю плодових мух (ЗНЧ-ПМ) включають:

– підтвердження робочої і практичної можливості встановлення і захисту ЗНЧ-ПМ;
– опис призначення цієї зони;

– складання списку видів плодових мух для встановлюваної зони з їх низькою чисельністю;
– складання оперативних планів;
– визначення ЗНЧ-ПМ;
– документування та зберігання записів;
– наглядова діяльність.

Для встановлення ЗНЧ-ПМ мають бути визначені параметри, які використовуються для оцінки рівня їх чисельності і визначення ефективності пасток для здійснення нагляду відповідно до Додатку 1. Нагляд, заходи стосовно боротьби та планування коректуючих дій необхідні як для встановлення, так і для підтримки зон з низькою чисельністю плодових мух. Планування коректуючих дій описується в Додатку 2.

До інших особливих вимог відносяться фітосанітарні процедури, а також тимчасове припинення, скасування і відновлення статусу ЗНЧ-ПМ.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Міжнародна конвенція із захисту рослин (МКЗР, 1997), також як і Угода по використанню санітарних і фітосанітарних заходів Світової організації торгівлі (Пункт VI Угода СОТ-СФЗ), містить положення відносно зон з низькою чисельністю шкідливих організмів (ЗНЧШО). МСФЗ № 22 («Вимоги до визначення зон з низької чисельностю шкідливих організмів»), описує різноманітні типи ЗНЧШО та надає загальні вказівки щодо встановлення таких зон. Зона з низькою чисельністю шкідливих організмів також може бути використана в якості частини системного підходу (МСФЗ №14: «Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарним ризиком»).

Плодові мухи є дуже важливою групою шкідливих організмів для багатьох країн через їх здатність завдавати шкоди плодам і обмежувати національну і міжнародну торгівлю продуктами рослинного походження, які можуть їх переносити.

Висока ймовірність інтродукції плодових мух і широкий спектр їхніх рослин-господарів призводить до обмежень, що накладаються багатьма імпортуючими країнами, а також до необхідності застосування фітосанітарних заходів відносно переміщення рослин-господарів або об'єктів регулювання в експортуючих країнах, з метою належного забезпечення зниження ризику інтродукції.

Даний стандарт дає вказівки щодо встановлення і підтримки НОКЗР зон з низькою чисельністю плодових мух з метою полегшення торгівлі за допомогою мінімізації ризику інтродукції або поширення регульованих видів плодових мух.

Зони з низькою чисельністю плодових мух зазвичай використовуються в якості буферних зон та зон, вільних від плодових мух (ЗВПМ), а також для місць або ділянок виробництва, вільних від плодових мух (в якості постійної буферної зони або складової процесу ліквідації) чи з метою експорту, як компонент системного підходу, зазвичай у

поєднанні з іншими заходами щодо зниження ризику (при цьому може бути задіяна вся ЗНЧ-ПМ або її частина, що виступає в ролі буферної зони).

Зони з низькою чисельністю плодових мух можуть виникати природним чином (і згодом можуть перевірятися, декларуватися та обстежуватися або ж управлятися іншими способами), вони можуть виникати в результаті заходів боротьби з шкідливими організмами в рослинництві, які пригнічують популяцію плодових мух в зоні з метою обмеження їх впливу на врожай; вони також можуть бути встановлені в результаті заходів боротьби, спрямованих на скорочення чисельності плодових мух в зоні до заданого низького рівня.

Рішення встановити ЗНЧ-ПМ може бути тісно пов'язане з міркуваннями доступу до ринків, а також з економічною та операційною здатністю їх створення

Якщо ЗНЧ-ПМ встановлюється для експорту товарів, які можуть переносити плодових мух, то параметри щодо встановлення та підтримки ЗНЧ-ПМ повинні бути визначені та узгоджені з вказівками, представленими в даному стандарті, а також з МСФЗ №29 («Визнання вільних зон та зон з низькою чисельності шкідливих організмів»).

Вимоги щодо встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух у даному стандарті можуть також застосовуватися до переміщення плодів між зонами з низькою чисельністю плодових мух в межах однієї країни.

Шкідливі організми, для яких було розроблено даний стандарт, включають комах ряду Diptera, родини Tephritidae, родів *Anastrepha, Bactrocera, Ceratitis, Dacus, Rhagoletis и Toxotrypana*.

ВИМОГИ

1. Загальні вимоги

Концепції та положення МСФЗ №22 («Вимоги стосовно визначення зон з низькою чисельністю шкідливих організмів») належать до встановлення та підтримки зон з низькою чисельністю шкідливих організмів відносно конкретного шкідливого організму або групи шкідливих організмів, включаючи плодових мух, і тому слід звертатися до МСФЗ № 22 так само як і до даного стандарту.

Зони з низькою чисельністю плодових мух можуть встановлюватись відповідно до даного МСФЗ у ряді різних ситуацій. Деякі з них вимагають застосування цілого набору елементів, приведених в даному стандарті, інші можуть вимагати застосування лише деяких елементів.

Фітосанітарні заходи та спеціальні процедури, описані далі в даному стандарті, можуть вимагатися для встановлення та підтримки НОКЗР зон з низькою чисельністю плодових мух. Рішення встановити офіційну зону з низькою чисельністю плодових мух може бути, в разі необхідності, прийняте на базі всіх або деяких технічних факторів, вказаних

в даному стандарті. До них належать такі компоненти, як біологія шкідливого організму та методи боротьби, які можуть змінюватись в залежності від видів плодових мух, для яких встановлюється зона з їх низькою чисельністю.

При прийнятті рішення про встановлення офіційної ЗНЧ-ПМ необхідно прийняти до уваги загальну практичну та економічну здатність впровадження програми по досягненню та підтримки низького рівня чисельності шкідливих організмів в зоні, а також по забезпеченню виконання створення ЗНЧ-ПМ.

ЗНЧ-ПМ може слугувати для спрощення переміщення рослин-господарів плодових мух та їх продуктів з однієї ЗНЧ-ПМ в іншу зону з тим самим їх статусом та для захисту зон, схильних до небезпеки, що пов'язана з регульованими плодовими мухами.

Необхідною і головною попередньою умовою для встановлення ЗНЧ-ПМ є наявність зони, яка існує природньо, або може бути створена, і яка може контролюватися, обстежуватися та перевірятися НОКЗР на відповідність заданому рівню чисельності плодових мух. Ця зона може бути встановлена для захисту зон, вільних від плодових мух, або для підтримки стабільного виробництва продукції рослинництва, або ж вона може утворюватись в результаті дій знищення та ліквідації. Вона може також виникнути природнім шляхом в результаті дії кліматичних, біологічних або географічних чинників, які скорочують або обмежують популяції плодових мух протягом всього року або сезону.

Зона може бути визначена як ЗНЧ-ПМ по відношенню до одного або декількох видів цих мух. При цьому в ЗНЧ-ПМ, яке охоплює декілька видів, для кожного виду плодової мухи повинні бути вказані типи пасток, щільність їх розміщення та місця розташування, а також рівні низької чисельності шкідливого організму.

Встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух повинне включати програми щодо сповіщення громадськості, за характером схожі з тими, які описуються в розділі 1.1 МСФЗ № 26 («Встановлення вільних від шкідників зон для плодових мух (*Tephritidae*)).

1.1 Операційні плани

Офіційний операційний план необхідний для визначення фітосанітарних процедур, які необхідні для встановлення і підтримки зон з низькою чисельністю плодових мух.

Операційний план повинен описувати основні зазначені процедури, такі як дії з нагляду, процедури з підтримки певного рівня низької чисельності шкідливого організму, план коректуючих дій і інші процедури, які необхідні для досягнення мети створення ЗНЧ-ПМ.

1.2 Визначення зон з низькою чисельністю плодових мух

Для визначення зон з низькою чисельністю плодових мух повинні розглядатися наступні елементи:

– визначення кордонів зони (площа, детальні карти з точним описом кордонів або з координатами Глобальної системи позиціювання (ГСП), які визначають кордони, природні перешкоди, пункти ввезення, місця розташування комерційних і, якщо є, некомерційних рослин-господарів видів плодових мух, а також міські зони);

– види плодових мух і їх сезонний і просторовий розподіл в межах зони;

– місця розташування, кількість і сезонність господарів, включаючи, за можливістю, точне зазначення головних (біологічно визнаних) господарів;

– кліматичні характеристики, включаючи опади, відносну вологість, температуру, швидкість і напрям переважаючих вітрів;

– встановлення чинників, що обмежують і підтримують чисельність популяції плодових мух на низькому рівні.

У зонах, в яких чисельність плодових мух підтримується на низькому рівні природним чином через кліматичні, географічні або інші причини (наприклад, природних ворогів, доступності відповідних господарів, сезонності господарів), чисельність популяцій видів плодових мух може бути вже нижче заданого рівня низької чисельності шкідливого організму без застосування яких– небудь заходів боротьби.У таких випадках нагляд повинен проводитися протягом часу, достатнього для того, щоб підтвердити статус низької чисельності шкідливих організмів, а сам цей статус може бути встановлений відповідно до прикладів, перерахованих в розділі 3.1.1 МСФЗ № 8 («Визначення статусу шкідливого організму в зоні»). Проте, якщо виявлений рівень чисельності плодових мух виявився вище заданого рівня низької чисельності шкідливих організмів (наприклад, через надзвичайні кліматичні умови), необхідно зробити коректуючі дії. Керівництво з планів коректуючих дій наводиться в Додатку 2.

1.3 Документування та зберігання записів

Фітосанітарні процедури, які використовуються для визначення, встановлення, контролю та підтримки зон з низькою чисельністю плодових мух, мають бути належним чином задокументовані. Ці процедури, включаючи за потреби, плани коректуючих дій необхідно регулярно переглядати і оновлювати (відповідно до МСФЗ №22 « Вимоги стосовно встановлення зон з низькою чисельнісю шкідливих організмів»). Рекомендується підготувати збірку керівництв щодо процедур, які входять в операційний план для ЗНЧ-ПМ.

Для визначення і встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух можуть бути потрібні наступні документи:

– перелік господарів плодових мух, присутніх в зоні, з інформацією про сезонність і комерційне виробництво плодів в зоні;

– дані про встановлення кордонів зони: детальні карти на яких вказуються кордони, природні перешкоди і пункти можливого ввезення плодів в зону; опис агроекологічних чинників, таких як: тип ґрунту, розташування ареалів основних господарів видів плодових мух, а також прикордонних і міських зон; кліматичні умови, наприклад, опади, відносна вологість, температура, швидкість і напрям переважаючих вітрів;

– дані нагляду:

• видловлення на пастки: типи обстежень, кількість пасток і приманок та їх типи, частота перевірки пасток, щільність розставляння і розташування пасток, терміни

і тривалість відловлення, кількість видів плодових мух, яких відловили на кожну пастку по кожному виду, а також обслуговування пасток;

• відбір зразків плодів: тип, кількість, дата, частота і результат.

– записи стосовно заходів боротьби, які були прийняті відносно плодових мух і інших шкідливих організмів, які можуть впливати на популяції плодових мух: тип(и) і місця обробок.

Документація повинна включати письмову інформацію з перевірки та підтримки зон з низькою чисельністю плодових мух, щоб показати, що рівні популяції плодових мух нижче заданого рівня низької чисельності шкідливих організмів. Дані обстежень і результати інших операційних процедур повинні зберігатися як мінімум протягом 24 місяців. Якщо ЗНЧ-ПМ використовується в експортних цілях, інформація має бути надана за запитом НОКЗР відповідної імпортуючої країни і, в разі потреби, може перевірятися.

Необхідно також розробляти і підтримувати плани коректуючих дій (див. розділ 2.4).

1.4 Дії з контролю

Програма ЗНЧ-ПМ, включаючи застосовані внутрішні регламентації, процедури по нагляду (наприклад, відловлення на пастки, відбір зразків плодів) і плани коректуючих дій, повинна відповідати офіційно схваленим процедурам. Ці процедури можуть передбачати офіційне делегування повноважень провідним фахівцям, наприклад:

– особі із запропонованими правами і обов'язками щодо забезпечення того, щоб системи і процедури застосовувалися і підтримувалися належним чином;

– ентомолог(и), відповідальні за ідентифікацію плодових мух до видового рівня.

НОКЗР повинна оцінювати і перевіряти виконання процедур із встановлення та підтримки зон з низькою чисельністю плодових мух з метою забезпечення ефективного управління, навіть якщо повноваження з проведення певних дій делеговані особам зовні НОКЗР. Операційні процедури контролю включають перевірку:

– приведення в дію процедур з нагляду;
– можливості нагляду;
– матеріали для відловлення на пастки (пастки, аттрактанти) та відповідних процедур;
– можливості ідентифікації;
– застосування засобів з боротьби;
– документації і зберігання записів;
– застосування коректуючих дій.

2. Особливі вимоги

2.1 Визначення зон з низькою чисельністю плодових мух

Елементи, які повинні розглядатися при визначенні зон, вільних від плодових мух описані в розділі 2.1 і 2.2 МСФЗ № 26 («Визначення вільних від шкідників зон для плодових мух (Tephritidae)») і можуть також застосовуватися до зон з низькою чисельністю плодових мух, як вказано в наступних підрозділах.

2.1.1 Визначення низького рівня чисельності шкідливих організмів, який задається

Рівні низької чисельності шкідливих організмів, які задаються залежать від рівня ризику, пов'язаного із взаємодією видів плодових мух з їх господарями в даній зоні. Ці рівні мають бути встановлені НОКЗР країни, де розташована ЗНЧ-ПМ, з достатньою точністю, щоб дозволити оцінювати адекватність даного нагляду і протоколів для ухвалення рішення про те, що чисельність шкідливого організму знаходиться нижче за ці рівні.

Окремі НОКЗР можуть розглядати безліч різних чинників для визначення, який саме рівень чисельності шкідливого організму має бути в даній ЗНЧ-ПМ. Нижче наведені деякі чинники, які найчастіше розглядаються:

– рівні, які вимагаються торговельними партнерами для дозволу торгівлі;

– рівні, які використовуються іншими НОКЗР для таких самих або схожих видів плодових мух, господарів і агроекологічних умов (з урахуванням досвіду роботи і даних, отриманих раніше в результаті дій в інших зонах з низькою чисельністю плодових мух відносно того, які рівні повинні в них підтримуватися для забезпечення отримання плодів, не заражених шкідливими організмами).

У Додатку 1 описано, як встановлюються параметри, які використовуються для оцінки рівня чисельності плодових мух.

2.1.2 Географічний опис

НОКЗР визначає кордони передбачуваної ЗНЧ-ПМ. Для встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух не обов'язково потрібна її ізоляція (фізична або географічна).

Кордони, що служать для демаркації ЗНЧ-ПМ, потрібно встановлювати в тісній залежності від того на скільки часто зустрічаються господарі видів плодових мух або підводити по кордонах, які легко розпізнавати.

2.1.3 Діяльність стосовно нагляду до встановлення

До того як встановити ЗНЧ-ПМ, необхідно проводити нагляд для оцінки присутності видів плодових мух і їх рівня чисельності протягом періоду, який визначається їх біологією, поведінкою, кліматичними характеристиками зони, доступністю господарів і відповідними технічними міркуваннями. Цей нагляд повинен продовжуватися впродовж не менше 12 місяців підряд.

2.2 Фітосанітарні процедури

2.2.1 Заходи з нагляду

Системи нагляду, засновані на виловленні на пастки, схожі в будь-яких типах зон з низькою чисельністю плодових мух. Нагляд, що проводиться в зонах з низькою чисельністю плодових мух, може включати процеси, описані в МСФЗ № 6 («Вказівки щодо

нагляду»), в розділі 2.2.2.1 щодо процедур вилову в пастки МСФЗ № 26 («Встановлення вільних від шкідників зон для плодових мух (Tephritidae)»), а також будь-яку іншу наукову інформацію, що має відношення до цього.

Відбір зразків плодів не використовується широко як рутинний метод нагляду для моніторингу плодових мух в зонах з їх низької чисельністю за винятком тих зон, в яких застосовується техніка стерильної комахи (ТСК), де ця техніка може бути головним інструментом.

НОКЗР може доповнювати відловленне на пастки дорослих особин відбором зразків плодів на перевірку наявності личинок. Якщо немає пасток, відбір зразків плодів може бути особливо корисним для нагляду за плодовими мухами. Якщо при відборі зразків плодів були виявлені личинки, можливо знадобиться доростити їх до імаго для ідентифікації. Це стосується того випадку, коли можлива присутність різних видів плодових мух. Проте відбір зразків плодів, який застосовується окремо, не дає досить точних даних для оцінки чисельності популяції, і не можна покладатися лише на нього для встановлення або перевірки статусу ЗНЧ-ПМ. Процедури нагляду можуть включати ті, що описані в розділі 2.2.2.2 щодо процедур відбору зразків плодів в МСФЗ№ 26 («Встановлення вільних від шкідників зон для плодових мух (Tephritidae)»).

Присутність і розподіл господарів плодових мух має бути окремо письмово зареєстровано, із вказівкою комерційних і некомерційних господарів. Ця інформація повинна згодитися при плануванні відловлення на пастки і заходів щодо відбору зразків господарів, а також може допомогти передбачити, наскільки легко чи складно буде встановити і підтримувати фітосанітарний статус зони.

НОКЗР повинна мати відповідні можливості для ідентифікації видів плодових мух, виявлених під час обстежень (імаго або личинок), або мати доступ до таких можливостей. Такі можливості повинні також бути і для поточної перевірки статусу зон з низькою чисельністю плодових мух для видів цих шкідників.

2.2.2 Зниження та підримка рівня популяції видів плодових мух

З метою скорочення популяцій плодових мух до заданого рівня низької чисельності шкідливого організму або нижче, можуть застосовуватися спеціальні заходи боротьби. Для стримання популяцій плодових мух може знадобитися використання більш одного способу боротьби. Деякі з них описані в розділі 3.1.4.2 МСФЗ № 22 («Вимоги стосовно встановлення зон з низькою чисельнісю шкідливих організмів») та Додатку 1 до МСФЗ № 26 («Встановлення вільних від шкідників зон для плодових мух (Tephritidae)»).

Якщо види плодових мух або місцеві, або такі, що акліматизувалися в зоні, майже завжди необхідні профілактичні заходи боротьби, для того, щоб підтримати популяції плодових мух на заданому рівні низької чисельності або нижче (деякі зони з низькою чисельністю плодових мух можуть виникати природним чином). НОКЗР повинні подбати про те, щоб вибирати такі заходи боротьби, які в найменшій мірі впливають на довкілля.

До доступних методів можуть входити:

– хімічна боротьба (наприклад, отруєні селективним інсектицидом, повітряні і наземні обприскування, масове відловлення і метод знищення самців);
– фізична боротьба (наприклад, за допомогою упаковки плодів);
– використання корисних організмів (наприклад, природних ворогів, техніки стерильної комахи);
– агротехнічна боротьба (наприклад, видалення і знищення стиглих плодів, що опали; видалення або, за потреби, заміна рослин-господарів іншими рослинами, які не є господарями; ранній збір урожаю, заборона міжрядного вирощування рослин-господарів плодових мух, обрізання до періоду плодоношення, використання ловчих носіїв по периметру).

2.2.3 Фітосанітарні заходи, пов'язані з переміщенням матеріалу, рослин-господарів або об'єктів регулювання

Фітосанітарні заходи можуть бути потрібні для зниження ризику проникнення конкретних шкідливих організмів в ЗНЧ-ПМ. Ці заходи описані в розділах 3.1.4.3 МСФЗ № 22 («Вимоги стосовно встановлення зон з низькою чисельнісю шкідливих організмів») та 2.2.3 до МСФЗ № 26 («Встановлення вільних від шкідників зон для плодових мух (Tephritidae)»).

2.2.4 Внутрішнє проголошення зони з низькою чисельністю плодових мух

НОКЗР повинна перевірити статус ЗНЧ-ПМ (відповідно до МСФМ № 8: «Визначення статусу шкідливого організму в зоні»), спеціально підтвердити відповідність процедурам, встановленим згідно даного стандарту (нагляд і боротьба). НОКЗР має відповідним чином задекларувати і нотифікувати встановлення ЗНЧ-ПМ.

Для того, щоб перевірити статус ЗНЧ-ПМ, а також в цілях внутрішнього управління, продовження статусу ЗНЧ-ПМ підтверджується після того, як він був встановлений, і були застосовані фітосанітарні заходи для підтримки ЗНЧ-ПМ.

2.3 Підтримка зон з низькою чисельністю плодових мух

Як тільки ЗНЧ-ПМ була встановлена, НОКЗР повинна підтримувати відповідну документацію і процедури підтвердження (що контролюються шляхом аудиту) і продовжувати застосування фітосанітарних процедур, описаних в розділі 2.2 даного стандарту.

2.3.1 Нагляд

Для підтримки статусу ЗНЧ-ПМ, НОКЗР повинна продовжувати нагляд, описаний в розділі 2.2.1 даного стандарту.

2.3.2 Заходи щодо підтримки рівня низької чисельності видів плодових мух

В більшості випадків, заходи боротьби, які визначені в розділі 2.2.2, можуть застосовуватися для підтримки зон з низькою чисельністю плодових мух, до того часу, поки плодові мухи присутні у встановленій зоні.

У випадку якщо фіксується перевищення рівня чисельності плодових мух який спостерігається (але він залишається нижчим за рівень, заданий для зони), може бути досягнутий пороговий рівень, встановлений НОКЗР для застосування додаткових заходів боротьби. На даному етапі НОКЗР може вимагати застосування таких заходів (наприклад, описаних в розділі 3.1.4.2 МСФЗ № 22 «Вимоги стосовно встановлення зон з низькою чисельнісю шкідливих організмів») Цей пороговий рівень має бути встановлений для забезпечення адекватного попередження потенційного перевищення заданого рівня низької чисельності шкідливого організму і запобігання тимчасовому припиненню статусу зони.

2.4 Плани коригувальних дій

План коригувальних дій для зон з низькою чисельністю плодових мух повинен застосовуватися НОКЗР, коли рівень популяції плодових мух перевищує заданий рівень низької чисельності шкідливого організму. У Додатку 2 наведено рекомендації стосовно планів коригувальних дій для зон з низькою чисельністю плодових мух.

2.5 Тимчасове призупинення, відновлення та втрата статусу зон з низькою чисельністю плодових мух

2.5.1 Тимчасове призупинення статусу зони з низькою чисельністю плодових мух

Якщо заданий рівень низької чисельності шкідливих організмів плодових мух перевищений на всій території ЗНЧ-ПМ або в межах частини ЗНЧ-ПМ, статус всієї ЗНЧ-ПМ зазвичай тимчасово припиняється. Проте якщо уражена зона в межах ЗНЧ-ПМ може бути ідентифікована, а її кордони чітко окреслені, то ЗНЧ-ПМ може бути заново визначена для того, щоб був припинений статус лише цієї ураженої зони.

Зацікавлені імпортуючі НОКЗР мають бути повідомлені про ці дії без невиправданих затримок (додаткова інформація щодо вимог відносно повідомлення про шкідливі організми міститься в МСФЗ № 17: «Повідомлення про шкідливі організми»).

Тимчасове припинення статусу може також здійснюватися при виявленні помилок у застосуванні процедур (наприклад, неправильна організація відловлення на пастки, заходів боротьби з шкідливими організмами або документування).

Якщо статус ЗНЧ-ПМ тимчасово припинений, то НОКЗР повинна почати розслідування для визначення причини невдачі і прийняти заходи для запобігання повторенню таких помилок.

Якщо статус ЗНЧ-ПМ тимчасово припинений, критерії для його відновлення мають бути чітко визначені.

2.5.2 Відновлення статусу зони з низькою чисельністю плодових мух

Відновлення статусу ЗНЧ-ПМ застосовується лише для тимчасово призупинених зон і може відбуватися коли:

– рівень популяції більше не перевищує заданий рівень низької чисельності шкідливого організму, і підтримується протягом періоду, який визначається біологією виду плодової мухи і переважаючими умовами довкілля;

та/або

– неправильно застосовані процедури були скоректовані та перевірені.

Як тільки заданий рівень низької чисельності був досягнутий і став підтримуватися згідно вимог, описаними вище, або процедурні помилки були виправлені за допомогою застосування коректуючих дій, які містяться в плані, статус ЗНЧ-ПМ може бути відновлений. Якщо ЗНЧ-ПМ встановлена для експорту плодів рослин-господарів, НОКЗР зацікавленої імпортуючої країни повинна, за запитом, отримати доступ до даних щодо відновлення статусу, і, при необхідності, може бути проведена перевірка.

2.5.3 Втрата статусу зони з низькою чисельністю плодових мух

Втрата статусу ЗНЧ-ПМ повинна відбуватися після тимчасового припинення, якщо не вдалося відновити статус зони в допустимі терміни, зважаючи на біологію виду плодової мухи. Зацікавлені НОКЗР імпортуючих країн мають бути сповіщені без невиправданих затримок про зміну статусу ЗНЧ-ПМ (додаткова інформація щодо вимог відносно повідомлення про шкідливі організми міститься в МСФЗ № 17: «Повідомлення про шкідливі організми»).

У випадку якщо статус ЗНЧ-ПМ втрачений, процедури з її встановлення і підтримки, що містяться в даному стандарті, повинні дотримуватися для того, щоб статус ЗНЧ-ПМ знову був досягнутий з врахуванням всієї інформації, накопиченої відносно цієї зони.

ДОДАТОК 1
ПАРАМЕТРИ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬ ДЛЯ ОЦІНКИ РІВНЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПЛОДОВИХ МУХ[1]

Параметри, які використовують для визначення рівня чисельності плодових мух в зоні з їх низькою чисельністю, визначаються НОКЗР. Параметри, які найбільш широко використовуються, це кількість мух на пастку в день (МПД). Точніші просторові дані можуть бути представлені на основі щільності пасток (тобто, МПД на одиницю площі) або хронологічно по кожній пастці, представленій в зоні з часом.

МПД є індексом, який використовується для оцінки чисельності популяцій шляхом обчислення середньої кількості мух, які спіймались в одну пастку за один день. Цей параметр оцінює відносну кількість дорослих особин плодових мух за заданий час в заданому просторі. Він дає основну інформацію для порівняння популяцій плодових мух в різних місцях і в різний час.

МПД є результатом ділення загальної кількості мух, яких відловили, на добуток загальної кількості перевірених пасток на середню кількість днів, протягом яких вони були виставлені. Формула представляється в наступному вигляді:

$$\text{МПД} = \frac{\text{М}}{\text{П} \times \text{Д}}$$

де
М = загальна кількість відловлених мух;
П = кількість перевірених пасток;
Д = кількість діб, протягом яких пастки були виставлені в польових умовах.

У випадках, коли пастки регулярно інспектуються кожного тижня або рідше (при здійсненні нагляду в зимовий період), параметром може бути «кількість мух на пастку за тиждень» (МПТ). Він оцінює кількість мух, що відловили в середньому на пастку в тиждень. Таким чином, МПД може бути отриманий з МПТ шляхом ділення на 7. Будь-які важливі зміни в статусі параметрів, критичних для оцінки ефективності ЗНЧ-ПМ, повинні оновлюватися і модифікуватися при необхідності.

Задані рівні низької чисельності шкідливого організму, виражені в значеннях МПД, повинні встановлюватися залежно від ризику зараження плодів, які передбачається захищати за допомогою зон з низькою чисельністю плодових мух, а також залежно від інших чинників, пов'язаних з конкретними завданнями створення ЗНЧ-ПМ (наприклад, виробництвом товарів для експорту, вільних від плодових мух). У ситуаціях, коли одна ЗНЧ-ПМ містить більш ніж один вид господаря (тобто, ЗНЧ-ПМ призначена для захисту більш ніж одного господаря видів плодових мух), рівень низької чисельності шкідливих

[1] Цей додаток є офіційною частиною даного стандарту.

організмів, що задається, має бути заснований на науковій інформації по кожному господареві різних видів плодових мух, ризикам зараження і порівняльним перевагам видів шкідливих організмів для різних господарів. Проте в ситуаціях, коли ЗНЧ-ПМ встановлюється для захисту лише одного типа господаря, має бути врахований очікуваний для цього господаря рівень зараження. У таких ситуаціях більш нижчі задані рівні низької чисельності шкідливого організму зазвичай встановлюються для основних господарів видів плодових мух, а порівняно вищі рівні – для вторинних господарів.

Біологія плодових мух (включаючи кількість поколінь в рік, спектр рослин-господарів, види господарів, присутніх в зоні, температурні пороги, поведінку, здатність до розмноження і поширення) відіграє головну роль у встановленні відповідних заданих рівнів низької чисельності шкідливих організмів. Для зон з низькою чисельністю плодових мух з декількома присутніми господарями, встановлені задані рівні низької чисельності шкідливих організмів повинні відображати різноманіття господарів і їх чисельність, перевагу господарів і їх послідовність для кожного присутнього виду плодових мух. Хоча ЗНЧ-ПМ може мати різні задані рівні низької чисельності шкідливих організмів для кожного значимого виду плодових мух, ці рівні повинні залишатися фіксованими для всієї зони і протягом дії ЗНЧ-ПМ.

До уваги повинні братися ефективність типів пасток і приманок, які використовуються для оцінки рівнів популяцій шкідливого організму і процедури, які застосовуються для обслуговування пасток. Логічним обґрунтуванням цього є те, що різна ефективність пасток може привести до отримання різних МПД в одному і тому ж місці для даної популяції, тому вона значно впливає на вимірювання рівня чисельності видів плодових мух. Таким чином, при визначенні допустимого рівня низької чисельності шкідливого організму на основі значення МПД, ефективність системи відловлення на пастки має бути також задана.

Після того, як рівень низької чисельності шкідливих організмів, що задається, був встановлений для даної ситуації при використанні заданої приманки і аттрактанта, приманка і аттрактант, які застосовуються в ЗНЧ-ПМ, не повинні мінятися або модифікуватися до того, як буде визначений відповідний рівень низької чисельності шкідливих організмів, що задається, для нової комбінації. Для зон з низькою чисельністю плодових мух з декількома представленими видами плодових мух, що приваблюються різними приманками і аттрактантами, при виставленні пасток повинні братися до уваги можливі взаємодії приманок і аттрактантів.

Відбір зразків плодів може використовуватися як метод нагляду додатковий до вилову в пастки, для оцінки рівнів популяцій плодових мух, особливо якщо немає відповідних пасток для видів. Відбір зразків плодів повинен проводитися для відомих господарів. Необхідно враховувати, що ефективність відбору зразків плодів залежить від розміру зразку, частоти і часу відбору. Відбір зразків плодів може включати дорощування личинок до дорослої стадії для ідентифікації видів плодових мух. Якщо був зроблений розріз плоду, має бути розглянута ефективність візуального виявлення личинок. Проте відбір зразків плодів не дає абсолютної точності для оцінки чисельності популяції і не має бути єдиним методом при підтвердженні або перевірці статусу ЗНЧ-ПМ.

ДОДАТОК 2
КЕРІВНИЦТВО З ПЛАНІВ КОРЕКТУЮЧИХ ДІЙ ПО ВІДНОШЕННЮ ДО ПЛОДОВИХ МУХ В ЗОНАХ З ЇХ НИЗЬКОЮ ЧИСЕЛЬНІСТЮ[2]

Помилки в процедурах або в їх застосуванні (наприклад, неправильне відловлення на пастки або неадекватні заходи з боротьби з шкідливими організмами, або ж недостатня документація) або виявлення рівня популяції, що перевищує заданий рівень низької чисельності шкідливих організмів для видів плодових мух в ЗНЧ-ПМ, повинні ініціювати застосування плану коректуючих дій. Метою плану коректуючих дій є забезпечення адекватності процедур і їх застосування, а також забезпечення зменшення рівня популяції нижче заданого рівня низької чисельності шкідливих організмів якнайскоріше. Забезпечення розробки відповідних планів коректуючих дій є обов'язком НОКЗР. Плани коректуючих дій не повинні багато разів вводитися в дію, тому що це може привести до втрати статусу ЗНЧ-ПМ і до необхідності відновлення зони відповідно до вказівок даного стандарту.

План коректуючих дій має бути підготовлений з урахуванням біології видів плодових мух, географії ЗНЧ-ПМ, кліматичних умов, фенології і чисельності господарів, а також їх розподілу в межах зони.

Для введення в дію плану коректуючих дій необхідні наступні елементи:
– декларація щодо тимчасового припинення статусу ЗНЧ-ПМ, якщо таке має місце;
– юридичні рамки, в яких може застосовуватися план коректуючих дій;
– терміни введення плану, а також подальших дій;
– контрольне обстеження (відловлення на пастки і відбір зразків плодів) і застосування заходів із стримання;
– здатність до ідентифікації;
– наявність достатніх операційних засобів;
– ефективне сповіщення всередині НОКЗР і з НОКЗР зацікавлених імпортуючих країн, включаючи надання координат всіх залучених сторін;
– детальна карта і визначення зони, на яку поширюється тимчасове припинення статусу;
– перегляд і коректування операційних процедур, або здійснення ряду доступних заходів боротьби, наприклад, за допомогою пестицидів.

Застосування плану коректуючих дій

1. Повідомлення про здійснення коректуючих дій

НОКЗР повідомляє зацікавленим особам і сторонам, у тому числі у відповідні імпортуючі країни, про початок застосування плану коректуючих дій. НОКЗР несе відповідальність за контроль над застосуванням коректуючих заходів.

Повідомлення повинне вказувати головну причину впровадження плану, тобто, неправильні процедури або перевищення заданого рівня низької чисельності шкідливих організмів.

---

[2] Цей додаток є офіційною частиною даного стандарту.

2. Визначення фітосанітарного статусу

Безпосередньо після виявлення того, що рівень популяції перевищив заданий рівень низької чисельності шкідливих організмів, потрібно провести контрольне обстеження (яке може включати розміщення додаткових пасток, відбір зразків плодів господарів і збільшення частоти перевірки пасток), для того, щоб визначити розмір відповідної зони і уточнити рівень чисельності плодових мух.

3. Тимчасове призупинення статусу зони з низькою чисельністю плодових мух

Якщо заданий рівень низької чисельності шкідливих організмів видів– мішеней плодових мух перевищений або виявлені неправильні процедури, статус ЗНЧ-ПМ має бути припинений, як це вказано в розділі 2.5.1 даного стандарту.

4. Виправлення процедурних помилок

Неправильні процедури і пов'язана з ними документація мають бути негайно переглянуті для того, щоб визначити джерело помилок. Це джерело і застосовані коректуючі дії мають бути задокументовані, а скоректовані процедури потрібно проконтролювати з метою забезпечення їх відповідності цілям зон з низькою чисельністю плодових мух.

5. Застосування заходів боротьби в відповідній зоні

Спеціальні дії із стримання мають бути негайно здійснені у відповідній зоні. Можливі методи включають:

– обробку селективними інсектицидами, отруєними приманками (авіаційне і/або наземне обприскування);
– техніку стерильної комахи;
– метод знищення самців;
– збір та знищення уражених плодів;
– видалення та знищення плодів;
– обробка інсектицидами (ґрунту, покриття).

6. Сповіщення відповідних відомств

Зацікавлені НОКЗР і інші відомства повинні отримувати інформацію про коректуючі дії. Інформація за вимогами до сповіщення про шкідливі організми в рамках МКЗР міститься в МСФЗ № 17(«Повідомлення про шкідливі організми»).

ДОПОВНЕННЯ 1
ІНСТРУКЦІЇ ПО ПРОЦЕДУРІ ВИЛОВУ В ПАСТКИ[3]

Інформація по відловленню на пастки наведена в наступному виданні Міжнародного агентства по атомній енергії (МАГАТЕ): «Trapping Guigelines for area-wide fruit fly programmes», IAEA/FAO – TG/FFP, 2003. IAEA, Vienna.

Ця публікація широко і легко доступна і загально визнана авторитетною.

ДОПОВНЕННЯ 2
ТИПОВІ МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗОНИ З НИЗЬКОЮ ЧИСЕЛЬНІСТЮ ПЛОДОВИХ МУХ

1. Зона з низькою чисельністю плодових мух в якості буферної зони

У випадках якщо біологія видів плодових мух є такою, що існує ймовірність поширення із зараженої зони в захищену, тому буде необхідним створення буферної зони з низькою чисельністю плодових мух (як описано в МСФЗ №26: «Встановлення вільних від шкідників зон для плодових мух (Tephritidae)»). Встановлення ЗНЧ-ПМ і зони, вільної від плодових мух, повинне проходити в один і той же час, щоб ЗНЧ-ПМ могла бути встановлена з метою захисту зони, вільної від плодових мух.

1.1 Визначення зони з низькою чисельністю плодових мух в якості буферної зони

Процедури з визначення ЗНЧ-ПМ включають процедури перераховані в розділі 1.2 даного стандарту. Крім того, при встановленні кордонів буферної зони, можуть використовуватися детальні карти, що показують кордони захищеної зони, розподіл господарів, місця розташування господарів, міські зони, пункти ввезення і контрольно– пропускні пункти. Також важливо підключити дані, що відносяться до природних біогеографічних особливостей, таким як чисельність інших господарів, клімат і місця розташування долин, степів, пустель, річок, озер і морів, також як і інших зон, що діють як природні перешкоди. Розмір буферної зони відносно розміру захищеної зони залежатиме від біології видів плодових мух (включаючи поведінку і здатність до розмноження і поширення), істотних характеристик захищеної зони, а також економічної і практичної здійсненності встановлення ЗНЧ-ПМ.

1.2 Встановлення зони з низькою чисельністю плодових мух в якості буферної зони

Процедури з встановлення ЗНЧ-ПМ описані в розділі 2.1 даного стандарту. Переміщення відповідних товарів рослин-господарів плодових мух в зону потрібно буде регу-

---

[3] Це доповнення не є офіційною частиною стандарту. Воно запропоновано лише для інформації.

[4] Это дополнение не является официальной частью настоящего стандарта. Оно представлено только для информации.

лювати. Додаткова інформація може бути знайдена в розділі 2.2.3 МСФЗ № 26 («Встановлення вільних від шкідників зон для плодових мух (Tephritidae)»).

1.3 Підтримка зони з низькою чисельністю плодових мух в якості буферної зони

Процедури з підтримки ЗНЧ-ПМ включають процедури, перераховані в розділі 2.3 даного стандарту. Оскільки буферна зона має схожі характеристики із захищеною нею зоною, або місцем виробництва, процедури з її підтримки можуть включати такі, які приведені для зон, вільних від плодових мух, які описані в розділі 2.3 МСФЗ № 26 «Встановлення вільних від шкідників зон для плодових мух (Tephritidae)» і в розділах 3.1.4.2, 3.1.4.3 и 3.1.4.4 МСФЗ № 22 «Вимоги стосовно встановлення зон з низькою чисельнісю шкідливих організмів». Важливість поширення інформації може також враховуватися при підтримці ЗНЧ-ПМ в якості буферної зони.

2. Зони з низькою чисельністю плодових мух для експортних цілей

Створення ЗНЧ-ПМ може також використовуватися для спрощення експорту плодів із зони. У більшості випадків ЗНЧ-ПМ є основним компонентом системного підходу як міра, що знижує фітосанітарний ризик. Приклади заходів і/або чинників, які використовуються у поєднанні із встановленням ЗНЧ-ПМ, включають:

– обробка до та після збору врожаю;

– виробництво другорядних рослин-господарів і рослин, що не є господарями, переважно в порівнянні з головними господарями;

– експорт матеріалу рослин-господарів в зони, не схильні до ризику протягом окремих сезонів;

– фізичні бар'єри (наприклад, передуюча збору урожаю упаковка, захисні споруди, які запобігають проникненню комах).

2.1 Визначення зони з низькою чисельністю плодових мух для експортних цілей

Процедури з визначення ЗНЧ-ПМ можуть включати процедури, перераховані в розділі 1.2 даного стандарту. Крім того, для визначення ЗНЧ-ПМ, мають бути розглянуті наступні елементи:

– список продуктів (господарів), що цікавлять;

– список інших комерційних і некомерційних господарів видів плодових мух, присутніх, але не призначених для експорту, а також часто та з якою вони зустрічаються, за необхідності;

– додаткова інформація, така як всі попередні записи з біології, присутності і боротьби з видами– мішенями плодових мух або будь-якими іншими видами плодових мух, які можуть бути представлені в даній ЗНЧ-ПМ.

2.2 Підтримка зони з низькою чисельністю плодових мух для експортних цілей

Процедури з підтримки ЗНЧ-ПМ можуть включати процедури, описані в розділі 2.3.2 даного стандарту, і повинні застосовуватися, якщо рослини-господарі присутні. При необхідності

нагляд може продовжуватися з меншою періодичністю в позасезонний час. Це залежатиме від біології видів плодових мух і їх взаємин з господарями, присутніми в позасезонний час.

Для здобуття додаткової інформації про міжнародні стандарти, керівництво і рекомендації, що стосуються фітосанітарних заходів, і повного списку поточних публікацій, звертайтеся, будь ласка, в:

СЕКРИТАРІАТ МІЖНАРОДНОЇ КОНВЕНЦІЇ ІЗ ЗАХИСТУ РОСЛИН

Поштою: Секритаріат МКЗР
Служба із захисту рослин
Продовольча та сільскогосподарська
організація об'єднаних націй
Віале делле Терме ді Каракалла
00100 Рим, Італія

IPPC Secretariat
Plant Protection Service
Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)
Viale delle Terme di Caracalla
00100 Rome, Italy

Факс: +39-06-570.56347
Електронна адреса: ippc@fao.org
Інтернет-сайт http://www.ippc.int

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ (МСФЗ)

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

МСФЗ № 1: Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі, 2006. ФАО, Рим.

МСФЗ № 2: Структура аналізу фітосанітарного ризику, 2007. ФАО, Рим.

МСФЗ № 3: Вказівки щодо експорту, перевантаження, імпорту та вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, 2005. ФАО, Рим.

МСФЗ № 4: Вимоги до встановлення вільних зон, 1996. ФАО, Рим.

МСФЗ № 5: Глосарій фітосанітарних термінів, 2007. ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 1: Вказівки з інтерпретації та застосування концепції офіційної боротьби з регульованими шкідливими, 2001. ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 2: Вказівки з інтерпретації поняття «потенційне економічне значення» і пов'язаних з ним термінів, включаючи, зокрема, екологічні міркування, 2003. ФАО, Рим.

МСФЗ № 6: Вказівки щодо нагляду, 1997. ФАО, Рим.

МСФЗ № 7: Система сертифікації на експорт, 1997. ФАО, Рим.

МСФЗ № 8: Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998. ФАО, Рим.

МСФЗ № 9: Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. ФАО, Рим.

МСФЗ № 10: Вимоги щодо встановлення вільних місць виробництва та вільних ділянок виробництва, 1999. ФАО, Рим

МСФЗ № 11: Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який викликається живими модифікованими організмами, 2004. ФАО, Рим.

МСФЗ № 12: Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. ФАО, Рим.

МСФЗ № 13: Вказівки щодо нотифікації про невідповідність та екстреній дії, 2001. ФАО, Рим.

МСФЗ № 14: Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарним ризиком, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 15: Вказівки щодо регулювання дерев'яних пакувальних матеріалів у міжнародній торгівлі, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 16: Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція і застосування, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 17: Повідомлення про шкідливі організми, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 18: Вказівки щодо використання опромінення в якості фітосанітарного заходу, 2003. ФАО, Рим.

МСФЗ № 19: Вказівки щодо переліків регульованих шкідливих організмів, 2003. ФАО, Рим.

МСФЗ № 20: Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. ФАО, Рим.

МСФЗ № 21: Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. ФАО, Рим.

МСФЗ № 22 Вимоги до встановлення зон з низькою чисельністю шкідливих організмів, 2005. ФАО, Рим.

МСФМ № 23 Вказівки щодо огляду, 2005. ФАО, Рим.

МСФМ № 24: Вказівки щодо визначення та визнання еквівалетності фітосанітарних заходів, 2005. ФАО, Рим.

МСФМ № 25: Транзитні вантажі, 2006. ФАО, Рим.

МСФМ № 26: Встановлення вільних від шкідників зон для плодових мух (Tephritidae), 2006. ФАО, Рим.

МСФМ № 27: Діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів, 2006. ФАО, Рим.

МСФМ № 28: Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів, 2007. ФАО, Рим.

МСФМ № 29: Визнання вільних зон та зон з низькою чисельністю шкідливих організмів, 2007. ФАО, Рим.

МСФМ № 30: Встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух (Tephritidae), 2008. ФАО, Рим.

МСФМ № 31: Методики відбору зразків з вантажів, 2008. ФАО, Рим.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 31 МЕТОДИКИ ВІДБОРУ ЗРАЗКІВ З ВАНТАЖІВ (2008 рік)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ПРИЙНЯТТЯ. 481

ВСТУП 481
Сфера застосування 481
Посилання 481
Визначення 481
Опис вимог 481

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 482

МЕТА ВІДБОРУ ЗРАЗКІВ З ВАНТАЖІВ 483

ВИМОГИ. 483
1. Ідентифікація партії 483

2. Одиниця зразка 484

3. Відбір зразків, що базується та не базується на статистиці. 484
3.1 Відбір зразків, що базується на статистиці. 485
3.1.1 Параметри та відповідні до них концепції 485
3.1.1.1 Прийнятна зараженість зразка 485
3.1.1.2 Рівень виявлення 485
3.1.1.3 Рівень достовірності 486
3.1.1.4 Ефективність виявлення 486
3.1.1.5 Розмір зразків 486
3.1.1.6 Рівень толерантності 486
3.1.2 Зв'язок між параметрами та рівнем толерантності 487
3.1.3 Методи відбору зразків, що базуються на статистиці 487
3.1.3.1 Звичайний вибірковий відбір зразків 487
3.1.3.2 Систематичний відбір зразків 488
3.1.3.3 Пошаровий відбір зразків 488
3.1.3.4 Послідовний відбір зразків 488
3.1.3.5 Кластерний відбір зразків 489
3.1.3.6 Відбір зразків з фіксованою пропорцією 489
3.2 Відбір зразків, що не базується на статистиці 489
3.2.1 Прагматичний відбір зразків 489
3.2.2 Випадковий відбір зразків 489
3.2.3 Селективний або цільовий відбір зразків 490

4. Вибір методу відбору зразків. 490

5. Визначення розміру зразків 491
5.1 Розподіл шкідливих організмів у партії невідомий 491
5.2 Згрупований розподіл шкідливих організмів у партії 492

6. Змінний рівень виявлення 492

7. Результат відбору зразків 492

ДОДАТОК 1
Формули, які використовуються в додатках з другого до п'ятого 493

ДОДАТОК 2
Підрахунок розмірів зразків для малих партій: відбір зразків, який базується на законах гіпергеометричного розподілу (звичайний вибірковий відбір зразків). 494

ДОДАТОК 3
Відбір зразків з великих партій: відбір зразків, який базується на законах біноміального розподілу або розподілу Пуассона 499

ДОДАТОК 4
Відбір зразків при згрупованому розподілі шкідливих організмів: відбір зразків, який базується на законах бета біноміального розподілу 502

ДОДАТОК 5
Порівняння результатів відбору зразків який базується на законах гіпергеометричного розподілу та відбір зразків з фіксованою пропорцією 504

ПРИЙНЯТТЯ

Даний стандарт було затверджено Комісією з фітосанітарних заходів у квітні 2008 року.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт надає керівництво Національної організації із захисту рослин (НОКЗР) для вибору відповідних методик відбору зразків при огляді або аналізі вантажів на підтвердження відповідності фітосанітарним вимогам.

Цей стандарт не надає вказівки з відбору зразків в польових умовах (наприклад, в якості необхідного при проведенні обстежень).

Посилання

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який викликається живими модифікованими організмами, 2004. МСФЗ№ 11, ФАО, Рим.

Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. МСФЗ № 21, ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2008. МСФЗ № 5, ФАО, Рим.

Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. МСФЗ № 20, ФАО, Рим.

Вказівки щодо огляду, 2005. МСФМ № 23, ФАО, Рим.

Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі, 2006. МСФМ № 1, ФАО, Рим.

Cochran, W.G. 1977. Методики відбору зразків. 3-є видання. Нью-Йорк, John Wiley & Sons, 428 с.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються у цьому стандарті, можна знайти у МСФЗ №. 5 («*Глосарій фітосанітарних термінів*»).

Опис вимог

Методики відбору зразків, які використовуються НОКЗР при догляді вантажів товарів, що перевозяться в умовах міжнародної торгівлі, базуються на ряду концепцій з відбору зразків. Дані концепції включають такі параметри, як прийнятний рівень зараження, рівень виявлення, рівень достовірності, ефективність виявлення і розмір зразка.

Застосування методів, що базуються на статистиці, таких як звичайний випадковий відбір зразків, систематичний відбір зразків, пошаровий відбір зразків, послідовний відбір зразків або кластерний відбір зразків, дають результати зі статистичним рівнем достовір-

ності. Інші методи відбору зразків, які не базуються на статистиці, такі як прагматичний відбір зразків, випадковий відбір зразків або селективний відбір зразків, можуть надавати достовірні результати при визначенні присутності або відсутності регульованого шкідливого організму або регульованих шкідливих організмів, але на їх основі не може бути зроблено жодних статистичних висновків. Операційні обмеження можуть впливати на практичність проведення відбору зразків тим чи іншим методом.

При застосуванні методик відбору зразків, НОКЗР допускає деяку ступінь ризику, коли може бути не виявлено партії, які не відповідають фітосанітарним вимогам. Огляд, при якому застосовуються методи, що базуються на статистиці, може надати результати тільки з певним рівнем достовірності і не може довести відсутність шкідливого організму у вантажі.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Цей стандарт надає статистичні підстави та доповнення до МСФЗ № 20 («Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту») і до МСФЗ № 23 (« Вказівки щодо огляду»). Огляд вантажів з об'єктами регулювання, що перевозяться в процесі торгівлі, є основним інструментом для управління фітосанітарними ризиками та фітосанітарною процедурою, що найбільш частіше використовується в усьому світі, для визначення присутності шкідливих організмів та /або відповідності вантажу фітосанітарним вимогам країни імпортера.

Зазвичай, доглянути вантажі повністю не реально, тому фітосанітарний огляд проводиться, головним чином, за допомогою зразків, отриманих з вантажу. Необхідно відзначити, що концепції стосовно відбору зразків, представлені в цьому стандарті, можуть також застосовуватися до інших фітосанітарних процедур, особливо до вибору одиниць для проведення аналізу.

Відбір зразків з рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання може здійснюватись перед експортом, в пунктах ввезення, або інших пунктах, які НОКЗР визначає для цього.

Важливо, щоб процедури відбору зразків, які встановлюються і застосовуються НОКЗР, були документовані і прозорі, а також враховували принцип мінімального впливу (МСФЗ№ 1: «Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі»), особливо тому, що огляд, який базується на відборі зразків, може призвести до відмови у видачі фітосанітарного сертифіката, заборони ввезення, обробки або знищення вантажу або частини вантажу.

Методики відбору зразків, які використовуються НОКЗР, залежать від мети відбору зразків (наприклад, відбір зразків для проведення аналізу) і можуть бути або повністю базуватися тільки на статистиці, або розробленими з урахуванням специфічних операційних обмежень. Методики, розроблені для досягнення мети відбору зразків у межах операційних обмежень, можуть не приводити до таких статистичних рівнів достовірності результатів, як методи, що повністю базуються на статистиці, але, тим не менш, такі методи можуть давати достовірні результати в залежності від бажаної мети відбору зразків.

Якщо єдина мета відбору зразків полягає в тому, щоб збільшити ймовірність виявлення шкідливого організму, селективний або цільовий відбір зразків також є достовірними.

МЕТА ВІДБОРУ ЗРАЗКІВ З ВАНТАЖІВ

Відбір зразків з вантажів проводиться для огляду та/або проведення аналізу з метою:

– виявити регульовані шкідливі організми;

– надати гарантію, що чисельність регульованих шкідливих організмів або заражених одиниць у вантажі не перевищує заданий рівень толерантності для цих шкідливих організмів;

– надати висновок про загальний фітосанітарний стан вантажу;

– виявити організми, для яких фітосанітарний ризик ще не визначений;

– оптимізувати ймовірність виявлення певних регульованих шкідливих організмів;

– максимально збільшити використання наявних ресурсів для відбору зразків;

– зібрати додаткову інформацію, наприклад, для моніторингу шляхів поширення;

– перевірити відповідність фітосанітарним вимогам;

– визначити частку зараженого вантажу.

Необхідно відзначити, що огляд та/або проведення аналізу на основі відбору зразків завжди припускає певний ступінь похибки. Прийняття деякої ймовірності того, що шкідливі організми присутні, притаманне при використанні процедур з відбору зразків при огляді та/або проведенні аналізу. Огляд та/або проведення аналізу з використанням методів відбору зразків, які базуються на статистиці, можуть забезпечити рівень достовірності, при якому чисельність шкідливого організму нижче певного рівня, але це не підтверджує, що шкідливий організм дійсно відсутній у вантажі.

ВИМОГИ

1. Ідентифікація партії

Вантаж може складатися з однієї або декількох партій. Якщо вантаж містить більше ніж одну партію, огляд для визначення її відповідності вимогам може складатися з декількох окремих візуальних перевірок, і тому зразки повинні бути відібрані окремо від кожної партії. У таких випадках зразки, що відносяться до кожної партії, повинні бути ізольованими і повинні розпізнаватися для того, щоб відповідна партія могла бути чітко ідентифікована, якщо при наступному огляді та/або проведенні аналізу виявляти невідповідність фітосанітарним вимогам. Рішення про те, проводити чи не проводити огляд партії, повинно прийматися з використанням факторів, зазначених у МСФЗ № 23 («Вказівки щодо огляду», розділ 1.5).

Однорідність партії, з якої повинні бути відібрані зразки і яка являє собою набір одиниць одного товару, визначається за наступними факторами:

– походження,

– виробник,

– місце та засоби пакування,

– вид, різновидність або ступінь дозрівання,

– експортер,
– зона виробництва,
– регульовані шкідливі організми та їх характеристики,
– обробка в місці походження,
– тип переробки.

Критерії, що використовуються НОКЗР для розпізнавання партій, повинні послідовно застосовуватись до подібних вантажів.

Групування для зручності різних товарів в одну партію може призвести до того, що статистичні висновки не можуть бути зроблені за результатами відбору зразків.

2. Одиниця зразку

Відбір зразків, перш за все, полягає у визначенні відповідної одиниці для відбору зразка (наприклад, плід, стебло, букет, одиниця ваги, пакет або картонна коробка). Визначення одиниці зразка пов'язано з питаннями, що стосуються ступеня однорідності розподілу шкідливих організмів в товарі, ступеня рухливості або нерухомості шкідливих організмів, способу пакування вантажу, його передбачуваного використання, а також за експлуатаційними обставинами. Наприклад, якщо одиниця зразка визначається тільки за біологією шкідливого організму, то у випадку низької рухомості шкідливого організму відповідною одиницею, яка відбирається, могла б бути окрема рослина або рослинний продукт, тоді як у випадку рухомих шкідливих організмів, більш кращою одиницею зразка можуть бути картонна коробка або інший товарний контейнер. Однак, якщо огляд спрямований на виявлення більше ніж одного виду шкідливого організму, можуть застосовуватися інші міркування (наприклад, практичність використання різних одиниць зразка). Одиниці зразка повинні визначатися на послідовній основі і бути незалежними один від одного. Це дозволить НОКЗР спростити процес формування висновку зі зразка до партії або вантажу, з яких був відібраний цей зразок.

3. Статистичний та не статистичний відбір зразків

Метод відбору зразків є процесом відбору одиниць для огляду та/або проведення аналізу, який затверджений НОКЗР. Відбір зразків при фітосанітарному огляді вантажів або партій проводиться шляхом відбору одиниці з вантажу або партії без заміни обраних одиниць[1]. НОКЗР може вибрати методику відбору зразків, статистичний або не статистичний.

Відбір зразків, що базується на статистичних або цільових методах, спрямований на полегшення виявлення регульованого шкідливого організму або організмів у вантажі та/або партії.

---

[1] Відбір зразків без заміни – це відбір одиниці з вантажу або партії без заміни цієї одиниці перш, ніж будуть відібрані інші одиниці. Відбір зразків без заміни не означає, що відібраний матеріал не може бути повернуто у вантаж (за винятком відбору з руйнуванням зразка); це означає тільки те, що інспектор не повинен повертати даний матеріал, перш ніж відбере залишок зразка.

3.1 Статистичний відбір зразків

Методи відбору зразків, які базуються на статистиці, передбачають визначення ряду взаємопов'язаних параметрів і вибір (виділення) відповідного методу, який базується на статистиці.

3.1.1 Параметри та відповідні до них концепції

Відбір зразків, який базується на статистиці (статистичний), призначений для виявлення певного відсотка або частки зараження з заданим рівнем достовірності, і тому від НОКЗР потрібно, щоб вона встановила наступні взаємопов'язані параметри: прийнятна зараженість, рівень виявлення, рівень достовірності, ефективність виявлення і розмір зразка. НОКЗР може також встановити рівень толерантності для певних шкідливих організмів (наприклад, для регульованих некарантинних шкідливих організмів).

3.1.1.1 Прийнятна зараженість зразка

Прийнятною зараженістю називають кількість заражених одиниць або кількість особин шкідливого організму, що допускається в зразку даного розміру без застосування фітосанітарних дій. Багато НОКЗР встановлюють цей показник для карантинних шкідливих організмів рівним нулю. Наприклад, якщо прийнятна зараженість зразка дорівнює нулю, а в зразку виявлено заражену одиницю, то застосовують фітосанітарну дію. Важливо відзначити, що нульова прийнятна зараженість зразка не передбачає нульовий рівень толерантності у вантажі в цілому. Навіть якщо ніяких шкідливих організмів не виявлено в зразку, залишається ймовірність того, що шкідливий організм може бути присутнім в решті вантажу, хоча і на дуже низькому рівні.

Прийнятна зараженість пов'язана зі зразком. Прийнятною зараженістю називають кількість заражених одиниць або кількість особин шкідливих організмів, які допускаються в зразку, тоді як рівень толерантності (див. розділ 3.1.1.6) відноситься до статусу всього вантажу.

3.1.1.2 Рівень виявлення

Рівень виявлення – мінімальний відсоток або частка зараження, яку повинна виявляти певна методика відбору зразків із заданими ефективністю виявлення та рівнем достовірності, і які НОКЗР має намір виявити у вантажі.

Рівень виявлення може бути встановлено для шкідливого організму, групи або категорії шкідливих організмів, або для не визначених шкідливих організмів. Рівень виявлення може бути встановлений в результаті:

– рішення, яке базується на результатах аналізу фітосанітарного ризику, виявляти конкретно зазначений рівень зараження (зараженість, для якої доведена неприйнятність ризику);

– оцінки ефективності фітосанітарних заходів, застосованих перед оглядом;

– рішення, яке базується на експлуатаційних обставинах про те, що інтенсивність огляду вище певного рівня створює труднощі в його застосуванні на практиці.

3.1.1.3 Рівень достовірності

Рівень достовірності означає ймовірність того, що буде виявлений вантаж із зараженістю, що перевищує рівень виявлення. Зазвичай, використовується рівень достовірності 95%. НОКЗР може вимагати інші рівні достовірності в залежності від передбачуваного використання товару. Наприклад, вищий рівень достовірності виявлення може бути потрібним (необхідним) для товарів, призначених для садіння (садівний матеріал), ніж для товарів, призначених для споживання. Рівень достовірності може також змінюватись в залежності від суворості застосованих фітосанітарних заходів та досвіду виявлення невідповідності вимогам. Дуже високі значення рівня достовірності швидко стають важко досяжними, а більш низькі величини стають менш значимими для ухвалення рішення. Рівень достовірності, що дорівнює 95%, означає, що висновки, зроблені на основі результатів відбору зразків, виявлять невідповідний вимогам вантаж у середньому в 95 випадках з 100, і тому можна припустити, що в середньому 5% невідповідних вимогам вантажів не будуть виявлені.

3.1.1.4 Ефективність виявлення

Ефективність виявлення є ймовірністю того, що за допомогою огляду чи аналізу зараженої одиниці або декількох одиниць буде виявлено шкідливий організм. Зазвичай, не можна претендувати на ефективність, яка дорівнює 100%. Наприклад, може бути візуально важко виявляти шкідливі організми, оскільки на рослинах можуть не проявлятися ознаки хвороби (латентна форма зараження), або ж ефективність може знижуватися в результаті людської помилки. При визначенні розміру зразка, можна брати більш низькі значення ефективності (наприклад, 80%-у вірогідність виявлення шкідливого організму при огляді зараженої одиниці).

3.1.1.5 Розмір зразка

Розмір зразка – це кількість одиниць, відібраних від партії або вантажу, які будуть оглянуті або проаналізовані. Вказівки з визначення розміру зразка приведено у розділі 5.

3.1.1.6 Рівень толерантності

Рівень толерантності вказує на відсоток зараження всього вантажу або партії, який є порогом для фітосанітарних дій.

Рівні толерантності можуть бути встановлені для регульованих некарантинних шкідливих організмів (як зазначено в МСФЗ № 21: «Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів», розділ 4.4), і можуть також бути встановлені для умов, пов'язаних з іншими фітосанітарним вимогами при імпорті (наприклад, кількістю кори на деревині або ґрунту на корінних рослин).

Більшість НОКЗР застосовують нульовий рівень толерантності для всіх карантинних шкідливих організмів, беручи до уваги ймовірність присутності шкідливих організмів в одиницях, не відібраних при відборі зразків, як це описано у пункті 3.1.1.1. Однак НОКЗР може вирішити встановити рівень толерантності для карантинного шкідливого

організму, ґрунтуючись на результатах аналізу фітосанітарного ризику (як це описано в МСФЗ № 11: «Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для навколишнього середовища, та ризику, який викликається живими модифікованими організмами», розділ 3.4.1), а потім визначити норми відбору зразків. Наприклад, НОКЗР може визначити рівень толерантності вище нуля, тому що невеликі кількості певного карантинного шкідливого організму можуть бути допустимі, якщо можливість акліматизації цього шкідливого організму вважається низькою або якщо передбачуване кінцеве використання продукту (наприклад, свіжих фруктів і овочів, імпортованих для переробки) обмежує можливість інтродукції шкідливого організму в зони, які піддаються небезпеку.

3.1.2 Зв'язок між параметрами і рівнем толерантності

П'ять параметрів (прийнятна зараженість зразка, рівень виявлення, рівень достовірності, ефективність виявлення і розмір зразка) статистично пов'язані. Беручи до уваги встановлений рівень толерантності, НОКЗР повинна визначити ефективність методу виявлення, який використовується, та прийняти рішення стосовно прийнятної зараженості зразка. Також можуть бути обрані будь-які два з трьох параметрів, що залишилися, а останній визначається зі значень, обраних для решти.

Якщо рівень толерантності було встановлено більше нуля, обраний рівень виявлення повинен дорівнювати (або менше, якщо прийнятна зараженість зразка більше нуля) рівню толерантності, щоб гарантувати, що вантажі, які мають рівень зараження більше рівня толерантності, будуть виявлені із зазначеним рівнем достовірності.

Якщо в одиниці зразка шкідливих організмів не виявлено, то про відсоткове зараження вантажу може бути заявлено тільки те, що він знаходиться нижче рівня виявлення при заданому рівні достовірності. Якщо шкідливий організм не виявлено в зразку необхідного розміру, то рівень достовірності говорить про ймовірність того, що рівень толерантності не перевищено.

3.1.3 Методи відбору зразків, які базуються на статистиці

3.1.3.1 Простий випадковий відбір зразків

Звичайний випадковий відбір зразків зводиться до того, що всі одиниці зразка, з рівною ймовірністю можуть бути відібрані від партії або вантажу. Звичайний випадковий відбір повинен містити схему знаходження одиниць зразка у відповідності з інструментом, наприклад, таблиці випадкових чисел. Використання заздалегідь встановленого процесу рандомізації (випадковості) відрізняє цей метод від випадкового відбору зразків (зображеного в розділі 3.2.2).

Цей метод використовується, коли про розподіл шкідливого організму або ступінь зараження відомо дуже мало. Звичайний випадковий відбір зразків може бути складний для його правильного застосування в експлуатаційних умовах. При використанні цього методу кожна одиниця повинна мати рівну ймовірність бути обраною. У тих випадках,

коли шкідливий організм не розподілений в партії випадковим чином, цей метод може не бути оптимальним. Звичайний випадковий відбір зразків може вимагати більш значимих ресурсів, ніж інші методи відбору зразків. Його застосування може залежати від типу та/або конфігурації вантажу.

3.1.3.2 Систематичний відбір зразків

Систематичний відбір зразків полягає у відборі одиниць зразка з партії через фіксовані, заздалегідь задані інтервали. Однак перший відбір у партії повинен бути зроблений випадковим чином. Можливі необ'єктивні результати, якщо шкідливі організми розподілені з інтервалом, подібним тому, який був обраний для відбору зразків.

Дві переваги цього методу полягають у тому, що процес відбору зразків можливо автоматизувати за допомогою машинного обладнання та що застосування випадкового процесу необхідно лише при виборі першої одиниці.

3.1.3.3 Пошаровий відбір зразків

Пошаровий відбір зразків полягає в розділенні партії на окремі більш дрібні частини (тобто шари) і наступному відборі одиниць зразка з кожної частини. У межах кожної частини, одиниці зразка відбирають, використовуючи певний метод (систематичний чи випадковий). При деяких обставинах, різні кількості одиниць зразка можуть бути відібрані з кожної частини – наприклад, кількість одиниць зразка може бути пропорційною розміру частини чи ґрунтуватися на попередній обізнаності щодо зараженості цих частин.

При всій його здійсненності, пошаровий відбір зразків майже завжди підвищує надійність виявлення. Менша кількість випадків варіювання, пов'язаного з пошаровим відбором зразків, призводить до більш точних результатів. Це особливо вірно, коли рівні зараження в партії можуть розрізнятися всередині неї в залежності від процедур пакування або умов зберігання. Пошаровий відбір зразків є найкращим вибором, якщо передбачається наявність інформації про розподіл шкідливого організму і експлуатаційні параметри дозволяють його застосування.

3.1.3.4 Послідовний відбір зразків

Послідовний відбір зразків полягає у відборі серій одиниць зразка, використовуючи одні з вищезгаданих методів. Після того, як кожний зразок (або група одиниць) відібраний, отримані дані порівнюються зі заздалегідь встановленим діапазоном значень, щоб вирішити, прийняти вантаж, відхилити його або продовжити відбір зразків.

Цей метод можна використовувати, коли рівень толерантності встановлено більше нуля, а перша група одиниць зразка не дає достатню інформацію, яка дозволила б прийняти рішення про те, чи дійсно перевищено рівень толерантності. Цей метод не повинен використовуватися, якщо прийнятна зараженість зразка будь-якого розміру дорівнює нулю. Послідовний відбір зразків може зменшити кількість зразків, необхід-

них для прийняття рішення або скоротити ймовірність вибраковування вантажу, що відповідає вимогам.

3.1.3.5 Кластерний відбір зразків

Кластерний відбір зразків полягає у виборі груп одиниць, заснованому на заздалегідь визначеному розмірі кластеру (наприклад, ящики фруктів, букети квітів), для того щоб скласти загальну кількість одиниць зразка, необхідних з партії. Кластерний відбір зразків більш простий в оцінці і більш надійний, якщо кластери мають однаковий розмір. Цей метод придатний, якщо ресурси, наявні для відбору зразків, обмежені, і функціонує добре, якщо розподіл шкідливих організмів, як очікується, буде випадковим.

Кластерний відбір зразків може бути пошаровим, а для вибору групи можуть використовуватися як систематичні, так і випадкові методи. З методів, що базуються на статистиці, даний метод часто виявляється найбільш практичним.

3.1.3.6 Відбір зразків з фіксованою пропорцією

Відбір зразків з фіксованою пропорцією одиниць, які відбираємо з партії (наприклад, 2%), призводить до непостійних рівнів виявлення чи рівнів достовірності, якщо розмір партії змінюється. Як зазначено у Додатку 5, відбір зразків з фіксованою пропорцією призводить до зміни рівнів достовірності для заданого рівня виявлення або до зміни рівнів виявлення для заданого рівня достовірності.

3.2 Відбір зразків, що не базується на статистиці

Інші методи відбору зразків, які не базуються на статистиці, такі як прагматичний відбір зразків, випадковий відбір зразків або цільовий селективний відбір зразків, можуть дати достовірні результати при визначенні присутності або відсутності регульованого шкідливого організму або регульованих шкідливих організмів. Такі методи можуть використовуватися, ґрунтуючись на специфічних експлуатаційних міркуваннях або коли метою є тільки виявлення шкідливих організмів.

3.2.1 Прагматичний відбір зразків

Прагматичний відбір зразків полягає у виборі найбільш придатних (наприклад, найбільш доступних, найдешевших, тих, які найшвидше відбираються) одиниць з партії, без відбору одиниць випадковим або систематичним способом.

3.2.2 Випадковий відбір зразків

Відбір зразків наосліп полягає у виборі довільних одиниць без використання цього процесу рандомізації (випадковості). Даний метод може часто здаватися випадковим, тому що інспектор не усвідомлює наявність якої– небудь суб'єктивності у відборі. Однак неусвідомлена суб'єктивність може бути присутня, і ступінь, до якої зразок дійсно представляє партію, невідома.

3.2.3 Селективний або цільовий відбір зразків

Селективний (цільовий) відбір зразків полягає в навмисному відборі зразків з найбільш ймовірно заражених частин партії або відборі явно заражених одиниць, щоб збільшити ймовірність виявлення певного регульованого шкідливого організму. Цей метод може спиратися на інспекторів, які володіють досвідом роботи з товаром і знайомі з біологією шкідливого організму. Використання цього методу може бути також обрано завдяки аналізу шляхів поширення, що вказує на певну частину партії з більш високою ймовірністю зараження (наприклад, у більш вологій частині деревини нематоди можуть бути виявлені з більшою ймовірністю). Оскільки зразок є цільовим, а, отже, статистично суб'єктивним, ймовірність твердження про рівень зараження в партії не може бути зроблено. Однак, якщо єдиною метою відбору зразків є збільшення ймовірності виявлення регульованого шкідливого організму або регульованих шкідливих організмів, то цей метод є достовірним. Окремі зразки товару можуть бути необхідні для того, щоб відповідати загальній достовірності при виявленні інших регульованих шкідливих організмів. Використання селективного або цільового відбору зразків може обмежити можливості отримання інформації про повний статус шкідливого організму в партії або у вантажі, тому що відбір зразків фокусується на тій частині партії або вантажу, де конкретні регульовані шкідливі організми можуть бути виявлені з найбільшою ймовірністю, а не на решті частини партії або вантажу.

4. Вибір методу відбору зразків

У більшості випадків вибір відповідного методу відбору зразків обов'язково залежить від наявної інформації про чисельність шкідливого організму і його розподіл у вантажі чи партії, а також від експлуатаційних параметрів, пов'язаних з конкретними можливостями огляду. У більшості реальних фітосанітарних ситуацій операційні обмеження визначають практичність проведення відбору зразків тим чи іншим методом. Згодом визначення статистичної достовірності практичних методів звузить сферу варіантів вибору.

Метод відбору зразків, який остаточно вибирається НОКЗР, повинен бути практично здійсненим, найбільш притаманним для досягнення поставленої мети і добре документованим для прозорості. Операційна здійсненність пов'язана з оцінками щодо специфічних для певної ситуації факторів, які повинні враховуватися у всіх випадках.

У тих випадках, коли відбір зразків проводиться, для того щоб збільшити ймовірність виявлення певного шкідливого організму, цільовий відбір зразків (зображений у розділі 3.2.3) може бути найкращим варіантом, якщо інспектори можуть визначити частину або частини партії з більш високою ймовірністю зараження. При відсутності таких відомостей, буде більш правильним вибрати один із методів, що базується на статистиці. Методи відбору зразків, які не базуються на статистиці, не призводять до того, щоб кожна одиниця включалася в зразок з рівною ймовірністю, і не дозволяють кількісно оцінити рівень достовірності або рівень виявлення.

Методи відбору зразків, що базуються на статистиці, повинні застосовуватися в тому випадку, коли відбір зразків виконується з метою отримати інформацію про загаль-

ний фітосанітарний стан вантажу, виявити декілька різних карантинних шкідливих організмів або перевірити вантаж на відповідність фітосанітарним вимогам.

При виборі певного методу відбору зразків, що базується на статистиці, може бути прийнята до уваги інформація про те, як вантаж був оброблений під час збирання врожаю, сортування та пакування, а також про ймовірний розподіл шкідливого організму або шкідливих організмів в партії. Методи відбору зразків можуть бути об'єднані: наприклад, пошаровий зразок може бути відібраний випадковим або систематичним методом відбору одиниць зразка в межах шарів.

Якщо відбір зразків проводиться для того, щоб визначити, чи був перевищений заданий не нульовий рівень толерантності, то підходить послідовний метод проведення відбору зразків.

Після того як метод відбору зразків був обраний і коректно застосований, повторний відбір зразків з метою досягти іншого результату є неприйнятним. Повторний відбір зразків не повинен проводитися, якщо тільки він не визнаний необхідним зі специфічних технічних причин (наприклад, запідозрене неправильне застосування методики відбору зразків).

5. Визначення розміру зразку

Щоб визначити кількість зразків, які повинні бути відібрані, НОКЗР повинна вибрати рівень достовірності (наприклад, 95%), рівень виявлення (наприклад, 5%) і прийнятну зараженість зразка (наприклад, нуль), і встановити ефективність виявлення (наприклад, 80%). Виходячи з цих величин і з розміру партії, може бути розрахований розмір зразка. Додатки 2-5 викладають математичні основи для визначення розміру зразка. Розділ 3.1.3 цього стандарту надає вказівки щодо вибору найбільш прийнятного методу відбору зразків, що базується на статистиці, в залежності від розподілу шкідливого організму в партії.

5.1 Розподіл шкідливих організмів у партії невідомий

Оскільки відбір зразків проводиться без заміни обраних одиниць, а розмір популяції кінцевий, для визначення розміру зразка повинні використовуватися закони гіпергеометричного розподілу. Закони цього розподілу дозволяють визначити вірогідність виявлення деякої кількості заражених одиниць у зразку заданого розміру, відібраного з партії заданого розміру, якщо певна кількість заражених одиниць присутня в партії (див. Додаток 2). Кількість заражених одиниць в партії визначається як добуток рівня виявлення на загальну кількість одиниць в партії.

Якщо розмір партії збільшується, то розмір зразка, необхідного для досягнення заданого рівня виявлення та рівня достовірності, наближається до своєї верхньої межі. Якщо розмір зразка становить менше 5% від розміру партії, розмір зразка може бути розрахований з використанням або закону біномного розподілу, або закону розподілу Пуассона (див. Додаток 3). Всі три типи розподілу (гіпергеометричний, біномний і Пуассона) дають майже ідентичні розміри зразків для заданих рівнів достовірності та виявлення при великих розмірах партії, але біномний розподіл і розподіл Пуассона є більш легкими для обчислень.

5.2 Згрупований розподіл шкідливих організмів у партії

Більшість популяцій шкідливих організмів розподілено більш-менш згруповано в природі. Оскільки товари можуть бути заготовлені і упаковані в полі, без поділу або сортування, розподіл заражених одиниць в партії також може бути згрупованим або агрегативним. Агрегація заражених одиниць в товарі завжди знижує вірогідність виявлення зараження. Однак фітосанітарний огляд націлений на виявлення заражених одиниць та / або шкідливого організму або шкідливих організмів при їх низькому рівні чисельності. Вплив агрегативних заражених одиниць на ефективність виявлення зразка і на необхідний розмір зразка в більшості випадків є незначним. Якщо НОКЗР вказує на існування високої ймовірності агрегативних заражених одиниць в партії, то пошаровий метод відбору зразків може допомогти збільшити ймовірність виявлення згрупованого зараження.

У тому випадку якщо шкідливі організми згруповані, обчислення розміру зразка найкращим чином повинно бути виконано з використанням закону бета біномінального розподілу (див. Додаток 4). Однак дане обчислення вимагає відомостей про ступінь згрупування, який зазвичай невідомий, і тому цей закон розподілу не може бути практичним для постійного використання. Можуть використовуватися закони одного з інших типів розподілу (гіпергеометричний, біномінальний або Пуассона), проте у міру збільшення ступеня згрупування рівень достовірності відбору зразків буде знижуватися.

6. Змінний рівень виявлення

Вибір постійного рівня виявлення може призвести до змінної кількості заражених одиниць, що ввозяться з імпортованими вантажами, тому що розмір партії може мінятися (наприклад, 1%-ий рівень зараження 1000 одиниць відповідає 10 зараженим одиницям, у той час як 1%-ий рівень зараження 10000 одиниць відповідає 100 зараженим одиницям). В ідеалі, вибір рівня виявлення повинен частково відображати кількість заражених одиниць, що ввозяться з усіма вантажами в межах певного періоду часу. Якщо НОКЗР бажають регулювати кількість заражених одиниць, що ввозяться з кожним вантажем, може використовуватися змінний рівень виявлення. Рівень толерантності має в цьому випадку бути визначений на основі кількості заражених елементів у вантажі, а розмір зразка повинен бути встановлений з метою досягти необхідних рівнів достовірності та виявлення.

7. Результат відбору зразків

Результат дій і процедур, пов'язаних з відбором зразків, може призвести до застосування фітосанітарної дії (додаткові подробиці можуть бути знайдені в МСФЗ № 23: «Вказівки щодо огляду», в розділі 2.5).

ДОДАТОК 1
Формули, які використовуються в додатках з другого по п'ятий[2]

Формула №	Мета	Додаток №
1	Ймовірність виявлення (і) заражених одиниць в зразку	2
2	Наближена формула для розрахунку ймовірності невиявлення заражених одиниць	2
3	Ймовірність виявлення і заражених одиниць у зразку з n одиниць (розмір зразка менше 5% розміру партії)	3
4	Вірогідність невиявлення заражених одиниць у зразку з n одиниць при біноміальному розподілі	3
5	Ймовірність виявлення, принаймні, однієї зараженої одиниці при біноміальному розподілі	3
6	Формули 5 і 6 біноміального розподілу, перетворені для визначення n.	3
7	Варіант біноміальної формули 6 для розподілу Пуассона	3
8	Ймовірність невиявлення заражених одиниць при розподілі Пуассона (спрощена)	3
9	Ймовірність виявлення при розподілі Пуассона, принаймні, однієї зараженої одиниці (рівень достовірності)	3
10	Визначення розміру зразка n при розподілі Пуассона.	3
11	Відбір зразків для згрупованого просторового розподілу, заснований на бета біноміальному законі	4
12	Ймовірність невиявлення заражених одиниць при бета біноміальному розподілі після огляду кількох партій (для одиночної партії)	4
13	Ймовірність виявлення однієї або більше заражених одиниць при бета біноміальному розподілі	4
14	Формули 12 та 13 бета біноміальному розподілі, перетворені для визначення m	4

[2] Цей додаток не є офіційною частиною стандарту. Він надається тільки для інформації..

ДОДАТОК 2
Підрахунок розмірів зразків для малих партій: відбір зразків який базується на законах гіпергеометричного розподілу (Звичайний вибірковий відбір зразків)[3]

Гіпергеометричний розподіл підходить для опису ймовірності виявлення шкідливого організму у відносно малій партії. Партія вважається малою, коли розмір зразка становить більше 5% від розміру партії. У цьому випадку, відбір зразків у вигляді однієї одиниці від партії впливає на ймовірність виявлення зараженої одиниці в наступній відібраній одиниці. Гіпергеометричний відбір зразків ґрунтується на проведенні відбору зразків без повернення.

Також передбачається, що розподіл шкідливого організму в партії не згрупований і використовується випадковий відбір зразків. Ця методика може застосовуватися і для інших схем, наприклад, для пошарового відбору зразків (додаткові подробиці можуть бути знайдені у Cochran, 1977).

Ймовірність виявлення і заражених одиниць у зразку визначається за формулою

$$P(X = i) = \text{Формула 1} \qquad \frac{\binom{A}{i}\binom{N-A}{n-i}}{\binom{N}{n}}$$

Де:

$$\binom{a}{b} = \frac{a!}{b!(a-b)!} \quad \text{де } a! = a(a-1)(a-2)\ldots.. 1 \text{ та } 0!=1$$

P(X = i) ймовірність виявлення і заражених одиниць в зразку, де i=0, …, n.

Рівень ймовірності відповідає: 1 – P(X = i)

A = кількість заражених одиниць в партії, які можуть бути виявлені, якщо кожна одиниця в партії оглядається або аналізується з урахуванням ефективності виявлення (рівень виявлення x N x ефективність, округлена до цілого числа)

N = кількість одиниць в партії (розмір партії)

n = кількість одиниць в зразку (розмір зразку)

Зокрема, формулою, яка може використовуватися для обчислення наближеної ймовірності невиявлення заражених одиниць, є

$$\text{Формула 2} \qquad P(X=0) = \left(\frac{N - A - u}{N - u}\right)$$

де u = (n– 1)/2 (з Cochran, 1977).

Рішення рівняння для визначення n є арифметично складним, але може бути зроблено наближено або через обчислення максимальної ймовірності.

---

[3] Цей додаток не є офіційною частиною стандарту. Він надається тільки для інформації.

Таблиці 1 і 2 приводять розміри зразків, які обчислюються для партій різних розмірів, рівнів виявлення і рівнів достовірності, якщо прийнятна зараженість зразка дорівнює нулю.

Таблиця 1. Таблиця мінімальних розмірів зразків для рівнів достовірності 95% і 99% при змінних рівнях виявлення в залежності від розміру партії, при гіпергеометричному розподілі

Кількість одиниць в партії	P = 95% (рівень достовірності) % рівня виявлення х ефективність виявлення					P = 99% (рівень достовірності) % рівня виявлення х ефективність виявлення				
	5	2	1	0,5	0,1	5	2	1	0,5	0,1
25	24*	–	–	–	–	25*	–	–	–	–
50	39*	48	–	–	–	45*	50	–	–	–
100	45	78	95	–	–	59	90	99	–	–
200	51	105	155	190	–	73	136	180	198	–
300	54	117	189	285*	–	78	160	235	297*	–
400	55	124	211	311	–	81	174	273	360	–
500	56	129	225	388*	–	83	183	300	450	–
600	56	132	235	379	–	84	190	321	470	–
700	57	134	243	442*	–	85	195	336	549*	–
800	57	136	249	421	–	85	199	349	546	–
900	57	137	254	474*	–	86	202	359	615*	–
1 000	57	138	258	450	950	86	204	368	601	990
2 000	58	143	277	517	1553	88	216	410	737	1800
3 000	58	145	284	542	1895	89	220	425	792	2353
4 000	58	146	288	556	2108	89	222	433	821	2735
5 000	59	147	290	564	2253	89	223	438	840	3009
6 000	59	147	291	569	2358	90	224	442	852	3214

7 000	59	147	292	573	2437	90	225	444	861	3373
8 000	59	147	293	576	2498	90	225	446	868	3500
9 000	59	148	294	579	2548	90	226	447	874	3604
10 000	59	148	294	581	2588	90	226	448	878	3689
20 000	59	148	296	589	2781	90	227	453	898	4112
30 000	59	148	297	592	2850	90	228	455	905	4268
40 000	59	149	297	594	2885	90	228	456	909	4348
50 000	59	149	298	595	2907	90	228	457	911	4398
60 000	59	149	298	595	2921	90	228	457	912	4431
70 000	59	149	298	596	2932	90	228	457	913	4455
80 000	59	149	298	596	2939	90	228	457	914	4473
90 000	59	149	298	596	2945	90	228	458	915	4488
100 000	59	149	298	596	2950	90	228	458	915	4499
200 000+	59	149	298	597	2972	90	228	458	917	4551

Таблиця 2. Таблиця розмірів зразків для рівнів достовірності 80% і 90% при змінних рівнях виявлення в залежності від розмірів партії, при гіпергеометричному розподілі

Кількість одиниць в партії	P = 80% (рівень достовірності) % рівня виявлення х ефективність виявлення					P = 90% (рівень достовірності) % рівень виявлення х ефективність виявлення				
	5	2	1	0.5	0.1	5	2	1	0.5	0.1
100	27	56	80	–	–	37	69	90	–	–
200	30	66	111	160	–	41	87	137	180	–
300	30	70	125	240*	–	42	95	161	270*	–
400	31	73	133	221	–	43	100	175	274	–
500	31	74	138	277*	–	43	102	184	342*	–
600	31	75	141	249	–	44	104	191	321	–
700	31	76	144	291*	–	44	106	196	375*	–
800	31	76	146	265	–	44	107	200	350	–
900	31	77	147	298*	–	44	108	203	394*	–
1 000	31	77	148	275	800	44	108	205	369	900
2 000	32	79	154	297	1106	45	111	217	411	1368
3 000	32	79	156	305	1246	45	112	221	426	1607
4 000	32	79	157	309	1325	45	113	223	434	1750
5 000	32	80	158	311	1376	45	113	224	439	1845
6 000	32	80	159	313	1412	45	113	225	443	1912
7 000	32	80	159	314	1438	45	114	226	445	1962
8 000	32	80	159	315	1458	45	114	226	447	2000
9 000	32	80	159	316	1474	45	114	227	448	2031

10 000	32	80	159	316	1486	45	114	227	449	2056
20 000	32	80	160	319	1546	45	114	228	455	2114
30 000	32	80	160	320	1567	45	114	229	456	2216
40 000	32	80	160	320	1577	45	114	229	457	2237
50 000	32	80	160	321	1584	45	114	229	458	2250
60 000	32	80	160	321	1588	45	114	229	458	2258
70 000	32	80	160	321	1591	45	114	229	458	2265
80 000	32	80	160	321	1593	45	114	229	459	2269
90 000	32	80	160	321	1595	45	114	229	459	2273
100 000	32	80	160	321	1596	45	114	229	459	2276
200 000	32	80	160	321	1603	45	114	229	459	2289

Значення в таблиці 2, відмічені зірочкою (*), були округлені в меншу сторону, тому що варіанти, які призводять до не цілої кількості заражених одиниць (наприклад, 300 одиниць з 0,5% зараженням відповідають 1,5 зараженим одиницям у вантажі) не можливі. Це означає, що інтенсивність відбору зразків збільшується незначно, і може бути вище для вантажу такого розміру, в якому кількість заражених одиниць округлена в меншу сторону, ніж для вантажу більшого розміру, в якому розраховано більшу кількість заражених одиниць (наприклад, можна порівняти результати для 700 і 800 одиниць в партії). Це також означає, що могла б бути виявлена трохи нижча частка заражених одиниць, ніж кількість, зазначена в таблиці, або що таке зараження виявляється з більшою ймовірністю, ніж зазначений рівень достовірності.

Комірки в таблиці 2, відмічені прочерком (–), відносяться до таких варіантів, які не можливі на практиці (менше однієї зараженої одиниці).

ДОДАТОК З
Відбір зразків з великих партій:відбір зразків, який базується на законах біноміального розподілу або розподілу пуасона[4]

Для достатньо змішаних великих партій, ймовірність виявлення зараженої одиниці приблизно виражається на основі законів простої біноміальної статистики. Розмір зразка становить менше 5% від розміру партії. Ймовірність виявлення і заражених одиниць у зразку з n одиниць обраховується за такою формулою:

Формула 3

$$P(X=i) = \binom{n}{i} \phi p^{i} (1 - \phi p)^{n-i}$$

де p є середньою часткою заражених одиниць (рівнем зараження) в партії, а ϕ означає відсоток ефективності огляду, розділений на 100.

P(X = i) є ймовірність виявлення і заражених одиниць у зразку. Рівень достовірності відповідає: 1– P(X = i), де i = 0, 1, 2, …, n.

Для фітосанітарних цілей, визначається ймовірність не виявлення особин шкідливих організмів або симптомів у зразку. Ймовірність не виявлення заражених одиниць у зразку з n одиниць встановлюється за формулою:

$$P(X=0) = (1 - \phi p)^{n}$$

Формула 4

Ймовірність виявлення, принаймні, однієї зараженої одиниці тоді дорівнює:

$$P(X>0) = 1 - (1 - \phi p)^{n}$$

Формула 5

Дане рівняння може бути перетворено для визначення n

$$n = \frac{\ln[1 - P(X > 0)]}{\ln(1 - \phi p)}$$

Формула 6

Розмір зразка n може бути визначений за допомогою даного рівняння, якщо рівень зараження (p), ефективність (ϕ) і рівень достовірності (1 – P (X> 0)) встановлені НОКЗР.

Біноміальний розподіл може бути приблизно виражено розподілом Пуассона. Якщо n збільшується і p знижується, рівняння біноміального розподілу, наведене вище, наближається до рівняння розподілу Пуассона, наведеному нижче,

---

[4] Цей додаток не є офіційною частиною стандарту. Він надається тільки для інформації.

$$P(X=i) = \frac{(n\phi p)^i \mathbf{e}^{-n\phi p}}{i!}$$

Формула 7

де e є основою натурального логарифму.

Ймовірність не виявлення заражених одиниць спрощується і зводиться до наступної формули:

$$P(X=0) = e^{-n\phi p}$$

Формула 8

Ймовірність виявлення, принаймні, однієї зараженої одиниці (рівень достовірності) обчислюється за такою формулою:

$$P(X>0) = 1 - e^{-n\phi p}$$

Формула 9

Перетворення для обчислення n дає наступне рівняння, яке може бути використане для визначення розміру зразка:

$$n = -\ln[1 - P(X>0)]/\phi p$$

Формула 10

У таблицях 3 і 4 вказані розміри зразків, коли прийнятна зараженість зразка дорівнює 0, розраховані для різних рівнів виявлення, ефективності та достовірності з біноміальним розподілом і розподілом Пуассона, відповідно. У разі 100%-ої ефективності порівняння розмірів зразків в Таблиці 1 (див. Додаток 2), показує, що біноміальний розподіл і розподіл Пуассона дають дуже схожі результати з гіпергеометричним розподілом при великому значенні n і малому значенні p.

Таблиця 3. Таблиця розмірів зразків для рівнів достовірності при 95% та 99% змінних рівнях виявлення, в залежності від значень ефективності, для випадків, коли партія велика і достатньо змішана, при біноміальному розподілі

% ефективності	P = 95% (рівень достовірності) % рівня виявлення					P = 99% (рівень достовірності) % рівня виявлення				
	5	2	1	0.5	0.1	5	2	1	0.5	0.1
100	59	149	299	598	2995	90	228	459	919	4603
99	60	150	302	604	3025	91	231	463	929	4650
95	62	157	314	630	3152	95	241	483	968	4846
90	66	165	332	665	3328	101	254	510	1022	5115
85	69	175	351	704	3523	107	269	540	1082	5416
80	74	186	373	748	3744	113	286	574	1149	5755
75	79	199	398	798	3993	121	305	612	1226	6138
50	119	299	598	1197	5990	182	459	919	1840	9209
25	239	598	1197	2396	11982	367	919	1840	3682	18419
10	598	1497	2995	5990	29956	919	2301	4603	9209	46050

Таблиця 4: Таблиця розмірів зразків для рівнів достовірності 95% та 99% при змінних рівнях виявлення, в залежності від значень ефективності, для випадків, коли партія велика і достатньо змішана, при розподілі Пуассона

% ефективності	P = 95% (рівень достовірності) % рівня виявлення					P = 99% (рівень достовірності) % рівня виявлення				
	5	2	1	0.5	0.1	5	2	1	0.5	0.1
100	60	150	300	600	2996	93	231	461	922	4606
99	61	152	303	606	3026	94	233	466	931	4652
95	64	158	316	631	3154	97	243	485	970	4848
90	67	167	333	666	3329	103	256	512	1024	5117
85	71	177	353	705	3525	109	271	542	1084	5418
80	75	188	375	749	3745	116	288	576	1152	5757
75	80	200	400	799	3995	123	308	615	1229	6141
50	120	300	600	1199	5992	185	461	922	1843	9211
25	240	600	1199	2397	11983	369	922	1843	3685	18421
10	600	1498	2996	5992	29958	922	2303	4606	9211	46052

ДОДАТОК 4
Відбір зразків при згрупованому розподілі шкідливих організмів: відбір зразків, який базується на законах бета біноміального розподілу[5]

У разі згрупованого просторового розподілу, відбір зразків може бути скоригований, для того щоб компенсувати скупчення. Для застосування даного коректування, необхідно передбачити, що зразки товару відібрані у кластерах (наприклад, у коробках) і що кожна одиниця з обраного кластеру перевірена (кластерний відбір зразків). У таких випадках, частка заражених одиниць f не залишається постійною для всіх кластерів, і буде слідувати функції бета щільності.

$$P(X=i) = \binom{n}{i} \frac{\prod_{j=0}^{i-1}(f+j\theta)\prod_{j=0}^{n-i-1}(1-f+j\theta)}{\prod_{j=0}^{n-1}(1+j\theta)}$$

Формула 11

де f є середньою часткою заражених одиниць (рівнем зараження) в партії,
P(X = i) є ймовірністю виявлення і заражених одиниць в партії,
n – є кількістю одиниць в партії,
$\prod$ є функцією– добутком,
θ характеризує міру згрупування для партії j при θ в інтервалі: $0<\theta<1$.

Фітосанітарний відбір зразків часто є більш пов'язаним з ймовірністю не виявлення зараженої одиниці після проведення огляду кількох партій. Для кожної такої партії ймовірність того, що X>0 дорівнює:

$$P(X>0) = 1 - \prod_{j=0}^{n-1}(1-f+j\theta)/(1+j\theta)$$

Формула 12

а ймовірність того, що кожна з декількох партій не має заражених одиниць, дорівнює $P(X=0)^m$, де m дорівнює кількості партій. Для малих значень f ця формула може бути перетворена наступним чином:

$$Pr\,(X=0) \approx (1+n\theta)^{-(mf/\theta)}$$

Формула 13

[5] Цей додаток не є офіційною частиною стандарту. Він надається тільки для інформації.

Ймовірність виявлення однієї або більше заражених одиниць виражається як 1 – Pr (X=0). Для визначення *m*, дана формула може бути перетворена наступним чином:

$$m = \frac{-\theta}{f}\left[\frac{\ln(1 - P(x>0))}{\ln(1 + n\theta)}\right]$$

Формула 14

Пошаровий відбір зразків надає спосіб скорочення впливу згрупування. Шар повинен бути обраний таким чином, щоб ступінь згрупування в шарі (страті) був мінімальним. Якщо ступінь згрупування і рівень достовірності постійні, то може бути визначений розмір зразка. Якщо ступінь згрупування невідомий, розмір зразка не може бути визначений. Значення ефективності (ϕ) менше 100% можуть бути враховані за допомогою заміни в рівняннях ϕf на f .

ДОДАТОК 5

Порівняння результатів відбору зразків, які базуються на законі гіпергеометричного розподілу та відбір зразків з фіксованою пропорцією[6]

Таблиця 5: Достовірність результатів при різних схемах відбору зразків при рівні виявлення 10%

	Відбір зразків, який базується на законах гіпергеометричного розподілу (випадковий відбір зразків)		Відбір зразків з фіксованою пропорцією (2%)	
Розмір партії	Розмір зразка	Мінімальний рівень виявлення	Розмір зразка	Мінімальний рівень виявлення
10	10	0.10	1	1.00
50	22	0.10	1	0.96
100	25	0.10	2	0.78
200	27	0.10	4	0.53
300	28	0.10	6	0.39
400	28	0.10	8	0.31
500	28	0.10	10	0.26
1 000	28	0.10	20	0.14
1 500	29	0.10	30	0.09
3 000	29	0.10	60	0.05

[6] Цей додаток не є офіційною частиною стандарту. Він надається тільки для інформації.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ МСФЗ № 32 КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ВІДПОВІДНО ДО ФІТОСАНІТАРНОГО РИЗИКУ, ЯКИЙ ВОНИ ПРЕДСТАВЛЯЮТЬ (2009 рік)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ПРИЙНЯТТЯ 507

ВСТУП 507
Сфера застосування 507
Посилання 507
Визначення. 507
Опис вимог 508

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 508

ВИМОГИ 510
1. Елементи класифікації товарів відповідно до ризику, який вони представляють 511
1.1 Метод та рівень переробки перед експортом 511
1.2 Передбачуване використання товару 512

2. Категорії товарів 512

ДОДАТОК 1
Методи комерційної переробки, що дозволяють отримати товари, які вже не можуть бути зараженими карантинними шкідливими організмами 514

ДОДАТОК 2
Методи комерційної переробки товарів, після застосування яких товар все ще може залишатися зараженим карантинними шкідливими організмами 517

ДОПОВНЕННЯ 1
Блок-схема, що ілюструє класифікацію товарів відповідно до фітосанітарного ризику, який вони представляють 519

ДОПОВНЕННЯ 2
Приклади товарів, що належать до категорії 1 520

ПРИЙНЯТТЯ

Цей стандарт був затверджений Комісією з фітосанітарних заходів в квітні 2009 року.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт надає Національним організаціям із захисту рослин (НОКЗР) імпортуючих країн критерії для класифікації товарів при розгляді імпортних вимог відповідно до фітосанітарного ризику, який ці товари представляють. Така класифікація повинна допомогти визначити, чи потрібне проведення аналізу фітосанітарного ризику і чи є необхідність у фітосанітарній сертифікації.

Перша стадія класифікації ґрунтується на інформації про те, чи був перероблений товар, і, якщо був, то яким методом та ступенем переробки, яким піддався товар до експорту. Друга стадія класифікації товарів ґрунтується на їх запланованому використанні після імпорту.

Зараження шкідливими організмами або зберігання шкідників у продуктах запасу, що можуть бути пов'язаними з товаром після його переробки, в даному стандарті не розглядаються

Посилання

Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. МСФЗ№ 21, ФАО, Рим.

Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, в тому числі аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, що завдається живими модифікованими організмами, 2004. МСФЗ № 11, ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, 2008. МСФЗ № 5. ФАО, Рим.

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002. МСФЗ № 16, ФАО, Рим.

Вказівки щодо огляду, 2005. МСФЗ № 23. ФАО, Рим.

Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в міжнародній торгівлі, 2009. МСФЗ № 15, ФАО, Рим.

Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. МСФЗ № 20. ФАО, Рим.

Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. МСФЗ № 12, ФАО, Рим.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, які використовуються в цьому стандарті, можна знайти в МСФЗ № 5 («*Глосарії фітосанітарних термінів*», 2008).

В оригіналі МСФЗ № 32 2009 року наведено посилання на МСФЗ № 15 2002 року. З того часу цей стандарт був переглянутий і затверджений у 2009 році зі збереженням попередньої назви (див. документ ЄОКЗР № 09/15644 – переклад № 52) (примітка ЄОКЗР).

Опис вимог

Концепція класифікації товарів відповідно до фітосанітарного ризику, який вони представляють, ґрунтується на тому чи пройшов продукт переробку, і, якщо пройшов, то метод і ступінь переробки, яким він був підданий, а також заплановане використання товарів і відповідний потенційний ризик інтродукції і поширення регульованих шкідливих організмів.

Ця концепція дозволяє розподілити за категоріями фітосанітарні ризики, пов'язані з конкретними товарами. Мета такої класифікації полягає в тому, щоб надати країнам-імпортерам критерії для кращого визначення необхідності в проведенні аналізу фітосанітарного ризику (АФР), пов'язаного з шляхом поширення, і полегшити процес ухвалення рішення відносно можливого встановлення імпортних вимог.

Визначено чотири категорії, за якими групуються товари відповідно до рівня фітосанітарного ризику, який вони представляють (дві категорії для перероблених товарів, дві – для не перероблених товарів). Приведені переліки методів переробки і товарів, що виходять в результаті відповідних типів переробки.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

В результаті деяких методів переробки, яким піддаються товари, що перевозяться під час міжнародної торгівлі, зараженість шкідливими організмами, стає неможливим – тому що вони не підлягають під регулювання від шкідливих організмів (тобто фітосанітарні заходи, і фітосанітарні сертифікати не потрібні). Інші товари навіть після переробки все ще можуть представляти фітосанітарний ризик і тому бути об'єктом відповідних фітосанітарних заходів.

Деякі заплановані типи використання товарів (наприклад, посадки або посів) являють набагато більшу ймовірність інтродукції шкідливих організмів, ніж інші (наприклад, переробка) (додаткова інформація міститься в МСФЗ № 11 «*Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для довкілля і ризику, репрезентованого живими модифікованими організмами*», розділ 2.2.1.5).

Концепція класифікації товарів відповідно до їх фітосанітарного ризику, який вони мають, по-перше, враховує перероблявся товар чи не перероблявся, а також результат конкретного методу і ступеню переробки, яким був підданий товар. По-друге, вона враховує заплановане використання і відповідний йому потенціал товару, як шлях поширення для інтродукції регульованих шкідливих організмів.

Метою даного стандарту є класифікація товарів відповідно до фітосанітарного ризику, який вони мають, і забезпечення Національних організацій із захисту рослин (НОКЗР) країн-імпортерів критеріями для точнішого визначення необхідності в проведенні аналі-

зу фітосанітарного ризику (АФР), пов'язаного з шляхом поширення, а також полегшення процесу схвалення рішення.

Стаття VI.1 МКЗР свідчить: «Договірні сторони можуть вимагати прийняття фітосанітарних заходів відносно карантинних шкідливих організмів і регульованих некарантинних шкідливих організмів за умови, що ці заходи… обмежені необхідним для карантину і захисту рослин і/або для забезпечення використання рослин за призначенням…». Даний стандарт ґрунтується на концепціях передбачуваного використання товару, а також методу і ступеню його переробки, які розглядаються також і в інших МСФЗ, як описується нижче.

Метод та ступінь переробки:

– МСФЗ № 12 («Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів», 2001), розділ 1.1, свідчить: «Країни-імпортери повинні вимагати фітосанітарні сертифікати тільки для об'єктів регулювання. …»
«Фітосанітарні сертифікати можуть також бути використані для деяких рослинних продуктів, які були піддані обробці, якщо такі продукти за своєю природою або способом обробки мають потенційний ризик інтродукції регульованих шкідливих організмів (наприклад, деревина, бавовна). … »
«Країни-імпортери не повинні вимагати фітосанітарні сертифікати для рослинних продуктів, які пройшли обробку таким чином, що потенційно не можуть являти ризику інтродукції регульованих шкідливих організмів, або для інших матеріалів, які не потребують застосування фітосанітарних заходів.»
– МСФЗ № 15 («Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в міжнародній торгівлі», 2002[2]), розділ 2 свідчить про те, що «дерев'яна упаковка, яка повністю складається з таких дерев'яних матеріалів, як клейовий багатошаровий шпон, деревностружкові плити, структурно орієнтовані дошки (СОД) або шпон, які були виготовлені з використанням клею, теплообробки або тиску, або комбінації цих обробок, повинні вважатися такими, що були достатньо перероблені для усунення ризику, пов'язаного з необробленою деревиною. Малоймовірно, що вони можуть бути заражені шкідливими організмами, характерними для необробленої деревини, під час їх використання і, отже, не підлягають регулюванню щодо таких шкідливих організмів».
– МСФЗ № 23 («Керівництво з догляду», 2005), розділ 2.3.2, вказує, що «догляд може бути використаний для перевірки відповідності вантажу певним фітосанітарним вимогам». Приклади включають рівень переробки.

Передбачуване використання:

– МСФЗ № 11 («Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, включаючи аналіз ризику для довкілля і ризику, що представляється живими модифікованими організмами», 2004), розділи 2.2.1.5 і 2.2.3. При аналізі ймовірності

[2] В оригіналі МСФЗ № 32 2009 року наведено посилання на МСФЗ № 15 2002 року. З того часу цей стандарт був переглянутий і затверджений у 2009 році зі збереженням колишньої назви (див. документ ЄОКЗР № 09/15644– переклад № 52). Посилання дане зі старої версії стандарту (примітка ЄОКЗР).

проникнення шкідливих організмів на відповідного господаря і їх поширення після акліматизації, одним з даних чинників є передбачуване використання товару.

– МСФЗ № 12 («Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів», 2001), розділ 2.1. Різні фітосанітарні вимоги можуть виставлятися залежно від типу кінцевого використання, як вказується у фітосанітарному сертифікаті.
– МСФЗ № 16 («Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція і застосування», 2002), розділ 4.2. Ризик економічно неприйнятної дії різний залежно від виду шкідливого організму, типу товару і його запланованого використання.
– МСФЗ № 21 («Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів », 2004) широко використовує концепцію запланованого використання.

Метод та ступінь переробки спільно із запланованим:

– МСФЗ № 20 («Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту», 2004), розділ 5.1.4, вказує, що АФР може бути проведений для певного шкідливого організму або для всіх шкідливих організмів, пов'язаних з конкретним шляхом поширення (наприклад, товаром). Товар може бути класифікований за ступенем його переробки і/або його передбачуваним використанням.

– МСФЗ № 23 («Вказівки щодо огляду», 2005), розділ 1.5. Одним з чинників, що враховується при ухваленні рішення щодо використання огляду як фітосанітарного заходу, є тип товару і його заплановане використання.

ВИМОГИ

Враховуючи категорії товарів при встановленні будь-яких фітосанітарних регламентацій, Національні організації із захисту рослин (НОКЗР) повинні особливо звертати увагу на принципи технічного обґрунтування, аналізу фітосанітарного ризику, керованого ризику, мінімальної дії, гармонізації і суверенітету.

При необхідності встановлення імпортних вимог до товару, країна-імпортер може класифікувати товар відповідно до фітосанітарного ризику, який він представляє. Така класифікація може бути використана для розмежування груп товарів, для яких потрібно проведення подальшого аналізу, і тих, які не представляють потенційного ризику інтродукції і поширення регульованих шкідливих організмів. З метою класифікації товару, повинно бути розглянуто наступне:

– метод та ступінь переробки;
– заплановане використання товару.

НОКЗР країни-імпортера приймає рішення відносно імпортних вимог до товару, оцінюючи метод і ступінь переробки та враховуючи його заплановане використання.

Даний стандарт не поширюється на випадки відхилення від запланованого використання після імпорту (наприклад, якщо зерно, призначене для переробки, використовується для висіву).

1. Елементи класифікації товарів відповідно до ризику, який вони представляють

При визначенні пов'язаного з товаром фітосанітарного ризику мають бути розглянуті метод та ступінь переробки, якій був підданий товар. Метод та ступінь переробки можуть значно змінювати природу товару, так, що товар стає не зараженим шкідливими організмами. НОКЗР країни-імпортера не повинна вимагати, щоб такий товар супроводжувався фітосанітарним сертифікатом[3].

Проте якщо після переробки товар все ще залишається зараженим шкідливими організмами, тоді має бути переглянуте його заплановане використання.

1.1 Метод та рівень переробки перед експортом

Основним завданням данного стандарту є зміна товару з нефітосанітарними цілями після застосування до нього переробки, яка впливає на наявні в товарі шкідливі організми, отже, на ймовірність зараження товару карантиними шкідливими організмами.

З метою класифікації цього товару, НОКЗР імпортуючих країн можуть просити інформацію у НОКЗР експортуючих країн про метод переробки, який застосовується, в деяких випадках необхідно знати і ступінь переробки (наприклад, температуру і час експозиції), яка впливає на фізичні і хімічні властивості товару.

Ґрунтуючись на інформації про метод та ступінь обробки, товари можуть бути у загальних рисах розділені на наступні три типи:

– перероблений до такого стану, коли товар вже не може залишатися зараженим карантинними шкідливими організмами;

– перероблений до такого стану, коли товар все ще може залишатися зараженим карантинними шкідливими організмами;

– не перероблений.

Якщо після оцінки методу і ступеню переробки товар вже не може бути зараженим карантинними шкідливими організмами, то необхідність розглядати заплановане використання відсутнє, і товар не повинен підлягати регулюванню. Проте якщо після оцінки методу і ступеню переробки товар все ще може залишатися зараженим

---

[3] Зараження шкідливими організмами, відповідно до визначення, даного в МСФЗ № 5 («Глосарії фітосанітарних термінів», 2008), або зараження іншими шкідливими організмами, що опинилися в товарі після його переробки (наприклад, шкідливими організмами продуктів запасу) не розглядаються при процесі класифікації фітосанітарного ризику, наведеному в цьому стандарті. Однак важливо врахувати, що методи переробки, описані в цьому стандарті будуть, в більшості випадків, приводити товар у вільний від шкідливих організмів стан під час переробки, але деякі з таких товарів зберігають здатність згодом стати забрудненими або зараженими. Забруднення звичайними шкідливими організмами може бути виявлене під час огляду.

карантинними шкідливими організмами, то тоді його заплановане використання повинне розглядатися.

Заплановане використання не перероблених товарів повинне розглядатися завжди.

1.2 Заплановане використання товару

Заплановане використання визначається як оголошена мета, з якою рослини, рослинні продукти або інші об'єкти регулювання імпортуються, виготовляються або використовуються (МСФЗ № 5: «*Глосарій фітосанітарних термінів*», 2009). Передбачуване використання товарів може бути для:

– Посадка або посів;

– споживання та іншого споживчого використання (наприклад, ремісничі вироби, декоративні вироби, зрізані квіти);

– переробки.

Заплановане використання може впливати на фітосанітарний ризик, пов'язаний з товаром, оскільки деякі заплановані використання можуть допускати акліматизацію і поширення регульованих шкідливих організмів. Деякі заплановані використання товару (наприклад, посадка і висів) пов'язані з більш високою вірогідністю акліматизації регульованих шкідливих організмів, ніж інші (наприклад, переробка). Це може привести до застосування різних фітосанітарних заходів до одного і того ж товару, на підставі його запланованого використання (наприклад, насіння сої для посіву і зерно сої для продовольчих цілей). Будь-які вживані фітосанітарні заходи мають бути пропорційні встановленому фітосанітарному ризику.

2. Категорії товарів

НОКЗР можуть класифікувати товар, беручи до уваги чи був підданий товар переробці чи ні, метод і ступінь переробки і, при необхідності, його заплановане використання.

Кожна категорія товару описується нижче, разом з вказівками щодо необхідністі з прийняття фітосанітарних заходів.

Аналітичний процес, викладений в сьогоденні МСФЗ, проілюстрований у блок-схемі Доповнення 1.

Категорія 1. Товари, які були піддані переробці до такого стану, за якого не можливе їх зараження карантинними шкідливими організмами. Тому ніякі фітосанітарні заходи не повинні застосовуватися і вважається, що для такого товару не повинен вимагатися фітосанітарний сертифікат відносно шкідливих організмів, які могли бути присутніми перед переробкою. У Додатку 1 наводяться приклади процесів переробки і товарів, що виходять в результаті, які можуть відповідати критеріям для категорії 1. Крім того, в Доповненні 2 наводяться деякі наочні приклади товарів, що відповідають критеріям для категорії 1.

Категорія 2. Товари, які були піддані переробці, але залишається вірогідність зараженості їх деякими карантинними організмами. Заплановане використання таких товарів може

бути, наприклад, споживання або подальша переробка. НОКЗР імпортуючої країни може встановити, що потрібне проведення АФР. У Додатку 2 наводяться приклади процесів переробки і товарів, що виходять в результаті, які можуть відповідати критеріям для категорії 2.

Попри те, що товари в категорії 2 були піддані переробці, метод переробки може не дозволити повністю знищити всі карантинні шкідливі організми. Якщо встановлено, що метод або ступінь переробки не усувають фітосанітарний ризик, пов'язаний з карантинними шкідливими організмами, тоді беруть до уваги заплановане використання товару з метою оцінити вірогідність акліматизації і поширення карантинних шкідливих організмів. В цьому випадку для встановлення такої ймовірності може необхідно проведення АФР.

Для спрощення класифікації, експортуюча країна повинна за запитом надати детальну інформацію про метод і ступінь переробки (таку як про температуру, час експозиції, розмір часток) з метою допомогти імпортуючій країні при визначенні, до якої категорії має бути віднесений товар.

У тих випадках, коли оцінка ефективності методу і рівня переробки встановлює, що перероблений товар не представляє фітосанітарного ризику, отже, не має бути об'єктом застосування фітосанітарних заходів, товар слід перевести в категорію 1.

Категорія 3. Товари, які не були піддані переробці, і метою їх запланованого використання є не розмноження, а, наприклад, споживання або переробка. Проведення АФР потрібне для визначення фітосанітарних ризиків, пов'язаних з цим шляхом поширення.

Приклади товарів цієї категорії включають деякі свіжі фрукти і овочі для споживання, а також зрізані квіти.

Оскільки товари в категоріях 2 і 3 представляють потенційний ризик інтродукції і поширення карантинних шкідливих організмів, то можливо необхідно встановити фітосанітарні заходи на основі результатів проведення АФР. Фітосанітарні заходи, визначені за допомогою АФР, можуть розрізнятися залежно від запланованого використання товарів (наприклад, споживання або переробка).

Категорія 4. Товари, які не були піддані переробці, та їх запланованим використанням є висаджування або висів. Проведення АФР необхідно для визначення фітосанітарних ризиків, пов'язаних з цим шляхом поширення.

Приклади товарів цієї категорії включають репродуктивний матеріал (наприклад, живці, насіння, насіннєва картопля, рослини in vitro, меристемний рослинний матеріал і інші рослини, призначені для висаджування).

Оскільки товари в категорії 4 не піддавалися переробці, а їх запланованим використанням є розмноження, висаджування або висів, то їх потенційний ризик відносно інтродукції і поширення регульованих шкідливих організмів вищий, ніж у товарів для інших запланованих використань.

ДОДАТОК 1
Методи комерційної переробки, що дозволяють отримати товари, які вже не можуть бути зараженими карантинними шкідливими організмами

Технологічний процес	Опис	Приклад отриманого товару	Додаткова інформація
Бродіння і ферментація	Анаеробний або безкисневий хімічний процес зміни їжі і іншого рослинного матеріалу, часто з використанням мікроорганізмів (бактерії, плісневих грибів або дріжджів) і, наприклад, з перетворенням цукру в спирт або в органічні кислоти	Вина, лікери, пиво і інші алкогольні напої, консервовані овочі	Може бути об'єднано з пастеризацією
Замочування в цукрі	Процес покриття цукром і занурення фруктів в цукор	Кристалізовані фрукти, вимочені в цукрі фрукти, покриті цукром горіхи	Зазвичай, об'єднується з протиранням, варінням, сушкою
Виготовлення пюре (включаючи збивання)	Виготовлення однорідної і пастоподібної м'якоті фруктів і/або овочів за допомогою, наприклад, високошвидкісного збивання, протирання через сито або з використанням блендера	Пюреподібні вироби (фрукти, овочі)	Зазвичай, об'єднуються перетирання фруктів і овочів в кашку і методи консервації пюре (наприклад, за допомогою пастеризації і упаковки)
Карбонізація	Безкисневе спалювання органічного матеріалу до деревного вугілля	Деревне вугілля	
Консервація в рідині	Процес консервації рослинного матеріалу у відповідних рідких середовищах (наприклад, в сиропі, розсолі, олії, оцті або спирті) із заданою кислотністю і вмістом солі в анаеробному або осмотичному стані	Консервовані фрукти, овочі, горіхи, бульби, цибулини	Повинні підтримуватися потрібні умови кислотності, вмісту солі, і т.п.
Фарбування	Фарбування текстильних волокон і інших матеріалів, колір яких стає цілісною частиною волокна або матеріалу під впливом кислотності або зміни температури, а також взаємодії з хімічними продуктами	Забарвлені рослинні волокна і текстильні вироби	

Технологічний процес	Опис	Приклад отриманого товару	Додаткова інформація
Кулінарія (варіння, нагрівання, обробка мікрохвилями, включаючи обробку рису парою)	Приготування харчових виробів для споживання шляхом нагрівання, що спочатку перетворює фізичну структуру виробів	Вироби кулінарії	Часто передбачається хімічне перетворення їжі, що відповідно змінює її смак, структуру, зовнішній вигляд, або поживні властивості
Багатометодна переробка	Поєднання різноманітних типів переробки, таких як нагрівання і високий тиск	Клеєна фанера, деревно-стружкові плити, багатошарові панно із стружок і тріски	
Обсмажування		Процес сушіння і колерування продуктів харчування шляхом впливу сухим жаром	Смажений арахіс, кава і горіхи
Осолоджування	Серії дій, що дозволяють пророщування насіння злаків для розвитку ферментативної діяльності і гідролізації крохмальовмісних матеріалів в цукрі, з подальшою зупинкою ферментативної діяльності за допомогою нагрівання	Осолоджений ячмінь	
Пастеризація	Теплова обробка з метою знищення небажаних або шкідливих мікроорганізмів	Пастеризовані, алкогольні напої (вино, пиво)	Часто об'єднується з ферментацією і супроводжується подальшим охолодженням (до 4° С) і відповідною упаковкою і транспортуванням. Тривалість процесу і температура залежать від типу продукту

Технологічний процес	Опис	Приклад отриманого товару	Додаткова інформація
Розм'якшення	Процес регідратації висушених або дегідратованих виробів обробка парою під тиском або зануренням у гарячу воду	Розм'якшені фрукти	Зазвичай, застосовується до висушеного товару. Може об'єднуватися із замочуванням в цукрі
Стерилізація	Процес застосування високої температури (обробка парою, сухим жаром або кип'ятінням), опромінення або хімічні обробки з метою знищення мікроорганізмів	Стерилізовані субстрати, соки	Стерилізація може не змінювати видимий стан товару, але знищувати мікроорганізми
Стерилізація (промислова)	Теплова переробка продуктів, яка призводить до отримання продуктів, що тривало зберігаються, в контейнерах шляхом знищення усіх організмів, що викликають захворювання, гниття або що виробляють токсини	Консервовані овочі, супи; соки УВТ (оброблені ультра– високою температурою)	Тривалість і температура процесу переробки для консервованих продуктів залежить від типу продукту, обробки і форми контейнера. Асептична переробка і упаковка припускають промислову стерилізацію рідких продуктів і їх подальша упаковка в стерильному довкіллі і в стерильну упаковку
Екстракція	Фізичний або хімічний процес отримання специфічних компонентів з сирих рослинних матеріалів, зазвичай, за допомогою операцій по перенесенню маси	Олії, спирт, есенції, цукор	Зазвичай, здійснюється в умовах високої температури

ДОДАТОК 2
Методи комерційної переробки товарів, після застосування яких, товар все ще може залишатися зараженим карантинними шкідливими організмами

Технологічний процес	Опис	Приклад отриманого товару	Додаткова інформація
Подрібнення	Розрізання на шматочки	Подрібнені фрукти, горіхи, зерна, овочі	
Фарбування (включаючи лакування і глазуровку)	Покриття фарбою	Забарвлені деревина, очерет або волокна	
Маніпулювання після збору урожаю (відносно фруктів і овочів)	Здійснення таких процесів, як калібрування, сортування, відмивання або чищення, і/або покриття фруктів і овочів воском	Відкалібровані, відсортовані, вимиті, або очищені і/або покриті воском фрукти і овочі	Зазвичай, проводиться в приміщеннях для упаковки
Очищення від шкірки і лущення	Видалення зовнішніх або епідермальних тканин або шкаралупи	Очищені від шкірки або шкаралупи фрукти, овочі, зерна, горіхи	
Переробка в тріску (деревини)	Подрібнення деревини до маленьких шматочків	Тріска	Вірогідність зараження залежить від деревини, присутності кори і розмірів часток тріски
Полірування (зерен і бобів)	Виробництво гладких і блискучих зерен шляхом видалення зовнішніх шарів за допомогою тертя або хімічної дії	Полірований рис і какао-боби	
Дроблення	Руйнування рослинного матеріалу на частини із застосуванням механічної сили	Трави, горіхи	Зазвичай, застосовуються до висушених продуктів
Сушка/дегідратація (фруктів і овочів)	Видалення вологи для консервації та для зменшення ваги або об'єму	Дегідратовані фрукти і овочі	

Технологічний процес	Опис	Приклад отриманого товару	Додаткова інформація
Швидке заморожування	Швидке охолодження, що забезпечує, щоб зона температур з максимальною кристалізацією льоду долалася якнайшвидше для збереження якості фруктів і овочів	Заморожені фрукти і овочі	Рекомендований міжнародний код практичного застосування переробки і змісту швидкозаморожених продуктів 1976 року (CAC/ RCP 8– 1976 перегляд 3, 2008, Кодекс Аліментаріус, ФАО, Рим), свідчить, що йдеться про «продукти, які піддавалися процесу швидкого заморожування, і підтримувалися при – 18º С або нижче впродовж усього процесу охолодження, з урахуванням допустимої температурної толерантності». Швидке заморожування фруктів і овочів, крім того, знищує комах. Заморожені фрукти і овочі призначені для прямого вживання і швидко псуються після їх розморожування. Тому даний фітосанітарний ризик, пов'язаний з такими продуктами, дуже низький.[4]

[4] Країнам рекомендується, щоб вони не регулювали заморожені фрукти і овочі

ДОПОВНЕННЯ 1

Це доповнення дане тільки для довідкових цілей і не є приписуючою частиною даного стандарту.

Блок-схема, ЩО ІЛЮСТРУЄ КЛАСИФІКАЦІЮ ТОВАРІВ ВІДПОВІДНО ДО ФІТОСАНІТАРНОГО РИЗИКУ, ЯКИЙ ВОНИ ПРЕДСТАВЛЯЮТЬ

ДОПОВНЕННЯ 2

Це Доповнення дане тільки для довідкових цілей і не є приписуючою частиною даного стандарту.

ПРИКЛАДИ ТОВАРІВ, ЩО НАЛЕЖАТЬ ДО КАТЕГОРІЇ 1

Екстракти	Волокна	Продукти харчування, готові для вживання	Фрукти і овочі	Продукти із зерна і насіння олійних культур	Рідини	Цукор	Вироби з деревини	Інше
– Екстракти (наприклад, ваніль) – Фруктовий пектин – Виробництво бобів гуару – Екстракт хмелю – Гідролізований рослинний білок – Маргарин – Мінеральні рослинні екстракти – Соєвий лецитин – Крохмаль (картопляний, пшеничний, кукурудзяний, з маніоки) – Дріжджовий екстракт	– Картон – Целюлозні бавовняні штучні товари – Бавовняна тканина – Бавовняні волокна – Папір – Тканина з рослинних волокон і ниток – Рослинне волокно для промислового виробництва – Напівперероблені рослинні волокна і відповідні матеріали (наприклад, сізаль, льон, джут, цукрова тростина,	– Порошок какао – Тістечка і бісквіти – Кетчуп – Шоколад – Спеції – Цукрова пудра – Соуси – Харчовий барвник – Харчова заправка – Харчова приправа – Харчові добавки – Картопля фрі (заморожена) – Заморожені продукти – Фруктові соуси – Желе (джем, мармелад)	– Зацукровані фрукти і овочі – Консервовані фрукти і овочі – Концентрати – Ліофілізовані фрукти і овочі – Фруктовий наповнювач для пирога – Глазуровані фрукти і овочі – Гідролізовані фрукти і овочі в сиропі – Мариновані фрукти і овочі – Макуха Попередньо обварені або зварені фрукти і овочі – Розм'якшені фрукти і овочі	– Дитяча каша – Пекарські суміші – Хлібобулочні вироби – Зернові сніданки – Булгур з пшениці (оброблений паром, висушений і мелений) – Вироби з маніоки (тапіока, збродженні і/або смажені, вироблені для харчування) – Варена крупа – Зернові чіпсові кульки – Мука і промислові вироби, вироблені із зерна або	– Алкогольні напої – Кокосове молоко (упаковане) – Зернове соєве молоко – Фруктові соки і напої (фрукти і овочі, включаючи концентровані, заморожені нектари) – Масла – Безалкогольні напої – Супи – Оцет – Скипидар	– Буряковий цукор – Глюкоза з кукурудзяного крохмалю – Кукурудзяний сироп – Декстрин – Декстроза – Гідрат декстрози – Фруктоза – Цукровий пісок – Глюкоза – Мальтоза – Кленовий цукор – Кленовий сироп – Меляса – Сахароза – Цукор – Замінник цукру – Сироп – Патока	Деревне вугілля – Палочки для морозива – Дощано–клеєні балки – Сірникова соломка – Штукатурна плита – Ящики з клеєної фанери – Зубочистки – Деревна пульпа – Смола	– Пивоварні дріжджі – Пивоварний солод – Кава (смажена) – Дієтичні суміші – Ензими – Терпентинова смола – Гумати – Каучук (креп, камедь) – Ароматизатори – Шелак – Чай – Вітаміни

	бамбук, джункус, вербові паго-ни, рафія)	-Картопляне пюре (сухе) -Горіхова олія -Паста (на-приклад, з какао, айви, арахісової олії) -Начинка для пирога -Гарнір з маринованих овочів -Заправка для салату -Бутербродна паста -Соус, суміш соусів -Приправа, суміш при-прав -Суп (сухий) -Овочева приправа		насіння олій-них культур (із вироблен-них бобових) для продук-тів харчуван-ня і корму худоби -Подрібнена кукурудза і кукурудзяна крупа -Рис, обро-блений паром -Зернова со-єва суміш, соєва борош-няна сиво-ротка, со-єве борошно, соєві кульки, соєві білки				

Для отримання додаткової інформації про міжнародні стандарти, керівництво і рекомендації, що стосуються фітосанітарних заходів, і повного списку поточних публікацій, звертайтеся, будь ласка, до:

СЕКРЕТАРІАТУ МІЖНАРОДНОЇ КОНВЕНЦІЇ ІЗ ЗАХИСТУ РОСЛИН

Поштою: Секретаріат МКЗР
Служба із захисту рослин
Організація з продовольства і сільського господарства
Об'єднаних Націй (ФАО)
Виале делле Термі ди Каракалла
00100 Рим, Італія

IPPC Secretariat
Plant Protection Service
Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)
Viale delle Terme di Caracalla
00100 Rome, Italy

Факс: +39-06-570.56347
Електронна адреса: ippc@fao.org
Інтернет-сайт: http://www.ippc.int

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ (МСФЗ)

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

МСФЗ № 1: Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів в міжнародній торгівлі, 2006. ФАО, Рим.

МСФЗ № 2: Структура аналізу фітосанітарного ризику, 2007. ФАО, Рим.

МСФЗ № 3: Вказівки щодо експорту, перевезення, імпорту і вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, 2005. ФАО, Рим.

МСФЗ № 4: Вимоги по встановленню вільних зон, 1996. ФАО, Рим.

МСФЗ № 5: Глосарій фітосанітарних термінів, 2007. ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 1: Посібник з інтерпретації і застосування концепції офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами, 2001. ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 2: Керівництво за інтерпретацією поняття «Потенційне економічне значення» і пов'язаних з ним термінів, включаючи, зокрема, екологічні міркування, 2003. ФАО, Рим.

МСФЗ № 6: Вказівки щодо нагляду, 1997. ФАО, Рим.

МСФЗ № 7: Система сертифікації на експорт, 1997. ФАО, Рим.

МСФЗ № 8: Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998. ФАО, Рим.

МСФЗ № 9: Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. ФАО, Рим.

МСФЗ № 10: Вимоги до встановлення вільних місць ділянок виробництва, 1999. ФАО, Рим

МСФЗ № 11: Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, в тому числі аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, що завдається живими модифікованими організмами, 2004. ФАО, Рим.

МСФЗ № 12: Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. ФАО, Рим.

МСФЗ № 13: Керівництво щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії, 2001. ФАО, Рим.

МСФЗ № 14: Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 15: Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в міжнародній торгівлі, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 16: Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 17: Повідомлення про шкідливі організми, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 18: Вказівки щодо використання опромінення в якості фітосанітарного заходу, 2003. ФАО, Рим.

МСФЗ № 19: Вказівки щодо переліків регульованих шкідливих організмів, 2003. ФАО, Рим.

МСФЗ № 20: Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. ФАО, Рим.

МСФЗ № 21: Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. ФАО, Рим.

МСФЗ № 22: Вимоги до встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів, 2005. ФАО, Рим.

МСФЗ № 23: Вказівки щодо огляду, 2005. ФАО, Рим.

МСФЗ № 24: Вказівки з встановлення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів, 2005. ФАО, Рим.

МСФЗ № 25: Транзитні вантажі, 2006. ФАО, Рим..

МСФЗ № 27: Діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів, 2006. ФАО, Рим.

МСФЗ № 28: Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів, 2007. ФАО, Рим.

МСФЗ № 29: Визнання вільних зон і зон з низькою чисельністю шкідливих організмів, 2007. ФАО, Рим.

МСФЗ № 30: Встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух (Tephritidae), 2008. ФАО, Рим.

МСФЗ № 31: Методики відбору зразків від вантажів, 2008. ФАО, Рим.

МСФЗ № 32: Класифікація товарів відповідно до фітосанітарного ризику, який вони представляють, 2009. ФАО, Рим.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ

МСФЗ № 33

ВІЛЬНИЙ ВІД ШКІДЛИВИХ ОРГАНІЗМІВ МАТЕРІАЛ ДЛЯ МІКРОКЛОНАЛЬНОГО РОЗМНОЖЕННЯ І МІНІБУЛЬБИ КАРТОПЛІ (SOLANUM SPP.), ПРИЗНАЧЕНІ ДЛЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

(2010 рік)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ПРИЙНЯТТЯ. 527

ВСТУП 527
Сфера застосування 527
Посилання 527
Визначення. 527
Опис вимог. 528

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 529

ВИМОГИ. 530
1. Відповідальність 530

2. Аналіз фітосанітарного ризику 530
2.1 Переліки регульованих шкідливих організмів на картоплі, пов'язаних з конкретними шляхами поширення. 530
2.2 Варіанти управління фітосанітарним ризиком 531
2.2.1 Матеріал для мікроклонального розмноження картоплі 531
2.2.2 Мінібульби 531

3. Виробництво вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі. 531
3.1 Отримання вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі. 531
3.1.1 Програма проведення аналізу для перевірки відсутності шкідливих організмів 532
3.1.2 Приміщення для отримання матеріалу 532
3.2 Приміщення для утримання і розмноження вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі 533
3.3 Об'єднані приміщення для отримання і утримання матеріалу 533
3.4 Додаткові технічні вимоги до приміщень для мікроклонального розмноження картоплі 534

4. Виробництво вільних від шкідливих організмів мінібульб 534
4.1 Відповідний матеріал 534
4.2 Приміщення для мінібульб 534

5. Кваліфікація персоналу 535

6. Документування і зберігання даних 535

7. Аудит 536

8. Фітосанітарна сертифікація 536

ДОДАТОК 1:
Загальні вимоги до офіційних лабораторій, що проводять аналіз матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульб 537

ДОДАТОК 2:
Додаткові вимоги до приміщень для мікроклонального розмноження картоплі 537

ДОДАТОК 3:
Додаткові вимоги до приміщень для виробництва мінібульб 538

ДОПОВНЕННЯ 1:
Приклади шкідливих організмів, які можуть мати фітосанітарне значення відносно матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі 540

ДОПОВНЕННЯ 2:
Приклади шкідливих організмів, які можуть мати фітосанітарне значення для виробництва мінібульб картоплі 542

ДОПОВНЕННЯ 3:
Блок-схема, що ілюструє стандартну послідовність отримання, утримання і виробництва матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульб 543

ПРИЙНЯТТЯ

Даний стандарт був затверджений Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2010 року.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт надає керівництво з виробництва, утримання і фітосанітарної сертифікації матеріалу для мікроклонального розмноження і мінібульб картоплі (Solanum tuberosum і відповідних бульбоутворюючих видів), вільних від шкідливих організмів і призначених для міжнародної торгівлі.

Цей стандарт не застосовується до вирощеного в польових умовах матеріалу для розмноження картоплі, а також до картоплі, призначеної для споживання або переробки.

Посилання

МСФЗ № 2: «Структура аналізу фітосанітарного ризику», 2007. ФАО, МКЗР, Рим.

МСФЗ № 5: «Глосарій фітосанітарних термінів», 2010. ФАО, МКЗР, Рим.

МСФЗ № 10: «Вимоги до встановлення вільних місць ділянок виробництва», 1999. ФАО, МКЗР, Рим.

МСФЗ № 11: «Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, в тому числі аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, що завдається живими модифікованими організмами», 2004. ФАО, МКЗР, Рим.

МСФЗ № 12: «Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів», 2001. ФАО, МКЗР, Рим.

МСФЗ № 14: «Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарного ризику», 2002. ФАО, МКЗР, Рим.

МСФЗ № 16: «Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція і застосування», 2002. ФАО, МКЗР, Рим.

МСФЗ № 19: «Вказівки щодо переліків регульованих шкідливих організмів», 2003. ФАО, МКЗР, Рим.

МСФЗ № 21: «Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів», 2004. ФАО, МКЗР, Рим.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів можна знайти в МСФЗ № 5 («*Глосарії фітосанітарних термінів*», 2010).

На додаток до визначень МСФЗ № 5, в даному стандарті використовуються наступні визначення:

матеріал для мікроклонального розмноження картоплі	Рослини **in vitro** бульбоутворюючих видів роду Solanum
мінібульба	Бульба, отримана з матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі у вільному від шкідливих організмів середовищі вирощування в приміщенні із заданими захищеними умовами
насіннєва картопля	Бульби (включаючи мінібульби) і матеріал картоплі для мікроклонального розмноження культивованих бульбоутворюючих видів картоплі Solanum spp., призначені для посадки

Опис вимог

Споруди, що використовуються у виробництві матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульб на експорт, мають бути затверджені Національною організацією із захисту рослин (НОКЗР) експортуючої країни або функціонувати безпосередньо під її керівництвом. Аналіз фітосанітарного ризику (АФР), проведений НОКЗР імпортуючої країни, повинен дати обґрунтування для встановлення фітосанітарних імпортних вимог відносно регульованих шкідливих організмів при торгівлі матеріалом для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульб.

Фітосанітарні заходи по управлінню ризиками, пов'язаними з матеріалом для мікроклонального розмноження картоплі, включають проведення аналізів на виявлення шкідливих організмів, регульованих імпортуючою країною, а також системи управління по утриманню і напрацюванню матеріалу картоплі для мікроклонального розмноження, отриманого з рослин-кандидатів, які в закритих, асептичних умовах були визначені як вільні від шкідливих організмів. При виробництві мінібульб, заходи включають отримання мінібульб з матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі, вільної від шкідливих організмів, а також їх вирощування на вільній від шкідливих організмів ділянці виробництва.

Для того, щоб відібрати вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження картоплі, рослини-кандидати мають бути перевірені у випробувальній лабораторії, уповноваженою НОКЗР або що функціонує безпосередньо під її керівництвом. Ця лабораторія повинна відповідати загальним вимогам, які забезпечують, щоб весь матеріал, що поступив в приміщення для утримання і розмноження, був вільний від шкідливих організмів, регульованих імпортуючою країною.

До споруд, призначених для відбору вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і для перевірки відсутності шкідливих організмів, застосовуються жорсткі вимоги з метою запобігання забрудненню або зараженню матеріалу. До приміщень, призначених для утримання і розмноження вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і виробництва мінібульб, також застосовуються жорсткі вимоги з метою підтримування відсутності шкідливих організмів. Персонал має бути навченим і компетентним відносно методик отримання і утримання вільного від шкідливих організмів матеріалу картоплі для мікроклонального розмноження, методик виробництва вільних від шкідливих організмів міні-

бульб, а також методик проведення діагностичних аналізів, при необхідності, і подальших процедур адміністрування, управління і збереження даних. Система управління і процедури для кожного приміщення і випробувальної лабораторії мають бути визначені в керівництві або керівництвах. Упродовж усіх процесів виробництва і проведення аналізів, достовірність усього репродуктивного матеріалу має бути збережена, і простежуваність повинна підтримуватися за допомогою відповідного документування.

Всі приміщення повинні офіційно перевірятися для забезпечення того, щоб вони як і раніше відповідали вимогам. Крім того, перевірки повинні забезпечувати те, щоб матеріал для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульби відповідали імпортним фітосанітарним вимогам імпортуючої країни. Вільні від шкідливих організмів мінібульби і матеріал для мікроклонального розмноження картоплі, що перевозяться під час міжнародної торгівлі, повинні супроводжуватися фітосанітарним сертифікатом.

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ

Багато шкідливих організмів пов'язані з виробництвом картоплі (Solanum tuberosum) і близьких бульбоутворюючих видів у всьому світі. Оскільки картопля розмножується головним чином вегетативними способами, існує значний ризик проникнення і поширення шкідливих організмів в ході міжнародної торгівлі насіннєвою картоплею. Матеріал для мікроклонального розмноження картоплі, отриманий з використанням відповідних фітосанітарних заходів з належним чином перевіреного матеріалу, повинен вважатися вільним від регульованих шкідливих організмів. Використання такого матеріалу в якості початкового для подальшого виробництва картоплі знижує ризик проникнення і поширення регульованих шкідливих організмів. Матеріал для мікроклонального розмноження картоплі можна розмножувати в певних захищених умовах для виробництва мінібульб. За умови, що виробництво мінібульб проводиться у вільних від шкідливих організмів умовах з використанням вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі, торгівля мінібульбами також може здійснюватися з мінімальним ризиком.

Традиційне мікроклональне розмноження не обов'язково призводить до отримання матеріалу, вільного від шкідливих організмів. Присутність або відсутність шкідливих організмів перевіряється за допомогою відповідного аналізу матеріалу.

Згідно МСФЗ 16 2002 року, програми сертифікації нассінєвого і посадкового матеріалу для насіннєвої картоплі (іноді відомі як «схеми сертифікації насіннєвої картоплі») часто включають певні вимоги відносно шкідливих організмів, а також такі не фітосанітарні вимоги, як сортова чистота, розмір продукту і т.д. Багато схем сертифікації насіннєвої картоплі вимагають, щоб матеріал для мікроклонального розмноження картоплі був отриманий з рослин, перевірених і визнаних вільними від тих шкідливих організмів, на які поширюється ця схема. Такі схеми зазвичай розробляються для боротьби з шкідливими організмами, що присутні в країні виробництва і мають національне економічне значення. Тому, шкідливі організми, охоплені певною схемою, а також жорсткість заходів, що приймаються, не завжди можуть задовольняти усім імпортним фітосанітарним вимогам імпортуючої країни. У таких випадках можуть знадобитися додаткові фітосанітарні вимоги.

У цьому стандарті, вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження картоплі є таким матеріалом для мікроклонального розмноження карто-

плі, яка була перевірена і визнана вільною від шкідливих організмів, регульованих імпортуючою країною, або цей матеріал походить з такого перевіреного матеріалу, і міститься в умовах, що запобігають забрудненню і зараженню.

ВИМОГИ

1. Відповідальність

Національна організація із захисту рослин (НОКЗР) імпортуючої країни несе відповідальність за проведення аналізу фітосанітарного ризику (АФР) і повинна, за запитом, мати доступ до документації і приміщень, що дозволяє їй перевіряти відповідність фітосанітарних процедур, що реалізовуються в приміщеннях, її імпортним фітосанітарним вимогам.

Тільки установи, уповноважені НОКЗР або які функціонують безпосередньо під її керівництвом, повинні використовуватися для виробництва і утримання матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульб на експорт, як це описується в даному стандарті. НОКЗР експортуючої країни несе відповідальність за забезпечення того, щоб фітосанітарні аспекти цих установ і відповідна система розмноження насіннєвої картоплі відповідали імпортним фітосанітарним вимогам імпортуючої країни. НОКЗР експортуючої країни також несе відповідальність за фітосанітарну сертифікацію.

2. Аналіз фітосанітарного ризику

АФР надає технічне обґрунтування для визначення того, які шкідливі організми повинні регулюватися, а також для встановлення імпортних фітосанітарних вимог відносно матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульб. АФР має бути проведений НОКЗР імпортуючої країни відповідно до МСФЗ 2 2007 року і МСФЗ 11 2004 року відносно шляхів поширення «матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі» і «мінібульб» із зазначеного місця походження. АФР може визначити які карантинні шкідливі організми пов'язані з цими шляхами поширення. АФР має також бути, у разі потреби, проведеним відповідно до МСФЗ 21 2004 року, щоб визначити регульовані некарантинні шкідливі організми.

Імпортуючі країни повинні повідомляти НОКЗР експортуючих країн про результати АФР.

2.1 Переліки регульованих шкідливих організмів на картоплі, пов'язаних з конкретними шляхами поширення

Для цілей даного стандарту, НОКЗР імпортуючої країни закликається встановити переліки регульованих шкідливих організмів, пов'язаних з конкретними шляхами поширення матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульб відповідно і, за запитом, ця НОКЗР повинна надавати дані переліки в НОКЗР експортуючих країн. Керівництво по переліках регульованих шкідливих організмів надане в МСФЗ 19 2003 року.

2.2 Варіанти управління фітосанітарним ризиком

Заходи по управлінню фітосанітарним ризиком визначаються на основі АФР. Вони можуть при необхідності бути об'єднані в системний підхід для виробництва матеріалу картоплі (як описано в МСФЗ 14 2002 року). Блок-схема, що демонструє стандартну послідовність отримання, утримання і виробництва вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульб, представлена у Доповненні 3.

2.2.1 Матеріал для мікроклонального розмноження картоплі

Фітосанітарні заходи для управління фітосанітарними ризиками, пов'язаними з матеріалом для мікроклонального розмноження картоплі, включають:

– проведення аналізу окремих рослин (рослин-кандидатів) на наявність шкідливих організмів, регульованих імпортуючою країною і отримання матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі в приміщеннях установи. Відсутність шкідливих організмів підтверджується, тільки коли усі необхідні аналізи успішно завершені (статус «матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі, отриманої з перевіреної рослини-кандидата», змінюється на «вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження картоплі»);

– підтримка відсутності шкідливих організмів, з використанням систем управління для утримання і розмноження вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі в закритому, асептичному довкіллі в приміщеннях, призначених для утримання і розмноження.

2.2.2 Мінібульби

Фітосанітарні заходи для управління фітосанітарними ризиками, що безпосередньо відносяться до виробництва мінібульб, повинні ґрунтуватися на інформації про оцінку фітосанітарного ризику, пов'язану із зоною виробництва, і повинні включати:

– походження мінібульб з вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі;

– виробництво у вільному від шкідливих організмів середовищі вирощування в певних захищених умовах на ділянці виробництва, вільній від шкідливих організмів (і їх переносників), регульованих на мінібульбах імпортуючою країною.

3. Виробництво вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі

3.1 Отримання вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі

Рослина-кандидат, з якої отримують вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження картоплі, повинна бути переглянута, перевірена і визнана вільною від регульованих шкідливих організмів. Крім того, може знадобитися, щоб рослина-кандидат була вирощена упродовж повного вегетаційного циклу, переглянута, перевірена і визнана вільною від регульованих шкідливих організмів. На додаток до про-

цедури лабораторного аналізу на виявлення регульованих шкідливих організмів, описаною нижче, матеріал для мікроклонального розмноження картоплі має бути переглянутим і визнаним вільним від інших шкідливих організмів або їх симптомів і загального мікробіологічного зараження.

Якщо визначено, що рослина-кандидат заражена, то зазвичай вона має бути знищена. Проте, відносно деяких типів регульованих шкідливих організмів, НОКЗР може допустити використання визнаних методів (наприклад, методу мерістемної апикальної культури, термотерапії) в комбінації з традиційним мікроклональним розмноженням, щоб знищити шкідливий організм в рослині-кандидаті до запуску програми розмноження in vitro. У таких випадках повинен використовуватися лабораторний аналіз, щоб підтвердити позитивний результат цього підходу перед початком розмноження.

3.1.1 Програма проведення аналізу для перевірки відсутності шкідливих організмів

Програма проведення аналізу на рослині-кандидаті повинна застосовуватися в офіційній випробувальній лабораторії. Ця лабораторія повинна відповідати загальним вимогам (описаним в Додатку 1) для забезпечення того, щоб увесь матеріал для мікроклонального розмноження картоплі, поміщений в споруди для утримання і розмноження, був вільним від шкідливих організмів, регульованих імпортуючою країною. Традиційне мікроклональне розмноження не завжди виключає наявність деяких шкідливих організмів, наприклад, вірусів, віроїдів, фітоплазм і бактерій. Перелік шкідливих організмів, які можуть мати відношення до матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі, наданий у Доповненні 1.

3.1.2 Приміщення для отримання матеріалу

Приміщення, що використовується для отримання вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі з нових рослин-кандидатів, має бути уповноважене НОКЗР або безпосередньо функціонувати під її керівництвом спеціально для цієї мети. Це приміщення повинно мати у розпорядженні безпечні засоби для отримання окремого вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі з рослин-кандидатів і для утримання цих рослин окремо від перевіреного матеріалу, поки очікуються необхідні результати аналізів. Оскільки і заражений і вільний від шкідливих організмів матеріал для розмноження картоплі (бульби, рослини in vitro і т.д.) можуть піддаватися маніпулюванню в одному і тому ж приміщенні, то повинні застосовуватися суворі процедури для запобігання забрудненню або зараженню вільного від шкідливих організмів матеріалу. Такі процедури повинні включати:

– заборона входу неуповноваженого персоналу і контроль за входом уповноважених співробітників;

– вимога використання спеціального захисного одягу (включаючи спеціальне взуття або дезинфекцію взуття) і миття рук на вході (з особливою обережністю, якщо співробітники працюють в зонах більш високого фітосанітарного ризику, наприклад, в приміщенні для проведення аналізів);

– хронологічні записи дій при обробці матеріалу так, щоб виробництво, при необхідності, могло бути легко перевірене на забруднення і зараження, якщо виявляються шкідливі організми;

– строга асептична техніка, що включає дезинфекцію робочих зон і стерилізацію інструментів (наприклад, автоклавуванням) між маніпулюванням матеріалами різного фітосанітарного статусу.

3.2 Приміщення для утримання і розмноження вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі

Приміщення, в якому міститься і розмножується вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження картоплі, повинне використовуватися окремо від приміщення, в якому отримують рослини картоплі in vitro і проводять аналіз на виявлення регульованих шкідливих організмів (за винятком особливих обставин, описаних в розділі 3.3). Приміщення повинне використовуватися як вільні від шкідливих організмів ділянки виробництва (як це описано в МСФЗ 10 1999 року) відносно шкідливих організмів на картоплі, регульованих імпортуючою країною на матеріалі для мікроклонального розмноження картоплі. У цьому приміщенні:

– повинен міститися і розмножуватися тільки офіційно сертифікований вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження картоплі і дозволяється внесення в приміщення тільки вільного від шкідливих організмів матеріалу;

– повинні вирощуватися інші види рослин, тільки якщо це офіційно дозволено, а також якщо:

- оцінені фітосанітарні ризики, що представляються відносно матеріалу для розмноження картоплі і, у разі їх виявлення, рослини перед розміщенням їх в приміщенні були перевірені і визнані вільними від регульованих шкідливих організмів;
- вжиті адекватні запобіжні заходи, з метою відокремити їх в просторі або в часі від рослин картоплі;

– повинні застосовуватися офіційно затверджені експлуатаційні процедури для запобігання проникненню регульованих шкідливих організмів;

– повинен контролюватися вхід персоналу і забезпечуватися використання захисного одягу, дезинфекція взуття і миття рук на вході (з особливою обережністю, якщо співробітники працюють в зонах більш високого фітосанітарного ризику, наприклад, в приміщенні для проведення аналізів);

– повинні використовуватися асептичні процедури;

– повинні проводитися регулярні перевірки системи управління і збереження даних менеджером або призначеним відповідальним співробітником;

– повинен заборонятися вхід неуповноваженого персоналу.

3.3 Об'єднані приміщення для отримання і утримання матеріалу

У виняткових випадках, в приміщеннях для отримання матеріалу також може міститися вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження картоплі за умови, що суворі процедури затверджені і застосовуються для запобігання зараженню одного матеріалу від іншого матеріалу з нижчим фітосанітарним статусом. Ці строгі процедури включають:

– процедури, викладені в розділах 3.1 і 3.2, по запобіганню зараженню вільного від шкідливого організму матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і роздільного утримання матеріалу різного фітосанітарного статусу;

– використання окремих ламінарних шаф з повітряними потоками і інструментів для матеріалу, а також для матеріалу нижчого фітосанітарного статусу, або застосування строгих процедур, щоб підтримувати процеси отримання і утримання окремо;

– регулярні перевірочні аналізи матеріалу.

3.4 Додаткові технічні вимоги до приміщень для мікроклонального розмноження картоплі

Додаткові технічні вимоги до приміщень для мікроклонального розмноження картоплі надані в Додатку 2 і можуть пред'являтися залежно від присутності шкідливого організму в зоні і від результатів АФР.

Вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження картоплі, який отриманий і міститься в цих приміщеннях, може бути розмножений далі для виробництва мінібульб або як такий може бути товаром на міжнародному рівні.

4. Виробництво вільних від шкідливих організмів мінібульб

Нижченаведене керівництво для виробництва мінібульб відноситься також і до частин мінібульб, які беруть участь в міжнародній торгівлі, наприклад, до вічок бульб.

4.1 Відповідний матеріал

В приміщенні по виробництву мінібульб допускається вносити тільки матеріал для мікроклонального розмноження картоплі, яка має бути вільною від шкідливих організмів. У приміщенні дозволяється вирощувати рослини інших видів за умови, що:

– фітосанітарні ризики, що представляються мінібульбам, оцінені і, у разі їх виявлення, інші види рослин перед розміщенням в приміщенні мають бути перевірені і визнані вільними від шкідливих організмів;

– вжиті відповідні запобіжні заходи, щоб розділити їх в просторі і/або в часі від рослин картоплі з метою запобігти зараженню.

4.2 Приміщення для мінібульб

Приміщення для виробництва мінібульб повинне використовуватися як вільні від шкідливих організмів ділянки виробництва (як описано в МСФЗ 10 1999 року) відносно шкідливих організмів, регульованих імпортуючою країною для мінібульб. Шкідливі організми, які можуть мати значення, включають організми, шкідливі відносно матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі, тобто віруси, віроїди, фітоплазми і бактерії (перераховані в Доповеннні 1), а також гриби, нематоди, членистоногі і т.д. (перераховані в Доповненні 2).

Виробництво має бути в захищених умовах, наприклад, в кімнаті для вирощування, теплиці, поліетиленовому тунельному укритті або (по можливості, ґрунтуючись на місцевому статусі шкідливого організму) в теплиці з сітчастим покриттям, що має відповідний розмір отвору, побудованого і обслуговуваного для забезпечення запобігання проникненню шкідливих організмів. Якщо в приміщенні передбачені відповідні фізичні і операційні заходи безпеки проти проникнення регульованих шкідливих організмів, ніякі додаткові заходи

не потрібні. Проте, у випадках, якщо ці заходи безпеки не можуть бути виконані, мають бути розглянуті додаткові вимоги. Залежно від умов в зоні виробництва, вони можуть включати:

– розташування приміщення у вільній від шкідливих організмів зоні, або в зоні або на ділянці, які добре ізольовані від джерел регульованих шкідливих організмів;

– буферну зону для регульованих шкідливих організмів навколо приміщення;

– розташування приміщення в зоні з низькою чисельністю шкідливих організмів і їх переносників;

– виробництво в таку пору року, коли шкідливі організми і їх переносники зустрічаються рідко.

Вхід уповноваженого персоналу в приміщення повинен контролюватися, а також мають бути створені умови для використання захисного одягу, дезинфекції взуття і миття рук на вході, щоб запобігти поширенню зараження із забрудненої зони в чисту зону. Також, у разі потреби, має бути передбачена можливість знезараження приміщення. Середовище вирощування, водопостачання і добрива або рослинні добавки, що використовуються в приміщенні, мають бути вільні від шкідливих організмів.

Приміщення повинне контролюватися на наявність регульованих шкідливих організмів і переносників шкідливих організмів впродовж усього циклу виробництва і, при необхідності, мають бути зроблені і документовані заходи боротьби з шкідливими організмами або інші коректуючі дії. Приміщення повинно належним чином обслуговуватися і очищатися після кожного циклу виробництва.

Мінібульби повинні міститися, зберігатися, упаковуватися і транспортуватися в умовах, що запобігають зараженню і забрудненню регульованими шкідливими організмами.

Додаткові вимоги до приміщень для виробництва мінібульб надані в Додатку 3 і можуть знадобитися залежно від присутності шкідливих організмів в зоні і результатів АФР.

5. Кваліфікація персоналу

Персонал має бути навченим і компетентним у відношенні:

– технік отримання вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі, утримання вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі, виробництва вільних від шкідливих організмів мінібульб, а також проведення відповідного діагностичного аналізу;

– подальших процедур адміністрування, управління і зберігання даних.

Повинні діяти процедури з підтримки компетентності персоналу і, зокрема, повинно коригуватися його навчання у разі зміни фітосанітарних імпортних вимог.

6. Документування і зберігання даних

Система управління, операційні процедури і інструкції для кожного приміщення, і для випробувальної лабораторії мають бути документовані в керівництві або керівництвах. При розробці такого керівництва (керівництв), повинно бути враховано наступне:

– отримання, утримання і розмноження вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі, приділяючи особливу увагу тим заходам боротьби, які використовуються для запобігання зараженню або забрудненню між матеріалом для мікроклонального розмноження картоплі і будь-яким матеріалом іншого фітосанітарного статусу;

– виробництво вільних від шкідливих організмів мінібульб, включаючи управління, технічні і операційні процедури, в тому числі ті заходи, котрі використовуються для запобігання зараженню або засміченню мінібульб впродовж їх виробництва, збору урожаю і зберігання, а також під час їх транспортування до місця призначення;

– усі процедури проведення лабораторних аналізів або способи перевірки відсутності шкідливих організмів.

Впродовж усього виробництва і проведення аналізів, ідентичність усього репродуктивного матеріалу має бути збережена, і простежуваність повинна забезпечуватися шляхом відповідного збереження даних. Дані усіх аналізів, виконаних на матеріалі, так само як і результати, родовід і дані розподілу матеріалу мають бути збережені способом, який гарантує простежуваність для імпортуючих і експортуючих країн впродовж, принаймні, п'яти років. Дані відносно вільного від шкідливих організмів матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі, які визначають статус відсутності в ньому шкідливих організмів, повинні зберігатися, доки цей матеріал для мікроклонального розмноження використовується.

Дані про підготовку персоналу і його компетентність повинні зберігатися за правилами, визначеними НОКЗР і, що розробляються в процесі консультацій НОКЗР країни імпортера.

7. Аудит

Усі приміщення, системи і дані повинні офіційно перевірятися, щоб забезпечити відповідність з процедурами, а також виконання фітосанітарних імпортних вимог імпортуючої країни.

НОКЗР імпортуючої країни може звернутися з проханням брати участь в такій перевірці, ґрунтуючись на двосторонній угоді.

8. Фітосанітарна сертифікація

До приміщенн для мікроклонального розмноження картоплі і рослин мають бути застосовані відповідні фітосанітарні процедури, а записи, що відносяться до справи, перевірені, для забезпечення того, щоб матеріал для мікроклонального розмноження відповідав імпортним фітосанітарним вимогам імпортуючої країни.

До приміщень для виробництва мінібульб картоплі і рослин мають бути застосовані відповідні фітосанітарні процедури, а записи, що відносяться до справи, перевірені, для забезпечення того, щоб мінібульби відповідали імпортним фітосанітарним вимогам імпортуючої країни.

Вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульби, що перевозяться під час міжнародної торгівлі, повинні супроводжуватися фітосанітарним сертифікатом, виданим НОКЗР експортуючої країни згідно МСФЗ 12 2001 року і відповідати фітосанітарним імпортним вимогам імпортуючої країни. Використання сертифікаційних етикеток для насіннєвої картоплі може допомогти з ідентифікацією партії, особливо, коли ці етикетки вказують довідковий номер партії, включаючи, при необхідності, ідентифікаційний номер виробника.

Цей додаток був затверджений Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2010 року.

Цей додаток є приписуючою частиною стандарту.

ДОДАТОК 1:
Загальні вимоги до офіційних лабораторій, що проводять аналіз матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульб

Вимоги до лабораторій, що проводять аналіз матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульб, уповноважених НОКЗР або що функціонують під її керівництвом, включають наступне:

– компетентний персонал з відповідною кваліфікацією і досвідом проведення аналізу відповідними методами і інтерпретації результатів;

– відповідне обладнання для проведення мікробіологічних, серологічних, молекулярних аналізів, а також, у разі потреби, біологічних проб;

– дані, що відносяться до справи з валідації аналізів, що проводяться, або, принаймні, достатні докази прийнятності вживаних аналізів;

– процедури для запобігання зараженню зразків;

– відповідна ізоляція від виробничих приміщень;

– керівництва або керівництво, яке описує стратегію, організаційну структуру, робочі інструкції, а також стандарти проведення аналізів і процедури управління якістю;

– належне збереження даних і простежуваність результатів аналізів.

Цей додаток був затверджений Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2010 року.
Цей додаток є приписуючою частиною стандарту.

ДОДАТОК 2:
Додаткові вимоги до приміщень для мікроклонального розмноження картоплі

На додаток до вимог, викладених в розділі 3, мають бути враховані нижченаведені вимоги до фізичної структури, обладнання і операційних процедур відносно приміщень для мікроклонального розмноження, залежно від присутності шкідливих організмів в зоні і результатів АФР.

Фізична структура

– подвійні вхідні двері з повітряною пневматичною завісою і з обмінною зоною між подвійними дверима;

– відповідні кімнати для миття, підготовки середовищ, субкультивування і вирощування рослин.

Обладнання

– кімнати з високоефективною фільтрацією повітря з допомогою (HEPA) – фільтрів з системою підвищеного тиску повітря або їх еквівалент для приготування середовищ, пересадок і вирощування;

– кімнати для вирощування з відповідним освітленням та контролем температури і вологості;

– потрібне обладнання або процедури для контролю зараження шкідливими організмами в кімнаті субкультивування (наприклад, ультрафіолетові(УФ) бактерицидні лампи);

– ламінарні потокові кабіни для субкультивування, які регулярно обслуговуються;

– ламінарні потокові кабіни, забезпечені ультрафіолетовими бактерицидними лампами.

Операційні процедури

– програма регулярної дезинфекції і фумігації приміщення;

– використання персоналом одноразового або спеціального взуття, або дезинфекція взуття;

– відповідні санітарні практики при роботі з рослинним матеріалом (наприклад, вирізання паростків in vitro стерильним скальпелем над вільною стерильною поверхнею);

– програма моніторингу для перевірки концентрації засмічуючих речовин, що переносяться повітрям в кімнаті субкультивування, кабінах і кімнаті вирощування;

– процедура перевірки і знищення залишків зараженого матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі.

Цей додаток був затверджений Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2010 року.
Цей додаток є приписуючою частиною стандарту.

ДОДАТОК 3:
Додаткові вимоги до приміщень для виробництва мінібульб

Наступні додаткові вимоги до приміщень для виробництва мінібульб мають бути розглянуті і, при необхідності, враховані, залежно від присутності шкідливих організмів і переносників в зоні і результатів АФР.

Фізична структура

– подвійні вхідні двері із зоною для зміни одягу і надягання спеціальних захисних халатів і рукавичок, обмінна зона, що містить дезинфікуючі килимки для взуття, та приміщення для миття і дезинфекції рук;

– вхідні двері і всі вентилі і отвори, мають бути покриті захисними сітками від комах з таким розміром осередку, який запобігатиме проникненню місцевих шкідливих організмів і переносників шкідливих організмів;

– проходи між зовнішнім і внутрішнім середовищем мають бути опечатані;

– виробництво має бути ізольоване від ґрунту (наприклад, бетонна підлога, покрита захисною плівкою);

– мають бути позначені зони для миття і дезинфекції контейнерів, а також очищення, сортування, упаковки і зберігання мінібульб;

– має бути фільтрація повітря або система стерилізації;

– мають бути автономні генератори електрики для екстрених ситуацій в місцях, де можливі перебої з електро- і водопостачанням.

Управління середовищем в приміщеннях

– відповідні температура, освітлення, циркуляція повітря і контроль вологості;

– зрошування водяним туманом пересаджених рослин для їх акліматизації.

Управління культурою

– регулярний моніторинг шкідливих організмів і їх переносників (наприклад, використання клейових пасток для комах) через певні інтервали часу;

– санітарно-гігієнічні практики при поводженні з рослинним матеріалом;

– належні процедури знищення відходів;

– визначення виробничих партій;

– відповідне розділення партій;

– використання підвищенних робочих поверхонь.

Середовища вирощування, добриво, вода

– використання вільного від шкідливих організмів середовища вирощування без вмісту ґрунту;

– стерилізація фумігацією, дезинфекцією або парою середовищ вирощування перед посадкою, або інші методи, що забезпечують відсутність шкідливих для картоплі організмів;

– транспортування і зберігання середовища вирощування в умовах, що запобігають засміченню;

– постачання водою, вільною від шкідливих організмів (очищеною водою або водою з артезіанського джерела), з регулярною перевіркою, при необхідності, на наявність організмів, шкідливих для картоплі;

– використання неорганічного або органічного добрива, яке оброблене з метою знищення шкідливих організмів.

Маніпулювання після збору урожаю

– відбір зразків від мінібульб для проведення аналізу після збору урожаю на виявлення індикаторних шкідливих організмів (тобто шкідливих організмів, присутність яких вказує, що статус приміщення для виробництва мінібульб, вільного від шкідливих організмів, не підтримується);

– відповідні умови зберігання;

– сортування і упаковка (по можливості, згідно зі схемою сертифікації насіння картоплі);

– нові або належним чином стерилізовані контейнери, що використовуються для упаковки мінібульб;

– контейнери для перевезення, що запобігають засміченню шкідливими організмами і їх переносниками;

– відповідне очищення і дезинфекція транспортно-завантажувального обладнання і приміщень для зберігання.

Це доповнення було затверджене Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2010 року.

Це доповнення пропонується тільки для довідкових цілей і не є приписуючою частиною стандарту.

ДОПОВНЕННЯ 1:
Приклади шкідливих організмів, які можуть мати фітосанітарне значення відносно матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі

Будь ласка, зверніть увагу, що нижченаведений перелік шкідливих організмів не є технічним обґрунтуванням для їх регулювання.

ВІРУСИ	АБРЕВІАТУРА	РІД
Alfalfa mosaic virus	AMV	Alfamovirus
Andean potato latent virus	APLV	Tymovirus
Andean potato mottle virus	APMoV	Comovirus
Arracacha virus B-oca strain	AVB-O	Cheravirus (заздалегідь)
Beet curly top virus	BCTV	Curtovirus
Belladonna mottle virus	BeMV	Tymovirus
Cucumber mosaic virus	CMV	Cucumovirus
Eggplant mottled dwarf virus	EMDV	Nucleorhabdovirus
Impatiens necrotic spot virus	INSV	Tospovirus
Potato aucuba mosaic virus	PAMV	Potexvirus
Potato black ringspot virus	PBRSV	Nepovirus
Potato latent virus	PotLV	Carlavirus
Potato leafroll virus	PLRV	Polerovirus
Potato mop-top virus	PMTV	Pomovirus
Potato rough dwarf virus	PRDV	Carlavirus (заздалегідь)
Potato virus A	PVA	Potyvirus
Potato virus M	PVM	Carlavirus
Potato virus P (заздалегідь)	PVP	Carlavirus
Potato virus S	PVS	Carlavirus
Potato virus T	PVT	Trichovirus
Potato virus U	PVU	Nepovirus
Potato virus V	PVV	Potyvirus
Potato virus X	PVX	Potexvirus
Potato virus Y (all strains)	PVY	Potyvirus
Potato yellow dwarf virus	PYDV	Nucleorhabdovirus
Potato yellow mosaic virus	PYMV	Begomovirus

Potato yellow vein virus	PYVV	Crinivirus (заздалегідь)
Potato yellowing virus	PYV	Alfamovirus
Solanum apical leaf curling virus	SALCV	Begomovirus (заздалегідь)
Sowbane mosaic virus	SoMV	Sobemovirus
Tobacco mosaic virus	TMV	Tobamovirus
Tobacco necrosis virus A or Tobacco necrosis virus D	TNV-A or TNV-D	Necrovirus
Tobacco rattle virus	TRV	Tobravirus
Tobacco streak virus	TSV	Ilarvirus
Tomato black ring virus	TBRV	Nepovirus
Tomato chlorotic spot virus	TCSV	Tospovirus
Tomato leaf curl New Delhi virus	ToLCNDV	Begomovirus
Tomato mosaic virus	ToMV	Tobamovirus
Tomato mottle Taino virus	ToMoTV	Begomovirus
Tomato spotted wilt virus	TSWV	Tospovirus
Tomato yellow leaf curl virus	TYLCV	Begomovirus
Tomato yellow mosaic virus	ToYMV	Begomovirus (заздалегідь)
Tomato yellow vein streak virus	ToYVSV	Geminivirus (заздалегідь)
Wild potato mosaic virus	WPMV	Potyvirus
ВІРОІДИ		
Mexican papita viroid	MPVd	Pospiviroid
Potato spindle tuber viroid	PSTVd	Pospiviroid
БАКТЕРІЇ		
Clavibacter michiganensis subsp. sepedonicus		
Dickeya spp.		
Pectobacterium atrosepticum		
P. carotovorum subsp. carotovorum		
Ralstonia solanacearum		
ФІТОПЛАЗМИ		
e.g. purple top, stolbur		

Це доповнення було затверджене Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2010 року.

Це доповнення пропонується тільки для довідкових цілей і не є приписуючою частиною стандарту.

ДОПОВНЕННЯ 2:
Приклади шкідливих організмів, які можуть мати фітосанітарне значення для виробництва мінібульб картоплі

Будь ласка, зверніть увагу, що нижченаведений перелік шкідливих організмів не є технічним обґрунтуванням для їх регулювання.

На додаток до шкідливих організмів, перерахованих в Доповненні 1, багато договірних сторін вимагають, щоб шкідливі організми, як карантинні шкідливі організми, так і регульовані некарантинні шкідливі організми, згідно їх статусу у відповідній країні, були виключені з сертифікованого виробництва мінібульб картоплі. Деякі приклади:

Бактерії
– Streptomyces spp.

Хромісти
– Phytophthora erythroseptica Pethybr. var. erythroseptica
– P. infestans (Mont.) de Bary

Гриби
– Angiosorus (Thecaphora) solani Thirumalachar & M.J. O'Brien) Mordue
– Fusarium spp.
– Polyscytalum pustulans (M.N. Owen & Wakef.) M.B. Ellis
– Rhizoctonia solani J.G. Kühn
– Synchytrium endobioticum (Schilb.) Percival
– Verticillium dahliae Kleb.
– V. albo-atrum Reinke & Berthold

Комахи
– Epitrix tuberis Gentner
– Leptinotarsa decemlineata (Say)
– Phthorimaea operculella (Zeller)
– Premnotrypes spp.
– Tecia solanivora (Povolny)

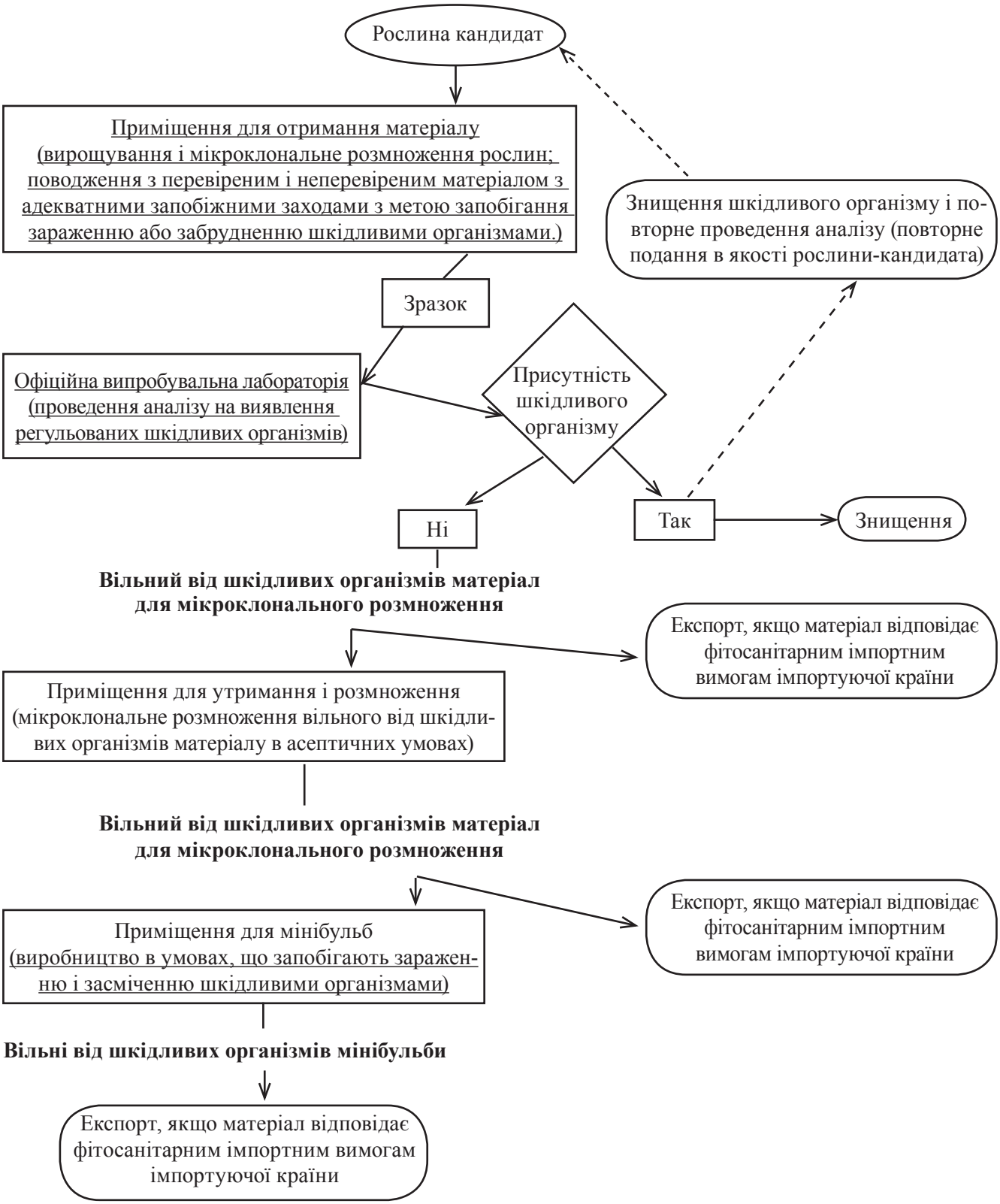
Нематоди
– Ditylenchus destructor (Thorne)
– D. dipsaci (Kühn) Filipjev
– Globodera pallida (Stone) Behrens
– G. rostochiensis (Wollenweber) Skarbilovich
– Meloidogyne spp. Göldi
– Nacobbus aberrans (Thorne) Thorne & Allen

Найпростіші
– Spongospora subterranea (Wallr.) Lagerh.

Це доповнення було затверджене Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2010 року. Воно пропонується тільки для довідкових цілей і не є приписуючою частиною стандарту.

ДОПОВНЕННЯ 3:

Блок-схема, що ілюструє стандартну послідовність отримання, утримання і виробництва матеріалу для мікроклонального розмноження картоплі і мінібульб

Для отримання додаткової інформації про міжнародні стандарти, керівництво і рекомендації, що стосуються фітосанітарних заходів, і повного списку поточних публікацій, звертайтеся, будь ласка, до:

СЕКРЕТАРІАТУ МІЖНАРОДНОЇ КОНВЕНЦІЇ З КАРАНТИНУ І ЗАХИСТУ РОСЛИН

Поштою: Секретаріат МКЗР
Служба із захисту рослин
Продовольча і сільскогосподарська
організація об'єднаних націй
Виале делле Термі ди Каракалла
00100 Рим, Італія

IPPC Secretariat
Plant Protection Service
Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)
Viale delle Terme di Caracalla
00100 Rome, Italy

Факс: +39-06-570.56347
Електронна адреса: ippc@fao.org
Інтернет-сайт: http://www.ippc.int

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ (МСФЗ)

Міжнародна конвенція із захисту рослин, 1997. ФАО, Рим.

МСФЗ № 1: Фітосанітарні принципи карантину та захисту рослин і застосування фітосанітарних заходів в міжнародній торгівлі, 2006. ФАО, Рим.

МСФЗ № 2: Структура аналізу фітосанітарного ризику, 2007. ФАО, Рим.

МСФЗ № 3: Керівництво щодо експорту, перевезення, імпорту та вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, 2005. ФАО, Рим.

МСФЗ № 4: Вимоги щодо встановлення вільних зон, 1996. ФАО, Рим.

МСФЗ № 5: Глосарій фітосанітарних термінів, 2007. ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 1: Керівництво за інтерпретацією і застосуванням концепції офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами, 2001. ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 2: Керівництво за інтерпретацією поняття «Потенційне економічне значення» і пов'язаних з ним термінів, включаючи, зокрема, екологічні міркування, 2003. ФАО, Рим.

МСФЗ № 6: Вказівки щодо нагляду, 1997. ФАО, Рим.

МСФЗ № 7: Система сертифікації на експорт, 1997. ФАО, Рим.

МСФЗ № 8: Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998. ФАО, Рим.

МСФЗ № 9: Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. ФАО, Рим.

МСФЗ № 10: Вимоги до встановлення вільних місць ділянок виробництва, 1999. ФАО, Рим

МСФЗ № 12: Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. ФАО, Рим.

МСФЗ № 13: Керівництво щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії, 2001. ФАО, Рим.

МСФЗ № 14: Використання інтегрованих заходів у системному підході до управління фітосанітарним ризиком, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 15: Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в міжнародній торгівлі, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 16: Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція і застосування, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 17: Повідомлення про шкідливі організми, 2002. ФАО, Рим.

МСФЗ № 18: Вказівки щодо використання опромінення в якості фітосанітарного заходу, 2003. ФАО, Рим.

МСФЗ № 19: Вказівки щодо переліків регульованих шкідливих організмів, 2003. ФАО, Рим.

МСФЗ № 20: Вказівки щодо системи фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. ФАО, Рим.

МСФЗ № 21: Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. ФАО, Рим.

МСФЗ № 22: Вимоги до встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів, 2005. ФАО, Рим.

МСФЗ № 23: Вказівки щодо огляду, 2005. ФАО, Рим.

МСФЗ № 24: Вказівки з встановлення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів, 2005. ФАО, Рим.

МСФЗ № 25: Транзитні вантажі, 2006. ФАО, Рим.

МСФЗ № 26: Встановлення вільних зон від плодових мух (Tephritidae), 2006. ФАО, Рим.

МСФЗ № 27: Діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів, 2006. ФАО, Рим.

МСФЗ № 28: Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів, 2007. ФАО, Рим.

МСФЗ № 29: Визнання вільних зон та зон з низькою чисельністю шкідливого організму, 2007. ФАО, Рим.

МСФЗ № 30: Встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух (Tephritidae), 2008. ФАО, Рим.

МСФЗ № 31: Методики відбору зразків від вантажів, 2008. ФАО, Рим.

МСФЗ № 32: Класифікація товарів відповідно до фітосанітарного ризику, який вони представляють, 2009. ФАО, Рим.

МСФЗ № 33: Вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження і мінібульби картоплі (Solanum spp.), призначені для міжнародної торгівлі, 2010. ФАО, Рим.

МСФЗ № 34: Створення і експлуатація станцій карантину рослин після ввезення, 2010. ФАО, Рим.

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ З ФІТОСАНІТАРНИХ ЗАХОДІВ
МСФЗ №34
СТВОРЕННЯ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЯ КАРАНТИННИХ СТАНЦІЙ
(2010 рік)

Секретаріат Міжнародної конвенції із захисту рослин
Продовольча та сільськогосподарська організація
Об'єднаних націй (ФАО)
Рим

ЗМІСТ

ПРИЙНЯТТЯ. 548

ВТУП 548
Сфера застосування 548
Посилання 548
Визначення. 548
Опис вимог. 549

ІСТОРІЯ ПИТАННЯ 545

ВИМОГИ. 549
1. Загальні вимоги до карантинних станцій. 549

2. Специфічні вимоги до карантинних станцій 549
2.1 Місце розташування 550
2.2 Матеріально-технічні вимоги 550
2.3 Операційні вимоги 551
2.3.1 Вимоги до персоналу. 551
2.3.2 Технічні і операційні процедури 551
2.3.3 Зберігання даних 552
2.4 Діагностика і видалення карантинних шкідливих організмів або їх переносників. 553
2.5 Аудит карантинних станцій. 553

3. Завершення процесу карантинних станцій 553

ДОПОВНЕННЯ 1:
Вимоги до карантинних станцій КПВ 554

ПРИЙНЯТТЯ

Даний стандарт був затверджений Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2010 року.

ВСТУП

Сфера застосування

Цей стандарт описує основні рекомендації щодо створення та експлуатації карантинних станцій (КС) для утримання імпортованих вантажів рослин, в основному – садивного матеріалу, в умовах ізоляції з метою їх перевірки на зараження карантинними шкідливими організмами.

Посилання

МСФМ 1. 2006 рік. Фітосанітарні принципи карантину і захисту рослин, і застосування фітосанітарних заходів у міжнародній торгівлі. Рим, МКЗР, ФАО.

МСФМ 2. 2007 рік. Структура аналізу фітосанітарного ризику. Рим, МКЗР, ФАО.

МСФМ 5. 2010 рік. Глосарій фітосанітарних термінів. Рим, МКЗР, ФАО.

МСФМ 11. 2004 рік. Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, в тому числі аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, що завдається живими модифікованими організмами. Рим, МКЗР, ФАО.

Визначення

Визначення фітосанітарних термінів, що використовуються в даному стандарті, можна знайти в МСФЗ № 5.

Опис вимог

Аналіз фітосанітарного ризику (АФР) повинен проводитися для визначення фітосанітарних заходів по відношенню до конкретних рослинних товарів. Національні організації із захисту рослин (НОКЗР) імпортуючих країн можуть вирішити, що у випадках ввезення деяких з цих рослинних товарів потрібне накладення карантину після ввезення (КПВ) для управління ризиком, ідентифікованим при проведенні АФР. Утримання вантажів рослин на карантинній станції КПВ може бути відповідною мірою в тих випадках, коли карантинний шкідливий організм складно виявити, якщо для прояву його ознак або симптомів вимагається деякий час, або якщо потрібне проведення лабораторних аналізів або обробки рослин.

Мета створення карантинних станцій – забезпечити, щоб будь-які карантинні шкідливі організми, які можуть бути ввезені із вантажами рослин, належним чином стримувалися і не могли переміщатися або потрапляти за межі станції. Також карантина станція (КС) повинна забезпечувати, щоб вантажі рослин зберігалися в умовах, що найбільш сприяють спостереженню, вивченню, подальшому догляду, проведенню лабораторних аналізів або обробці рослин.

Карантинні станції можуть містити: польову ділянку, екрановану теплицю, скляну теплицю і лабораторію. Тип споруд повинен визначатися типами рослин, що

імпортуються, і видами карантинних шкідливих організмів, які можуть бути з ними ввезені.

Карантинні станції повинні розташовуватися у відповідних місцях і відповідати матеріально-технічним і операційним вимогам, заснованим на біології, як рослин, так і карантинних шкідливих організмів, які потенційно можуть бути пов'язані з рослинами. Вплив таких організмів також має бути врахований.

Операційні вимоги до станцій КС включають відповідні стратегії і процедури відносно вимог до персоналу, технічних і операційних процедур і ведення обліку. На карантинних станціях має бути система із виявлення та ідентифікації карантинних шкідливих організмів, а також з обробки, видалення і знищення зараженого рослинного матеріалу та інших матеріалів, які можуть містити ці шкідливі організми. НОКЗР повинна забезпечити проведення аудиту станцій КПВ на регулярній основі.

Після того, як НОКЗР імпортуючої країни вирішує, що заходи карантину після ввезення потрібні, організація повинна визначити, чи можуть ці заходи бути виконані:

– існуючими станціями КПВ (включаючи, наприклад, ізольовані польові ділянки) без будь-яких модифікацій;
– за допомогою модифікації структури або умов експлуатації наявних станцій КПВ;
– шляхом розробки і створення нової станції КПВ;
– за допомогою карантину в іншій зоні або країні.

ВИМОГИ

1. Загальні вимоги до карантинних станцій

Вимоги до станцій КПВ для рослинних вантажів повинні враховувати біологію рослин, біологію карантинних шкідливих організмів, а також біологію перенощиків, які можуть потенційно бути пов'язані з ними, особливо способи їх розселення і поширення. Успішне затримання рослинних вантажів під карантином вимагає запобігання можливості попадання будь-яких пов'язаних з вантажем шкідливих організмів за межі станції, а також запобігання проникненню на станцію організмів із зони, що знаходиться поза станцією КПВ, і винесення карантинних шкідливих організмів із станції переносниками.

2. Специфічні вимоги до карантинних станцій

Карантинні станції можуть містити в числі інших польову ділянку, екрановану теплицю, скляну теплицю і лабораторію. Необхідні споруди на карантинних станціях мають бути визначені виходячи з типу імпортованих рослин і карантинних шкідливих організмів, які можуть бути з ними ввезені.

НОКЗР повинні враховувати усі відповідні питання при визначенні вимог до карантинних станцій (наприклад, місце розташування, матеріально-технічні і операційні вимоги, устаткування і приміщення для переробки відходів, а також доступність адекватних систем для виявлення, діагностики і обробки карантинних шкідливих організмів).

НОКЗР повинні забезпечити підтримку необхідного рівня ізоляції за допомогою перевірок і аудиту. У доповненні 1 приведено керівництво за вимогами до карантинних станцій на основі біології різних типів карантинних шкідливих організмів.

2.1 Місце розташування

При визначенні місця розташування карантинної станції слід враховувати наступне:

– ризик випадкового проникнення карантинних шкідливих організмів за межі станції;

– можливість раннього виявлення подібного проникнення;

– можливість застосування ефективних заходів локалізації і ліквідації у разі подібного проникнення.

Карантинні станції повинні забезпечувати адекватну ізоляцію і стабільність (наприклад, шляхом мінімізації схильності несприятливим кліматичним і геологічним умовам і подіям). Також має бути врахована відповідна ізоляція від сприйнятливих рослин і близьких видів рослин (наприклад, розміщення далеко від сільськогосподарського і плодівницького виробництва, лісів або зон з великою біологічною різноманітністю).

2.2 Матеріально-технічні вимоги

При будівництві карантинної станції КПВ необхідно враховувати потреби рослин при їх зростанні, біологію карантинних шкідливих організмів, потенційно пов'язаних із вантажами, обігом робіт на станції, а також специфічні вимоги в надзвичайних ситуаціях (наприклад, у разі відключення електрики або подання води). Офісні приміщення і сервісна інфраструктура мають бути належним чином доступні і знаходитися в достатній ізоляції від рослин на станції КПВ.

Матеріально-технічні вимоги, які необхідно враховувати, включають:

– визначення меж станції;

– ізоляцію польових ділянок;

– розмежування зон внутрішнього доступу з різним рівнем ізоляції;

– структурні матеріали (для стін, підлоги, даху, дверей, грат і вікон);

– розмір станції (для забезпечення ефективної роботи станції КПВ і відповідних процедур);

– приміщення для внутрішнього розділення вантажів;

– проходи на станцію і всередині станції (для попередження надмірного руху в зонах, де вирощуються рослини під карантином);

– планування отворів (для дверей, вікон, вентиляції, каналізації і інших цілей);

– системи обробки (для повітря, води, твердих і рідких відходів);

– обладнання (наприклад, спеціалізовані кабіни біологічної безпеки, автоклави);

– доступ до водо– і енергопостачання, включаючи резервні генератори;

– пристосування для миття взуття при вході;

– дезинфекційна кімната для співробітників і одягу;

– використання знаків;

– заходи безпеки;

– доступ до місць знищення відходів.

2.3 Операційні вимоги

Станції КПВ повинні або експлуатуватися безпосередньо НОКЗР імпортуючої країни, або НОКЗР повинна уповноважити їх і проводити аудит.

Специфічні процедури знадобляться при експлуатації станції для управління виявленим ризиком, пов'язаним з вантажами рослин на станції КПВ. Керівництво з експлуатації, схвалене при необхідності НОКЗР, повинно детально описувати процедури, при виконанні яких станція відповідає своєму призначенню.

Операційні вимоги включають відповідну стратегію і процедури відносно перегляду способів управління, регулярного проведення аудиту, навчання персоналу, загальної експлуатації станції КПВ, ведення документації і відстежування рослин, плану екстрених дій, умов здоров'я і безпеки співробітників, а також ведення документації.

2.3.1 Вимоги до персоналу

Вимоги можуть включати:

– відповідного кваліфікованого керівника, який несе повну відповідальність за обслуговування станції КПВ і за усю діяльність станції КПВ;

– кваліфікований персонал з розподіленими обов'язками по обслуговуванню станції КПВ і пов'язаною з нею діяльністю;

– кваліфікований персонал по науковій підтримці або надійну можливість звернутися за подібною підтримкою.

2.3.2 Технічні і операційні процедури

Технічні і операційні вимоги мають бути приведені в керівництві з експлуатації і можуть включати:

– обмеження кількості рослин, які можуть одночасно міститися на станції КПВ, так, щоб вона не перевищувала містку здатність станції, що могло б перешкодити догляду або поставити під сумнів карантин;

– забезпечення достатньої просторової ізоляції різних вантажів або партій на станції;

– забезпечення дезинфекції станції до ввезення рослин або у разі виявлення присутності шкідливих організмів;

– процедури по зверненню і санітарії для запобігання поширення шкідливих організмів через руки, обробні інструменти, взуття і одяг, а також процедури по дезинфекції поверхонь на станції КПВ;

– опис того, як потрібно поводитися з рослинами, як повинні відбиратися і транспортуватися в лабораторію зразки для тестування на карантинні шкідливі організми;

– використання спеціального ізолюючого обладнання (наприклад, біологічних кабін безпеки, ящиків), якщо це знадобиться;

– інструкції за оцінкою і контролем (наприклад, по технічному обслуговуванню і калібруванню) обладнання (наприклад, автоклавів і кабін біологічної безпеки);

– використання спеціально призначених або одноразових засобів індивідуального захисту персоналу;

– інструкції з моніторингу присутності шкідливих організмів на станції КПВ і в її околицях (наприклад, за допомогою пасток);

– відповідний догляд і/або тестування на виявлення карантинних шкідливих організмів;

– ефективні плани екстрених дій в надзвичайних ситуаціях або при порушенні карантинних умов (наприклад, пожеж, випадкового попадання в довкілля рослин або шкідливих організмів із станції, відключень електрики або в інших екстренних випадках);

– процедури дій при невідповідності вимогам, включаючи адекватні обробки або знищення рослинного матеріалу, зараженого карантинними шкідливими організмами, а також при необхідності збереження особин;

– систему, що дозволяє повністю відстежувати проходження вантажів через станцію КПВ (у системі відстежування повинні використовуватися єдиний ідентифікатор, який привласнюється при отриманні рослин і потім використовується в ході роботи з ними, обробки і тестування аж до їх випуску або знищення зараженого вантажу);

– критерії визначення порушень карантинної ізоляції і систему повідомлень, що дозволяє негайно повідомити про них і про прийняті заходи в НОКЗР;

– процедури, що описують, як переглядаються, доповнюються і контролюються документи;

– розклад внутрішнього і зовнішнього аудиту для перевірки станції на відповідність вимогам (наприклад, структурній цілісності і гігієнічним вимогам);

– положення по знищенню зараженого вантажу і пригніченню активності шкідливих організмів, що знаходяться в ньому;

– процедури знезараження і знищення відходів, включаючи упаковку і рослинні середовища;

– обмеження контактів персоналу з рослинами, які могли б піддатися ризику, за межами станції КПВ;

– засоби контролю за входом не уповноваженого персоналу і відвідувачів (наприклад, супровід відвідувачів, обмеження доступу відвідувачам, система запису відвідувачів);

– процедури по забезпеченню належної кваліфікації усього персоналу, включаючи навчання і перевірку компетентності у відповідних випадках.

2.3.3 Зберігання документації

Можуть знадобитися наступні дані:

– план ділянки станції КПВ, що відображає місце розташування станції КПВ на ділянці, а також усі входи і точки доступу до станції;

– дані по усій діяльності, що проводиться на станції (наприклад, діяльності персоналу, догляду, виявлення шкідливих організмів, ідентифікації шкідливих організмів, тестування, обробок, знищення і випуску вантажів рослин, що знаходяться під карантином);

– дані про усі вантажі рослин в станції КПВ і їх місця походження;

– дані по обладнанню;

– перелік персоналу станції КПВ і інших осіб, уповноважених входити на станцію (чи в її окремі частини);

– дані про навчання і навички персоналу;

– дані про відвідувачів

2.4 Діагностика і видалення карантинних шкідливих організмів або їх переносників

На станції КПВ мають бути системи моніторингу присутності шкідливих організмів і в її околицях, а також виявлення і ідентифікації карантинних шкідливих організмів або потенційних переносників карантинних шкідливих організмів. Важливо, щоб діагностична експертиза проводилася персоналом, безпосередньо працюючим на станції або була можливість такої експертизи поза станцією. У будь-якому випадку остаточне рішення в області діагностики залишається за НОКЗР.

Станції КПВ повинні мати можливість звернутися за експертизами і матеріально-технічними засобами для проведення обробок, видалення або знищення в найбільш короткий термін будь-якого зараженого рослинного матеріалу, виявленого на станції КПВ.

2.5 Аудит станцій КПВ

НОКЗР повинна забезпечити офіційний аудит станції КПВ на регулярній основі для забезпечення відповідності станції усім матеріально-технічним і експлуатаційним вимогам.

3. Завершення процесу КПВ

Вантажі рослин мають бути випущені із станції КПВ, тільки якщо вони визнані вільними від карантинних шкідливих організмів.

Якщо виявлено, що рослини заражені карантинними шкідливими організмами, вони мають бути або оброблені для видалення зараження, або знищені. Знищення має бути здійснене так, щоб унеможливити попадання шкідливих організмів за межі станції КПВ (наприклад, хімічне руйнування, спалювання, обробка в автоклаві).

У особливих випадках заражені або потенційно заражені рослини можуть бути:

– переправлені на іншу станцію для подальшого догляду, тестування або обробки;

– повернені в країну походження або переправлені в іншу країну в обмежених або безпечних умовах, якщо вони відповідають фітосанітарним імпортним вимогам країни-одержувача або за угодою з відповідною НОКЗР;

– збережені в якості довідкового матеріалу для технічної або наукової роботи в умовах карантину.

При цьому слід брати до уваги усі фітосанітарні ризики, пов'язані з переміщенням рослин.

Завершення процесу карантину після ввезення має бути відображене в документах НОКЗР.

Це доповнення було прийняте Комісією з фітосанітарних заходів у березні 2010 року.
Це доповнення наводиться в довідкових цілях і не є приписуючою частиною стандарту.

ДОПОВНЕННЯ 1:
Вимоги до станцій КПВ

НОКЗР можуть застосувати одну або декілька з наступних вимог до станцій КПВ відносно вантажів рослин. Ці вимоги засновані на біології карантинних шкідливих організмів, потенційно пов'язаних з рослинами. Можуть знадобитися також інші вимоги для управління ризиком, пов'язаним із специфічними шкідливими організмами.

<table>
<tr><th colspan="2">Загальні вимоги до станцій КПВ</th></tr>
<tr><td colspan="2">• фізична відокремленість рослин від інших зон, включаючи офіси, що використовуються персоналом;
• відповідні заходи безпеки для гарантії того, що до рослин немає доступу, і вони не можуть бути переміщені із станції без відповідного дозволу;
• вирощування рослин в рослинному середовищі, вільному від шкідливих організмів (наприклад, в стерилізованій суміші або у безпідставному рослинному середовищі);
• вирощування рослин на підведених поверхнях;
• надання відповідних умов вирощування для імпортованих рослин (наприклад, оптимальні температура, світло і вологість);
• надання умов, що сприяють прояву ознак і симптомів зараження шкідливими організмами;
• боротьба з місцевими шкідливими організмами (наприклад, гризунами, білокрилками, мурашками) і виключення їх появи на станції шляхом герметизації усіх отворів, які можуть служити для них шляхом проникнення, у тому числі електричних і сантехнічних трубопроводів (за винятком відкритих наземних приміщень);
• система і засоби стерилізації, знезараження або знищення відходів (включаючи заражені рослини) і обладнання (наприклад, різальних інструментів) до їх вивезення із станції;
• відповідна система поливу для запобігання перенесення шкідливих організмів;
• для скляних і екранованих теплиць: поверхні з гладких і непроникних матеріалів, доступні для очищення і ефективного знезараження;
• для скляних і екранованих теплиць: стелі і стіни мають бути зроблені з матеріалу, стійкого до зносу і атаки комах і інших членистоногих;
• захищаючий одяг (наприклад, спеціальний лабораторний халат і взуття або бахіли, одноразові рукавички) повинен використовуватися усім персоналом і відвідувачами і зніматися при виході із станції КПВ;
• процедури по знезараженню для персоналу при виході із зон станції КПВ, в яких міститься матеріал, що представляє ризик.</td></tr>
<tr><th>Біологічні характеристики (карантинних шкідливих організмів)</th><th>Вимоги до станції КПВ</th></tr>
<tr><td>Шкідливі організми, які переносяться виключно шляхом щеплень (наприклад, деякі віруси або фітоплазми, коли відомо, що переносники відсутні)</td><td>• станція може включати: польову ділянку, екрановану або скляну теплицю, або лабораторію;
• чітко окреслена зона станції КПВ;
• достатня віддаленість від потенційних господарів;
• рослинний матеріал господарів обмежений тільки ділянкою станції КПВ.</td></tr>
</table>

Шкідливі організми, що поширюються тільки з ґрунтом або водою, або переносники, які самі поширюються тільки з ґрунтом і водою (наприклад, цистоутворюючі нематоди, непо-віруси)	• станція може включати: екрановану теплицю, тунель або скляну теплицю; • вікна і двері мають бути замкнуті, коли не використовуються; при відкриванні вікна ма-ють бути обладнані екранами, що фільтрують; • ванна для ніг; • водостійка підлога; • відповідна обробка відходів і води (КПВ, що поступає або виходить із станції) для усу-нення карантинних шкідливих організмів; • відповідна обробка ґрунту для усунен-ня переносників, що мешкають в ґрунті; • відповідне відокремлення рослин від ґрунту; запобігання проникненню дренажних вод в джерела води, що використовується для поливу рослин-господарів; • ґрунтові пастки, встановлені в дренажі.
Шкідливі організми або їх переносники, що переносяться повітряним шляхом або мобіль-ні, розміром більше 0,2 мм (наприклад, попе-лиця)	• станція може включати: екрановану теплицю, скляну теплицю або лабораторію; • двері, що самозакриваються і щільно прилягають, з відповідними печатками і гер-метичністю; • вхід через двоє дверей, розділених вестибюлем або тамбуром; • раковина, працююча без дотику рук, в тамбурі; тамбур з інсектицидним спреєм; • 0,2 міліметрова сітка (наприклад, для екранованих теплиць і над вентиляційним отвором) для захисту від проникнення і ви-льоту шкідливих організмів і їх переносників; • альтернативний матеріал рослин-господарів для карантинних шкідливих організмів не повинен знаходитися в межах очікуваної дистанції можливого поширення від станції КПВ шкідливих організмів і їх переносників (на всіх напрямках); • програма моніторингу за шкідливими організмами, яка включає використання клей-ових і світлових пасток, а також інші прис-тосування для моніторингу комах; • напрям всередину потоку повітря при опалюванні, вентиляції і системі повітряного кондиціонування; • резервна система електропостачання для систем циркуляції повітря і підтримки роботи іншого устаткування; • стерилізація і знезараження відходів і обладнання (наприклад, різальних інструмен-тів) до їх винесення із станції КПВ.

Шкідливі організми або їх переносники, що поширюються повітряним шляхом або мобільні, розміром менше 0,2 мм (наприклад, деякі види кліщів і трипсів)	• станція може включати: скляну теплицю, сконструйовану із звичайного скла, ударостійкого полікарбонату або двошарового пластику, або лабораторію; • двері, що самозакриваються і щільно прилягають, з відповідними печатками і герметичністю; • вхід через двоє дверей, розділених вестибюлем або тамбуром; • раковина, працююча без дотику рук, в тамбурі; • тамбур з інсектицидним спреєм; • альтернативний матеріал рослин-господарів для карантинних шкідливих організмів не повинен знаходитися в межах очікуваної дистанції можливого поширення від станції КПВ шкідливих організмів і їх переносників (на всіх напрямках); • програма моніторингу за шкідливими організмами, яка включає використання клейових і світлових пасток, а також інші пристосування для моніторингу за комахами; • напрям потоку повітря усередину при опалюванні, вентиляції і системі повітряного кондиціонування; • високоефективна система фільтрації повітря від часток (HEPA) або її еквіваленту (HEPA- фільтри для видалення 99,97% часток діаметром 0,3 мікрона); • стерилізація і знезараження відходів і обладнання (наприклад, різальних інструментів) до їх винесення із станції КПВ; • резервна система електропостачання для систем циркуляції повітря і підтримки роботи іншого устаткування; • взаємне блокування подання повітря і вихлопної системи для постійного забезпечення спрямованості потоку всередину.
Дуже мобільні шкідливі організми або шкідливі організми, що легко переносять (наприклад, гриби, що викликають іржу, бактерії, переносять повітряним шляхом)	• станція може включати: скляну теплицю, сконструйовану з небиткого скла або двошарового полікарбонату, або лабораторію; • ванна для ніг; • двері, що самозакриваються і щільно прилягають, з відповідними печатками і герметичністю; • вхід через двоє дверей, розділених вестибюлем або тамбуром; • раковина, працююча без дотику рук, в тамбурі;

	• альтернативний матеріал рослин-господарів для карантинних шкідливих організмів не повинен знаходитися в межах очікуваної дистанції можливого поширення від станції КПВ шкідливих організмів і їх переносників (на всіх напрямках); • напрям усередину потоку повітря при опалюванні, вентиляції і системі повітряного кондиціонування; • резервна система електропостачання для систем циркуляції повітря і підтримки роботи іншого обладнання; • відсутність прямого доступу на станцію із-за меж будівлі; • Блокуючі двері вестибюля, так, щоб тільки одні двері могли бути відкриті одночасно; • високоефективна система фільтрації повітря від часток (HEPA) або її еквівалент (HEPA- фільтри для видалення 99,97% часток діаметром 0,3 мікрона); • усі повітряні відходи фільтруються через HEPA- фільтри; • стерилізація або знезараження твердих і рідких відходів та устаткування (наприклад, різальних інструментів) до їх винесення із станції КПВ; • взаємне блокування подачі повітря і вихлопної системи для постійного забезпечення спрямованості потоку всередину; • установка охоронної сигналізації; • душ (може знадобитися для персоналу при виході із станції); • системи моніторингу за ходом операційних процедур таких, як перепади тиску і обробка стічних вод для попередження збоїв роботи основних систем.

Для отримання додаткової інформації про міжнародні стандарти, керівництво і рекомендації, що стосуються фітосанітарних заходів, і повного списку поточних публікацій, звертайтеся, будь ласка, до:

Секретаріату міжнародної конвенції із захисту рослин

Поштою: Секретаріат МКЗР
Служба із захисту рослин
Організація з продовольства і сільського господарства
Об'єднаних Націй (ФАО)
Виале делле Термі ди Каракалла
00100 Рим, Італія

IPPC Secretariat
Plant Protection Service
Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)
Viale delle Terme di Caracalla
00100 Rome, Italy

Факс: +39-06-570.56347
Електронна адреса: ippc@fao.org
Інтернет-сайт: http://www.ippc.int

Міжнародні стандарти з фітосанітарних заходів (мсфз)

МСФМ № 2: Структура аналізу фітосанітарного ризику, 2007. ФАО, Рим.

МСФМ № 3: Вказівки щодо експорту, перевантаження, імпорту та вивільнення агентів біологічної боротьби та інших корисних організмів, 2005. ФАО, Рим.

МСФМ № 4: Вимоги щодо встановлення вільних зон, 1996. ФАО, Рим.

МСФМ № 5: Глосарій фітосанітарних термінів, 2007. ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 1: Керівництво за інтерпретацією і застосуванням концепції офіційної боротьби з регульованими шкідливими організмами, 2001. ФАО, Рим.

Глосарій фітосанітарних термінів, Додаток № 2: Керівництво за інтерпретацією поняття «Потенційне економічне значення» і пов'язаних з ним термінів, включаючи, зокрема, екологічні міркування, 2003. ФАО, Рим.

МСФМ № 6: Вказівки щодо нагляду, 1997. ФАО, Рим.

МСФМ № 7: Система сертифікації на експорт, 1997. ФАО, Рим.

МСФМ № 8: Визначення статусу шкідливого організму в зоні, 1998. ФАО, Рим.

МСФМ № 9: Вказівки щодо програм ліквідації шкідливих організмів, 1998. ФАО, Рим.

МСФМ № 10: Вимоги до встановлення вільних місць ділянок виробництва, 1999. ФАО, Рим

МСФМ № 11: Аналіз фітосанітарного ризику для карантинних шкідливих організмів, в тому числі аналіз ризику для навколишнього середовища та ризику, що завдається живими модифікованими організмами, 2004. ФАО, Рим.

МСФМ № 12: Вказівки щодо фітосанітарних сертифікатів, 2001. ФАО, Рим.

МСФМ № 13: Керівництво щодо нотифікації про невідповідність та екстрені дії, 2001. ФАО, Рим.

МСФМ № 14: Використання інтегрованих заходів у системному підході щодо управління фітосанітарним ризиком, 2002. ФАО, Рим.

МСФМ № 15: Вказівки щодо регулювання дерев'яного пакувального матеріалу в міжнародній торгівлі, 2002. ФАО, Рим.

МСФМ № 16: Регульовані некарантинні шкідливі організми: концепція та застосування, 2002. ФАО, Рим.

МСФМ № 17: Повідомлення про шкідливі організми, 2002. ФАО, Рим.

МСФМ № 18: Вказівки щодо використання опромінення в якості фітосанітарного заходу, 2003. ФАО, Рим.

МСФМ № 19: Вказівки щодо переліків регульованих шкідливих організмів, 2003. ФАО, Рим.

МСФМ № 20: Вказівки щодо фітосанітарної регламентації імпорту, 2004. ФАО, Рим.

МСФМ № 21: Аналіз фітосанітарного ризику для регульованих некарантинних шкідливих організмів, 2004. ФАО, Рим.

МСФМ № 22: Вимоги до встановлення зон низької чисельності шкідливих організмів, 2005. ФАО, Рим.

МСФМ № 23: Вказівки щодо огляду, 2005. ФАО, Рим.

МСФМ № 24: Вказівки з встановлення та визнання еквівалентності фітосанітарних заходів, 2005. ФАО, Рим.

МСФМ № 25: Транзитні вантажі, 2006. ФАО, Рим.

МСФМ № 26: Встановлення вільних від плодових мух (Tephritidae) зон, 2006. ФАО, Рим.

МСФМ № 27: Діагностичні протоколи для регульованих шкідливих організмів, 2006. ФАО, Рим.

МСФМ № 28: Фітосанітарна обробка від регульованих шкідливих організмів, 2007. ФАО, Рим.

МСФМ № 29: Визнання вільних зон та зон низької чисельності шкідливого організму, 2007. ФАО, Рим.

МСФМ № 30: Встановлення зон з низькою чисельністю плодових мух(Tephritidae), 2008. ФАО, Рим.

МСФМ № 31: Методики відбору зразків від вантажів, 2008. ФАО, Рим.

МСФМ № 32: Класифікація товарів відповідно до фітосанітарного ризику, який вони представляють, 2009. ФАО, Рим.

МСФМ № 33: Вільний від шкідливих організмів матеріал для мікроклонального розмноження і мінібульби картоплі (Solanum spp.), призначені для міжнародної торгівлі, 2010. ФАО, Рим.

МСФМ № 34: Створення і експлуатація станцій карантину рослин після ввезення, 2010. ФАО, Рим.